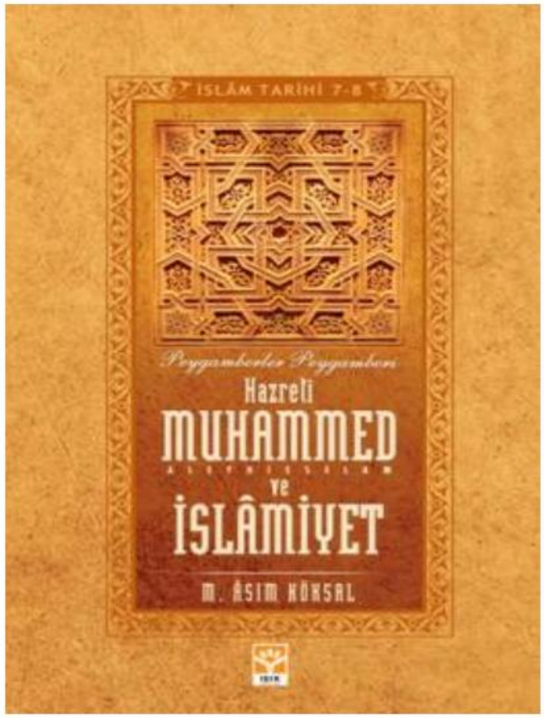

İSLÂM TARİHİ 7-8
Peygamberler Peygamberi
Hazreti
MUHAMMED
ALEYHİSSELÂM
ve
İSLÂMİYET
M. ÂSIM KÖKSAL

İslâm Tarihi 3-4

Peygamberler Peygamberi Hazreti

MUHAMMED (ALEYHİSSELÂM) VE İSLÂMİYET

Medine Devri

M. Âsım Köksal

Peygamberler Peygamberi Hazreti
MUHAMMED (ALEYHİSSELÂM) VE İSLÂMİYET 2

Editör
Ömer ÇETİNKAYA
Ali BUDAK
Haydar YILDIRIM

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Epub
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-278-215-0

Yayın Numarası
457

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan A.Ş.
TS EN ISO 9001:2008
Ser No: 300-01
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 274 22 15
Ağustos 2011

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Işık Yayınları
Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1
34696 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78
www.isikyayinlari.com
facebook.com/kitapkaynagi

BİRİNCİ BÖLÜM
PEYGAMBERİMİZ ALEYHİSSELAMIN KUBA GÜNLERİ

Kuba'da Sa'd B. Hayseme'nin Evinin Sohbet Evi Olarak Kullanışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Kuba'da bulunduğu sırada, Külsûm b. Hidm'in evinden çıktıkça Sa'd b. Hayseme'nin evine gider, orada Müslümanlarla oturur, konuşurdu.

Sa'd b. Hayseme bekârdı.

Muhacir Müslümanların bekârları, onun evinde kalırlardı.

Bunun için, Sa'd b. Hayseme'nin evine "Bekârlar Evi" denirdi.[1]

Es'ad b. Zürâre'nin Korunuşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm Kuba'ya geldiği zaman, Evs ile Hazrec kabileleri arasında düşmanlık vardı.

Hazrecîler Evsîlerin evine, Evsîler de Hazrecîlerin evine girmekten korkarlardı. Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Es'ad b. Zürâre nered下dir?" diye sordu.

Sa'd b. Hayseme ile Mübeşşir b. Abdulmünzir ve Rifâa b. Abdulmünzir:

"Yâ Rasûlallah! O, Buas günü bizden bir zâtı öldürmüştü!" dediler.

Çarşamba günü gece olunca, Es'ad b. Zürâre, başını örtmüş ve sarmış olduğu halde, akşamla yatsı arasında Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onu görünce:

"Ey Ebu Ümâme! Evinden, şuracığa hemen nasıl gelebildin?!

Seninle şu kavim arasında geçmiş ne var?” buyurdu.

Ebu Ümâme:

“Seni hak din ve kitabla gönderen Allah’a yemin ederim ki, bir şey yok” dedi.

O gece, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında kaldı.

Ertesi günü, sabaha çıkınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm Sa’d b. Hayseme ile Rifâa b. Abdulmünzir ve Mübeşşir b. Abdulmünzir’e, Es’ad b. Zürâre hakkında:

“Onu himayenize alınız, koruyunuz!” buyurdu.

“Yâ Rasûlallah! Onu sen himayene al! Senin himayendeki, bizim himayemizde demektir!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bazınız onu himaye ediyordur” buyurdu.

Bunun üzerine, Sa’d b. Hayseme; “O, benim himayemdedir” dedikten sonra, Es’ad b. Zürâre’nin evine gitti.

Birbirlerinin koruyucusu ve yardımcısı olduklarını anlatmak için, onunla elele tutuşup, Amr b. Avf oğullarının mahallelerine kadar yürüdüler.

Bunun üzerine, Evsîler:

“Yâ Rasûlallah! Hepimiz onun himayecisiyiz!” dediler.

Bundan sonra, Es’ad b. Zürâre, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına sabah akşam gitmeye başladı.[2]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Kuba’da, Amr b. Avf oğulları nezdinde bulunduğu sırada, cenazelerde bulunur, hastaları ziyaret eder, davetlere giderdi.[3]

***

Kuba’da İlk Mescidlerin Yapılışı ve İlk Cuma Namazının Kılınışı

Başta Ebu Seleme b. Abdulesed olmak üzere, Medine’ye hicret edenler, Kuba’ya indikleri zaman, orada içinde namaz kılacakları bir mescid

yapmışlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, Kuba'ya geldiği zaman, bu mescidde namaz kılmıştır.

Peygamberimiz Aleyhisselâm gelinceye kadar, Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Sâlim, içlerinde Hz. Ömer de bulunduğu halde, bu mescidde bütün Muhacirlere imam olup namazlarını kıldırmıştı.[4]

Ammar b. Yâsir'in de "Resûlullah için, istediği zaman gölgesinde yatıp dinleneceği, gölgeleneceği ve içinde namaz kılacağı bir yer yapsak olmaz mı?" dediği ve taş toplayarak Kuba'da bir mescid yaptığı rivayet edilir.[5]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm Kuba'da daha önce hiç görmediği bir şeyi,[6] Ensarın mallarını,[7] hurma bahçelerini[8] sakladıklarını ve esirgediklerini görünce:[9]

"Keşke bayramınız [Cuma gününüz] gelseydi! Durup, söyleyeceklerimi dinlerdiniz.[10] Sizinle konuşurdum!"[11] buyurdu.

Ensar:

"Olur yâ Rasûlallah! Babalarımız, analarımız sana feda olsun!" dediler.

Cuma günü gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara Cuma namazını kıldırdı.[12]

Ensar, gözlerini minbere diktiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, irad buyurduğu hutbesinde; Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra,[13] onlara:

"Ey Ensar cemaatı!" diyerek hitap etti.[14] Ensar:

"Lebbeyk=Buyur, emrine amadeyiz yâ Rasûlallah!" dediler.[15]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Sizler, Allah'a ibadet etmediğiniz Cahiliye devrinizde bile,[16] en ağır yükleri taşır,[17] yetimlere bakar,[18] mallarınızı[19] meşru olan yerlere harcar,[20] yolda beride kalanlara iyilik ve yardım eder dururdunuz!

Yüce Allah size İslâmiyetle ve gönderdiği peygamberi ile ihsanda bulununca,[21] size İslâmiyeti getirip nasip edince,[22] mallarınızı,[23] hurma vs. türlü bahçelerinizi duvarlarla çevirip; muhtaçların, açların onlardan yemelerini engelliyor,[24] esirgiyor ve saklıyorsunuz!?

Halbuki, onlardan Âdemoğulları yer, size ecir ve sevap yazılır.

Kurtlar kuşlar yer, size ecir ve sevap yazılır!” buyurdu.[25]

Bunun üzerine, Ensardan hemen gidip de bahçelerinin duvarlarından yıkarak[26] birer veya ikişer gedik açmayan,[27] birçok kapılar bırakmayan[28] kimse kalmadı.[29]

İslâm’da İlk Olarak Kılınan Cuma Namazları

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mekke’de Müslümanları Kâbe mescidinde biraraya toplayıp Cuma namazı kılması, kıldırması mümkün olmamıştı.[30]

Mus’ab b. Umeyr, Medine’ye gönderildiği zaman, Cuma namazı kılmak için Peygamberimiz Aleyhisselâmdan izin istemiş; Peygamberimiz Aleyhisselâm da, ona gönderdiği yazıda, Cuma günü zeval vakti çıktıktan sonra cemaatle kılacakları iki rekat namazla Allah’a yakınlaşmaya çalışmalarını ve bu vesile ile Müslümanlara hitapta bulunmasını emir buyurmuştu.

Bunun üzerine Mus’ab b. Umeyr Kuba’da Sa’d b. Hayseme’nin evinde on iki kişi toplayarak bir koyun kesilip yenilmiş ve İslâm tarihinde Cuma namazı için Müslümanları ilk toplayan kişi o olmuştur.[31] Es’ad b. Zürâre de; Medine’de, Nakîu’l-Hadımât’ta (Beyâza oğullarının kara taşlığı) kırk kişi toplayıp Cuma namazı kılmışlardı.[32] Peygamberimiz Aleyhisselâm da, Kuba’da kaldığı evde, ilk defa olarak iki rekat namazı kıldırmış ve hutbe irad buyurmuştu.[33]

Medine’nin içine girerken, Sâlim b. Avf oğullarının oturdukları Rânuna vadisindeki mescidde de, ilk defa olarak Cuma namazı kılmış ve hutbe irad buyurmuştur.[34]

Cuma Gününün Fazileti ve Cuma Namazına Ait Bazı Bilgiler

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Üzerine güneş doğan günlerin en hayırlısı Cuma günüdür!

Âdem (aleyhisselâm) o gün yaratıldı ve o gün Cennete konuldu. O, yine o gün Cennetten çıkarıldı.[35]

Kıyamet de, Cuma’dan başka bir günde kopmayacaktır![36]

İnsanlardan ve cinlerden başka hiçbir yaratık yoktur ki, Cuma günü, tanyeri ağardıktan güneş doğuncaya kadar:

‘Kıyamet belki bugün kopar!’ korkusuyla kulak kabartmasın!

Bir de, o günün içinde öyle bir saat vardır ki, Müslüman bir kul namaz kılar ve Allah’tan bir dilekte bulunurken o saate rastlarsa, Allah istediğini ona muhakkak verir!”[37]

“Bizler, (Ehl-i Kitaba nazaran) en sonra gelmiş bulunduğumuz halde, Kıyamet gününde faziletçe en başa geçecek olanlarız!

Çünkü, bizden önce onlara, daha sonra bizlere Kitab verildi de; Allah’ın onlara farz kıldığı gün bu Cuma günü iken, onlar ihtilaf çıkarıp başka günlere saygı gösterdiler.

Fakat, o günü ibadet günü edinmek hususunda, Allah bize hidayet verdi. Artık, bu yolda o halk bizden geri kalmış oldular.

Yahudilerin ibadet günü yarın [Cumartesi günü], Nasranîlerinki de öbür gün [Pazar günü]’dür.”[38]

“Cuma günü, Allah katında, günlerin en ulusudur!” buyurmuşlardır.[39]

***

1. Cuma günü, ezan okununca, alışverişlerin bırakılarak namaz kılmak üzere camiye gidilmesi farzdır, Allah’ın kesin emridir.[40]

2. Cuma namazı; köleler, kadınlar, çocuklar, hastalar,[41] misafirler[42] dışında, her Müslümana farzdır.[43]

3. Cuma namazı, farz olarak iki rekattır[44] ve öğle namazı vakti girer girmez, öğle namazı yerine kılınır.[45]

4. Cuma günü, Cuma namazı için gusledilir.[46]

5. Cuma namazına gidileceği zaman -varsa- güzel elbise giyinilir, dişler misvaklanır, güzel kokular sürünülür.[47]

6. Cuma günü, Peygamberimiz Aleyhisselâma çokça salât ve selam getirilir.[48]

7. Cuma namazına erkence gitmek çok sevaplıdır:

Namaza en erken gelen bir deve, ondan sonra gelen bir sığır, ondan sonra gelen bir koç.. kurban etmiş gibi sevaba nail olur.[49]

8. İmam minbere çıktıktan sonra camiye gelen, sadece namaz sevabını almak için gelmiş olur.[50]

9. Cuma günü, camide imam minbere çıkmadan önce, dört rekat sünnet kılınır.[51]

10. İmam minbere çıkıp oturunca, cami içinde Cuma ezanı okunur. Cami dışında okunan ezan, Medine halkına namaz vaktini bildirmek için ihdas edilmiştir.[52]

11. İmam, cemaata karşı, ayakta iki hutbe okur ve hutbenin arasını hafif bir oturuşla ayırır.[53]

12. Hutbede Allah'a hamd u sena ve şehadette ve Peygamberimiz Aleyhisselâma şehadet ve salavatta bulunulduktan sonra,[54] Kur'ân-ı Kerîm'den bazı âyetler okunur, cemaata va'z u nasihatlerde bulunulur.[55]

13. Hutbe okunurken susulup dinlenir.

O sırada, konuşana "Sus!" bile denmez.[56]

14. Hutbeden sonra, kamet getirilip, cemaatla iki rekat Cuma namazı kılınır.[57]

15. Bundan sonra, imam ve cemaat, kendi kendilerine dört rekat, sonra da iki rekat sünnet kılarlar.

Önce iki, sonra dört de kılınabilir.[58]

16. Cuma namazının herhangi bir sebeple kabul olunmamış bulunması ihtimali gözönünde tutularak, öteden beri, Zuhr-u ahîr (en son öğle namazı)

niyetiyle dört rekat bir namaz daha kılınagelmiş ve bunda bir sakınca görülmemiştir.

17. Meşru bir mazeret veya hastalık yokken, üç Cuma namazını kılmayan kimsenin kalbinin Yüce Allah tarafından mühürleneceği bildirilmiştir.[59]

18. Böylelerinin, kılmadıkları Cuma namazlarının her birisi için, fakirlere birer altın, bulamazlarsa yarımşar altın keffaret vermeleri gerekir.[60]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Kuba'da Kalış Süresi ve Kuba Mescidinin Yapılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm Kuba'da ondört gece kaldı.[61]

Külsûm b. Hidm'den, mirbed'ini (hurma serme ve kurutma yerini) alıp Kuba Mescidini yaptı ve içinde namaz kıldı, kıldırdı.[62]

Ensar kadınlarından Şemus binti Numan'ın bizzat görüp anlattığına göre; Kuba Mescidi yapılırken, Peygamberimiz Aleyhisselâm güçlükle kaldırabildiği ağır bir taşı veya kaya parçasını alır,[63] Kureyşlilerden veya Ensardan[64] gelip,[65] "Babam, anam sana feda olsun[66] yâ Rasûlallah! Onu bana ver! Senin yerine ben yeteyim, taşıyayım" diyenlere "Hayır! Sen de git, bunun gibisini al, taşı!" buyururdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, mescid yapılıncaya kadar, böylece çalışmaktan geri durmamıştır.[67]

Kuba Mescidinin Fazileti

Kuba Mescidinin fazileti ve orayı ziyaretin gerekliliği hakkında birçok hadis-i şerifler ve haberler vardır.

Kuba Mescidinde namaz kılmanın umre yapmak gibi sevaplı olduğu ve kılınacak namazın bir umre sevabı kazandıracağı, Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından haber verilmiştir.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; her Cumartesi günü yaya veya binitli olarak gidip Kuba mescidini ziyaret ederdi.

Pazartesi günü gittiği de olurdu.

Hz. Ömer, Pazartesi ve Perşembe günleri Kuba Mescidini ziyareti âdet edinmiş, “Eğer bu mescid etraf memleketlerden birisinde olsaydı, develere binip türlü zahmet ve meşakkatlere katlanarak onu ziyarete giderdik!” demiştir.[68]

***

Emevî halifelerinden Ömer b. Abdulaziz (ö. 101 Hicrî); Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidi yenilenirken, Kuba Mescidini de genişletti, taşla ve kireç harçla yaptırdı.

Mescidin içine taştan direkler diktirdi ve onları demirle berkiştirtti, nakışlattı ve ona bir minare de yaptırdı.

Mescidi sac ağacı ile tavanlattı ve ona kemerler yaptırdı.

Mescidin ortasındaki meydanlığın üzerini açık bıraktırdı.

Kuba Mescidi; daha sonra, Hicretin 555, 671, 733, 840, 877 ve 881. yıllarında da vezirler, hükümdarlar tarafından tamir ve tecdit ettirildi.[69]

Hicretin 950. yılında Kanunî Sultan Süleyman, Kuba Mescidinin hem minaresini, hem tavanını yıktırıp yeniden yaptırdı. Ona hatipler, imamlar ve müezzinler tayin ettirdi. Mescidin içine ve dışına İstanbul’dan kandiller gönderdi.

Hicretin 1111. yılında Sultan Mustafa tarafından Kuba Mescidinin hem duvarları, hem de minaresi yıktırılarak yeniden yaptırıldı.

Kuba Mescidi Hicretin 1244. yılında Sultan Mahmud tarafından da yıktırılıp yeniden yaptırıldı.

Mihrab, kubbe, tak ve kuyu üzerindeki yazılar da o zaman yazdırıldı.[70]

Hz. Ali’nin Kuba’ya Gelişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Kureyş müşriklerinin -saklamak üzere- kendisine bırakmış oldukları emanetleri sahiplerine iade edinceye kadar Mekke’de kalmasını, Hz. Ali’ye emretmişti.

O da, bu iş için Mekke’de üç gün üç gece oturdu.[71]

Mekke vadisinde dikilerek:

“Resûlullah’ın yanında kimin bir emaneti varsa gelsin, ona emanetini teslim edeceğim!” diye seslendikten ve emanetleri sahiplerine dağıttıktan sonra,[72] Medine yolunu tuttu.[73]

Geceleri yürüdü, gündüzleri gizlendi.[74] Rebiülevvel’in ortalarına doğru Kuba’ya geldi.[75]

Kuba’ya geldiği zaman, ayaklarının altı kabarmış, şişmiş, yarılmıştı; kanıyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ali’nin geldiğini işitince:

“Ali’yi bana çağırınız!” buyurdu.

“Yâ Rasûlallah! Yürümeye takati yok!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm hemen kalkıp onun yanına vardı.

Halini görünce rahmet ve şefkatinden ağladı, kucakladı.

Ayaklarının altını eliyle sığadı, iyileşmesi için Allah’a dua etti. Böylece, Hz. Ali’nin hiçbir ıztırabı kalmadı.[76]

Hz. Ali’nin Halinden Şüphelendiği Bir Kadını Sorguya Çekişi

Hz. Ali der ki:

“Kuba’da gece yarısında bir adamın gelip kocasız Müslüman bir kadının kapısını çaldığını, dışarı çıktığı zaman ona bir şeyler verdiğini sezince, bu işten şüphelenerek:

‘Ey Allah’ın kulu kadın! Kimdir bu adam ki, her gece gelip senin kapını çalıyor?! Sen onun yanına çıkınca o sana -ne olduğunu anlayamadığım- bir şeyler veriyor. Halbuki sen kocasız Müslüman bir kadınsın’ dedim.

Kadın, bana:

‘O, Sehl b. Huneyf’tir. Benim kimsesiz bir kadın olduğumu bildiği için; gece olunca kavmine ait putlara musallat olur, onlardan birisini kırar da, yakayım diye odununu bana getirir!’ dedi.”[77]

Kabilelerinin Putlarını Kıranlardan Bazıları

Müslüman oldukları zaman:

1. Es’ad b. Zürâre,

2. Umâre b. Hazm,

3. Avf b. Afra

Malik b. Neccar oğullarının putlarını kırdılar.

4. Salît b. Kays,

5. Ebu Sırma

Adiyy b. Neccar oğullarının putlarını kırdılar.

6. Sa'lebe b. Ganeme,

7. Muaz b. Cebel,

8. Abdullah b. Üneys

Seleme oğullarının putlarını kırdılar.

9. Ziyad b. Lebid,

10. Ferve b. Amr

Beyâza oğullarının putlarını kırdılar.

11. Sa'd b. Muaz,

12. Useyd b. Hudayr

Abduleşhel oğullarının putlarını kırdılar.[78]

Suheyb b. Sinan'ın Kuba'ya Gelişi

Allah yolunda işkencelere uğratılan kimsesiz Müslümanlardan Suheyb b. Sinan, Hz. Ali'den sonra, Medine'ye hicret etmek maksadı ile Mekke'den yola çıkınca, Mekkelilerden bazıları arkasından yetiştiler ve:

"Sen buraya fakir, hakîr olarak geldin.

Yanımızda erişemeyeceğin kadar bol servete eriştin!

Sonunda da kendinle birlikte servetini de alıp gitmek istiyorsun ha?

Vallahi işte bu olmaz!" dediler.

Suheyb hemen hayvanından yere indi. Ok çantasındaki okları çıkardı ve:

"Ey Kureyş cemaatı! İyi bilirsiniz ki; ben sizin en iyi ok atanlarınızdan birisiyim.

Vallahi, yanımda bulunan ok çantamdaki okların hepsini size atar, sonra da kılıcımı çalarım. Bunlardan birisi elimde bulundukça bana

yaklaşamazsınız. Ancak onlar elimden çıktıktan sonra bana istediğinizi yapabilirsiniz.

Size şimdi servetimin yerini gösterir, onu size bırakırsam; yolumu açar, beni serbest bırakır mısınız?” dedi.

Müşrikler:

“Evet!” dediler.

Suheyb servetini onlara bırakarak yoluna devam etti. Rebiülevvel ayının ortalarında Kuba’ya gelip Peygamberimiz Aleyhisselâma kavuştu.

O sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer bulunuyordu.

Önlerinde de Külsûm b. Hidm’in getirdiği, Ümmü Cirzan diye anılan hurma cinsinden, üzerinde yaş ve olgun hurmaları bulunan taze yapraklı salkım halinde hurma vardı.

Suheyb b. Sinan’ın yolda gözleri ağrımış, karnı da son derecede acıkmıştı. Hemen kendini hurmalara attı.

Hz. Ömer:

“Yâ Rasûlallah! Suheyb’i görmüyor musun? Hem gözü ağrıyor, hem yaş hurma yiyor!?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Suheyb’e:

“Hem gözün ağrıyor, hem de yaş hurma yiyorsun ha?!” buyurunca, Suheyb:

“Ben, onu gözümün ağrımayan tarafıyla yiyorum!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm gülümsedi.

Suheyb, Hz. Ebu Bekir’e:

“Sen bana yoldaş olacağını vaad etmiştin. Beni bırakıp yola çıktın, değil mi?

Yâ Rasûlallah! Sen beni Mekke’de bırakıp yola çıktığın zaman, Kureyş müşrikleri beni yakaladılar, hapsettiler.

Ben de servetimi vererek kendimi ve ailemi satın aldım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Suheyb kazandı!

Suheyb kazandı!

Ebu Yahya! Satış kârlı çıktı!

Satış kârlı çıktı!” buyurdu.[79]

Suheyb b. Sinan der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, beni görünce:

‘Ebu Yahya! Satış kârlı çıktı!

Ebu Yahya! Satış kârlı çıktı!

Ebu Yahya! Satış kârlı çıktı!’ buyurdu.

‘Yâ Rasûlallah! Senin yanına gelmekte beni kimse geçmemişti.

Herhalde, bunu sana Cebrail Aleyhisselâmdan başkası haber vermemiştir!’ dedim.”[80]

Benî Nadîr Yahudilerinin Başkanı Huyey ile Kardeşinin Peygamberimiz Aleyhisselâmı Görmek İçin Kuba’ya Gitmeleri

Benî Nadîr Yahudilerinin başkanı Huyey b. Ahtab’ın kızı ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcesi Hz. Safiyye der ki:

“Ben, babama, çocuklarının en sevgilisi idim. Amcam Ebu Yâsir de beni çok severdi.

Resûlullah Medine’ye gelip Kuba’da Amr b. Avf oğullarının evine inince, babam Huyey b. Ahtab ile amcam Ebu Yâsir b. Ahtab, ertesi günü, sabahleyin erkenden Resûlullah’ı görmeye gittiler. Güneş batıncaya kadar oradan dönmediler. Kendilerinin yorgun argın, isteksiz, düşkün ve perişan bir halde yürüyerek geldiklerini görünce -her zaman yaptığım gibi- onları sevinç ve neşe ile karşıladım. Vallahi, hiçbiri bana iltifat etmedi. Kendilerini derin bir gam ve keder bürümüştü.

Onlar konuşurlarken işittim.

Ebu Yâsir, babam Huyey b. Ahtab’a:

‘O, o mudur?’ diye sordu.

Babam:

‘Evet! Vallahi odur!’ dedi.

Amcam:

‘Onu iyice tanıdın mı? Aranan vasıflar kendisinde iyice gözüküyor mu?’ diye sordu.

Babam:

‘Evet! Vallahi!’ dedi.

Bunun üzerine, amcam:

‘Peki! Ona karşı kalbinde ne var?’ diye sordu.

Babam:

‘Vallahi, sağ olduğum müddetçe ona düşmanlık edeceğim!’ dedi.”[81]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’ye gelince, Ebu Yâsir gidip Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzurunda oturup onu dinleyerek kavminin yanına döndüğü zaman:

“Ey kavmim! Bana itaat ediniz! Hiç şüphesiz, sizin gelmesini beklediğiniz peygamber gelmiştir. Ona tâbi olunuz ve sakın muhalefet etmeyiniz” demişti.

Kardeşi Huyey b. Ahtab da gitmiş, oturup Peygamberimiz Aleyhisselâmı dinledikten sonra kavminin yanına dönünce, onlara:

“Ben öyle bir adamın yanından geliyorum ki, vallahi hiçbir zaman ona düşmanlıktan geri durmayacağım!” demişti.

Kardeşi Ebu Yâsir “Ey anamın oğlu! Şu işte beni dinle, kendini helâk etme de, sonradan, istediğin şeyde bana karşı koy!” diyerek öğüt vermiş ise de, Huyey b. Ahtab:

“Hayır! Vallahi seni hiçbir zaman dinlemeyeceğim!” demiş, kavmi de ona uymuştur.[82]

Nihayet Huyey b. Ahtab da, kardeşi Ebu Yâsir de, Yahudilerin Araplara karşı kıskançlıkta en katısı kesilip; halkın İslâmiyete girmelerini önlemek için olanca gayretlerini sarfetmekten geri durmamışlardır.[83]

Kuba Münafıkları ve Ebu Âmir’in Peygamberimiz Aleyhisselâmla Tartışması ve Âkıbeti

Kuba’da oturan oniki münafık vardı.[84]

Onlar Ebu Âmir Fâsık ile gizli gizli görüşür, konuşur, Peygamberimiz Aleyhisselâm ile ashabını Medine'den çıkarmayı tasarlarlardı.[85]

Ebu Âmir; Dubay'a oğullarından olup, Râhip diye anılırdı.[86]

Allah adamlığına, ruhbanlığa özenir, kıldan ruhbanlık elbisesini giyerdi.

Kendisi; baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün de halasının oğlu idi.

Peygamber Aleyhisselâm peygamber olarak gönderilince, Ebu Âmir'in kıskançlığı tuttu.[87]

Peygamberimiz Aleyhisselâma gelerek:

"Senin şu getirmiş olduğun din nedir?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"İbrahim (aleyhisselâm)ın dini olan hanîfliği getirdim" buyurdu.

Ebu Âmir:

"Onun üzerinde olan, benim!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Sen onun üzerinde değilsin!" buyurdu.

Ebu Âmir:

"Hayır, ey Muhammed! Sen, hanîfliğe, ondan olmayan şeyleri soktun!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ben öyle bir şey yapmadım. Fakat, onu saf ve tertemiz olarak getirdim" buyurdu.

Ebu Âmir:

"Yalancıyı Allah kovulmuş, garip ve yapayalnız bir halde öldürsün!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Evet! Yalancı kimseyi Yüce Allah böyle yapsın! [Kovulmuş, garip ve yapayalnız bir halde öldürsün!]" buyurdu.[88]

Ebu Âmir; kendisine tâbi olan 50 genci yanına alarak Mekke'ye gitti.[89]

Bedir savaşında müşriklerin yanında yer alıp çarpıştı.[90]

Müşrikleri Uhud[91] ve Hendek savaşı için de ayaklandıranlar ve Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışanlar arasında idi.[92]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Mekke'yi fethedince Ebu Âmir Taif'e, Taifliler Müslüman olunca da Şam'a kaçtı.[93] Orada, Hristiyanlığı kabul etti.[94]

Şam'da kovulmuş, garip, yapayalnız olarak ölüp gitti![95]

***

Kuba'da, Amr b. Avf oğullarının bazı akılsızları ile münafıkları, geceleyin Peygamberimiz Aleyhisselâmın yatıp kalktığı evi taşlamaya başladılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunu görünce:

"Himaye ve komşuluk bu mu?!" diye yakınarak Kuba'dan ayrıldı.[96]

Neccar Oğullarının Peygamberimiz Aleyhisselâmı Kuba'dan Medine'ye Götürmeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Kuba'dan Medine'ye hareket edeceği zaman, (dedesi Abdulmuttalib'in dayıları olan) Neccar oğullarının eşrafına haber saldı.

Onlar da, silahlanıp geldiler.[97]

Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ebu Bekir'e selam verdiler ve:

"Güvenliğiniz sağlanmış ve sizlere boyun eğilmiş olarak develerinize bininiz!" dediler.

Cuma günü güneş yükselince Peygamberimiz Aleyhisselâm devesi Kasvâ'ya bindi.

Hz. Ebu Bekir arkasında, Neccar oğullarının eşrafı Müslümanlar da sağında, solunda ve çevresinde oldukları halde Medine'ye hareket etti.[98]

Amr b. Avf oğulları toplanarak:

"Yâ Rasûlallah! Bizden usandığın için mi, yoksa bizim evimizden daha hayırlı bir yere gitmek için mi buradan çıkıp gidiyorsun?" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Te'külü'l-Kurâ karyesine [Medine'ye] gitmekliğim bana emir buyuruldu.

Devenin yolunu açınız! Nereye gideceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu.[99]

Ensarın Vaad ve Dilekleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm Kuba’dan çıkıp Ensar evlerinin önlerinden geçerken, onlar devenin önüne geriliyorlar ve

“Yâ Nebiyyallah! Yâ Rasûlallah! Bizde kuvvet, cemaat ve servet var! Bize buyur, bize!” diyerek yardım ve himaye vaadinde bulunuyorlar; Peygamberimiz Aleyhisselâm da gülümsüyor, “Allah onları size hayırlı ve mübarek kılsın!” diyerek dua ediyor ve:

“Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyuruyordu.[100]

---

1 İbn İshak, İbn Hişam, 2/138, İbn Sa’d, 1/233
2 Semhûdî, 1/249, 250.
3 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
4 Belâzurî, Ensâb, 1/264.
5 Hâkim, 3/385, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 4/133.
6[6] Hâkim, 4/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
7[7] İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
8 Hâkim, 3/133.
9 Hâkim, 3/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
10 Hâkim, 3/133.
11 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
12 Hâkim, 4/133.
13 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99.
14 Hâkim, 3/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
15 Hâkim, 3/133.
16 Hâkim, 3/133, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
17 Hâkim, 3/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe. 2/99, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
18 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/99-100.
19 Hâkim, 4/133, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
20 Hâkim, 4/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe. 2/100, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
21 Hâkim, 4/133, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387
22 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/100.
23 Hâkim, 4/133, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe. 2/100, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
24 Hâkim, 4/133-134.
25 Hâkim, 4/134, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe. 2/100, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 6/387.
26 Hâkim, 4/134, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe. 2/100.

27 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe. 2/100.
28 Hâkim, 4/134.
29 Hâkim, 4/134, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe. 2/100.
30 Süheylî, 4/101-102.
31 İbn Sa'd, 3/118, Süheylî, 4/101-102.
32 İbn İshak, İbn Hişam, 2/77, İbn Mâce, 1/343-344.
33 Hâkim, 4/133, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/99, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl, 6/387.
34 İbn İshak, İbn Hişam, 2/146-147, Taberî, Târîh, 2/255-256, Beyhakî, Delâil, 2/524-525, Kurtubî, 18/98-99, İbn Kesîr, Bidâye, 3/213-214.
35 Ahmed b. Hanbel, 2/401, Müslim, 2/585, Tirmizî, Sünen, 2/359, Nesâî, 3/90, Hâkim, 1/278.
36 Ahmed b. Hanbel, 2/504, Müslim, 1/585, Ebu Davud, 1/274, Tirmizî, Sünen, 2/359, Hâkim, 1/277.
37 Mâlik, 1/108-109, Ahmed b. Hanbel, 2/486, Ebu Davud, 1/274-275.
38 Ahmed b. Hanbel, 2/243, 249-250, Buhârî, Sahîh, 1/211-212, Müslim, 1/585-586, Nesâî, 3/114-115.
39 İbn Sa'd, 1/30, Ahmed b. Hanbel, 3/430, İbn Mâce, 1/344.
40 Cum'a: 9.
41 Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 2, s. 335, Ebu Davud, 1/280, Tahâvî, s. 34, Serahsî, 2/22, Kâsânî, 1/259.
42 Tahâvî, s. 36, Serahsî, 2/22, Kâsânî, 1/25.
43 Ahmed b. Hanbel, 1/37, Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 2, s. 335, Ebu Davud, 1/280, Tahâvî, s. 36, Serahsî, 2/22, Kâsanî, 1/259.
44 Ahmed b. Hanbel, 1/37, Nesâî, 3/116, Tahâvî, s. 36, Serahsî, 2/22.
45 Buhârî, Sahîh, 1/217, Ebu Davud, 1/284.
46 Ebu Hanife, Müsned, s. 18, Buhârî, Sahîh, 1/212, Müslim, 1/581.
47 Ahmed b. Hanbel, 3/30, Buhârî, Sahîh, 1/213-216, Müslim, 1/581, İbn Mâce, 1/349.
48 Ahmed b. Hanbel, 4/8, Nesâî, 3/91-92.
49 Mâlik, 1/101, Ahmed b. Hanbel, 2/239, Buhârî, Sahîh, 1/213-223, Müslim, 1/587, İbn Mâce, 1/347.
50 İbn Mâce, 1/347.
51 Tirmizî, Sünen, 2/401.
52 Buhârî, Sahîh, 1/219-220.
53 Ebu Hanife, Müsned, s. 17, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/87, Buhârî, Sahîh, 1/221-223, Ebu Davud, 1/286, İbn Mâce, 1/351, Nesâî, 3/109.
54 Ebu Davud, 1/287, Nesâî, 3/105.
55 Ahmed b. Hanbel, 5/87, Müslim, 1/589, Ebu Davud, 1/286.
56 Mâlik, 1/103, Ahmed b. Hanbel, 2/272, Buhârî, Sahîh, 1/224, Müslim, 2/583.
57 Tahâvî, s. 34.
58 Ahmed b. Hanbel, 2/499, Müslim, 2/600, Ebu Davud, 1/295, Tirmizî, Sünen, 2/400-401, Nesâî, 3/113, Dârimî, 1/307.
59 Ahmed b. Hanbel, 5/8, Ebu Davud, 1/277, İbn Mâce, 1/358, Nesâî, 3/89.
60 Ahmed b. Hanbel, 5/8, Ebu Davud, 1/277, İbn Mâce, 1/358, Nesâî, 3/89.
61 İbn Sa'd, 1/235-236, Ahmed b. Hanbel, 3/212, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/123, İbn Kesîr, Bidâye, 3/198, Semhûdî, 1/247-248.
62 Semhûdî, 1/250, 3/809.
63 İbn Esîr, 7/166, İbn Hacer, İsâbe, 4/343, Semhûdî, 1/252-253.

64 İbn Hacer, İsâbe, 4/343.
65 İbn Hacer, İsâbe, 4/343, Semhûdî, 1/253.
66 Semhûdî, 1/253.
67 İbn Hacer, İsâbe, 4/343, Semhûdî, 1/253.
68 İbn Sa'd, 1/244-246.
69 Semhûdî, 3/809-810.
70 Eyyub Sabri Paşa, Mir'at-ı Medîne, s. 911-924.
71 İbn İshak, İbn Hişam, 2/138, İbn Sa'd, 3/22, Mes'ûdî, Mürûc, 2/285, Muhibbu't-Taberî, 2/211 İbn Kesîr, Bidâye, 3/197.
72 Ahmed Zeynî Dahlan, 1/169.
73 İbn Sa'd, 3/22.
74 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/96.
75 İbn Sa'd, 3/22.
76 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/96, Halebî, 2/233.
77 İbn İshak, İbn Hişam, 2/138-139, Taberî, Târîh, 2/249, İbn Seyyid, 1/192-193, İbn Kesîr, Bidâye, 3/197-198, Halebî, 2/233.
78 İbn Sa'd, 3/421, 486, 512, 580, 583, 598
79 İbn Sa'd, 3/227-229, Belâzurî, Ensâb, 1/182-183, Zehebî, Siyer, 2/13-14.
80 Hâkim, 3/400.
81 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165-166, Musa b. Ukbe'den naklen İbn Kesîr, Bidâye, 3/212.
82 İbn Kesîr, Bidâye, 3/212.
83 İbn İshak, İbn Hişam, 2/197.
84 İbn İshak, İbn Hişam, 4/174, Vâkıdî, Megâzî, 3/1017, Taberî, Târîh, 3/147-148.
85 Taberî, Tefsîr, 11/24, İbn Kayyım, 3/12.
86 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71.
87 İbn Sa'd, 3/540-541.
88 İbn İshak, İbn Hişam, 2/235.
89 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, İbn Sa'd, 2/37, 40.
90 İbn Sa'd, 3/541.
91 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71.
92 Vâkıdî, Megâzî, 2/441.
93 İbn İshak, İbn Hişam, 2/235, Ebu Nuaym, Delâil, 1/80-81, İbn Kayyım, 3/12.
94 Semhûdî, 3/815.
95 İbn İshak, İbn Hişam, 2/235.
96 Yakubî, 2/41.
97 İbn Sa'd, 1/235, Buhârî, Sahîh, 4/266, İbn Esîr, Câmiu'l-usûl, 11/157, Zehebî, Târîh, s. 334, Semhûdî, 1/254.
98 İbn Sa'd, 1/236, Semhûdî, 1/256.
99 Semhûdî, 1/256, Diyarbekrî, 1/339, Halebî, 2/240.
100 İbn Sa'd, 1/236, Belâzurî, Ensâb, 1/266, Semhûdî, 1/256.

İKİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERİMİZ ALEYHİSSELAMMEDİNE’DE

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’de Kıldırdığı İlk Cuma Namazı

Kuba’dan Medine’ye doğru yola çıkan Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sâlim b. Avf oğullarının oturdukları Rânuna vadisine geldiği zaman, Cuma namazı vakti girmişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, oranın üst tarafına indi. Orada Cuma namazını kıldı. Bu, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine içinde kıldığı ilk Cuma namazıydı.[101]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunan ve Cuma namazı kılan cemaat da, yüz kişi idi.[102]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın İrad Buyurduğu Hutbeleri

İbn İshak’ın Ebu Seleme b. Abdurrahman’dan nakline göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu Cuma günü, ayakta dikilerek ardarda irad ettiği hutbelerinde, Allah’a lâyık olduğu vechile hamd ve senada bulunduktan sonra, şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Kendiniz için, önden ahiret azığı olacak şeyler gönderiniz. Elbette, bilirsiniz ki; her biriniz ölecek ve davarını çobansız bırakacaktır!

Sonra Rabbi ona tercümansız, perdedarsız olarak:

‘Sana Resûlüm gelip emirlerimi tebliğ etmedi mi?

Ben sana mal verdim, ihsanda bulundum.

Sen kendin için [âhiret azığı olarak] ne gönderdin?’ buyuracak.

O da, sağına soluna bakacak, hiçbir şey göremeyecek!

Sonra önüne bakacak. Önünde de cehennemden başka bir şey göremeyecek!

Öyle ise yarım hurma ile de olsa cehennemden kendisini korumaya gücü yeten kimse, hemen o hayrı işlesin!

Onu bulamayan da, güzel bir sözle kendisini korumaya çalışsın.

Çünkü bir iyiliğe on mislinden yedi yüz misline kadar sevab verilir!

Selam ve Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun!"

***

"Allah'a hamd olsun!

Allah'a hamd eder ve O'ndan yardım dilerim.

Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerinden, Allah'a sığınırız.

Allah'ın doğru yola ilettiğini hiç kimse saptıramaz!

Saptırdığını da hiç kimse doğru yola iletemez!

Şehadet ederim ki: Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur!

O, birdir; O'nun şerîki yoktur!

Sözlerin en güzeli, Yüce Allah'ın Kitabıdır.

Allah kimin kalbini Kur'ân'la süsler ve onu küfürden sonra İslâmiyete girdirir, o da Kur'ân'ı insanların sözlerine tercih ederse, işte o kimse felah bulmuş, kurtulmuştur.

Doğrusu, Kitabullah sözlerin en güzeli, en belâgatlısıdır.

Allah'ın sevdiğini seviniz!

Allah'ı candan gönülden seviniz!

Allah'ın kelamından, zikrinden usanmayınız!

Allah'ın kelamından, kalbinize kasvet ve darlık gelmesin!

Çünkü, Allah'ın kelamı, herşeyin üstününü ayırıp seçer, amellerin hayırlısını, kulların seçkinlerini, kıssaların iyisini zikreder.

Helal ve haram olan herşeyi beyan eyler.

Artık Allah'a ibadet ediniz ve O'na hiçbir şeyi şerik koşmayınız.

O'ndan gereği gibi sakınınız.

Dilinizle söylediğiniz güzel sözlerinizle Allah'ı tasdik ve ikrar ediniz.

Allah'ın ihsan ettiği rahmetle aranızda sevişiniz.

Muhakkak biliniz ki: Allah, ahdinin bozulmasına gazab eder.

Selam olsun sizlere!"[103]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Beni Sâlim mescidinde Cuma günü irad buyurduğu hutbe olmak üzere, Saîd b. Abdurrahman el-Cumahî'den nakledilen hutbede de şöyle buyurulmuştur:

"Hamd, Allah'a mahsustur.

Ben, O'na hamd eder, O'ndan yardım, yarlıganmak ve hidayet dilerim.

O'na iman ederim, inanmazlık etmem.

İnanmazlık edenlere de düşmanlık ederim.

Ben Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, O'nun bir olduğuna, şerîki ve nazîri olmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve resûlü olduğuna şehadet ederim.

Allah, onu peygamberlerin gelmesinin kesildiği, ilmin azaldığı, insanların sapkınlığa düştüğü, zamanın kesintiye uğradığı, Kıyametin kopma ve âlemin sona erme zamanının yaklaştığı bir sırada, tam bir hidayet, tam bir nur, tam bir öğüt olan Kur'ân'la göndermiştir.

Allah'a ve Resûlüne boyun eğen, muhakkak doğru yolu bulmuştur.

Allah'a ve Resûlüne karşı gelen de, azgınlık ve taşkınlığa, sapkınlıktan sapkınlığa düşmüştür.

Size Allah'tan korunmayı tavsiye ederim.

Zaten bir Müslümanın bir Müslümana en hayırlı tavsiyesi de, onu ahirete isteklendirmesi, ona Allah'tan korunmayı emretmesidir.

Allah'ın sizi sakındırdığı şeylerden sakınınız!

Bundan daha üstün ve hayırlı bir öğüt, bundan daha üstün ve hayırlı bir hatırlatma yoktur.

Rabbinden korkarak, ürpererek ibadet eden kimse için, Allah'tan korunmak, istediğiniz ahiret mutluluğu için en güvenilir bir yardımdır.

Kim gizli ve açık her işinde Allah'ın hoşnutluğunu gözeterek Allah'la arasını düzeltirse, dünyada onun adı hayırla anılır.

Öldükten sonra da, bu, kendisinden önce göndermiş olduğu hayra muhtaç bulunduğu bir zamanda kendisine azık olur.

Bunun dışındaki işlerden uzak durmayı, onlarla kendi arasında uzun mesafeler olmasını ister.

Allah, azabından sizi korkutur.

Allah, kulları hakkında çok esirgeyici ve merhametlidir.

Sözünü doğrulayan, va'dini yerine getiren Allah'a andolsun ki; bundan cayma yoktur!

Çünkü, Yüce Allah 'Benim katımda söz değiştirilmez. Ben, kullara zulümkâr da değilim' [Kâf: 29] buyuruyor.

Şimdiki ve gelecekteki işlerinizde gizli ve açık yaptıklarınızdan dolayı Allah'tan korununuz!

Kim Allah'tan korunursa, Allah onun günahlarını örter, ecrini de büyütür.

Allah'tan korunan büyük bir kurtuluşa ermiştir.

Allah'tan korunmak, insanı Allah'ın azab ve gazabından korur.

Allah'tan korunmak, yüzleri ağartır, Rabbi hoşnut eder, dereceyi yükseltir.

Nasibinizi alınız!

Allah katında ifratlı olan hareketlerde bulunmayınız.

Allah doğruları da, yalancıları da bilsinler diye size Kitabını ve yolunu açıkça öğretmiştir.

Allah'ın size ihsan ettiği gibi, siz de ihsanda bulununuz.

Allah'ın düşmanlarına düşman olunuz.

O'nun yolunda, gereği gibi cihad ediniz!

Sizi O seçip Müslümanlar diye adlandırdı ki, helâk olan açık delillerle helâk olsun, sağ kalan da açık delillerle sağ kalsın.

Allah'tan başkasında kuvvet ve kudret yoktur.

Allah'ı anmayı çoğaltınız.

Bu günden sonrası için çalışınız.

Kim Allah'la arasını düzeltirse, Allah da onun insanlarla arasını düzeltir.

Çünkü Allah insanlar üzerinde hükmünü yürütür.

İnsanlar ise Allah üzerinde hükümlerini yürütemezler.

Allah insanlar üzerinde tasarruf eder.

İnsanlar ise Allah üzerinde tasarruf edemezler.

Allah en büyüktür. Büyük olan Allah'tan başkasında kuvvet ve kudret yoktur."[104]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Cuma namazını kıldıktan sonra, devesine bindi.[105] Devenin yularını da devenin başına doladı.[106]

Yine, Peygamberimiz Aleyhisselâm önde, Hz. Ebu Bekir arkasında, Neccar oğullarının eşrafı da çevresinde olduğu halde, Medine'nin içine doğru hareket ettiler.[107]

Sâlim b. Avf Oğullarının Vaad ve Dilekleri

Peygamberimiz Aleyhisselâmın devesi Kasvâ sağa sola baka baka ilerlerken,[108] Sâlim b. Avf oğullarından Itban b. Malik ile Abbas b. Ubâde, Sâlim b. Avf oğullarından bazıları ile birlikte gelip:

"Yâ Rasûlallah! Bizim yanımızda kal!

Sayıca çok, mal ve silahça hazırlıklı, düşmanlarına karşı seni koruma ve savunma gücüne malik olan bize buyur!" dediler.[109]

Başka rivayete göre:

Sâlim b. Avf oğullarından Itban b. Malik ile Nevfel b. Abdullah, Kasvâ'nın yularından tutarak:

"Yâ Rasûlallah! Bize in!

Biz sayıca çokluğuz! Mal ve silahça hazırlıklıyız!

Yâ Rasûlallah! Biz geniş meydanlar, bağ ve bahçeler sahibiyiz!

Araplardan bu yurda giren kimse -korkarsa- bize sığınır..." dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gülümsedi[110] ve:

"Allah onları size hayırlı ve mübarek kılsın!" diyerek dua ettikten sonra:[111]

"Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!" buyurdu.

Ubâde ve Abbas b. Sâmit'in Vaad ve Dilekleri

Ubâde b. Sâmit ile Abbas b. Sâmit:

“Yâ Rasûlallah! Bize in!

Biz sayıca çokluğuz. Mal ve silahça hazırlıklıyız” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah, onları size hayırlı ve mübarek kılsın!” diyerek dua ettikten sonra:

“Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu.[112]

Beyâza Oğullarının Vaad ve Dilekleri

Kasvâ, yolu açılınca, Beyâza oğullarının evleri hizasına kadar gitti. Beyâza oğullarından Ziyad b. Lebid ile Ferve b. Amr geldiler ve:

“Yâ Rasûlallah! Bize buyur! Sayıca çokluğuz. Mal ve silahça hazırlıklıyız. Düşmanlarına karşı seni koruma ve savunma gücüne sahibiz” dediler. Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu.

Kasvâ’nın yolunu açtılar.

Kasvâ, Benî Sâidelerin evlerine kadar gitti.[113]

Sâide Oğullarının Vaad ve Dilekleri

O sırada, Abdullah b. Übeyy b. Selûl; köşkünde, dizlerini dikmiş, iki elini kavuşturmuş oturuyor, yanında da birçok kimseler bulunuyordu. Peygamberimiz Aleyhisselâmın kendisine doğru geldiğini görünce:

“Git! Sen, seni davet etmiş olanlara in!” dedi.

Sa’d b. Ubâde:

“Yâ Rasûlallah! Onun sözlerinden kalbine bir üzüntü gelmesin!

Senin bize geldiğin şu sıralarda, Hazrec oğulları onu kendilerine hükümdar yapmak istiyorlardı! İşte şurası benim evim!

Yâ Rasûlallah! Kavmimin içinde hurmalığı, kuyu başı, serveti, silahı, aile efradı.. benimkinden daha çok ve benden daha cesaretli bir kimse yoktur!” dedi.[114]

Hem Sa’d b. Ubâde, hem Münzir b. Amr ve Beni Sâidelerden bazı zâtlar:

“Yâ Rasûlallah! Bize buyur! Biz sayıca çokluğuz. Mal ve silahça hazırlıklıyız. Düşmanlarına karşı seni koruma ve savunma gücüne sahibiz” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu.

Yolu açılınca, Kasvâ, Beni Hârise b. Hazreclerin evleri hizasına kadar gitti.

Hârise b. Hazrec Oğullarının Vaad ve Dilekleri

Sa’d b. Rebi’, Hârice b. Zeyd, Abdullah b. Revâha ve Beni Hâriselerden bazıları, devenin önüne gerilerek:

“Yâ Rasûlallah! Bize buyur!

Sayıca çokluğa, silahça hazırlığa, seni düşmanlarından koruma ve savunma gücüne sahip bulunan bize gel![115] Bizi geçme!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah, onları size mübarek kılsın![116]

Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu.[117]

Adiyy b. Neccar Oğullarının Vaad ve Dilekleri

Yolu açılınca, Kasvâ ilerleyip Peygamberimiz Aleyhisselâmın dedesi Abdulmuttalib’in annesi Selmâ binti Amr’ın mensup bulunduğu Adiyy b. Neccar oğullarının evlerini geçeceği sırada, Adiyy b. Neccar oğullarından Salît b. Kays, Ebu Salît ve Üseyre b. Ebi Hârice ile Adiyy b. Neccarlardan bazıları:

“Yâ Rasûlallah! Dayılarına gel! Sayı ve silah çokluğuna, düşmanlarına karşı seni koruma ve savunma gücüne sahip olan bize buyur![118] Bizi bırakıp, bizden başkasına geçme! Sana kavmimiz içinde akraban olarak bizden daha yakın kimse yoktur!” dediler.[119]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği, ona emrolunmuştur!” buyurdu. Kasvâ’nın yolunu açtılar.

Kasvâ; Malik b. Neccar oğullarının evleri yanına varınca, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bugünkü Mescidinin kapısının bulunduğu yere çöktü ki, orası o zaman Neccar oğullarından Sehl ve Süheyl adlarında iki yetim gence ait hurma serme, kurutma yeri idi.

Bu gençler; Muaz b. Afrâ’nın[120] himayesi altında idiler.

Kasvâ çöktüğü zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun üzerinden inmedi.

Kasvâ ayağa kalktı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine, onun yularını serbest bıraktı.

Kasvâ, biraz gittikten sonra, birdenbire arkasına dönüp ilk önce çöktüğü yere kadar geldi, oraya tekrar çöktü, artık oradan kalkmadı. Boynunu ve göğsünü yere uzatıp böğürmeye ve deprenmeye başladı. Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm Kasvâ’nın üzerinden indi[121] ve:

“İnşaallah, menzil burasıdır!” buyurdu.[122]

Kasvâ çöktüğü zaman, Cebbar b. Sahr çöktüğü yerden kaldırmak için ona ayağı ile vurmuş, tepmişti.

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd kızdı ve:

“Ey Cebbar! Sen benim evimin önünden kaldırmak için ona vurdun, teptin ha?! Resûlullahı hak dinle, Kitabla peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki, İslâmiyet mani olmasaydı sana kılıçla vururdum!” dedi.[123]

Peygamberimiz Aleyhisselâmı Konuk Etmek İçin Tartışılması ve Kur’aya Başvurulması

Medineli Müslümanlar Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanından ayrılmıyor, herkes onu götürüp ağırlamaya can atıyor ve bu hususta birbirleriyle de tartışıyorlardı.[124]

Nihayet, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben bu gece Abdulmuttalib’in dayıları olan Neccar oğullarına iner, bununla onlara ikramda bulunmuş olurum” buyurdu.[125]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Akrabamızın evlerinden, buraya en yakını hangisidir?” diye sorunca, Ebu Eyyub Halid b. Zeyd:

“Benimkidir yâ Nebiyyallah! İşte, evim şurasıdır! Evimin kapısı da şurasıdır!” dedi.[126]

Fakat, Neccar oğulları, aralarında kur’a çekilip kur’a Ebu Eyyub Halid b. Zeyd’e çıkmadıkça, Peygamberimiz Aleyhisselâmı ağırlamak şerefini bırakmaya razı olmadılar.[127]

Bunun üzerine, Ebu Eyyub Halid b. Zeyd, Peygamberimiz Aleyhisselâma “Evim, buraya evlerin en yakınıdır. Ağırlığını oraya taşıyayım” deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm “Olur!” buyurdu.[128]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ebu Eyyub’un Evine Gidişi

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd, Kasvâ’nın yükünü indirdi. Palanını (kaşsız, enli ve yumuşak bir semer) soydu. Yükünü evine taşıyınca Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kişi, binitinin ve ağırlıklarının yanında bulunur” buyurdu.

Es’ad b. Zürâre, Kasvâ’nın yularını tutup kendi evine götürdü.[129]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Eyyub Halid b. Zeyd’e:

“Git! Bizi kabul için yer hazırla!” buyurdu.

Ebu Eyyub, hemen gidip yeri hazırladıktan sonra geldi ve:

“Yâ Nebiyyallah! İkinize de yer hazırladım.

İkiniz de, kalkınız, Allah’ın bereketi üzere, yerinize buyurunuz!” dedi.[130]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Gelişine Mini Mini Kızların Sevinmeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ebu Eyyub Halid b. Zeyd’in evine ineceği sırada, Neccar oğullarının mini mini kızları deflerle çıkıp:

“Neccar oğullarının kızlarıyız biz!

Muhammed’in hısımlığı, komşuluğu ne mutlu, ne hoş!” diyerek neşîdeler okuyorlardı.[131]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Beni seviyor musunuz?” diye soruyor, onlar da:

“Evet yâ Rasûlallah!” diyorlar,[132] Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

“Vallahi, ben de sizleri seviyorum!

Vallahi, ben de sizleri seviyorum!

Vallahi, ben de sizleri seviyorum!” buyuruyordu.[133]

Medineli Müslümanların Olağanüstü Sevinçleri ve Coşkuları

Berâ’ b. Âzib der ki:

“Ben, Medinelilerin, hiçbir şeye, Resûlullah Aleyhisselâmın gelişine sevindikleri gibi sevindiklerini görmedim![134]

Medine halkı,[135] erkekler ve kadınlar,[136] yollara,[137] evlerin üzerlerine çıkmışlar, oğlan çocukları ve hizmetçiler yollara dökülmüşler:[138]

‘Nebiyyullah geldi! Nebiyyullah geldi![139]

Yâ Muhammed! Yâ Rasûlallah![140]

Allahuekber! Resûlullah Aleyhisselâm geldi! Muhammed geldi![141]

Muhammed geldi! Resûlullah geldi!

Allahuekber! Muhammed geldi! Resûlullah geldi!’ diyerek bağırıyorlardı.[142]

‘Resûlullah bu! Geldi! Geldi!’ dediklerini işittim.”[143]

Enes b. Malik de:

“Ben, Resûlullah’ın Medine’ye girdiği günden daha güzel, daha parlak bir gün görmedim” demiştir.[144]

Medinelilerin Peygamberimiz Aleyhisselâm İçin Kurban Kesmeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine'ye geldiği zaman, Medineli Müslümanlar, bir deveyi veya sığırı kurban olarak kesmişlerdir.[145]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ebu Eyyub'a Konuk Oluşu

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî der ki:

"Resûlullah, evime indiği zaman, evimin alt katına inmişti. Ben ve zevcem Ümmü Eyyub, yukarıda bulunuyorduk. Kendisine:

'Babam, anam sana fedâ olsun yâ Rasûlallah! Ben yukarıda olmamı, senin ise altımda bulunmanı iyi görmüyor, ağır buluyorum!

Sen yukarı çık, yukarıda ol!

Biz inelim, aşağıda bulunalım' dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Yâ Ebâ Eyyub! Evin alt katında bulunmamız, bize daha uygun ve elverişlidir' buyurdu, alt katta oturdu.

Biz de meskende onun üstünde bulunduk.

O sırada, içinde su bulunan testimiz kırıldı.

Resûlullahın üzerine damlayıp onu rahatsız etmesinden korkarak, ben ve zevcem Ümmü Eyyub, tek örtüneceğimiz kadife yorganımızı hemen suyun üzerine bastırdık."[146]

Ebu Eyyub bir gece kendi kendine:

"Biz Resûlullah Aleyhisselâmın başının üzerinde yürüyoruz ha!?" dedi ve bir kenara çekilerek gecelediler.

Sabahleyin bunu Peygamberimiz Aleyhisselâma arzetti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Alt kat daha elverişlidir!" buyurdu ise de, Ebu Eyyub:

"Sen altında bulundukça, ben bir çatının üstüne çıkamam!" dedi.

Bunun üzerine, yerlerini değiştirdiler:

Peygamberimiz Aleyhisselâm üst kata çıktı, Ebu Eyyub da alt kata indi.[147]

Es’ad b. Zürâre’nin Peygamberimiz Aleyhisselâma Serir (Somya) Hediye Edişi

Hz. Âişe der ki:

“Kureyşîlere Mekke’de serir üzerinde uyumaktan daha hoş bir şey yoktu.

Resûlallah Aleyhisselâm, Medine’ye geldiği ve Ebu Eyyub’un evine indiği zaman, ona:

‘Yâ Ebâ Eyyub! Sizin bir seririniz yok mu?’ diye sordu.

Ebu Eyyub:

‘Yoktur vallahi!’ dedi.

Es’ad b. Zürâre, bunu haber alınca, Resûlullah’a, direkleri sac ağacından yapılmış, üzeri keten lifle dokunmuş, hasırla kaplı bir serir gönderdi.

Resûlullah Aleyhisselâm, evine taşınıncaya kadar, onun üzerinde uyumuştu.

Vefatına kadar da onun üzerinde uyudu.[148]

Resûlullah Aleyhisselâm, yıkanıp kefenlendiği zaman, bu seririn üzerine konuldu, cenaze namazı da kendisi bu serir üzerinde bulunduğu halde kılındı.[149]

Halk, ölülerini taşımak üzere onu bizden isteyip alır ve onunla teberrük ederlerdi.

Ebu Bekir’in, Ömer’in cenazesi de onun üzerinde taşınmıştı.”[150]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu mübarek seriri Emevîler devrinde Hz. Âişe’nin mirası içinde satışa çıkarılınca, onu Muaviye b. Ebi Süfyan’ın azadlılarından Abdullah b. İshak adında bir adam dört bin dirheme satın almıştı.[151]

Peygamberimiz Aleyhisselâma Her Gün Ensar Tarafından Yemekler Gönderilişi

Zeyd b. Sâbit der ki:

“Ebu Eyyub’un evine indiği zaman Resûlullah’ın yanına ilk önce girip ona tereyağı ve sütle yapılmış bir çanak tirit takdim eden ben idim ve:

‘Bu çanağı annem gönderdi’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Allah onu bereketli kılsın!’ diyerek dua etti.

Ashabını çağırdı, onu yediler.

Yemeğin arkası kesilmeden, Sa’d b. Ubâde, uşağının başında üzeri örtülü bir çanak tirit ve haşlanmış kemik söğüşü ile kapıya gelip içeri girdi. Malik b. Neccar oğullarından, sıra ile Resûlullahın kapısına üç-dört yerden yemek taşınmadığı bir gece yoktu.

Bu, Ebu Eyyub’un yedi ay kaldığı evinden ayrılıp kendi evine taşınıncaya kadar devam etti.”[152]

Sa’d b. Ubâde ile Es’ad b. Zürâre’den her gece birer çanak yemek gelirdi.[153]

Sa’d b. Ubâde; etle veya sütle veya sirkeli zeytinyağıyla veya tereyağıyla yapılmış tirit gönderirdi.

Bunlardan en çok gönderdiği de, etli tiritti.[154]

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensarî de der ki:

“Resûlullah’a biz de daima akşam yemeği yapıp gönderirdik.

Kalanını bize geri çevirdiği zaman, ben ve Ümmü Eyyub, Resûlullahın elinin değdiği yerleri araştırarak oralardan yer ve bununla teberrük ederdik.

Yine bir gece yapıp gönderdiğimiz soğanlı veya sarmısaklı yemeği Resûlullah geri çevirmişti.

Onda elinin izini göremeyince, korkarak yanına gittim ve:

‘Yâ Rasûlallah! Babam, anam sana feda olsun!

Sen akşam yemeğini geri çevirdin. Fakat onda elinin izini göremedim? Halbuki ben ve Ümmü Eyyub geri çevirdiğin yemekte senin elinin değdiği yerleri araştırmakta ve bununla teberrük etmekte idik’ dedim.

Resûlullah:

‘Ben sizin görüşemediklerinizle görüşen, meleklerle fısıldaşan bir kimseyim.[155]

İnsanı rahatsız eden şeyden melekler de rahatsız olurlar.[156]

Ben sizler gibi değilim: Arkadaşımı [Cebrail'i] rahatsız etmekten korkarım!' buyurdu.[157]

Kendisine:

'Haram mıdır o yemek?' diye sordum.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Değildir! Fakat, ben kokusundan dolayı ondan hoşlanmadım!' buyurdu.

Kendisine:

'Senin hoşlanmadığın şeyden ben de hoşlanmam!' dedim.[158]

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Siz onu yiyiniz!' buyurdu.

Bunun üzerine biz ondan yedik ve Resûlullaha bir daha o sebzeden yemek yapmadık."[159]

Bir gün Ümmü Eyyub'a:

"Resûlullah senin kocanın evinde yedi ay oturmuştu. Resûlullahın en sevdiği yemek hangisiydi?" diye sorulmuştu.

Ümmü Eyyub:

"Onun ne kendisi için bir yemeğin yapılmasını emrettiğini gördüm, ne de bir yemeği yerdiğini gördüm.

Kendisine herise yapar, hoşuna gittiğini görürdük de, ona bu beş, altı yahut on günde bir hazırlanırdı" dedi.[160]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın İçinde Yedi Ay Kaldığı Evin Tarihçesi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye gelince içinde yedi ay oturduğu mübarek ev Mescidin doğusunda olup; yediyüz yıl önce Medine'ye gelen, Yemen hükümdarlarından Tüban [Tübba'] Ebu Kerib Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mekke'de zuhur ve Medine'ye hicret edeceğini Yahudi alimlerinden öğrenince, bu evi daha o zamandan yaptırmış, yazıp altın mühürle mühürlediği bir mektubu da Peygamberimiz Aleyhisselâma takdim edilmek üzere Medine alimlerinin en büyüğüne

vererek, kendisi erişemezse çocuğundan veya çocuğunun çocuğundan erişecek olan vasıtasıyla takdim edilmesini emretmişti.

İşte bu ev; babadan evlada geçe geçe, Tüban'ın mektubu ile iman etmiş Medine alimlerinden birinin soyundan gelen Ebu Eyyub Halid b. Zeyd'in eline geçmişti.[161]

Tüban Ebu Kerib Es'ad, mü'mindi; Peygamberimiz Aleyhisselâma yedi yüz yıl önce iman etmişti.

Çünkü o manzum mektubunda meâlen şöyle demişti:

"1. Ben, Hz. Ahmed'in Allah tarafından gönderileceğine kesin olarak kanaat getirdim.

2. Ömrüm onun ömrüne uzansaydı [onun zamanına yetişseydi], muhakkak ona, o amcamın oğluna vezir ve yardımcı olurdum.

3. Yeryüzündeki Arapları ve Arap olmayanları, herkesi ona boyun eğmeye mecbur kılardım.

4. Kılıç çeker, onun düşmanlarıyla çarpışır, kalbinden her kederi dağıtırdım!"[162]

Tüban'ın manzumesinde birinci ve ikinci beyitlerle birlikte:

"5. Zebur'da onun ümmeti ismen anılmıştır.

Onun ümmeti, ümmetlerin hayırlısıdır" beyti de bulunuyordu.[163]

Tüban'ın mektubunu ellerinde bulunduranlar, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye gelmekte olduğunu işitince; mektubu, ona teslim etmek üzere, Süleym kabilesinden güvenilir bir zât olan Ebu Leyla'ya verdiler.

Ebu Leyla Mekke yolunda Peygamberimiz Aleyhisselâmı buldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onu görünce yanına çağırdı[164] ve ona:

"Sen, Ebu Leyla mısın?" diye sordu.[165]

Ebu Leyla:

"Evet!" dedi.[166]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Senin yanında I. Tübba’ın mektubu var![167] Getir, ver bana mektubu!” buyurdu.[168]

Ebu Leyla Peygamberimiz Aleyhisselâmı tanımıyordu. Kendi kendine, düşündü kaldı.[169]

Doğrusu, şaşılacak şey!”[170] dedi ve:

“Sen kimsin? Ben senin yüzünde sihir [sihirbazlık] eseri görmüyorum.

Sen bende bulunanı nasıl bildin?!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben, Muhammed’im! Getir, ver mektubu bana!” buyurdu.[171]

Adam mektubu sakladığı yerden hemen çıkarıp Peygamberimiz Aleyhisselâma verdi.

Hz. Ebu Bekir onu Peygamberimiz Aleyhisselâma okuyunca,[172] Peygamberimiz Aleyhisselâm üç kere:

“Merhaba=Hoşgeldin, safa geldin salih kardeş Tübba!” buyurdu.[173]

Ebu Leyla’ya da, hemen Medine’ye dönmesini emretti.

Ebu Leyla, Medine’ye dönüp, Medinelilere Peygamberimiz Aleyhisselâmın gelmekte olduğunu müjdeledi. Medinelilerden her biri, bu müjdesinden dolayı ona bahşiş verdi.[174]

Peygamberimiz Aleyhisselâm: “Tübba’a sövmeyiniz! Çünkü, o Müslüman olmuştu” buyurmuştur.[175]

***

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî’nin evi sonradan azadlı kölesi Eflah’a geçti.

Duvarlarından gedikler açılmaya başladığı, yıkılmaya yüz tuttuğu zaman, Mugîre b. Abdurrahman b. Hâris b. Hişam onu Eflah’ın oğlundan bin dinara (altına) satın alarak tamir ettirip vakfetti.[176]

Zamanla yine harab olan ve arsa haline gelen bu mübarek ev tekrar satılınca, Melik Muzaffer Şihabüddin Gazi b. Melik Âdil Seyfüddin Ebi

Bekr b. Eyyub b. Sadi onu satın alıp üzerine dört mezhep talebesinin okuyacağı mükemmel bir medrese yaptırdı.

Bu medrese için, kendi memleketinde, Dımaşk'ta, Medine'de ve sair yerlerde zengin vakıflar tesis etti. Medresenin içinde, pek çok nefis kitaplar bulunan bir kütüphanesi de vardı.[177]

Sonraları, bakımsızlık yüzünden harab olup küçük bir zaviye haline gelen ve Hicretin 1259. yılında Sultan Abdülmecîd tarafından yıktırılarak mükemmel bir surette yeniden yaptırılan bu zaviye, "Zâviye-i Cüneydiyye" adıyla anılır ve ziyaret edilirdi.[178]

Medine'nin Coğrafî Durumu, İsimleri ve İlk Sakinleri

Medine-i Münevvere; deniz sathından 916 metre kadar yükseklikte,[179] Kızıl Denizin 100 kilometre doğusunda,[180] meridyen olarak 39 derece 55 dakika doğuda, paralel olarak 24 derece 15 dakika kuzeyde,[181] Mekke'nin yarısı büyüklüğünde, çorak topraklı, kara taşlık bir şehir olup, kuzeyinde Uhud dağı bulunmaktadır. Ki, şehre en yakın dağ, Uhud dağıdır.

Medine-i Münevvere'nin hurma bahçeleri çok ve suları boldu.[182]

Medine-i Münevvere'de sebzelerin her çeşidi yetiştiği gibi; başta hurmaların en iyisi olmak üzere, kavun, karpuz, şeftali, incir, limon, turunç, üzüm, elma, nar, muz, vişne... gibi her çeşit meyve de yetişir.[183]

Yazın, gündüzleri havanın gölgede hararet derecesi 48'e kadar yükselir.

Kışın gündüzleri sıfırın altında 10 dereceye, geceleri ise –15 dereceye kadar düştüğü ve hatta suların donduğu bile olur.[184]

Rivayete göre; Medine'ye ilk gelip yerleşen kimsenin oğlunun adı Yesrib olduğundan, Medine o zamandan itibaren bu adla anılagelmiştir.[185]

Yâkutu'l-Hamevî, Medine'nin 29 ismini sıralar.[186]

Semhûdî de, "İsim çokluğu isim sahibinin şerefliliğine delalet eder" dedikten sonra, çeşitli kaynaklara dayanarak, Medine'nin:

1. Tâbe,
2. Tayyibe,

3. Âsıma,

4. Darü'l-emân,

5. Dârü's-sekîne,

6. Bârre,

7. Berre,

8. Beytü'r-resûl,

9. Habîbe,

10. Mahbûbe,

11. Dârü'l-ebrar,

12. Dârü'l-hicre,

13. Dârü's-selâme,

14. Darü'l-feth,

15. Mahfûze,

16. Haremü'r-resul,

17. Medine..... gibi 94 ismini sayıp, onlar hakkında açıklama yapar.[187]

Medine'ye Tâbe ve Taybe isimleri Yüce Allah tarafından verilmiştir.[188] Mirac gecesinde Cebrail Aleyhisselâm, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"İn de, namaz kıl!" demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm inip namaz kıldığı zaman, Cebrail Aleyhisselâm:

"Sen nerede namaz kıldın biliyor musun?

Sen Taybe'de namaz kıldın! Oraya da hicret edeceksin!" demiş;[189] Peygamberimiz Aleyhisselâm da, Tebük seferinden dönerken, Medine görününce:

"İşte, Tâbe!" buyurmuştur.[190]

***

Nuh Aleyhisselâmın oğlu Sam'ın oğlu Lâvez'in oğullarından Amlîk (Imlak)[191] Amalikaların atası olup, Amalikalar bütün beldelere yayılmış, dağılmışlardı.

Maşrık, Umman, Hicaz, Şam, Mısır halkları onlardandı.

Bahreyn, Umman, Necd, Teymâ halkı onlardandı.

Kenânîler diye anılan[192] Şam zorbaları, Mısır firavunları da onlardandı.[193]

İrem b. Sam'ın oğlu Avs'ın oğullarından birisinin adı Abil ve Abil'in oğlunun adı da Yesrib'di.

Bu baba oğul, Medine'nin ilk sakini idiler.

San'a'ya yerleşen Amalikalardan bazıları Yesrib'e inip Abil'i oradan çıkarmışlar, oraya kendileri yerleşmişlerdi.[194]

Medine'de ilk kez ekin ekenler, hurma ağacı ve üzüm asmaları dikenler,[195] yüksek evler, köşkler yapanlar, Amalikalardı.[196]

Buhtunnassar [Buhtunnasr] Beytü'l-Makdisi yıkıp İsrail oğullarından süreceğini sürdükten, esir edeceğini esir ettikten sonra, İsrail oğullarından bir cemaat Hicaz taraflarına gittiler. Vâdi'l-Kura'ya, Teymâ'ya ve Yesrib'e indiler.

O zaman, Yesrib'de, Amalikaların kalıntıları ile Cürhümîlerden bir cemaat bulunuyordu.

İsrail oğulları orada bunlarla birlikte oturdular ve onlara karıştılar.

Medine'nin yerlileri gittikçe azalırken, İsrail oğulları çoğaldılar.

Yerlilerin azaldıklarını, zayıfladıklarını görünce, üzerlerine yürüdüler; onları Yesrib'den sürüp çıkardılar. Mallarını, mülklerini ele geçirdiler.

İsrail oğulları böylece, Allah'ın dilediği kadar, Medine'de kaldılar.[197]

Yemen'deki Me'rib seddini, ilk önce fındık fareleri oymaya başlamış, sonra da Yüce Allah bir sel salıp yıkmıştı.[198]

Yurtlarının harab olduğunu gören, Evs ve Hazrecîlerin atası Müzeykıya Amr b. Âmir b. Hârise b. Sa'lebe bütün mallarını, mülklerini ve hayvanlarını satarak, oğulları ve kendilerine tâbi olanlarla birlikte gidip önce Âklerin beldelerinde oturdu..

Sonra Mekke'ye, Mekke'den sonra da Medine'ye gitti.

O zaman Medine'nin içinde Yahudiler oturdukları için, bunlar Medine'nin dışında oturdular.

Sayıca çoğalıp güçlendikleri zaman Yahudileri şehrin dışına çıkarıp, şehrin içine kendileri yerleştiler.

Bu sefer de Yahudiler şehrin dış kısımlarında oturdular.[199]

Medine'de bütün mallar, mülkler, köşkler, hurma bahçeleri Yahudilerin elinde idi. Çokluk ve güçlülük de onlarda idi.

Bir müddet sonra, Evs ve Hazrecler hem Yahudilerle aralarında, hem birbirlerine karşı güvenlik, hem de başkalarına karşı birbirlerini savunma antlaşması yapmak isteyip yaptılar ve uzun müddet buna bağlı kaldılar.

Evsî ve Hazrecîlerin mal mülk sahibi olmaya başladıklarını, sayıca da çoğaldıklarını gören Beni Kurayza ve Beni Nadîr Yahudileri onların kendilerine galebe çalıp evlerini ve mallarını zaptedeceklerinden korktular.

Kendi aralarında görüşüp konuşarak Evsî ve Hazrecîlerle yapmış oldukları antlaşmayı bozdular.

Yahudiler sayıca çok kalabalık idiler.

Evsî ve Hazrecîler, Yahudilerin kendilerini Medine'den sürüp çıkaracaklarından korkar bir halde yaşamaya başladılar.

Benî Sâlim b. Avf b. Hazrec'in kardeşi Malik b. Aclan'ı kendilerine seyyid, başkan yaptılar.[200]

İsrail oğullarının başına Fıtyevn adında ahlâksız bir adam geçmiş,[201] Evs ve Hazrecîleri de hükmü altına almıştı.[202]

Yahudiler de, Evsî ve Hazrecîler de, ona boyun eğmişlerdi.[203]

Fıtyevn; evlenecek her kızın ve kadının kocasından önce kendisinin yanında bir gece kalmasını âdet haline getirtmiş ve bunu Evsî ve Hazrecîlere da uygulamaya[204] ve Malik b. Aclan'ın, Süleym oğullarından bir adamla nikâhlanan kızkardeşini yanına getirtmeye kalkışmıştı.[205] Kızkardeşinin kocasıyla gerdeğe gireceği gecede kavminin meclisine bacakları açık girdiğini gören Malik b. Aclan, ona:

"Sen, bacakların açık olarak çirkin bir çıkışla kavminin yanına çıktın ha!?" diyerek çıkışınca, kızkardeşi:

"Bu gecemde bana yapılmak istenilen şey, kocamdan başkasının yanına sokulmak istenilişim, bundan daha ağırdır!" dedikten sonra evine girdi.

Malik b. Aclan, hemen onun yanına vardı. Ne demek istediğini öğrenince, ona:

“Senin elinden bir hayır, bir iyilik gelir mi?” diye sordu.

Kızkardeşi:

“Evet, gelir! Sen benden ne gibi bir iyilik istersin?” dedi.

Malik b. Aclan:

“Ben senin yanındaki kadınlarla birlikte içeri girerim! Yanına girince de Fıtyevn’i kılıçla vurur, gebertirim!” dedi.

Kızkardeşi:

“Yap bunu!” dedi.

Malik b. Aclan, kadın elbisesi giyinip kadınlarla birlikte gitti.

Kadınlar Fıtyevn’in yanından çıkınca Malik b. Aclan içeri girip Fıtyevn’i kılıçtan geçirdi, öldürdü ve Şam’a kaçtı.

Orada, hükümdarlardan Ebu Cebele’ye, Fıtyevn’i kadınlara yaptığı kötülüklerden dolayı öldürdüğünü ve Yahudilerden korktuğu için artık Medine’ye dönemeyeceğini söyledi.

Bunun üzerine, Ebu Cebele; Medine’ye gidip Yahudileri hor hakir kılmadıkça kadınının yanına varmamaya, koku sürünmemeye, içki içmemeye yemin etti.

Büyük bir ordu ile Medine’ye gelip Yahudilerin ileri gelenlerini ziyafete davet ederek, hepsini kılıçtan geçirdi.

Bundan sonra, Evsî ve Hazrecîler aziz, Yahudiler ise zelil oldular.[206]

Evs ve Hazrec Kabileleri: Ensar

Evs ve Hazrec kabileleri, iki kardeşten üreyip çoğalmış oldukları halde, aralarında sık sık anlaşmazlıklar çıkar, kılıçlara sarılırlar, yıllarca çarpışır dururlardı.

Aralarındaki çarpışmaların sonuncusu ise Buas çarpışması idi ki, Hicretten beş-altı yıl önce durmuştu.[207]

Hz. Âişe’nin dediği gibi; Hicret sırasında Evs ve Hazrec kabilelerinin toplulukları dağılmış, en asaletli ve şerefli adamları öldürülmüş veya yaralanmış bulunuyordu.

Sanki Yüce Allah İslâm dinine hazırlamak için onları bu duruma düşürmüştu.[208]

Evs ve Hazrec kabilesinden Müslüman olanlara Ensar denir.

Ensar; nasîr kelimesinin çoğuludur.

Nasîr de, nâsır'ın mübâlağa sîgası olup, ziyadesiyle yardım edici demektir.

Gaylan b. Cerir'in:

"Siz, öteden beri mi Ensar ismiyle anılırdınız? Yoksa bu ismi size Allah mı koydu?" sorusuna, Enes b. Malik:

"Evet! Bize bu ismi Allah koydu!" demiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Ensar hakkında şöyle buyurulur:

"İslâm'da birinci dereceyi kazanan Muhacirler ve Ensar ile, onlara güzellikle tâbi olanlar (yok mu?); Allah onlardan razı olmuştur.

Onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.

Allah bunlar için -kendileri içinde temelli kalıcı olmak üzere- altlarından ırmaklar akar cennetler hazırladı.

İşte, bu en büyük kurtuluştur."[209]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medinelilere İlk Tavsiyeleri

Yahudi iken Müslüman olan Abdullah b. Selam der ki:

"Resûlullah [Aleyhisselâm] Medine'ye gelince, halk ona koşuştu.

'Resûlullah geldi!' denilince, onu görmek için ben de halkın arasında onun yanına gittim.

Resûlullahın yüzünü görünce, anladım ki, onun yüzü bir yalancı yüzü değildir!

Konuşurken, kendisinden ilk işittiğim söz de:[210]

'Ey insanlar![211] Selamı yayınız (Selamlaşmayı yaygınlaştırınız!) Yemek yediriniz![212] Akrabalarla ilgileniniz![213] İnsanlar uykuda iken siz namaz kılınız ki, selametle Cennete giresiniz' sözü idi."[214]

Selamın Mânâsı, Selam'ın Allah'ın İsimlerinden Biri Oluşu

Selam; selamet gibi masdar olup, kusurlardan, âfetlerden uzak ve sâlim olmak demektir.

Müslümanlar arasında alınıp verilen “Selâmün aleyküm” sözü de selametle dua etmek mahiyetindedir.

Es-Selam: Her türlü noksandan, kusurdan, yok olma, zevâle erme şaibelerinden tamamıyla uzak bulunan Yüce Allah’ın isimlerindendir.[215]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Selam Yüce Allah’ın isimlerinden bir isimdir ki, onu Allah yeryüzüne koymuştur.

O halde, selamı aranızda yayınız!” buyurmuştur.[216]

Es-Selam, Kur’ân-ı Kerîm’de de Yüce Allah’ın ismi olarak anıldığı gibi,[217] bunun, dua mahiyetinde de, Cennet’in ismi olarak da anıldığı vardır.[218]

İnsanlık Tarihinde Geçen İlk Selamlaşma Hadisesi

Yüce Allah, Adem Aleyhisselâmı yarattığı zaman,[219] ona:

“Haydi, şu melekler cemaatının yanına git de, onlara[220] ‘Esselâmü aleyküm’ diyerek[221] selam ver![222]

Senin selâmına onların nasıl karşılık vereceklerine[223] bak![224] Söyleyeceklerine iyice kulak ver![225]

Çünkü, o, hem senin, hem de senin zürriyetinin selamlaşmasıdır” buyurdu.[226]

Âdem Aleyhisselâm gidip meleklere:

“Esselâmü aleyküm!” dedi.

Melekler de:

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullah![227] Yahut:

“Ve aleykesselâmü ve rahmetullah!” dediler.[228] Selamlarına “Rahmetullah” sözlerini ekledirler.[229]

Selamın Üstün ve Sevaplı Şekilleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir mecliste otururken, bir zât gelip: “Esselâmü aleyküm!” diyerek selam verdi.[230]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun selamına karşılık verdi. Adam oturunca,[231] Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“On sevap kazandı!” buyurdu.

Sonra başka bir adam geldi ve “Esselâmü aleyküm ve rahmetullah!” diyerek selam verdi.[232]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun selamına karşılık verdi. Adam oturunca,[233] Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Buna yirmi sevap var!” buyurdu.

Sonra başka bir adam geldi ve:

“Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühü!” diyerek selam verdi.[234]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun selamına karşılık verip adam oturunca:[235]

“Buna da, otuz sevap var!” buyurdu.[236]

O sırada, meclisten bir adam kalkıp selam vermeden gitti.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Arkadaşınız unuttuğu şeyi (selam vermeyi) ne çabuk da unuttu![237] Sizden biriniz meclise gelince selam versin, oturmayı uygun görürse otursun!

Meclisten ayrılmak için kalkınca da yine selam versin!

Verilmeye lâyıklık ve gereklilikte, önceki selam sonrakinden farklı değildir” buyurdu.[238]

Hz. Ömer der ki:

“Ben bir gün Ebu Bekir’in terkisinde giderken, Ebu Bekir rastladığı insanlara:

‘Esselâmü aleyküm!’ diyor, onlar:

‘Esselâmü aleyküm ve rahmetullah!’ diyorlardı.

Ebu Bekir:

‘Esselâmü aleyküm ve rahmetullah!’ diyor, onlar:

‘Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh!’ diyorlardı.

Bunun üzerine, Ebu Bekir:

‘Bugün insanlar selam faziletinde bizi pek çok geçtiler!’ dedi.”[239]

Selam vermek veya verilen selamı almak, Müslümanın Müslüman üzerindeki haklarındandır.[240] Selamlaşmakta cimrilik etmek, iyi sayılmamıştır.[241]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; evine selam vererek giren kimsenin hem Allah’a karşı korunmuş olacağını,[242] hem de bunun kendisine ve ev halkına bereket getireceğini haber vermiştir.[243]

Selam Verme ve Almanın Hükmü ve Âdâbı

Selam vermek nafile bir ibadet olmakla beraber, verilen selamın alınması gerekmektedir.[244]

Selam verilirken de:

1. Binitli olan, yayaya,
2. Yaya, oturana,
3. Azlık, çokluğa,[245]
4. Yaşça küçük olan, büyük olana önce selam verir.[246]
5. Selamı cemaat içinden birisine tahsis ederek vermek mekruhtur ve Kıyâmet alâmetlerindendir.[247]
6. Tanıdığına ve tanımadığına selam vermek İslâm’ın hayırlı hasletlerindendir.[248]
7. Peygamberimiz Aleyhisselâm; Mekke’nin fethinde yanına gelen ve kendisine selam veren amcası Ebu Talib’in kızı Ümmü Hani Hatuna:

“Merhaba=hoşgeldin Ümmü Hani!” buyurdu.[249]

Yanına geldikçe Hz. Fâtıma’ya da:

“Merhaba kızcağızım!” buyurup, onu sağına veya soluna oturttuğu bildirilmektedir.[250]

8. Müslüman olmayanların verdikleri selama “ve aleyküm!” denilerek mukabele edilir.[251]

9. Mü’min kardeşi ile selamlaşmak, musafaha ile tamamlanır.[252]

Musafaha; iki kişinin, esenleşmek için birbirlerinin ellerini -avuç içleri birbirine yapışacak biçimde- tutuşmalarına ve yüzyüze gelmelerine denir.[253]

10. Enes b. Malik der ki:

“Biz:

‘Yâ Rasûlallah! Bazımız bazımıza (hürmeten) eğilebilir mi?’ diye sorduk.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Hayır!’ buyurdu.

[11-12.] ‘Bazımız bazımızla kucaklaşabilir mi?’ diye sorduk.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Hayır! Fakat, musafaha ediniz!’ buyurdu.”[254]

“Bir adam:

‘Yâ Rasûlallah! İçimizden biri, bir din kardeşi veya bir dostu ile karşılaşınca, ona (hürmeten) eğilebilir mi?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Hayır!’ buyurdu.

‘Onu kucaklayabilir ve öpebilir mi?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Hayır!’ buyurdu.

Adam:

‘Onun elini tutar ve kendisi ile musafaha yapabilir mi?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Evet!’ buyurdu.”[255]

13. Ebû Mes’ûd el-Ensârî der ki:

“Bir gün, Berâ’ b. Âzib’e rastlamıştım.

Bana selam verdi. Elimi tutup yüzüme güldü ve:

‘Sana niçin böyle yaptım, biliyor musun?’ diye sordu.

Ona:

‘Bilmiyorum! Fakat senin her yaptığın şeyde hayırdan başka bir şey görmem!’ dedim.

Bunun üzerine:

‘Resûlullah Aleyhisselâm da, bana rastlayınca, sana yapmış olduğumun tıpkısını bana yapmış ve niçin böyle yaptığını benden sormuştu.

Ben de senin şimdi bana söylemiş olduğun gibi söylemiştim.

Resûlullah Aleyhisselâm da:

‘Müslümanlardan iki kişi karşılaşır da birisi öbür arkadaşına selam verir ve elini tutarak musafaha yaparsa, Yüce Allah onların günahlarını -onlar daha birbirlerinden ayrılmadan önce- bağışlar’ buyurmuştu’ dedi.”[256]

Berâ’ b. Âzib’in kendisi de:

“Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Birbirlerine kavuşup da musafaha yapan iki Müslüman yoktur ki, onlar daha birbirlerinden ayrılmadan önce günahları bağışlanmış olmasın!’ buyurdu” demiştir.[257]

14. Küçük çocuklarla musafaha yerine onların üç kere başları sığanır, okşanır, kendileri için “Allah sana bereket versin!” diyerek dua edilir.[258]

15. Erkeklerin kadınlarla musafaha yapmaları, el sıkışmaları caiz değildir.

Esmâ binti Zeyd Hatun, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bey’at etmek isteyen Ensar kadınlarına:

“Ben kadınlarla musafaha yapmam!” buyurduğunu;[259]

Hz. Âişe de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın, kadınlardan bey’at alırken bile elinin onlardan hiçbirinin eline,[260] avucunun onlardan hiçbirinin avucuna[261] değmediğini bildirmiş;[262] “Bey’atını sözle aldığı her kadına[263] ‘Git, senin bey’atını aldım’ buyururdu” demiştir.[264]

16. İslâm’da ilk topluca musafaha, Medine’ye geldikleri zaman, Yemenliler tarafından yapılmıştır.[265]

Berâ’ b. Ma’rur’un Vefatı ve Cenaze Namazının Kılınışı

Berâ’ b. Ma’rur; Hazrec kabilesinden ve Ensarın başkanlarından olup,[266] Safer ayında, Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’ye gelmeden bir ay önce vefat etmişti.

Ölüm döşeğine düştüğü zaman, ailesine:

“Kabrimde, beni Kâbe’ye doğru yöneltiniz!” demiş, dediği yapılmıştı.[267] Kendisi hac mevsiminde Mekke’ye geleceğini, Peygamberimiz Aleyhisselâma vaad etmiş bulunuyordu.

Hac mevsimine erişemeden ölüm döşeğine düşünce, ailesine:

“Muhammed (aleyhisselâm)a olan va’dim dolayısıyla beni Kâbe’ye doğru çeviriniz! Çünkü, ben ona gelmeyi va’d etmiştim!” demiş ve böylece sağ ve ölü olarak Kâbe’ye yönelenlerin ilki olmuştu.[268] Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine’ye gelince, Berâ’ b. Ma’rur’un kabrine ashabı ile birlikte gitti. Kabrinin üzerinde saf bağlayıp cenaze namazını kıldı ve:

“Allah’ım! Onu yarlıga! Ona rahmet et, ondan hoşnut ol!” diyerek dua etti.

Berâ’ b. Ma’rur, Akabe Bey’atında bulunan Ensar kabileleri temsilcilerinden ilk vefat eden ve kabri üzerinde cenaze namazı kılınan zât idi.[269]

Cenaze Namazı ve Bu Namaza Ait Bazı Bilgiler

Cenaze namazı, farz-ı kifâyedir. Ölen bir Müslümanın cenaze namazını Müslümanlardan bir kısmı kılınca, öteki Müslümanların üzerinden cenaze namazı kılma borcu kalkar.[270]

Cenaze namazı, abdestli olarak ayakta, Kıbleye karşı dönülerek, rükûsuz, secdesiz, dört defa tekbir alınmak suretiyle kılınır.

İmam, cenazeye karşı, cemaat da imamın arkasında saf olurlar.[271]

İmam ve cemaat ellerini kulaklarına kadar kaldırarak tekbir alıp ellerini bağlarlar.

İçlerinden “Sübhâneke allâhümme...” duasını okurlar.

Eller kaldırılmaksızın, imamın açıktan aldığı ikinci tekbire cemaat içinden katılır ve “Allâhümme salli” ve “Allâhümme bârik...” salavatlarını okurlar.

Üçüncü tekbir alınınca:

“Allah’ım! Bizim dirimizi, ölümüzü, küçüğümüzü, büyüğümüzü, erkeğimizi, kadınımızı, burada bulunanımızı, bulunmayanımızı yarlıga!

Sen, bizden kimi yaşatırsan, müslüman olarak yaşat!

Sen, bizden kimi öldürürsen, mü’min olarak öldür!”[272]

Allah’ım! Bizi bu ölünün ecrinden mahrum etme! Onun ardından, bizi azdırma!” mealli dua okunur.

Dördüncü tekbir alınınca, imamla birlikte, önce sağ tarafa, sonra da sol tarafa selam verilir.

Cenaze namazına katılana bir kırat ağırlığında, defin esnasında da bulunana iki kırat ağırlığında ecir ve sevap verilir ki, her kırat Uhud dağı büyüklüğü ve ağırlığındadır.

Cenaze giderken, hürmeten ayağa kalkılır.

Cenaze sesler ve meş’alelerle takip edilmez.[273]

Cenaze duası olarak Fâtiha sûresini okumak da, sünnettendir.[274]

Cenaze kabre konulurken:

“Bismillah alâ milleti Rasûlillah= Allah’ın ismi ve Resûlullah’ın dini üzere!” denilir.[275]

Yeryüzünde Kılınan İlk Cenaze Namazı

Yeryüzünde ilk cenaze namazı, Âdem Aleyhisselâm için kılınmıştır.

Âdem Aleyhisselâm, ölüm döşeğine düştüğü zaman, oğullarına:

“Oğulcuklarım! Ben Cennet meyvelerinden yemeyi özlüyorum!” dedi. Oğulları onu babaları için aramaya, elde etmeye gittiler, meleklerle karşılaştılar.

Meleklerin yanlarında, Âdem Aleyhisselâm için kefen, güzel koku ile kazma, kürek ve zenbil vardı.

Melekler:

“Ey Âdem’in oğulları! Nereye gidiyorsunuz ve ne istiyorsunuz?” diye sordular.

Onlar da:

“Babamız hastadır. Cennet meyvelerinden yemeyi arzuluyor. Onu toplamak için bizi gönderdi” dediler.

Melekler onlara:

“Geri dönünüz! Babanızın eceli geldi!” dediler.

Âdem Aleyhisselâmın oğulları, meleklerle birlikte geri döndüler.

Melekler Âdem Aleyhisselâmın yanına girince, Hz. Havva korktu ve Âdem Aleyhisselâma yapıştı.

Âdem Aleyhisselâm, ona:

“Yüce Rabbimin melekleriyle benim aramdan çekil!” dedi.

Bunun üzerine melekler Âdem Aleyhisselâmın ruhunu kabzettiler.

Sonra onu yıkadılar, kefenlediler, güzel koku ile kokuladılar.

Kabrini kazdılar.

Meleklerden birisi öne geçti.

Öteki melekler de onun arkasına durdular.

Âdem Aleyhisselâmın oğulları da onların arkasında sıralandılar.

Cenaze namazını kıldılar.

Melekler kabrin içine girip Âdem Aleyhisselâmı kabre indirdiler, kabirden çıktılar.

Kabrin üzerini kerpiçle kapattılar.

Kabrin üzerine toprak çektikten sonra:

“Ey Âdem”in oğulları! İşte, ölüleriniz hakkında tutacağınız yol budur!” dediler.[276]

Ensardan Yüz Seksen Kişinin Peygamberimize Bey’at Edişi

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî der ki:

“Bir gün, Resûlullah Aleyhisselâma ve Ebu Bekir’e yetecek kadar yemek yapıp getirince, Resûlullah:

‘Git, bana Ensarın eşrafından otuz kişi çağır!’ buyurdu.

Yanımda hazırladığım yemeğe ekleyecek bir şey bulunmadığından, bu bana çok ağır geldi. Biraz ağırdan aldım.

Peygamber Aleyhisselâm, tekrar:

'Git, bana Ensarın eşrafından otuz kişi çağır!' buyurdu.

Bunun üzerine, gidip onları çağırdım, geldiler. Gelince, onlara:

'Yemek yiyiniz!' buyurdu.

Yediler. Önlerinden, ancak bir kısmını yiyebildiler!

Bu mucize karşısında, Peygamber Aleyhisselâmın Resûlullah olduğuna şehadet ve oradan ayrılmadan Peygamber Aleyhisselâma bey'at ettiler.

Peygamber Aleyhisselâm, bundan sonra:

'Git, bana Ensarın eşrafından altmış kişi çağır!' buyurdu.

Vallahi, altmış kişi beni otuz kişiden daha çok korkuttu!

Gidip çağırdım.

Onlar da önlerinden ancak bir kısmını yiyebildiler!

Bu mucize karşısında, Peygamber Aleyhisselâmın Resûlullah olduğuna şehadet ve daha oradan ayrılmadan Peygamber Aleyhisselâma bey'at ettiler.

Bundan sonra, Resûlullah Aleyhisselâm:

'Git, bana Ensarın eşrafından doksan kişi çağır!' buyurdu.

Beni, bu doksan kişi, altmış ve otuz kişiden daha çok korkuttu.

Onları da gidip çağırdım. Yemekten yediler.

Onlar da önlerinden ancak bir kısmını yiyebildiler ve bu mucize karşısında Peygamber Aleyhisselâmın Resûlullah olduğuna şehadet ve daha oradan ayrılmadan da Peygamber Aleyhisselâma bey'at ettiler. İşte o zaman bu yemekten yüz seksen zât yedi ki, hepsi de Ensardan idiler."[277]

Yüce Allah, onların hepsinden razı olsun!

Ensar Kadınlarının Bey'at Edişi

Ensar kadınlarından Ümmü Atiyye'nin bildirdiğine göre:

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine'ye gelince, Ensar kadınlarını bir eve topladı.

Onlara Hz. Ömer'i gönderdi.

Hz. Ömer evin kapısına dikildi, selam verdi ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın selamını onlara söyledi ve:

“Ben size Resûlullah Aleyhisselâmın gönderdiği elçiyim!” dedi.

Onlar da:

“Resûlullah’a ve Resûlullah’ın elçisine merhaba!” dediler.

Hz. Ömer:

“Allah’a hiçbir şeyi şerik koşmayacağınıza,

Zina etmeyeceğinize,

Çocuklarınızı öldürmeyeceğinize,

Ellerinizle ayaklarınız arasından bir iftira düzüp getirmeyeceğinize,

Mârufta (meşru olan hususlarda) Resûlullah’a karşı gelmeyeceğinize dair, bana bey’at ediniz!” dedi.

Kadınlar:

“Olur!” dediler ve evin içinden, bey’at için, ellerini dışarıya doğru uzattılar.

Hz. Ömer de evin dışından elini onlara doğru uzattı.

Sonra da:

“Allah’ım! Şahit ol!” dedi.[278]

İbn Sa’d’ın Tabakâtü’l-kübrâ’sında isimleri ile kaydettiğine göre, Peygamberimiz Aleyhisselâma bey’at eden Evs ve Hazrec kabilesi kadınlarının sayısı 343’tü.[279]

Rebiülevvel ayından ikinci yıl Safer ayına kadar, Medine’de, Evs kabilesinden Müslüman olmayan, müşrikliği bırakmayan yalnız Vâkıf, Hatma, Vâil ve Ümeyye oğulları kaldı.[280]

Peygamberimiz Aleyhisselâm bey’at eden Ensar kadınlarından Ümmü Âmir der ki:

Resûlullah Aleyhisselâmın mescidimizde akşam namazını kıldığını görünce, hemen evime gelip biraz ekmekle hurma pekmezi (veya kuru üzüm) getirdim ve:

‘Babam, anam sana feda olsun! Ye!’ dedim.

Resûlullah, ashabına:

‘Yiyiniz! Bismillâh!’ buyurdu.

Kendisi ve kendisiyle birlikte gelen ashabı ve evde bulunanlar da, ondan yediler.

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; kırk kişilik erkekler cemaatı, ne hurma pekmezinin (veya kuru üzümün) bir kısmını, ne de ekmeğin tamamını yiyebildiler!

Yanımda bulunan kırbadaki sudan da içtikten sonra, ayrıldılar.

Hastalandıkça veya hayır ve bereket umdukça bu kırbadaki sudan içtik durduk!”[281]

Ümmü Süleym Hatunun Oğlunu ve Kendisine Talip Olan Ebu Talha’yı Müslüman Edişi

Neccar oğullarından Milhan b. Malik’in kızı ve Ümmü Haram’ın kızkardeşi olan Ümmü Süleym Hatun, Malik b. Nadr ile evli idi.

Ümmü Süleym Hatun Müslüman olup Peygamberimiz Aleyhisselâma bey’at ettiği sırada, oğlu Enes b. Malik yanında değildi.

Enes b. Malik, annesinin Müslüman olduğunu öğrenince, geldi ve ona:

“Sen dinden çıktın, saptın mı?!” dedi.

Ümmü Süleym Hatun:

“Ben dinden çıkmadım ve sapmadım! Fakat, şu (yurdumuza gelen) zâta iman ettim!” dedi ve Enes’e de İslâm dinini telkin etti. Eliyle işaret ederek:

“Haydi, sen de ‘Şehadet ederim ki; Muhammed (aleyhisselâm) Allah’ın Resûlüdür’ de bakayım?” dedi.

Enes b. Malik, annesinin istediğini yapınca, babası Malik:

“Oğlumun itikadını bozma!” dedi.

Malik evden çıkıp gidince bir düşmanıyla karşılaştı ve öldürüldü.

Medineli müşriklerden Ebu Talha, Ümmü Süleym’le evlenmek istedi.

Ümmü Süleym Hatun, onunla evlenmeye yanaşmadı:

“Sen, sana ne zararı, ne de yararı olmayan bir taşa tapmayı nasıl uygun görürsün?!

Bir marangozun getirip senin için yonttuğu bir ağaç parçasının sana ne zararı, ne yararı dokunur?!” dedi.

Ümmü Süleym Hatunun sözü, Ebu Talha'nın kalbine tesir etti.

Ebu Talha, Ümmü Süleym Hatuna, evlenme talebini tekrarladı.

Ümmü Süleym Hatun:

"Ey Ebu Talha! Sen, sizin tapmakta olduğunuz putlarınızı filan ailenin marangoz kölesinin ağaçtan yontup yaptığını; ve ona bir ateş parlatacak olursanız hemen tutuşup yanacağını bilmez misin?!" deyince, Ebu Talha onun yanından ayrıldı.

Ebu Talha, başka bir gün gelip, evlenme talebini tekrarladı.

Ümmü Süleym Hatun, yine:

"Ey Ebu Talha! Senin tapmakta olduğun put, yerde biten ve filan oğullarının Habeşî kölesinin yonttuğu değil midir?" dedi.

Ebu Talha:

"Evet!" deyince, Ümmü Süleym Hatun:

"Sen, yerde biten ve filan oğullarının Habeşî kölesi tarafından yontulan bir şeye tapmaya utanmaz mısın?!

Sen, Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed (aleyhisselâm)ın Resûlullah olduğuna şehadet etsen de, senden bundan başka mihr istemeyerek sana varsam olmaz mı?" dedi.

Ebu Talha:

"Bırak beni, bir düşüneyim!" dedi, gitti.

Düşünüp taşındıktan sonra, geldi ve:

"Bana yaptığın teklifi kabul ettim: Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed (aleyhisselâm)ın Resûlullah olduğuna şehadet ediyorum!" deyince, Ümmü Süleym Hatun, oğlu Enes b. Malik'e:

"Kalk ey Enes! Ebu Talha'yı benimle evlendirmek için, gereğini yap!" dedi.[282]

Enes b. Malik der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, Medine'ye geldiği zaman, ben sekiz-on yaşında idim.[283]

Annem bana başörtüsünün yarısını izar, yarısını da rida yaptı.[284] Beni elimden tutup Resûlullah Aleyhisselâma götürdü ve:

‘Yâ Rasûlallah! Ensar erkek ve kadınlarından sana hediye vermeyen kimse kalmadı.

Ben, bu oğlumdan başka, sana hediye edecek bir şeye malik değilim.[285]

Yâ Rasûlallah! Bu oğlum Enes’ciktir! Sana hizmet eder, senin hizmetçindir!

Onun hakkında Allah’a dua et!’ dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Allah’ım! Bunun malını ve evladını çoğalt![286]

Verdiğin şeylerde, onun için bereket ihsan et!’ diyerek dua etti.[287]

Resûlullah Aleyhisselâm, benim için üç şey hakkında dua etti.

İkisini dünyada gördüm:

Vallahi, malım pek çoktur!

Çocuklarımın ve çocuklarımın çocuklarının sayısı ise, bugün yüz civarındadır!

Üçüncüsünü de, âhirette göreceğimi umuyorum!”[288]

Yüce Allah, onlardan razı olsun!

Yahudi Alimlerinden Abdullah b. Selam’ın Müslüman Oluşu

Abdullah b. Selam,[289] Yusuf Aleyhisselâmın neslindendi.[290] Medine Yahudilerinin ulularından ve alimlerindendi.[291]

Medine’deki İsrail oğullarının alimlerinden başlıcaları[292] beş kişi olup, bunlardan birisi Abdullah b. Selam’dı.[293]

Abdullah b. Selam’ın babası Selam da Yahudi alimlerindendi.

Abdullah b. Selam der ki:

“Ben Tevrat’ı ve tefsirini, babamdan öğrenmiştim.

Babam, bir gün; âhir zamanda gelecek peygamberin sıfatını, alâmetini ve yapacağı işler hakkındaki âyeti bana anlattı ve:

‘Eğer o Hârun evladından gelecek olursa ona tâbi olurum, yoksa tâbi olmam!’ dedi.

Peygamber Aleyhisselâmın Medine’ye gelişinden önce, öldü.[294]

Resûlullah Medine’ye, Kuba’ya gelip Amr b. Avf oğullarının evine ininceye kadar, sustum.

Ben kendime ait hurma ağacının üzerinde uğraşır,[295] yaş hurma toplarken,[296] Benî Nadîrlerden birisinin:

‘Bugün, Arapların bekledikleri adamları geldi!’ diye bağırdığını işittim ve bir kimse de gelip onun geldiğini bana haber verince,[297] beni bir titreme tuttu, yüksek sesle[298] ‘Allahuekber!’ diyerek tekbir getirdim.

O sırada, Hâlide binti Hâris, hurma ağacının altında oturuyordu.[299]

Kendisi çok yaşlı idi.[300]

Tekbirimi işitince:

‘Allah seni umduğuna erdirmesin, elini boşa çıkarsın ey habîs!

Vallahi Musa b. İmran’ın gelişini işitmiş olsaydın, bundan daha fazlasını yapmazdın!” diyerek çıkıştı.

Ona:

‘Ey hala! Vallahi, o,[301] Musa b. İmran’ın kardeşidir.[302] Onun gibi, peygamberdir.[303] Onun dinindedir. Onun gönderildiği şeyle gönderilmiştir’ dedim.

Bunun üzerine, halam:

‘Ey kardeşimin oğlu! Yoksa, o Kıyamete yakın, gönderileceği bize haber verilmiş olan peygamber midir?’ dedi.

‘Evet!’ dedim.

Halam:

‘Peki öyleyse!’ dedi.[304]

‘Resûlullah geldi’ denilince, onu görmek için, halkın arasında ben de gittim.

Resûlullah’ın yüzünü görünce, anladım ki, onun yüzü yalancı yüzü değildir.”[305]

Abdullah b. Selam, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına varınca:

“Ben sana üç soru soracağım ki, bunların cevaplarını ancak peygamber olan bilebilir” dedi:

“1. Kıyamet alâmetlerinin evvelkisi nedir?

2. Cennetlikler Cennete girince ilk önce hangi yiyeceği yiyeceklerdir?

3. Çocuk ne sebeple babasına benzer ve hangi sebeple annesine benzer?” diye sordu.

Peygamber Aleyhisselâm:

“Bu soruları, senin önün sıra, Cebrail (aleyhisselâm) bana gelip haber vermişti:

1. Kıyamet alâmetlerinin en öncesi bir ateştir ki, o insanları doğudan batıya sürecektir!

2. Cennetliklerin yiyeceği ilk yiyecek de, balık ciğerinin sarkmış olan fazlasıdır!

3. Çocuğun babaya veya anaya çekmesine gelince:

Cinsî münasebette erkeğin suyu kadınınkinin önüne geçerse, çocuk babaya benzer. Kadının suyu erkeğin suyunun önüne geçerse, çocuk anaya benzer!” buyurdu.

Bunun üzerine, Abdullah b. Selam:[306]

“Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka hiçbir ilah yoktur![307]

Ben şehadet ederim ki; Sen, hiç şüphesiz, Allah’ın Resûlüsün![308]

Yâ Rasûlallah! Yahudiler, insanı hayrette bırakacak derecede yalan söyleyen, asılsız isnad ve iftiralarda bulunan haksız bir kavimdir. Eğer, sen beni onlardan sormadan önce onlar benim Müslüman olduğumu öğrenirlerse, senin yanında bana akla gelmedik isnad ve iftiralarda bulunurlar.[309]

Sen beni odalarından birine koyarak gizledikten sonra, onlar arasındaki durumumu, nasıl olduğumu onlara sormanı; bunu Müslüman olduğumu öğrenmelerinden önce sana haber vermelerini istiyorum” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onu odalarından birisine koydu.[310]

Yahudilere haber saldı, geldiler.[311]

Onlara:

“Ey Yahudi cemaatı! Yazıklar olsun size!

Allah’tan korkunuz!

Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin ederim ki: Siz benim Resûlullah olduğumu ve benim size hak ve gerçeği getirdiğimi muhakkak biliyorsunuzdur! Müslüman olunuz!” buyurdu.

Yahudiler, üç kere:

“Biz bunu bilmiyoruz!

Biz bunu bilmiyoruz!

Biz bunu bilmiyoruz!” dediler.[312]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“İçinizde[313] Husayn,[314] Abdullah b. Selam, nasıl adamdır?” diye sordu.[315]

Yahudiler:

“Bizim seyyidimizdir ve seyyidimizin de oğludur![316]

Bizim en alimimizdir ve en alimimizin de oğludur.[317]

Bizim hayırlımızdır ve hayırlımızın da oğludur!” dediler.[318]

Resûlullah Aleyhisselâm, onlara:

“İbn Selam Müslüman olduysa ne dersiniz?[319] Siz de Müslüman olur musunuz?” diye sordu.[320]

Yahudiler:

“Hâşâ! O, Müslüman olmaz![321] Allah onu böyle şeyden korusun!” dediler.[322]

Bunun üzerine, Peygamber Aleyhisselâm:

“Ey İbn Selam! Çık bunların yanına!” buyurdu.[323]

Abdullah b. Selam, hemen yanına çıkıp onlara:

“Ey Yahudi cemaatı! Allah’tan korkunuz!

Onun size getirdiği şeye yöneliniz!

Vallahi, siz de muhakkak biliyorsunuz ki, o Allah'ın Resûlüdür!

Onun ismini ve sıfatını yanınızdaki Tevrat'ta da yazılı bulmuş bulunuyorsunuz.

Ben şehadet ederim ki, o Resûlullah'tır!

Ben ona iman etmiş, onu doğrulamış ve onun Resûlullah olduğunu bilmiş bulunuyorum!" dedi.[324]

Abdullah b. Selam;

"Ben şehadet ederim ki; Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur!

Ve yine şehadet ederim ki; Muhammed (aleyhisselâm) Allah'ın Resûlüdür!" diyerek iman ve ikrarda bulunduğu zaman,[325] Yahudiler ona türlü hakaret ve iftiralarda bulundular:[326]

"Bu, bizim en şerlimizdir ve en şerlimizin de oğludur![327]

Bu, bizim en cahilimizdir ve en cahilimizin de oğludur!" dediler.[328]

Abdullah b. Selam:

"Yâ Rasûlallah! Onların çok iftiracı, gaddar, yalancı ve fâcir bir kavim olduklarını sana haber vermemiş mi idim? (İşte böyle olduklarını gösterdiler)" dedi.

Bundan sonra, Abdullah b. Selam da, ev halkı da Müslümanlıklarını açıkladılar.[329]

Halaları Hâlide binti Hâris Hatun da Müslüman oldu ve İslâm amelleri ile Müslümanlığını güzelleştirdi.[330]

Abdullah b. Selam Müslüman olduğu zaman, Yahudi alimlerinden:

1. Huyey b. Ahtab,
2. Ka'b b. Esed,
3. Ebu Râfi',
4. Eşya',
5. Şemvil b. Zeyd:

"Arapta peygamberlik olmaz! Senin adamın bir hükümdardır!" diyerek Müslümanlıktan vazgeçirmek istedilerse de, muvaffak olamadılar.[331]

Müslüman Olan Yahudi Alimlerinden Bazıları

1. Sa'lebe b. Sa'ye,
2. Useyd b. Sa'ye,
3. Esed b. Ubeyd

ve daha başkaları, samimî olarak Müslüman oldular ve Müslümanlıkta sebat ettiler.

Yüce Allah, onların hepsinden razı olsun!

Yahudi alimlerinin ve kâfirlerinin bazıları ise:

"Muhammed'e ancak bizim kötülerimiz tâbi oldu. Eğer onlar bizim hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dinini bırakmazlar, başka yola gitmezlerdi!" dediler.[332]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Yahudilerle Konuşmaya Gidişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Yahudilerin bayram gününde, Avf b. Malik'i yanına alarak, Medine'deki Yahudi havrasına (sinagoguna) gitti.

Yahudiler Peygamberimiz Aleyhisselâmın gelmesinden hoşlanmadılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ey Yahudi cemaatı! Siz bize oniki kişi bildiriniz ki, onlar Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed'in Resûlullah olduğuna şehadet etsinler de, gök altındaki yeryüzünde bulunan bütün Yahudileri uğrayacakları ilahî gazab ve azabdan beri çeksinler!" buyurdu.

Yahudiler sustular.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına, onlardan hiçbirisi gelmedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sözlerini tekrarladı.

Yahudiler, yine cevap vermediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sözlerini üçüncü kez tekrarlayıp onlardan hiçbir cevap alamayınca:

"Siz yüz çeviriyor, kaçıyorsunuz, amma vallahi Hâşir benim!

Âkıb benim!

Mustafa Peygamber benim!

Siz, ister inanınız, ister inanmayıp yalanlayınız!" diyerek, Avf b. Malik'le geri döndüğü sırada, arkalarından bir adam Peygamberimiz Aleyhisselâmın ismini anarak arkasından seslendi.

Seslenen zât, Yahudilere, kendisini nasıl tanıdıklarını sordu.

Yahudiler, ona:

"Vallahi, içimizde Allah'ın Kitabını ne senden, ne senden önceki babandan, ne de babandan önceki dededen daha çok bilen, daha çok anlayan bir kimse tanımıyoruz!" dediler. O da:

"Öyle ise, ben Allah için şehadet ederim ki; bu zât, Allah'ın Kitabı Tevrat'ta ismini ve sıfatını yazılı bulduğumuz peygamberidir!" deyince, Yahudiler:

"Sen yalan söylüyorsun!" diyerek onun sözünü red ve kendisine kötülükler isnad ettiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

"Siz yalan söylüyorsunuz! Sizin sözünüze hiç güvenilmez. Biraz önce onun hakkında senalarda bulunanlar, onu övenler de siz idiniz!

İman ettiği zaman ise kendisini yalanladınız ve aleyhinde söyleyeceğinizi söylediniz. Sizin sözünüz kabul edilmez!" buyurdu; Avf b. Malik ve Abdullah b. Selam'la beraber dışarı çıktı.[333]

Hazerde ve Seferde Namazın Nasıl Kılınacağı

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre; "Yüce Allah namazı farz kıldığı zaman seferde de, hazerde de (gündüzün vitri olan) akşam namazından başkasını -ki o üç rekat olarak farz kılınmıştı- ikişer rekat, ikişer rekat olarak farz kılmıştı.

(Hicretten) sonra, sefer namazları oldukları gibi bırakıldı da, hazer namazları ikişer rekat arttırıldı."[334]

Bu da; Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinden bir ay sonra yapıldı.[335]

Abdullah b. Abbas da şöyle demiştir:

"Muhakkak ki, Yüce Allah; Peygamberimiz Aleyhisselâmın dili ile, namazı hazerde dört, seferde iki, düşman korkusu halinde bir rekat olarak

farz kıldı.[336]

Peygamber Aleyhisselâm Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktığı ve yalnız Rabbü'l-âlemîn'den başkasından korkmadığı halde, dört rekat farzı iki kıldı.[337]

Biz Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte Mekke-Medine arasında yaptığımız seferde, Yüce Allah'tan başkasından korkumuz olmadığı halde, namazı iki rekat kılmışızdır.[338]

Peygamber Aleyhisselâm, Fetih yılında, Mekke'de onyedi gün kaldı, dört rekat farzları ikişer kıldı" demiştir.[339]

Abdullah b. Ömer'e, bir gün, Ümeyye b. Abdullah:

"Ey Abdurrahman'ın babası! Biz Kur'ân'da korku halinde kılınacak namazı da, hazerde kılınacak namazı da bulduk. Fakat seferde kılınacak namazı bulamadık?" demişti.

Abdullah b. Ömer, ona:

"Ey kardeşimin oğlu! Şüphe yok ki, Yüce Allah Muhammed Aleyhisselâmı peygamber olarak gönderdi. Biz, ancak onun işlediğini gördüğümüz şeyi işlemekten başka bir şey bilmeyiz.[340] Ben; Resûlullah ile, Ebu Bekir'le ve Ömer'le, sefer namazını hep iki rekat olarak kıldım" demiş;[341]

Resûlullah Aleyhisselâmın, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın yolculuk esnasında öğle ve ikindi namazlarının farzlarını hep ikişer rekat kıldıklarını bildirmiştir.[342]

Abdullah b. Mes'ud da; Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in dört rekat farzları seferde ikişer rekat olarak kıldıklarını ve bunu arttırmadıklarını söylemiştir.[343]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, bir hadis-i şeriflerinde:

"Benim namazı nasıl kıldığımı gördünüzse, siz de namazı öyle kılınız!" buyurmuşlardır.[344]

Medine'de Endişeli ve Korkulu Geceler Geçirilişi

Ashab-ı Kiram’dan Übeyy b. Ka’b der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm ile ashabı Medine’ye geldikleri ve Ensar tarafından barındırıldıkları zaman, bütün Araplar onları tek yaydan oka tuttular (bütün Arapların düşmanlıklarına hedef oldular).

Silahsız, ne geceleyebilirler, ne de sabahlayabilirlerdi.

Hatta ‘Acaba, üzerimize emniyet gelip de silahsız yatıp kalktığımız, Allah korkusundan başka bir korku duymayacağımız günleri görecek miyiz?’ dedikleri olurdu.

İşte bunun üzerine, Yüce Allah Nur sûresinin, indirdiği 55. âyetinde şöyle buyurdu:

“Allah, içinizden iman edip de güzel güzel amel ve hareketlerde bulunanlara yeminle vaad etti ki: Kendilerinden önce gelenleri nasıl kâfirlerin yerine getirdi, hakim kıldı ise, onları da yeryüzünde muhakkak müşriklerin yerine geçirip hükümran edecek, onlara kendileri için beğendiği dini (İslâmiyeti) payidar kılacak, onların korkularını üzerlerinden kaldırdıktan sonra, hallerini kesin bir emniyete çevirecektir -tâ ki onlar bu güvenlik içinde bana ibadet edeler, bana hiçbir şeyi eş, ortak tutmayalar. Kim bundan sonra nankörlük ederse, artık onlar fâsıkların ta kendisidirler.”[345]

Hz. Âişe der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm[346] Medine’ye geldiği sıralarda,[347] bir gece uyuyamadı da:

‘Keşke ashabımdan yararlı bir zât olsa da, geceleyin (nöbet tutup beni) korusa (beklese)’ buyurmuştu.

Bu halde iken bir silah hışırtısı işitince, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Kim o?’ diye sordu.[348]

Gelen zât:

‘Ben Sa’d b. Malik![349] Sa’d b. Ebi Vakkas!’[350] dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm, ona:

‘Seni getiren nedir?’ diye sordu.[351]

Sa’d b. Ebi Vakkas:

‘İçime Resûlullah Aleyhisselâm hakkında bir korku düştü de, onu,[352] seni korumaya geldim!’ dedi.[353]

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm ona dua etti, sonra uyudu;[354] uykuya daldı.”[355]

***

Enes b. Malik der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, halkın en cesaretlisi idi.

Medine’de bir feryad, korkulu bir hal oldu mu, Peygamber Aleyhisselâm hemen Ebu Talha’nın Mendub diye anılan atını emaneten alıp üzerine atlar, feryadın geldiği yere yetişirdi.

Hiçbir feryad ve imdad sesi duyulmazdı ki, Mendub’un oraya bir deniz gibi, su gibi akıp revan olduğunu görmeyelim!

Halbuki o çok yavaş ve ağır yürüyen bir attı. Hiç de yürügen değildi.

Bir gece, Medineliler bir feryad işitip çok korkmuşlar ve hemen sesin geldiği tarafa doğru gitmişlerdi.

Resûlullah Aleyhisselâm ise, onları geride bırakarak ilerlemiş, sesin geldiği yere yetişmiş, durumu inceleyip dönerken halkla karşılaşmıştı.

Kendisi Ebu Talha’nın atının üzerinde, kılıcı da boynunda asılı bulunuyor ve:

‘Korkmayınız! Korkmayınız!’ buyuruyor ve Mendub için de:

‘Onu deniz gibi, su gibi akıcı bulduk’ diyordu.”[356]

Mekkeli Müşriklerin Abdullah b. Übeyy b. Selûl’e Ültimatomları

Peygamberimiz Aleyhisselâm Mekke’de iken, Kureyş müşrikleri Mekke’ye gelen yabancıları Peygamberimiz Aleyhisselâmla görüştürmemek, İslâmiyetin yayılmasını önlemek için ellerinden geleni yapmaktan geri durmamışlardı.

Nitekim, Tufeyl b. Amr ile[357] Müslüman olmak için Mekke’ye gelen şair Âşâ’nın ve daha birçoklarının Müslüman olmasını engellemeye

çalışmışlardı.[358]

Müşrikler Mekke’de yaptıkları ile de kalmadılar. Medine’de de, Peygamberimiz Aleyhisselâma karşı, daha o Medine’ye gelmeden Medineli münafıklarla işbirliği yaparak bir zümre oluşturdular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’nin Kuba köyüne gelip Külsûm b. Hidm’le Sa’d b. Hayseme’ye konuk olduğu zaman, Amr b. Avf oğullarından bazı münafıklar geceleyin Peygamberimiz Aleyhisselâmın kaldığı evi taşladılar ve Peygamberimiz Aleyhisselâmı:

“Bu nasıl komşuluk ve koruyuculuk?!” diyerek sitemlendirdiler.[359] Peygamberimiz Aleyhisselâmın yerleşmeye ve tutunmaya başladığını gören Kureyş müşrikleri, Bedir savaşından önce Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile Evs ve Hazrec’den onunla birlikte olan putperest Medinelilere gönderdikleri mektupta:

“Muhakkak ki, siz bizim adamımızı yanınızda barındırmakta bulunuyorsunuz.

Andolsun ki, siz ya onu öldürürsünüz, ya da yurdunuzdan çıkarırsınız!

Aksi takdirde bütün Arap toplulukları ile birlikte üzerinize yürür, sizin savanlarınızı öldürür, kadınlarınızı kendimize helal kılarız!” dediler.

Bunun üzerine, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ve onunla birlikte hareket eden Medineli müşrikler, Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmak üzere biraraya geldiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunu haber alınca, onların yanına vardı, ve:

“Herhalde, Kureyşîlerin tehdidi sizi son derece etkilemiş olmalıdır. Onların tehdidi ile size vereceği zarar, sizin bizimle çarpışarak kendinize vermek istediğiniz zarardan daha fazla değildir!

Demek siz kendi öz oğullarınız ve kardeşlerinizle çarpışmak, onları öldürmek istiyorsunuz!?” buyurunca, münafıklar dağıldılar.[360]

Müslümanlar Arasında Kardeşlik Kurulması

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine’ye geldikten sonra, Mekkeli Müslümanlardan (Muhacirlerden) bazılarını, hem kendi aralarında

birbirleriyle, hem de Medineli Müslümanlarla (Ensarla) ikişer ikişer kardeş yaptı.[361]

Bu kardeşlik, maddî ve manevî yardımlaşma ve birbirlerine çoluk ve çocuklarından önce varis olma esasına dayanıyor;[362] bilhassa yurttan yuvadan, kavim ve kabileden ayrı düşmenin verdiği garipliği, mahzunluğu gidermeyi, Mekkelileri Medine'ye ve Medinelilere ısındırmayı ve kendilerine destek ve güç kazandırmayı amaçlıyordu.[363]

Bu hadise Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye gelişinden beş ay sonra vuku bulmuş[364] ve Enes b. Malik'in evinde olmuştur.[365]

Rivayete göre; Peygamberimiz Aleyhisselâma içinde kâfur kokusu bulunan yeşil toprak bir çanak getirilip verilmiş, Muhacirlerle Ensar onun içine ellerini batırarak antlaşmışlardır.[366]

İbn Sa'd'a göre; Enes b. Malik'in evinde ikişer ikişer kardeş yapılan Müslümanların sayısı 45'i Mekkeli Muhacirlerden, 45'i Medineli Ensardan olmak üzere 90 kişi idi.

Onların 50'si Muhacirlerden, 50'si de Ensardan olmak üzere, 100 kişi olduklarını söyleyenler de vardır.[367]

Belâzurî; 22'şerden 44 kişinin,[368]

İbn. Seyyid; 41'erden 82 kişinin,[369]

İbn Habîb; 56'şardan 112 kişinin ismini tesbit ve kaydetmiştir.[370]

Kaynaklarda isimleri açıklananların sayısının 124'ü bulduğu görülür.[371]

Kurulun kardeşlikten doğan varis olma hükmü Enfâl sûresinin Bedir savaşından sonra inen 75. âyeti ile kaldırılmış;[372] bu kardeşlik yardıma, yedirip içirmeye, bir de öğüde münhasır kalmıştır.[373]

Medineli Müslümanlar (Ensar), Muhacirleri, Medine'ye daha ilk geldikleri gün evlerine indirmek, ağırlamak için, birbirleri ile yarışa girmişler; anlaşamadıkları, onları paylaşamadıkları için, iki okla çekilmedikçe, Muhacirlerden hiçbiri onlardan hiçbirinin evine inememişti.[374]

Ensar, bu kadarla da kalmadılar:

“Yâ Rasûlallah! Hurmalıklarımızı da, Muhacir kardeşlerimizle aramızda bölüştür!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Hayır! Öyle olmaz!” buyurdu.

Bunun üzerine, Ensar Muhacirlere:

“Öyle ise, timar ve sulama zahmetini siz üzerinize alınız da, sizi hurma mahsulüne ortak yapalım!” dediler.

Bunu Peygamberimiz Aleyhisselâm da uygun gördü.

İki taraf da:

“İşittik ve itaat ettik!” diyerek bu yoldaki tensibi kabullendiler.[375]

Ensar, arazilerinin fazlalarını da, Peygamberimiz Aleyhisselâma bağışladılar ve hatta:

“Yâ Rasûlallah! İstersen, evlerimizi de al!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara hayır dua etti. Bağışlanan arazileri, Muhacir sahabilerine bölüştürdü.[376]

Yüce Allah onların hepsinden razı olsun!

Aşura Günü ve Orucu

Aşura; İslâm’da, Muharrem’in onuncu gününe verilen isimdir.[377]

Muharrem orucunun Muharrem’in dokuzuncu gününden itibaren tutulmasının yerinde olacağı bildirilmiştir.[378]

Aşura günü, öteden beri, Kureyş müşriklerinin de oruç tuttukları, saygı gösterdikleri bir gündü.[379]

Kureyş müşriklerince, Aşura gününde Kâbe’ye örtü örtülmesi de âdet edinilmişti.[380]

Aşura günü orucunu, Cahiliye devrinde Kureyş müşrikleri tuttukları gibi, kendisine peygamberlik gelmeden önce Peygamberimiz Aleyhisselâm da tutardı.[381]

Rivayete göre; Aşura günü, Yüce Allah tarafından, Âdem Aleyhisselâma tevbe hususunda vahyolunduğu gündü.[382]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Aşura günü, Peygamberlerin oruç tuttukları bir gündür.

Siz de o gün oruç tutunuz!" buyurmuştur.[383]

Aşura günü, Yahudilerin de tazim ettikleri ve bayram edindikleri bir gündür.[384]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine'ye hicret edip gelince, Yahudilerin Aşura günü oruç tuttuklarını gördü:

"Nedir bu?" diye sordu.[385]

"Bu büyük,[386] hayırlı bir gündür.[387] Bugün, Allah'ın Musa'yı[388] ve İsrail oğullarını düşmanlarından kurtardığı,[389] Firavun'u ve adamlarını suda boğduğu,[390] Musa'nın da buna şükrâne olarak[391] oruç tutmuş olduğu bir gündür.[392] İşte biz bunun için bugün oruç tutuyoruz!" dediler.[393] Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ben Musa'ya ve onun orucunu tutmaya, sizden daha yakın, daha lâyıkım!" buyurdu.

Aşura günü oruç tutmaya hem kendisi devam etti, hem de bunu Müslümanlara emretti[394] ve:

"Aşura günü orucu bir yılın keffaretidir![395] Sağ olursam, gelecek yıl dokuzuncu gününü de, inşaallah oruçlu geçireceğim![396]

Dokuzuncu ve onuncu günü oruç tutup Yahudilere muhalefet ediniz!" buyurdu.[397]

Ramazan orucu farz kılınınca, Aşura günü oruç tutup tutmamakta Müslümanlar serbest bırakıldılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"O (Aşura günü) Allah'ın günlerinden bir gündür.[398]

Aşura günü orucunu tutmak isteyen tutsun, bırakmak isteyen de bıraksın" buyurdu.[399]

---

101 İbn İshak, İbn Hişam, 2/139.
102 İbn Sa'd, 1/236, Kastallânî, Mevâhib, 1/87.
103 İbn İshak, İbn Hişam, 2/146-147, Beyhakî, Delâil, 2/524-525, İbn Kesîr, Bidâye, 3/214.
104 Taberî, Târîh, 2/255-256, Kurtubî, 18/98-99, İbn Kesîr, Bidâye, 3/213, Diyarbekrî, 1/339-340.
105 Taberî, Târîh, 2/256, Mes'ûdî, Mürûc, 2/285.
106 Taberî, Târîh, 2/256.
107 İbn Sa'd, 1/235.
108 Kastallânî, Mevâhib, 1/88, Halebî, 2/244.
109 İbn İshak, İbn Hişam, 2/139, İbn Seyyid, 1/194.
110 Semhûdî, 1/256, Diyarbekrî, 1/340, Halebî, 2/244.
111 İbn Sa'd, 1/236, Belâzurî, Ensâb, 1/266, Halebî, 2/244.
112 Semhûdî, 1/256, Diyarbekrî, 1/340.
113 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140, İbn Seyyid, 1/194.
114 Semhûdî, 1/257, Diyarbekrî, 1/340.
115 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140, İbn Seyyid, 1/194, Semhûdî, 1/257.
116 Semhûdî, 1/257.
117 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140, İbn Seyyid, 1/194, Semhûdî, 1/257.
118 Aynı kaynaklar.
119 Semhûdî, 1/257.
120 Veya Es'ad b. Zürâre'nin (Buhârî, Sahîh, 4/258).
121 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140-141, Taberî, Târîh, 2/256, İbn Hazm, Cevâmi, s. 94, İbn Seyyid, 1/194-195, Semhûdî, 1/261-262.
122 Buhârî, Sahîh, 4/258, Zehebî, Târîh, s. 334, Kastallânî, Mevâhib, 1/88.
123 Semhûdî, 1/260.
124 Ahmed b. Hanbel, 1/3, Müslim, 4/2311, Belâzurî, Ensâb, 1/266, İbn Hazm, Cevâmi, s. 95, Diyarbekrî, 1/341.
125 Ahmed b. Hanbel, 1/3, Müslim, 4/2311, Zehebî, Târîh, s. 332.
126 İbn Sa'd, 1/236, Buhârî, Sahîh, 4/260, Ebu Nuaym, Delâil, 2/331, Beyhakî, Delâil, 2/527, Zehebî, Târîh, s. 338.
127 Ahmed b. Hanbel, 5/414, Zehebî, Siyer, 2/291, Halebî, 2/246.
128 Semhûdî, 1/261.
129 İbn Sa'd, 1/237, Belâzurî, Ensâb, 1/266-267, İbn Kayyım, 2/61.
130 İbn Sa'd, 1/236, Buhârî, Sahîh, 4/260, Ebu Nuaym, Delâil, 2/331, Beyhakî, Delâil, 2/527, Zehebî, Târîh, s. 338.
131 İbn Mâce, 1/612, Kastallânî, Mevâhib, 1/89-90, Semhûdî, 1/262-263, Diyarbekrî, 1/341.
132 Semhûdî, 1/262-263, Kastalânî, Mevâhib, 1/89-90, Diyarbekrî, 1/341.
133 Semhûdî, 1/262-263, Diyarbekrî, 1/341.
134 İbn Sa'd, 1/234, Ahmed b. Hanbel, 1/3, Buhârî, Sahîh, 4/260.
135 Ahmed b. Hanbel, 1/3, Hâkim, 3/13.
136 Müslim, 4/2311.
137 Ahmed b. Hanbel, 1/3.

138 Ahmed b. Hanbel, 1/3, Müslim, 4/2311, Hâkim, 3/13.
139 Buhârî, Sahîh, 4/260.
140 Müslim, 4/2311.
141 Ahmed b. Hanbel, 1/3.
142 Hâkim, 3/13.
143 İbn Sa’d, 1/234.
144 İbn Sa’d, 1/234, Ahmed b. Hanbel, 3/122.
145 Ahmed b. Hanbel, 3/301, Ebu Davud, 3/342.
146 İbn İshak, İbn Hişam, 2/144, Semhûdî, 1/264.
147 Ahmed b. Hanbel, 5/415, Müslim, 3/1623, Semhûdî, 1/264.
148 Belâzurî, Ensâb, 1/525.
149 İbn İshak, İbn Hişam, 4/314, İbn Sa’d, 2/288, 291, İbn Mâce, 1/531.
150 Belâzurî, Ensâb, 1/525.
151 Belâzurî, Ensâb, 1/525, Zürkânî, 3/383.
152 İbn Sa’d, 1/237, Semhûdî, 1/265-266.
153 Semhûdî, 1/266.
154 Semhûdî, 1/266.
155 İbn İshak, İbn Hişam, 2/144.
156 Süheylî, 4/279.
157 Ahmed b. Hanbel, 6/462, Semhûdî, 1/266.
158 Müslim, 3/1623.
159 İbn İshak, İbn Hişam, 2/144.
160 Belâzurî, Ensâb, 1/267, Semhûdî, 1/266.
161 İbn Asâkîr, 3/334-335, Semhûdî, 1/188-189.
162 Mes’ûdî, Mürûc, 1/68-69, Süheylî, 1/163.
163 Vâkıdî, Fütûhu’ş-Şâm, 1/33.
164 İbn Asâkîr, 3/335.
165 İbn Asâkîr, 3/335, Aynî, 4/176.
166 İbn Asâkîr, 3/335.
167 İbn Asâkîr, 3/335, Aynî, 4/176.
168 Aynî, 4/176.
169 İbn Asâkîr, 3/335, Aynî, 4/176
170 İbn Asâkîr, 3/335.
171 İbn Asâkîr, 3/335, Bedrüddin Aynî, 4/176.
172 İbn Asâkîr, 3/335.
173 İbn Asâkîr, 3/335, Aynî, 4/176
174 İbn Asâkîr, 3/335.
175 Ahmed b. Hanbel, 5/340.
176 Süheylî, 4/279-280, Aynî, 4/177, Semhûdî, 1/265.
177 Semhûdî, 1/265.
178 Eyyub Sabri Paşa, Mir’at-ı Medîne, s. 366-368.
179 M. Ferid Vecdi, Dairetu’l-maârif, 8/529.
180 Eyyub Sabri Paşa, Mir’at-ı Medîne, s. 7.
181 M. Ferid Vecdi, Dairetu’l-maârif, 8/529.
182 Yâkût, 5/82.

183 Eyyub Sabri Paşa, Mir'at-ı Medîne, s. 36.
184 M. Ferid Vecdi, Dairetu'l-maârif, 8/529.
185 Süheylî, 4/291, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 1, s. 21, Semhûdî, 1/156.
186 Yâkût, 5/83.
187 Semhûdî, 1/8, 27.
188 Ahmed b. Hanbel, 5/89, 94, 96, Müslim, 2/1007.
189 Nesâî, 1/221, 222, İbn Esîr, Kâmil, 2/52, Zehebî, Târîh, s. 242, İbn Kesîr, Bidâye, 3/5-6.
190 Ahmed b. Hanbel, 5/425.
191 İbn İshak, İbn Hişam, 1/8, Taberî, Târîh, 1/103.
192 Taberî, Târîh, 1/103.
193 Taberî, Târîh, 1/103, Yâkût, 5/84, Semhûdî, 1/157.
194 Taberî, Târîh, 1/106.
195 Belâzurî, Fütûh, 1/16, Yâkût, 5/84, Semhûdî, 1/157.
196 Yâkût, 5/84, Semhûdî, 1/157.
197 Belâzurî, Fütûh, 1/15-16.
198 Belâzurî, Fütûh, 1/16.
199 Belâzurî, Fütûh, 1/17.
200 Semhûdî, 1/178.
201 Yâkût, 5/85, Semhûdî, 1/178.
202 Yakubî, 2/197.
203 Yâkût, 5/85.
204 Yâkût, 5/85, Semhûdî, 1/179.
205 Semhûdî, 1/179.
206 Yâkût, 5/85, Semhûdî, 1/180-181.
207 İbn Sa'd, 3/604, 4/384.
208 Buhârî, Sahîh, 4/221.
209 Tevbe: 100.
210 İbn Sa'd, 1/235, Ahmed b. Hanbel, 5/451, Tirmizî, Sünen, 4/652, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
211 İbn Sa'd, 1/235, Tirmizî, Sünen, 4/652, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
212 İbn Sa'd, 1/235, Ahmed b. Hanbel, 5/451, Tirmizî, Sünen, 4/652, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
213 İbn Sa'd, 1/235, Ahmed b. Hanbel, 5/451, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
214 İbn Sa'd, 1/235, Ahmed b. Hanbel, 5/451, Tirmizî, Sünen, 4/652, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
215 İbn Esîr, Nihâye, 2/392, 393, Mütercim Âsım Efendi, Kâmusu'l-muhît Tercemesi, 3/481.
216 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 257.
217 Haşr: 23.
218 Nahl: 59, En'am: 54, 127, Vâkıa: 90-91, Ahzab: 44, Yunus: 10, 25, Âraf: 46, Yâsîn: 58.
219 Buhârî, Sahîh, 7/1 25, Müslim, 4/2183.
220 İbn Sa'd, 1/31, Ahmed b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2183-2184, Taberî, Târîh, 1/48, İbn Asâkîr, 2/344, İbn Esîr, Kâmil, 1/30, İbn Kesîr, Bidâye, 1/87.
221 İbn Sa'd, 1/31, Taberî, Târîh, 1/48, İbn Esîr, Kâmil, 1/30, İbn Kesîr, Bidâye, 1/87.

222 Ahmed b. Hanbel, 2/315, Taberî, Târîh, 1/48, İbn Esîr, Kâmil, 1/30, İbn Kesîr, Bidâye, 1/87.
223 İbn Sa'd, 1/31, Ahmed b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2184, İbn Asâkîr, 2/345.
224 İbn Sa'd, 1/31, İbn Kesîr, Bidâye, 1/87.
225 Ahmet b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2184, İbn Asâkîr, 2/345.
226 İbn Sa'd, 1/31, Ahmed b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2184, Taberî, Târîh, 1/49, İbn Asâkîr, 2/345, İbn Esîr, Kâmil, 1/30.
227 Ahmed b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2184, İbn Asâkîr, 2/344.
228 İbn Sa'd, 1/31, Taberî, Târîh, 1/48, 49, İbn Esîr, Kâmil, 1/30.
229 Ahmed b. Hanbel, 2/315, Buhârî, Sahîh, 4/102, Müslim, 4/2184, İbn Asâkîr, 2/344.
230 Ahmed b. Hanbel, 4/439, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256, Ebu Davud, 4/350, Tirmizî, Sünen, 5/53, Dârimî, 2/190.
231 Ahmed b. Hanbel, 4/439, Ebu Davud, 4/350.
232 Ahmed b. Hanbel, 4/439, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256, Ebu Davud, 4/350, Tirmizî, Sünen, 5/53, Dârimî, 2/190.
233 Ahmed b. Hanbel, 4/439-440, Ebu Davud, 4/350.
234 Ahmed b. Hanbel, 4/440, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256, Ebu Davud, 4/350, Tirmizî, Sünen, 5/53, Dârimî, 2/190.
235 Ahmed b. Hanbel, 4/440, Ebu Davud, 4/350.
236 Ahmed b. Hanbel, 4/440, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256, Ebu Davud, 4/350, Tirmizî, Sünen, 5/53, Dârimî, 2/190.
237 Ahmed b. Hanbel, 3/438, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256.
238 Ahmed b. Hanbel, 2/287, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256, Ebu Davud, 4/353, Tirmizî, Sünen, 5/62, 63.
239 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 256.
240 Buhârî, Sahîh, 2/70, Edebü'l-müfred, s. 257, Müslim, 4/1075.
241 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 268.
242 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 281, Ebu Davud, 3/7.
243 Tirmizî, Sünen, 5/59.
244 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 268.
245 Ahmed b. Hanbel, 3/444, Buhârî, Sahîh, 7/127, Edebü'l-müfred, s. 258, Müslim, 4/1703, Ebu Davud, 4/351, Tirmizî, Sünen, 5/61-62, Dârimî, 2/188.
246 Buhârî, Sahîh, 7/128, Edebü'l-müfred, s. 259, Ebu Davud, 4/351, Tirmizî, Sünen, 5/61.
247 Ahmed b. Hanbel, 1/407, 408, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 270, Hâkim, 4/445-446, Heysemî, 7/329.
248 Buhârî, Sahîh, 1/9, Edebü'l-müfred, s. 270, Müslim, 1/65, Ebu Davud, 4/350.
249 Ahmed b. Hanbel, 6/425, Buhârî, Sahîh, 7/110, Tirmizî, Sünen, 5/78.
250 İbn Sa'd, 2/247, Ahmed b. Hanbel, 6/282, Buhârî, Sahîh, 5/141, Müslim, 4/1904.
251 Ahmed b. Hanbel, 6/398, Buhârî, Sahîh, 7/133, 134, Edebü'l-müfred, s. 283, 284, Müslim, 4/1705, 1706, Ebu Davud, 4/353, İbn Mâce, 2/1219.
252 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 251.
253 İbn Esîr, Nihâye, 3/34, Mütercim Âsım Efendi, Kâmusu'l-muhît Tercemesi, 1/490.
254 İbn Mâce, 2/1220.
255 Tirmizî, Sünen, 5/75.
256 Ahmed b. Hanbel, 4/289.
257 Ahmed b. Hanbel, 4/289, Ebu Davud, 4/354, Tirmizî, Sünen, 5/74, İbn Mâce, 2/1220.

258 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 251.
259 İbn Sa'd, 8/6, Ahmed b. Hanbel, 6/454.
260 Ahmed b. Hanbel, 6/114, Müslim, 3/1489, İbn Mâce, 2/960.
261 Müslim, 3/1489, İbn Mâce, 2/960.
262 Ahmed b. Hanbel, 6/114, Müslim, 3/1489, İbn Mâce, 2/960.
263 Müslim, 3/1489, İbn Mâce, 2/960.
264 Ahmed b. Hanbel, 6/114, Müslim, 3/1489, İbn Mâce, 2/960.
265 Ahmed b. Hanbel, 3/212, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 251.
266 İbn İshak, İbn Hişam, 2/86.
267 İbn Sa'd, 3/619, Belâzurî, Ensâb, 1/246.
268 İbn Abdilberr, 1/152-153, İbn Seyyid, 1/171.
269 İbn Sa'd, 3/620.
270 Kâsânî, 1/311.
271 Buhârî, Sahîh, 2/88, 89, 91, Tirmizî, Sünen, 3/342-347, İbn Mâce, 1/478-479, Nesâî, 4/70-72.
272 Ahmed b. Hanbel, 2/368, Ebu Davud, 3/211, Tirmizî, Sünen, 3/344, İbn Mâce, 1/480, Beyhakî, Sünen, 4/41.
273 Ebu Davud, 3/203.
274 Buhârî, Sahîh, 2/91, Tirmizî, Sünen, 5/345.
275 Ahmed b. Hanbel, 2/27, Tirmizî, Sünen, 3/364.
276 İbn Sa'd, 1/33, 34, İbn Ebi Şeybe, 3/243, Ahmed b. Hanbel, 5/136, Hâkim, 1/344, 345, Heysemî, 8/199.
277 Ebu Nuaym, Delâil, 2/428, Kadı Iyaz, 1/243-244, İbn Cevzî, 1/280, Heysemî, 8/303.
278 İbn Sa'd, 8/7, Ahmed b. Hanbel, 5/85, 6/409.
279 İbn Sa'd, 8/315, 410.
280 İbn İshak, İbn Hişam, 2/80, Taberî, Târîh, 2/237, Beyhakî, Delâil, 2/440, İbn Hazm, Cevâmi, s. 73, İbn Esîr, Kâmil, 2/98 İbn Seyyid, 1/161, Zehebî, Târîh, s. 297, İbn Kesîr, Bidâye, 3/153, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 12.
281 İbn Sa'd, 8/319, 320, İbn Hacer, İsâbe, 4/471.
282 İbn Sa'd, 8/424, 427.
283 Zehebî, Siyer, 3/266.
284 Müslim, 4/1929, Zehebî, Siyer, 3/267.
285 Zehebî, Siyer, 3/266.
286 Ahmed b. Hanbel, 3/194, Buhârî, Sahîh, 7/154, Müslim, 4/1929, Zehebî, Siyer, 3/267.
287 Aynı kaynaklar.
288 Müslim, 4/1929.
289 Abdullah b. Selam'ın adı Husayn iken, Müslüman olunca, Peygamberimiz Aleyhisselâm Husayn'ı Abdullah'a çevirmiştir (Ahmed b. Hanbel, 5/451)
290 İbn Abdilberr, 3/921, Hâkim, 3/414, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/264.
291 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163-164.
292 Şuara: 197.
293 İbn Sa'd, 2/353.
294 Belâzurî, Ensâb, 1/266.
295 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, Beyhakî, Delâil, 2/530.
296 Belâzurî, Ensâb, 1/266.
297 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163.

298 Belâzurî, Ensâb, 1/266.
299 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, Belâzurî, Ensâb, 1/266.
300 Belâzurî, Ensâb, 1/266.
301 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, Beyhakî, Delâil, 2/530.
302 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, Belâzurî, Ensâb, 1/266, Beyhakî, Delâil, 2/530.
303 Belâzurî, Ensâb, 1/266.
304 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, Beyhakî, Delâil, 2/530, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211, İbn Hacer, İsâbe, 4/280.
305 İbn İshak, İbn Hişam, 2/163, İbn Sa'd, 1/235, Ahmed b. Hanbel, 5/451, Dârimî, 2/188, İbn Mâce, 1/423, Hâkim, 3/13, İbn Abdilberr, 3/922, Beyhakî, Delâil, 2/531, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/265.
306 Ahmed b. Hanbel, 3/108, 271, Buhârî, Sahîh, 4/102, 103, Beyhakî, Delâil, 2/528-529, İbn Seyyid, 1/207, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
307 Ahmed b. Hanbel, 3/108, 271, Buhârî, Sahîh, 4/268, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Seyyid, 1/207, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
308 Ahmed b. Hanbel, 3/271, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Seyyid, 1/207, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
309 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Ahmed b. Hanbel, 3/108, 271, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
310 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Beyhakî, Delâil, 2/531.
311 Ahmed b. Hanbel, 3/271, Beyhakî, Delâil, 2/527, 528, İbn Seyyid, 1/207, İbn Kesîr, Bidâye, 3/210.
312 Ahmed b. Hanbel, 3/211, Beyhakî, Delâil, 2/528.
313 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Ahmed b. Hanbel, 3/108, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Seyyid, 1/206, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
314 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164.
315 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Ahmed b. Hanbel, 3/108, 271, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Seyyid, 1/206, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
316 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Beyhakî, Delâil, 2/529.
317 Ahmed b. Hanbel, 3/108, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529.
318 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Ahmed b. Hanbel, 3/108, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529.
319 Ahmed b. Hanbel, 3/108, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529.
320 Ahmed b. Hanbel, 3/108.
321 İbn Kesîr, Bidâye, 3/210.
322 Ahmed b. Hanbel, 3/108, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529.
323 Ahmed b. Hanbel, 3/271.
324 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Beyhakî, Delâil, 2/531.
325 Ahmed b. Hanbel, 3/108, 271, Beyhakî, Delâil, 2/529.
326 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Buhârî, Sahîh, 4/103, Beyhakî, Delâil, 2/529.
327 Ahmed b. Hanbel, 3/271, Buhârî, Sahîh, 3/103, Beyhakî, Delâil, 2/529, İbn Kesîr, Bidâye, 3/211.
328 Ahmed b. Hanbel, 3/3, 108, 271, 272.
329 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164.
330 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/78, İbn Hacer, İsâbe, 4/280.
331 İbn İshak, İbn Hişam, 2/220, Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 1, s. 225.
332 İbn İshak, İbn Hişam, 2/206.
333 Ahmed b. Hanbel, 6/25, Hâkim, 3/415-416.

334 İbn İshak, İbn Hişam, 1/260, Mâlik, 1/146, Abdurrezzak, 2/515, İbn Ebi Şeybe, 2/451, Ahmed b. Hanbel, 6/272, Buhârî, Sahîh, 1/93, Müslim, 1/478, Ebu Davud, 2/3, Dârimî, 1/293
335 Belâzurî, Ensâb, 1/271, Taberî, Târîh, 2/258, İbn Esîr, Kâmil, 2/110.
336 Ahmed b. Hanbel, 1/243, Müslim, 1/479, Nesâî, 3/119.
337 Abdurrezzak, 2/516, Ahmed b. Hanbel, 1/215, Tirmizî, Sünen, 2/431, Nesâî, 3/117.
338 Nesâî, 3/118.
339 Ahmed b. Hanbel, 1/315, Ebu Davud, 2/10.
340 Mâlik, 1/145, 146, Ahmed b. Hanbel, 2/94, İbn Mâce, 1/339, Nesâî, 3/117.
341 Nesâî, 3/118.
342 Tirmizî, Sünen, 2/428.
343 Ebu Hanife, Müsned, s. 18.
344 Buhârî, Sahîh, 1/155, Beyhakî, Sünen, 2/345.
345 Hâkim, 2/401, Vâhidî, s. 222, Suyutî, Lübâbu'n-nükûl, s. 163.
346 Ahmed b. Hanbel, 6/140-141, Buhârî, Sahîh, 3/222, 223, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/650-651.
347 Buhârî, Sahîh, 3/222, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/650-651.
348 Ahmed b. Hanbel, 6/141, Buhârî, Sahîh, 3/222, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/650-651.
349 Ahmed b. Hanbel, 6/141.
350 Buhârî, Sahîh, 3/222, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/651.
351 Ahmed b. Hanbel, 6/141, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/651.
352 Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/651.
353 Ahmed b. Hanbel, 6/141, Buhârî, Sahîh, 3/222, Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/650-651.
354 Müslim, 4/1875, Tirmizî, Sünen, 5/651.
355 Ahmed b. Hanbel, 6/141, Müslim, 4/1875.
356 İbn Sa'd, 1/373, Ahmed b. Hanbel, 3/185, Buhârî, Sahîh, 3/228, Müslim, 3/1802-1803, Tirmizî, Sünen, 4/198-199.
357 İbn İshak, İbn Hişam, 3/21, 22, İbn Sa'd, 4/237.
358 İbn İshak, İbn Hişam, 3/28.
359 Yakubî, 2/41.
360 Zührî, Megâzî, s. 71, 72, Abdurrezzak, 5/358-359, Ebu Davud, 3/156, Beyhakî, Delâil, 3/178, 179.
361 İbn İshak, İbn Hişam, 2/150-152.
362 İbn Sa'd, 1/238, 3/22.
363 Süheylî, 4/296.
364 İbn Abdilberr, 1/42.
365 İbn Sa'd, 1/238, 239, Ahmed b. Hanbel, 3/111, 281, Buhârî, Sahîh, 3/57, 8/154, Müslim, 4/1960, Ebu Davud, 3/129.
366 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/363, 364 (eski baskı).
367 İbn Sa'd, 1/238.
368 Belâzurî, Ensâb, 1/270-271.
369 İbn Seyyid, 1/201-202.
370 İbn Habîb, s. 71, 75.
371 İbn İshak, İbn Hişam, 2/151, 152, İbn Sa'd, 3/23, 600, Belâzurî, Ensâb, 1/270, 271.
372 İbn Sa'd, 1/238, 3/22, Ebu Davud, 3/128, 129.
373 Buhârî, Sahîh, 3/57, Ebu Davud, 3/128.

374 İbn Sa’d, 3/396, Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71.
375 Buhârî, Sahîh, 3/67.
376 Belâzurî, Fütûh, 1/5, Ensâb, 1/270, İbn Seyyid, 1/195, 196, Diyarbekrî, 1/343.
377 İbn Esîr, Nihâye, 3/240.
378 İbn Ebi Şeybe, 3/59, Müslim, 2/797, Ebu Davud, 2/327, Tirmizî, Sünen, 3/128-129.
379 Mâlik, 1/219, Abdurrezzak, 4/289, İbn Ebi Şeybe, 3/55, Ahmed b. Hanbel, 4/289, 6/29, 30, Buhârî, Sahîh, 2/250, Müslim, 2/792, Ebu Davud, 2/326, Tirmizî, Sünen, 3/127.
380 Ahmed b. Hanbel, 6/244, Buhârî, Sahîh, 2/159.
381 Mâlik, 1/219, Ahmed b. Hanbel, 6/143, 162, Buhârî, Sahîh, 2/250, Müslim, 2/792, Ebu Davud, 2/386.
382 Abdurrezzak, 4/291.
383 İbn Ebi Şeybe, 3/55.
384 İbn Ebi Şeybe, 3/55, Buhârî, Sahîh, 2/251, Müslim, 2/796.
385 Abdurrezzak, 4/289, Buhârî, Sahîh, 2/251, Müslim, 2/796, İbn Mâce, 1/552.
386 Abdurrezzak, 4/289, Müslim, 2/796.
387 Buhârî, Sahîh, 2/251.
388 Abdurrezzak, 4/289, İbn Mâce, 1/552.
389 Buhârî, Sahîh, 2/251.
390 Abdurrezzak, 4/289, İbn Mâce, 1/552.
391 Abdurrezzak, 4/289, İbn Mâce, 1/552.
392 Abdurrezzak, 4/289, Buhârî, Sahîh, 2/251, İbn Mâce, 1/552.
393 Müslim, 2/796, İbn Mâce, 1/552.
394 Abdurrezzak, 4/289, Buhârî, Sahîh, 2/251, Müslim, 2/796, İbn Mâce, 1/552.
395 Abdurrezzak, 4/287, Ahmed b. Hanbel, 1/241, Tirmizî, Sünen, 3/129.
396 İbn Ebi Şeybe, 3/58, Ahmed b. Hanbel, 1/225, Müslim, 2/798.
397 Abdurrezzak, 4/287, Ahmed b. Hanbel, 1/241, Tirmizî, Sünen, 3/129.
398 Ahmed b. Hanbel, 2/143, Müslim, 2/793, Ebu Davud, 2/326, Tirmizî, Sünen, 3/127.
399 Ahmed b. Hanbel, 6/244, Buhârî, Sahîh, 2/250, Müslim, 2/793, Ebu Davud, 2/326, Tirmizî, Sünen, 3/127.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PEYGAMBER ŞEHRİ OLARAK MEDİNE

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidinin Yapılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm devesi Kasvâ'nın üzerinde bulunduğu ve devenin yuları da devenin başına dolanmış olduğu halde, deve Medine'nin içinde ilerleyerek Adiyy b. Neccar oğullarının evleri hizasına gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yapılacak mescidinin kapısının konulacağı yere çökmüştü ki, orası o zaman Neccar oğullarından Sehl ve Süheyl isimlerinde iki yetim gence ait hurma serme ve kurutma yeri olup, adı geçen gençler Muaz b. Afrâ'nın[400] himayesi altında idiler.

Kasvâ çöktüğü zaman Peygamberimiz Aleyhisselâm onun üzerinden inmemiş, Kasvâ ayağa kalkarak biraz daha gittikten sonra birdenbire geri dönüp ilk önce çöktüğü yere kadar gelmiş ve oraya tekrar çökmüş ve artık kalkmayarak boynunu ve göğsünü yere uzatıp böğürmeye ve deprenmeye başlamıştı.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Kasvâ'nın üzerinden inmiş[401] ve:

"İnşaallah, menzil burasıdır!" buyurmuş[402] ve:

"Kimindi burası?" diye sormuştu.

Muaz b. Afrâ:

"Yâ Rasûlallah! Amr'ın oğulları Sehl ve Süheyl'indir!" demişti.[403]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sehl ve Süheyl'i çağırıp, mescid yapmak üzere, hurma serme ve kurutma yerlerini onlardan satın almak istedi ve:

"Bu arsanızın bedelini bana söyleyiniz, ödeyeyim?" buyurdu.

Gençler:

“Hayır, yâ Rasûlallah! Biz orayı sana hediye ederiz!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm arsayı onlardan hediye olarak almaya razı olmadı.[404]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Neccar oğullarının ileri gelenlerine haber gönderdi.

Geldikleri zaman, onlara:

“Ey Neccar oğulları! Şu arsanızın bedelini bana söyleyiniz de, ödeyeyim?” buyurdu.[405]

Neccar oğulları:

“Hayır![406] Vallahi, biz onun bedelini Allah’tan başkasından istemeyiz![407] Onun bedelini hiçbir zaman almayız!” dediler.[408]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın onlar satıp bedelini almayı kabul edinceye kadar, arsayı bedelsiz almaya yanaşmadığı; en sonunda onlardan on dinar (altın)a satın alıp, bunu kendilerine ödemesini Hz. Ebu Bekir’e emir buyurduğu rivayet edilir.[409]

***

1. Mescid arsasının içinde, müşriklerin kabirleri, oyuk, tümsek, bakımsız harap yerler ve hurma ağaçları da bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm emir buyurdu.

Hurma ağaçları,[410] garkad ağaçları kesildi.[411]

Müşriklerin kabirleri açılarak, kemikleri başka bir yere götürülüp gömüldü.

Bakımsız, harap yerler[412] düzeltildi.[413]

Arsadaki, yağmur sularının akıntıları ve sızıntıları giderildi.[414]

2. Peygamberimiz Aleyhisselâm; yapılacak mescid için kerpiç kesilmesini, hazırlanmasını emretti.

Kerpiç kesildi ve hazırlandı.[415]

3. Mescid yapılırken, Hadramevtli bir adam gelmişti ki, iyi çamur karardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah işini iyi yapana rahmet etsin!

Sen bu işe devam et!

Ben senin işini iyi yaptığını görüyorum!” buyurdu.[416]

Yemame halkından Benî Hanifelerden Talk b. Ali der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm mescidini yapar, Müslümanlar da kendisiyle birlikte çalışırlarken Resûlullah Aleyhisselâmın yanına varmıştım.

Ben, çamur karma işinin ustası idim.

Düzlük ve ince kumluk yerden, kürekle toprak alıp karmaya başladım.

Resûlullah Aleyhisselâm bana bakıyordu:

‘Bu Hanifî, muhakkak çamur karma ustasıdır!’ buyurdu.[417]

Benim toprağı düzlük ve ince kumluk yerden kürekle alışım ve çamur karışım kendisinin hoşuna gitmiş olmalı ki:

‘Bu Hanifî’yi çamur karmaya çağırınız! Yaklaştırınız!

Çünkü, o, çamur karma işini en güzel yapanınızdır’ buyurdu.”[418]

4. Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlı kölesi Sefîne der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm mescidini yapacağı sırada, mescidinin temeline bir taş koyduktan sonra:

‘Ebu Bekir taşını benim taşımın yanına koysun!

Sonra Ömer, taşını Ebu Bekir’in taşının yanına koysun!

Sonra Osman, taşını Ömer’in taşının yanına koysun!

Bunlar, benden sonra halifelerdir!’ buyurdu.[419]

Ebu Bekir geldi. Bir taş getirip temele koydu.

Sonra Ömer geldi. Bir taş getirip temele koydu.

Sonra Osman geldi. Bir taş getirip temele koydu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Bunlar, benden sonra işi yönetecek olanlardır!’ buyurdu.”[420]

Yine Sefîne:

“Resûlullah Aleyhisselâmdan işittim: ‘Halifelik otuz yıldır. Ondan sonra krallık olur’ buyurdu” dedikten sonra:

“Ebu Bekir’in halifeliğini (yaklaşık olarak) iki yıl,

Ömer’in halifeliğini on yıl,

Osman’ın halifeliğini oniki yıl,

Ali’nin halifeliğini de altı yıl (olarak gözönünde) tut!

Bunların otuz yıl tuttuğunu buluruz!” demiştir.[421]

5. Mescidin temelleri taşla üç zira (arşın) kadar yükseltildikten sonra, üzerine kerpiç örüldü.[422]

Taş duvar üzerine kerpiç örülürken de, kerpiçler birbiri üzerine gelecek biçimde;[423] erkekli dişili, enlemesine boylamasına konularak, yani birbirlerine bağlanarak örüldü.[424]

6. Yapıda, çamurdan harç da kullanıldı.[425]

7. Mescidin Kıble tarafına direk olarak sıra ile hurma ağacı gövdeleri dizildi.

8. Kapıların yan söveleri taştan örüldü.[426]

9. Abdullah b. Ömer’in bildirdiğine göre; mescidin tavanı ve direkleri hurma dalları ve gövdesindendi.[427]

10. Yapılan mescid murabba’ (dörtgen) biçiminde, yükseltilen dört duvar ile bir mihrab ve üç kapıdan ibaretti.

11. Duvarların Kıble cihetinden beriye doğru uzunluğu yüz zira (arşın) idi.

Eni de; her iki tarafta, yüzer zira idi veya yüzer ziradan biraz eksikti.

12. Duvarların yüksekliği: üç zira’ı taştan, üst tarafı kerpiçten olmak üzere beş-yedi zira’ kadardı.

13. Mescidin mihrabı (kıblesi), Beytü’l-Makdis’e (Kudüs’e) doğru idi.

14. Mescide konulan kapılardan birisi bugünkü Kıble tarafındaki Muahhara duvarında, geride olup, cemaat bu kapıdan girer çıkardı.

İkincisi: Bâb-ı Âtike, Bâbü’r-rahme diye anılan kapı idi.

Üçüncü kapı: Peygamberimiz Aleyhisselâmın girip çıktıkları kapı olup, bugün Bâb-ı Cibrîl diye anılan Âl-i Osman kapısı idi.

Kıble Beytü’l-Makdis’ten Kâbe tarafına çevrilince, Peygamberimiz Aleyhisselâm birinci kapıyı kapattı.

Onun yerine, Şam duvarında başka bir kapı açtı.

İkinci ve üçüncü kapılar değiştirilmedi.[428]

15. Mescid yapılırken, Peygamberimiz Aleyhisselâm; Müslümanları çalışmaya teşvik için,[429] kendisi de çalışmaktan geri durmadı. Peygamberimiz Aleyhisselâmın çalıştığını gören Muhacir ve Ensar, çalışmaya giriştiler, koyuldular.[430]

Peygamberimiz Aleyhisselâm kerpiç taşırken, Müslümanlardan birisi: “Yâ Rasûlallah! Onu bana ver (Ben taşıyayım)” demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Git, sen de başkasını al, taşı!

Sen Allah’a benden daha muhtaç değilsin!” buyurdu.[431]

Müslümanlardan birisi:

“Peygamber çalışırken biz oturursak, andolsun ki, bu amel, bizim için ancak dalâlet olur!” mealli bir beyit söylemiştir.[432]

Müslümanlar, mescidde çalışırken,[433] Abdullah b. Revâha’nın söylemiş olduğu:[434]

“Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur!

Ey Allah’ım! Ensara ve Muhacirlere rahmet et!”[435]

Diğer rivayete göre:

“Ey Allah’ım! Ahiret hayrından başka hayır yoktur!

Ensar ve Muhacirlere yardım et!”[436] mealli bir beyti okuyorlar;

Peygamberimiz Aleyhisselâm da onlarla birlikte taş taşıyor[437] ve:

“Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur!

Ey Allah’ım! Muhacirlere ve Ensara rahmet et!”[438]

Başka rivayete göre:

“Ey Allah’ım! Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur. Ensarı ve Muhacirleri yarlıga!”

“Ey Allah’ım! Ahiret hayrından başka hayır yoktur! Ensara ve Muhacirlere yardım et!”[439]

“Ey Allah’ım! Ecir, ahiret ecridir! Ensara ve Muhacirlere rahmet et!”[440] diyerek, Müslümanların söylediklerine katılıyordu.[441]

16. Mescid yapılırken herkes kerpiçleri birer birer taşıdığı halde, Ammar b. Yâsir biri kendisi, birisi de Peygamberimiz Aleyhisselâm için olmak üzere ikişer ikişer taşırken,[442] Peygamberimiz Aleyhisselâm onu görüp tozlarını silkmiş ve:

“Ey Ammar! Sen ne için kerpiçleri arkadaşların gibi birer birer taşımıyorsun?” diye sormuş, o da:

“Allah’tan, bunun ecrini diliyorum!” demişti.[443]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm onun sırtını sığamış ve “Ey Sümeyye’nin oğlu! Halkın bir ecri var, senin iki ecrin var!” buyurmuştur.[444]

Ammar b. Yâsir güçlü bir zât olduğundan, kendisine ağır taşlardan ikişer ikişer, kerpiçlerden de taşıyamayacağı kadar yükledikleri zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Yâ Rasûlallah! Onlar kendilerinin taşıyamayacaklarını bana yüklüyorlar! Beni öldürecekler!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, eliyle onun tozlarını çırparken:

“Vâh Sümeyye’nin oğlu! Seni öldürecek onlar değiller![445]

Seni ancak azgın, isyankâr bir cemaat öldürecektir![446]

Ammar onları Cennet’e çağırır, onlarsa Ammar’ı ateşe (Cehennem’e) çağırırlar![447]

Onun dünyadan en son içeceği de, bir içim sütten ibarettir!” buyurdu.[448]

Ammar b. Yâsir:

“Fitnelerden Allah’a sığınırım!” dedi.[449]

Hz. Ali, mescid için herkesle birlikte kerpiç taşırken, ashabdan bir zâtın kerpiçleri götürüp bıraktıkça eğilerek üstünü başını silkelemeye durduğunu

görmüş[450] ve:

“Mescidleri imar edenler, orada dikilmeyi, eğilmeyi, oturmayı âdet edinenlerle ve tozdan topraktan eğilmiş görülenlerle bir olmazlar!” recezini (bir aruz bahri) söylemişti.

Ammar b. Yâsir de, bunun kimin hakkında söylendiğini bilmeksizin, ezberleyip tekrarlamaya başlamıştı ki, bununla kendisine tariz ettiğini sanan zât, Ammar’ın yanına gelince:

“Ey Sümeyye’nin oğlu! Bugün söylediğini işittiğim sözü bir daha söylediğini işitirsem, şu değneği yüzüne vururum!” diyerek, elindeki değneği gösterdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ammar’a söylenilen sözü işitince; elini gözleri ile burnunun arasına koyup:

“Ammar, benim iki gözümle burnum arasındaki deridir! (Yani, o benim derim gibidir. Ona vuran bana vurmuş olur)” buyurdu.[451]

Ammar’a:

“Sen Peygamberimiz Aleyhisselâmın kızmasına sebep oldun! Hakkımızda âyet inmesinden korkuyoruz!” dediler.

Ammar:

“Ben ona razıyım, bana kızsa da!” dedikten sonra:

“Yâ Rasûlallah! Bana mı, yoksa ashabına mı kızdın?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ne sana kızdım, ne de onlara!” buyurdu.

Ammar, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Onlar kerpiçleri birer birer taşıyorlar, bana ise ikişer üçer yüklüyorlar!” diyerek şikâyetlendi.[452]

16. Mescidin hurma dalları ve yapraklarıyla örtülmüş bulunan tavanının üzerine, yağmuru geçirmeyecek çamurla bulgurlama yapılmış değildi.

Yağmur yağdığı zaman, mescid çamurla dolardı.[453]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ramazan’da mescidde itikafa çekildiği sırada yağan yağmur mescidin içine akmış, Peygamberimiz Aleyhisselâm

sabah namazını orada kıldırdığı zaman, alnında ve yüzünde çamur izleri görülmüştü.[454]

17. Bir gece, yine yağmur yağmış, yerler ıslanmış, Müslümanlardan birisi namaz kılmak için elbisesi ile kum getirip altına sermişti. Namaz kılınınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bu, ne kadar güzel!" buyurmuştur.[455]

Mescidin tabanına ilk kez Hz. Ömer Akîk vadisinden kum getirtip serdirmiştir.[456]

18. Mescide minber yapılmadan önce, mescidde bir hurma kütüğü vardı ki, Peygamberimiz Aleyhisselâm hutbe esnasında ona dayanırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sonradan kendisi için yapılan minberin üzerine çıktığı zaman kütükten gebe veya yavrusundan ayırılmış devenin bozulmasını, inlemesini andıran sesler gelmeye başlamış,[457] kütüğün bu halinden mescid çalkalanmıştı.[458]

Peygamberimiz Aleyhisselâm minberden inip kütüğü kucaklayınca, kütük bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra susmuş, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"O, yanında yapılan zikrullahı dinlemekten uzak kaldığı için ağlamıştı!" buyurmuş[459] ve bir çukur kazılıp kütüğün oraya gömülmesini emretmiş, kütük minberin altına,[460] sağına ve soluna gömülmüş;[461] Mescid, Hz. Osman devrinde, yeniden yapılmak üzere yıkılıp temizlendiği sırada, bu kütüğü Ensar-ı Kiramdan Übeyy b. Ka'b almış, güvelenip toz toprak haline gelinceye kadar evinde saklamıştır.[462]

19. Peygamberimiz Aleyhisselâma ashabından birisi:

"Sana; Cuma günü, üzerine dikileceğin, halkın seni görebileceği ve hutbelerini işitebileceği bir şey yapsak olmaz mı?" diye sormuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Olur!" buyurdu.[463]

Ensar kadınlarından, marangoz kölesi bulunan kadına:

"Benim için marangoz kölene söyle de, halka hitab ettiğim zaman üzerine oturabileceğim, tahtadan bir yer yapsın!" diye haber saldı.

Kadın da, Gâbe ağaçlığında yetişen esl (ılgın) ağacından onu yaptırıp, Peygamberimiz Aleyhisselâma gönderdi.[464]

Vaktiyle Kâbe'yi yapmış olan Rum marangoz Bakom'un:

"Ben Resûlullah'a tarfâ (ılgın) ağacından üç basamaklı bir minber yaptım" dediği de bildirilmektedir.[465]

Yapılan üç basamaklı minberin üçüncü basamağı, oturma yeri idi.[466]

Peygamberimiz Aleyhisselâm üçüncü basamağa kadar çıkar, oturur, ayaklarını birinci basamağa koyardı.

Hz. Ebu Bekir, halifeliği zamanında, ikinci basamağa oturur, ayaklarını birinci basamağa koyardı.

Hz. Ömer, birinci basamağa oturur, ayaklarını yere koyardı.

Hz. Osman da, altı yıl, Hz. Ömer gibi yaptı.

Hicretin otuzuncu yılında, üçüncü basamağa çıkıp oturmaya başladı. İlk kez, minbere Mısır işi perde astıran da o olmuştur.[467]

Minber yapılıp mesciddeki yerine ilk konulduğu zaman, minberle Kıble arasında, bir koyun geçecek kadar açıklık vardı.[468]

Mervan b. Hakem, Muaviye b. Ebi Süfyan'ın emriyle altı basamak daha ekleyerek, minberin basamaklarını dokuza çıkardı.[469]

Hicretin 50. yılında, hacca gelen Muaviye b. Ebi Süfyan, Medine'ye uğrayınca, minberi yerinden söktürüp Şam'a, Dımaşk'a götürmek istemişti.

Minber söküldüğü sırada güneş tutulup gökte yıldızlar görünmeye başlayınca, ashabdan Ebu Hureyre'nin nasihatı üzerine, Muaviye minberi götürmekten vazgeçmiş ve: "Ben ona güve düşmesinden korkmuştum da, söküp altına bakmak istemiştim!" diyerek halktan özür dilemişti.

Halife Abdülmelik de, onun oğlu Velid de aynı teşebbüsü tekrarladılar.

Birincisi, Kabîsa b. Züeyb'in, ikincisi de Saîd b. Müseyyeb'in uyarısı ve öğüdü üzerine, götürmekten vazgeçtiler.

Halife Mehdi, İmam Malik b. Enes'e:

"Ben Peygamberimiz Aleyhisselâmın minberini eski haline çevirmek [yani, Mervan'ın yaptığı ek basamakları sökmek] istiyorum!" demişti.

İmam Malik:

“Bu, ılgın ağacından yapılmıştır. Sen onu sökecek olursan, minber harab olur” deyince, Mehdi kararından vazgeçmiştir.

Minberin birinci ve ikinci basamakları dört tarafından ince abanus tahtasıyla kaplanmış; üçüncü basamağına, kimsenin oturmaması için abanustan tahta bir levha geçirilip, üzerine bir de kubbe yapılmıştı.

Halk, ellerini sürerek onunla teberrük ederlerdi.

Minber, bu şekilde uzun zaman devam etti.

Abbasi halifeleri zamanında, yenilendikçe, minberin hurdaya çıkan enkazından taraklar yapılarak teberrük edilirdi.

Muhammed b. Cübeyr’in Hicretin 578. yılında bizzat görüp anlattığına göre:

Minber, adam boyu yüksekliğinde veya biraz fazlaca idi.

Minberin genişliği beş karıştı.

Uzunluğu beş adımdı.

Basamaklarının sayısı sekizdi.

Kapısı kilitlenir, Cuma günü açılırdı.

Hicretin 654. yılında Mescid yanınca, bu mübarek minber de yanmıştır.

Yemen hükümdarı Muzaffer, Hicretin 656. yılında kokulu sandal ağacından bir minber yaptırıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanan minberinin yerine koydurdu.

Hicretin 666. yılında hükümdar Zâhir Rüknüddin Baybars, eski minberi söktürerek, yerine dokuz basamaklı bir minber yaptırıp koydurdu.

Zâhir Rüknüddin’in yaptırdığı minberi güveler yemeye başlayınca, Hicretin 797. yılında Mısır hükümdarı Zâhir Berkuk onu söktürüp yerine kendisinin yaptırdığı minberi koydurdu.

Mısır hükümdarı Müeyyed Şah da, Hicretin 820. ve 822. yılında yeni bir minber yaptırıp gönderdi.

Bu minber de, Hicretin 886. yılında mescidin ikinci yanışında yandı.

Bunun üzerine, halk minberin yerini temizleyip kerpiçten bir minber yaparak alçı ile sıvadılar.

Hicretin 888. yılında Mısır Sultanı kerpiç minberin yerine taştan bir minber yaptırdı.[470]

Hicretin 998. yılında Osmanlı padişahlarından Sultan Murad İstanbul'da mermerden on iki basamaklı bir minber yaptırıp Medine'ye gönderdi, Mısır Sultanının minberini de Kuba Mescidine naklettirdi.

Halen Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidinde bulunan minber, Sultan Murad'ın yaptırıp gönderdiği minberdir.[471]

20. Mescid de, muhtelif tarihlerde genişletilmiş ve yenilenmiştir:

A. Peygamberimiz Aleyhisselâmın devrinde Mescid cemaate dar gelmeye başladığı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Mescidi genişletmek üzere,[472] filan oğullarının hurma kurutma yerlerini,[473] günahları Allah tarafından bağışlanmak,[474] Cennette karşılığını almak üzere, hayrına[475] kim satın alır?" buyurunca;[476] Hz. Osman orayı onlardan yirmi veya yirmibeş bin dirheme satın alarak[477] Peygamberimiz Aleyhisselâma varıp:

"Ben orayı satın aldım!" demiş, Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

"Orayı mescidimize bağışla, ecri senin olsun!" buyurmuş;[478] böylece Mescidin ilk genişletilmesi sağlanmıştır.[479]

B. Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre; Resûlullah Aleyhisselâmın devrinde Mescidin direkleri hurma ağacı gövdesinden, üzeri de hurma dalları ile örtülü olup Hz. Ebu Bekir'in devrinde bunlar çürüyünce, Hz. Ebu Bekir onları hurma gövdeleri ve dallarıyla yenilemekle yetindi.[480] Mescidin Peygamberimiz Aleyhisselâmın devrinde olanına bir şey eklemedi.

C. Hz. Ömer'in devrinde,[481] Hicretin 17. yılında,[482] mescid cemaati alamayacak derecede sıkışık bir hale geldiği için, Hz. Ömer Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Hz. Abbas'a başvurarak onun evini satın almak istemişse de Hz. Abbas satmaya yanaşmamış, fakat sonunda mescidlerini genişletmeleri için onu Müslümanlara bağışlamıştır.[483]

Bunun üzerine, Hz. Ömer; Peygamberimiz Aleyhisselâmın zamanında olduğu gibi, mescidin duvarlarını kerpiçle ördürmüş, üzerini hurma dallarıyla örttürmüş,[484] çürüyen[485] direklerini de hurma gövdeleriyle yeniletmiş,[486] bağışlanan evle de[487] mescidi biraz daha genişletmiştir.[488]

D. Hz. Osman'ın devrinde, Müslümanlar Cuma günleri mescidin darlığından ve namaz kılmak için meydanlara yayıldıklarından şikâyetlenip, mescidin genişletilmesini ondan istediler.

Hz. Osman da Ashabın görüş sahibi olanlarıyla konuştu. Mescidin yıkılıp genişletilmesi hususunda görüş birliğine varıldı.[489]

Bunun üzerine, Hz. Osman mescidin yapısını değiştirdi. Ona birçok ilaveler yaptı. Duvarları yontma nakışlı taşlarla ve kireç harçla,[490] çürüyen[491] direklerini yontma nakışlı taşla yaptırdı.

Mescidin tavanını sert ve dayanıklı sac ağacıyla kaplattı.[492] Yapının çakıl ve kumları Akîk deresinden taşındı.[493] Kerpici, Bakiyy'de kesildi. Mescidin temeli, adam boyu yükselinceye kadar, taşla örüldü.

Hz. Ömer devrinde olduğu gibi, mihrabın sağından, solundan ve aksi istikametteki kısmından ikişer kapı olmak üzere, altı kapı konuldu.[494]

Yapılan değişiklikte, mescidin boyu 160 zira (arşın)a,

Eni 150 zira'a (veya 130 zira'a) çıkarıldı.[495]

Yapı işi, Hicretin 29. yılı Rebiülevvel ayının başında başladı, 30. yılın Muharrem'i girince, on ayda bitirildi.[496]

E. Velid b. Abdülmelik b. Mervan'ın devrinde, Mescidin Cuma günleri cemaata dar geldiği ve cemaatin Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcelerine ait odalara taştığı görülünce, odaların yıkılarak Mescide katılmasına karar verilip,[497] Velid b. Abdülmelik tarafından Rum kralına bir yazı yazıldı.[498]

Yazılan yazıda:

"Biz, Büyük Peygamberimizin Mescidini onarmak istiyoruz.

Bize bu hususta ustalar ve füseyfisa (renkli tepe camları) temininde yardımcı ol!” denildi.[499]

Rum kralı da:

Rum ve Mısır halkından, usta ve işçi olarak seksen[500] veya yüz kişi,[501]

Kırk deve yükü füseyfisa,[502]

Yüklerle kandil zincirleri,[503]

Ayrıca da, seksen bin[504] veya yüz bin miskal altın gönderdi.[505]

Velid b. Abdülmelik; Mescidin yıkılıp yeniden yapılması için, Medine valisi Ömer b. Abdülaziz’e yazı yazdı ve kendisine gelenlerin hepsini de ona gönderdi.[506]

Salih b. Keysan adındaki zâtı da bu işe bakmakla görevlendirdi.[507]

Mescidin ve odaların yıkılması hakkındaki yazı Medine’ye geldiği zaman, Medineliler, Peygamberimiz Aleyhisselâmın vefatında ağlaştıkları gibi ağlaştılar.[508]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcelerine ait olup yıktırılan odalardan başka,

Abdurrahman b. Avf oğullarının evleri,

Abdullah b. Mes’ud’un Dârü’l-kurrâ diye anılan evi,

Hâşim b. Utbe’nin evi,

Talha b. Ubeydullah’ın evi,

Ebu Sebre’nin evi,

Ammar b. Yâsir’in evi,

Hz. Abbas’ın evinden kalan kısmı,

Mervan’ın evinden bir kısmı,

Mescide katılmak üzere yıktırıldı.[509]

Mescidin temelleri taşla, duvarları birbirine uygun yontma nakışlı taşlarla örüldü.

Yapıda kireçli harç kullanıldı. Kireç Nahl vadisinden taşındı.

Tepe camları ve mermerler yerlerine işlendi.

Mescidin tavanı, sac ağacı kerestesinden yapıldı ve altın suyu ile yaldızlandı.

Mescidin direkleri Haşa’ mevkii taşlarından yapıldı ve demirle birbirlerine kenetlendi.

Renkli tepe camları yerlerine takıldı.

Ustalardan bazıları:

“Renkli tepe camlarını yapıp yerlerine taktığımız zaman, onların üzerlerinde Cennet ağaç ve köşklerinin suretlerini gördük!” demişlerdir.[510]

Mescidin Kıble cihetinden boyu 167.5 zira,

Eni de Şam cihetinden 135 zira oldu.[511]

Mescidin bu inşasına, Hicretin 88. yılında başlandı.[512]

Üç yılda bitirildi.[513]

F. Ömer b. Abdülaziz devrinde mescidin dört köşesine ilk defa birer minare yaptırıldı.

Bunlardan birisinin boyu: 60 zira,

İkisinin boyu: 55’şer zira,

Birisininki de, 53 zira idi.

Bu minarelerin enleri de, 8’er zira idi.[514]

G. Halife Mehdi, Hicretin 160. yılında, hac mevsiminden önce Medine’ye gelmiş, Mekke ve Medine mescidlerinin genişletilmesini emretmişti.

Medine Mescidinin eni ve boyu genişletilerek Hicretin 162. yılında yapı işini bitirdiler.

Mescidin boyu 300 zira’a, eni de 200 zira’a çıkarıldı.[515]

H. Halife Memun b. Reşid’in Hicretin 202. yılında mescidi genişlettiği, yenilediği, sağlamlaştırdığı ve nakışlattığı rivayet edilir.[516]

Mescidin daha sonraki durumu hakkında Eyyub Sabri Paşa’nın Mir’at-ı Medine’sinde yeterli bilgi vardır. Günümüzde; Mescid-i Nebevî, Suudî Arabistan Krallığınca yaptırılan çevre düzenlemesinde, bütün hacıları içine alacak derecede genişletilmiştir.

Mescidin Kandille Aydınlatılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâmın mescidi, önceleri yatsı ve sabah namazı vakitlerinde, kuru hurma dalları, yaprakları yakılarak aydınlatılırdı.[517]

Temimü'd-Dârî, Şam'dan Medine'ye gelirken, yanında birkaç altın kandil ile, kandil bağları getirmişti.

Cuma gecesi, uşaklarından birine emretti; kandil bağlarını serdirdi.

Kandilleri astırdı.

Kandillerin içine, fitil ve zeytinyağı koydurdu.

Güneş batıp karanlık basınca, kandilleri yaktırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm mescide gelip de mescidin kandillerle aydınlandığını, parladığını görünce:

"Kim yaptı bunu?" diye sordu.

"Temimü'd-Dârî yaptı yâ Rasûlallah!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen İslâmiyeti nurlandırdın ve onun mescidini süsledin. Allah da seni dünyada ve ahirette nurlandırsın!" buyurdu[518] ve:

"Mescidimizin kandilini kim yakacak?" diye sordu.

Temimü'd-Darî:

"Şu uşağım!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Nedir onun adı?" diye sordu.

Temimü'd-Dârî:

"Fetih!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hayır! Onun adı Sirac!" buyurdu, Sirac oldu.[519]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidinin İlk Vazifelileri

Peygamberimiz Aleyhisselâm; mescidinin ilk ve devamlı imamı, hatibi ve vaizi idi.

Sefer ve gazalara çıkacağı zaman, yerine vekil olarak ekseriya İbn Ümmi Mektum'u bırakırdı.[520]

Mescidin müezzinlik vazifesi Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından ilk günden itibaren Bilal-i Habeşî'ye verilmişti.[521]

İbn Ümmi Mektum da, Bilal-i Habeşî ile birlikte müezzinlik yapardı.

Bilal-i Habeşî, uyuyanları sabah namazına kaldırmak için, ezanı erkence okurdu.

İbn Ümmi Mektum ise, âmâ olduğu için, kendisine:

"Sabah oldu! Sabah oldu!" diye uyarı yapılmadıkça, ezanı okumazdı.[522]

Bu iki müezzinden Bilal-i Habeşî ezan okuduğu zaman, İbn Ümmi Mektum kamet getirirdi.

Ezanı İbn Ümmi Mektum okuduğu zaman da, Bilal-i Habeşî kamet getirirdi.[523]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Rabbine kavuştuğu zaman, Bilal-i Habeşî müezzinlikten ayrıldı.

Hz. Ebu Bekir, Bilal-i Habeşî'nin yerine, Kuba Mescidinin müezzini Sa'du'l-Kurazî'yı nakletti.

Sa'du'l-Kurazî vefatına kadar bu vazifede kaldı.

Ondan sonra da, oğulları, bu şerefli vazifeyi yerine getirmeye devam ettiler.[524]

Yüce Allah hepsinden razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidinin Fazileti

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Üç mescidden:

1. Mescid-i Haram'dan (Kâbe Mescidinden),

2. Benim şu mescidimden,

3. Mescid-i Aksâ'dan

başka hiçbir mescide (ziyaret etmek, sevap kazanmak maksadıyla) sefer edilmez!" buyurmuşlardır.[525]

Mukaddes bir yerde namaz kılmış olmak için, Tur Mescidine kadar giden Basra b. Ebi Basra, dönüşünde, Ebu Hureyre ile karşılaştı.

Ebu Hureyre, ona:

“Nereden geliyorsun?” diye sordu.

O da:

“Tur’dan geliyorum. Orada namaz kıldım!” dedi.

Ebu Hureyre:

“Eğer Tur’a gitmeden önce seninle görüşmüş olsaydım, gitmiş olduğun yere kadar hiç de gitmezdin.

Çünkü, ben Resûlullah Aleyhisselâmın:

‘Üç mescidden:

Mescid-i Haram’dan,

Benim şu mescidimden,

Mescid-i Aksa’dan başka mescidlere (mukaddes bir yerde namaz kılmış olmak için) sefer edilmez!’ buyurduğunu işittim” dedi.[526]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, bir gün kendisiyle vedalaşmaya gelen bir zâtla[527] vedalaşırken, ona:

“Nereye gitmek istiyorsun?” diye sorunca bu zât:

“Beytü’l-Makdis’e (Kudüs’e) gitmek istiyorum” dedi.[528]

Peygamberimiz Aleyhisselâm ona bir hâcet veya ticaret için mi gitmek istediğini sordu.

Erkam b. Ebi’l-Erkam:

“Hayır! Vallahi, yâ Nebiyyallah! Ben, sadece Beytü’l-Makdis’te namaz kılmak istiyorum” dedi.[529]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram müstesna, başka mescidde kılınan bin namazdan daha hayırlı, daha faziletlidir” buyurdu.[530]

Erkam b. Ebi’l-Erkam da Beytü’l-Makdis’e gitmekten vazgeçti.[531] Bu husustaki hadis-i şerif; sudur sebebi açıklanmaksızın da rivayet

olunmuştur.[532]

Hastalanan ve "Allah bana şifa verirse, gidip Beytü'l-Makdis'te namaz kılayım!" diyerek adakta bulunan bir kadın, hastalıktan kurtulunca, yol hazırlıklarını görmüş ve yola çıkacağı sırada Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcesi Hz. Meymune onu uğramış, selamlaştıktan sonra kadın durumu anlatınca, Hz. Meymune ona:

"Evinde otur! Yol için yaptıklarını ye! Namazını da Resûlullah Aleyhisselâmın mescidinde kıl!

Çünkü, ben; Resûlullah'ın, mescidinde kılınacak bir namazın, Kâbe Mescidi müstesna, başka mescidlerde kılınacak bin namazdan daha faziletli olduğunu söylediğini işittim!" demiştir.[533]

Mescidin Yanına Peygamberimiz Aleyhisselâmın Zevceleri İçin Odalar Yapılması

Mescidin yanına, kerpiçten, önce iki oda yapıldı ve bu odaların üzerleri de, hurma gövdeleri ve dallarıyla tavanlandı.[534]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın daha sonraki zevceleri için de, Hz. Âişe'nin odasıyla Kıble arasında, Mescidin doğusuna düşen kısmında odalar yapıldı ve yapılan odaların sayısı zamanla dokuzu buldu.[535] Odalardan dördü kerpiçten, beşi taştandı.[536]

Odalardan bazısı hurma gövdelerinden, Bağdadî tarzında yapılarak üzerleri çamurla sıvanmış, hurma dallarıyla tavanlanmışlardı.

Hasan b. Ebi'l-Hasan der ki:

"Ben, ergenlik çağına henüz basmış bulunduğum sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmın odalarına girmiş, elimle uzanıp tavanına değmiştim.

Tavanına döşenen servi veya ardıç kütüğünün üzerine, kıldan dokunmuş bir çul gerilmişti.[537]

Odaların kapılarına da, kapı yerine, siyah kıldan dokunmuş perdeler tutulmuştu."[538]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescid Yanındaki Evine Taşınışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Mescid ile yanındaki odalar yapılıncaya kadar Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensarî'nin evinde kaldıktan sonra, kendi evine taşındı.[539]

Ebu Eyyub el-Ensarî'nin evinde yedi ay kaldı.[540]

Ezan

Ezan; lügatta, bildirmek;[541] şeriat dilinde ise, namaz vakitlerini, kendisine mahsus olan lafızlarla bildirmek demektir.[542]

Müslümanları namaza davet için okunan ezan meşru olmadan önce, Müslümanlar davetsiz olarak biraraya toplanıp namaz vaktini beklerlerdi.[543] Namaz için nida edilmezdi.

Bir gün, bu husus hakkında konuşuldu.

Bazıları:

"Hristiyanların çanı gibi, çan kullanılsın!"

Bazıları da:

"Çan olmasın da, Yahudilerin boruları gibi boru çalınsın!" dediler.

Hz. Ömer:

"Halkı namaza çağırmak için ne diye bir adam göndermezsiniz?" dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kalk ey Bilal! Namaz için seslen!" buyurdu.[544]

Bundan sonra, Bilal-i Habeşî:

"Essalâte câmiaten=Cemaatle namaza!" diyerek halkı toplardı.[545]

Müslümanlardan birisi de, Medine'nin sokaklarında:

"Essalât! Essalât!" diyerek koşa koşa dolaşır, Müslümanları namaza davet ederdi.

Davetin bu tarzı Müslümanlara zahmetli gelince:

"Yâ Rasûlallah! Namaza davet için, bir nâkus (çan) edinsek?" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu, Hristiyanlara mahsustur!” buyurdu.

“Boru edinip çalsak?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu da, Yahudilere mahsustur!” buyurdu.[546]

“Yüksek bir yerde ateş yaksak?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu da, Mecusîlere mahsustur!” buyurdu.[547]

Halkı namaza nasıl toplayabileceğini düşünürken, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Namaz vakti gelince, bir bayrak dik! Onu görenler birbirlerine haber verirler” denildi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm bunu da beğenmedi.[548]

Hicretin birinci yılında, Peygamberimiz Aleyhisselâmın mescidi yapıldıktan sonra,[549] Müslümanların kendilerini namaza toplayacak bir şey düşündükleri ve içlerinden bazılarının boru, bazılarının da çan çalınması teklifinde bulundukları,[550] Peygamberimiz Aleyhisselâmın ise bunların hiçbirisini benimsemediği sırada idi ki,[551] Ensardan Abdullah b. Zeyd b. Abdi Rabbih’e, rüyasında ezan gösterildi.[552]

Abdullah b. Zeyd, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gidip, rüyasını anlattı:

“Yâ Rasûlallah! Bu gece[553] uyurken, elinde bir çan taşıyan,[554] üzerinde altlı üstlü iki parça yeşil elbise bulunan[555] bir adam yanıma çıkageldi. Ona:

‘Ey Allah’ın kulu! Bu çanı bana satmaz mısın?’ dedim.

Bana:

‘Onu ne yapacaksın?’ diye sordu.

Ona:

‘Halkı onunla namaza çağıracağız!’ dedim.

Bana:

‘Ben sana bundan daha hayırlısını göstersem olmaz mı?’ dedi.[556]

‘Olur! Göster![557] Nedir o?’ dedim.[558]

Bana:

‘Allâhu ekber! Allâhu ekber!

Allâhu ekber! Allâhu ekber!

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh!

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh!

Eşhedü enne Muhammederresûlullah!

Eşhedü enne Muhammederresûlullah!

Hayye alessalah!

Hayye alessalah!

Hayye alelfelah!

Hayye alelfelah!

Allâhu ekber! Allâhu ekber!

Lâ ilâhe illallah! dersin’[559] dedikten sonra, benden biraz uzaklaştı, sonra da:

‘Namaza kalkacağın sırada da:

‘Allâhu ekber! Allâhu ekber!

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh!

Eşhedü enne Muhammederresûlullah!

Hayye alessalah!

Hayye alessalah!

Kad kametissalah!

Kad kametissalah

Allâhu ekber!

Allâhu ekber!’ dersin’ dedi.”[560]

Abdullah b. Zeyd der ki:

“Sabaha çıktığım zaman, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına gittim.

Rüyada gördüğümü, kendisine haber verdim.

‘İnşaallah, bu rüya hak ve gerçektir’ buyurdu.

‘Bilal ile kalk da, gördüğünü ona telkin et, ezberlet de, ezanı o okusun! Çünkü, onun sesi seninkinden daha yüksek, daha gürdür!’ buyurdu.[561]

Bilal ile kalktım.

Ben ona telkin etmeye başladım, o da okumaya başladı.”[562]

Peygamberimiz Aleyhisselâma bu hususta vahiy de gelmişti.[563]

Hz. Ömer evinde bulunduğu sırada Bilal-i Habeşî’nin okuduğu ezanı işitir işitmez ridasını sürüyerek Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelip:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Seni hak dinle gönderen Allah’a yemin ederim ki, onun (Abdullah b. Zeyd’in) gördüğü şeyin tıpkısını ben de görmüştüm!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Allah’a hamd ettikten sonra:[564]

“Vahiy seni geçti!” buyurdu.[565]

Neccar oğullarından bir hatun,[566] Zeyd b. Sabit’in annesi Nevar Hatun[567] der ki:

“Benim evim, Mescidin çevresinde bulunan evlerin en yükseği idi.[568]

Resûlullah Aleyhisselâmın mescidi yapılıncaya kadar,[569] Bilal her sabah[570] ezanı onun üzerinde okurdu.[571]

Seher vakti gelir, onun üzerine oturur, şafak sökünceye kadar gözler, şafağın söktüğünü görünce, ayağa kalkıp:

‘Ey Allah’ım! Sana hamd eder, Kureyş müşriklerinin Senin dinine karşı koymalarına, ayaklanmalarına karşı yardımını dilerim’ derdi.[572]

Vallahi, onun bu kelimeleri terkettiği bir tek gece bile bulunduğunu bilmiyorum.[573]

Sonra, ezanı okumaya başlardı.[574]

Mescid yapıldıktan sonra da, ezanı onun sırtında (üzerinde) okurdu.[575]

Ezanın Önemi ve Ezanla İlgili Bazı Faziletler

Meşruluğu Kitab[576] ve Sünnet'le sabit olan[577] ezan iman ve İslâm alâmetlerinden olduğu için,[578] Peygamberimiz Aleyhisselâm ezan sesi işitilen yere baskın yapmazdı.[579]

Gönderdiği askerî birliklere de:

"Bir mescid gördüğünüz veya müezzinin ezanını işittiğiniz zaman, oradan hiç kimseyi öldürmeyiniz!" buyururdu.[580]

Hadis-i şeriflerde açıklandığı gibi:

1. Namaz için nida edildiği (ezan okunduğu) zaman, şeytan, ezanı işitmemek için yüzgeri edip kaçar!

Ezan bitince gelir, namaz için kamet getirilince yine yüzgeri edip kaçar.

Kamet bitirilince, gelir insan ile insanın nefsi arasına sokulup:

'Filan şeyi hatırla! Filan şeyi hatırla!' diyerek namazdan önce hiç de aklında olmayan şeyleri hatırlatır durur, kaç rekat kıldığını bilmez oluncaya kadar insanı meşgul eder."[581]

2. "Müezzinin sesinin yetiştiği yere kadar, insan cin... hiçbir şey yoktur ki, ezanı işitsin de, Kıyamet gününde müezzin lehinde şehadette bulunmuş olmasın!"[582]

Müezzin, sesinin yetiştiği yer nisbetinde af ve mağfiret olunur, yaş kuru herşey onun lehinde şehadette bulunur.

3. Müezzinin davet ettiği cemaat namazına hazır olana da yirmibeş namaz (sevabı) yazılır ve onun iki namaz arasındaki (küçük) günahları da, bağışlanır.[583]

4. Ezan ile kamet arasında yapılan dua geri çevirilmez.[584]

5. Sabah ezanında, ezana:

"Essalâtu hayrun minennevm!

Essalâtu hayrun minennevm!" eklenir.[585]

Beş vakit namazın kametleri getirilirken de:

"Kad kametissalah!

Kad kametissalah!" denilir.[586]

6. Namaz ezanı, abdestli olunduğu halde okunur.[587]

7. Müezzin:

“Allâhu ekber! Allâhu ekber!” dediği zaman

“Allâhu ekber! Allâhu ekber!” diyen,

Müezzin:

“Eşhedü en lâ ilâhe illallah!” dediği zaman

“Eşhedü en lâ ilâhe illallah!” diyen,

Müezzin:

“Eşhedü enne Muhammederresûlullah!” dediği zaman

“Eşhedü enne Muhammederresûlullah!” diyen,

Müezzin:

“Hayye alessalâh!” dediği zaman

“Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh!” diyen,

Müezzin:

“Allâhu ekber! Allâhu ekber!” dediği zaman

“Allâhu ekber! Allâhu ekber!” diyen,

Müezzin:

“Lâ ilâhe illallah!” dediği zaman

Bütün kalbiyle “Lâ ilâhe illallah” diyen kimse, Cennete girer.[588]

8. Her kim, müezzinin şehadet getirdiğini işitince:

“Ben de Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına, O’nun bir ve şeriksiz olduğuna, Muhammed Aleyhisselâmın da O’nun kulu ve resûlü olduğuna şehadet ederim.

Allah’ı Rabb, Muhammed Aleyhisselâmı resûl, İslâmiyeti de din olarak kabul ettim” derse, günahları bağışlanır.[589]

9. Her kim, ezanı dinleyince;

“Ey şu tam davetin ve kılınmak üzere olan namazın Rabbi olan Allah’ım! Muhammed Aleyhisselâma vesîleyi ve fazileti ihsan et! Kendisini, va’d buyurduğun Makam-ı Mahmud’a eriştir![590] Şüphe yok ki, Sen va’d’inden dönmezsin!”[591] derse, Kıyamet gününde ona şefaat[592] vacip olur.[593]

Külsûm b. Hidm ile Es'ad b. Zürâre'nin Vefatları

Peygamberimiz Aleyhisselâmın mescidinin ve zevcelerine ait odaların yapıldığı sırada Külsûm b. Hidm, Kuba'da vefat etti.[594]

Allah ondan razı olsun.

Külsûm b. Hidm'in vefatından kısa bir müddet sonra da, Es'ad b. Zürâre vefat etti.[595]

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm Şevval ayında Es'ad b. Zürâre'nin vefat ettiği sırada, yanında bulunuyordu.

Onu yıkadı. Üç parça bezle kefenledi.

Cenaze namazını kıldı.

Cenazesinin önünde yürüdü. Bakiyy kabristanına gömdü.

Bakiyy kabristanına Ensardan ilk gömülen, Es'ad b. Zürâre idi.[596] Es'ad b. Zürâre'nin ölümü, Yahudilere ve münafık Araplara Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde propaganda yapmak üzere kötü bir vesile ve bahane oldu:

"Eğer o gerçekten peygamber olsaydı, sahabisi ölmezdi![597]

Sahabisinden ölümü önleseydi ya!" dediler.[598]

Es'ad b. Zürâre'nin ölümünden sonra, Neccar oğulları toplanıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler ve:

"Yâ Rasûlallah![599] Bildiğin gibi, o[600] bizdendi.[601] Nakîbimiz [temsilcimiz] idi, öldü.[602]

Bizden, onun yerine, işimizi yürütecek bir adamı[603] nakîb[604] tayin et!" dediler.[605]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlardan birini diğerine tercih etmeyi hoş görmeyerek:

"Siz benim dayılarımsınız.[606]

Ben sizdenim![607]

Sizin içinizde bulunuyorum![608]

Sizin nakîbiniz benim!” buyurdu.[609]

Neccar oğulları, Peygamberimiz Aleyhisselâmın kendilerine böyle nakîb olmasını kavimlerine karşı bir üstünlük sayarlar ve bununla iftihar ederlerdi.[610]

Selman-ı Fârisî’nin Kendi Dilinden Dinî Hayatı ve Müslüman Oluşu

Selman-ı Fârisî, Abdullah b. Abbas’a dinî hayatını ve Müslüman oluşunu şöyle anlatır:

“Ben; Isbahan halkından ve Ceyy denilen karyeden bir Farslı idim. Babam bu karyenin dihkanı, muhtarı idi.

Ben onun yanında Allah’ın yaratıklarının en sevgili olanı idim.

O beni bu aşırı sevgisinden dolayı yanından hiç ayırmaz, kız hapseder gibi evinde hapsederdi.

Mecûsîliğe (ateşperestliğe) kendimi o kadar kaptırmıştım ki, ateşgedeye bakma, ateş yakma işini bile üzerime almıştım.

Onun bir an olsun sönmesine meydan vermezdim.

Babamın büyük bir çiftliği vardı. Kendisi bir gün inşaat işiyle uğraşıyordu. Bana:

‘Oğulcağızım! Ben bugün hep yapı işiyle uğraşacağım, çiftliğe gitmekten geri kalacağım. Oraya sen git!’ dedi ve bana, oradan kendisinin yapmayı istediği bazı şeyleri de emretti. Sonra da, bana:

‘Sakın ha! Oralarda oyalanıp da beni gözletme!

Çünkü, gecikirsen, beni çiftliğimden daha çok sen merakta bırakır, her işimden alıkorsun!’ dedi.

Babamın beni göndermek istediği çiftliğe gitmek üzere yola çıktım.

Yolda Hristiyan kiliselerinden bir kiliseye rastladım.

Seslerini işittim.

Hristiyanlar içeride ibadet ediyorlardı.

Babam beni hep evinde hapsedip hiç dışarı bırakmadığı için, insanların ne gibi işler yaptıklarını, ne gibi dinler tuttuklarını bilmezdim.

Rastladığım kilisedeki Hristiyanların seslerini işitince, ne yapıyorlar bir bakayım, diye yanlarına vardım.

Yaptıklarını seyrettim. İbadetleri çok hoşuma gitti. Dinlerine imrendim.

'Vallahi, bu bizim tuttuğumuz dinden daha hayırlıdır' dedim ve güneş batıncaya kadar onların yanını bırakmadım.

Babamın çiftliğini bıraktım. Çiftliğe hiç gitmedim.

Onlara:

'Bu dinin aslı, kökü nerededir?' diye sordum.

'Şam'dadır' dediler.

Artık, akşamleyin, babamın yanına döndüm.

Babam adam gönderip beni aratmış, babamın işi gücü beni aratmak olmuş.

Yanına geldiğim zaman, babam:

'Oğulcuğum! Nerede idin?! Sen benim vermiş olduğum emirlere göre hareket edecek değil mi idin?!' dedi.

Ona:

'Babacığım! Kiliselerinde ibadet eden bazı kimselere rastladım. Onların dinlerine ait şeyleri gördüm. Çok hoşuma gitti. Vallahi, güneş batıncaya kadar yanlarından ayrılamadım' dedim.

Babam:

'Oğulcuğum! O dinde hayır yoktur. Senin dinin ve atalarının dini ondan daha hayırlıdır' dedi.

Babam, benim kaçacağımdan korkup, ayağıma bir bukağı vurdu, sonra da beni evinde hapsetti.

Kilisedeki Hristiyanlara adam gönderdim.

'Yanınıza Şam'dan bir ticaret kafilesi geldiği zaman bana haber verin' dedim.

Yanlarına Şam'dan, Hristiyan tüccarlarından bir kafile gelince, bana haber verdiler.

Onlara:

‘İşlerinizi bitirdiğiniz, memleketinize dönmek istediğiniz zaman bana haber verin’ dedim.

Onlar memleketlerine dönüp gitmek istedikleri zaman bana haber verince, ayağımdan demir bukağıyı çıkarıp attım.

Onlarla birlikte Şam yolunu tuttum, Şam’a geldim.

Şam’a gelince:

‘Şu din adamlarının ilim yönünden en üstünü kimdir?’ diye sordum.

‘Kilisedeki piskopostur’ dediler.

Yanına gittim. Ona:

‘Ben bu dine girmek, senin yanında bulunmak, kilisede hizmet etmek, Hristiyanlığı senden öğrenmek, seninle birlikte ibadet etmek istiyorum’ dedim.

Bana:

‘Kiliseye gir!’ dedi.

Onunla birlikte içeri girdim.

Şam Piskoposu kötü bir adamdı.

Sadakalarını getirip vermelerini Hristiyanlara emir ve onları buna teşvik eder, yanında toplanan şeylerden bir kısmını ise kendisi için gizler, yoksullara bir şey vermezdi.

Hatta, böylelikle yedi küp dolusu altın ve gümüş biriktirmişti!

Onun böyle yaptığını gördükçe, kendisine son derecede kin tutuyordum. En sonunda, adam öldü.

Hristiyanlar onu gömmek için toplandılar.

Onlara:

‘Bu kötü bir adamdı. Sadaka vermenizi emir ve teşvik eder, onları kendisine getirdiğiniz zaman kendisi için saklar, yoksullara onlardan bir şey vermezdi!’ dedim.

Bana:

‘Sen bunu nereden biliyorsun?’ diye sordular.

Onlara:

‘Ben size onun mal gömüsünü gösterebilirim’ dedim, gömünün yerini gösterdim.

Oradan, içinde altın ve gümüş dolu yedi küp çıkardılar.

Bunu görünce:

‘Vallahi, biz onu hiçbir zaman gömmeyiz’ dediler.

Onun ölüsünü astılar ve taşa tuttular!

Onun yerine, kiliseye başka bir din adamı getirdiler.

Beş vakit namaz kılmayanlar içinde, ben ondan (yeni din adamından) daha faziletli, dünyayı onun kadar hiçe sayan, ahirete onun kadar uyanık, gece gündüz ibadete onun kadar düşkün bir kimse görmedim.

Ondan önce hiç kimseyi, onu sevdiğim kadar da sevmedim!

Sonra bu zât ölüm döşeğine düştü.

Kendisine:

‘Ey filan! Ben senin yanında bulundum.

Senden önce hiç kimseyi, seni sevdiğim kadar da sevmedim!

Görüyorsun ki, sana Yüce Allah’ın emri gelmiş; bana tavsiye ve ne yapmamı emredersin?’ dedim.

Bana:

‘Oğulcuğum! Bugün, benim yolum ve gidişatımda olan bir kimse bilmiyorum.

İyi din adamları hep ölüp gittiler.

Yaşayanlar da, dinin öteden beri tatbik edegeldikleri hükümlerini değiştirdiler ve onların çoklarını da bıraktılar.

Yalnız Mevsıl’da [Musul] bir zât vardır ki, filandır.

O, benim tuttuğum yol ve bulunduğum hal üzeredir.

Sen onun yanına git!’ dedi.

Bu muhterem zât öldüğü ve gömülüp ortadan kaybolduğu zaman, Mevsıl’daki arkadaşının yanına vardım.

Yanına varınca:

‘Ey filan! Filan zât, öleceği sırada, senin de kendisinin yolunda ve halinde olduğunu bana haber verdi ve yanına gitmemi tavsiye etti’ dedim.

‘Olur! Yanımda otur!’ dedi.

Yanında kaldım. Onu da, öbür arkadaşının yolunda ve halinde, çok hayırlı buldum.

Fakat, çok geçmeden o da öldü.

Öleceği sırada, kendisine:

‘Ey filan! Filan zât seni bana tavsiye ve yanına gitmemi emretmişti.

Görüyorsun ki; sana da Allah’ın emri gelip çatmış bulunuyor.

Senden sonra kimin yanına gitmemi bana tavsiye ve ne yapmamı emredersin?’ dedim.

Bana:

‘Oğulcuğum! Vallahi, ben Nasîbin’deki [Nusaybin] filan zâttan başka, bizim yolumuz ve gidişatımızda bir kimse daha var mı bilmiyorum.

Sen, benden sonra onun yanına git!’ dedi.

Mevsıl’daki din adamı öldüğü ve gömülüp ortadan kaybolduğu zaman, Nasîbin’deki arkadaşının yanına vardım. Durumumu ona anlattım. Mevsıl’daki arkadaşının bana ne gibi emir ve tavsiyede bulunduğunu bildirdim.

Bana:

‘Olur! Yanımda otur!’ dedi.

Yanında kaldım.

Onu da, önceki iki arkadaşının yolunda ve halinde buldum. Bu yararlı zâtın da yanında ve hizmetinde bulundum.

Vallahi, çok geçmeden, Nasîbin din adamına da ölüm geldi çattı.

Kendisi ölüm döşeğine düşünce:

‘Ey filan! Filan zât bana kendisinden sonra falan zâtın yanına gitmemi tavsiye etmişti.

Falan zât da, kendisinden sonra senin yanına gitmemi bana tavsiye etti.

Sen bana, senden sonra kimin yanına gitmemi tavsiye ve ne yapmamı emredersin?’ dedim.

Bana:

‘Oğulcuğum! Vallahi, Rum topraklarından Ammûriye’deki zâttan başka, yanına gitmeni sana emredeceğim, bizim yolumuz ve gidişatımızda bir

kimse daha kaldığını bilmiyorum. O zât tıpkı bizim yolumuz ve gidişatımızdadır.

İstersen onun yanına git! İşte o bizim yolumuz ve gidişatımızdadır' dedi.

Nasîbin din adamı öldüğü ve gömülüp ortadan kaybolduğu zaman, Ammûriye'deki arkadaşının yanına vardım.

Durumumu ona da anlattım.

Nasîbin'deki arkadaşının bana ne gibi emir ve tavsiyede bulunduğunu bildirdim.

Bana:

'Olur! Yanımda otur!' dedi.

Öteki arkadaşlarının doğru yolları ve gidişatlarında olan bu hayırlı zâtın da yanında ve hizmetinde bulundum.

Ammûriye'de az çok bir şeyler de kazandım.

Hatta biraz davarlarım ve ineklerim de vardı.

En sonunda Ammûriye din adamına da Allah'ın emri geldi çattı.

Kendisi ölüm döşeğine düşünce, ona:

'Ey filan! Ben filanın yanında idim.

O bana kendisinden sonra falan zâtın yanına gitmemi tavsiye etti.

Sonra, falan zât bana kendisinden sonra filan zâtın yanına gitmemi tavsiye etti.

Filan zât da bana kendisinden sonra senin yanına gitmemi tavsiye etti.

Şimdi sen bana senden sonra kimin yanına gitmemi tavsiye ve ne yapmamı emredersin?' dedim.

Bana:

'Oğulcuğum! Vallahi, bugün yeryüzündeki insanlardan yanına gitmeni sana emir ve tavsiye edebileceğim, bizim yolumuz ve gidişatımızda hiçbir kimse bulunduğunu bilmiyorum!

Fakat, ahir zaman peygamberinin gelmesi çok yaklaşmış, gölgesi üzerimize düşmüştür!

O peygamber İbrahim Aleyhisselâmın dini üzere gönderilecektir!

Kendisi Arap toprağında ortaya çıkacak, iki kara taşlık arasındaki, hurma bahçeleri bulunan bir yere hicret edecektir!

O, hediyeden yer, sadakadan yemez!

Onun iki dalı arasında da, peygamberlik mührü vardır!

Eğer o diyarlara gitmeye gücün yeterse, git; hemen yola düş!’ dedi.

Nihayet, Ammûriye din adamı da öldü ve gömülüp ortadan kayboldu.

Bundan sonra, Ammûriye’de, Allah’ın dilediği kadar oturdum.

Sonra, Kelb kabilesinden, ticaretle uğraşan bazı kimseler bana rastladılar.

Onlara:

‘Beni Arap diyarına götürünüz de, şu davarlarımı, şu ineklerimi size vereyim’ dedim.

‘Olur!’ dediler.

Verdim ve beni yanlarında götürdüler.

Vâdi’l-kurâ’ya erişince, bana zulmettiler. Beni köle olarak bir Yahudiye sattılar.

Yahudinin yanında bir müddet kaldım.

Vadi’l-kurâ’daki hurma ağaçlarını görünce:

‘Burası Ammûriye’deki efendimin bana tarif ettiği, ahir zaman peygamberinin göçeceği yer mi ola?’ diye ümitlendimse de, buna kalbim pek de yatışmadı.

Ben Vâdi’l-kurâ’da Yahudi ağamın yanında bulunduğum sırada, Kurayza oğulları Yahudilerinden olan amcasının oğlu Medine’den geldi ve beni ağamdan satın alıp Medine’ye götürdü.

Vallahi, Medine’yi görür görmez, Ammûriye’deki efendimin tarif ettiği ahir zaman peygamberinin hicret yurdunun burası olduğunu tanıdım ve anladım.

Artık Medine’de oturdum durdum.

Halbuki, Resûlullah Aleyhisselâm peygamber olarak gönderilmiş, Mekke’de ne kadar kalmışsa kalmış.

Fakat, ben kölelik meşguliyeti içinde bulunduğumdan onun hakkında hiçbir şey işitmemiştim.

Sonra, kendisi Medine’ye hicret edip gelmiş.

Vallahi, yine de haberim olmamıştı.

Ben, bir gün, hurma ağacının başında ağama ait işlerden bazılarını yapıyordum, ağam da altımda oturuyordu.

O sırada, ağamın amcasının oğlu gelip Yahudi ağamın başına dikildi ve:

‘Ey filan! Allah, Kayle oğullarının [Evs ve Hazrec kabilelerinin] belâlarını versin!

Vallahi, onlar Mekke’den yanlarına gelen, peygamber dedikleri bir adamın başına Kuba köyünde toplanmış bulunuyorlar!’ dedi.

Bunu işitir işitmez beni öyle bir titreme tuttu ki, neredeyse ağamın üzerine düşeceğim sandım!

Ağamın amcasının oğluna:

‘Ne dedin? Ne dedin?’ diyerek hemen hurma ağacından indim.

Ağam kızdı, bana şiddetli bir tokat vurdu ve:

‘Bu senin neyine gerek, seni ne ilgilendirir? Sen işinin başına git!’ dedi. Ben de:

‘Bir şey yok! Ancak onun ne dediğini anlamak istedim’ dedim.

Yanımda biriktirmiş olduğum biraz yiyecek vardı.

Akşam olunca, onları alıp Kuba köyünde bulunan Resûlullah Aleyhisselâma gittim, yanına girdim.

Kendisine:

‘Senin salih bir zât olduğunu işittim. Yanında da, muhtaç, kimsesiz sahabilerin varmış!

Şu şeyleri, sadaka olarak vermek üzere, yanımda bulunduruyordum.

Buna, sizi başkalarından daha lâyık gördüm!’ diyerek, onları kendisine uzattım.

Resûlullah Aleyhisselâm, ashabına:

‘Alınız, bunu yiyiniz!’ buyurdu, elini çekti ve ondan hiç yemedi.

Kendi kendime:

‘Bu, bir!’ dedim.

Sonra, onun yanından ayrılıp yerime döndüm.

Yine, biraz bir şeyler biriktirmiştim.

O sırada, Resûlullah Aleyhisselâm da Medine’nin içine gelmiş bulunuyordu.

Resûlullah Aleyhisselâmın yanına varıp:

‘Senin sadakadan yemediğini gördüm.

Bu, sana ikram olmak üzere hazırladığım bir hediyedir!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm, hemen ondan yedi ve ashabına da emretti, onlar da kendisiyle birlikte yediler.

Bunun üzerine, kendi kendime:

‘Bu, iki!’ dedim.

Bundan sonra, Resûlullah Aleyhisselâmın Bakiyyü’l-Garkad’da bulunduğu sırada, yanına vardım.

Kendisi oraya ashabından birisinin cenazesi peşinde gitmişti.

Resûlullah Aleyhisselâm, ashabı arasında oturuyordu.

Üzerinde, her tarafını bürüyen iki ihram vardı.

Kendisine selam verdim.

Sonra da, Ammûriye’deki efendimin bana tarif ettiği peygamberlik mührünü görebilir miyim diye arkalarına bakmak için, arka taraflarına geçtim.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana tarif edilen şeyi anlamak için arkaya geçtiğimi anlayınca, arkasından ridasını sıyırdı.

Peygamberlik mührünü görünce, tanıdım! Üzerine kapandım, öptüm ve ağlamaya başladım.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Bu tarafa dön!’ buyurdu.

Gelip önlerinde oturdum.

Ey İbn Abbas! Sana anlattığım gibi, başımdan geçeni ona da anlatmıştım.

Benim bu kıssamı ashabının da işitmiş olmaları, Resûlullah Aleyhisselâmın pek hoşuna gitmişti.

Esirlik, kölelik, bu Selman’ı uğraştırmış, oyalamıştır.

Bunun için, Bedir ve Uhud savaşlarında Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte bulunma imkânını bulamamışımdır.”[611]

Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ebu Bekir'in Ev Halklarının Medine'ye Getirilişi ve Peygamberimizin Hz. Âişe ile Evlenişi

Hz. Âişe der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm; Medine'ye hicret ettiği zaman, bizi ve kızlarını Mekke'de bırakmıştı.

Medine'den, azadlı kölesi Zeyd b. Hârise ile Ebu Râfi'i, iki deve ve bir de ihtiyaç duyacakları şeyi satın almak üzere, Ebu Bekir'den aldığı 500 dirhem harçlıkla birlikte bize, Mekke'ye gönderdi.

Ebu Bekir de, Abdullah b. Uraykıt'ı iki veya üç deve ile onların yanına katıp zevcesi annem Ümmü Rûman'ı, beni ve kızkardeşim Esmâ'yı (ki, Zübeyr b. Avvam'ın zevcesi idi) bindirerek göndermesini Abdullah b. Ebu Bekir'e yazdı, emretti.

Medine'den, konuşa konuşa yola çıktılar.

Kudeyd'e geldikleri zaman, Zeyd b. Hârise, o 500 dirhemle üç deve daha satın aldı.

Talha b. Ubeydullah'a rastladılar.

O da, Ebu Bekir'in ev halkı ile birlikte Medine'ye hicret etmek istiyordu.

Hep birlikte yola çıktık.

Ebu Rafi' Fâtıma'yı, Ümmü Külsûm'u ve Sevde binti Zem'a'yı;[612]

Zeyd de Ümmü Eymen'i ve oğlu Üsâme'yi bindirip yola çıktı.

Hep birlikte konuşa konuşa Mina mevkiinden Beyz'a ulaştığımız zaman, devem kaçtı.

Ben Mahfe'nin içindeydim, annem de yanımda idi.

Annem:

'Eyvâh kızcığım! Eyvâh gelinciğim!' diyerek çırpınıyordu.

Yüce Allah devemizi döndürüp, bizi devemize ve selamete kavuşturdu.

Nihayet, Medine'ye geldik.

Ben Ebu Bekir'in ev halkı ile birlikte idim,

O zaman, Mescid ve Mescid civarındaki odalar yapılmış bulunuyordu.

Resûlullah Aleyhisselâmın ev halkı kendi odalarına indiler.

Biz de Ebu Bekir'in evinde bir müddet oturduk.

Sonra, Ebu Bekir:

'Yâ Rasûlallah! Ehlinle evlenmekten seni alıkoyan nedir?' diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Mehrdir' dedi.

Bunun üzerine, Ebu Bekir, mehr olarak oniki buçuk ukiyye[613] gönderince,[614] Resûlullah Aleyhisselâm Şevval ayının içinde benimle evlendi."[615]

Hz. Âişe, Peygamberimiz Aleyhisselâmla evlendiği zaman, dokuz[616] veya on yaşında idi.[617]

Düğün için, ne deve kesildi, ne de koyun. Yalnız, Sa'd b. Ubâde, Peygamberimiz Aleyhisselâma, büyük bir kapla yemek gönderdi.[618]

Ashabın Medine'de Hastalanışı ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine Hakkında Dua Edişi

Hz. Âişe der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm Medine'ye geldiğinde[619] ve bizim Medine'ye geldiğimizde de,[620] orası vebalı (sıtmalı) bir yer idi.[621] Allah'ın en vebalı (sıtmalı) yeriydi.[622]

Medine'nin Buthan vadisinden, acı ve pis bir su akar dururdu.[623]

Resûlullah Aleyhisselâmın ashabı hastalandılar.[624]

Yüce Allah, peygamberini bu hastalıktan beri, uzak kıldı.

Ashab, namazlarını ayakta kılamaz, oturarak kılar oldular.

Ebu Bekir ile azadlıları Âmir b. Füheyre ve Bilal bir evde bulunuyorlardı ve hummaya tutulmuşlardı.[625]

Onları ziyaret için Resûlullah Aleyhisselâmdan izin isteyip, izin verilince,[626] -ki bu, bize perde arkasına çekilme emrinden önce idi-[627] yanlarına girdim.[628]

Kendilerinde, şiddetini Allah’tan başkasının bilemeyeceği bir hastalık elemi vardı.[629]

Ebu Bekir’e:

‘Babacığım! Kendini nasıl buluyorsun?’ diye sordum.

‘Her kişi ailesi içinde sabahlarken, ölüm ona ayakkabısının bağından daha yakındır’ mealli beyti okudu.[630]

‘Vallahi, babam ne dediğini bilmiyor!’ dedim.

Sonra, Âmir b. Füheyre’nin yanına yaklaştım, ona:

‘Ey Âmir! Kendini nasıl buluyorsun?’ diye sordum. Bana:

‘Muhakkak ki, ölümü daha onu tatmadan önce buldum.

Korkak kişinin ölümü, kendisinin tepesindedir

Her kişi, tâkati nisbetinde mücahede edicidir’ mealli beyitleri okudu.

‘Vallahi, Âmir de ne söylediğini bilmiyor!’ dedim.[631]

Bilal’e de:

‘Kendini nasıl buluyorsun?’[632] diye sordum.[633]

O da, kendisini sıtma nöbeti[634] tutmuş halde, odanın kapısının önüne serilip yatmış vaziyette,[635] sesini yükseltti ve:

‘Bilmem ki, acaba bir gece daha Mekke’nin Fahh vadisinde çevremi ızhır ve kokulu celil otları sarmış olduğu halde geceler miyim ola?

Acaba bir gün olup da Mecenne sularının başına bir daha varır mıyım ola?

Acaba Mekke’nin Şâme ve Tefîl dağları, bana bir daha görünür mü ola?’ mealli kıt’ayı terennüm etti[636] ve:

‘Allah’ım! Şeybe b. Rebia, Utbe b. Rebia, Ümeyye b. Halef bizi yurdumuzdan çıkarıp veba yurduna gelmeye mecbur ettikleri gibi, Sen de onlara lânet et! (Kendilerini rahmetinden uzaklaştır!)’ diyerek ilendi.[637]

Resûlullah Aleyhisselâma gelip, onlardan işittiklerimi haber verdim:

‘Onlar, hummanın şiddetinden, sayıklıyorlar! Akılları başlarında değil’ dedim.[638]

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm semaya baktı[639] ve:

‘Allah’ım! Bize Medine’yi sevdir! Mekke’yi sevdirdiğin gibi veya daha fazla sevdir![640]

Allah’ım![641] Bizim için[642] Medine’yi sağlığa elverişli kıl![643]

Onun vebasını,[644] hummasını[645] Mehyea’ya,[646] Cuhfe’ye nakl ve havale et![647]

Allah’ım![648] Medine’nin müddü ve sâı hakkında bize bereket ihsan et!” diyerek dua etti.[649]

Müdd; bir rıtl ve sülüş rıtl veya iki rıtl şeyi içine alan ölçeğin ismi olup, ne büyük ne de küçük olmayan bir adamın iki avucunun (koçam avucunun) dolusu demektir.[650]

Sâ’da; beş rıtl ile sülüs rıtl ölçektir ki, ne büyük ne de küçük olmayan bir adamın iki koçam avucunun dört dolusunu alan ölçek demektir.[651]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine hakkındaki başka bir duasında da:

“Allah’ım! Mekke’ye verdiğin bereketin iki katını Medine’ye ver!” demiştir.[652]

Ashabdan Ebu Hureyre der ki:

“İnsanlar (Medineli Müslümanlar), ilk çıkan turfanda meyveyi gördüler mi, onu Resûlullah Aleyhisselâma getirirler; Resûlullah Aleyhisselâm da, onu alınca:

‘Allah’ım! Şüphe yok ki, İbrahim (aleyhisselâm), Senin kulun, halîlin ve peygamberindi. Ben de Senin kulun ve peygamberinim!

O sana Mekke için dua etmişti. Ben de, Sana Medine için dua ediyor; onun Mekke için yaptığı duasında Senden dilediğinin bir mislini, bir kat daha fazlasıyla birlikte Medine için Senden diliyorum!’ der;[653] sonra da, o turfanda meyveyi, orada bulunan çocuklardan[654] gördüğü[655] en küçüğünü[656] çağırarak[657] ona verirdi.”[658] Medine, Peygamberimiz Aleyhisselâmın duası bereketiyle, sakinleri için o kadar mutlu bir şehir haline gelmişti ki, Hz. Ömer Allah yolunda şehit olmayı ve Resûlullah’ın şehri olan Medine’de ölmeyi özlüyor ve diliyordu![659]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine Yönetimini Üstlenişi ve Bu Husustaki Yönetmelik Yazısının Tercümesi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine'ye hicret edip geldiği zaman, ilk işi, Mekkeli ve Medineli Müslümanlar arasında -kendilerini mallarıyla, canlarıyla birbirlerine bağlayan- bir kardeşlik kurarak Medine'de güçlü bir İslâm toplumu oluşturmak olmuştu.[660]

Müşrik Medinelilerle Yahudilerden birçoklarının, aradaki akrabalık dolayısıyla, bu İslâm toplumuna karşı zaafları vardı.

Nitekim Mekkeli müşriklerin tehdit ve tahrikiyle Peygamberimiz ve Müslümanlar aleyhindeki teşebbüslerinden onları vazgeçirmeye, bu hususun hatırlatılması kâfi gelmişti.

İstekleri yerine getirilmeyen Mekkeli müşriklerin Medine'ye umumî bir baskın yapmaları ve orada Müslüman, müşrik ve Yahudi ayırmadan katliamda bulunmaları hiç de imkânsız değildi.

Çünkü, tehdit ve tahriklerinin neticesiz kaldığını öğrendikten sonra, Mekkeli müşrikler, Yahudilere de aynı tarzda tehdit ve tahrik mektubu göndermeyi ihmal etmemişlerdi.[661]

Bu da, Müslüman olmayan Medinelilerin Peygamberimiz Aleyhisselâma yaklaşmalarına yol açtı.

Bundan başka; öteden beri, Evsliler ayrı, Hazrecliler ayrı, Yahudiler de ayrı birer topluluk halinde idiler ve her topluluk Medine'de yegâne söz sahibi topluluk olma dava ve sevdasında idi.

Nitekim, Hazrecîler liderleri Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün başına hükümdarlık tacı giydirmeye, krallık sarığı sardırmaya hazırlanmış bulunuyorlardı.[662]

Halbuki, ne Evsîler için Hazrecî bir baş, ne Hazrecîler için Evsî bir baş hoşa gider değildi. Denilebilir ki; Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye geliverişi, bütün Medinelilere pek makbule geçti.

Evsî ve Hazrecîlerin müşrikleri de, Yahudiler de, Peygamberimiz Aleyhisselâma yöneldiler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm aşağıdaki yönetmelik yazısıyla Medine'nin yönetimini üzerine aldı:

“Bismillâhirrahmânirrahîm.[663]

Bu, Peygamber Muhammed (aleyhisselâm) tarafından, Kureyşli ve Yesribli (Medineli) mü’min ve Müslümanlar ile onlara bağlanmış ve katılmış olanlar ve onlarla birlikte savaşanlar arasında yazılan bir yazıdır:

Muhakkak ki, onlar, sair insanlardan ayrı bir toplulukturlar.

Kureyş’ten olan Muhacirler kan diyetlerini aralarında -geleneğe göre- ortaklaşa ödeyecekleri gibi, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ödeyeceklerdir.

Avf oğulları da, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneğe göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ödeyeceklerdir.

• Hâris oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneğe göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Sâide oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Cüşem oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Neccar oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Amr b. Avf oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü’minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Nebit oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü'minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Evs oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Her zümre, esirlerinin kurtulmalık akçelerini de -mü'minler arasında maruf olan adil esaslar dairesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

• Mü'minler; borçlu ve çok çoluklu-çocuklu olanları kendi hallerine bırakmayarak, onların kurtulmalık akçelerini veya kan diyetlerini -aralarında maruf olan adil esaslar dairesinde- ödeyeceklerdir.

• Hiçbir mü'min diğer bir mü'minin mevlası[664] ile aleyhte bir anlaşma yapmayacaktır.

• Takvalı mü'minler; içlerinden, azgınlık eden veya zulüm ve haksızlık yapmak isteyen veya günah işleyen veya düşmanlık eden, yahut mü'minler arasında karışıklık çıkaran kimseye karşı cephe alacaklar ve -o kendilerinden birinin evladı da olsa- hepsinin elleri onun aleyhine kalkacaktır.

• Hiçbir mü'min bir kâfir için bir mü'mini öldürmeyecek ve mü'mine karşı kâfire yardım da etmeyecektir.

• Allah'ın ahdi ve te'minatı birdir; onların, en hakir görülenlerine bile şâmildir.

Çünkü, mü'minler, diğer insanlardan ayrı olarak, birbirlerinin mevlasıdırlar.

• Yahudilerden, bize tâbi olanlar da, hiçbir zulme uğramaksızın ve aleyhlerinde bir yardımlaşma olmaksızın, yardım göreceklerdir.

• Mü'minlerin sulhu, barışı birdir.

Hiçbir mü'min, Allah yolundaki bir savaşta, mü'minlerden ayrı olarak sulh yapmayacak; onlar, ancak aralarında, müsavat ve adalet dairesinde hep birlikte sulh yapacaklardır.

• Bizimle birlikte savaşa katılan bütün savaşçılar, aralarında, birbirleriyle nöbetleşeceklerdir.

• Mü’minler, birbirlerinin Allah yolunda dökülen kanlarının öcünü almakla mükelleftirler.

• Takvalı mü’minler, en güzel, en doğru yol üzeredirler.

Onlar hiçbir müşrik Kureyşlinin malını ve canını korumayacak, bu yolda bir mü’mine engel de olmayacaktır.

• Bir kimsenin bir mü’mini sebepsiz yere öldürdüğü kesin delillerle sabit olunca, öldüren hakkında kısas hükmü uygulanacaktır.

• Ölenin velîsi buna rıza göstermediği takdirde, bütün mü’minler ona karşı cephe alacaklardır.

Kendilerine, bundan başkası helal olmaz.

• Bu sahifedekileri kabul ve ikrar eden, Allah’a ve ahiret gününe inanan bir mü’minin, ortaya kötü bir hadise çıkaran kimseye yardım etmesi ve onu barındırması helal değildir.

Öylesine yardım eden veya onu barındıran kimse, Kıyamet günü Allah’ın lânet ve gazabına uğrayacak; onun tevbesi de, kurtulmalık akçesi de kabul olunmayacaktır.

• Herhangi bir şeyde ihtilafa düştüğünüzde, o, Yüce Allah’a ve Muhammed (aleyhisselâm)a arz ve havale olunacaktır.

• Yahudiler; mü’minlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe, savaş masraflarına katılacaklardır.

• Avf oğulları Yahudileri mü’minlerle birlikte bir topluluk oluşturacaklar; Yahudiler kendi dinlerinde, Müslümanlar da kendi dinlerinde olacaklardır.

Onların (Yahudilerin) mevlaları için de, kendileri için de, bu böyledir. Şu kadar ki, bunlardan bir zulüm veya bir kötülük irtikap eden, ancak kendini ve ev halkını tehlikeye sokmuş olacaktır.

• Neccar oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Hâris oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Sâide oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Cüşem oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Evs oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Sa’lebe oğulları Yahudileri için olan hüküm de, Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

Bunlardan, bir zulüm veya bir kötülük irtikap eden, ancak kendini ve ev halkını tehlikeye sokmuş olacaktır.

• Sa’lebe’nin bir kolu olan Cefne de, onlar gibi (Sa’lebe gibi) mütalaa edilecektir.

• Şutaybe oğulları için olan hüküm de, Amr b. Avf oğulları Yahudileri için olan hüküm gibidir.

• Şüphe yok ki, iyilik, kötülükten ayrı ve başkadır.

• Sa’lebe oğullarının mevlaları da, Sa’lebe gibidirler.

• Yahudilere karışmış ve bağlanmış olanlar, Yahudiler gibidirler.

• Onlardan (Yahudilerden) hiçbir kimse, Muhammed (aleyhisselâm)ın izni olmadan askerî bir sefere çıkamayacaktır.

• Bir yaralamanın öcünü almak, yasaklanmayacaktır.

• Fırsat kollayarak cinayet işleyen kimse, o cinayeti kendisine ve ev halkına işlemiş olacaktır. Zalime karşı işlenecek cinayet bundan müstesnadır. Allah bu hususta doğru ve iyi davranmış olanlardan hoşnut olur.

• (Savaş halinde) Yahudilerin masrafları kendilerine, Müslümanların masrafları da kendilerine ait olacaktır.

Şu kadar ki, onlar bu Sahife sahiplerine harp açanlara karşı aralarında yardımlaşacaklar ve aralarında öğüt verme ve iyilik dileme esas olacaktır.

Elbette ki, iyilik, kötülükten ayrı ve başkadır.

• Hiç kimse, müttefikine kötülük yapmayacak, mazluma mutlaka yardım edilecektir.

• Yahudiler, mü’minlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe, savaş masraflarına ortak olacaklardır.

• Yesrib vadisinin içerisi, bu Sahife sahipleri için, haram, dokunulmaz bir bölgedir.

• Himaye altında bulunan kimse -zarar verici ve kötülük işleyici olmamak şartıyla- bizzat himayeci gibidir.

• Himaye verme hakkına sahip kimsenin izni müstesna, kimseye himaye hakkı verilemez.

• Bu sahife sahipleri arasında herhangi bir hadise veya münazaa çıkar ve bunun onların aralarını bozmasından korkulursa, o, Yüce Allah'a ve Muhammed Resûlullah (aleyhisselâm)a arz ve havale edilecektir.

Şüphe yok ki, Allah, bu Sahifedekilere riayetsizlikten son derece sakınan, doğruluğu ve iyiliği şiar edinenlerden hoşnut olur.

• Ne Kureyşîler, ne de onlara yardım edenler, hiçbir suretle himaye olunmayacaklardır.

• Yesrib'e saldıracak kimselere karşı, onlar (Müslümanlar ve Yahudiler) aralarında yardımlaşacaklardır.

• Onlar (Yahudiler) sulh akdetmeye veya sulh akdine katılmaya (mü'minler tarafından) davet edildiklerinde, o sulhu akdedecekler veya o sulhun akdine katılacaklardır.

Din uğrunda savaşanlar bundan müstesnadır.

• Herkes, kendine düşen kısımdan sorumlu tutulacaktır.

• Bu Sahife sahipleri için konulan, kabul edilen hükümler, aynen Evs Yahudilerinin mevlalarına ve kendilerine de -bu Sahife sahipleri tarafından- iyiniyetle tatbik olunacaktır.

Şüphe yok ki, iyilik kötülükten ayrı ve başkadır.

Kazanıcının kazandığı ancak kendisinedir.

• Muhakkak ki, Allah, bu Sahife'dekilere en doğru ve en iyi şekilde riayet edilmesinden hoşnut olur.

• Bu yazı, bir zalimi ve suçluyu cezalandırmaya asla engel olmayacaktır.

• Medine'den çıkan da emniyette, Medine'de oturan da emniyette bulunacaktır.

Bir zulüm veya suç işleyen kimse bundan müstesnadır.

• Allah'ın himayesi, iyilik yapan, kötülüklerden sakınan kimseler içindir. Muhammed (aleyhisselâm) Allah'ın Resûlüdür."[665]

Medine'nin Haremleştirilişi ve Sınırlanışı

Yüce Allah; Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâmın diliyle, Medine'nin iki kara taşlığının (tepesinin) arasını harem, dokunulmaz kıldı.[666]

Medine'nin[667] Âir,[668] Ayr[669] ile Sevr arasındaki[670] bir berid'lik,[671] oniki millik[672] mesafeye kadar olan her köşesi koru haline getirildi.[673]

Berid, üç fersahtır.

Bir fersah, üç mildir.

Bir mil, üçbin beşyüz zira'dır.

Bir zira, yirmidört parmaktır.

Bir parmak, yanyana konulmak üzere, üç arpadır.[674]

Hz. Ali'nin, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan işitip yazarak kılıcına bağladığı Sahife'deki hadis-i şeriflerinde de, Peygamberimiz Aleyhisselâm şöyle buyurmuşlardır:

"İbrahim (aleyhisselâm) Mekke'yi harem, dokunulmaz kıldı.

Ben de Medine'yi harem, dokunulmaz kıldım:

Onun iki karataşlığının arası harem'dir, dokunulmazdır.

Onun tümü korudur:

Onun yaş otu biçilemez!

Onun avı ürkütülemez!

Onun yitiği alınamaz.

Ancak, onu ilan için alacak kimse bundan müstesnadır. Orada herhangi bir kimsenin savaş için silah taşıması, oradan ağaç kesmesi caiz değildir. Ancak, bir kimse orada devesini otlatabilir."[675]

"Medine, Ayr ile Sevr arası olmak üzere, harem'dir, dokunulmazdır! Orada kim bir günah işler veya günah işleyeni barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerindedir!

Kıyamet günü, Allah, onun tevbesini de, fidyesini de kabul etmez!

Müslümanların zimmeti birdir.

Bu zimmet uğrunda, onların en aşağı olanı da çaba gösterir.[676]

Kim bir Müslümanın verdiği ahdi bozarsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerindedir!

Onun tevbesi de, fidyesi de kabul olunmaz."[677]

Ashab-ı Kiram, Medine'nin haremliğine son derecede itina gösterirler, çocukların bile aykırı davranışlarına göz yummazlardı.

Zeyd b. Sâbit, Şurahbil b. Sa'd'ın Medine çarşısında bulduğu bir kuşu elinden alarak saldıktan sonra, ona:

"Sen Resûlullah Aleyhisselâmın Medine'nin iki kara taşlığı arasını haremleştirdiğini, dokunulmazlaştırdığını bilmiyor musun?!" demiştir.[678]

Abdullah b. Ubâde Ebu İhab kuyusu mevkiinde serçe kuşlarını avlarken, babası Ubâde görüp ona elindeki kuşu bıraktırmış ve:

"Resûlullah Aleyhisselâm; Medine'nin iki kara taşlığı arasını -İbrahim (aleyhisselâm)ın Mekke'yi haremleştirdiği gibi- haremleştirdi" demiştir.[679]

Ebu Hureyre de:

"Varlığım (Kudret) Elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki; eğer Medine'de bir geyik bulmuş olsam, onu asla telaşa ve sıkıntıya düşürmem!" diyerek, bu husustaki itinasının derecesini belirtmiştir.[680]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Yazıcıları

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Mekke'de iken, yazdıracağı yazılara, Kureyşîlerin yaptığı gibi "Bismikallâhümme=Ey Allah! Senin isminle başlarım!" diyerek başlatırdı.

Hûd sûresinin 42. âyeti nazil olunca, âyetteki "Bismillâh" cümlesini yazılanın başına koydurmaya başladı.

İsrâ sûresinin 110. âyeti nazil olunca, âyette geçen "er-Rahmân" ismini de katarak, yazılarına "Bismillâhirrahmân!" başlığını koydurmaya başladı.

Neml sûresinin, Besmele'nin tam şeklini içine alan 30. âyeti nazil olduktan sonra da, yazılarını "Bismillâhirrahmânirrahîm" ile başlatırdı.[681]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yazıcıları şu kişilerdi:

1. Hz. Ebu Bekir,

2. Hz. Ömer,

3. Hz. Osman.[682]

Hz. Âişe, Cebrail Aleyhisselâm Peygamberimiz Aleyhisselâma vahiy getirdiği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâmın “Ey Useym! Yaz!” buyurarak vahyi Hz. Osman’a yazdırdığını bildirmiştir.[683]

4. Hz. Ali.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; muahede ve musâlaha yaptığı zaman, bunlara ait yazıları genellikle Hz. Ali’ye yazdırırdı.[684]

Nitekim, Kureyş müşrikleriyle Hudeybiye’de yaptığı muahedeyi de ona yazdırmıştı.[685] Hz. Ali, ayrıca, şahıslarla ilgili yazıları,[686] mülk fermanlarını da yazardı.[687]

5. Übeyy b. Ka’b,

6. Zeyd b. Sabit.

Medine’ye geldiği zaman Peygamberimiz Aleyhisselâmın yazılarını Ensardan ilk yazan Übeyy b. Ka’b idi ve yazdığı yazıların sonuna “Filan oğlu filan yazdı” diyenlerin de ilki idi.

Medine’de Peygamberimiz Aleyhisselâma inen vahiyleri Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzurunda ilk defa yazmaya başlayan Müslüman da Übeyy b. Ka’b idi.[688]

Übeyy b. Ka’b bulunmadığı zaman, Zeyd b. Sabit yazardı.[689]

Zeyd b. Sabit vahiyleri imlada üstaddı.[690]

Kendisinin vahiyden başka yazılacak yazıları yazdığı da olurdu.[691]

Peygamberimiz Aleyhisselâm nazil olan âyetlerin hangi sûreye ve onun neresine konulacağını da yazıcıya bildirirdi.[692]

Bu da, Peygamberimiz Aleyhisselâma Cebrail Aleyhisselâm tarafından bildirilmiş bulunurdu.

Nitekim, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bana Cebrail (aleyhisselâm) geldi. Şu ‘İnnallâhe ye’muru bil’adli...’ âyetini şu sûrenin şurasına koymamı bana emretti” buyurmuştur.[693]

Zeyd b. Sabit der ki:

“Vahyi Resûlullah Aleyhisselâmın huzurunda yazardım.

Yazıp bitirdiğim zaman:

‘Yazdığını oku!’ buyururdu.

Eğer ondan yazılmayan bir şey kalmışsa eklettirir, fazla bir şey olmuşsa çıkarttırırdı.[694]

Bana:

‘Ey Zeyd! Sen Yahudilerin yazısını benim için öğren!

Ben, vallahi, bana ait yazılar hakkında Yahudilere hiç emniyet edemem, güvenemem!’ buyururdu.

Ben de, yarım ay geçmeden onu öğrendim ve hatta İbranice okuyup yazmakta maharet kazandım.

Yahudilere bir şey yazacağı zaman, onu, Resûlullah Aleyhisselâm için ben yazardım.[695]

Resûlullah Aleyhisselâm bana:

‘Sen Süryanice’yi de güzelce yazabilir misin? Bana Süryanice yazılar geliyor’ buyurdu.

Ben:

‘Hayır! Süryanice yazmasını bilmem!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen onu da öğren!’ buyurdu.

On yedi günde de, onu öğrendim...”[696]

Bunun üzerine, Zeyd b. Sabit, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelen Süryanice yazıları da okurdu.[697]

Vahiy yazılırken, kağıt yerine, kürek kemikleri,[698] yassı hurma dalları, beyaz ve yassı taşlar,[699] yazı yazmaya elverişli bez ve hırka parçaları... gibi şeyler kullanılırdı.[700]

7. Zübeyr b. Avvam,

8. Halid b. Saîd,

9. Eban b. Saîd,[701]

Halid b. Saîd, Besmele’yi ilk yazan zât idi.[702]

Peygamberimiz Aleyhisselâm şahıslarla ilgili yazılarından bazılarını ona yazdırmıştır.[703]

10. Hanzaletü’l-Üseydî,

11. Alâ b. Hadramî,

12. Halid b. Velid,

13. Abdullah b. Revâha,

14. Muhammed b. Mesleme,

15. Abdullah b. Sa’d,

16. Abdullah b. Übeyy b. Selûl,

17. Mugîre b. Şûbe,

18. Amr b. Âs,

19. Muaviye b. Ebu Süfyan,

20. Cüheym b. Salt,

21. Muaykıb b. Ebi Fâtıma,

22. Şurahbil b. Hasene,[704]

23. Abdullah b. Zeyd,[705]

24. Erkam b. Ebi’l-Erkam,[706]

25. Ukbe,[707]

26. Alâ b. Ukbe,[708]

27. Sabit b. Kays b. Şemmas,[709]

28. Talha b. Ubeydullah,

29. Yezid b. Ebu Süfyan,

30. Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî,

31. Büreyde b. Husayb,

32. Husayn b. Numeyr,

33. Ebu Seleme el-Mahzumî,

34. Abdullah b. Abdulesed,

35. Huvaytıb b. Abduluzzâ,

36. Ebu Süfyan b. Harb,

37. Hâtıb b. Amr,[710]

38. Abdullah b. Erkam,

Peygamberimiz Aleyhisselâmın annesi Hz. Âmine, Abdullah'ın babası Erkam'ın halası idi.[711]

Peygamberimiz Aleyhisselâma bir yazı geldiği ve:

"Buna, benim tarafımdan, kim cevap yazar?" diye sorduğu zaman, mecliste Hz. Ömer gibi zâtlar bulunduğu halde, Abdullah b. Erkam:

"Ben!" derdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da ona yazdırır, mühürletirdi.

Kendisi güvenilir bir zât olduğu için, Peygamberimiz Aleyhisselâm, hükümdarlardan gelen yazıları yanında saklamasını da ona emrederdi.

Abdullah b. Erkam, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan sonra, Hz. Ebu Bekir'in ve Hz. Ömer'in de yazılarını yazardı.[712]

Hz. Ömer onu Beytülmâl (Hazine) Bakanlığına da tayin etmişti.

"Ben Allah'a karşı Abdullah b. Erkam'dan daha haşyetli, daha korkulu ve saygılı bir kimse görmedim!" der;

Kendisine de:

"Eğer senin geçmiş kavimlerde bir benzerin olsaydı, ben hiçbirini sana tercih etmezdim!" derdi.

Hz. Osman da, Abdullah b. Erkam'ı Beytülmâl (Hazine) Bakanlığına otuz bin, diğer rivayete göre yıllık üçyüz bin dirhem tahsisatla tayin etmişse de, Abdullah b. Erkam kabul etmemiş;

"Ben bu vazifeyi Allah için yaptım. Benim ecrim de Allah'a düşer!" demiştir.[713]

Ölüsünü Yerin Dışarı Attığı Mürted Adam

Kur'ân-ı Kerîm'de de açıklandığı üzere; Ehl-i Kitabdan (Yahudilerden, Hristiyanlardan) bir güruh, İslâmiyeti Medine'de önlemek için:

"Kendilerine indirilene iman edenlere gündüzün evvelinde inanınız ve gündüzün sonunda ise inkâr ediniz! Olur ki, mü'minler dinlerinden dönerler!" demekte idiler.[714]

Nitekim, Neccar oğullarından Hristiyan bir adam vardı ki,[715] Müslüman olup Bakara ve Âl-i İmran sûrelerini ezberlemiş,[716] Müslümanlar arasında da, büyük bir itibar kazanmıştı.[717]

Kendisinin vahiy yazdığı da olurdu.

Tekrar Hristiyanlığa döndü[718] ve:

"Muhammed, benim kendisine yazdığımdan başka bir şey bilmiyor!" diyerek yaygaraya başlayınca, Allah onu öldürdü.[719]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Yer onu kabul etmez!" buyurdu.[720]

Adamı gömdüler. Fakat, sabah olunca,[721] gömüldüğü yerin onu dışarı attığını gördüler.[722]

"Bu, Muhammed ile ashabının işidir!

Onların arasından çıkıp kaçtığı için bu adamımızın kefenini soydular ve onu meydanda bıraktılar!" diyerek iftira ettiler.

Tekrar, derin bir çukur kazarak, adamlarını oraya bıraktılar.

Sabah olunca, yerin onu dışarı attığını gördüler!

Yine:

"Bu da Muhammed ile ashabının işidir! Onların aralarından çıkıp kaçtığı için, kefenini soyup bu adamımızı kabrin dışına bıraktılar!" dediler.

Bu sefer, güçlerinin yettiği derecede derin bir çukur daha kazarak, onu içine bıraktılar.

Sabah olup da yerin onu yine dışarı attığını gördükleri zaman, bu işin insanlar tarafından yapılmadığını anladılar ve onu açıkta bıraktılar.[723]

Adamın böyle açıkta bırakılmış olduğunu görüp “Nedir bu adamın hali?” diye sorulduğu zaman:

“Onu tekrar tekrar gömdüğümüz halde, yer kabul etmiyor!” dediler.[724]

Muhacirlere Medine’de Ev Yerleri, Arazi ve Hurmalık Dağıtılışı ve Tapu Fermanları Yazılıp Verilişi

Muhacirleri Medine’de birer yuva sahibi yapmak için, Ensar, arsa, arazi ve hurmalıklarının fazlalarını Peygamberimiz Aleyhisselâma bağışladılar ve:

“Yâ Rasûlallah! İstersen, evlerimizi de bizden al!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara hayır dua etti.[725]

Herkesten önce, evlerinden ve arazisinden bir kısmını ayırarak Peygamberimiz Aleyhisselâma bağışlayan da, Hârise b. Numan’dı.[726]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu bağış üzerine, Muhacirlerden her birine ev yerleri ayırdı.[727]

Amr b. Hureys’e verdiği ev yerinin hududunu bir yayla çizdi.[728]

Zübeyr b. Avvam’a arazi ve hurmalık,[729]

Abdurrahman b. Avf’a hurma fidanlığı verdi.[730]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; verdiği yerler hakkında da, yeni sahiplerine tapu fermanları yazdırıp verirdi.[731]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın verdiği fermanlardan ikisinde şöyle denilmektedir:

“Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bu, Muhammed Resulullah’ın, Seleme b. Malik es-Sülemî’ye ayırıp verdiği yer hakkındaki yazıdır:

Resûlullah, Zâtü’l-Hanazî’den Zatü’l-Esâvid arasında olan yeri ona verdi.

O yerde hiç kimse hak iddia edemez. Hak iddia edenin iddiası bâtıldır, boştur. Hak, Seleme’nin hakkıdır.[732]

Ali b. Ebi Talib ve Hâtıb b. Ebi Beltea şahittir.”[733]

“Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bu, Muhammed Resûlullah tarafından Zübeyr b. Avvam’a verilen yazıdır:

Ben, ona Şevak’ın yukarısını ve aşağısını verdim.

Hiç kimse onun üzerinde bir hak iddia edemez.

Ali yazdı.”[734]

Medine Çarşısının Kuruluşu ve Ticarî Hayatın Düzene Konuluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medineli Müslümanlara Yahudilerinkinden ayrı bir çarşı ve pazar yeri göstermek isteyerek, Zübeyr b. Avvam’a verdiği arazinin bir tarafına bir çadır kurdurup:

“Sizin pazar yeri ve çarşınız, şimdilik burasıdır!” buyurdu.

Fakat, Yahudilerin başkanlarından Ka’b b. Eşref’in gidip oradaki çadırın iplerini kestiği görülünce, oradan vazgeçildi.

Bir adam gelip:

“Yâ Rasûlallah! Ben Medine çarşısı için münasip bir yer gördüm, oraya da bir bakmaz mısınız?” deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm oraya gitti ve ayağını yere vurarak:

“Sizin çarşınız, pazarınız burasıdır.

Şurasından hiçbir şey kısılmaz ve buraya vergi de salınmaz!” buyurdu.

Sonra da, Sâide oğullarının yanına vardı ve onlara:

“Kabristanınızı bana veriniz. Orayı çarşı ve pazar yeri yapacağım” buyurdu. Sâide oğullarının bazıları verdiler.

Bazıları ise:

“Orası bizim hem kabristanımız, hem de kadınlarımızın çıkma yeridir” dediler.

Fakat, sonradan, birbirlerini kınadılar. Vermek istemeyenler de verenlere katıldılar. Orayı çarşı ve pazar yaptılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; çarşı ve pazarla, alıcılar ve satıcılarla, alınan ve satılanlarla yakından ilgilenirdi.

Bir gün, Medine’nin yeni çarşısına uğramıştı.

Orada kurulmuş bir baraka gördü.

“Kimindir bu baraka?” diye sordu.

“Hârise oğullarından filan adamın!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yakınız onu!” buyurdu, yaktılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâmdan sonra, Dört Halife Devrinde de, bu çarşı ve pazar yerinin herhangi bir şekilde işgaline meydan verilmedi.[735]

Kays b. Ebi Garze der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmın devrinde[736] bize simsarlar denirdi.[737]

Resûlullah Aleyhisselâm, bize uğrayıp, bundan daha güzel [Nesaî’ye göre: daha hayırlı] bir isim vererek:

‘Ey tâcirler topluluğu![738] Muhakkak ki, alışverişte[739] şeytan, günah,[740] yalan,[741] boş laf[742] ve yemin bulunur.[743]

Bunun için, siz ona, alışverişinize sadaka karıştırınız!’ buyurdu.”[744]

Rifâa b. Râfi de der ki:

“Biz, Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte çıkıp gidiyorduk.

Bir de baktık ki, halk sabah erken alışveriş yapıyorlar!

Resûlullah Aleyhisselâm onlara:

‘Ey tacirler topluluğu!’ diyerek seslendi.

Onlar boyunlarını uzattılar, gözlerini Resûlullah Aleyhisselâma diktiler.[745]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Şüphe yok ki, tâcirler Kıyamet günü fâcirler olarak diriltilirler.

Ancak, Allah’tan korkup yeminine bağlı kalan ve sözünde doğru olan bundan müstesnadır’ buyurdu.”[746]

Ebu Hureyre’nin bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm bir ekin yığınının yanına uğrayıp, elini onun içine daldırmıştı.

Parmaklarına ıslaklık dokununca:

“Ey ekin sahibi! Nedir bu?” diye sordu.

Ekin sahibi:

“Yâ Rasûlallah! Ona yağmur değmişti!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O ıslak kısmı insanların görmeleri için ne diye ekinin üstüne çıkarmadın?!

Aldatan kimse[747] benden,[748] bizden[749] değildir!” buyurdu.[750]

Peygamberimiz Aleyhisselâm;

Çarşı ve pazarda satılacak şeyleri çarşı ve pazara getirilmeden yolda karşılamayı,[751] satın alınan yiyeceği ve herşeyi tamamıyla teslim almadan satmayı,[752] veya yanında bulunmayan bir malı çarşıdan satın alıp müşteriye satmayı,[753] birbirlerinin satışı üzerine satış yapmayı, müşteri kızıştırmayı.. yasaklamış;[754]

“Satacağı zaman kolaylık gösteren, satın alacağı zaman kolaylık gösteren, hakkını isterken kolaylık gösteren[755] kişiye,[756] kula[757] Allah rahmet etsin!” buyurmuştur.[758]

Medine’de Adalet İşlerinin Düzenlenişi ve Yürütülüşü

Kur’ân-ı Kerîm’de açıklandığına göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’de Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar tarafından kendisine getirilen her çeşit davayı ve anlaşmazlıkları adalet dairesinde hal ve fasl edecekti.[759]

Bu husus; mü’min, müşrik, Yahudi.. bütün Medineliler için yazılan Medine Yönetmeliğinde de kabullenilmiş ve açıklanmış bulunuyordu.[760]

Hâkimlik, aslında, şerefli olduğu kadar, ağır sorumluluk da taşıyan bir görevdir.

Peygamberimiz Aleyhisselâm bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

“Kadılar (hâkimler) üçe ayrılır:

Biri Cennette,

İkisi ateşte (Cehennemde)dir!

Hakkı bilen ve ona göre hüküm veren kişi Cennettedir!

Hakkı bilen ve fakat hükmünde zulme, haksızlığa sapan kişi ateşte (Cehennemde)dir!

Hakkı bilmediği halde insanlar arasında hüküm veren kişi de ateşte (Cehennemde)dir!”[761]

“Hâkim zulmetmedikçe, hiç şüphesiz Yüce Allah onunla birliktedir.

Haksızlığa saptığı zaman, onu nefsiyle başbaşa bırakır!”[762]

“Hâkim, hüküm verirken, içtihadda da bulunur.

İçtihadında isabet ederse, onun için iki ecir vardır.

Fakat, hüküm verirken, içtihadda bulunur da yanılırsa, ona bir ecir vardır.”[763]

“Hiç kimse, sinirli olduğu halde, iki kişi arasında hüküm vermesin!”[764]

“Sizlerden biri Müslümanlar hakkında hüküm vermek durumunda kaldığı zaman, sinirli iken hüküm vermesin!

Onlara (davacıya ve dava olunana), bakışta, oturma yerinde ve işaret etmede kendilerine eşit davranılmasını sağlasın.”[765]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, muhakeme edeceği zaman, davacıyı da, dava olunanı da önünde oturturdu.[766]

Hz. Ali’yi Yemen’e kadı olarak gönderirken:

“Haklarında hüküm vereceğin iki kişiden birisi hakkında, ötekini dinlemedikçe hüküm verme! Böyle yaparsan, nasıl hüküm vereceğin sence belli olur!” buyurmuştur.[767]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, davacıdan, davasına delil ve şahit getirmesini ister; getiremediği takdirde, dava olunana yemin teklif eder[768] ve:

“Davacının sende bir şeyi, bir hakkı bulunmadığına dair, Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin et!” buyurarak yemin ettirirdi.[769]

“Ben de, nihayet, bir beşerim. Siz bana davanızı getiriyorsunuz. Olur ki, bazınız hüccetini, delilini bazınızdan daha iyi anlatır da, ben de kendisinden dinlediğime göre hüküm vermiş bulunurum.

O halde, ben her kime din kardeşinin hakkından bu suretle bir şey bölmüş olursam, onu hemen alıvermesin,[770] bıraksın.[771]

Çünkü, ben ona bununla ancak ateşten bir parça bölüp vermiş oluyorum demektir!” buyururdu.[772]

Biri Hadramevt’ten, diğeri Kinde’den iki kişi gelip,[773] Yemen’deki bir yer hakkında Peygamberimiz Aleyhisselâma başvurdular.

Hadramevtli olan:

“Yâ Rasûlallah! Şu adam[774] ve babası,[775] bana babamdam kalan[776] yerimi gaspetti” dedi.[777]

Kindeli olan ise:

“Yâ Rasûlallah! O yerim bana babamdan miras kaldı.[778]

Orası benim elimde ekip biçtiğim bir yerimdir.

Bunun orada hiçbir hakkı yoktur!” dedi.[779]

Hadramevtli ise, kendilerine ait olan bu yerin dava olunanın babası tarafından gaspedildiğini kendisinin de bildiğini ileri sürdü.[780]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Arazinin sana ait olduğu hakkında bir beyyinen (delilin) var mı?” diye sordu.

Hadramevtli:

“Yoktur!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyle ise, senin için, onun yemini var!” buyurdu.

Hadramevtli:

“Yâ Rasûlallah! Bu kişi bir fâcirdir; yaptığı yemine aldırış etmez! Hiçbir şeyin günahından da sakınır değildir!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ondan sana, yapacağı yeminden başka bir şey yok!” buyurdu.

Kindeli yemin etmeye gidince,[781] hazırlanınca,[782] Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Eğer bu adam hakikaten onun malını haksız olarak yemek için yemin ederse, muhakkak, Yüce Allah’ın gazabına uğramış olarak huzura çıkar!” buyurdu.[783]

Bunun üzerine, Kindeli:

“O yer bunundur[784] ve babasınındır” dedi.[785]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yalan yemini ile Müslüman bir kişinin hakkını alan kimseye, Yüce Allah Cenneti haram, Cehennemi vâcip kılar!” buyurunca;

“Az bir şey olsa da mı yâ Rasûlallah?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“İrâk ağacından bir çubuk da olsa![786]

İrâk ağacından bir çubuk da olsa!

İrâk ağacından bir çubuk da olsa!” buyurdular.[787]

***

Eş’as b. Kays der ki:

“Benimle Yahudilerden bir adam arasında bir arazi vardı.

Yahudi, benim onun üzerindeki hakkımı inkâr etti.

Ben de onu Resûlullah Aleyhisselâmın huzuruna götürdüm.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Senin bu hususta beyyinen (delilin) var mı?’ diye sordu.

Ben:

‘Yoktur!’ dedim.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm, Yahudiye:

‘Yemin et!’ buyurdu.

Ben:

‘Yemin ona düşünce, o yemin eder ve malımı götürür!’ dedim.”[788]

Yemin ettirilecek kimseler Yahudi iseler, Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara:

“Musa (aleyhisselâm)a Tevrat’ı indiren Allah hakkı için and veriyor, soruyorum...” diyerek yemin verirdi.[789]

Anlattığımız hadise hakkında nazil olan[790] âyette şöyle buyuruldu:

“Onlar, Allah’ın ahdini ve kendi yeminlerini az bir değerle değiştiren, satanlardır -ki, işte onların, ahirette hiçbir nasibi yoktur.

Allah, Kıyamet günü, onlara Kelamıyla hitap etmeyecek, onların yüzlerine bakmayacak, kendilerini temize çıkarmayacaktır.

Elem verici bir azab da, onlar içindir.”[791]

***

Muhakeme sırasında taraflar sulh olmak istedikleri zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm onların bu isteklerini kabul eder ve:

“Müslümanlar arasında sulh caizdir. Ancak, haramı helalleştiren ve helali haramlaştıran sulh caiz değildir!” buyururdu.[792]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın, Müslümanlardan bazılarına, Müslümanlardaki alacaklarından bir kısmını bağışlamalarını teklif buyurduğu da olurdu.

Ka’b b. Malik, bir alacağından dolayı İbn Ebi Hadred’le çekişmişler ve seslerini yükseltmişlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, evinden, onların sesini işitti. Kapısının perdesini açıp, Ka’b b. Malik’e:

“Ey Ka’b!” diyerek seslendi.

Ka’b b. Malik:

“Buyur yâ Rasûlallah! Emrine âmâdeyim!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sana olan borcunun yarısını buna bırak!” diye eliyle işaret buyurdu.[793]

Ka’b b. Malik:

“Yaptım[794] yâ Rasûlallah! Bıraktım!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, İbn Ebi Hadred’e:

“Kalk, kalan borcunu öde ona!” buyurdu.[795]

Yahudi bilginlerinden Ka’b b. Esed, İbn Saluba b. Suriya, Şe’s b. Kays, birbirlerine:

“Haydi Muhammed’e gidelim.

Olabilir ki, onu dininde bir fitneye, bir tuzağa düşürebiliriz! Nihayet, o da bir beşerdir!” diyerek, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler ve:

“Yâ Muhammed! İyi bilirsin ki, bizler Yahudilerin bilginleri, eşraf ve ulularıyız.

Biz sana tâbi olursak, Yahudiler de tâbi olurlar.

Onlar bize aykırı hareket etmezler.

Yalnız, bizimle kavmimizden bazıları arasında bir anlaşmazlık ve düşmanlık var.

Biz onlarla olan muhakememizi sana getirsek, sen onlar aleyhine ve bizim lehimize hüküm versen de, sana iman etsek, seni tasdik etsek olmaz mı?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onların bu isteklerini yerine getirmekten kaçındı.

Yüce Allah, bu hususta indirdiği âyetlerde[796] şöyle buyurdu:

“Onların aralarında -Allah’ın sana indirdiğine göre- hüküm ver. Onların keyiflerine uyma!

Allah’ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptıracaklar diye, sakın!

Eğer onlar yüz çevirirlerse, bil ki; Allah onların bazı günahları sebebiyle başlarına bir musibet getirmek istiyor.

İnsanlardan birçoğu, muhakkak, fâsıktırlar.

Onlar hâlâ Câhiliye devrinin o kötü hükmünü mü arıyorlar?!

İmanını yakîn derecesine ulaştıran bir kavim nazarında, Allah’tan daha güzel hüküm veren kim var?”[797]

***

Yahudilerden bir erkekle bir kadın zina ettiler. Yahudi bilginleri, Beytü’l-Midras’ta, bu işi konuşmak üzere toplanmışlardı.

Yahudi bilginleri:

“Bu adamı ve kadını Muhammed’e gönderiniz!

Bunlar hakkında nasıl hüküm verileceğini ona sorunuz bakalım?

Eğer o onlar hakkında sizin yaptığınız tecbiye gibi; elyaftan örülmüş zifte bulanmış bir iple dövüldükten sonra yüzlerinin karalanmasına, sonra da iki merkebe ters olarak bindirilmelerine hüküm verirse, ona tâbi olunuz!

Çünkü, o bir hükümdar demektir. Kendisini tasdik ediniz!

Eğer onlar hakkında recm cezası uygulanmasına hüküm verirse, o bir peygamberdir. Kendisinin elinizdekini, önünüzdekini çekip almasından sakınınız!” dediler.[798]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına, yüzü karalanmış, dayak atılmış bir Yahudi getirdiler.[799]

“Yâ Muhammed! Bu adam, evlendikten sonra, evli bir kadınla zina etti.

Sen bunlar hakkında hükmünü ver!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm kalkıp Beytü’l-Midras’a kadar gitti.

Yahudilerin bilginleri de oraya gelmişlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Yahudi cemaati! Bilginlerinizi yanıma çıkarınız!” buyurdu.

Yahudiler Abdullah b. Suriya’yı, Ebu Yâsir b. Ahtab ve Vehb b. Yahuza ile birlikte çıkardılar ve:

“İşte, bunlar bizim bilginlerimizdir” dediler.

Abdullah b. Suriya’nın, Medine’de kalan Yahudi bilginlerinden, Tevrat’ı en iyi bilen kimse olduğunu da söylediler.

Abdullah b. Suriya, onların en genci idi.[800]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Siz zina eden kimsenin haddini (cezasını) Kitabınızda böyle mi buluyorsunuz?” diye sordu.

Yahudiler:

“Evet!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onların bilginlerinden bir adamı çağırıp,[801] ona:

“Ey İbn Suriya! Ben sana Allah adına and veriyor ve Allah’ın İsrail oğullarını uğrattığı ibtilâ [bela] günlerini hatırlatarak soruyorum:[802]

Musa’ya Tevrat’ı indiren Allah hakkı için söyle! Kitabınızda zina cezasını böyle mi buluyorsunuz?” buyurdu.

Abdullah b. Suriya:

“Hayır! Eğer sen bana bu sözle sormasa idin, sana haber vermezdim.

Biz onu recm olarak buluyoruz!

Fakat, ne yapalım ki, bu iş eşrafımız arasında çoğaldı.

O hale geldik ki, şerefli birini yakalarsak onu bırakıyoruz, zayıfı yakalarsak ona haddi vuruyoruz!

‘Geliniz; soyluya da, soysuza da uygulayacağımız bir şey üzerinde birleşelim!’ dedik.

Kömüre boyamakla dayak atmayı, recm cezasının yerine koyduk![803]

Vallahi, yâ Ebe’l-Kâsım! Bunlar, senin gönderilen peygamber olduğunu çok iyi biliyorlar, fakat seni kıskanıyorlar!” dedi.

Bundan sonra, kendisi de aynı hastalığa tutulup, Peygamberimiz Aleyhisselâmın peygamberliğini inkâr yoluna saptı.[804]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Ellerinizde bulunan Tevrat’ı getiriniz!” buyurup, okutturdu.

Okuyan Yahudi, elini recm âyetinin üzerine koyup, onun önündekini ve sonundakini okudu.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunan ve Müslümanlığı kabul etmiş bulunan Abdullah b. Selam:

“Buna emir buyur da, elini kaldırsın!” dedi.

Yahudi elini kaldırınca, altındakinin recm âyeti olduğu görüldü![805]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yazıklar olsun size ey Yahudi cemaatı! Allah’ın, elinizdeki hükmünü terk etmeye sizi davet eden ne idi?” buyurdu.

Yahudiler:

“Vallahi, o bizim aramızda uygulanagelmekte iken, kral ailesinden ve eşrafımızdan bir adam,[806] kralın amcasının oğlu,[807] evlendikten sonra[808] zina edince, kral onu koruyup recm ettirmedi.

Bundan sonra, halktan birisi zina ettiği, kral onu recm etmek istediği zaman, krala:[809]

‘Vallahi,[810] kralın amcasının oğlu[811] filan kişi de recm edilmedikçe, bu da recm edilemez!’ dediler.[812]

Aralarında toplanıp recm cezasını tecbiyeye çevirdiler,[813] terk ettiler.[814] Recmi anılmaz ve uygulanmaz ettiler, öldürdüler!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O halde, Allah’ın emrini, Kitabını ilk ihya eden ve onunla amel eden benim![815]

Ey Allah’ım! Onlar Senin emrini uygulamayıp öldürdükleri zaman, Senin emrini ilk uygulayan, ihya eden benim!”[816] dedikten sonra, onları getirtti.[817]

Recm edilmelerini emir buyurdu, recm olundular.[818]

Yüce Allah, indirdiği âyette[819] şöyle buyurdu:

“Ey Resûl! Kalbleriyle inanmadıkları halde, ağızlarıyla inandık diyen (münafık)la Yahudilerden o küfür içinde alabildiğine koşuşanlar, seni mahzun etmesin!

Onlar durmadan yalan dinleyen, senin huzuruna gelmeyen bir kavim hesabına casusluk eden (kimse)lerdir.

Onlar, kelimeleri, yerlerine konulduktan sonra, bir tarafa atarlar.

‘Size şu verilirse, onu alın! Verilmezse, onu kabul etmekten çekinin!’ derler.

Allah, kimin sapkınlığını irade ederse, artık sen Allah’ın ona ait iradesini önlemeye hiçbir vechile muktedir olamazsın!

Onlar öyle kimselerdir ki, Allah onların kalblerini temizlemek istememiştir.

Dünyada hor hakir olmak onların hakkıdır.

Ahirette de, onlara pek büyük bir azab vardır!”[820]

***

Bir Yahudi de,[821] Medine’de[822] Ensar’dan[823] bir kadını[824] giderken[825] yakalayıp,[826] üzerindeki zîneti[827] aldı.[828] Aldıktan sonra da, öldürmek maksadıyla[829] iki taş arasında onun başını[830] taşla vurup[831] ezdi.[832] Kadıncağıza, son dakikalarını yaşadığı sırada yetiştiler.[833] Kendisi, iki taş arasında başı ezilmiş bir halde bulundu.[834]

Ona birbiri ardınca bazı kimseler gösterilip:

“Bu mu o? Bu mu o?” diye soruldu.

En sonunda katil Yahudi getirilip gösterilince, kadıncağız ona başıyla işaret etti.[835]

Kadıncağız, en son dakikalarını yaşadığı,[836] dili tutulduğu sırada[837] Resûlullah Aleyhisselâma getirildi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona, sanıklardan:

“Seni filan kişi mi öldürdü?” diye sordu.[838]

Kadıncağız, başını kaldırarak,[839] başı ile “Hayır!” diye işaret etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sanıklardan birisi hakkında:

“Seni filan kişi mi öldürdü?” diye sordu.[840]

Kadın başını kaldırarak:[841]

“Hayır!” diye başıyla işaret etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Seni filan kişi mi öldürdü?”[842] diye, Yahudinin ismini anarak sordu.[843]

Kadıncağız, başını önüne eğerek:[844]

“Evet!” diye başıyla işaret etti.[845]

Bunun üzerine, katil Yahudi yakalanıp[846] Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzuruna getirilerek sorguya çekilince, suçunu itiraf ve

ikrar etti.

Kendisi de aynı şekilde öldürülüp cezalandırıldı.[847]

Müslümanlara İçme Suyu Sağlanışı ve Bahçe Sulama İşinin Düzene Konuluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine'ye geldiği zaman, Medine'de Rûme kuyusundan başka tatlı su bulunmadığını görüp:

"Rûme kuyusunu; Cennette ondan daha hayırlısı karşılığında, kim satın almak[848] ve kendi kovasını Müslümanların kovalarıyla eşit kılmak ister?" buyurunca, Hz. Osman onu[849] öz malından bir kısmıyla[850] satın alıp,[851] Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Rûme kuyusunu şu kadara satın aldım!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ecir ve sevabı sana ait olmak üzere, onu Müslümanlara vakfet, içir!" buyurdu.[852]

Rûme kuyusu, Akîk'te,[853] Akîk vadisinin aşağısında, sel sularının biriktiği yerin yakınında idi.

Kuyunun çevresi taşla örülü, derinliği onsekiz, eni sekiz zira idi.

İki zira kadarı su ile dolu idi.

Rivayete göre; bu kuyuyu ilk önce Müzeyne kabilesinden bir adam kazdırmış, sonradan Rûmetü'l-Gıfârî'nin malı olmuştu.[854] Rûmetü'l-Gıfârî, kırbasını bir müdde (iki avuç dolusu şeye) satardı.[855]

Rûme kuyusu, bir Yahudinin de eline geçmişti.

Yahudi de, onun suyunu Müslümanlara satar, hiç kimseye parasız bir damla su içirmezdi.[856]

Hz. Osman Yahudiye gidip kuyuyu ondan satın almak istedi.

Fakat Yahudi tamamını satmaya yanaşmayınca, kuyunun yarı hissesini ondan oniki bin dirheme satın aldı ve ona:

"İstersen, su almak için iki gün benim hisseme ayır; istersen, bir gün bana, bir gün sana ayır!" dedi.

Yahudi:

"Olur! Bir gün senin için ayrılmış olsun, bir gün de benim için!" dedi.

Hz. Osman'ın su alma gününde, Müslümanların su alma ihtiyacına iki gün bile kâfi gelmedi.

Bunun üzerine, Yahudi:

"Sen benim kuyu işimi bozdun! Öteki yarı hisseyi de satın al!" dedi.

Hz. Osman onu da oniki bin dirheme satın aldı.[857]

Hz. Osman'ın Rûme kuyusunun tamamını otuzbeş veya kırk bin dirheme satın aldığı rivayeti de vardır.[858]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medinelilerin sulama işlerini de düzene koydu.

Medine'nin Mehzur[859] ve Müzeynib[860] suları hakkında:

"Yukarıda bulunanın, suyu, ayak bileklerine yükselinceye kadar tuttuktan sonra aşağıdakine salmasına hükmetti.[861]

Bathan vadisi suyu hakkında da aynı şekilde hüküm verdi.

Mehzur suyu hakkında verdiği hükme göre; hurmalık sahipleri suyu ayak bileklerine, ekinciler ise nalın (takunya)larının tasmalarına yükselinceye kadar tutacaklar, bundan sonra, kendilerinden aşağıda bulunanlara salacaklardı.[862]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, suyun fazlasını satmayı da yasakladı.[863]

"Otların korunması için suyun fazlası esirgenmez."[864]

"Kuyunun suyu, su almaya gelenlerden esirgenmez!" buyurdu.[865]

Evlenme İşlerinin Yoluna Konuluşu

Abdullah b. Abbas'ın bildirdiğine göre; Cahiliye devri insanları ölen babalarının kadınlarıyla evlenme ve bir erkeğin iki kızkardeşle evlenmesi dışında, Allah'ın haram kıldıklarını haram kabul ederlerdi.[866]

Cahiliye devrinde, bir adam öldüğü zaman, oğlu ölen babasının karısına vâris ve mâlik olur, kalkıp onun üzerine elbisesini atar, isterse onunla mehir

vermeksizin evlenirdi.[867]

Nitekim:

Ebu Kays b. Eslet; ölen babası Eslet'in zevcesi Ümmü Ubeyd binti Damrâ'ya,

Esved b. Halef; ölen babası Halef'in zevcesi Ebu Kalha'nın kızına,

Safvan b. Ümeyye; ölen babası Ümeyye b. Halef'in zevcesi Fâhite binti Esved'e,

Manzur b. Rebab; ölen babası Rebab'ın zevcesi Müleyke binti Hârice'ye[868] eş olmuş;

Kays b. Ebi Kays da; babası öldüğü zaman, kalkıp elbisesini babasının zevcesi Kübeyşe binti Ma'n'ın üzerine atmıştı.[869]

Kadın, ona:

"Ben seni bir oğul sayıyorum.

Sen kavminin salihlerinden, iyi halli kişilerindensin.

Ben Resûlullah Aleyhisselâma gidip danışacağım!" dedi, Peygamberimiz Aleyhisselâma gitti:

"Ebu Kays öldü!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hayra ersin!" buyurdu.

Kübeyşe Hatun:

"Onun oğlu benimle evlenmek istedi! O, kavminin salih, iyi hallilerinden bir kimsedir. Ben onu ancak bir oğul sayıyorum! Sen ne buyurursun?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen şimdi evine dön!" buyurdu.[870]

Yüce Allah Peygamberimiz Aleyhisselâma bu münasebetle indirdiği âyetlerde şöyle buyurdu:

"Babalarınızla evlenmiş olan kadınlarla evlenmeyiniz!

Ancak, bundan önce olan olmuş, geçen geçmiştir.

Şüphe yok ki, o bir hayasızlıktı! Allah'ın hışmına uğramaya bir sebepti. O ne kötü bir yoldu!

Analarınız,

Kızlarınız,

Kızkardeşleriniz,

Halalarınız,

Teyzeleriniz,

Erkek kardeşlerinizin kızları,

Kızkardeşlerinizin kızları,

Sizi emziren süt analarınızla süt kızkardeşleriniz,

Zevcelerinizin anaları,

Kendileriyle gerdeğe girdiğiniz zevcelerinizden doğmuş olup himayelerinizde bulunan üvey kızlarınız ile evlenmek size haram kılındı. Eğer üvey kızlarınızın analarıyla gerdeğe girmemiş iseniz, onlarla evlenmenizde size bir sakınca yoktur.

Kendi sulbünüzden gelmiş olan oğullarınızın zevceleriyle evlenmeniz,

İki kızkardeşi birlikte almanız da size haram kılındı.

Ancak, bundan önce olan olmuş, geçen geçmiştir.

Çünkü, Allah gerçekten bağışlayıcı ve çok esirgeyicidir.

Bir de, harb esiri olarak ellerinizde bulunanlar müstesna olmak üzere, evli kadınlar...

İşte bütün bunlar, size Allah yazısı olarak haramdır.

Bunlardan başkası ise, zinadan kaçınarak namuslu yaşamak üzere mallarınızla talep edesiniz diye, size helal kılındı.

O halde, hangilerinden nikâh ile müstefid oldunuzsa, mehirlerini kendilerine veriniz ki, farzdır; o mehri kesiştikten sonra aranızda rızalaştığınızda da, bir vebal yoktur.

Şüphe yok ki, Allah hakkıyla bilicidir ve mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.

İçinizden her kim hür olan mü’min kadınları nikâh edecek genişliğe güç yetiremiyorsa, ona da ellerinizin altındaki mü’min cariyelerinizden var!

Allah kadrinizi imanınızla bilir.

Mü’minler hep birbirinizden sayılırsınız.

Onun için, fuhuşta bulunmayarak, gizli dost da edinmeyerek namuslu yaşadıkları halde, onları sahiplerinin izniyle nikâh ediniz ve mehirlerini güzellikle kendilerine veriniz.

Eğer evlendikten sonra bir fuhuş irtikap ederlerse, o vakit üzerlerine, hür kadınlar üzerine terettüp edecek cezanın yarısı uygulanmak gerekir.

Bu, günaha girmek korkusu olanlarınız içindir.

Yoksa, sabretmeniz, sizin için daha hayırlıdır.

Bununla birlikte, Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir."[871]

***

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm;

Kadının halasının üstüne,

Halanın erkek kardeşinin kızının üstüne,

Kadının teyzesinin üstüne,

Teyzenin de kızkardeşinin kızının üstüne nikâhlanmasını menetti ve: "Ne büyük küçüğün üstüne, ne de küçük büyüğün üstüne nikâhlanabilir" buyurdu.[872]

İslâmiyetten önce, erkekler on kadınla veya ondan az yahut daha çok kadınla evlenirler ve yanlarında da, bakımını üzerlerine aldıkları yetim kız çocukları da bulunur, onların mallarını yemek için, onlardan bazılarıyla evlendikleri de olurdu.[873]

Feyrûz Deylemî der ki:

"Peygamberimiz Aleyhisselâma gidip,[874] 'Yâ Rasûlallah![875] Ben nikâhım altında iki kızkardeş varken Müslüman oldum!?' dedim.[876]

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Onlardan birini,[877] hangisini istersen,[878] boşa!' buyurdu."[879]

***

Kays b. Hâris de:

"Müslüman olduğum zaman nikâhım altında sekiz kadın bulunuyordu. Bunu Peygamberimiz Aleyhisselâma anlatınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

‘Onlardan dördünü kendine seç! (Diğerlerini bırak!)’ buyurdu” demiştir.[880]

***

Gaylan b. Seleme’nin, Müslüman olduğu zaman, on kadını vardı. Onlar da Müslüman olmuşlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Gaylan’a on kadından dördünü tutmasını, ötekileri boşamasını emretmiştir.[881]

***

Sehl b. Sa’d der ki:

“Bir kadın, Resûlullah Aleyhisselâma gelerek:

‘Yâ Rasûlallah! Ben kendimi sana hibe etmeye, bağışlamaya geldim!’ dedi.[882]

Resûlullah Aleyhisselâm, kadına baktıktan sonra, başını önüne eğdi.[883]

Kadın uzun bir süre ayakta dikildi.[884]

Resûlullah Aleyhisselâmın kendisi hakkında bir karar vermediğini görünce, kadın olduğu yere oturdu.

Resûlullah Aleyhisselâmın ashabından[885] bir zât, ayağa kalkarak:

‘Yâ Rasûlallah! Eğer bu kadına senin ihtiyacın yoksa, onu bana nikâhla!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sende ona[886] mehr olarak[887] verecek bir şey var mı?’ diye sordu.[888]

O zât:

‘Yok vallahi yâ Rasûlallah!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen evine git de bak, bir şey bulabilecek misin?’ buyurdu.

O zât gitti. Sonra, dönüp:

‘Yok vallahi, hiçbir şey bulamadım!’ dedi.[889]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Demirden bir yüzük olsun bulmaya çalış!’ buyurdu.[890]

O zât gitti. Sonra, yine döndü:

‘Yok vallahi, yâ Rasûlallah![891] Demirden bir yüzük de bulamadım! Ancak üzerimdeki şu kaftanım var! Onun yarısı, onun olsun!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘O senin kaftanını ne yapsın?

Onu sen giymiş olsan, kadının üzerinde bir şey kalmayacak!

Kadın giyse, senin üzerinde bir şey kalmayacak!’ buyurdu.

Bunun üzerine, adamcağız da oturdu. Bir hayli oturduktan sonra, kalktı. Dönüp giderken, Resûlullah Aleyhisselâm onu gördü ve çağırılmasını emir buyurdu.[892] Gelince, ona:

‘Ezberinde Kur’ân’dan neler var?’ diye sordu.[893]

O zât da, bildiği sûreleri:

‘Filan filan sûreler ezberimdedir’ diyerek saydı.[894]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Onları ezberden okuyabilir misin?’ diye sordu.[895]

O zât:

‘Evet!’ dedi. Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘O kadını sana ezberindeki Kur’ân ile tezvic ve temlik ettim.[896] Haydi, git! Kadın ezbere bildiğin Kur’ân’la sana temlik olundu.[897] Ona Kur’ân öğret!’ buyurdu.”[898]

***

Âmir b. Rebia’dan rivayet olunduğuna göre; Fezâre oğullarından bir kadın mehr olarak bir çift ayakkabı karşılığında nikâhlanmıştı.

Resûlullah Aleyhisselâm, ona:

“Nefsinin karşılığında (mehr olarak) bir çift ayakkabıya râzı oldun mu?” diye sordu.

Kadın “Evet!” deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm bu nikâhı da caiz gördü.[899]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse sizden bir kadına talip olursa, onu ona nikâhlayınız!

Eğer yapmazsanız, yeryüzünde fitne ve büyük fesad olur!” buyurunca:

“Yâ Rasûlallah! Kendisinde mal ve denklik bakımından noksanlık varsa da mı?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, üç kere:

“Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse sizden bir kadına talip olursa, onu onunla evlendiriniz!

Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse sizden bir kadına talip olursa, onu onunla evlendiriniz!

Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse sizden bir kadına talip olursa, onu onunla evlendiriniz!” buyurdu.[900]

***

Cabir b. Abdullah evlendiği zaman,[901] Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Muhakkak ki, kadınla:

Ya dini için,

Ya malı için,

Ya güzelliği için,[902]

Ya da soyluluğu için[903] evlenilir.

Sen dindar olanı ele geçirmeye bak!

Yoksa iki elin yokluğa ve darlığa düşer!” buyurmuştur.[904]

Bir hadis-i şeriflerinde de:

“Nikâhın hayırlısı, en kolay olanıdır!” buyurulmuştur.[905]

Peygamberimizin Meşgul Olduğu ve Ashabını Yetiştirdiği Başlıca Konular

Peygamberimiz Aleyhisselâmın sözleri, işleri ve gidişlerinden başlıcaları, meşhur hadis ve sünnet mecmualarında konulara göre tasnif edilen

kitaplarda ve onların bablarında gösterilmiş olup, yüzbinlerce hadis içinden, sadece yedisinde ve meselâ:

1. Buharî'nin el-Câmiu's-Sahîh'inde 97 kitapta, 2884 babda,
2. Müslim'in el-Câmiu's-Sahîh'inde 54 kitapta, 5771 babda,
3. Ebu Dâvud'un Sünen'inde 40 kitapta, 1814 babda,
4. Tirmizî'nin Sünen'inde 46 kitapta, 2124 babda,
5. İbn Mâce'nin Sünen'inde 37 kitapta, 1512 babda,
6. Nesâî'nin Sünen'inde 51 kitapta, 2525 babda,
7. Dârimî'nin Sünen'inde 23 kitapta, 1373 babda yer alan konular, başlıca:

1. Vahiy,
2. İlim,
3. İman esasları,
4. Taharet, abdest, gusül, teyemmüm, sular ve çeşitleri,
5. Namaz ve namaza ait hükümler,
6. Cenazeye ait hükümler,
7. Oruç ve oruca ait hükümler,
8. Zekât ve zekâta ait hükümler,
9. Hac ve hacca ait hükümler,
10. Bazı âyetlerin tefsir ve izahları,
11. Kurbana ait hükümler,
12. Eti yenen ve yenmeyen hayvanlara ait hükümler,
13. Yemin ve adaklar,
14. Keffaretler,
15. Köle ve cariyelerle onları azad etmeye ait hükümler,
16. Edeblere dair hükümler,
17. Yeme, içme, giyinip kuşanma edebleri,
18. İzin isteme edebleri,
19. Selamlaşma edebleri,
20. Kalb inceliğine ait hükümler,
21. Hısım ve akrabalık ilişkileri,

22. Ahiret nimet ve azabı,
23. Kazâ ve kader meseleleri,
24. Sağlık ve tedavi,
25. Zuhur edecek fitne ve fesatlara dair haberler,
26. Ahlâklı ve takvalı yaşamanın gerekliliği,
27. Dualar,
28. Allah yolunda cihad,
29. Alışverişlere ait hükümler,
30. Ticaretlere ait hükümler,
31. Borçlanmaya ve ödemeye ait hükümler,
32. Akitlere ait hükümler,
33. Havalelere ait hükümler,
34. Kefaletlere ait hükümler,
35. Vekâletlere ait hükümler,
36. Şirketlere ait hükümler,
37. Sulhlara ait hükümler,
38. Şartlara ait hükümler,
39. Ziraat ortaklığına ait hükümler,
40. Ağaç mahsulü ortaklığına ait hükümler,
41. Ortak mal ve arazinin idaresine ve taksimine ait hükümler,
42. Şuf'aya ait hükümler,
43. Yitik şeylere ait hükümler,
44. Gasp ve yok etme suçlarıyla ilgili hükümler,
45. Şahitliklere ve beyyinelere ait hükümler,
46. Rehine ait hükümler,
47. Hacra ait hükümler,
48. Kiraya ait hükümler,
49. Veraset ve mirasa ait hükümler,
50. Vasiyetlerle ilgili hükümler,
51. Evlenme ve boşanma ile ilgili hükümler,

52. Nafakaya ait hükümler,

53. Hibeye ait hükümler,

54. Cinayetler ve diyetlere ait hükümler,

55. Suçlar ve mahiyetlerine göre uygulanacak cezalar,

56. İrtidadla ilgili hükümler,

57. Vergilere ait hükümler,

58. Davalarla ilgili hükümler,

59. Hakimlik ve hakimliğe ait hükümler... gibi daha pek çok hükümleri kapsar ki, bu kadarı bile, Peygamberimiz Aleyhisselâmın tebligat ve icraatının genişliğini ve ağırlığını göstermeye yeter.

İnsan gücünün bu kadar konulara bizzat eğilmeye ve yetiştirilecek olanları yetiştirmeye nasıl yetebildiğinin cevabı ise, Peygamberimiz Aleyhisselâmın zamanın sonuna kadar bütün insanlara peygamber olarak gönderildiğini[906] ve kendisinin bu husustaki üstün güç ve başarısının da ilahî destekten kaynaklandığını[907] unutmamaktan ibarettir.

Yukarıya sıralanan konuları oluşturan sayısız hadis ve sünnetleri, erkek kadın sahabiler, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan bizzat işitmek veya görmek, ya da birbirlerinden işitmek suretiyle rivayet etmiş olduklarına göre, kendilerinin de o konularda iyice bilinçlenmiş oldukları anlaşılır.

Hadis ve sünnet mecmualarına bakılınca, raviler arasında birçok kadınların da bulunduğu görülür.

Misal olarak, içinde en çok hadis ve sünnet toplanmış bulunan hadis mecmualarından, Ahmed b. Hanbel’in meşhur 6 ciltlik büyük hadis ve sünnet mecmuası olan Müsned’inin 6. cildini, başta Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevceleri olmak üzere, hemen hemen en çok kadınların rivayet ettikleri hadis ve sünnetler doldurur ki, bu, Müsned’deki hadislerin altıda biri demektir.

***

Hz. Ebu Bekir der ki:

“İnen Kur’ân ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın sünnetleri bize öğretildi de, biz bu sayede bilgi sahibi olduk, bilinçlendik.”[908]

Ensardan Übeyy b. Ka'b da:

"Resûlullah Aleyhisselâm; sabahımızda, akşamımızda, İslâm fıtratını, ihlası, Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâmın sünnetini, hanîf bir Müslüman olan, müşriklerden olmayan atamız İbrahim Aleyhisselâmın dinini bize öğretirdi" demiştir.[909]

Bir gün, kadın sahabiler:

"Yâ Rasûlallah! Senin sözlerini dinlemek için, erkeklerden bize meydan kalmıyor![910]

Kendin, bizim için bir gün tahsis et!

Senin yanına gelelim de, Allah'ın sana öğrettiğini[911] bize öğret!" dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm da:

"Filan gün filan saatte filan yerde toplanınız!" buyurdu.

Kadınlar toplanınca, yanlarına gitti.

Kendisine Allah'ın öğretmiş olduğu şeyleri onlara öğretti.[912]

Eğitim İşleri: Suffa ve Ashab-ı Suffa

İslâmiyet; büyük küçük herkese, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'deki Mescidinde öğretilmekte idi. "Mescide gelen, başka bir şey için değil, ancak hayır için, hayrı öğrenmek veya öğretmek için gelir"di.[913]

Ashab-ı Suffa, Mescidin devamlı, yatılı öğrencileri idiler.

Kıble Kâbe tarafına çevrilmeden önce, Mescidin kuzey tarafında hurma dallarıyla bir gölgelik yapılmıştı ki, Medine'de kavim ve kabileleri, evleri barkları bulunmayan sahabiler orada otururlardı ve kendilerine Ashab-ı Suffa denirdi.[914]

Ashab-ı Suffa'nın sayıları, seksenden fazla idi.[915]

İçlerinden evlenen, ölen, sefere çıkan olursa, sayıları azalırdı.

Ashab-ı Suffa geceleri namaz kılmak, Kur'ân okumak ve ders görmekle geçirirler; gündüzleri de su taşırlar, odun toplayıp satarlar ve onunla yiyecek satın alırlardı.[916]

Ashab-ı Suffa’nın bazan geceleri yetmişinin birden bir öğreticinin başında toplanıp sabaha kadar ders gördükleri olurdu.[917]

Ashab-ı Suffa’ya kurrâ denir, kabilelere gönderilecek Kur’ân ve sünnet öğreticileri de onların arasından seçilip gönderilirdi.[918]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; hurmalık sahiplerine, hurmalarını ağaçlarından topladıkları zaman, her on vesk (yük) hurmadan Ashab-ı Suffa için Mescide bir salkım getirip asmalarını emrederdi.[919]

Ashab-ı Suffa; Müslümanların yıldan yıla zekât ve sadakalarını verecekleri gerçek fukara zümresinden idiler.[920]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kapı kapı dolaşmayı âdet edinip verilen bir-iki lokma veya hurma ile geri dönen, gerçekten yoksul değildir.

Gerçekten yoksul; zaruretini giderecek malı olmayan, buna rağmen dilenmekten sıkılan ve kendisine sadaka verilmesi için muhtaçlığı bilinmeyen kimsedir” buyurmuşlardır.[921]

Hicve Hicivle Mukabeleye İzin Verilişi

Hz. Âişe’nin bildirdiğine göre; Resûlullah Aleyhisselâm Medine’ye gelince, Kureyş müşrikleri Resûlullah Aleyhisselâmı ve onunla birlikte Ensarı da hicvetmeye başladılar.[922]

Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Yâ Rasûlallah! Ebu Süfyan b. Hâris b. Abdulmuttalib de seni hicvediyor!” denildi.[923]

Kureyş müşriklerinden şair Abdullah b. Zibâra, Ebu Süfyan b. Hâris, Amr b. Âs ve Dırâr b. Hattab Peygamberimiz Aleyhisselâmı hicvedince, Müslümanlardan bir zât Hz. Ali’ye:

“Sen de onları hicvet!” demişti.

Hz. Ali:

“Resûlullah Aleyhisselâm müsaade ederse yaparım!” dedi.

“Yâ Rasûlallah! Ona [Hz. Ali’ye] müsaade buyur!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu istenilen şey onda yok!” buyurdu.[924]

Ensarın üç büyük şairi vardı:

1. Hassân b. Sâbit,
2. Abdullah b. Revâha,
3. Ka’b b. Malik.[925]

Ka’b b. Malik:

“Yâ Rasûlallah! Şiir söylemek hakkında ne buyurursun?” diye sormuştu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

“Mü’min; kılıcı ile de, dili ile de cihad eder.”[926]

“Resûlullaha silahlarıyla yardımda bulunmuş olan bir kavmin, ona dilleri ile de yardımda bulunmalarına ne mani var?”[927]

“Siz de Kureyşîleri hicvediniz!

Çünkü, bu, onlara ok atmaktan daha ağır gelir!” buyurdu.[928]

Ka’b b. Malik; kahramanlık destanları tarzında şiirler söyler:

“Siz bize ne yapmaya kalkışırsanız, biz de size öyle yapar, hakkınızdan geliriz!” diyerek müşrikleri tehdit ederdi.

Abdullah b. Revâha; müşriklerin inançlarını ve tapınmalarını yerer, küfür ve müşrikliğin kötülüğünü ve gülünçlüğünü belirtirdi.

Hassân b. Sâbit; Ensar şairlerinin en büyüğü idi. Kureyş müşriklerinin soy ve ahlâk yönünden bütün ayıp ve kusurlarını ortaya döker, kötülükle geçmiş olan günlerini dile getirirdi. Ensar şairlerinden, sözleri Kureyş müşriklerine en ağır geleni idi.[929]

Peygamberimiz Aleyhisselâm önce Abdullah b. Revâha’ya, sonra Ka’b b. Malik’e, daha sonra da Hassân b. Sâbit’e, “Kureyş müşriklerini hicvediniz!” diye haber saldı.[930]

Hassân b. Sâbit gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzuruna girince:

“Kuyruğu ile iki böğrüne çarpan bu arslana haber salmanızın, ‘Gel artık!’ demenizin zamanı gelmiş” diyerek, dilini çıkarıp oynatmaya başladı[931] ki,

dili[932] yılan dili gibiydi ve yanı[933] siyahtı.[934]

“Seni hak (din ve Kitab) ile (peygamber) gönderen Allah’a yemin ederim ki; onları (bu) dilimle deri parçalar gibi parçalayacağım!” dedi.

Fakat, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen hele acele etme!

Ebu Bekir Kureyşîlerin neseplerini (soylarını soplarını) en iyi bilen kişidir.

Benim de Kureyşîlerin içinde nesebim var![935] Onların içindeki nesebim ne olacak?[936]

Ben onlardan olduğum halde, onları nasıl hicvedeceksin?”[937]

Sen o amcamın oğullarını hicvederken, onlarla birlikte bana da dokundurmuş olabileceğinden endişe ederim” buyurdu.[938]

Hassân b. Sâbit:

“Ya Rasûlallah! Bana Ebu Süfyan’ı hiciv için izin ver?” dediği zaman da, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben onun akrabası olduğum, o benim amcamın oğlu olduğu halde,[939] sen onu nasıl hicvedeceksin?!” buyurdu.[940]

Hassân b. Sâbit, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Seni kerîm kılan Allah’a yemin ederim ki, seni onlardan, tereyağdan kıl çeker gibi çeker çıkarırım!” dedi.[941]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen hele Ebu Bekir’e git![942]

O, Kureyş kavminin neseplerini senden daha iyi bilir.[943]

O sana benim nesebimi hülasa ve ayırd etsin!” buyurdu.[944]

Hassân b. Sâbit, Hz. Ebu Bekir’in yanına vardı.

Hz. Ebu Bekir:

“Filanı, filanı geç! Falanı, falanı diline dola!” dedi.[945]

Hassân b. Sâbit, Hz. Ebu Bekir’le konuştuktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına döndü ve:

“Yâ Rasûlallah! O bana senin nesebini hülasa ve ayırd etti.

Seni hak (din ve Kitab) ile peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki;[946] nesebini onlardan, tereyağdan kıl çeker gibi çekip çıkaracağım, onları dilime dolayacağım!” dedi.[947]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

“Sen Allah ve Resûlü adına savunmada bulundukça, hiç şüphesiz Rûhu’l-Kudüs (Cebrail) seni desteklemeye devam edecektir!” buyurdu.[948]

Hassan b. Sâbit; Ebu Süfyan b. Hâris’e hitaben söylediği hicviyede şöyle dedi:

“Hiç şüphesiz, şerefin hörgücü, en yükseği Âl-i Hâşim’den binti Mahzum oğullarındadır.

Senin baban ise,[949] köledir.[950]

Onlardan, Zühre oğullarını doğuranlar da şereflidirler.

Senin koca karıların ise, (şereflilik şöyle dursun), şerefe yaklaşamazlar bile!

Sen ne Abbas gibisin, ne onun anasının oğlu gibisin!

Fakat, sen, kendisi için şeref dikilemeyen bir asaletsizsin!

Sen, anası Sümeyye ve babasının anası da tanınmamış Semra olan bir adamsın!”[951]

“Sen kötü mayalısın!

Âl-i Hâşim içinde bir asalaksın, süvarinin arkasına asılan asalak gibi!”[952]

Abdulmuttalib’in oğullarından Ebu Talib ile Abdullah ve Zübeyr’in annesi Fâtıma binti Amr, b. Âiz, b. İmran, b. Mahzum’du.

Hz. Hamza ile Hz. Safiyye’nin annesi Hâle binti Üheyb (Vüheyb), b. Abdi Menaf, b. Zühre’ydi.

Hz. Abbas ile Dırâr b. Abdulmuttalib’in annesi Nüteyle binti Cenab, b. Küleyb, b. Malik, b. Amr, b. Âiz, b. Âmir, b. Nemr, b. Kâsıt’tı.[953]

Hassân b. Sâbit, Ebu Süfyan b. Hâris'i anne tarafından asaletsizliğini başına kakarak susturmak istemiştir.

Abdullah b. Übeyy'in Peygamberimiz Aleyhisselâma Çatışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Bedir savaşından önce, bir gün,[954] üzerine Fedek işi saçaklı kadifeden palan vurulmuş bir merkebe binip (o sırada çocuk bulunan) Üsâme b. Zeyd'i de terkisine aldı.[955]

Hâris b. Hazrec oğulları mahallesindeki evinde hasta bulunan[956] Sa'd b. Ubâde'yi ziyarete gitti.

Yolda, Abdullah b. Übeyy b. Selûl'e,[957] köşkünün gölgesinde oturduğu ve çevresinde de kavminden,[958] Müslümanlardan, putlara tapan müşriklerden ve Yahudilerden birtakım kimseler bulunduğu sırada rastladı ki, Abdullah b. Revâha da o mecliste bulunuyordu.[959]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ü görünce, inip selamlamadan, görüşmeden geçmeyi uygun görmedi.[960]

Merkebin durunca kaldırdığı toz meclisi kapladı.

Abdullah b. Übeyy kaftanıyla burnunu kapadı ve:

"Üstümüzü tozlatma!" dedi.[961]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, merkepten inip onlara selam verdi.[962] Biraz oturdu.[963] Kur'ân-ı Kerim okudu. Orada bulunanları Yüce Allah'a imana ve İslâmiyete davet etti.[964] Allah'ı hatırlattı. Onları ahiret azabıyla korkuttu, ahiret nimetleriyle müjdeledi.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl ise susuyor, hiç konuşmuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm sözlerini bitirdiği zaman,[965] Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Ey kişi! Senin bu söylediklerin hak ve gerçekse, bundan daha güzel bir şey olamaz!

Fakat, sen bizim meclisimize gelip de bizi bununla rahatsız etme! Konak yerine git! Sana gelen olursa, bunları onlara anlat![966]

Evinde otur!

Sana gelmeyen kimseyi bununla rahatsız etme ve onun meclisine de, onun hoşlanmadığı bir şeyle gelme!” dedi.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün yanında bulunan Müslümanlardan[967] Abdullah b. Revâha ise:

“Hayır,[968] yâ Rasûlallah![969] Sen onu bize getir!

Her zaman meclislerimize, evlerimize, barklarımıza buyur![970]

Bizi meclislerimizde onunla bürü![971]

Vallahi, o bizim sevdiğimiz şeylerdendir. Bize Allah’ın ikram ettiği ve bizi kendisine hidayet eylediği şeylerdendir.[972]

Biz onu çok severiz!” der demez, Müslümanlarla müşrikler ve Yahudiler birbirlerine sövüp saymaya, vuruşmaya başladılar.

Hatta, birbirlerini öldürecek dereceye vardılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onları teskine çalıştı, yatıştılar.[973]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl; kavminden, o zamana kadar görmediği bir muhalefeti görünce, kendi kendine:

“Senin kölen senin hasmın olduğu zaman, zelil olur gidersin!

Seninle güreş tutanlar seni yıkarlar!

Şahin, kanadı olmadan, yerden fırlayabilir mi hiç?

Şayet bir gün onun yeleği kesilirse, o mutlaka düşer!” diyerek söylendi.[974]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, merkebine binerek Sa’d b. Ubâde’nin evine varıp girdi.[975]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün söylediği söz, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yüzünde okunuyordu.

Sa’d b. Ubâde:

“Vallahi, yâ Rasûlallah! Ben senin yüzünde bir şey görüyorum!

Sanki, hoşuna gitmeyen bir şey işitmiş gibisin!?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Öyle oldu.[976]

Ey Sa’d! Ebu Hubab’ın ne söylediğini duymadın mı?

O şöyle şöyle söyledi!” diyerek,[977] Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün söylediklerini Sa’d b. Ubâde’ye haber verdi.[978]

Sa’d b. Ubâde:

“Yâ Rasûlallah![979] Sen ona yumuşak davran![980] Onun kusurunu affet!

Sana Kitabı indiren Allah’a yemin ederim ki; Allah’ın iradesi sana peygamberlik vermek suretiyle tecelli etti.

Halbuki, şu beldeciğin (Medine’nin) halkı İbn Übeyy’e taç giydirmeye ve tacın üzerine de krallığa mahsus sarık sarmaya hazırlanmış bulunuyorlardı.

Fakat, Allah, sana ihsan buyurduğu peygamberlik hakkı ile, onların bu tasavvurlarını imkânsız hale koydu.

Bu mahrumiyetle, İbn Übeyy mahzun ve mükedder oldu.

Yâ Rasûlallah! İşte bu kederle, İbn Übeyy gördüğünüz çirkin harekette bulunmuştur.[981]

Vallahi, o umup durduğu krallığı kendisinden senin soyup aldığın görüşüne kapılmıştır.[982]

Sen onu af buyur!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da affetti.[983]

Zaten, Peygamberimiz Aleyhisselâm da, ashabı da, Yüce Allah’ın bu husustaki buyruğuna[984] uyarak gerek müşriklerin, gerek Kitab Ehli olanların kusurlarını affediyor, işkencelerine katlanıyorlardı.

Nihayet, Yüce Allah onlarla savaşmaya izin verince, Bedir savaşı yapıldı.

Böylece, Yüce Allah Kureyş kâfirlerinin ulularını, azılılarını orada öldürdü.

Bunun üzerine, putlara tapan Medineli müşriklerden, İbn Übeyy’le birlikte hareket eden kişiler:

“Artık, bu, zafer ve galebenin ona yöneldiğini açıkça gösteren bir vâkıadır!” diyerek Peygamberimiz Aleyhisselâma İslâmiyet üzerine bey’at edip Müslüman olmak zorunda kaldılar.[985]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl de, kavminin böyle kendisinden ayrılıp uzaklaştığını ve İslâmiyete sarıldığını görünce, kalbinde taşıdığı olanca nifakı ve düşmanlığıyla birlikte, istemeyerek İslâmiyete girmek zorunda kaldı.[986]

---

400 Veya Es'ad b. Zürâre'nin (İbn Sa'd, 1/239, Buhârî, Sahîh, 4/258).

401 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140, 141, Taberî, Târîh, 2/256, İbn Hazm, Cevâmi, s. 94, İbn Seyyid, 1/194-195.

402 Zührî, Megâzî, s. 104, Buhârî, Sahîh, 4/258, Zehebî, Târîh, s. 334.

403 İbn İshak, İbn Hişam, 2/140, 141, Taberî, Târîh, 2/256, İbn Seyyid, 1/195, Zehebî, Târîh, s. 334.

404 Zührî, Megâzî, s. 104, İbn Sa'd, 1/239, Buhârî, Sahîh, 4/258.

405 Ahmed b. Hanbel, 3/212, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/124, İbn Mâce, 1/245.

406 Buhârî, Sahîh, 1/111, İbn Mâce, 1/245, Zehebî, Târîh, s. 18.

407 Ahmed b. Hanbel, 3/212, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/124, Zehebî, Târîh, s. 18.

408 İbn Mâce, 1/245.

409 İbn Sa'd, 1/239, Belâzurî, Fütûh, 1/5, İbn Seyyid, 1/196.

410 İbn Sa'd, 1/239, Ahmed b. Hanbel, 3/123, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/124.

411 İbn Sa'd, 1/239, Semhûdî, 1/326.

412 İbn Sa'd, 1/240, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/124.

413 İbn Sa'd, 1/240, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/373, Ebu Davud, 1/124, İbn Hazm, Cevâmi, s. 95.

414 İbn Sa'd, 1/239, Semhûdî, 1/327, Diyarbekrî, 1/343.

415 İbn Sa'd, 1/239, Belâzurî, Fütûh, 1/5, İbn Seyyid, 1/196.

416 Semhûdî, 1/333, Diyarbekrî, 1/344.

417 İbn Sa'd, 5/552, Semhûdî, 1/334, Diyarbekrî, 1/344.

418 Semhûdî, 1/334, Diyarbekrî, 1/344.

419 Beyhakî, Delâil, 2/553, İbn Kesîr, Bidâye, 3/218, 219, Semhûdî, 1/333, Diyarbekrî, 1/344.

420 Hâkim, 3/13, Beyhakî, Delâil, 2/553, Zehebî, Müstedrek Telhîsi, 3/13, Semhûdî, 1/332, Diyarbekrî, 1/344.

421 Ahmed b. Hanbel, 5/220, 221 Ebu Davud, 4/211, Tirmizî, Sünen, 4/503, Hâkim, 3/145, Zehebî, Târîh, s. 380, İbn Kesîr, Bidâye, 3/218-219.

422 İbn Sa'd, 1/239, Semhûdî, 1/335, 336, Diyarbekrî, 1/345.

423 Semhûdî, 1/335.

424 Semhûdî, 1/335, Diyarbekrî, 1/346.

425 Semhûdî, 1/332, Diyarbekrî, 1/344.

426 İbn Sa'd, 1/240, Ahmed b. Hanbel, 3/212, Buhârî, Sahîh, 1/111, Müslim, 1/374, Ebu Davud, 1/124, İbn Hazm, Cevâmi, s. 95.

427 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.

428 İbn Sa'd, 1/239-240, Semhûdî, 1/335, 337, Diyarbekrî, 1/345-346.

429 İbn İshak, İbn Hişam, 2/141, İbn Seyyid, 1/195, Semhûdî, 1/329.

430 İbn İshak, İbn Hişam, 2/141, İbn Sa'd, 1/239-240, Taberî, Târîh, 2/256, İbn Seyyid, 1/195, İbn Kesîr, Bidâye, 3/216, Semhûdî, 1/329.
431 Semhûdî, 1/333.
432 İbn İshak, İbn Hişam, 2/141, İbn Seyyid, 1/195, İbn Kesîr, Bidâye, 3/216, Semhûdî, 1/329.
433 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, İbn Kesîr, Bidâye, 3/216.
434 Semhûdî, 1/329.
435 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, İbn Kesîr, Bidâye, 3/216.
436 Semhûdî, 1/328.
437 İbn Sa'd, 1/240.
438 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142.
439 İbn Sa'd, 1/240, Ahmed b. Hanbel, 3/212, 244.
440 Buhârî, Sahîh, 1/111, 4/259, Semhûdî, 1/328.
441 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, İbn Sa'd, 1/240, Ahmed b. Hanbel, 3/212.
442 İbn Kesîr, Bidâye, 3/217.
443 Ahmed b. Hanbel, 3/91.
444 İbn Kesîr, Bidâye, 3/217, Semhûdî, 1/331.
445 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142.
446 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, İbn Sa'd, 2/241.
447 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, Buhârî, Sahîh, 1/115.
448 İbn Ebi Şeybe, 15/302-303, İbn Sa'd, 3/257, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/129, Zehebî, Siyer, 1/303.
449 Ahmed b. Hanbel, 3/91, Buhârî, Sahîh, 1/115.
450 Semhûdî, 1/329.
451 İbn İshak, İbn Hişam, 2/142, 143, Semhûdî, 1/32, 330, Diyarbekrî, 1/345.
452 Semhûdî, 1/330, Diyarbekrî, 1/345.
453 Semhûdî, 1/339-340.
454 Mâlik, 1/319, Ahmed b. Hanbel, 5/137, Buhârî, Sahîh, 2/256, 258, 259, Müslim, 2/825-826.
455 Ebu Davud, 1/125.
456 İbn Sa'd, 3/284.
457 İbn Sa'd, 1/188, 251, 252, Ahmed b. Hanbel, 5/137, Buhârî, Sahîh, 1/220, Tirmizî, Sünen, 2/379, İbn Mâce, 1/454, 455, Nesâî, 3/102.
458 Dârimî, 1/119.
459 Ahmed b. Hanbel, 3/300, 304.
460 İbn Sa'd, 1/251.
461 Semhûdî, 2/394.
462 İbn Sa'd, 1/252, Ahmed b. Hanbel, 5/137-138, Ebu Nuaym, Delâil, 2/401, 402, Semhûdî, 2/390.
463 Ahmed b. Hanbel, 5/137, İbn Mâce, 1/454.
464 Ahmed b. Hanbel, 5/339, Buhârî, Sahîh, 1/220, Ebu Davud, 1/283-284.
465 İbn Abdilberr, 1/191.
466 İbn Mâce, 1/454, Ebu Nuaym, Delâil, 2/403.
467 Semhûdî, 2/398.
468 İbn Sa'd, 4/307.
469 Semhûdî, 2/398-400.
470 Semhûdî, 2/400-410.
471 Eyyub Sabri Paşa, Mir'at-ı Medîne, s. 424.
472 Dârekutnî, 4/196, Muhibbu't-Taberî, 2/122.

473 Ahmed b. Hanbel, 1/70, Nesâî, 6/47, Dârekutnî, 4/196, Muhibbu't-Taberî, 2/122.
474 Ahmed b. Hanbel, 1/70, Nesâî, 6/47, Muhibbu't-Taberî, 2/122.
475 Dârekutnî, 4/196, Muhibbu't-Taberî, 2/122, Semhûdî, 1/339.
476 Ahmed b. Hanbel, 1/70, Dârekutnî, 4/196, Muhibbu't-Taberî, 2/196, Semhûdî, 1/339.
477 Nesâî, 6/47, Dârekutnî, 4/196, Muhibbu't-Taberî, 2/122, Semhûdî, 1/399.
478 Ahmed b. Hanbel, 1/70, Nesâî, 6/47, Muhibbu't-Taberî, 2/122, Semhûdî, 1/339.
479 Semhûdî, 1/339.
480 Ebu Davud, 1/123.
481 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
482 Semhûdî, 2/481.
483 İbn Sa'd, 4/21-22.
484 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
485 Süheylî, 4/267.
486 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
487 İbn Sa'd, 4/22.
488 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
489 Semhûdî, 2/502.
490 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
491 Semhûdî, 2/501.
492 Ahmed b. Hanbel, 2/130, Buhârî, Sahîh, 1/115, Ebu Davud, 1/123.
493 Belâzurî, Fütûh, 1/5.
494 Semhûdî, 2/495.
495 Semhûdî, 2/495, Diyarbekrî, 1/347.
496 Semhûdî, 2/495, Diyarbekrî, 1/347.
497 Semhûdî, 2/516, 517.
498 Dineverî, s. 326, Yakubî, 2/284, Semhûdî, 2/518.
499 Semhûdî, 2/518.
500 Belâzurî, Fütûh, 1/6, Semhûdî, 2/519.
501 Yakubî, 2/284, Taberî, Târîh, 8/65, İbn Esîr, Kâmil, 4/532.
502 Dineverî, s. 326, Yakubî, 2/284, Taberî, Târîh, 8/65.
503 Belâzurî, Fütûh, 1/6, Semhûdî, 2/519.
504 Semhûdî, 2/519.
505 Yakubî, 2/284, Taberî, Târîh, 8/65, İbn Esîr, Kâmil, 4/532, Semhûdî, 2/519.
506 Yakubî, 2/519.
507 Belâzurî, Fütûh, 1/6, Taberî, Târîh, 8/65.
508 İbn Sa'd, 1/499, Süheylî, 4/268.
509 Semhûdî, 2/517.
510 Semhûdî, 2/519.
511 Semhûdî, 2/520, 684.
512 Taberî, Târîh, 8/88.
513 Semhûdî, 2/522.
514 Semhûdî, 2/526, 527.
515 Belâzurî, Fütûh, 1/6.
516 Süheylî, 4/267, Semhûdî, 2/540.
517 İbn Abdilberr, 2/683, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/328, İbn Hacer, İsâbe, 2/18.

518 Semhûdî, 2/596-597.
519 İbn Abdilberr, 2/683, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe., 2/328, İbn Hacer, İsâbe, 2/17, 18.
520 İbn Sa'd, 4/205–206 İbn Kuteybe, Maârif, s. 126, İbn Abdilberr, 3/1198, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/264, Zehebî, Siyer, 1/260-261, İbn Hacer, İsâbe, 2/223.
521 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155-156, Abdurrezzak, s. 456-457, İbn Sa'd, 1/246-247, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Buhârî, Sahîh, 1/150, Müslim, 1/285, Ebu Davud, 1/134-135, Tirmizî, Sünen, 1/359, 363, İbn Mâce, 1/232, Dârimî, 1/214, Nesâî, 2/3.
522 İbn Sa'd, 4/207, Buhârî, Sahîh, 1/153.
523 İbn Sa'd, 4/207.
524 İbn Abdilberr, 2/593-594.
525 İbn Ebi Şeybe, 2/374, Ahmed b. Hanbel, 3/71, Buhârî, Sahîh, 2/250, Müslim, 2/1014, Ebu Davud, 2/216, Tirmizî, Sünen, 2/271, İbn Mâce, 1/452, Nesâî, 2/37, 38, Dârimî, 1/271, Beyhakî, Sünen, 10/82.
526 Mâlik, 1/109, Ahmed b. Hanbel, 6/397, 398.
527 Erkam b. Ebi'l-Erkam'la (Zehebî, Siyer, 2/342).
528 Ahmed b. Hanbel, 3/77, Buhârî, Târîh, 4/204, Zehebî, Siyer, 2/342, 343.
529 Zehebî, Siyer, 2/343.
530 Ahmed b. Hanbel, 3/77, Buhârî, Târîh, 4/204, Zehebî, Siyer, 2/342,343.
531 Zehebî, Siyer, 2/342,343.
532 Mâlik, 1/196, İbn Ebi Şeybe, 2/371, Ahmed b. Hanbel, 2/53, 277, Buhârî, Sahîh, 2/57, Müslim, 2/1012, 1014, Tirmizî, Sünen, 2/147, İbn Mâce, 1/450, 451, Nesâî, 2/35, Dârimî, 1/370, 371, Beyhakî, Sünen, 5/246.
533 Ahmed b. Hanbel, 6/333, Müslim, 2/1014.
534 İbn Sa'd, 1/240.
535 Süheylî, 4/267, Diyarbekrî, 1/346.
536 İbn Sa'd, 1/500.
537 Süheylî, 4/267, 268.
538 İbn Sa'd, 1/500.
539 İbn İshak, İbn Hişam, 2/143.
540 İbn Sa'd, 1/237, Belâzurî, Ensâb, 1/267.
541 İbn Esîr, Nihâye, 1/34, Seyyid Şerif, s. 9.
542 Seyyid Şerif, s. 9.
543 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154.
544 Abdurrezzak, 1/457, Ahmed b. Hanbel, 2/148, Buhârî, Sahîh, 1/150, Müslim, 1/285, Tirmizî, Sünen, 1/363, Nesâî, 2/2, Dârimî, 1/214.
545 İbn Sa'd, 1/246.
546 Beyhakî, Sünen, 1/390, İbn Hibban'dan naklen Aynî, 5/103.
547 İbn Hibban'dan naklen Aynî, 5/103.
548 Ebu Davud, 1/134, Beyhakî, Sünen, 1/39.
549 İbn Abdilberr, 3/913, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/247.
550 Abdurrezzak, 1/455, 456.
551 Ahmed b. Hanbel, 4/43.
552 Abdurrezzak,1/456, Ebu Davud, 1/134, İbn Mâce, 1/232.
553 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154.
554 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/134.

555 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, 155, Abdurrezzak, 1/461, İbn Ebi Şeybe, 1/203, İbn Mâce, 1/232, Dârimî, 1/214.
556 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135.
557 Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135.
558 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Ebu Davud, 1/232.
559 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135.
560 Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135.
561 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135, İbn Mâce, 1/232, Dârimî, 1/214.
562 Ebu Davud, 1/135.
563 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Abdurrezzak, 1/456, Belâzurî, Ensâb, 1/273.
564 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/135.
565 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, Abdurrezzak, 1/456, Belâzurî, Ensâb, 1/273.
566 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425, Semhûdî, 2/529.
567 İbn Sa'd, 8/420.
568 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, İbn Sa'd, 8/420, Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425, Semhûdî, 2/529.
569 İbn Sa'd, 8/420.
570 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, Semhûdî, 2/529.
571 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, İbn Sa'd, 8/420, Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425, Semhûdî, 2/529.
572 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425, Semhûdî, 2/529.
573 İbn İshak, İbn Hişam, 2/156, Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425.
574 Ebu Davud, 1/143, Beyhakî, Sünen, 1/425.
575 İbn Sa'd, 8/420.
576 Cum'a: 9, Maide: 58.
577 İbn İshak, İbn Hişam, 2/155, 156, Abdurrezzak, 1/456, Ahmed b. Hanbel, 4/43, Ebu Davud, 1/143, İbn Mâce, 1/232, Dârimî, 1/214.
578 Abdurrezzak, 1/483.
579 Buhârî, Sahîh, 1/151, Ebu Davud, 3/43, Tirmizî, Sünen, 4/163, Dârimî, 2/137.
580 İbn Ebi Şeybe, 12/367, Ahmed b. Hanbel, 3/448-449, Ebu Davud, 3/43, Tirmizî, Sünen, 4/120, Beyhakî, Sünen, 9/108, İbn Kesîr, Bidâye, 4/315.
581 Mâlik, 1/69-70, Ahmed b. Hanbel, 2/313, Buhârî, Sahîh, 1/151, Müslim, 1/291, 292, Ebu Davud, 1/142, 143.
582 Ahmed b. Hanbel, 3/35, Buhârî, Sahîh, 1/151, Nesâî, 2/12.
583 Ahmed b. Hanbel, 3/411, Ebu Davud, 1/142, İbn Mâce, 1/240, Nesâî, 2/12.
584 Abdurrezzak, 1/495, Ahmed b. Hanbel, 3/119, Ebu Davud, 1/144, Tirmizî, Sünen, 1/416.
585 İbn Mâce, 1/237, Beyhakî, Sünen, 1/417.
586 Abdurrezzak, 1/463, Ebu Davud, 1/140, Beyhakî, Sünen, 1/417.
587 Abdurrezzak, 1/465-466, Tirmizî, Sünen, 1/390.
588 Müslim, 1/289, Ebu Davud, 1/145, Beyhakî, Sünen, 1/409, Begavî, 1/33.
589 Ahmed b. Hanbel, 1/181, Müslim, 1/290, Ebu Davud, 1/145, Tirmizî, Sünen, 1/411, 412, İbn Mâce, 1/238-239, Nesâî, 2/26.
590 Ahmed b. Hanbel, 3/354, Buhârî, Sahîh, 1/152, Ebu Davud, 1/146, Tirmizî, Sünen, 1/413, İbn Mâce, 1/239, Nesâî, 2/27, Beyhakî, Sünen, 1/410.
591 Beyhakî, Sünen, 1/410.

592 Şefaatim (Buhârî, Nesâî, Beyhakî'nin rivayetine göre).
593 Ahmed b. Hanbel, 3/354, Buhârî, Sahîh, 1/152, Ebu Davud, 1/146, Tirmizî, Sünen, 1/413, İbn Mâce, 1/239, Nesâî, 2/27, Beyhakî, Sünen, 1/410.
594 İbn Abdilberr, 3/1328.
595 Taberî, Târîh, 2/256, 257, İbn Abdilberr, 3/1328, Süheylî, 4/253.
596 İbn Sa'd, 3/610, 612.
597 İbn İshak, İbn Hişam, 2/153, Taberî, Târîh, 2/257.
598 İbn Sa'd, 3/611, Ahmed b. Hanbel, 4/138.
599 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, İbn Sa'd, 3/611, Taberî, Târîh, 2/257.
600 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, Taberî, Târîh, 2/257.
601 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, İbn Sa'd, 3/611, Taberî, Târîh, 2/257.
602 İbn Sa'd, 3/611.
603 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, Taberî, Târîh, 2/257.
604 İbn Sa'd, 3/611.
605 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, İbn Sa'd, 3/611, Taberî, Târîh, 2/257.
606 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, Taberî, Târîh, 2/257.
607 Taberî, Târîh, 2/257.
608 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154.
609 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, İbn Sa'd, 3/611, Taberî, Târîh, 2/257.
610 İbn İshak, İbn Hişam, 2/154, Taberî, Târîh, 2/257.
611 İbn İshak, İbn Hişam, 1/228-234, İbn Sa'd, 4/75-79, Ahmed b. Hanbel, 5/441-443, Ebu Nuaym, Delâil, 1/258-262, Beyhakî, Delâil, 2/92-97, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/417-419, İbn Seyyid, 1/60-64, Zehebî, Târîh, s. 95-101, Heysemî, 9/332-335.
612 Hz. Zeyneb, Medine'ye gitmesine kocası Âs b. Rebi' müsaade etmediği için, bir müddet daha Mekke'de kaldı (Belâzurî, Ensâb, 1/269).
613 1 ukıyye; 40 dirhemdir. (Belâzurî, Ensâb, 1/97, Hâkim, 2/177, İbn Esîr, Nihâye, 5/56, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/23.
614 İbn Sa'd, 8/62-63.
615 İbn Sa'd, 8/58.
616 İbn İshak, İbn Hişam, 4/293, Ahmed b. Hanbel, 6/211, Buhârî, Sahîh, 4/252.
617 İbn İshak, İbn Hişam, 4/283.
618 Ahmed b. Hanbel, 6/211.
619 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Ahmed b. Hanbel, 6/65, Buhârî, Sahîh, 2/224.
620 Müslim, 2/1003.
621 Ahmed b. Hanbel, 6/260, Müslim, 2/1003.
622 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Buhârî, Sahîh, 2/225.
623 Buhârî, Sahîh, 2/225.
624 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Ahmed b. Hanbel, 6/65.
625 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239.
626 Ahmed b. Hanbel, 6/65.
627 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238.
628 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Mâlik, 2/890, Buhârî, Sahîh, 4/264.
629 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238.
630 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Mâlik, 2/890, Ahmed b. Hanbel, 6/65.
631 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238-239.

632 Buhârî, Sahîh, 4/264, Beyhakî, Sünen, 3/382.
633 Ahmed b. Hanbel, 6/65, Buhârî, Sahîh, 2/264, Beyhakî, Sünen, 3/382.
634 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/83, Buhârî, Sahîh, 2/224-225.
635 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239.
636 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 6/83, Buhârî, Sahîh, 2/224-225, Beyhakî, Sünen, 3/382.
637 Ahmed b. Hanbel, 6/83, 260, Buhârî, Sahîh, 2/225.
638 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239.
639 Ahmed b. Hanbel, 6/65.
640 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/65, Buhârî, Sahîh, 2/225, Müslim, 2/1003, Beyhakî, Sünen, 3/382.
641 Ahmed b. Hanbel, 2/260, Buhârî, Sahîh, 7/5.
642 Buhârî, Sahîh, 2/225.
643 Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/260, Buhârî, Sahîh, 2/225, Müslim, 2/1003, Beyhakî, Sünen, 3/382.
644 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239.
645 Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/260, Buhârî, Sahîh, 2/225, Müslim, 2/1003, Beyhakî, Sünen, 3/382.
646 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Ahmed b. Hanbel, 6/65.
647 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/65, Buhârî, Sahîh, 2/225, Müslim, 2/1003, Beyhakî, Sünen, 3/382.
648 Ahmed b. Hanbel, 2/65, Buhârî, Sahîh, 2/225.
649 İbn İshak, İbn Hişam, 2/239, Mâlik, 2/891, Ahmed b. Hanbel, 2/65, Buhârî, Sahîh, 2/225, Müslim, 2/1003, Beyhakî, Sünen, 3/382.
650 İbn Esîr, Nihâye, 4/308.
651 Fîruzâbadî, 1/349, 3/55.
652 Ahmed b. Hanbel, 3/142, Buhârî, Sahîh, 2/224, Müslim, 2/994.
653 Mâlik, 2/885, Müslim, 2/1000.
654 Müslim, 2/1000, İbn Mâce, 2/1105.
655 Mâlik, 2/885.
656 Mâlik, 2/885, Müslim, 2/1000, İbn Mâce, 2/1105.
657 Mâlik, 2/885, Müslim, 2/1000.
658 Mâlik, 2/885, Müslim, 2/1000, İbn Mâce, 2/1105.
659 Buhârî, Sahîh, 2/225.
660 İbn İshak, İbn Hişam, 2/150-152, İbn Sa'd, 1/238, 3/22.
661 Zührî, Megâzî, s. 71, 72, Abdurrezzak, 5/358-359, Ebu Davud, 3/156.
662 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
663 İbn İshak, İbn Hişam, 2/147, İbn Seyyid, 1/197, İbn Kesîr, Bidâye, 3/224 .
664 Mevlâ; köle azad eden kişi, azadlanmış köle, dost, yardımcı, antlaşılan kişi.. gibi çeşitli mânâlara gelir. (İbn Kuteybe, Te'vîlu Müşkili'l-Kur'ân, s. 352, Buhârî, Sahîh, 5/178-179).
665 İbn İshak, İbn Hişam, 2/147-150, Ebu Ubeyd, s. 290-294, İbn Seyyid, 1/197-198, İbn Kesîr, Bidâye, 3/224-226.
666 Ahmed b. Hanbel, 2/286, Buhârî, Sahîh, 2/221.
667 Buhârî, Sahîh, 2/221, Müslim, 2/995.
668 Buhârî, Sahîh, 2/221.

669 Müslim, 2/995.
670 Buhârî, Sahîh, 2/221, Müslim, 2/995.
671 Ebu Davud, 2/217.
672 Müslim, 2/1000, Beyhakî, Sünen, 5/196.
673 Müslim, 2/1000, Ebu Davud, 2/217, Beyhakî, Sünen, 5/196, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/11.
674 Semhûdî, 1/103.
675 Ahmed b. Hanbel, 2/119, Ebu Davud, 2/217, Beyhakî, Sünen, 5/201.
676 Ahmed b. Hanbel, 1/81, Buhârî, Sahîh, 2/221, Müslim, 2/995, 998, Ebu Davud, 2/216.
677 Ahmed b. Hanbel, 1/156, Buhârî, Sahîh, 2/221, Müslim, 2/999, Ebu Davud, 2/216.
678 Zehebî, Siyer, 2/308.
679 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/159.
680 Müslim, 2/1000, Beyhakî, Sünen, 5/196.
681 İbn Sa'd, 1/263-264.
682 İbn Abdilberr, 1/69, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62, İbn Seyyid, 2/315, İbn Kesîr, Bidâye, 5/339, Kastallânî, Mevâhib, 1/284, 285.
683 Ahmed b. Hanbel, 6/250, Muhibbu't-Taberî, 2/129.
684 İbn Abdilberr, 1/69, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62.
685 İbn İshak, İbn Hişam, 3/331, Abdurrezzak, 5/337, Ahmed b. Hanbel, 4/325, Buhârî, Sahîh, 3/181.
686 İbn Sa'd, 1/267, 268, 272.
687 İbn Sa'd, 1/274, 285.
688 İbn Abdilberr, 1/68, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62
689 Taberî, Târîh, 3/182, İbn Abdilberr, 1/68, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62, İbn Kesîr, Bidâye, 5/340.
690 Zehebî, Siyer, 1/349.
691 İbn Abdilberr, 3/865.
692 Ahmed b. Hanbel, 1/57, Ebu Davud, 1/208, 209, Hâkim, 2/330, Beyhakî, Sünen, 2/42.
693 Ahmed b. Hanbel, 4/218, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/583, Heysemî, 7/48, 49, Suyutî, Dürru'l-mensûr, 4/128.
694 Sehâvî, Irâkî'nin Elfiyye şerhi Fethu'l-muğîs, 2/165.
695 Ahmed b. Hanbel, 5/186.
696 Ahmed b. Hanbel, 5/182, Zehebî, Siyer, 2/307.
697 İbn Abdilberr, 2/538.
698 Buhârî, Sahîh, 5/210.
699 Buhârî, Sahîh, 6/98.
700 Ahmed b. Hanbel, 5/185, Buhârî, Sahîh, 5/210.
701 İbn Abdilberr, 1/69, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62.
702 İbn Abdilberr, 2/421.
703 İbn Sa'd, 1/265, 273, 274, 279, 284, 285.
704 İbn Abdilberr, 1/69, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/62, 63.
705 İbn Sa'd, 1/266, 267.
706 İbn Sa'd, 1/268, 269, 274.
707 İbn Sa'd, 1/271.
708 İbn Sa'd, 1/271- 273.
709 İbn Sa'd, 1/286.
710 İbn Seyyid, 2/315, 316.

711 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/172.
712 İbn Abdilberr, 3/865-866, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/173.
713 İbn Abdilberr, 3/866, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/173, Zehebî, Siyer, 2/344, 345.
714 Âl,-i İmran: 72, İbn İshak, İbn Hişam, 2/202.
715 Buhârî, Sahîh, 4/181.
716 Ahmed b. Hanbel, 3/120, Buhârî, Sahîh, 4/181.
717 Ahmed b. Hanbel, 3/120-121.
718 Ahmed b. Hanbel, 3/120, 121, Buhârî, Sahîh, 4/181.
719 Buhârî, Sahîh, 4/181.
720 Ahmed b. Hanbel, 3/121.
721 Buhârî, Sahîh, 4/181.
722 Ahmed b. Hanbel, 3/121, Buhârî, Sahîh, 4/181.
723 Buhârî, Sahîh, 4/181.
724 Ahmed b. Hanbel, 3/121.
725 Belâzurî, Ensâb, 1/270, İbn Seyyid, 1/195-196, Semhûdî, 1/326, Diyarbekrî, 1/343.
726 Semhûdî, 2/718.
727 İbn Sa'd, 3/51, 139, 152, 175, 216, 240, 244, 250, 272.
728 İbn Abdilberr, 3/1172.
729 İbn Sa'd, 3/103.
730 İbn Sa'd, 3/126.
731 İbn Sa'd, 1/273, 274.
732 İbn Sa'd, 1/285, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/432-433
733 İbn Sa'd, 1/285.
734 İbn Sa'd, 1/274.
735 Semhûdî, 2/747, 748.
736 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, İbn Mâce, 2/725.
737 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, Tirmizî, 3/514, İbn Mâce, 2/725, Nesâî, 7/14, Beyhakî, Sünen, 5/266.
738 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, Tirmizî, Sünen, 3/514, İbn Mâce, 2/725-726, Nesâî, 7/14.
739 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, Tirmizî, Sünen, 3/514, İbn Mâce, 2/725, Nesâî, 7/14.
740 Tirmizî, Sünen, 3/514.
741 Ebu Davud, 3/242, Nesâî, 7/14.
742 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, İbn Mâce, 2/726.
743 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, İbn Mâce, 2/726, Nesâî, 7/14, 15.
744 Ahmed b. Hanbel, 4/6, Ebu Davud, 3/242, Tirmizî, Sünen, 3/514, İbn Mâce, 2/726, Nesâî, 7/14, 15.
745 Tirmizî, Sünen, 3/515, 516, İbn Mâce, 2/726.
746 Tirmizî, Sünen, 3/516, İbn Mâce, 2/726, Dârimî, 2/163.
747 Müslim, 1/99, Tirmizî, Sünen, 3/606.
748 Müslim, 1/99.
749 Tirmizî, Sünen, 3/606.
750 Müslim, 1/99, Tirmizî, Sünen, 3/606.
751 Ahmed b. Hanbel, 2/22, Buhârî, Sahîh, 3/28, Müslim, 3/1156, Ebu Davud, 3/269.
752 Ahmed b. Hanbel, 1/215, Müslim, 3/1159, 1161, Ebu Davud, 3/281, Dârimî, 2/168.

753 Ahmed b. Hanbel, 4/401, Ebu Davud, 3/283.
754 Ahmed b. Hanbel, 2/238, Buhârî, Sahîh, 3/28, Müslim, 3/1154, Ebu Davud, 3/269.
755 Ahmed b. Hanbel, 3/340, Buhârî, Sahîh, 3/9, Tirmizî, Sünen, 3/610, İbn Mâce, 2/742.
756 Buhârî, Sahîh, 3/9, Tirmizî, Sünen, 3/610.
757 İbn Mâce, 2/742.
758 Buhârî, Sahîh, 3/9, Tirmizî, Sünen, 3/610, İbn Mâce, 2/742.
759 Nisâ: 58, 59.
760 İbn İshak, İbn Hişam, 2/149, Ebu Ubeyd, s. 293, İbn Seyyid, 1/197, İbn Kesîr, Bidâye, 3/225.
761 Ebu Davud, 3/299, Tirmizî, Sünen, 3/613, İbn Mâce, 2/776, Hâkim, 4/90, Beyhakî, Sünen, 10/116, 117.
762 İbn Mâce, 2/775, Hâkim, 4/93, Beyhakî, Sünen, 10/88.
763 Buhârî, Sahîh, 8/157, Müslim, 3/1342, Ebu Davud, 3/299, Tirmizî, Sünen, 3/615, İbn Mâce, 2/1342, Nesâî, 8/224.
764 Buhârî, Sahîh, 8/108, 109, Müslim, 3/1342, Ebu Davud, 3/302, Tirmizî, Sünen, 3/620, İbn Mâce, 2/776.
765 Dârekutnî, 4/205, Ebu Ya'lâ'nın Müsned'inden naklen Suyutî, Câmiu's-sağîr, 1/15, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl, 6/102.
766 Ebu Davud, 3/302.
767 İbn Sa'd, 2/337, Ahmed b. Hanbel, 1/111, Ebu Davud, 3/301, Tirmizî, Sünen, 3/618.
768 Buhârî, Sahîh, 3/116, Müslim, 3/1336, 1337, Ebu Davud, 3/311, Tirmizî, Sünen, 3/626, 627.
769 Ebu Davud, 3/311, Beyhakî, Sünen, 10/180.
770 Mâlik, 2/719, Ahmed b. Hanbel, 6/308, Buhârî, Sahîh, 8/112, Müslim, 3/1337, Ebu Davud, 3/301, Tirmizî, Sünen, 3/624, İbn Mâce, 2/777.
771 Ahmed b. Hanbel, 6/308.
772 Mâlik, 2/719, Ahmed b. Hanbel, 6/308, Buhârî, Sahîh, 8/112, Müslim, 3/1337, Ebu Davud, 3/301, Tirmizî, Sünen, 3/624, İbn Mâce, 2/777.
773 Ahmed b. Hanbel, 5/212, Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
774 Ahmed b. Hanbel, 5/212, Ebu Davud, 3/221.
775 Ahmed b. Hanbel, 5/212, Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
776 Ahmed b b. Hanbel, 5/212, Ebu Davud, 3/221.
777 Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
778 Ahmed b. Hanbel, 5/212, Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
779 Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/625.
780 Ahmed b. Hanbel, 5/212, 213, Ebu Davud, 3/312.
781 Müslim, 1/123, Ebu Davud, 3/221, 312, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
782 Ahmed b. Hanbel, 5/213.
783 Müslim, 1/124, Ebu Davud, 3/221, Tirmizî, Sünen, 3/625, Beyhakî, Sünen, 10/144.
784 Ahmed b. Hanbel, 5/213, Ebu Davud, 3/221.
785 Ahmed b. Hanbel, 5/213.
786 Mâlik, 2/727, Ahmed b. Hanbel, 5/260, Müslim, 1/122.
787 Ahmed b. Hanbel, 5/260.
788 Ahmed b. Hanbel, 5/211, Buhârî, Sahîh, 3/159, Ebu Davud, 3/311, 312, Tirmizî, Sünen, 3/569, İbn Mâce, 2/778.

789 Ebu Davud, 3/312, 313, İbn Mâce, 2/780.
790 Ahmed b. Hanbel, 5/211, Buhârî, Sahîh, 3/159, Ebu Davud, 3/312, Tirmizî, Sünen, 3/211, İbn Mâce, 2/778.
791 Âl-i İmran: 77.
792 Ebu Davud, 3/304. Tirmizî, Sünen, 3/635, İbn Mâce, 2/788.
793 Ahmed b. Hanbel, 3/454, Buhârî, Sahîh, 1/117, 118, Müslim, 3/1192, Ebu Davud, 3/304, İbn Mâce, 2/811, Nesâî, 8/239.
794 Ahmed b. Hanbel, 3/454.
795 Ahmed b. Hanbel, 3/454, Buhârî, Sahîh, 1/118, Müslim, 3/1192, Ebu Davud, 3/304, İbn Mâce, 2/811, Nesâî, 8/239.
796 İbn İshak, İbn Hişam, 2/216, Taberî, Tefsîr, 6/273, 274, Vâhidî, s. 132, Zemahşerî, 1/618, Kurtubî, 6/213.
797 Mâide: 49-50.
798 İbn İshak, İbn Hişam, 2/213, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/246, 247.
799 Ahmed b. Hanbel, 4/286, Müslim, 3/1327, Ebu Davud, 4/4, 154, İbn Mâce, 2/855, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/246.
800 İbn İshak, İbn Hişam, 2/213-214, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/246-247.
801 Ahmed b. Hanbel, 4/286, Müslim, 3/1327, Ebu Davud, 4/154, İbn Mâce, 2/855, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/246.
802 İbn İshak, İbn Hişam, 2/214, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/247.
803 Ahmed b. Hanbel, 4/286, Ebu Davud, 4/154, Taberî, Tefsîr, 6/232, İbn Mâce, 2/855, Beyhakî, Sünen, 8/246.
804 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Taberî, Tefsîr, 6/232, Beyhakî, Sünen, 8/246.
805 Müslim, 3/1326, Ebu Davud, 4/153.
806 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
807 Taberî, Tefsîr, 6/233.
808 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
809 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Taberî, Tefsîr, 6/233
810 Taberî, Tefsîr, 6/233.
811 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Taberî, Tefsîr, 6/233.
812 Taberî, Tefsîr, 6/233.
813 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
814 Taberî, Tefsîr, 6/233.
815 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
816 Ahmed b. Hanbel, 4/286, Müslim, 3/1327, Ebu Davud, 4/154, İbn Mâce, 2/855, Beyhakî, Sünen, 8/246, Vâhidî, s..130, 131.
817 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Ahmed b. Hanbel, 4/286, İbn Mâce, 2/855.
818 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Ahmed b. Hanbel, 4/286, Buhârî, Sahîh, 4/186, Müslim, 3/1327, İbn Mâce, 2/855, Beyhakî, Sünen, 8/247.
819 İbn İshak, İbn Hişam, 2/214, Ahmed b. Hanbel, 4/286, Taberî, Tefsîr, 6/233, Beyhakî, Sünen, 8/247, Vâhidî, s. 130, 131.
820 Mâide: 41.
821 Ahmed b. Hanbel, 3/171, Buhârî, Sahîh, 3/89, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, İbn Mâce, 2/889, Nesâî, 8/22.
822 Buhârî, Sahîh, 8/64.
823 Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/18.

824 Ahmed b. Hanbel, 3/171, Buhârî, Sahîh, 3/89, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, İbn Mâce, 2/889, Nesâî, 8/22.
825 Ahmed b. Hanbel, 3/203, Buhârî, Sahîh, 8/37, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
826 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
827 Ahmed b. Hanbel, 3/171, 203, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, İbn Mâce, 2/889, Nesâî, 8/22.
828 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Buhârî, Sahîh, 6/176, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
829 Ahmed b. Hanbel, 3/262.
830 Ahmed b. Hanbel, 3/183, 262, Buhârî, Sahîh, 3/89, Nesâî, 8/22.
831 Buhârî, Sahîh, 8/37, Ebu Davud, 4/180.
832 Ahmed b. Hanbel, 3/183, 262, Buhârî, Sahîh, 3/89, Nesâî, 8/22.
833 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22
834 Ahmed b. Hanbel, 3/269, Müslim, 3/1300, Ebu Davud, 4/180...
835 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Nesâî, 8/22.
836 Ahmed b. Hanbel, 3/203, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
837 Buhârî, Sahîh, 6/176.
838 Ahmed b. Hanbel, 3/171, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
839 Buhârî, Sahîh, 8/37.
840 Ahmed b. Hanbel, 3/171, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15.
841 Buhârî, Sahîh, 8/37, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15.
842 Buhârî, Sahîh, 6/176.
843 Ahmed b. Hanbel, 3/193, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15.
844 Buhârî, Sahîh, 8/38.
845 Ahmed b. Hanbel, 3/171, Buhârî, Sahîh, 6/176, Müslim, 3/1299, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15.
846 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Buhârî, Sahîh, 3/89, Müslim, 3/1300, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15.
847 Ahmed b. Hanbel, 3/262, Buhârî, Sahîh, 3/89, Müslim, 3/1300, Ebu Davud, 4/180, Tirmizî, Sünen, 4/15, Nesâî, 8/22.
848 Ahmed b. Hanbel, 1/75, Buhârî, Sahîh, 3/74, Tirmizî, Sünen, 5/627, Beyhakî, Sünen, 6/168, Begavî, 2/198, Muhibbu't-Taberî, 2/123.
849 Buhârî, Sahîh, 3/74, Tirmizî, Sünen, 5/627, Beyhakî, Sünen, 6/16, Begavî, 2/198.
850 Ahmed b. Hanbel, 1/75, Tirmizî, Sünen, 5/627, Beyhakî, Sünen, 6/168, Begavî, 2/198, Muhibbu't-Taberî, 2/123.
851 Ahmed b. Hanbel, 1/75, Buhârî, Sahîh, 3/74, Tirmizî, Sünen, 5/627, Begavî, 2/198.
852 Ahmed b. Hanbel, 1/70, Muhibbu't-Taberî, 2/122.
853 İbn Sa'd, 1/504.
854 Semhûdî, 3/970, 971.
855 Muhibbu't-Taberî, 2/122, Semhûdî, 3/969.
856 Semhûdî, 3/968.
857 İbn Abdilberr, 3/1039, 1040, Muhibbu't-Taberî, 2/122, 123, Semhûdî, 3/970.
858 Semhûdî, 3/968-969.

859 Mâlik, 2/744, Ebu Davud, 3/316, Belâzurî, Fütûh, 1/9.
860 Mâlik, 2/744, İbn Mâce, 2/830, Belâzurî, Fütûh, 1/9.
861 Mâlik, 2/744, İbn Ebi Şeybe, 10/161, Ebu Davud, 3/16, İbn Mâce, 2/. 830, Belâzurî, Fütûh, 1/9.
862 Belâzurî, Fütûh, 1/10.
863 Müslim, 3/1197, Ebu Davud, 3/278.
864 Mâlik, 2/744, Buhârî, Sahîh, 3/75, Müslim, 3/1198, Ebu Davud, 3/277, Tirmizî, Sünen, 3/572, Beyhakî, Sünen, 6/152.
865 Mâlik, 2/745, Beyhakî, Sünen, 6/152.
866 Taberî, Tefsîr, 4/318.
867 Vâhidî, s. 97.
868 Taberî, Tefsîr, 4/318, Vâhidî, s. 97.
869 Vâhidî, s. 97.
870 İbn Kesîr, Tefsîr, 1/468.
871 Nisâ: 22-26.
872 Ahmed b. Hanbel, 2/426, Ebu Davud, 2/224, Tirmizî, Sünen, 3/432, Dârimî, 2/60, 61.
873 Taberî, Tefsîr, 4/232.
874 Tirmizî, Sünen, 3/436, İbn Mâce, 1/627.
875 Ebu Davud, 2/272, Tirmizî, Sünen, 3/436, İbn Mâce, 1/627.
876 Ahmed b. Hanbel, 4/232, Ebu Davud, 2/272, Tirmizî, Sünen, 3/436, İbn Mâce, 1/627.
877 Ahmed b. Hanbel, 4/232.
878 Tirmizî, Sünen, 3/436, İbn Mâce, 1/627.
879 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/232, Ebu Davud, 2/272.
880 Ebu Davud, 2/272, İbn Mâce, 1/628, Beyhakî, Sünen, 7/183.
881 Ahmed b. Hanbel, 2/44, Tirmizî, Sünen, 3/435, İbn Mâce, 1/628, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/342.
882 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Buhârî, Sahîh, 6/121, Müslim, 2/1041, Tirmizî, Sünen, 3/421, Nesâî, 6/113.
883 Buhârî, Sahîh, 6/121, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
884 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Tirmizî, Sünen, 3/421.
885 Buhârî, Sahîh, 6/121-122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
886 Ahmed b. Hanbel, 6/336, Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
887 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Tirmizî, Sünen, 3/43, 421, 422.
888 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
889 Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113
890 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Tirmizî, Sünen, 3/421, Nesâî, 6/113.
891 Buhârî, 6/122, Müslim, 2/1041.
892 Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
893 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Nesâî, 6/113.
894 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041, Tirmizî, Sünen, 3/422, Nesâî, 6/113.
895 Buhârî, 6/122, Müslim, 2/1041.
896 Ahmed b. Hanbel, 5/336, Müslim, 2/1041, Tirmizî, Sünen, 3/422.
897 Buhârî, Sahîh, 6/122, Müslim, 2/1041.
898 Müslim, 2/1041.
899 Ahmed b. Hanbel, 3/445, Tirmizî, Sünen, 3/420, Beyhakî, Sünen, 7/138.

900 Tirmizî, Sünen, 3/395, Beyhakî, Sünen, 7/82.
901 Ahmed b. Hanbel, 3/302, Nesâî, 6/65.
902 Ahmed b. Hanbel, 3/302, Buhârî, Sahîh, 6/123, Ebu Davud, 2/219, Tirmizî, Sünen, 3/396, Nesâî, 6/65.
903 Buhârî, Sahîh, 6/123, Ebu Davud, 2/219.
904 Ahmed b. Hanbel, 3/302, Buhârî, Sahîh, 6/123, Ebu Davud, 2/219, Tirmizî, Sünen, 3/396, Nesâî, 6/65.
905 Ebu Davud, 2/238.
906 Sebe: 28, A'râf: 158.
907 Bakara: 151, Nisâ: 113.
908 İbn Sa'd, 3/183, Belâzurî, Ensâb, 1/591, Muhibbu't-Taberî, 1/231.
909 Ahmed b. Hanbel, 5/123.
910 Buhârî, Sahîh, 1/34.
911 Nisâ: 113.
912 Buhârî, Sahîh, 8/149.
913 Ahmed b. Hanbel, 2/418, İbn Mâce, 1/82, 83, Hâkim, 1/91.
914 İbn Sa'd, 1/255.
915 Ebu Nuaym, Hilye, 1/34-385, 2/3-34.
916 İbn Sa'd, 1/255, 3/514, Buhârî, Sahîh, 5/41, 42.
917 Ahmed b. Hanbel, 3/137.
918 İbn Sa'd, 3/514, Ahmed b. Hanbel, 3/109, Buhârî, Sahîh, 5/41, 42, Müslim, 1/469.
919 Ahmed b. Hanbel, 3/359, 360, Ebu Davud, 1/125.
920 Tevbe: 60.
921 Hemmam b. Münebbih, 74. hadis.
922 Zehebî, Siyer, 2/368.
923 Hâkim, 3/488.
924 İbn Abdilberr, 1/341, 342, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
925 İbn Abdilberr, 1/344, 3/1324, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/6, 4/488, Zehebî, Siyer, 2/375.
926 Ahmed b. Hanbel, 3/456, İbn Abdilberr, 3/1325, Begavî, 2/109.
927 İbn Abdilberr, 1/344, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
928 Müslim, 4/1935, Beyhakî, Sünen, 10/238, Begavî, 2/108, Zehebî, Siyer, 2/375.
929 İbn Abdilberr, 1/344.
930 Hâkim, 3/488.
931 Müslim, 4/1935, 1936, Beyhakî, Sünen, 10/238.
932 Hâkim, 3/489, Zehebî, Siyer, 2/368.
933 Zehebî, Siyer, 2/368.
934 Hâkim, 3/489, Zehebî, Siyer, 2/368.
935 Müslim, 4/1935, 1936, Beyhakî, Sünen, 10/238.
936 Buhârî, Sahîh, 4/162, Hâkim, 3/488.
937 İbn Abdilberr, 1/342, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
938 Zehebî, Siyer, 2/368.
939 İbn Abdilberr, 1/342, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
940 Müslim, 4/1934, Beyhakî, Sünen, 10/238.
941 Müslim, 4/1934, Beyhakî, Sünen, 10/238.
942 Zehebî, Siyer, 2/368-369.

943 İbn Abdilberr, 1/342, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
944 Müslim, 4/1936, Beyhakî, Sünen, 10/238, Zehebî, Siyer, 2/368.
945 İbn Abdilberr, 1/341, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5
946 Müslim, 4/1936, Beyhakî, Sünen, 10/238, Zehebî, Siyer, 2/369.
947 Buhârî, Sahîh, 4/162, Müslim, 4/1936, Beyhakî, Sünen, 4/238, Zehebî, Siyer, 2/368.
948 Müslim, 4/1936, Beyhakî, Sünen, 10/238, Begavî, 2/108.
949 Ebu Süfyan b. Hâris'in annesi Sümeyye'nin babası Mevheb, Abdi Menaf oğullarının kölesi idi.
950 Müslim, 4/1935, İbn Abdilberr, 1/342, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
951 İbn Abdilberr, 1/343, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/5.
952 İbn Abdilberr, 1/343.
953 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 17, 18.
954 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/174, Müslim, 3/1422.
955 İbn İshak, İbn Hişam, 2/236, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/172, Müslim, 3/1422.
956 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/172, Müslim, 3/1422.
957 İbn İshak, İbn Hişam, 2/236, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/172, Müslim, 3/1422.
958 İbn İshak, İbn Hişam, 2/236, 237.
959 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/172, 173, Müslim, 3/1422, 23.
960 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
961 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
962 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
963 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
964 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
965 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
966 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
967 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
968 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
969 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
970 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
971 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
972 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
973 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
974 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
975 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
976 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
977 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
978 İbn İshak, İbn Hişam, 2/237.
979 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238, Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
980 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238.
981 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
982 İbn İshak, İbn Hişam, 2/238.
983 Ahmed b. Hanbel, 5/203, Buhârî, Sahîh, 5/173, Müslim, 3/1423.
984 Bakara: 109, Âl-i İmran: 186.
985 Buhârî, Sahîh, 5/172, Beyhakî, Sünen, 9/10, Kurtubî, 2/72, 73, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/436.
986 İbn İshak, İbn Hişam, 2/234, 235.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
CİHAD EMRİ

Yüce Allah Tarafından Müşriklerle Savaşa İzin Verilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Akabe bey'atından önce, müşriklerle savaşmaya mezun değildi.

Ancak müşrikleri Yüce Allah'ın birliğini kabule davet etmek, karşılaşılacak işkencelere katlanmak, cahillerin uygunsuz davranışlarına aldırış etmemek, göz yummakla memurdu.

Kureyş müşrikleri ise; Peygamberimiz Aleyhisselâma tâbi olanları, dinlerinden döndürmek için, işkenceden işkenceye uğratmakta idiler. Müslümanlardan kimi işkenceler altında dinlerinden döndürülmüş, kimi yurtlarını yuvalarını bırakarak Habeşistan'a, kimisi de Medine'ye hicret etmiş, dağılmışlardı.

Kureyş müşrikleri; Yüce Allah'a karşı azgınlaştıkları, O'nun kendileri için dilediği nimetleri red ve Resûlünü tekzib ettikleri; Allah'ın tevhid ve ibadet ehli olan ve Resûlünü doğrulayan, dinine sarılan kullarını da işkenceden işkenceye uğrattıkları ve yurtlarında yuvalarında tedirgin ettikleri zaman, Yüce Allah Peygamberimiz Aleyhisselâma onlarla savaşma izni verdi.

O zalimlere ve azgınlara karşı kendisine yardım edeceğini de va'd buyurdu. Müşriklerle savaşmaya ilk defa izin veren ve kan dökmeyi, Peygamberimiz Aleyhisselâma mübah kılan âyetlerde[987] şöyle buyuruldu:

"Kendileriyle çarpışılan (Müslüman)lara, zulme uğradıklarından dolayı, çarpışmaya izin verildi.

Şüphe yok ki, Allah onlara yardım etmeye her yerde her zaman kâdirdir. Onlar (Müslümanlar), 'Rabbimiz Allah'tır' demelerinden başka bir sebep

olmaksızın, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar.

Eğer Allah insanların bazısının şerrini bazısıyla def'etmemiş olsaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içlerinde Allah'ın ismi çok anılan mescidler, muhakkak yıkılır giderdi.

Elbette ki, Allah kendisine yardım edenlere yardım eder.

Hiç şüphesiz, Allah Kavîdir. Kudretiyle herşeye üstün gelendir.

Onlara (Müslümanlara) yeryüzünde bir iktidar mevkii verirsek, namazı gereği gibi kılarlar, zekâtı verirler. İyiliği buyururlar, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar.

İşlerin sonucu, döne dolaşa, Allah'a varır."[988]

"Fitne kalmayıncaya kadar onlarla (müşriklerle) savaşın!

Vazgeçerlerse, artık, zalimlerden başkasına hiçbir husumet yoktur."[989]

Peygamberimiz Aleyhisselâm müşrikler tarafından Mekke'den çıkarıldığı, çıkmak zorunda bırakıldığı zaman, Hz. Ebu Bekir:

"Onlar peygamberlerini Mekke'den çıkardılar.

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn=Biz Allah'ın kullarıyız ve hep O'na dönücüleriz.

Onlar (müşrikler), muhakkak, helâk olacaklar!" demişti.

Yüce Allah "Kendilerine zulüm ve haksızlık yapılmış, harb açılmış olanlara, savaş için izin verildi. Şüphe yok ki, Allah onlara (Müslümanlara) yardıma elbette kâdirdir" (Hacc: 39) âyetini indirdiği zaman da:

"Anladım ki, yakında bir çarpışma olacak!" demiştir.[990]

Gazâ ve Seriyyelerin Sayıları ve Gayeleri

Gazâ; düşmanla çarpışmaya gitmek,[991]

Seriyye de; düşman üzerine gönderilen askerî birlikler demektir.[992]

Bunların en azı 5, en çoğu da 300-400 kişilik olur.[993]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Seriyyelerin hayırlısı 400 kişilik,

Ordunun hayırlısı da 4000 kişilik olanıdır.

12000 kişilik olan bir ordu ise, azlıktan dolayı yenilmez” buyurmuştur.[994]

Hadis ve siyercilerin genellikle kabul ettiklerine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâmın bizzat hâzır bulundukları askerî hareketlere gazve; kendileri bulunmayıp Ashabdan herhangi birisinin kumandası altında düşman üzerine saldıkları askerî birliklere de seriyye denilmektedir.

Sayı bakımından en az olan askerî birliğe cerîde,

50 kişiden 400 kişiye kadar olan askerî birliğe seriyye,

100 kişiden 1000 kişiye kadar olan askerî birliğe ketîbe,

1000 kişiden 4000 kişiye kadar olan askerî birliğe ceyş,

4000 kişiden 12000 kişiye kadar olan askerî birliklere hamîs,

Birliklerin tümünü içine alan birliğe ise asker denilir.[995]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bizzat katıldıkları gazâların sayısı 27, Ashabdan birisinin kumandası altında gönderdiği seriyyelerin sayısı da 47 idi.[996]

Mes’ûdî, Hayber’den Vâdi’l-kurâ’ya dönüşü ayrı bir gazve saydığı için, gazâların sayısını 28, seriyyelerin sayısını da 35 olarak gösterir ve Vâkıdî’ye göre seriyye sayısının 48 olduğunu ve 66’dır diyenler de bulunduğunu açıklar.[997]

Gazâlardan 9’unda:

1. Bedir,
2. Uhud,
3. Müreysi’,
4. Hendek,
5. Kurayza,
6. Hayber,
7. Mekke’nin fethi,
8. Huneyn,
9. Taif gazâlarında çarpışma yapılmıştır.

Bazılarına göre; Beni Nadîr'de de, Hayber'den dönülürken uğranılan Vâdi'l-kurâ'da da, Gâbe'de de çarpışma olmuştur.[998]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; bir gazâya gitmek isteyince, gideceği ciheti ve maksadını tevriyeli (başka mânâya da gelebilecek) kelimeler içinde gizlemeyi âdet edinmişti.[999]

Bunun içindir ki, kaynaklarda Bedir savaşından önceki seriyye ve gazvelerin gayeleri, cereyan tarzları ve neticeleriyle bağdaşamayacak şekilde telakki ve ifade edilmiştir.

Halbuki, bu seriyye ve gazveler, herşeyden evvel, Sa'd b. Muaz'ın da Ebu Cehil'e dediği gibi, hac yollarını Müslümanlara tıkayan Kureyş müşriklerine, buna karşılık Müslümanların da Suriye ticaret yollarını kesmek suretiyle kendilerini ticarî ve iktisadî sıkıntıya düşürebilecekleri uyarısında bulunmayı; ve aynı zamanda onların Müslümanlara karşı ne gibi bir hazırlıkta bulunduklarını öğrenmeyi, ileride yapılacak savaşlarda bazı kabilelerin Kureyş müşrikleriyle birleşmelerini önlemeyi amaçlıyordu.[1000]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, vazifesinin esasını ve gayesini şöyle açıklamışlardır: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Resûlullah olduğuna şehadet getirinceye, namazı kılıncaya, zekâtı verinceye kadar, insanlarla savaşmak bana emrolundu. Onlar bunları yapınca, Müslümanlık hakkının gerektirdiği cezalar hariç olmak üzere, canlarını, mallarını elimden kurtarırlar."[1001]

Ashabdan Abdullah b. Amr:

"Ya Rasûlallah! Bana cihad ve gazâ hakkında bilgi ver?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ey Abdullah b. Amr! Eğer sen Allah'ın rızasını umarak ve güçlüklere katlanarak çarpışırsan, Allah da seni Kıyamet günü o hal üzere diriltir.

Eğer sen gösteriş ve övünme için çarpışırsan, Allah da seni Kıyamet günü o hal üzere diriltir!" buyurdu.[1002]

Peygamberimiz Aleyhisselâma bir çöl Arabı gelip:

"Şeref ve şan kazanmak veya övülmek veya ganimet elde etmek veya gösteriş için çarpışan kimse hakkında ne buyurursun?" diye sordu.[1003]

Başka birisi de:

“Yâ Rasûlallah! Allah yolunda çarpışmak nedir? Kimi kızarak, kimi hamiyetinden dolayı çarpışıyor?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kim yalnızca Allah’ın Kelimesi en yüce olsun diye çarpışırsa, işte onunkisi Allah yolundadır!”[1004]

Bir adam da:

“Yâ Rasûlallah! Bir adam Allah yolunda çarpışmak ve aynı zamanda dünya mallarından bir şeyler de elde etmek isterse, buna ne buyurulur?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ona bir ecir ve sevab yok!” buyurdu.

Halk, bu cevabı ağır bularak, adama:

“Sen Resûlullah Aleyhisselâma sorunu tekrarla!

Herhalde cevabı iyi anlayamadın!” dediler.

Adam:

“Yâ Rasûlallah! Bir adam Allah yolunda savaşmak ve aynı zamanda dünya mallarından da bir şeyler elde etmek isterse ne buyurulur?” diye tekrar sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ona sevab yok!” buyurdu.

Adama:

“Sorunu bir kez daha tekrarla!” dediler.

O da üçüncü kez sorusunu tekrarladı, Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

“Ona sevab yok!” buyurdu.[1005]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Savaş Birlikleri Kumandanlarına Emir ve Tavsiyeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm; ezan sesi işitilen memleketler üzerine yürümezdi.[1006]

Gönderdiği askeri birliklere de:

“Bir mescid gördüğünüz veya müezzinin sesini işittiğiniz zaman, oradan hiç kimseyi öldürmeyiniz!” buyururdu.[1007]

Müslim b. Hâris et-Temimî demiştir ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm bizi bir seriyye içinde göndermişti.[1008]

Megar mevkiine ulaştık.[1009]

Oradaki kavme hücum ettik.[1010]

Ben atımı şaha kaldırdım.[1011] Arkadaşlarımı geçtim.

Feryad eden[1012] kadınlar ve çocuklarla karşılaştık. Onlara:

‘Korunmak ister misiniz?’ diye sordum.

‘Evet!’ dediler.[1013]

‘Öyleyse, Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasûlüh, deyiniz[1014] de korununuz!’ dedim.[1015]

Dediler.[1016]

Arkadaşlarım bana:

‘Sen bizi hem ganimetin üzerine getirdin, hem de bizi ondan men[1017] ve ganimeti bize haram ettin!’[1018] diyerek beni kınadılar.

Resûlullah Aleyhisselâmın yanına döndüğümüz zaman da,[1019] benim yapmış olduğum şeyi ona haber verdiler.

Resûlullah Aleyhisselâm beni çağırıp, yaptığımı benim için güzel buldu[1020] ve:

‘Hiç şüphesiz, Allah sana onlardan her bir insan için şu kadar şu kadar ecir ve sevab yazdı!’ buyurdu.”[1021]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; bir orduya veya bir seriyyeye kumandan tayin ettiği,[1022] bir orduyu veya askerî birliği göndereceği zaman, kumandana:[1023]

Allah’a karşı takvalı ve yanındaki Müslümanlara karşı hayırlı olmayı, iyi davranmayı tavsiye eder, sonra da şöyle buyururdu:

“Allah’ın ismiyle, Allah’ın yolunda gazâ ediniz! Allah’ı tanımayanlarla çarpışınız![1024] Gazâ ediniz![1025]

Ganimet mallarına hıyanette bulunmayınız!

Gadr etmeyiniz! Burun, kulak kesmeyiniz! Küçük çocuk [Ebu Hanife’ye göre; küçük çocuk ve yaşlı] öldürmeyiniz!

Müşriklerden olan düşmanımla [Ebu Hanife’ye göre; düşmanınızla] karşılaştığın [Ebu Hanife’ye göre; karşılaştığınız] zaman, onları[1026] üç haslete,[1027] üç hasletten birini kabule davet et![1028]

Onların hangisinde sana icabet ederlerse, icabetlerini kabul et ve kendilerini serbest bırak!:

1) Onları İslâmiyete davet et![1029]

Davetine icabet ederlerse, onların icabetlerini kabul et ve kendilerini serbest bırak![1030]

Sonra, onları kendi yurtlarından Muhacirlerin yurtlarına göçmeye davet et ve kendilerine bildir ki; onlar bunu yaparlarsa Muhacirlere olan onlara da olacak, Muhacirlere olmayan onlara da olmayacaktır!

Yurtlarından göçmeyi kabul etmezlerse, onlara bildir ki; kendileri Müslümanların bedevîleri gibi olacaklar, kendilerine Allah’ın bedevî olan Müslümanlar hakkında cari olan hükmü uygulanacak; -Müslümanlarla birlikte cihada katılmadıkları için- ganimet ve haraçta bir payları olmayacaktır.[1031]

2) Eğer onlar Müslüman olmayı kabul etmezlerse,[1032] onları cizye [vergi] vermeye davet et![1033] Onlardan cizye vermelerini iste![1034]

Buna icabet ederlerse, icabetlerini kabul et ve kendilerini serbest bırak!

3) İcabet etmezlerse, Allah’tan yardım dile, onlarla çarpış![1035]

Sen bir kale halkını muhasara ettiğin zaman, onlar senden kendilerine Allah’ın ahdini ve Allah’ın peygamberinin ahdini vermeni isterlerse, kendilerine Allah’ın ahdini de, peygamberinin ahdini de verme!

Fakat, kendi ahdini,[1036] babanın ahdini,[1037] arkadaşlarının ahdini ver!

Çünkü, sizin kendi ahidlerinizi,[1038] babalarınızın ahidlerini,[1039] arkadaşlarınızın ahidlerini[1040] bozmanız; Allah'ın ahdini ve Resûlünün ahdini bozmaktan[1041] daha iyidir.

Bir kale halkını muhasara ettiğin zaman, onlar senden kendilerini Allah'ın hükmüne göre indirmeni isterlerse, sen onları Allah'ın hükmüne göre indirme! Ancak kendi hükmüne göre indir!

Çünkü, sen onlar hakkında Allah'ın hükmüne isabet edip edemeyeceğini bilemezsin!"[1042]

Hz. Hamza'nın Sîfü'l-Bahr'e Gönderilişi

Seferin Tarihi ve Mevkii

Sîfü'l-Bahr seferi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinden yedi ay geçtikten sonra, Ramazan ayında idi.[1043] Sîfü'l-Bahr, Iys nahiyesinde olup,[1044] Cühenîlerin arazisindendir.[1045]

Seferin Gayesi ve Sebebi

Kureyş müşrikleri Peygamberimiz Aleyhisselâmı Medine'de de rahat bırakmamakta; kendisini terketmeleri için, Medineli Müslümanlara tehditli mektuplar göndermekte;[1046] onu öldürmeleri veya Medine'den sürüp çıkarmaları için de, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile Evs ve Hazrec kabilesi müşriklerine ültimatomlar vermekte idiler.[1047]

Aynı zamanda, Müslümanlara hac yollarını da kapamışlardı.

Bunun için, Suriye ticaret yollarını keserek, kendilerini ticarî ve iktisadî cihetten sıkıntıya düşürüp yola getirmek gerekiyordu.[1048]

İslâm Mücahidlerinin Sîfü'l-Bahr'de Müşriklerle Karşılaşmaları

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sîfü'l-Bahr'e göndermek üzere, ilk defa olarak Hz. Hamza için bayrak bağladı.[1049]

Hz. Hamza'nın bayrağı beyazdı ve onu müttefiki Ebu Mersed b. Kennaz b. Husayn taşımakta idi.

Ebu Mersed, uzun boylu ve gür saçlı idi.[1050]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hamza'nın maiyyetine -hepsi de Muhacirlerden olmak üzere- 30 süvari vermişti.[1051]

Hz. Hamza'nın maiyyetine Ensardan hiç kimsenin verilmemesinin, Akabe Bey'atında Ensara sadece Peygamberimiz Aleyhisselâmı Medine'de koruma şartı koşulmuş olmasından ileri geldiği; bunun için, Peygamberimiz Aleyhisselâmın, Bedir savaşına çıkıncaya kadar, Ensardan hiç kimseyi askerî seferlere göndermediği, bu devrede onlara kendisini ve Muhacirleri korumakla yetinmiş olduğu söylenir.[1052]

Hz. Hamza'nın maiyyetindeki 30 süvari arasında:

1. Ebu Ubeyde b. Cerrah,
2. Ebu Huzeyfe Utbe b. Rebia,
3. Sâlim Mevlâ Ebi Huzeyfe,
4. Âmir b. Rebia,
5. Amr b. Sürâka,
6. Zeyd b. Hârise,
7. Kennaz b. Husayn,
8. Mersed b. Kennaz,
9. Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlısı Enese de bulunuyordu.[1053]

İçlerinde Ebu Cehil b. Hişam'ın da bulunduğu, Mekkeli müşriklerden 300 süvarinin himayesinde Şam'dan dönüp Mekke'ye gitmek isteyen ticaret kervanı Sîfü'l-Bahr'e (deniz sahiline) gelmiş bulunuyordu.[1054] İki taraf, çarpışmak için saf bağladılar.[1055]

Mecdi b. Amr el-Cühenî'nin Arabuluculuk Edişi

O sırada, iki tarafın da dostu ve müttefiki olan Mecdi b. Amr el-Cühenî, yetişip araya girdi.

Kâh onlara, kâh bunlara gide gele, en sonunda iki tarafı da çarpışmaktan vazgeçirdi.

Hz. Hamza, arkadaşlarıyla birlikte Medine’ye döndü.

Ebu Cehil de, ticaret kervanı ve arkadaşlarıyla birlikte Mekke’ye yöneldi.[1056] Hz. Hamza; Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına dönünce, Mecdi’nin araya girip yaptığı hizmetini haber verdi.[1057]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Mecdi b. Amr’ın, Müslüman olmadığı halde[1058] kendiliğinden bu arabuluculuğu yapıp çarpışmayı önleyişine memnun oldu ve bu husustaki başarısını tebrik ve takdir buyurduğunu açıkladı.

Mecdi’nin kendi cemaatından gönderdiği kimselere de elbiseler giydirdi.[1059]

Ubeyde b. Hâris’in Râbığ’a Gönderilişi

Seferin Tarihi ve Mevkii

Râbığ seferi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’ye hicretinin 8. ayının başında, Şevval ayında idi.[1060]

Râbığ; hacıların Mekke’ye giderken geçtikleri, Ebvâ ile Cuhfe arasında bulunan bir vadi olup,[1061] Cuhfe’ye uzaklığı üç mildir.[1062]

Seferin Sebep ve Gayesi

Râbığ seferinin sebep ve gayesi de, Sîfü’l-Bahr seferi için gösterilmiş olan sebep ve gayenin aynısıdır.[1063]

Râbığ Seferine Katılan Süvarilerin Sayısı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ubeyde b. Hâris’i Râbığ’a gönderirken,[1064] ona bir bayrak bağlamıştı.[1065] Bağlanan bayrak beyaz bezdendi[1066] ve Ubeyde b. Hâris, Hz. Hamza’dan sonra, bayrağı bağlanan Müslümanların ilki idi.[1067]

Ubeyde b. Hâris’in bayrağını Mıstah b. Üsâse taşımıştır.[1068]

Ubeyde b. Hâris'in maiyyetine verilen süvarilerin sayısı 60[1069] veya 80 idi.[1070]

Onların hepsi Muhacirlerdendi.

İçlerinde Ensardan hiç kimse yoktu.[1071]

Mücahidlerin Müşriklerle Karşılaşmaları

Muhacir mücahidler Hicaz'da Seniyetü'l-mere'nin aşağısında,[1072] Râbığ vadisinde Ahyâ diye anılan bir suya eriştiler.[1073]

Orada, Kureyşîlerden, büyük ve kalabalık bir cemaata rastladılar.[1074]

Kureyşîler, Ebu Süfyan Sahr b. Harb'in kumandası altında 200 kişi idiler.[1075]

Bu müşriklerin, İkrime b. Ebu Cehil'in veya Mikrez b. Hafs'ın kumandası altında bulundukları da söylenir.[1076]

İki taraf da, hayvanlarını otlatmak için, yoldan saptılar.[1077]

Çarpışmak için ne saf bağladılar, ne de kılıç sıyırdılar.

Ancak, aralarında hafif bir tutuşma, çatışma, ok gösterisi yapıldı.[1078] Sa'd b. Ebi Vakkas o gün ilk oku attı ve İslâm'da ilk ok, onun tarafından orada atılmış oldu.[1079]

Sa'd b. Ebi Vakkas arkadaşlarının önüne geçti, ok çantasını açtı.

Arkadaşları da onu kalkanlarıyla siperlediler.

Sa'd b. Ebi Vakkas, ok çantasındaki oklarını atıp tüketinceye kadar, müşriklere ok yağdırdı.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın çantasında yirmi ok vardı.

Kendisinin attığı hiçbir ok boşa gitmiyor, insan veya hayvandan, hangisine değiyorsa, onu ya öldürüyor, ya da yaralıyordu.[1080]

Müşrikler, Müslümanlara yardımcı kuvvetler geleceğini sanarak korktular.[1081]

İki taraf da, adamlarını esirgeyerek, birbirlerinden ayrıldılar.[1082]

Sa’d b. Ebi Vakkas, Ubeyde b. Hâris’e:

“Ardlarına düşseydik, onları öldürürdük! Çünkü onlar korkarak dönüp gittiler” dedi.[1083]

Mikdad b. Amr ile Utbe b. Gazvan’ın Müslümanlar Tarafına Kaçmaları

Müslüman oldukları halde o güne kadar Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelmeye muvaffak olamayan Mikdad b. Amr ile Utbe b. Gazvan, Müslümanlara kavuşabilmek umudu ile, müşriklerin yanına katılıp yola çıkmışlardı.

Müslümanları görünce, onların yanına kaçtılar.[1084]

Sa’d b. Ebi Vakkas’ın Harrar’a Gönderilişi

Seferin Tarihi ve Mevkii

Harrar seferi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’ye hicretinin 9. ayının başlarında, Zilkâde ayında idi.[1085]

Harrar, Hicaz’da[1086] Cuhfe yakınında bir suyun adı olup,[1087] Cuhfe’den Mekke’ye gelinirken Mahacca’nın solunda ve Gadîr-i Hum’un yakınındadır.[1088]

Seferin Gayesi ve Sefere Katılanların Sayısı

Peygamberimiz Aleyhisselâm Sa’d b. Ebi Vakkas için beyaz bir sancak bağladı.

Harrar seferinde sancağı Mikdad b. Amr taşıdı.[1089]

Sefere katılanların sayısı 8 idi.[1090] 20 kişi oldukları da rivayet edilir.[1091]

Kervan halkı 60 kişi idi.[1092]

Sa’d b. Ebi Vakkas der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Ey Sa’d! Harrar’a varıp kavuşuncaya kadar git!

Çünkü, Kureyşîlerin kervanı oradan geçecektir” buyurdu.[1093]

Harrar'dan ileri geçmemeyi de tavsiye etti.[1094]

Gündüzleri sinip gizlenmekte, geceleri yürümekte idik.

Beşinci günün sabahında Harrar'da sabahladığımız zaman, kervanı, oradan bir gün önce geçip gitmiş bulduk. Resûlullah Aleyhisselâm Harrar'dan ileri geçmemekliğimi bana emretmişti.

Böyle olmasaydı, onlara yetişmeyi arzu ederdim."[1095]

Mücahidler, hiçbir çarpışma yapmadan, Medine'ye döndüler.[1096]

Ebvâ (Veddan) Gazâsı

Gazânın Tarihi ve Mevkii

Ebvâ (Veddan) gazâsı, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin onbirinci ayının başlarında, Safer ayında vuku bulmuştur.[1097]

Hicretin onikinci ayının başlarında vuku bulduğu da rivayet edilir.[1098]

Ebvâ; Furu' ile Cuhfe arasında bir karye olup, Medine'ye uzaklığı 23 mil kadardır, yani beş günlüktür.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın annesi Hz. Âmine'nin kabri buradadır.[1099]

Peygamberimiz Aleyhisselâm altı yaşlarında bulunduğu sırada, Hz. Âmine Medine'ye gidip zevci Hz. Abdullah'ın kabrini ziyaret ettikten sonra Mekke'ye dönerken Ebvâ'da vefat etmiş ve oraya gömülmüştü.[1100]

Veddan ise, Medine ile Mekke arasında Füru' nahiyelerinden derli toplu bir yer olup Herşâ'ya 6 mil, Ebvâ'ya 8 mil uzaklıkta ve Cuhfe yakınında Damrâ, Gıfâr ve Kinanelere ait arazidendir.

Veddan'ın Cuhfe'ye uzaklığı bir merhaledir.[1101]

Gazânın Sebep ve Gayesi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ebvâ, Veddan seferinden maksadı; Kureyş müşrikleriyle karşılaşmak ve Damrâ b. Bekr oğullarıyla da bir anlaşma yapmaktı.[1102]

Ebvâ gazâsı, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bizzat katıldıkları ilk gazâ idi.[1103] Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ensardan Sa'd b. Ubâde'yi Medine'de yerine vekil bıraktı.[1104]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Sancağı ve Sancaktarı

Ebvâ, Veddan gazasında Peygamberimiz Aleyhisselâmın sancağı beyazdı ve onu Hz. Hamza taşımakta idi.[1105]

Mahşi b. Amr ed-Damrî ile Anlaşma Yapılışı

Ebva gazâsında, Kureyş müşrikleriyle karşılaşılmadığından, bir çarpışma olmamış; ancak, Kinane soyundan gelen Damrâ oğulları kabilesinin o zaman seyyidi ve lideri bulunan Mahşi b. Amr ile Ebvâ'da bir anlaşma yapılmıştır.[1106]

Buna göre, Peygamberimiz Aleyhisselâm onlarla çarpışmayacağı gibi, onlar da Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmayacaklar; Peygamberimiz Aleyhisselâma karşı yığınak yapmayacaklar, bir düşmana da yardım etmeyeceklerdi.[1107]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu hususta aralarında bir yazı da yazdırdı.[1108]

Yazılan yazıda şöyle denildi:

"Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bu, Muhammed Resûlullah'ın Benî Damrâlar için yazdığı yazıdır:[1109]

Onların malları ve canları emniyettedir.

Onlar, Allah'ın dinine karşı çarpışmadıkça, düşmanlarının baskınına karşı yardım görecekler; deniz bir kıl parçasını ıslatabilecek suya malik olduğu müddetçe, Peygamber onlara yardım edecektir.

Peygamber onları kendisine yardıma çağırdığı zaman da, onlar Peygamberin davetine icabet edeceklerdir. Bu, onlara, Allah'ın ve Resûlünün bir ahdi ve emânıdır. Yardım, onlardan, iyilik eden ve kötülüklerden sakınanları içindir."[1110]

Medine'ye Dönüş

Ebvâ seferi 15 gece sürdü. Peygamberimiz Aleyhisselâm bu sürenin sonunda Medine'ye döndü.[1111]

Buvat Gazâsı

Gazânın Tarihi ve Mevkii

Buvat gazâsı Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin onüçüncü ayının başlarında[1112] Rebiülevvel ayında vuku bulmuştur.[1113] Rebiülâhir ayında vuku bulduğu da rivayet edilir.[1114]

Buvat; Radvâ nahiyesinde, Zîhuşub'un yakınında, Cüheynîlerin dağlarından bir dağdır.

Bunun Medine'ye uzaklığı dört bürüd (36 mil) kadardır[1115] Üç bürüd olduğu da söylenir.[1116]

Buvat'ın Bevat diye okunduğu da vardır.[1117]

Radvâ; Yenbu yakınında, sulu, ağaçlı, vadili bir dağdır, Tihâme dağlarının ilkidir.

Radvâ, Yenbu'ya bir günlüktür, Medine'ye yedi merhaleliktir.[1118]

Gazânın Sebep ve Gayesi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın maksadı bu seferde Kureyş müşrikleriyle karşılaşmak,[1119] o sırada yolda olup içlerinde Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden Ümeyye b. Halef'in de bulunduğu 100 kişilik bir kuvvetin himayesindeki 2500 develik Kureyş ticaret kervanına da rastlamaktı.[1120]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Ensardan Sa'd b. Muaz'ı Medine'de yerine vekil bıraktı.[1121]

Sâib b. Osman b. Maz'un'un vekil bırakıldığı da rivayet edilir.[1122]

Buvat seferinde Peygamberimiz Aleyhisselâmın beyaz sancağını Sa'd b. Ebi Vakkas taşımıştır.[1123]

Buvat seferine katılan mücahidlerin sayısı 200 idi.[1124]

Bu seferde Kureyşîlerle bir karşılaşma ve çarpışma olmadan Medine'ye dönülmüştür.[1125]

Sefvan Gazâsı

Seferin Tarihi, İsmi ve Mevkii

Sefvan seferi; Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin onüçüncü ayının başlarında, Rebiülevvel ayında vuku bulmuştur.[1126]

Sefvan seferine Bedrü'l-ûlâ, Bedrü'l-evvel=ilk Bedir seferi de denilir.[1127]

Sefvan; Bedir nahiyesinde bir vadinin adıdır.[1128]

Medine ile Bedir'in arası bir beridliktir.[1129]

Sefvan Seferinin Sebebi ve Gayesi

Bu sefer, Medine'ye üç mil uzaklıktaki Akîk nahiyesinin Cürüf'e kadar uzanan Cemmâ dağında yayılmakta bulunan deve ve sığır gibi büyükbaş hayvanları sürüp götürmüş olan Kürz b. Cabir el-Fihrî'yi yakalamak maksadıyla yapılmıştır.[1130]

Kürz b. Cabir bunu Müslüman olmadan önce yapmış, sonradan İslâmiyeti kabul etmiş, iyi bir Müslüman olmuştur.[1131]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sefvan seferine çıkarken, Medine'de yerine Zeyd b. Hârise'yi vekil bırakmıştır.[1132]

Sefvan seferinde Peygamberimiz Aleyhisselâmın bağladığı beyaz sancağı Hz. Ali taşımıştır.[1133]

Peygamberimiz Aleyhisselâm İslâm mücahidleriyle birlikte Kürz b. Cabir'in arkasından Sefvan'a kadar gitmiş ise de, Kürz oralardan daha önce savuşup gitmiş bulunduğundan kendisine yetişilememiş, Medine'ye geri dönülmüştür.[1134]

Zü'l-Uşeyre Gazâsı

Seferin Tarihi ve Mevkii

Zü'l-Uşeyre seferi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin onaltıncı ayının başlarında, Cumâdelâhir ayında yapılmıştır.[1135]

Cumâdelûlâ ayında yapıldığı da rivayet edilir.[1136]

Zü'l-Uşeyre; Mekke ile Medine arasında Yenbu nahiyelerinden bir nahiye olup, Müdlic oğullarına aitti.[1137]

Zü'l-Uşeyre ile Medine'nin arası dokuz beridliktir.[1138]

Zü'l-Uşeyre; Hayber ve Medine'nin meşhur hurmaları müstesna olmak üzere, Hicaz'da en üstün ve en iyi cins hurma yetiştiren bir yerdi.[1139]

Seferin Sebebi ve Gayesi

Zü'l-Uşeyre seferinden maksat, herşeyden evvel, oradaki Müdlic oğulları ve onların müttefikleri olan Damrâ oğullarıyla anlaşma yapmaktı.[1140]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın o sıralarda Kureyş müşriklerinin Şam'a yolladıklarını haber aldığı ticaret kervanlarına elkoymak istediği de rivayet edilir.[1141]

Zü'l-Uşeyre Seferine Katılan Mücahidlerin Sayısı

Zü'l-Uşeyre seferine katılan mücahidler yüzelli-ikiyüz kişi kadardı[1142] ve hepsi de Muhacirlerdendi. Hiçbiri sefere katılmak için zorlanmadı.

Nöbetleşe binilmek üzere, yanlarında otuz kadar da deve[1143] ve bir adet de at bulunuyordu.[1144]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Seleme b. Abdulesed'i Medine'de yerine vekil bıraktı.[1145]

Zü'l-Uşeyre seferinde Peygamberimiz Aleyhisselâmın beyaz sancağını Hz. Hamza taşıdı.[1146]

Müdlic ve Damrâ Oğulları ile Anlaşma Yapılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm Zü'l-Uşeyre'de Müdlic oğullarına uğradı.

Müdlic oğulları Peygamberimiz Aleyhisselâmı son derecede ağırladılar.[1147]

Peygamberimiz Aleyhisselâm orada hem Müdlic oğullarıyla, hem de onların müttefikleri olan Damrâ oğullarıyla anlaşma yaptı.[1148] Müdlic oğullarına da, daha önce Damrâ oğullarına yazılmış olan anlaşma yazısının bir nüshası yazıldı.[1149]

Hz. Ali'ye Şehit Edileceğinin Haber Verilişi

Ammar b. Yâsir der ki:

"Zü'l-Uşeyre gazâsında Ali b. Ebi Talib'le iki yoldaştık.

Resûlullah Aleyhisselâm Zü'l-Uşeyre'de konaklayınca, Müdlic oğullarından bazılarının su ve hurma üzerindeki çalışmalarına baktık.

Ali b. Ebi Talib bana:

'Ey Ebu Yakzan! Şu kavmin yanına varıp nasıl çalışıyorlar bir baksak olmaz mı?' dedi.

Ben de:

'Gitmek istiyorsan, gidelim' dedim.

Gittik, onların yanlarına vardık. Yaptıkları işleri bir müddet seyrettik. Sonra, bizi uyku tuttu. Ben ve Ali, gidip küçük bir hurma ağacının altına, yumuşak toprak üzerine uzanınca, uyuyakaldık.

Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâm yanımıza gelip ayağıyla kımıldatmadıkça, uyanamadık!

Uyuduğumuz sırada, toza toprağa bulanmışız!

Resûlullah Aleyhisselâm, Ali b. Ebi Talib'i tozlara topraklara bulanmış görünce:

'Sana ne oldu Ebu Turab?' diye sordu. Sonra da:

'Size halkın en haydudu, yaramazı olan iki kişiyi haber vereyim, söyleyeyim mi?' buyurdu.

'Evet yâ Rasûlallah! Haber ver, söyle!' dedik.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Biri, Salih Peygamberin dişi devesini ayaklarını keserek öldüren Semud kavminin Uhaymir’idir; diğeri de ey Ali, seni şöylece vuracak olandır!’ buyurdu ve Ali’nin başının neresine vurulup nereye kadar kana boyanacağını sakalını tutarak işaret etti.”[1150]

Abdullah b. Cahş’ın Nahle’ye Gönderilişi

Seferin Tarihi ve Mevkii

Nahle seferi Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’ye hicretinin onyedinci ayının başlarında,[1151] Recep ayında idi.[1152] Seferin mevkii olan Nahle vadisi Mekke’nin yakınındadır, İbn Âmir’in bostanıdır.[1153] Mekke ile Taif arasındadır.[1154]

Seferin Sebep ve Gayesi

Nahle seferinin gayesi; Kureyş müşriklerini gözetlemek, denetlemek, onlar hakkında edinilecek bilgileri Peygamberimiz Aleyhisselâma getirmekti.[1155]

Abdullah b. Cahş der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, yatsı namazını kıldırınca, beni yanına çağırdı:

‘Sabah vakti olur olmaz yanıma gel! Silahın da yanında bulunsun! Seni bir tarafa göndereceğim!’ buyurdu.

Sabah olunca, Mescide gittim.

Kılıcım, yayım, ok çantam, kalkanım da yanımda idi.

Resûlullah Aleyhisselâm halka sabah namazını kıldırdıktan sonra evine döndü.

Ben ondan önce davranmıştım. Beni kapısının önünde dikilir buldu. Kureyşîlerden (Muhacirlerden) benimle birlikte gidecek bazı kişiler buldu.[1156]

Übeyy b. Ka’b’ı çağırdı.

Gelince, ona emretti. O da bir yazı yazdı.

Sonra beni çağırdı. Bana Havlan işi deri üzerine yazılmış bir mektup verdi.

‘Seni şu kişiler üzerine tayin ettim’ buyurdu.”[1157]

Nahle seferine memur edildiği zaman, Abdullah b. Cahş’a, ilk defa olarak “mü’minler emîri” ünvanı verildi.[1158]

Nahle Seferine Katılan Mücahidlerin Sayıları ve İsimleri

1. Abdullah b. Cahş,
2. Ebu Huzeyfe b. Utbe b. Rebia,
3. Vâkıd b. Abdullah,
4. Ükkâşe b. Mıhsan,
5. Halid b. Bükeyr,
6. Sa’d b. Ebi Vakkas,
7. Utbe b. Gazvan,[1159]
8. Süheyl b. Beyzâ,[1160]
9. Âmir b. Rebia,[1161]
10. Âmir b. Füheyre,
11. Ammar b. Yâsir,[1162]
12. Sa’d b. Leys.[1163]

Bunların hepsi Muhacirlerdendi.[1164]

Mücahidlere Tahsis Edilen Binitler

Nahle’ye kadar nöbetle binmek üzere, her iki kişiye bir deve tahsis edildi.[1165]

Abdullah b. Cahş’a Verilen Emir

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Abdullah b. Cahş’a, iki gün gitmedikçe mektubu açmamasını, açtığı zaman da onda buyurulana göre hareket etmesini ve arkadaşlarından hiçbirini de kendisiyle birlikte harekete zorlamamasını emir buyurdu.[1166]

Abdullah b. Cahş, Medine’den yola çıkacağı zaman da:

“Yâ Rasûlallah! Hangi taraftan gideyim?” diye sordu.[1167]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Necdiyye yolunu tut![1168] Kuyuya yönel!” buyurdu.

Abdullah b. Cahş, İbn Dumeyre kuyusuna eriştiği ve mektubu açıp baktığı zaman,[1169] onda şöyle yazıldığını gördü:

“Bismillâhirrahmânirrahîm.

Emmâ ba’d:[1170]

Benim bu mektubuma bakınca, yürümeye devam et! Mekke ile Taif arasındaki Nahle’ye in ve orada Kureyşîleri gözetle!

Onlar hakkında edineceğin haberleri bize bildir!”

Abdullah b. Cahş:

“İşittim ve buyruğuna boyun eğdim!” dedikten sonra, arkadaşlarına:

“Resûlullah Aleyhisselâm, bana Nahle’ye kadar yürüyüp gitmemi ve orada Kureyşîleri gözetlememi ve onlar hakkında edineceğim haberleri kendisine götürmemi emr ve bu yolda sizden herhangi bir kimseyi zorlamaktan da beni nehy buyuruyor.

O halde, sizden her kim şehitlik ister ve onu arzularsa, benimle gitsin. Kim de bundan hoşlanmazsa, geri dönsün!

Ben, Resûlullah Aleyhisselâmın buyruğunu yerine getiriciyim” dedi ve yürüdü.

Arkadaşları da onunla birlikte yürüdüler. Arkadaşlarından hiçbiri ondan geri kalmadı. Abdullah b. Cahş arkadaşlarıyla birlikte Hicaz üzerinden Medine’ye kadar ilerleyip Buhran’a vardılar.

O sırada Sa’d b. Ebi Vakkas’la Utbe b. Gazvan nöbetle bindikleri develerini kaybettiler, onu aramak için geri kaldılar.[1171]

Orada iki gün oyalandılar, arkadaşlarının arkasından gittilerse de buluşamadılar.[1172]

Abdullah b. Cahş ile yanındaki arkadaşları ise Nahle’ye kadar ilerleyip oraya indiler.

Orada, Kureyşîlere ait, kuru üzüm ve deri gibi ticaret malları yüklü bir kervana rastladılar ki; müşriklerden Amr b. Hadramî, Osman b. Abdullah b. Mugîre ve kardeşi Nevfel b. Mugîre ile Hişam b. Mugîre'nin azadlısı Hakem b. Keysan bu kervanda bulunuyorlardı.[1173]

Kervan Taif'ten gelip orada konaklamıştı.[1174]

Kervandaki müşrikler, Müslümanların yakınlarına indiklerini görünce, korktular.

Fakat, Ükkâşe b. Mıhsan'ın başını tıraş etmiş olduğunu görünce de:

"Bunlar umrecilerdir, bunlardan size bir zarar gelmez!" dediler.[1175]

Kervan halkı yüklerini çözüp develerini saldılar, yemek yapmaya da başladılar.[1176] Mücahidler kervan hakkında kendi aralarında görüştüler, konuştular.

Gün, Recep ayının son günü idi.

"Vallahi, eğer bunları bu gece bırakırsanız, Harem'e girerler ve kendilerini bununla korurlar.

Eğer onları bu gece öldürürseniz, muhakkak, Haram olan ayda öldürmüş olursunuz!" dediler, tereddüde düştüler, onların üzerine yürümekten çekindiler.[1177]

İçlerinden birisi:

"Biz bugün haram olan aydan mıdır, değil midir; pek bilemiyoruz"

Başka birisi ise:

"Biz bugünün haram olan aydan başka bir gün olduğunu bilmiyoruz! Onu helalleştirmeyi uygun görmeyiz!" dedi.[1178]

Haram Olan Aylar

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Veda Haccı hutbesinde, haram olan aylar hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah katında ayların sayısı 12'dir.[1179] Bunlardan dördü haram aylardır. Üçü, birbiri ardınca gelir: Zilkade, Zilhicce ve Muharrem.

Biri de, iki Cumad ile Şaban arasında bulunan, Mudar’ın ayı Recep’tir.”[1180]

Mücahidlerin Kervan Mallarını İğtinam Edip Medine’ye Getirmeleri

Mücahidler, bir hayli tereddütten sonra, cesarete geldiler. Öldürebileceklerini öldürmeye ve yanlarındaki malları almaya kalktılar. Vâkıd b. Abdullah, Amr b. Hadramî’yi bir okla vurup öldürdü, Osman b. Abdullah ile Hakem b. Keysan’ı esir aldı.

Nevfel b. Abdullah ise kaçıp onlardan kurtuldu, arkasından yetişemediler. Abdullah b. Cahş ve arkadaşları, ticaret kervanını ve iki esiri Medine’ye getirdiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Ben size haram olan ayda çarpışmayı emretmedim!?” buyurup, onlardan bir şey almaktan çekindi.

Mücahidlerin elleri yanlarına düştü. Helâk ve mahv olduklarını sandılar.[1181]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara ne haram olan ayda, ne de haram olan ayın başkasında çarpışmayı emretmiş değildi; ancak Kureyşîlere ait haberleri sezmeye çalışmalarını emretmişti.[1182]

Onlara, Medine’deki Müslüman kardeşleri de, yaptıkları bu işten dolayı çattılar:[1183]

“Siz, buyurulmadığınız bir işi işlediniz!

Çarpışmakla emrolunmadığınız halde, haram olan ayda çarpışma yaptınız!” dediler.[1184]

Kureyş müşrikleri de:

“Muhammed ve ashabı haram olan ayı helalleştirdiler; onda kan döktüler, mal aldılar ve adamları esir ettiler!” diyerek, yapılan işi kınadılar.[1185]

Mekke’de bulunan bazı Müslümanlar ise:

“Onlar bu yaptıklarını ancak Şaban ayında yapmışlardır” diyerek, müşriklerin sözlerini reddetmeye çalıştılar.[1186]

Gerçekten de, Mücahidler, kervan halkının üzerine yürüdükleri günün haram olan aydan olup olmadığı hususunda şüphe ve tereddüt halinde idiler.[1187]

Medine’de Yahudiler bu hadiseden Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde geleceğe ait birtakım kehanetlerde bulunmakta, yorumlar yapmakta idiler:

“Amr b. Hadramî’yi Vâkıd b. Abdullah öldürdü. Amr harbi geliştirdi, yaşattı! Hadramî harbe yaklaştı! Vâkıd b. Abdullah harbi ateşledi!” demekte idiler.[1188]

Halk bu hususta sözü çoğaltınca, Yüce Allah Resûlüne indirdiği âyette şöyle buyurdu:

“Sana haram olan ayı ve ondaki muharebeyi sorarlar.

De ki: O ayda muharebe etmek büyük günahtır.

İnsanları Allah yolundan men etmek, O’nu inkâr etmek, ziyaretçilerin Mescid-i Harama gitmelerine engel olmak, onun halkını oradan çıkarmak ise, Allah katında daha büyük günahtır.

Fitne, adam öldürmekten de beterdir!

Kâfirler, güçleri yetse, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle çarpışmaya devam edeceklerdir.

İçinizden kim dininden döner de kâfir olarak ölürse, o gibilerin yaptığı iyi işler, dünyada da, ahirette de boşa gitmiştir.

Onlar o ateşin (Cehennemin) arkadaşlarıdır.

Onlar orada (hiç çıkmamak üzere) temelli kalıcıdırlar.”[1189]

Yüce Allah bu âyeti indirip Müslümanların korku ve endişelerini dindirince, Peygamberimiz Aleyhisselâm kendisine ayrılan ganimet payını ve iki esiri kabul etti. Kureyş müşrikleri esir edilen Osman b. Abdullah ve Hakem b. Keysan için kurtulmalık akçesi gönderdiler.[1190] Gönderilen kurtulmalık akçesi, her birisi için 40 ukıyye gümüştü. 1 ukıyye, 40 dirhemdir.[1191]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kurtulmalık akçelerini getiren Kureyş elçilerine:

“İki sahabimiz Sa’d b. Ebi Vakkas’la Utbe b. Gazvan sağ salim gelinceye kadar, sizden kurtulmalık akçenizi kabul edemeyeceğiz.

Çünkü, bu iki arkadaşımızın akıbetinden korkuyoruz.

Eğer siz onları öldürürseniz, biz de sizin iki esirinizi öldürürüz!” buyurdu.[1192]

Sa’d b. Ebi Vakkas der ki:

“Nihayet, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına geldik ki, onlar bizim öldürülmüş olduğumuzu sanıyorlardı.

Biz bu seferimizde çok açlık çektik.

Müleyha’dan yola çıktık.

Müleyha ile Medine’nin arası 6 beridliktir.

Müleyha’dan bir cemaatla yola çıktığımız zaman, yanımızda tadacak hiçbir şey yoktu..

Dikenli ağaçlara rastladıkça onları yemekte, üzerine de, su içmekte idik.

Nihayet Medine’ye geldik

Medine’ye gelince, orada Kureyşîlerden bazılarını, esir adamlarının kurtulmalıklarını getirmiş bulduk.

Biz gelince, Resûlullah Aleyhisselâm onların getirdikleri kurtulmalık akçelerini kabul etti.”[1193]

Hakem b. Keysan’ın Müslüman Oluşu ve Osman b. Abdullah’ın Kâfir Olarak Ölüşü

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hakem b. Keysan’ı İslâmiyete davet etti ve ona İslâmiyeti uzun uzadıya anlatmaya çalıştı.

Hz. Ömer:

“Yâ Rasûlallah! Bununla ne diye konuşup durursun? Vallahi bu hiçbir zaman Müslüman olmaz! Bırak beni, onun boynunu vurayım da anasının yanına (Cehenneme) kadar gitsin!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ömer'in sözüne bakmadı, Hakem'e İslâmiyeti anlatmaya devam etti.

Hakem:

"İslâm nedir?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"İslâm, Allah'a hiçbir şeyi eş, ortak koşmaksızın ibadet etmen ve Muhammed'in de O'nun kulu ve resûlü olduğuna şehadet getirmendir" buyurunca, Hakem:

"Müslüman oldum!" dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ashabına dönerek:

"Eğer ben demin bu hususta size uyup onu öldürmüş olsaydım, Cehenneme girmiş gitmişti o!" buyurdu.[1194]

Hakem, Müslüman olunca, Medine'de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında kaldı; Mekke'ye gitmedi.[1195]

Hz. Ömer der ki:

"Hakem'in Müslüman olduğunu görünce, sanki bütün geçmiş ve gelecek şeyler beni tuttu ve sıktı! Kendi kendime:

'Peygamber Aleyhisselâm, benden daha iyi bilirken, ben nasıl, ne diye ona karşı bir şeyi dilemeye kalkarım?!' dedim. Sonra da:

'Benim bu öğütten maksadım, ancak, Allah ve resûlünün rızasını kazanmaktı' diyerek kendimi teselli ettim.

Hakem Müslüman oldu. Vallahi, Müslümanlığını da güzelleştirdi: Allah yolunda cihad etti. Nihayet, Bi'r-i Maûne'de şehit edildi.

Resûlullah Aleyhisselâm ondan hoşnut oldu, Hakem Cennetlere girdi."[1196]

Nahle'de esir edilip Medine'ye getirilmiş bulunan Kureyş müşriklerinden Osman b. Abdullah ise, kurtulmalık akçesi ödenip serbest bırakılınca Mekke'ye gitti ve orada kâfir olarak öldü.[1197]

Abdullah b. Cahş ile Arkadaşlarının Nahle Seferinden Dolayı Ecir Ummaları

Abdullah b. Cahş ve arkadaşları, haklarında âyet indiği zaman, Allah yolundaki cihadlarından dolayı ecir ve sevaba nail olmayı da ummuşlar ve:

"Yâ Rasûlallah! Mücahidlere verilecek ecirden bizler de -gazamızdan dolayı- umabilir miyiz?" diye sormuşlardı.[1198]

Yüce Allah, indirdiği âyette şöyle buyurdu:

"Şüphe yok ki, iman edenler ve Allah yolunda hicret edip de cihad edenler, işte onlar, muhakkak Allah'ın rahmetini umarlar.

Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir."[1199]

Şam'dan Medine'ye Gelen İbn Heyyiban'ın Yahudilere Peygamberimiz Aleyhisselâmın Geleceğini Haber Verişi ve Ona Uymayı Vasiyet Edişi

Şam Yahudilerinden İbn Heyyiban, İslâmiyetten birkaç yıl önce, Medine'ye gelip yerleşmişti.

Kendisi hayırlı ve salih bir zâttı.

Vefat edeceği sırada, Yahudilere:

"Ey Yahudi cemaatı! Siz benim o yiyecekleri, içecekleri bol ülkeden şu yoksulluk ve açlık yurduna gelişimin sebebini biliyor musunuz?" diye sordu.

Yahudiler:

"Sen daha iyi bilirsin!" dediler.

Bunun üzerine, İbn Heyyiban:

"Ben, buraya, ortaya çıkması çok yaklaşan peygamberin gelmesini beklemek üzere gelmiş bulunuyorum. Bu şehir, onun hicret yurdu olacaktır! Ben onun daha evvel gönderilmesini, benim de kendisine tâbi olmamı çok arzu ederdim! Onun geleceği zaman, çok yaklaşmıştır. Ey Yahudi cemaatı! Sakın, ona inanmak ve tâbi olmakta başkaları sizi geçmesin! O, kendisine muhalefet edecek olanların kanlarını dökmeye, çoluk çocuklarını ve kadınlarını esir almaya da memurdur. Siz bu hususta ona engel olamaz, ondan korunamazsınız da!" dedi, sonra da öldü.[1200]

Allah ondan razı olsun!

İbn Heyyiban'ın vasiyeti ve öğüdü Yahudilerce dinlenmiş, fakat tutulmamış, bilakis Peygamberimiz Aleyhisselâma düşmanlıklarını arttırmaktan başka bir işe yaramamıştır.

Nitekim, Beni Nadîr Yahudilerinin başkanı ve bilgini Huyey b. Ahtab'la kardeşi Ebu Yâsir b. Ahtab, Peygamberimiz Aleyhisselâmı Kuba'ya geldiği zaman gidip dinledikleri ve gelmesini bekledikleri peygamberin bütün sıfatlarını kendisinde gördükleri ve bunu itiraf da ettikleri halde, Yahudilerin İslâmiyete girmelerini önlemek için olanca gayretlerini sarfetmekten geri durmamışlardır.[1201]

Yahudilerin, Gelmesini Bekleyip Durdukları Peygamberi, Gelince İnkâr Etmeleri

Evs ve Hazrec kabilelerinden oluşan Ensar, önce putperest idiler. Bunlar, kendi yurtlarında, Yahudilerle zaman zaman çarpışır dururlardı.

Yahudilerle araları bozuldukça, Yahudiler:

"Bir peygamber gönderilmek üzeredir. Onun geleceği zamanın gölgesi düşmüştür.

O peygamber gelince biz ona tâbi ve onunla birlik olup, Âd ve İrem kavminin öldürüldükleri gibi, biz de sizi öldüreceğiz!" derlerdi.[1202]

Yüce Allah, Hz. Muhammed Aleyhisselâmı Araplardan gönderince, Yahudiler onu inkâr ettiler.

Muaz b. Cebel ile Bişr b. Berâ' b. Ma'rur:

"Ey Yahudi cemaatı! Allah'tan korkunuz ve Müslüman olunuz!

Biz putperest iken, siz Muhammed Aleyhisselâmla size yardım geleceğini umuyor, onun gönderilmek üzere bulunduğunu haber veriyor ve bize onun sıfatlarını belirtiyordunuz" dediler.

Sellam b. Mişkem:

"Bize, bildiğimiz bir şey gelmemiştir ve gelen, bizim size anlattığımız peygamber değildir!" dedi.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1203] şöyle buyurdu:

"Vaktâ ki, onlara -yanlarındakini tasdik edici (ve doğrultucu)- bir Kitab geldi ki, daha önce, küfredenlerin aleyhine böyle bir fetih istiyorlardı.

İşte, tanıdıkları o şey gelince, inkâra kalkıştılar.

Artık Allah'ın lâneti o kâfirleredir."[1204]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Yahudileri İslâmiyete davet edip Allah'tan başkasına tapmaktan ve bunun akıbetinden sakındırdığı zaman, Yahudiler Peygamberimiz Aleyhisselâmın davetine icabetten kaçındılar. Onun Allah'tan getirip tebliğ ettiklerini inkâr ettiler.

Bunun üzerine, Muaz b. Cebel ile Sa'd b. Ubâde ve Ukbe b. Vehb, onlara:

"Ey Yahudi cemaatı! Allah'tan korkunuz! Vallahi, siz elbette bilirsiniz ki, o Allah'ın resûlüdür.

Andolsun ki; onun peygamber olarak gönderilmesinden önce, siz onu bize anıyor ve sıfatını bize tarif edip duruyordunuz!" dediler.

Râfi' b. Hüreymile ile Vehb b. Yahuza:

"Bunu, biz size hiçbir zaman söylemedik!

Allah da, Musa'dan sonra ne bir Kitab indirmiş, ve ondan sonra ne bir müjdeleyici, ne de bir korkutucu göndermiştir!" dediler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1205] şöyle buyurdu:

"Ey ehl-i kitab! Peygamberlerin arası kesildiği bir zamanda, size gerçekleri apaçık söyleyip duran Resûlümüz gelmiştir. Tâ ki, 'Bize ne bir rahmet müjdecisi, ne de bir azab habercisi gelmedi!' demenize meydan kalmasın.

İşte, size rahmet müjdecisi de, azab habercisi de, geldi artık!

Allah herşeye hakkıyla kâdirdir."[1206]

***

Yahudi bilginlerinden Ebu Yâsir b. Ahtab, Nâfi' b. Ebi Nâfi', Âzer b. Ebi Âzer, İzar b. Ebi İzar ve Eşya', Peygamberimiz Aleyhisselâma gelerek; peygamberlerden kimlere iman edileceğini sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, onlara:

"'Biz Allah'a ve bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkub'a ve torunlara indirilenlere, Musa'ya ve İsa'ya verilenlere ve peygamberlere Rableri tarafından verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırd

etmeyiz. Biz Allah’a teslim olmuş Müslümanlarız’ deyin” (Bakara: 136) mealli âyeti okudu.

İsa b. Meryem Aleyhisselâm anılınca;

“Biz İsa b. Meryem’e iman etmeyiz!

Ona iman edene de iman etmeyiz!” dediler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1207] şöyle buyurdu:

“De ki: Ey ehl-i kitab! Sizin bizden hoşlanmayışınızın sebebi; bizim Allah’a ve bize indirilen ile daha önce indirilenlere iman ettiğimizden ve sizin de birçoğunuzun fâsık kimseler oluşunuzdan başka bir şey değildir.”[1208]

***

Yahudi bilginlerinden Râfi’ b. Hârise, Sellam b. Mişkem, Malik b. Sayf, Râfi’ b. Hureymile de:

“Ey Muhammed! İbrahim’in milleti ve dini üzerinde bulunduğunu ve Tevrat’tan yanımızdakilere inandığını söyleyen ve onların Allah tarafından gelen hak ve gerçek olduğuna şehadet eden sen değil misin?” diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Amma, siz onda bulunmayan şeyleri ihdas ve onda Allah’ın sizden almış olduğu ahdi inkâr ettiniz. Onda insanlara açıklamakla emrolunduğunuz şeyleri de, ketmedip gizlediniz.

Ben sizin kendiliğinizden ihdas ettiğiniz şeyleri kabul ve tasdikten uzağım!” buyurdu.

Onlar:

“Biz elimizde bulunan şeyle amel ederiz! Biz hidayet ve hak üzereyiz. Sana ne iman eder, ne de tâbi oluruz!” dediler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette şöyle buyurdu:

“De ki: Ey ehl-i kitab! Tevrat’ı ve İncil’i ve Rabbinizden size indirileni dosdoğru tatbik ve icra edinceye kadar, siz hiçbir şey üzere değilsiniz! Andolsun ki; sana Rabbinden indirilen, onlardan birçoğunun taşkınlığını ve küfrünü arttıracaktır. O halde, o kâfirler güruhuna karşı gam çekme!”[1209]

***

Yahudilerden Nahham b. Zeyd, Kardem b. Ka’b ve Bahri b. Amr, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelerek:

“Ey Muhammed! Allah ile beraber ondan başka ilah bulunduğunu biliyor musun?” diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah ki, O’ndan başka hiçbir ilah yoktur ve ben bunun için gönderildim ve buna davet ediyorum” buyurdu.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1210] şöyle buyurdu:

“De ki: Şahit olmak bakımından, hangi şey daha büyük?

De ki: Benim aramla sizin aranızda Allah hakkıyla şahittir.

Şu Kur’ân, bana, sizi de, (sizden sonra kendilerine) erişecek olanları da inzar etmekliğim için vahyolundu.

Allah ile beraber başka ilahlar da olduğuna gerçekten siz mi şahitlik ediyorsunuz?!

De ki: Ben buna asla şahitlik etmem!

De ki: O, ancak bir tek ilahtır. Sizin eş tutmakta olduğunuz şeylerle, muhakkak ki, benim hiçbir ilişiğim yoktur!”[1211]

Seleme b. Selâme der ki:

“Abduleşhel oğulları mahallesinde, bizim Yahudi bir komşumuz vardı.

Bu Yahudi bir gün evinden çıkarak Abduleşhel oğullarının toplandıkları yere gelip durdu.

O zaman ben Abduleşhel oğulları içinde yaşça en genci idim.

Üzerimde Yemen işi bir aba vardı. Abaya bürünmüş olduğum halde, avlumuzda yere uzanmıştım.

Yahudi; Kıyamet gününden, ölülerin tekrar dirilmesinden, ahiret hesabından, Mizandan, Cennet ve Cehennemden bahsediyordu.

O, bunları inkâr eden, putlara tapan ve insanların öldükten sonra tekrar dirileceklerine inanmayan kimselere anlatıyordu.

Onlar, Yahudiye dönüp:

‘Ey filan! Yazıklar olsun sana!

Sen insanların öldükten sonra tekrar dirilip Cennet veya Cehenneme gideceklerine inanıyor musun?’ dediler.

Yahudi:

‘Evet! Yemin ederim ki, inanıyorum! Oradaki Cehennemde yanacağım müddet yerine, bu dünyada en büyük tandırı kızdırarak beni içine atıp sonra ağzını kapatıp sıvasalar, oradaki Cehennem azabından kurtulmak için, kabul ederdim!’ dedi.

Yahudiye:

‘Yazıklar olsun sana! Ey filan! Bu söylediğin şeylerin bir delili var mı?’ diye sordular.

Yahudi:

‘Evet, var! Şu beldelerden çıkacak olan bir peygamber bunun delilidir’ dedi ve eliyle de Mekke ve Yemen tarafına işaret etti.

Onlar, Yahudiye:

‘Peki, sen bu peygamberin ne zaman ortaya çıkacağını tahmin ediyorsun?’ diye sordular.

Yahudi, bana baktı -ki, ben o zaman orada bulunanların yaşça en küçüğü idim.

‘Şu çocuk, yaşarsa, onu görecektir!’ dedi.

Vallahi, çok geçmeden Yüce Allah resûlü Muhammed Aleyhisselâmı peygamber gönderdi ki, o Yahudi o zaman aramızda yaşıyordu.

Biz Resûlullaha iman ettik, o ise azgınlığı ve kıskançlığı yüzünden onu inkâr etti.

Kendisine:

‘Yazıklar olsun sana ey filan! Onun hakkında bize söylemiş olduğun şeyleri söyleyen sen değil miydin?’ dedik.

‘Evet! Fakat, bu, o gelecek olan değildir!” dedi.[1212]

***

Safvan b. Assal der ki:

“Ehl-i Kitabdan[1213] iki Yahudi[1214]den biri, öbürüne,[1215] arkadaşına:

‘Haydi, şu peygambere gidelim de, İsrail oğullarının men olundukları şeyleri soralım’ dediler.[1216]

Arkadaşı:

‘Sen ona peygamber deme! O senin kendisine peygamber dediğini duyarsa (memnuniyetinden) dört gözlü olur!’ dedi.

Gelip soracaklarını sordular.[1217]

Peygamber Aleyhisselâm:

‘1. Allah’a hiçbir şeyi şerik koşmayınız!

2. Çalmayınız!

3. Zina yapmayınız!

4. Allah’ın haram kılmış olduğu nefsi, haksız yere öldürmeyiniz!

5. Sihir (büyü) yapmayınız!

6. Riba (faiz) yemeyiniz!

7. Bir suçsuzu, öldürmesi için, devlet adamına götürmeyiniz!

8. Namuslu, iffetli bir kadına zina isnad etmeyiniz!

9. Savaştan kaçmayınız!

10. Siz Yahudilere mahsus olmak üzere, Cumartesi günü yasağına da tecavüz etmeyiniz!’ buyurunca, onlar Resûlullah Aleyhisselâmın ellerini ve ayaklarını öptüler ve:

‘Biz şehadet ederiz ki; sen, hiç şüphesiz, peygambersin!’ dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm, onlara:

‘Sizin bana tâbi olmanızı,[1218] Müslüman olmanızı[1219] engelleyen nedir?’ diye sordu.

Onlar:

‘Davud Aleyhisselâm, soyundan devamlı olarak peygamber gelip durması için Allah’a dua etmiştir.[1220]

Eğer biz sana tâbi olur,[1221] Müslüman olursak,[1222] Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız’ dediler.”[1223]

Yahudi Bilginlerinden Zebîr b. Bata'nın Gerçeği Önce İkrar ve Sonra İnkâr Edişi

Yahudi bilginlerinin büyüklerinden Zebir b. Bata; babasının ölümünden sonra ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın peygamber olarak gönderilişinden önce;

"Ben babamın bana okuduğu bir kitap buldum ki, içinde 'Peygamber Ahmed karaz (selem ağacı) yurdundan çıkacaktır. Onun sıfatı da şöyle şöyle olacaktır!' diye anılmaktadır" der dururdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mekke'de zuhur ettiğini işitir işitmez, elindeki kitabı imha etti ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın hal ve şanını gizledi:

"Onun hakkında hiçbir bilgi mevcut değildir" dedi.[1224]

Yahudilerin Peygamberimiz Aleyhisselâmın Sıfatlarını Kitaplarında Okudukları ve Çocuklarına da Öğrettikleri

Peygamberimiz Aleyhisselâmın peygamber olarak gönderilmesinden biraz önce, Kurayza, Nadîr, Fedek ve Hayber Yahudileri de, onun sıfatlarını, hicret edeceği yerin Medine olacağını yanlarındaki kitaplarda yazılı bulmuşlardı.[1225]

Benî Kurayza Yahudileri bunu çocuklarına da öğretirlerdi.[1226]

Ölüm Döşeğinde Müslüman Olan Yahudi Genci

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir gün, Hz. Ebu Bekir'le Hz. Ömer'in arasında yürüyüp gittiği sırada, kardeşinin veya kendisinin hasta olan oğluna şifa için Tevrat okuyan bir Yahudiye rastladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Ey Yahudi! Musa'ya Tevrat'ı indirmiş ve İsrail oğullarına denizi yarmış olan Allah aşkına doğru söyle! Sen Tevrat'ında benim na'tımı, sıfatımı ve zuhur edeceğim yeri yazılı bulmadın mı?" diye sordu.

Yahudi, başıyla işaret ederek:

'Hayır!' demek istedi.

Yahudinin yeğeni veya oğlu, bu inkâra dayanamadı:

“Musa’ya Tevrat’ı indiren, İsrail oğullarına denizi yaran Allah için şehadet ederim ki; o, senin na’tını, sıfatını, zamanını ve zuhur edeceğin yeri kitabında yazılı bulmuştur.

Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur.

Sen de Allah’ın resûlüsün!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yahudiyi arkadaşınızın başucundan kaldırınız!” buyurdu.

O sırada, hasta gencin de ruhu kabzolundu.

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz onun cenaze namazını kıldı.[1227]

Necidlinin Peygamberimiz Aleyhisselâm Hakkında Tevrat ve İncil’de Bildirilenleri İtiraf Edişi

Ashabdan Feletan b. Âsım’ın bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir gün Mescidinde ashabıyla birlikte otururken, birisinin gezindiğini gördü. Ona:

“Ey filan!” diyerek seslendi.

O da:

“Buyur yâ Rasûlallah!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen benim Resûlullah olduğuma şehadet ediyor musun?” diye sordu.

Adam:

“Hayır!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen Tevrat okur musun?” diye sordu.

Adam:

“Evet!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen İncil de okur musun?” diye sordu.

Adam:

“Evet!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sana and veriyorum: Sen beni Tevrat ve İncil’de yazılı bulmadın mı?” diye sordu.

Adam:

“Senin sıfatında, senin gibi birinin, senin çıktığın yerden ortaya çıkacağını yazılı bulduk.

Amma, biz onun içimizden çıkmasını umuyorduk.

Sen ortaya çıkınca, baktık ki, sen bizim umduğumuz değilsin!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen nerelisin?” diye sordu.

Adam:

“Necidliyim! O çıkacak peygamberin -korkusuz olarak Cennete girecek- yetmiş bin kişilik ümmetindenim.

Sizler ise azıcıklarsınız!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, kelime-i tevhid ve tekbir getirerek:

“Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; ben, o peygamberim!

Benim ümmetim de yetmiş binden, yetmiş binden, yetmiş binden çoktur!” buyurdu.[1228]

Hristiyan Kıskançlığı ve İnkârcılığından da Bir Örnek

Uteybe’nin azadlı kölesi Sehl, anası ve amcasının himayesinde bir yetim olup, Hristiyandı ve İncil okurdu.

Sehl der ki:

“Amcamın (İncil) Mushaf’ını alıp okurken, bir yaprağı geçeceğim sırada, yazısı hoşuma gitmedi. Yaprağı elimle yokladığım zaman, yaprağın diğerine tutkalla yapıştırılmış olduğunu gördüm.

Yaprağı birbirinden ayırınca, içinde Muhammed Aleyhisselâmın sıfatlarını yazılı buldum:

‘O, ne kısa, ne de uzun boyludur.

Ak tenlidir.

İki bölük halinde örgülü saçlıdır.

İki omuzunun arasında peygamberlik hâtemi vardır.

Çoğu zaman, dizlerini dikip iki elini kavuşturarak oturur.

Sadaka kabul etmez.

Merkebe ve deveye biner.

Davar sağar.

Eskimiş gömleği giyer. Böyle yapan kişi kibirden uzak olur; işte o böyle yapar.

O İsmail’in soyundandır.

Kendisinin ismi Ahmed’dir!”

Kendisinin sıfatlarını buraya kadar okuyup bitirdiğim zaman, amcam geldi. Yapışık yaprağı ayırdığımı görünce, beni dövdü ve:

‘Şu yaprağı açmak, okumak senin neyine gerek?!’ dedi.

Ben:

‘Onun içinde Ahmed Peygamber (aleyhisselâm)ın sıfatları var!’ dedim.

Amcam:

‘O artık bundan sonra gelmeyecektir’ dedi.”[1229]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Yumuşak Huyluluğunun Bir Yahudiyi Müslüman Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm bir Yahudiden belli bir vade ile 30 dinar borç almıştı.

Yahudi borç vadesinin bitmesine daha bir gün varken, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelip:

“Ey Muhammed! Hakkımı öde!

Zaten siz Abdulmuttalib oğulları borcunuzun vaktini geçirir, uzatır durursunuz!” dedi.

Hz. Ömer, ona:

“Ey habis Yahudi! Vallahi, eğer Resûlullahın evinde olmasaydın, gözünü patlatırdım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ömer’e:

“‘Allah seni affetsin ey Hafs’ın babası! Biz, senden, bu davranışından başkasını beklerdik:

Sen bana borcumu güzellikle ödememi söyleyecek, ona da, hakkının tahsilinde yardımcı olmakla birlikte, alacağını isterken daha nazik davranmasını tavsiye edecektin!?” buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu derece uysal ve yumuşak davranışı, Yahudinin Peygamberimiz Aleyhisselâmın yumuşak huyluluğu hakkında Tevrat’tan edinmiş olduğu bilgiyi azaltmadı, arttırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Yahudiye:

“Ey Yahudi! Senin bendeki alacağının müddeti ancak yarın sabah dolacaktır!” buyurduktan sonra, Hz. Ömer’e:

“Ey Hafs’ın babası! Onunla birlikte bahçeye git!

Beğenirse, ona şu kadar sa’ hurma ver ve hakkından biraz fazla da ver.

Verirken, ‘Sana şu kadar da fazla veriyorum’ de!

Razı olmazsa, ona bahçeden şu kadar daha fazla ver!” buyurdu.

Yahudi, bahçeye gidip gördü ve beğendi.

Hz. Ömer ona Peygamberimiz Aleyhisselâmın dediği kadar hurma verdi.

Emir buyurulan fazlayı da ödedi.

Yahudi, hurmaları teslim alınca:

“Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur! Muhammed de Allah’ın Resûlüdür!” dedikten ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın bütün sıfatlarıyla ve özellikle hilm sıfatıyla tavsif buyurulduğunu gördüğünü ve sırf bunu anlamak için ona bu şekilde davrandığını açıkladıktan sonra, Hz. Ömer’e:

“Sen şahit ol ki; bu hurma ile birlikte, malımın bir kısmını Müslümanların yoksullarından bir kısmına bağışladım” dedi.

Yüz yaşlarında bulunan tek ihtiyar dışında, bütün ev halkıyla birlikte Müslüman oldu.[1230]

Allah ondan ve onun Müslüman olan ev halkından razı olsun!

Yahudi Bilginlerinden Başlıcaları

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine'ye hicret edip geldiği zaman, Medine'de ve Medine'nin çevresinde pek çok Yahudi bilgini vardı.

Bunlar, Peygamberimiz Aleyhisselâma ve İslâmiyete karşı açıktan cephe almışlardı.

Yahudi bilginlerinin bütün düşmanlıkları, peygamberliğin kendilerinden alınıp Araplara verilmesinden duydukları kıskançlık ve kinden ileri geliyordu.

Bunlar; Evs ve Hazrec kabilesi müşrik ve münafıklarından birçoklarını da kandırarak kendi saflarına çekmeye muvaffak olmuşlar, Peygamberimiz Aleyhisselâmı yalanlamak ve İslâmiyeti reddetmekte birleşmişlerdi.

Yahudi bilginleri, Peygamberimiz Aleyhisselâmı uğraştırmak, müşkil duruma düşürmek, sıkıntıya sokmak maksadıyla birçok karışık, dolaşık sorular sormaktan da geri durmazlardı.

Muhtelif kabilelere mensup bulunan bu Yahudi bilginlerinden başlıcaları şunlardı:

Nadîr oğulları kabilesinden olanlar:

1. Huyey b. Ahtab,
2. Ebu Yâsir b. Ahtab,
3. Cüdeyy b. Ahtab,
4. Sellam b. Mişkem,
5. Kinane b. Rebi' b. Ebi Hukayk,
6. Sellam b. Ebi Hukayk (Ebû Râfi' A'ver)
7. Rebi' b. Rebi' b. Ebi Hukayk,
8. Amr b. Cahhaş,
9. Ka'b b. Eşref,
10. Haccac b. Amr,
11. Kardem b. Kays.[1231]

"Şu muhakkak ki, küfredenleri inzar etsen de, etmesen de, onlarca birdir; inanmazlar. Allah onların kalbleri üzerine de, kulakları üzerine de mühür basmış, gözlerinin üzerine bir de perde çekmiştir. En büyük azab da onlar

içindir”[1232] mealli âyetlerin Huyey b. Ahtab’la kardeşleri hakkında nazil olduğu rivayet edilir.[1233]

Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden Ebu Süfyan Sahr b. Harb Medine’ye geldikçe Sellam b. Mişkem’e konuk olur, ondan gördüğü bol ikramdan memnun kalırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâma zehirli koyun kebabı ikram eden de, bu Sellam b. Mişkem’in karısı Zeyneb binti Hâris idi.

Sa’lebe oğulları kabilesinden olan Yahudi bilginleri:

12. Abdullah b. Suriya A’ver,
13. İbn Saluba,
14. Muhayrık.

Hicaz’da, o zaman, Tevrat’ı İbn Suriya kadar iyi bilen Yahudi bilgini yoktu.

Başlangıçta İslâm’a düşmanlık gösteren Muhayrık ise daha sonra Müslüman olmuş ve Uhud savaşında şehit düşmüştür.

Allah ondan razı olsun!

Kaynuka oğulları kabilesinden olan Yahudi bilginleri:

15. Zeyd b. Lasit (veya Lusayt),
16. Sa’d b. Huneyf,
17. Mahmud b. Seyhan,
18. Uzeyz b. Ebi Uzeyz,
19. Abdullah b. Sayf (veya Dayf),
20. Süveyd b. Hâris,
21. Rifaa b. Kays,
22. Finhas,
23. Eşya’,
24. Numan b. Eda’,
25. Bahri b. Amr,
26. Şe’s b. Adiyy,
27. Şe’s b. Kays,

28. Zeyd b. Hâris,
29. Sükeyn b. Ebi Sükeyn,
30. Adiyy b. Zeyd,
31. Numan b. Ebi Evfa,
32. Numan b. Amr,
33. Ebu Enes,
34. Mahmud b. Dahya,
35. Malik b. Sayf (veya Dayf),
36. Ka’b b. Raşid,
37. Âzer,
38. Râfi’ b. Ebi Râfi’,
39. Helid,
40. Ezar b. Ebi Ezar (veya Âzer b. Âzer),
41. Râfi’ b. Hâris,
42. Râfi’ b. Hureymile,
43. Râfi’ b. Hârice,
44. Malik b. Avf,
45. Rifaa b. Zeyd,
46. Abdullah b. Selam,

Abdullah b. Selam Yahudi bilginlerinin en bilgilisi olup, Müslüman olunca, Husayn olan adını Peygamberimiz Aleyhisselâm Abdullah’a çevirmiştir.

Allah ondan razı olsun!

Benî Kurayza kabilesinden olan Yahudi bilginleri:

47. Zebir b. Bata,
48. Gazzal b. Şemvil,
49. Ka’b b. Esed,
50. Şemvil b. Zeyd,
51. Cebel b. Amr,
52. Nehham b. Zeyd,

53. Kardem b. Ka’b,

54. Vehb b. Zeyd,

55. Nafi’ b. Ebi Nafi’,

56. Ebu Nafi’,

57. Adiyy b. Zeyd,

58. Haris b. Avf,

59. Kardem b. Zeyd,

60. Üsame b. Habib,

61. Rafi’ b. Rümeyle,

62. Cebel b. Ebi Kuşeyr,

63. Vehb b. Yehuda,

Zurayk oğulları kabilesinden olan Yahudi bilgini:

64. Lebid b. A’sam.

Hârise oğulları kabilesinden olan Yahudi bilgini:

65. Kinane b. Suriya.

Amr b. Avf oğulları kabilesinden olan Yahudi bilgini:

66. Kardem b. Amr.

Neccar oğulları kabilesinden olan Yahudi bilgini:

67. Silbile b. Berham.

Bunlardan, Abdullah b. Selam ile Muhayrık hariç, hepsi Peygamberimiz Aleyhisselâma, ashabına düşmanlık, kötülük eden, kötü maksatlarla sorular soran Yahudi bilginlerinden başlıcaları idiler.[1234]

Yahudi Bilginlerinin Birtakım Sorular Sorarak Peygamberimiz Aleyhisselâmı Oyalamaya Çalışmaları

1. Rivayete göre İbn Abbas demiştir ki:

“Bir gün,[1235] Yahudi bilginlerinden bir topluluk, Resûlullah Aleyhisselâma geldiler:[1236]

‘Ey Ebu’l-Kâsım![1237] Ey Muhammed![1238] Peygamberden başka kimsenin bilemeyeceği[1239] dört şeyi sana soracağız.[1240]

Sen bunu yapar (sorularımızı cevaplar)san, biz sana tâbi olur, seni doğrular, sana inanırız’ dediler.[1241]

Resûlullah Aleyhisselâm, onlara:

‘Siz istediğiniz şeyi sorunuz.

Eğer ben sizin sorduğunuz şeyi söyler,[1242] size haber verirsem, beni doğrulayacağınıza,[1243] İslâmiyet üzere bana tâbi olacağınıza[1244] Allah ahd ve misakıyla[1245] ve Yâkub (aleyhisselâm)’un oğullarından aldığı söz üzere[1246] söz veriniz’ buyurdu.

Yahudi bilginleri:

‘Olur.[1247]

1. Tevrat indirilmeden önce, İsrail’in (Yâkub Aleyhisselâmın) kendisine haram kıldığı yemeğin hangisi olduğunu bize haber ver?

2. Kadının dölsuyu, erkeğin dölsuyu nasıldır, bize haber ver?

3. Dölsuyundan erkek nasıl olur ve dişi nasıl olur, bize haber ver?

4. Son zamanda gelecek olan şu ümmî peygamberin uykusu nasıldır ve meleklerden dostu hangisidir, bize haber ver?’ dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Ben sorduğunuz şeyleri size haber verecek olursam muhakkak bana tâbi olacağınıza, Allah ahdiyle söz veriniz’ buyurdu.

Yahudi bilginleri Resûlullah Aleyhisselâma istediği sözü verdiler.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Musa’ya Tevrat’ı indiren Allah aşkına,[1248] Allah’ın İsrail oğullarıyla geçen günleri aşkına![1249]

Siz İsrail (Yâkub Aleyhisselâm)’in şiddetli bir hastalığa tutulup hastalığının uzaması üzerine, Yüce Allah şifa verir ve hastalığından kurtarırsa kendisine en sevdiği içeceği ve en sevdiği yiyeceği haram

kılmayı adadığını ve en sevdiği yiyeceğin deve eti, en sevdiği içeceğin de deve sütü olduğunu bilmez misiniz?' diye sordu.

Yahudi bilginleri:

'Allah için, evet!' dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Allah'ım! Onların üzerine şahit ol!' dedi.[1250]

'Musa'ya Tevrat'ı indiren ve Kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah aşkına!

Erkeğin dölsuyunun beyaz ve yoğun, kadının döl suyunun ise sarı ve ince olduğunu;

Erkeğin dölsuyu kadının dölsuyuna üstün gelirse, Allah'ın izniyle çocuğun erkek olup ona benzediğini;

Kadının dölsuyu erkeğin dölsuyuna üstün gelirse, Allah'ın izniyle çocuğun kız olduğunu bilmez misiniz?' diye sordu.

Yahudi bilginleri:

'Allah için, evet!' dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Allah'ım! Onların üzerine şahit ol!' dedi ve:

'Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına!

Şu ümmî olan peygamberin gözünün uyuduğunu, fakat kalbinin uyumadığını bilmez misiniz?' diye sordu.

Yahudi bilginleri:

'Allah için, evet!' dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Allah'ım! Şahit ol!' dedi.

Yahudi bilginleri:

'Şimdi, sen bize, meleklerden dostun olanı da söyle!

Onun hakkında seninle ya birleşiriz, ya da ayrılırız' dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Benim dostum Cebrail Aleyhisselâmdır.

Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki, Cebrail (aleyhisselâm) onun dostu olmasın!' buyurdu.

Yahudi bilginleri:

'İşte, biz bu hususta senden ayrılırız!

Eğer senin dostun ondan başka bir melek olsaydı, muhakkak sana uyar ve seni doğrulardık' dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Sizin onu doğrulamanıza engel olan nedir?' diye sordu.

Yahudi bilginleri:

'O, bizim düşmanımızdır' dediler.[1251]

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Allah aşkına! Allah'ın İsrail oğullarıyla geçen günleri aşkına!

Siz bana Cebrail'in geldiğini bilmez misiniz?' diye sordu.

Yahudi bilginleri:

'Allah için, evet! Biliriz!

Fakat, ey Muhammed! O bize düşmandır!

O ancak şiddet için, kan dökmek için gelen bir melektir.

Eğer o böyle olmasaydı, biz sana tâbi olurduk' dediler."[1252]

Bunun üzerine, inen âyetlerde[1253] şöyle buyuruldu:

"De ki: Kim Cibrîl'e düşmansa, bilsin ki; o Kur'ân'ı, kendisinden önceki kitabları tasdik edici ve mü'minlere bir hidayet ve müjde kaynağı olmak üzere senin kalbine -Allah'ın izniyle- o indirmiştir.

Her kim Allah'a, Allah'ın meleklerine ve peygamberlerine, Cebrail ve Mîkâil'e düşman olursa, bilsin ki; Allah da, kâfirlerin düşmanıdır.

Andolsun ki; Biz sana apaçık mucizeler indirdik. Bunları ancak fâsıklar inkâr ederler.

Ne zaman bir andlaşma ile bağlansalar, içlerinden bir grup onu bozup atıverecek, öyle mi?!

Zaten onların çoğu inanmazlar."[1254]

Yahudi Bilgini Şe's b. Kays'ın Ensarı Birbirine Düşürüşü

Kaynuka oğulları Yahudilerinin bilginlerinden olan Şe’s b. Kays, yaşlı kalbinde Müslümanlara karşı çok kin ve kıskançlık bağlayan, küfrü katı bir adamdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Evs ve Hazrec kabilelerine mensup sahabilerinden bir cemaatın oturup konuştuklarını, Cahiliye devrinde aralarında varolan düşmanlığın İslâmiyet sayesinde kalkarak aralarının düzeldiğini görünce, kızdı ve:

“Bu beldelerde Kayle oğullarının [Ensarın] ileri gelenleri biraraya gelip toplandılar ha!?

Hayır! Vallahi onların cemaatı ve eşrafı oralarda toplandı mı, biz onlarla hiçbir zaman karar kılamayız” dedi.

Müslümanların yanında bulunan Yahudi gencini çağırdı ve ona:

“Şunların yanına var, yanlarında otur.

Sonra da, daha önce Buas gününde aralarında geçenleri an; o zaman birbirlerine karşı söylemiş oldukları şiirlerden bazılarını da oku” dedi.

Buas gününde zafer Hazrecîlere karşı Evs’te idi.

O gün, Evs’in başında Hudayr b. Simak el-Eşhelî, Hazrecîlerin başında da Amr b. Numan el-Beyâzî vardı.

İkisi de öldürülmüşlerdi.

Yahudi genci, Şe’s’in emrini yerine getirdi.

Bunun üzerine, orada bulunan, Evs ve Hazrec’e mensup sahabiler konuşmaya, tartışmaya ve birbirlerine karşı övünmeye başladılar.

Evs kabilesinden Evs b. Kayzî ile Hazrec kabilesinden Cebbar b. Sahr, birbirlerine meydan okudular ve birbirlerine:

“İsterseniz başa dönelim!” dediler.

Her iki kabile mensupları kızdılar ve:

“Yapalım! Buluşma yeriniz Sahîre (Harre)’dir! Silah başına! Silah başına![1255] Ey Âl-i Evs! Ey Âl-i Hazrec!” diyerek, iki taraf kabilelerine seslendiler, silahlandılar, çarpışmak için toplandılar![1256]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunu haber alır almaz, Muhacirlerden, yanında bulunan sahabileriyle birlikte hemen oraya vardı ve:

“Ey Müslümanlar cemaatı! Allah! Allah!

Allah sizi İslâmiyete hidayet ettikten ve onunla şereflendirdikten, Cahiliye işlerini sizden kesip attıktan ve sizi küfürden kurtardıktan, kalblerinizi birbirinize ısındırıp birleştirdikten sonra ve ben de aranızda bulunduğum halde, demek siz o Cahiliye davasıyla ayaklandınız ha?!” buyurunca;[1257] Evs ve Hazrec kavmi, kendilerini birbirine düşürecek, aralarını bozacak olan bu davranışlarının şeytandan geldiğini, Yahudi düşmanlarının kurdukları tuzaklardan olduğunu anladılar. Ağlayarak birbirlerinin boyunlarına sarıldılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte, söz dinler ve itaat eder oldukları halde oradan ayrıldılar.[1258]

Yüce Allah, Allah düşmanı Şe’s b. Kays’ın tuzağını böylece söndürdü.[1259] İndirdiği âyette[1260] şöyle buyurdu:

“De ki: Ey Ehl-i Kitab! Kendiniz (İslâm dininin hak olduğunu kitablarınızda okuyan) şahitler olduğunuz halde, iman edenleri Allah yolundan -onda bir eğrilik aramaya yeltenerek- niçin döndürmeye çalışıyorsunuz?! Şüphe yok ki, Allah yaptıklarınızdan gafil değildir.”[1261] Yüce Allah, Evs b. Kayzî ile Cebbar b. Sahr ve her ikisinin kabilelerinden yanlarında bulunanlar hakkında indirdiği âyetlerde de:[1262]

“Ey iman edenler! Eğer kendilerine Kitab verilenlerin içinden herhangi bir zümreye boyun eğecek olursanız, sizi imanınızdan sonra döndürüp kâfirler yaparlar.

Halbuki, siz nasıl küfredersiniz ki; hepinizin karşısında Allah’ın âyetleri okunup durmakta, O’nun resûlü de içinizde bulunmaktadır.

Kim Allah’a sımsıkı tutunursa, muhakkak ki, o doğru yola iletilmiştir.

Ey iman edenler! Allah’tan, nasıl korkmak lazımsa, öylece korkunuz!

Sakın, siz Müslümanlar olmaktan başka bir sıfatla can vermeyiniz!

Hepiniz toptan Allah’ın ipine sımsıkı sarılınız, parçalanıp ayrılmayınız.

Allah’ın, üzerinizdeki nimetini düşününüz.

Hani, siz birbirinizin düşmanları idiniz de, O, kalblerinizi İslâm’a ısındırıp birleştirmişti.

İşte, O’nun bu nimeti sayesinde din kardeşleri olmuştunuz.

Ve yine, siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken, oradan da sizi O kurtardı.

İşte, Allah size âyetlerini böylece, apaçık bildiriyor -tâ ki doğru yola eresiniz.

Bir de, içinizden öyle bir cemaat bulunsun ki, onlar herkesi hayra çağırsın; iyiliği emretsin, kötülükten vazgeçirmeye çalışsın!

İşte onlar, murada erenlerin ta kendisidirler.

Siz, kendilerine apaçık deliller, âyetler geldikten sonra parçalanıp ayrılanlar, ihtilafa düşenler gibi olmayınız!

İşte onların hali! En büyük azab onlarındır.”[1263]

Yahudi Bilginlerinin Müşrikliği Müslümanlıktan Üstün Göstermeye Kalkışmaları

Yahudi bilginlerinden:

1. Huyey b. Ahtab,

2. Sellam b. Ebi Hukayk,

3. Ebu Ammar,

4. Vahvah b. Âmir,

5. Hevze b. Kays, Mekke’de Kureyş müşriklerinin yanına vardıkları zaman, Kureyş müşrikleri birbirlerine:

“Bunlar Yahudilerin bilginleridir, ilk Kitabı bilenlerdir.

Bunlara sizin dininizin mi, yoksa Muhammed’in dininin mi daha hayırlı olduğunu bir sorun bakalım?” dediler.

Sordular.

Yahudi bilginleri, Kureyşlilere:

“Bilakis, sizin dininiz onun dininden daha hayırlıdır.

Siz ondan ve ona uyanlardan daha doğru yoldasınız” dediler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyetlerde[1264] şöyle buyurdu:

“Bakmadın mı, şu kendilerine Kitabdan biraz nasip verilenlere?

Kendileri cibt ve tâğuta (Allah’tan başka şeylere) inanırlar (taparlar).

Küfredenler için de:

‘Bunlar iman edenlerden (Müslümanlardan) daha doğru bir yoldadır’ derler.

Bunlar Allah’ın kendilerine lânet ettiği kimselerdir.

Allah kime lânet ederse, artık ona hakikî hiçbir yardımcı bulamazsın!”[1265]

Yahudi Bilginlerinden Münafık Olarak Müslüman Olanlar

Yahudi bilginlerinden, kötü maksatla[1266] İslâm’a sığınan ve münafık olarak Müslüman olanlar vardı.

Kaynuka oğulları Yahudi bilginlerinden münafık olanlar:

1. Sa’d b. Huneyf,
2. Zeyd b. Lusayt,[1267]
3. Numan b. Evfa b. Amr,
4. Osman b. Evfa,[1268]
5. Süveyd,
6. Dâis,
7. Malik b. Ebi Kavkal.[1269]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Hicr’den kalkıp Tebük’e doğru gittiği ve bir konak yerinde konaklayıp sabaha çıktığı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâmın devesi Kasvâ kayboldu.

Ashabı onu aramaya gittiler.[1270]

Ensardan Umâre b. Hazm’ın konvoyu içinde Yahudi münafıklarından Zeyd b. Lusayt bulunuyordu.

Umâre b. Hazm Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunduğu sırada, Zeyd b. Lusayt:

“Kendisinin peygamber olduğunu söyleyen ve size gök haberlerinden haberler veren, Muhammed değil midir? Halbuki o, devesi neredEdir; bilmiyor!?” diyerek söylendi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Adamın, münafıkın biri:

‘Muhammed, kendisinin bir peygamber olduğunu, size gök emriyle haber verdiğini söylüyor.

Halbuki, devesi nerededir; bilmiyor!’ diyor.

Vallahi, gerçekten de ben bir şeyi, Allah bana bildirmedikçe, bilemem!

Fakat, Allah şimdi onu bana gösterdi:

O, işte şu vadinin içinde, vadinin içindeki şı’bda ve şı’b’ın da şöyle şöyle olan tarafında; bir ağaç onu yularından tutmuş bulunuyor!

Haydi, gidiniz de, onu bana getiriniz!” buyurdu.

Hemen gittiler, deveyi getirdiler.

Umare b. Hazm, konvoyuna döndü ve:

“Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâm az önce bize şaşılacak bir şey söyledi. Bir adamın söylemiş olduğu sözü, Allah, resûlüne haber vermiş! Adam şöyle şöyle söylemiş!” diyerek Zeyd b. Lusayt’ın söylediklerini tekrarlayınca, o sırada Umâre b. Hazm’ın konvoyunda olup Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunmayanlardan bir adam, (Umare b. Hazm’ın kardeşi) Amr b. Hazm:

“Vallahi, bu sözü, sen yanımıza gelmeden önce Zeyd söyledi!” dedi.

Amr b. Hazm hemen Zeyd’in üzerine yürüyüp boynuna vurmaya başladı ve:

“Ey Allah’ın kulları! Yanıma geliniz!

Meğer Allah’ın belası benim konvoyumun içinde imiş de, ben bilmiyormuşum!

Hemen çık, git konvoyumdan ey Allah düşmanı! Sakın bana arkadaş olma!” dedi.[1271]

Malik b. Kavkal, Peygamberimiz Aleyhisselâmın haberlerini Yahudilere taşırdı.[1272]

Kurayza oğulları Yahudi bilginlerinden münafık olanlar:

8. Rafi’ b. Hureymile,

9. Silsile b. Berham,

10. Kinane b. Suriya,

11. Rifaa b. Zeyd b. Tâbût.[1273]

Rafi' b. Hureymile öldüğü zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bugün, münafıkların büyüklerinden bir büyük münafık öldü!"[1274]

Rifaa b. Zeyd b. Tâbût hakkında da:

"O, kâfirlerin büyüklerinden biridir!" buyurmuştur.

Beni Mustalık gazasından dönülürken, esen rüzgârdan Müslümanlar korktuğu sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâm "Korkmayınız!" buyurup kâfirlerin büyüklerinden birisinin öldüğünü haber vermiş; Medine'ye gelinince, Rifaa b. Zeyd'in rüzgâr estiği günde öldüğü anlaşılmıştır.[1275]

Yahudilerle Düşüp Kalkan Ensar Münafıkları

Amr b. Avf oğullarından:

1. Züvey b. Hâris,

Hubeyb oğullarından:

2. Cülas b. Süveyd,

3. Hâris b. Süveyd.

Cülas; Tebük gazâsında Peygamberimiz Aleyhisselâmdan geride kalan kimselerden olup, Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde:

"Andolsun, bu adam doğru ise, biz eşeklerden daha kötüyüzdür!" demişti.

Cülas'ın üvey oğlu olan Umeyr b. Sa'd:

"Vallahi ey Cülas! Sen bana insanların en sevgilisisin ve cömertlik bakımından benim katımda insanların en iyisi ve en güzelisin ve hoşa gitmeyen bir şeyin kendisine isabet etmesi bana en ağır ve en güç gelenisin!

Fakat sen öyle bir söz söyledin ki, eğer onu senin aleyhine açıklarsam, seni perişan ve rüsvay ederim!

Eğer o sözünün karşısında susarsam, dinim helâk olur!

Bunlardan biri, bana ötekinden daha kolaydır!" dedikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâma gidip Cülas'ın söylediği şeyi anlattı.

Cülas, Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzurunda Allah'a yemin ederek:

“Umeyr benim hakkımda muhakkak yalan söylemiştir. Ben Umeyr b. Sa’d’ın söylediği şeyi söylemedim!” dedi.

Bunun üzerine, Yüce Allah, Cülas hakkında indirdiği âyette[1276] şöyle buyurdu:

“Onlar (söyledikleri sözü) söylemedikleri hakkında Allah’a yemin ediyorlar.

Andolsun ki, onlar o küfür kelimesini söylemişlerdir.

Onlar Müslümanlıklarını açıkladıktan sonra da kâfir oldular.

Onlar, başaramadıkları bir şeye de yeltendiler.

Halbuki, intikam almaya yeltenmeleri için, Allah ile peygamberinin lutuf ve inayetiyle onları zenginleştirmiş olmasından başka da (bir sebep) yoktu.

Eğer (nifaktan) tevbe ederlerse, onlar için hayırlı olur.

Yüz çevirirlerse, Allah onları dünyada da, âhirette de pek acıklı bir azaba uğratır; yeryüzünde onlar için ne bir yar, ne de bir yardımcı vardır artık!”[1277]

Levzan oğullarından:

4. Nebtel b. Hâris.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunun hakkında:

“Kim şeytana bakmak isterse, Nebtel b. Hâris’e baksın!” buyurmuştur.

Nebtel; iri yapılı, uzun boylu, tepesinin saçı kabarık, kıpkızıl gözlü, siyahımsı kızıl yanaklı bir adamdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelir, onunla konuşur, onu dinler, onun sözlerini münafıklara nakleder ve:

“Muhammed ancak bir kulaktır!

Kim ona bir şey haber verirse, onu doğrular!” derdi.

Cebrail Aleyhisselâm, Nebtel’in sakınılacak bir adam olduğunu bildirmiştir.

Yüce Allah, onun hakkında indirdiği âyette[1278] şöyle buyurdu:

“(Yine o münafıkların) içinde öyleleri vardır ki, peygamberi incitirler ve ‘O bir kulaktır!’ derler.

De ki: O sizin için bir hayır kulağıdır!

Allah'a inanır, mü'minler(in sözün)e inanır.

İçinizden, iman edenler için de, bir rahmettir o!

Allah Resûlünü incitenler (yok mu, işte) en acıklı azab onlarındır."[1279]

Dubay'a oğullarından:

5. Ebu Habibe b. Ez'ar,

Ebu Habibe, Dırar mescidini yapanlardandı.

6. Muattib b. Kuşayr,

7. Rafi' b. Zeyd,

8. Bişr.

Bunlarla Müslümanlar arasında çıkan bir ihtilaf üzerine, Müslümanlar Peygamberimiz Aleyhisselâma, bunlar da kâhinlere başvurmuşlardı.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1280] şöyle buyurdu:

"Sana indirilene de, senden önce indirilmiş olanlara da her halde iman ettiklerini boş yere iddia edenlere bakmadın mı ki, -onlar, kendini inkâr etmeleriyle emrolundukları halde- yine sihirbazın huzurunda muhakeme olunmalarını isterler. Şeytan da onları (bir daha dönemeyecekleri kadar) uzak bir sapkınlıkla büsbütün saptırmak ister."[1281]

Muattib b. Kuşayr, Uhud gününde de, şöyle demişti:

"Eğer bize bu işten bir şey (bir pay) olsaydı, burada öldürülmezdik!"

Yüce Allah, bu hususta indirdiği âyette[1282] şöyle buyurdu:

"... Bir zümre de, canları sevdasına düşmüş, Allah'a karşı, Cahiliye zannı gibi, hakka aykırı bir zan besliyorlar ve 'Bu işten bize ne?' diyorlardı.

De ki: Bütün iş Allah'ındır!

Onlar, sana açıklayamayacaklarını içlerinde saklıyorlar ve:

'Bu işten bir şey (bir pay) olsaydı, burada öldürülmezdik!' diyorlardı.

Onlara de ki: 'Siz evlerinizde olsaydınız bile, üzerlerine öldürülmesi yazılmış olanlar, yine muhakkak, yatacakları (vurulup düşecekleri) yerlere çıkıp gidecekti. (Allah, bunu) sinelerinizin içindekini yoklamak, yüreklerinizdekini temizlemek için (yaptı).'

Allah, sinelerdeki özü hakkıyla bilendir."[1283]

Muattib b. Kuşayr, Hendek savaşı gününde de;

"Muhammed bize Kayser'in hazinelerini yiyeceğimizi va'd ediyor. Halbuki bizden birisi abdest bozmaya giderken bile güvenlik içinde bulunamıyor!" demişti.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette[1284] şöyle buyurdu:

"O vakit, münafıklar ile kalblerinde bir hastalık bulunanlar; 'Allah ve Resûlü bize bir aldatıştan başka bir şey va'd etmemiş!' demişlerdi."[1285]

9. Sehl b. Huneyf'in kardeşi Abbad b. Huneyf,

10. Bahzac,

11. Amr b. Hizam,

12. Abdullah b. Nebtel.

Bunlar, Dırar mescidini yapanlardandı.

Sa'lebe oğullarından:

13. Cariye b. Âmir,

14. Yezid b. Cariye b. Âmir,

15. Mücemmi' b. Cariye b. Âmir.

Bunlar da, Dırar mescidini mescid edinenlerdendi.

Ümeyye oğullarından:

16. Vedia b. Sabit.

Dırar mescidini yapanlardan ve:

"... Andolsun ki, biz ancak lafa dalmış, şakalaşıyorduk!" diyenlerdendi.

Yüce Allah, haklarında indirdiği âyette[1286] şöyle buyurdu:

"Şayet kendilerine sorsan, 'Andolsun ki, biz ancak lafa dalmış bulunuyor, şakalaşıyorduk!' derler. De ki: Allah ile, O'nun âyetleriyle, O'nun resûlü ile mi eğleniyordunuz?!

Siz özür dilemeye kalkmayın!

Siz, iman ettiğinizi söyledikten sonra, küfrettiniz!

İçinizden bir zümreyi affetsek bile, diğer zümreyi, onlar cürümlerinde ısrar eden kimseler oldukları için, azabımıza uğratacağız.

Münafık erkekler de, münafık kadınlar da birbirinin parçasıdırlar.

Onlar kötülüğü emreder, iyilikten vazgeçirmeye uğraşırlar.

Ellerini yumarlar.

Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onları unuttu!

Şüphe yok ki, münafıklar fâsıkların ta kendisidirler!

Allah, erkek münafıklara da, kadın münafıklara da, bütün kâfirlere de, kendileri içinde temelli kalmak üzere, Cehennem ateşini va'd etti. Bu, onlara yeter!

Allah onları rahmetinden kovdu! Onlara bitmez tükenmez bir azab vardır."[1287]

Ubeyd b. Zeyd oğullarından:

17. Hizam b. Halid.

Dırar mescidi evinde yapılmış olan kişidir.

Nebit oğullarından:

18. Mirba' b. Kayzî,

Bu adam, Peygamberimiz Aleyhisselâm Uhud'a giderken önüne çıkıp, bahçesinden geçirmek istememiş:

"Ey Muhammed! Eğer sen gerçekten peygambersen, bahçemin içinden geçmeni sana helal etmem!" diye konuşmuş ve eline bir avuç toprak alıp:

"Vallahi, ben bu toprağın senden başkasına değmeyeceğini bilsem, onu sana atardım!" demiş; Müslümanlar onu öldürmeye kalkıştıkları zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bırakınız onu! O kördür! Onun kalbi de kördür! Görüşü de kördür!" buyurmuştur.

Abduleşhellerin kardeşi Sa'd b. Zeyd, yayı ile vurup onun başını yarmıştı.

19. Mirba' b. Kayzî'nin kardeşi Evs b. Kayzî.

Hendek savaşı gününde, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Yâ Rasûlallah! Evlerimiz açık bir haldedir. Bize izin ver de onlara dönelim!" demiştir.

Yüce Allah, bu hususta indirdiği âyette[1288] şöyle buyurmuştur:

“... Onlardan bir kısmı da, ‘Gerçekten, evlerimiz açıktır!’ diyerek Peygamberden izin istiyordu. Halbuki, onların evleri açık değildi. Onlar kaçmaktan başka bir şey arzu etmiyorlardı.”[1289]

Zafer oğullarından:

20. Hâtıb Ümeyye b. Râfi’,

İri yapılı ihtiyar bir kimse olup, kendisinin Yezid b. Hâtıb isminde Müslüman ve hayırlı bir oğlu vardı ki, Uhud savaşı gününde yaralanmış ve Zafer oğullarının evine götürülmüştü.

Kendisi ölmek üzere iken, oradaki Müslüman erkek ve kadınlar onun yanına toplanmışlardı.

Kendisini Cennetle müjdeledikleri zaman, babası Hâtıb, münafıklığını açığa vurarak:

“Evet! Vallahi, yüzerlik otundan bir Cennet! Vallahi bu zavallıyı aldattınız!” demiştir.

21. Büşeyr b. Ubeyrık.

Kendisi iki zırh hırsızı Ebu Tu’ma olup, Yüce Allah onun hakkında indirdiği âyette[1290] şöyle buyurmuştur:

“Nefislerine hainlik etmiş kimselerden yana mücadele etme!

Çünkü, Allah hainlikte ileri gitmiş günahkârları sevmez.”[1291]

Zafer oğullarının müttefiklerinden:

22. Kuzman.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunun hakkında:

“O muhakkak Cehennem ehlindendir!” buyurmuştu.

Uhud savaşı günü, şiddetli bir savaş oldu.

Müşriklerden birtakım kimseler öldürüldü.

Kuzman’da da yaralar açıldı.

Kendisini Zafer oğullarının evine götürdüler.

Müslümanlardan bazı kimseler, ona:

“Ey Kuzman! Müjdeler olsun, bugün ibtilâya uğradın. Sana, Allah yolunda, gördüğün şey isabet etmiştir!” dediler.

Kuzman:

“Ben ne diye müjdeleneyim? Vallahi, ben ancak kavmimden utandığımdan dolayı gayrete gelip savaştım!” dedi.

Kuzman, yaralarının ağrısına dayanamadığı zaman, ok çantasından bir ok alıp elinin damarlarını kesti ve intihar etti.[1292]

Hazrec kabilesinden olan münafıklar:

23. Rafi’ b. Vedia,

24. Zeyd b. Amr,

25. Amr b. Kays,

26. Kays b. Amr b. Sehl.

Cüşem oğllarından:

27. Cedd b. Kays.

Cedd b. Kays; Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Yâ Muhammed! Bana izin ver, beni fitneye düşürme!” diyen kimsedir.

Yüce Allah, onun hakkında indirdiği âyetlerde[1293] şöyle buyurdu:

“Onlardan kimi de ‘Bana izin ver! Beni fitneye düşürme!’ diyecektir.

Haberin olsun ki; onlar zaten fitne çukuruna düşmüşlerdir.

Cehennem ise, o kâfirleri her halde ve her halde çepeçevre kuşatıcıdır.

Sana bir iyilik gelirse, bu onların fenasına gider.

Sana bir musibet erişirse, ‘Biz daha önceden ihtiyat tedbirlerimizi almışızdır!’ derler ve böbürlene böbürlene dönüp giderler.

De ki: Allah’ın bizim için yazdığından başkası asla bize erişmez! O bizim Mevlâmızdır.

Onun için, mü’minler yalnız Allah’a güvenip dayansınlar.

De ki: Siz bizde iki güzelliğin birinden başkasını mı beklersiniz? Halbuki, biz sizde Allah’ın ya Kendi katından, ya da bizim elimizle bir azab getireceğini bekliyoruz. Haydi, siz bizim akıbetimizi bekleyedurun; biz de sizinle beraber bekleyiciyiz.

De ki: Gerek gönül rızasıyla, gerek istemeyerek harcayın, sizden hiçbir şey kat'iyyen kabul olunmayacaktır. Çünkü, siz fâsıklar güruhu oldunuz!

Onların nafakalarının kabul edilmesine engel olan da, sırf şudur:

Çünkü, onlar Allah'a ve resûlüne küfrettiler.

Namaza da, ancak üşene üşene gelirler.

İştihasız olmadıkça da, harcamazlar."[1294]

Abduleşhel oğullarından:

28. Dahhâk b. Sabit.

Hassân b. Sabit, söylediği bir şiirde Dahhâk b. Sabit'in Yahudiliği sevdiğini ve Müslümanlığı sevmediğini açıklamıştır.[1295]

Avf b. Hazrec oğullarından:

29. Abdullah b. Übeyy b. Selûl.

Münafıkların başı idi.

Yahudi bilginlerinin münafıklarından Vedia, Malik b. Ebi Kavkal, Süveyd ve Dâis, Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün yanında toplanırlardı.

Beni Mustalık gazasında:

"Medine'ye dönersek, andolsun ki, en şerefli ve en güçlü olan, en hakir ve en zayıf olanı, oradan mutlaka çıkaracaktır" diyen, o idi.[1296]

Yüce Allah, bu hususta indirdiği âyette şöyle buyurdu:

"Onlar, 'Eğer Medine'ye dönersek, andolsun ki, en şerefli ve güçlü olan, oradan en hakir ve zayıf olanı muhakkak çıkaracaktır' diyorlardı.

Halbuki, şeref, güç ve galibiyet Allah'ındır, Allah'ın resûlünündür ve mü'minlerindir.

Fakat münafıklar (bunu) bilmezler."[1297]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Beni Nadîr Yahudilerini muhasara altına aldığı zaman, bunlar dessaslık yapmışlar;

"Siz yerinizde sabit durunuz! Vallahi, eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, biz de muhakkak sizinle birlikte çıkar gideriz! Sizin aleyhinizde, hiçbir kimseye itaat etmeyiz! Eğer sizinle çarpışılırsa, muhakkak ve muhakkak, biz size yardım ederiz!" demişlerdi.[1298]

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyetlerde şöyle buyurdu:

“Ehl-i kitabdan da küfreden kardeşlerine, ‘Andolsun ki, eğer siz yurtlarınızdan çıkarılırsanız, biz de muhakkak sizinle birlikte çıkar gideriz. Sizin aleyhinizde, hiçbir kimseye, hiçbir zaman itaat etmeyiz! Eğer sizinle çarpışılırsa, muhakkak ve muhakkak, biz size yardım ederiz!’ demekte olan o münafıkları görmedin mi?

Halbuki, Allah şahitlik eder ki, onlar hakikaten ve kesin olarak yalancıdırlar.

Andolsun ki, onlar yurtlarından çıkarılacak olurlarsa, onlarla birlikte çıkmazlar, gitmezler.

Eğer onlar muharebeye tutulurlarsa, onlara yardım da etmezler.

Faraza yardım etseler bile, andolsun ki, mutlaka arkalarını dönerler.

Sonra da, kendileri yardım göremezler.

Herhalde sizin onların yüreklerinde yaşayan korkunuz, Allah’tan korkularından daha şiddetlidir.

Bu da, onların ince anlamazlar güruhundan oluşundandır.

Onlar müstahkem kasabalarda yahut duvarlar arkasında bulunmaksızın, sizinle toplu bir halde vuruşamazlar.

Kendi aralarındaki savaşları ise çetindir.

Sen onları derli toplu sanırsın. Halbuki, kalbleri darmadağınıktır.

Bu da, onların akıllarını kullanmaz bir kavim oluşundandır.

Onların hali, kendilerinden az zaman öncekilerin hali gibidir ki, onlar yaptıklarının akıbetini tatmışlardı.

Onlar için, âhirette de, çetin bir azab vardır.

Münafıkların hali de, şeytanın hali gibidir:

Çünkü, şeytan insana ‘Küfret!’ der de, o küfredince; ‘Ben âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım’ der.

Nihayet, ikisinin de akıbeti, hakikaten, temelli ateşin içinde kalmaları olmuştur.

İşte, zalimlerin cezası budur!”[1299]

Münâfıkûn sûresi de, işte, başta Abdullah b. Übeyy b. Selûl olmak üzere, bu münafıklar hakkında nazil olmuş[1300] ve bu sûrede şöyle buyurulmuştur:

“Münafıklar, sana geldikleri zaman, ‘Şehadet ederiz ki; sen, muhakkak ve mutlak, Resûlullah’sın’ dediler.

Allah da bilir ki; sen elbette ve elbette O’nun resûlüsün.

Fakat, Allah o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduğunu da biliyor.

Onlar yeminlerini bir kalkan edindiler de, Allah’ın yolundan saptılar.

Gerçekten, onların yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür!

Onlar (zahiren) iman ettiler. Fakat, sonra da kâfir oldular.

Bu yüzden, kalblerinin üzerine (küfür) mühr(ü) basıldı.

Bunun için, onlar (imanın hakikatını) anlayamazlar.

Onları gördüğün zaman, gövdeleri (kalıpları, kıyafetleri belki) hoşuna gider.

Söyleseler, sözlerini dinlersin.

Halbuki, onlar (elbise) giydirilmiş kocaman odunlar gibidir!

Her gürültüyü kendi aleyhlerinde sanırlar.

Asıl düşman onlardır. Allah gebertsin onları!

Nasıl olup da (haktan) döndürülüyorlar?

Onlara, ‘Geliniz! Allah’ın Resûlü sizin için istiğfar ediversin’ denildiği zaman, başlarını çevirdiler!

Gördün ki, onlar, kibirlerine yediremeyerek, hâlâ yüz döndürüyorlar!

Sen, onlar için ha istiğfar etmişsin ha etmemişsin, haklarında birdir: Allah onları kat’iyyen yarlıgamaz!

Şüphe yok ki, Allah, fâsıklar güruhunu doğru yola iletmez.

Onlar öyle kimselerdir ki: ‘Resûlullahın yanındaki kimseleri beslemeyiniz -tâ ki dağılıp gitsinler!’ diyorlardı.

Halbuki, göklerin ve yerin bütün hazineleri Allah’ındır!

Fakat o münafıklar ince anlamazlar.

Onlar, ‘Eğer Medine’ye dönersek, andolsun ki, en şerefli ve güçlü olan, en hakir ve en zayıf olanı oradan muhakkak çıkaracaktır’ diyorlardı.

Halbuki, şeref, kuvvet ve galibiyet Allah'ındır, Resûlullahındır ve mü'minlerindir.

Fakat o münafıklar bunu bilmezler."[1301]

Müslümanların Yahudilerle Dost Olmaktan Men Edilmeleri

Müslümanlardan bazıları, vaktiyle antlaşma yaptıkları Yahudilerle dost idiler.

Yüce Allah, indirdiği, onları Yahudilerle dostluktan men ettiği âyetlerde[1302] şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler! Sizden olmayanları dost edinmeyiniz!

Çünkü, onlar size şer ve fesad yapmakta hiç kusur etmezler.

Sizin sıkıntıya girmenizi arzu ederler.

Onların kinleri, kızgınlıkları ağızlarından taşmaktadır.

Göğüslerinde gizledikleri düşmanlıksa, daha büyüktür.

Siz o kimselersiniz ki, onları seversiniz; halbuki onlar sizi sevmezler!

Siz kitabların hepsine inanırsınız; onlar ise, sizinle buluştukları zaman 'İnandık' derler, aralarında başbaşa kaldıkları zaman da size olan kinlerinden dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar!

De ki: Kininizle geberin!

Hiç şüphesiz, Allah göğüslerin gizlediklerini hakkıyla bilir.

Size bir iyilik dokunsa, bu onları tasaya düşürür.

Başınıza bir musibet gelse, onunla ferahlanırlar.

Eğer siz güçlüklere göğüs gerer, korunursanız, onların hileleri size hiçbir zarar vermez.

Çünkü, Allah onları kendi amelleriyle kuşatıcıdır."[1303]

Mü'min olmadıkları halde Müslüman görünen Yahudi bilginlerinden Rifaa b. Zeyd ile Süveyd, bazı Müslümanlarla dost olmuşlardı. Yüce Allah, bu hususta indirdiği âyetlerde[1304] şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler! Kendilerine sizden önce kitab verilmiş olanlarla kâfirlerden, dininizi bir eğlence ve bir oyun yerine tutanları, sakın dost edinmeyin! Eğer mü'minlerseniz, Allah'tan korkun!

Onlar birbirinizi namaza ezanla davet ettiğiniz zaman, onu bir eğlence ve bir oyun yerine tutarlar.

Onların böyle yapmaları, kendilerinin hakikaten akıllarını kullanmaz bir kavim olmalarındandır.

De ki: ‘Ey ehl-i kitab! Sizin bizden hoşlanmayışınızın sebebi, bizim Allah’a inandığımızdan ve bize indirilenle daha önce indirilmiş olanlara iman ettiğimizden, sizin ise birçoğunuzun fâsık kimseler olduğunuzdan başka bir şey değildir.’

De ki: ‘Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi?

Allah’ın lânet ve gazab ettiği, aralarından maymunlar ve domuzlar çıkardığı kimseler ile şeytana tapanlardır ki, işte Allah katında bunların yeri daha kötü ve doğru yoldan daha sapıktır. Onlar size geldikleri zaman ‘İman ettik!’ derler. Halbuki onlar muhakkak küfür ile girmişler, yine muhakkak küfür ile çıkmışlardır. Allah onların neler gizlemekte olduğunu çok iyi bilendir.”[1305]

Gerekli Bir Açıklama

Yüce Allah, Kur’ân-ı Kerîm’inde Yahudileri de, Hristiyanları da kendimize dost edinmememizi emretmekte, onların ancak birbirlerine dost olacaklarını haber vermektedir.[1306]

Yine Kur’ân-ı Kerîm’de açıklandığına göre; Yahudiler Hristiyanların dinen uymaya değer hiçbir şeye sahip olmadıklarını söylerler. Hristiyanlar da, onlar hakkında aynı sözleri söyleyerek, birbirlerinin dinlerini red ve inkâr ederler.[1307]

Hatta, Yahudiler Hristiyanların tanrılaştırıp taptıkları İsa Aleyhisselâmı[1308] öldürdüklerini ve astıklarını da iddia ederler.[1309] Ona ve annesine en ağır küfür ve iftirada bulunurlar.[1310]

Bütün bunlara rağmen, Hristiyanların Yahudilerle dost olup gerek İsa Aleyhisselâma ve gerek onun afif ve nezih annesine en derin saygıyı gösteren Müslümanlara düşman kesilmelerindeki mantıksızlığa şaşmamak elde değildir.

Kur’ân-ı Kerîm’in bin dörtyüz yıl sonra yaşanan bu i’cazkâr ihbarından Müslümanların hâlâ ibret alamamış olmaları karşısındaki hayretimiz de, bundan aşağı değildir.

Kıblenin Kâbe’ye Çevrilişi

Kıble; aslında, herhangi bir tarafa yönelme haline denirken, namaz kılınacağı sırada yönelinen yere isim olmuştur.[1311]

İslâm’da ilk kıble, İbrahim Aleyhisselâmın Kıblesi olan Kâbe idi.[1312]

Kâbe, İbrahim Aleyhisselâmın kıblesi olduğu gibi, Arapların babası, atası olan İsmail Aleyhisselâmın da kıblesi idi.[1313]

Kâbe; insanlar ve herkes için mübarek bir hidayet mahalli olmak üzere, yeryüzünde kurulmuş olan ilk mâbeddi.[1314] İnsanların ilk kıblesi idi.[1315] Kâbe; ilk önce, Âdem Aleyhisselâm tarafından yapılmıştı.[1316] Sonra da, bu mâbedin yeri İbrahim Aleyhisselâma Yüce Allah tarafından gösterilmiş;[1317] o da oğlu İsmail Aleyhisselâmla birlikte onun temellerini yükseltmişlerdi.[1318]

Kâbe’nin; tavaf edenler, ibadet etmek üzere gelip orada kalanlar, rükû ve sücud edenler için temiz tutulması da, kendilerine Allah tarafından emrolunmuştu.[1319]

Musa Aleyhisselâm da, Kudüs’te Sahra yanında namaz kılacağı zaman, Sahra’yı önünde bulundurarak Kâbe’ye yönelirdi.

Salih Peygamber mescidi ile Zülkarneyn mescidinin mihrablarının da Kâbe’ye doğru olduğu rivayet edilir.[1320]

Ebu Zer-i Gıfârî:

“Yâ Rasûlallah ! Yeryüzünde ilk kurulan mescid hangisidir?” diye sormuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Mescid-i Haram’dır!” buyurdu.

Ebu Zer-i Gıfârî:

“Ondan sonra, hangisidir?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ondan sonra, Mescid-i Aksâ’dır!” buyurdu.[1321]

Mekke’de bulunduğu sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâma önceleri Kâbe’ye; Medine’ye gelince de, Beytü’l-Makdis’e (Kudüs’e) doğru namaz kılması emir buyurulmuştur.[1322]

Bu, hikmet ve maslahat icabı idi:[1323] Ehl-i kitabı, Yahudileri İslâmiyete ısındırmak içindi.[1324]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’ye hicretinden önce, Müslümanlar namazlarını Beytü’l-Makdis’e doğru yönelerek kılarlardı.[1325]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Mekke’de bulunduğu sırada, namaz kılarken Beytü’l-Makdis’e doğru yönelir, Kâbe de kendisinin önünde bulunurdu.[1326]

Medine’ye hicret edince, kıbleyi böylece birleştirmek mümkün olmadı.[1327]

Namazlarını Kâbe tarafına yönelerek kılmayı ise, özlerdi.[1328]

Nitekim, Cebrail Aleyhisselâma, bir gün:

“Ey Cebrail! Yüce Allah’ın yüzümü Yahudilerin kıblesinden Kâbe’ye çevirmesini arzu ediyorum!” demiş, Cebrail Aleyhisselâm da:

“Sen Rabbine niyaz et, bunu O’ndan iste!” demişti.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Beytü’l-Makdis’e doğru namaz kılacağı zaman, başını sık sık semaya çevirir dururdu.[1329]

Kıblenin Beytü’l-Makdis’ten Kâbe’ye doğru çevirilişi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’ye hicretinin onsekizinci ayının başlarında, Şaban ayında,[1330] Şaban ayının yarılandığı sırada idi.[1331]

Bunun, onyedinci ayın başlarında, Recep ayının ortalarında olduğu da rivayet edilir.[1332]

Peygamberimiz Aleyhisselâmla ashabının Beytü’l-Makdis’e doğru namaz kılmaları, Yahudilerin hoşlarına gider, sevinirlerdi.

Kâbe’ye yöneldikleri zaman, bu kıbleyi inkâr ettiler:[1333]

“Vallahi, Muhammed ve ashabı, biz kendilerine gösterinceye kadar, kıblelerinin de neresi olduğunu bilmiyorlardı!” diyerek yaygaraya başladılar;[1334] ve hatta, Peygamberimiz Aleyhisselâmı dininden saptırmak maksadıyla, Yahudilerin bilginlerinden Rifaa b. Kays, Kardem b. Amr, Ka’b b. Eşref, Râfi’ b. Ebi Râfi’, Haccac b. Amr, Rebi’ b. Rebi’ b. Ebi Hukayk, Kinane b. Rebi’ b. Ebi Hukayk gelerek:

“Ey Muhammed! Üzerinde bulunduğun kıbleden seni çeviren nedir?

Halbuki, sen İbrahim’in milleti, dini üzere bulunduğunu söylüyordun!?

Sen yine o kıblene dön de, biz sana tâbi olalım ve seni doğrulayalım!” dediler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyetlerde[1335] şöyle buyurdu:

“İnsanlardan, birtakım beyinsizler, ‘Onları üzerinde durdukları kıblelerinden çeviren nedir?’ diyeceklerdir.

Onlara de ki: ‘Doğu da Allah’ındır, batı da! O, kimi dilerse, onu doğru yola iletir.’

Biz sizi doğru bir yola çıkarıp orta yolda yürüyen bir ümmet kıldık ki, siz bütün insanlara şahitler olasınız, Peygamber de sizin üzerinize şahit olsun!

Senin halen üzerinde bulunduğun Kâbe’yi tekrar kıble yapışımız da, Peygambere uyanları, iki ökçesi üzerinde geri döneceklerden ayırd etmemiz içindir.

Elbette ki bu, Allah’ın hidayet ettiği, doğru yola erdirdiği kimselerden başkasına muhakkak ağır gelecektir.

Şüphesiz ki, Allah sizin imanınızı zayi edecek değildir.

Çünkü, Allah insanları çok esirgeyendir ve onlara rahmetini saçandır.

Biz senin yüzünü çok kere göğe çevirip durduğunu görüyoruz.

Seni artık hoşnut olacağın bir kıbleye çevireceğiz!

Sen namazda yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir!

Sizler de (ey mü’minler!) nerede bulunursanız, namazda yüzlerinizi o tarafa çeviriniz!

Şüphe yok ki, kendilerine kitab verilenler, bunun Rablerinden gelen bir hak olduğunu çok iyi bilirler.

Allah onların yaptıklarından, yapacaklarından gafil değildir.

Andolsun ki; sen kendilerine kitab verilenlere her âyeti getirsen de, onlar senin kıblene uymazlar.

Sen de, onların kıblesine uyacak değilsin!

Zaten, onlar birbirlerinin kıblesine de uymazlar.

Andolsun ki, sana gelen bunca ilimden sonra faraza onların heva ve heveslerine uyacak olursan, o takdirde sen de muhakkak kendilerine yazık etmişlerden olursun!

Kendilerine kitab verdiklerimiz, onu kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Böyle iken, içlerinden bir kısmı hakikatı bile bile gizlerler.

O hak, Rabbindendir; o halde, sakın şüpheye düşenlerden olma!”[1336]

Namaz İçinde Beytü’l-Makdis’ten Kâbe Tarafına Dönülüşü

Rivayete göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Selime semtinde oturan Bişr b. Berâ’ b. Ma’rur’un annesini ziyarete gitmişti.

Kendisine yemek yapıldı. Yenildi.

Öğle vakti girince, oradaki mescidde ashabıyla birlikte iki rekat kıldıktan sonra, namaz içinde, Kâbe tarafına dönmesi emrolundu, döndü ve arkasındaki cemaat da döndüler; ki bu, Hicretin onyedinci ayının başlarına doğru, bir Pazartesi gününe rastlamıştı.

Bunun için Benî Selime mescidine “İki Kıbleli Mescid” adı verildi.[1337] Bu namazı Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte kılanlardan bir zât, mescidden çıkıp başka bir mescide uğramıştı ki, onlar rükûda idiler.

Onlara “Ben Allah için şehadet ederim ki; namazımı Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte Mekke’ye doğru yönelerek kıldım” deyince, onlar da namazlarını bozmadan oldukları yerde Beytullah’a doğru yönelmişlerdir.[1338]

Benî Selimelerden bir zât da, sabah namazının bir rekatını kılmış, rükûa varmış bir cemaata rastlayınca, onlara:

“Haberiniz olsun ki; kıble Kâbe’ye çevrildi!” diyerek seslenmiş, onlar da oldukları yerde Kâbe tarafına çevrilmişlerdi.[1339]

Kuba mescidine de, sabah namazında bir zât gelip, Kâbe’ye dönmesi için Resûlullah Aleyhisselâma vahiy geldiğini haber vermiş ve “Siz de o tarafa dönünüz!” deyince, Şam’a doğru yönelmiş bulunan cemaat, oldukları yerde yönlerini Kâbe’ye çevirmişlerdir.[1340]

Ensar kadınlarından Nevle (Nüveyle) binti Eslem de der ki:

“Biz Benî Hârise mescidinde Beytü’l-Makdis’e doğru yönelerek öğle veya ikindi namazını kılarken, ikinci secdede bize bir zât gelip Resûlullah Aleyhisselâmın kıbleyi Beytü’l-Haram’a çevirdiğini haber verince, erkekler kadınların yerine, kadınlar da erkeklerin yerine geçti ve Beytü’l-Haram’a yönelmiş olarak namazımızı kıldık!”[1341]

Mü’minlerin Kıble Hususunda Duydukları Endişelerin Giderilişi

Kıble değiştirilmeden önce, Beytü’l-Makdis’e doğru namaz kılarak vefat etmiş veya herhangi bir suretle öldürülmüş olan Müslümanlar vardı.

Bunun için:

“Yâ Rasûlallah! Bundan önce ölen kardeşlerimiz nasıl olacak?

Onlar Beytü’l-Makdis’e doğru namaz kılıp dururlarken ölmüşlerdi?” dediler.

Yüce Allah, onların yaptıkları ibadetlerin de boşa gitmediğini Bakara sûresinin 143. âyetiyle haber vererek, duyulan endişeleri giderdi.[1342]

Ebu’d-Derda Uveymir (Âmir)’in Müslüman Oluşu

Ebu’d-Derda Uveymir (veya Âmir) b. Sa’lebe, Bedir seferi sırasında Müslüman oldu.[1343]

Ensardan Müslüman olanların sonuncusu idi, evvelce puta tapardı.[1344]

Ebu’d-Derda’nın ev halkı, kendisinden önce Müslüman olmuşlardı.[1345]

Ebu’d-Derda, Abdullah b. Revâha ile, bir anneden doğma kardeş idi.[1346]

Ya da, Abdullah b. Revâha, Ebu'd-Derda'nın öteden beri kardeşliği idi.[1347]

Abdullah b. Revâha ile Muhammed b. Mesleme, Ebu'd-Derda'nın bulunmadığı bir sırada, evine girerek putunu kırdılar.

Ebu'd-Derda, eve dönüp putunun kırıldığını görünce, hem putun kırıklarını toplamaya, hem de:

"Yazıklar olsun sana! Sen ne diye mütecavizlere engel olmadın? Ne diye üzerinden def'etmedin?" demeye başlamıştı.

Ebu'd-Derda'nın zevcesi Ümmü'd-Derda (Hayret) Hatun:

"Eğer o bir kimseye yarar verebilse veya gelecek bir zararı önleyebilse idi, kendisine gelen zararı önler, kendisine yarar verirdi!" deyince, Ebu'd-Derda uyandı[1348] ve kendi kendine:

"Eğer bunda bir hayır olsaydı, kendisini korurdu" diye söylendi[1349] ve Ümmü'd-Derda'ya:

"Gusletmek için bana su hazırla!" dedi.

Yıkanıp elbisesini giydikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına varıp Müslüman olmak üzere, yola çıktı. Ebu'd-Derda gelirken, Abdullah b. Revâha Peygamber Aleyhisselâmın yanında bulunuyordu ve:

"Yâ Rasûlallah! Bu, Ebu'd-Derda'dır! Ben onun ancak bizi aradığını sanıyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"O, Müslüman olmak için geliyor! Çünkü, Rabbim Allah, Ebu'd-Derda'nın Müslüman olacağını bana va'd etti" buyurdu.[1350]

Ramazan Orucunun Farz Kılınışı

Orucun Lügat ve Şeriat Dilinde Mânâsı

Türkçesi oruç demek olan Arapça savm'ın lügatta mânâsı, tutmaktır.

Orucun şeriat dilinde mânâsı; sabahleyin tanyerinin ağarmaya başlamasından güneş batıncaya kadar olan müddet içinde, yemekten, içmekten, cinsel ilişkilerden -ibadet niyetiyle- geri durmak, nefsi alıkoymaktır.[1351]

Ramazan Orucunun Ne Zaman ve Nasıl Farz Kılındığı

Ramazan orucu Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin onsekizinci ayının başlarında, kıblenin Kâbe tarafına çevrilişinden sonra, Şaban ayında farz kılınmıştır.[1352]

Ramazan ayında oruç tutulması, Kur'ân-ı Kerîm'de emredilmiş ve bu husustaki âyetlerde şöyle buyurulmuştur:

"Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de -takvaya eresiniz, nefsinize hakim olasınız diye- oruç farz kılındı.

O, sayılı günlerdir.

İçinizden her kim o günlerde hasta olur, yahut seferde bulunursa, tutamadığı günler sayısınca, başka günlerde kaza eder, öder.

Oruç tutmaya güç yetiremeyenlerin de, bir yoksul doyumu fidye vermeleri gerekir.

Kim hayrına fidyesini arttırırsa, bu, onun için daha hayırlıdır.

Ramazan ayı öyle bir aydır ki, insanlara doğru yolu gösteren açık âyetleri kendisinde toplayan, hak ile bâtılı ayırd eden Kur'ân onda indirildi.

İmdi, sizden her kim o aya erişirse, onu oruçlu geçirsin.

Kim de hasta olur, yahut bir sefer üzerinde bulunursa, tutamadığı günler sayısınca, başka günlerde kazâ etsin.

Allah size kolaylık diler, güçlük dilemez.

Bu da o sayıyı ikmal ve size olan hidayetine karşı Allah'ı tekbir etmeniz içindir; gerek ki şükredesiniz!

Oruç gecesi kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı.

Onlar sizin için libastır. Siz de onlar için libassınız.

Allah nefislerinize karşı zaafınızı bildiği için, kabul etti, sizi bağışladı.

Artık onlara yaklaşınız da, Allah'ın sizin için yazdığını isteyiniz!

Fecrin siyah ipliğinden beyaz ipliğini seçinceye kadar, yiyiniz, içiniz. Sonra, ertesi geceye kadar, orucu tam tutunuz!

Mescidlerde itikafta bulunduğunuz zaman, kadınlarınıza geceleri de yaklaşmayınız!

Bu hükümler, Allah’ın koyduğu sınırlardır. Sakın, onlara yaklaşmayınız! İşte, Allah âyetlerini -korunsunlar diye- insanlara böyle açıklar.”[1353]

Ramazan Orucunun İslâm Dininin Beş Temelinden Biri Oluşu

Ramazan orucu, İslâm dininin beş temelinden birisidir.

Abdullah b. Ömer, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu hususta şöyle buyurduğunu bildirir:

“İslâm, beş şey üzerine kuruldu:

1. Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed’in Resûlullah olduğuna şehadet etmek,

2. Namazı kılmak,

3. Zekâtı vermek,

4. Ramazan orucunu tutmak,

5. Hacc etmek.”[1354]

Ramazan Orucuna Ait Bazı Hükümler

1. Ramazan orucu, kamerî aya göre tutulur.

Bu da, bazan 30, bazan da 29 gün çeker.

2. Her yıl, Ramazan hilali görülünce tutulmaya başlanıp, Şevval hilalinin görülmesiyle sona erer.

3. Hava bulutlu veya kapalı olur da hilali görmek mümkün olmazsa, oruçların sayısı 30’a doldurulur.[1355]

4. Oruç, güneş batar batmaz, açılır.[1356] Tanyeri ağarmaya başlamadan biraz evvele kadar da,[1357] sahur yemeğine devam edilebilir.[1358]

Sahur vaktinin bitmesiyle sabah namazı vaktinin girmesi arasındaki müddet 50 âyet okuyacak kadar bir zaman[1359] olup, bu da ortalama olarak 18-20 dakika tutar.

5. Kadınlar, hayız ve nifas hallerinde namaz kılamaz ve oruç tutamazlar. Ancak, orucu sonradan kazâ eder, öderler.[1360]

6. Sefer halinde, oruçlu oruçsuzu, oruçsuz da oruçluyu kınamaz.[1361]

7. Hatırlanır hatırlanmaz geri durulup oruca devam edilmek şartıyla, unutarak bir şey yemek ve içmekle oruç bozulmuş olmaz.[1362]

8. Oruçlu iken, hiçbir mazeret ve zaruret olmaksızın bile bile oruç bozmak, gününe gün oruç tutmakla birlikte, ayrıca keffaret ve ceza olarak da bir köle azad etmeyi; buna gücü yetmezse, ara vermeden iki ay oruç tutmayı; buna da gücü yetmezse, 60 yoksulu akşamlı sabahlı doyurmayı gerektirir.[1363]

9. Oruç açılırken, “Ey Allah’ım! Senin rızan için oruç tuttum. Senin verdiğin rızıkla da orucumu açtım!” denilerek iftar duası yapılır.[1364]

Teravih Namazı

Ramazan gecelerinde Teravih namazı kılınması Peygamberimiz Aleyhisselâmın sünnetidir.

Peygamberimiz Aleyhisselâm bunu bir hadis-i şeriflerinde:

“Yüce Allah, Ramazan ayında orucu farz kıldı.

Ben de, teravih namazını Müslümanlara sünnet kıldım!” buyurarak açıklamışlardır.[1365]

Hz. Âişe der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm Mescidde geceleyin teravih namazı kıldı. Müslümanlar da, kendisine uyarak teravih namazı kıldılar.

Erteki günü sabah olunca, Müslümanlar bunu birbirlerine anlattılar.

İkinci gece, Müslümanlar Mescidde önceki gecekinden ziyade toplandılar.

Resûlullah Aleyhisselâm, Mescide çıkıp onlara teravih namazı kıldırdı.

Sabah olunca, cemaat bunu da anlattılar.

Üçüncü gece, cemaat daha da çoğaldı.

Resûlullah Aleyhisselâm çıkıp onlara teravih namazı kıldırdı.

Dördüncü gece Mescid cemaatı alamayacak bir hale gelince, Mescid cemaatla dolup taşınca, Resûlullah Aleyhisselâm teravih namazını kıldırmak için cemaatın yanına çıkmadı.

Cemaattan bazıları namaz için toplandıklarını Resûlullah Aleyhisselâma hatırlatmak istedilerse de, Resûlullah Aleyhisselâm, sabah namazına kadar

onların yanlarına çıkmadı.

Sabah namazını kıldırdıktan sonra, cemaata yöneldi. Şehadet getirdi ve:

'Biliniz ki; sizin, cemaatla teravih namazı kılmak hususunda yaptığınızı gördüm.

Beni sizin yanınıza çıkmaktan alıkoyan, ancak, bu namazın size farz kılınacağı, sizin de onun edasında acze düşeceğiniz, günaha gireceğiniz hakkındaki korkumdur' buyurdu."[1366]

Zeyd b. Sabit'in anlattığına göre de:

Cemaat Peygamberimiz Aleyhisselâmın teravihi kıldırmak için Mescide çıkmadığını görünce, uyuyakaldığını sanarak, uyansın da yanlarına çıksın diye, bazıları öksürür gibi yapmaya başladılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm cemaatın yanına çıkınca:

"Ey insanlar! Teravih namazını Mescidde cemaatla kılmak hususunda gösterdiğiniz arzu ve iştiyakın sonu gelmeyeceğini gördüm de, bunun size farz kılınacağından, farz kılınınca da onu kılamayacağınızdan korktum.

Ey insanlar! Siz onu evlerinizde kılınız!

Çünkü, kişinin farz namazlardan başka namazları evlerinde kılmaları efdaldir" buyurdu.[1367]

İmam Zührî de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın vefatına kadar teravih namazının böyle evlerde kılındığını ve Hz. Ebu Bekir'in halifeliği devrinde de, Hz. Ömer'in halifeliği devrinin başlarına kadar da, bu şekilde hareket edildiğini bildirdikten sonra; Urve b. Zübeyr'den Abdurrahman b. Abdulkari'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir Ramazan gecesi, Ömer b. Hattab (r.a.) ile Mescide gitmiştik.

Mescidde halk münferid ve dağınık bir halde teravih namazı kılıyordu.

Kimi kendi başına yalnızca namaz kılıyordu, kimi namaz kılıyor, bir kısım halk da onun namazına uyuyordu.

Ömer b. Hattab:

'Bunları bir kari' imam arkasında toplasam, daha iyi olur sanırım' dedi ve bunun üzerinde durdu.

Hakikaten, ertesi günü de, Übeyy b. Ka'b'ı teravih imamı tayin edip cemaati onun arkasında topladı.

Teravih namazı cemaatla kılınmaya başlandı.

Başka bir gece, yine, onunla birlikte Mescide gitmiştim.

Halk, imamları Übeyy b. Ka'b'la birlikte teravih namazı kılıyorlardı.

Ömer b. Hattab:

'Şu namazın cemaatla kılınması ne güzel bir âdet oldu.

Fakat, namazlarını gecenin sonunda kılmak üzere erteleyip şu anda uyumakta olanlar, şimdi namaz kılanlardan daha ziyade fazileti haizdirler' dedi."[1368]

Übeyy b. Ka'b'ın teravih namazını halka 20 rekat olarak kıldırdığı,

Hz. Ömer'in, Hz. Ali'nin de, halka teravih namazını 20 rekat olarak kıldırmalarını görevlilere emrettikleri,

Abdullah b. Ömer'in de kendilerine İbn Ebi Müleyke'nin teravih namazını 20 rekat olarak kıldırdığını bildirdiği,

Hz. Ömer'in, Ramazan'da teravih imamlarını çağırıp sür'atli okuyanlara her rekatta 30,

Orta derecede sür'atli okuyanlara her rekatta 25,

Ağır okuyanlara da her rekatta 20 âyet okumalarını emrettiği de rivayet edilir.[1369]

Hz. Ömer'in teravih namazını böyle cemaatla kıldırmayı ihdas ve Medine'de biri erkeklere, diğeri kadınlara teravih kıldırmak üzere kari'=Kur'ân okuyucu hâfız tayin edişi ve bu hususta İslâm beldelerine de yazılı emirler verişi, Hicretin 14. yılı Ramazan ayında idi.[1370]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ashabı Ağlatan Konuşması

Birtakım kimseler istihza için, bazıları da ölen babaları hakkında, "Babam kim?" yahut, yitirdikleri develeri hakkında, "Devem nerede?" diyerek sorular sormaya başladılar.[1371]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu hususta ashabdan da bazı şeyler işitmiş bulunuyordu.[1372]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, hoşlanmadığı böyle şeyleri halkın gelip sormaya başladıklarını görünce, kızdı.[1373]

Güneş batıya doğru eğildiği zaman, evinden Mescide geçti.

Öğle namazını kıldırdıktan sonra, ayakta dikilerek Kıyameti ve Kıyametten önce de büyük işler olacağını anlattı.[1374]

Enes b. Malik der ki:

“O güne kadar bir benzerini daha işitmediğim bir hutbe irad buyurdu:[1375]

‘Kim bana bir şey sormak istiyorsa, hemen sorsun!

Vallahi, bana soracağınız şeyi, şu makamımda durduğum müddetçe, size haber vereceğim!’ buyurdu.[1376]

Cemaat, Resûlullah Aleyhisselâmdan bunu işitir işitmez, sustular; bir felâketle karşılaşmaktan korktular.

Sağa sola dönüp baktım: Herkes, elbisesini başına çekmiş, ağlıyordu.

Resûlullahın ashabına, o günkünden daha çetin bir gün gelmemişti.[1377]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Haydi, soracağınızı sorsanıza bana?’ buyruğunu tekrarlayıp durduğu sırada,[1378] bir adam ayağa kalktı:

‘Yâ Rasûlallah! Benim gireceğim yer neresi?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Ateştir (Cehennemdir)!’ buyurdu.[1379]

Sonra, Abdullah b. Huzâfe ayağa kalktı:

‘Yâ Rasûlallah! Benim babam kimdir?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Senin baban Huzâfe’dir!’ buyurdu.[1380]

Abdullah b. Huzâfe kiminle çekişecek olsa, hemen kendisini başkasına nisbet ile tahkir ederlerdi.[1381]

Başka bir adam da, kalkıp:

‘Yâ Rasûlallah! Benim babam kimdir?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Senin baban, Şeybe’nin azadlısı Sâlim’dir!’ buyurdu.

Hz. Ömer, Resûlullah Aleyhisselâmın yüzüne bakınca,[1382] onun kızdığını anladı,[1383] iki dizinin üzerine çökerek:[1384]

'Yâ Rasûlallah! Biz Yüce Allah'a tevbe ediyoruz![1385]

Biz Allah'ı Rab, İslâm'ı din, Muhammed Aleyhisselâmı resûl olarak kabul ettik!' dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm sustu, sakinleşti. Sonra da:

'Muhammed'in varlığı Kudret Elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki; bana, demin şu duvarın yüzünde Cennet ile Cehennem gösterildi!

Ben hayır ve şerde bugünkü gibisini görmedim![1386]

Siz benim bildiğimi bilmiş olsaydınız, muhakkak ki, çok az güler, çok ağlardınız!' buyurdu."[1387]

Rivayete göre; Yüce Allah, bunun üzerine indirdiği âyette[1388] şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler! Siz öyle şeylerden sormayınız ki, onlar size açıklanırsa ağırınıza gidecektir.

Halbuki, Kur'ân indirilmekte iken, sorarsanız, onlar size açıklanır. Allah onlardan sizi affetmiş, mükellef tutmamıştır.

Allah çok bağışlayıcıdır, cezalandırmakta da aceleci değildir."[1389]

Sa'd b. Muaz'ın Kâbe'de Ebu Cehil ile Tartışması

Abdullah b. Mes'ud der ki:

"Sa'd b. Muaz ile Ümeyye b. Halef, eskiden beri tanışık ve dost idiler. Sa'd b. Muaz, Mekke'ye gidince, onun evine inerdi. O da, Şam'a gidince, Medine'ye uğrar, Sa'd b. Muaz'ın evine inerdi.

Resûlullah Aleyhisselâm Medine'ye geldikten sonra, Sa'd b. Muaz umre yapmak üzere Mekke'ye gitmiş, Ümeyye b. Halef'in evine inmişti.

Sa'd b. Muaz, Ümeyye b. Halef'e:

'Benim için tenha bir zaman kollasan da, Beytullah'ı tavaf etsem' dedi.

Ümeyye de:

'Günün ortalandığı, herkesin uykuya daldığı sırayı bekle' dedi.

Sa’d b. Muaz, o vakitte gelip tavafa başladı.

O sırada, Ebu Cehil çıkageldi. Ümeyye b. Halef’e:

‘Şu yanında bulunan, Kâbe’yi tavaf eden kim?’ diye sordu.

Ümeyye b. Halef:

‘Sa’d’dır o!’ dedi.

Sa’d b. Muaz da:

‘Sa’d’ım ben!’ dedi.

Ebu Cehil, Sa’d b. Muaz’a:

‘Bak! Sen Kâbe’yi emniyet içinde tavaf ediyorsun.

Halbuki, siz ortaya yeni bir din çıkarmış olan Muhammed’in ashabını barındırıyor, onlara yardım ediyorsunuz!?

Vallahi, Ebu Safvan’ın yanında olmasaydın, sen buradan evine sağ salim dönemezdin!’ dedi.

Sa’d b. Muaz, bağırarak:

‘Eğer sen beni tavaftan men edersen, ben de vallahi sana daha ağırını yapar, senin Medine’deki Şam ticaret yolunu keserim!’ dedi.

Ümeyye b. Halef, Sa’d b. Muaz’ı tutarak:

‘Ey Sa’d! Sen bu vadi halkının büyüğü olan Ebu’l-Hakem’e karşı bağırma!’ deyince, Sa’d b. Muaz kızdı ve:

‘Ey Ümeyye! Sen de beni tutma, bırak!

Vallahi, ben Allah’ın Resûlü Muhammed Aleyhisselâmı, seni öldüreceğini söylerken işittim!’ dedi.

Ümeyye b. Halef:

‘Beni mi?’ diye sordu.

Sa’d b. Muaz:

‘Evet! Seni!’ dedi.

Ümeyye b. Halef:

‘Mekke’de mi?’ diye sordu.

Sa’d b. Muaz:

‘Bilmiyorum’ dedi.

Bunun üzerine, Ümeyye b. Halef:

‘Vallahi, Muhammed yalan söylemez’ diyerek, büyük bir korku ve heyecan içinde ailesinin yanına döndü ve ona:

‘Ey Ümmü Safvan! Bizim Medineli kardeşlik Sa’d bana ne söyledi, bilir misin?’ dedi.

Karısı:

‘O sana ne söyledi?’ diye sordu.

Ümeyye:

‘Muhammed’i, beni öldüreceğini haber verirken işittiğini söyledi. Kendisine, ‘Mekke’de mi?’ diye sordum. ‘Bilmiyorum’ cevabını verdi’ dedi.

Ümeyye b. Halef’in karısı:

‘Vallahi Muhammed yalan söylemez!’ deyince, Ümeyye:

‘Ben de vallahi Mekke’den dışarı çıkmam’ dedi.

Bedir’e çıkış gününde, Ebu Cehil halka ‘Develerinize bininiz!’ dediği zaman, Ümeyye b. Halef Mekke’den çıkmak, ayrılmak istemedi.

Ebu Cehil geldi ve:

‘Ey Ebu Safvan! Sen Mekke vadisinin eşrafındansın!

Halk senin geri kaldığını görürse, onlar da seninle birlikte geri kalırlar.

Sen, bir-iki gün olsun, sefere katıl!’ diyerek kandırıncaya kadar, Ümeyye’nin yanından ayrılmadı.

En sonunda, Ümeyye b. Halef Mekke’nin en iyi, en sür’atli devesini satın aldı. Karısının yanına gelip:

‘Ey Ümmü Safvan! Beni sefere çabuk hazırla!’ dedi.

Karısı feryad ederek:

‘Ey Ebu Safvan! Sana Medineli kardeşliğinin söylediğini unuttun mu?!’ dedi.

Ümeyye b. Halef:

‘Hayır, unutmadım. Onlarla birlikte bulunmayı ben de istemiyorum. Ancak azıcık bir müddet aralarında bulunacağım’ dedi.

Bedir harbine katıldı. Çok geçmeden de, Yüce Allah onu Resûlullahın eliyle öldürdü.[1390]

---

987 İbn İshak, İbn Hişam, 2/110-111.
988 Hacc: 39-41.
989 Bakara: 193.
990 Ahmed b. Hanbel, 1/216, Tirmizî, Sünen, 5/325, Nesâî, 6/2, Taberî, Tefsîr, 17/172, Târîh, 2/242, Vâhidî, s. 208.
991 Râgıb, s. 360, Fîruzâbadî, 4/372.
992 İbn Esîr, Nihâye, 2/363.
993 Fîruzâbadî, 4/343.
994 Ahmed b. Hanbel, 1/294, Ebu Davud, 3/36, Tirmizî, Sünen, 4/125, İbn Mâce, 2/944, Dârimî, 2/135.
995 Diyarbekrî, 1/355, 356.
996 İbn Sa'd, 2/5, 6.
997 Mes'ûdî, Mürûc, 2/289.
998 İbn Sa'd, 2/6.
999 İbn İshak, İbn Hişam, 4/39, Buhârî, Sahîh, 5/130, Beyhakî, Sünen, 9/150.
1000 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/400, Buhârî, Sahîh, 5/2, 3.
1001 Hemmam b. Münebbih, 80. hadis, Ahmed b. Hanbel, 3/339, Buhârî, Sahîh, 21/11, 12, Ebu Davud, 3/44, Dârimî, 2/218.
1002 Ebu Davud, 3/14, 15, Beyhakî, Sünen, 9/168.
1003 Müslim, 3/1512, 1513, Ebu Davud, 3/14, Nesâî, 6/22.
1004 Buhârî, Sahîh, 1/40, Müslim, 3/1513.
1005 Ahmed b. Hanbel, 2/290, Ebu Davud, 3/14
1006 Buhârî, Sahîh, 1/151, Ebu Davud, 3/43, Tirmizî, Sünen, 4/163, Dârimî, 2/137.
1007 İbn Ebi Şeybe, 12/367, Ahmed b. Hanbel, 3/448-449, Ebu Davud, 3/43, Beyhakî, Sünen, 9/108, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/352-353, İbn Kesîr, Bidâye, 4/315.
1008 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1009 Ebu Davud, 4/321.
1010 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1011 Ebu Davud, 4/321.
1012 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1013 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1014 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1015 Ebu Davud, 4/321.
1016 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1017 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1018 Ebu Davud, 4/321.
1019 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1020 Ebu Davud, 4/321.
1021 Ebu Davud, 4/321, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/166.
1022 Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 3/1357, Dârimî, 2/135, Beyhakî, Sünen, 9/69.
1023 Ebu Hanife, Müsned, s. 33, İbn Ebi Şeybe, 12/328, Ebu Davud, 3/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1024 Ebu Hanife, Müsned, s. 33, İbn Ebi Şeybe, 12/328, Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 3/1357, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/135, Beyhakî, Sünen, 9/49.

1025 İbn Ebi Şeybe, 12/328, Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1357, Dârimî, 2/135, Beyhakî, Sünen, 9/69.
1026 Ebu Hanife, Müsned, s. 33, Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 3/1357, Ebu Davud, 4/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1027 Müslim, 3/1357, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1028 Ahmed b. Hanbel, 5/352, Ebu Davud, 3/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1029 Ebu Hanife, Müsned, s. 33, Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 3/13357, Ebu Davud, 3/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136
1030 Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 32/1357.
1031 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1357, Ebu Davud, 3/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1032 Dârimî, 2/137.
1033 Ebu Hanife, Müsned, s. 33, Ahmed b. Hanbel, 5/352, Ebu Davud, 3/37.
1034 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1357.
1035 Ahmed b. Hanbel, 5/352, Müslim, 3/1357, Ebu Davud, 3/37, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136, Beyhakî, Sünen, 9/49.
1036 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1357, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136.
1037 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Dârimî, 2/136.
1038 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1357, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136.
1039 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Dârimî, 2/136
1040 Müslim, 3/1358, Tirmizî, Sünen, 4/162.
1041 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1358, Tirmizî, Sünen, 4/162, Dârimî, 2/136.
1042 Ahmed b. Hanbel, 5/358, Müslim, 3/1358, Tirmizî, Sünen, 4/162, 163, Dârimî, 2/136.
1043 Vâkıdî, Megâzî, 1/9, İbn Sa'd, 2/6.
1044 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245, İbn Sa'd, 2/6.
1045 İbn Abdilberr, 1/370.
1046 İbn Habîb, s. 271.
1047 Abdurrezzak, 5/358-359, Ebu Davud, 3/156.
1048 Ahmed b. Hanbel, 1/400, Buhârî, Sahîh, 5/2, 3.
1049 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245, Vâkıdî, Megâzî, 1/9, İbn Sa'd, 2/6.
1050 İbn Sa'd, 2/6, 3/47.
1051 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245, Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/6.
1052 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, İbn Sa'd, 2/6.
1053 Vâkıdî, Megâzî, 1/9.
1054 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245, Vâkıdî, Megâzî, 1/9, İbn Sa'd, 2/6.
1055 Vâkıdî, Megâzî, 1/9, İbn Sa'd, 2/6.
1056 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/6.
1057 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, Halebî, 3/136.
1058 Halebî, 3/136.
1059 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, Halebî, 3/136.
1060 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.
1061 Yâkût, 3/11.
1062 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.

1063 Abdurrezzak, 5/358, 359, İbn Habîb, s. 271, Ahmed b. Hanbel, 1/400, Buhârî, Sahîh, 5/2, 3, Ebu Davud, 3/156.
1064 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.
1065 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245.
1066 İbn Sa'd, 2/7.
1067 İbn İshak, İbn Hişam, 2/245, İbn Sa'd, 2/7
1068 İbn Sa'd, 2/7, İbn Esîr, Kâmil, 2/111.
1069 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241.
1070 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, İbn Hazm, Cevâmi, s. 100.
1071 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, İbn Sa'd, 2/7.
1072 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241.
1073 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7, 3/51.
1074 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241.
1075 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7, 3/51.
1076 İbn İshak, İbn Hişam, 2/242, İbn Hazm, Cevâmi, s. 101.
1077 İbn Sa'd, 2/7.
1078 Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.
1079 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.
1080 Vâkıdî, Megâzî, 1/10.
1081 Diyarbekrî, 1/357.
1082 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, 242, Vâkıdî, Megâzî, 1/10, İbn Sa'd, 2/7.
1083 Vâkıdî, Megâzî, 1/11.
1084 İbn İshak, İbn Hişam, 2/242, İbn Hazm, Cevâmi, s. 101.
1085 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, İbn Sa'd, 2/7, Belâzurî, Ensâb, 1/371.
1086 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251.
1087 Yâkût, 2/350.
1088 İbn Sa'd, 2/7.
1089 İbn Sa'd, 2/7.
1090 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251.
1091 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, İbn Sa'd, 2/7.
1092 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251, Belâzurî, Ensâb, 1/371, Taberî, Târîh, 2/259.
1093 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, İbn Sa'd, 2/7.
1094 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, İbn Sa'd, 2/7, Taberî, Târîh, 2/259.
1095 Vâkıdî, Megâzî, 1/11.
1096 İbn Hazm, Cevâmi, s. 104, İbn Esîr, Kâmil, 2/111.
1097 Vâkıdî, Megâzî, 1/11, 12.
1098 İbn Sa'd, 2/8, Belâzurî, Ensâb, 1/286.
1099 Yâkût, 1/79, Semhûdî, 4/1118, 1119.
1100 İbn İshak, İbn Hişam, 1/177.
1101 Yâkût, 5/365.
1102 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 176.
1103 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, İbn Sa'd, 2/8, İbn Hazm, Cevâmi, s. 100, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks, 2, s. 176.
1104 İbn Sa'd, 2/8, Belâzurî, Ensâb, 1/287, Taberî, Târîh, 2/261.
1105 İbn Sa'd, 2/8, Taberî, Târîh, 2/261.

1106 İbn İshak, İbn Hişam, 2/241, Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/8.
1107 İbn Sa'd, 2/8, Belâzurî, Ensâb, 1/237.
1108 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/8.
1109 Süheylî, 5/78, Kastallânî, Mevâhib, 1/98.
1110 İbn Sa'd, 1/274, 275, Süheylî, 5/78
1111 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/8.
1112 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/8.
1113 İbn İshak, İbn Hişam, 2/248, Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/8.
1114 Taberî, Târîh, 2/260.
1115 İbn Sa'd, 2/9.
1116 Vâkıdî, Megâzî, 1/12.
1117 İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1118 Semhûdî, 4/1218.
1119 İbn İshak, İbn Hişam, 2/248, Taberî, Târîh, 2/260, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1120 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/9, Belâzurî, Ensâb, 1/287, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1121 İbn Sa'd, 2/8, Belâzurî, Ensâb, 1/287, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1122 İbn İshak, İbn Hişam, 2/248.
1123 İbn Sa'd, 2/8, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1124 İbn Sa'd, 2/8, 9, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1125 İbn İshak, İbn Hişam, 2/248, Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/9.
1126 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/9.
1127 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251, Vâkıdî, Megâzî, 1/12, Taberî, Târîh, 2/60, Yâkût, 3/225.
1128 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251, Yâkût, 3/225, Semhûdî, 4/1233.
1129 Yâkût, 1/358.
1130 İbn Sa'd, 2/9.
1131 İbn Abdilberr, 3/1310, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/468.
1132 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251, İbn Sa'd, 2/9.
1133 İbn Sa'd, 2/9, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1134 İbn İshak, İbn Hişam, 2/251, İbn Sa'd, 2/9.
1135 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/9.
1136 İbn İshak, İbn Hişam, 2/249, Belâzurî, Ensâb, 1/287.
1137 Yâkût, 4/127.
1138 İbn Sa'd, 2/10, İbn Cevzî, 2/675
1139 Yâkût, 4/127.
1140 İbn İshak, İbn Hişam, 2/249.
1141 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/10, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1142 Vâkıdî, Megâzî, 1/12, İbn Sa'd, 2/9.
1143 İbn Sa'd, 2/9, 10.
1144 Belâzurî, Ensâb, 1/287.
1145 İbn İshak, İbn Hişam, 2/248, İbn Sa'd, 2/9, Taberî, Târîh, 2/261.
1146 İbn Sa'd, 2/9, Taberî, Târîh, 2/261, İbn Esîr, Kâmil, 2/112.
1147 Belâzurî, Ensâb, 1/287.
1148 İbn İshak, İbn Hişam, 2/249, İbn Sa'd, 2/10..
1149 Kastallânî, Mevâhib, 1/98.
1150 İbn İshak, İbn Hişam, 2/249-250, Ahmed b. Hanbel, 4/263, Taberî, Târîh, 2/261.

1151 Vâkıdî, Megâzî, 1/13, İbn Sa'd, 2/10.
1152 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, Vâkıdî, Megâzî, 1/13, İbn Sa'd, 2/10.
1153 İbn Sa'd, 2/10.
1154 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252.
1155 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, Yakubî, 2/69-70, Taberî, Târîh, 2/262, İbn Esîr, Kâmil, 2/113, Zehebî, Târîh, s. 29, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18, İbn Seyyid, 1/223.
1156 Vâkıdî, Megâzî, 1/13.
1157 Vâkıdî, Megâzî, 1/13, Belâzurî, Ensâb, 1/271.
1158 Vâkıdî, Megâzî, 1/19, İbn Sa'd, 2/11.
1159 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, Vâkıdî, Megâzî, 1/19.
1160 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252.
1161 Vâkıdî, Megâzî, 1/19, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18.
1162 Taberî, Târîh, 2/264.
1163 İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18.
1164 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, Vâkıdî, Megâzî, 1/19, Zehebî, Târîh, s. 29.
1165 Vâkıdî, Megâzî, 1/17, İbn Sa'd, 2/10.
1166 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, Vâkıdî, Megâzî, 1/13, Yakubî, 2/69, Taberî, Târîh, 2/262, İbn Hazm, Cevâmi, s. 104, İbn Esîr, Kâmil, 2/113, İbn Seyyid, 1/227, Zehebî, Târîh, s. 29, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18.
1167 Vâkıdî, Megâzî, 1/13.
1168 Vâkıdî, Megâzî, 1/13, Belâzurî, Ensâb, 1/371, 372.
1169 Vâkıdî, Megâzî, 1/13.
1170 Diyarbekrî, 1/365.
1171 İbn İshak, İbn Hişam, 2/252, 253, Yakubî, 2/69, 70, Taberî, Târîh, 2/262, İbn Hazm, Cevâmi, s. 104, 105, İbn Esîr, Kâmil, 2/113, 114, İbn Seyyid, 1/227, Zehebî, Târîh, s. 29, İbn Kesîr, Bidâye, 3/248-249, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18.
1172 Vâkıdî, Megâzî, 1/17, İbn Sa'd, 2/11.
1173 İbn İshak, İbn Hişam, 2/253, Vâkıdî, Megâzî, 1/14, Yakubî, 2/70, Taberî, Târîh, 2/262, 263, İbn Hazm, Cevâmi, s. 105, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, İbn Seyyid, 1/228, Zehebî, Târîh, s. 29, 30, İbn Kesîr, Bidâye, 3/249, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 18.
1174 Vâkıdî, Megâzî, 1/16, İbn Sa'd, 2/11.
1175 İbn İshak, İbn Hişam, 2/253, Vâkıdî, Megâzî, 1/14, İbn Sa'd, 2/10, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, Zehebî, Kâmil, s. 29, İbn Kesîr, Bidâye, 3/249.
1176 Vâkıdî, 1/14, İbn Sa'd, 2/10.
1177 İbn İshak İbn Hişam, Sîre, 2/253, Vâkıdî, Megâzî, 1/14, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Hazm, Cevâmi, s. 105, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, İbn Seyyid, 1/228, Zehebî, Târîh, s. 29, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s.18.
1178 Vâkıdî, Megâzî, 1/14.
1179 Tevbe: 26.
1180 İbn İshak, İbn Hişam, 4/251, Vâkıdî, Megâzî, 3/1112, İbn Sa'd, 2/186, Ahmed b. Hanbel, 5/37, Buhârî, Sahîh, 6/235, Ebu Davud, 2/195, 196, Yakubî, 2/110, Taberî, Tefsîr, 10/125.
1181 İbn İshak, İbn Hişam, 2/253-254, Vâkıdî, Megâzî, 1/14-16, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/249.
1182 Vâkıdî, Megâzî, 1/16.
1183 İbn İshak, İbn Hişam, 2/254, Vâkıdî, Megâzî, 1/16, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/249-250.

1184 Taberî, Târîh, 2/263.
1185 İbn İshak, İbn Hişam, 2/254, Vâkıdî, Megâzî, 1/16, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1186 İbn İshak, İbn Hişam, 2/254, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1187 İbn Sa'd, 2/10.
1188 İbn İshak, İbn Hişam, 2/254, Vâkıdî, Megâzî, 1/16, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1189 Bakara: 217.
1190 İbn İshak, İbn Hişam, 2/254, 255, Vâkıdî, Megâzî, 1/17, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Hazm, Cevâmi, s. 105-106, İbn Esîr, Kâmil, 2/114, İbn Seyyid, 1/228, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1191 Vâkıdî, Megâzî, 1/17.
1192 İbn İshak, İbn Hişam, 2/255, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Seyyid, 1/229, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1193 Vâkıdî, Megâzî, 1/16, 17.
1194 Vâkıdî, Megâzî, 1/15, 16, İbn Sa'd, 4/137.
1195 İbn İshak, İbn Hişam, 2/255, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Hazm, Cevâmi, s. 106, İbn Seyyid, 1/229, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1196 Vâkıdî, Megâzî, 1/15, İbn Sa'd, 4/137.
1197 İbn İshak, İbn Hişam, 2/255, Taberî, Târîh, 2/263, İbn Hazm, Cevâmi, s. 106, İbn Seyyid, 1/229, Zehebî, Târîh, s. 30, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1198 İbn İshak, İbn Hişam, 2/255, Taberî, Tefsîr, 2/356, İbn Seyyid, 1/229, İbn Kesîr, Bidâye, 3/250.
1199 Bakara: 218.
1200 İbn İshak, İbn Hişam, 1/227-228, İbn Sa'd, 1/160-161, Ebu Nuaym, Delâil, 1/81-82, Beyhakî, Sünen, 9/114.
1201 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165, 166, İbn Kesîr, Bidâye, 3/212.
1202 İbn İshak, İbn Hişam, 2/70, Taberî, Târîh, 2/234, Tefsîr, 1/410, Ebu Nuaym, Delâil, 1/298, Beyhakî, Delâil, 2/434, İbn Seyyid, 1/156, Zehebî, Târîh, s. 290, İbn Kesîr, Bidâye, 3/148, 149, Kastallânî, Mevâhib, 1/76, Diyarbekrî, 1/306.
1203 İbn İshak, İbn Hişam, 2/196, Taberî, Tefsîr, 1/411, İbn Seyyid, 1/212, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/124.
1204 Bakara: 89.
1205 İbn İshak, İbn Hişam, 2/212, Taberî, Tefsîr, 6/166, Kurtubî, 6/122.
1206 Mâide: 19.
1207 İbn İshak, İbn Hişam, 2/216, Taberî, Tefsîr, 1/576, Kurtubî, 2/141.
1208 Mâide: 59.
1209 Mâide: 68.
1210 İbn İshak, İbn Hişam, 2/217, Taberî, Tefsîr, 1/164.
1211 En'am: 19.
1212 İbn İshak, İbn Hişam, 2/417, 418, Ahmed b. Hanbel, 3/467, 468, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/429.
1213 Beyhakî, Sünen, 8/166.
1214 Tirmizî, Sünen, 5/306, Kurtubî, 10/334.
1215 Tirmizî, Sünen, 5/306, Kurtubî, 10/334.
1216 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Tirmizî, Sünen, 5/306, Taberî, Tefsîr, 15/172, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6, Kurtubî, 1/335, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.
1217 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Tirmizî, Sünen, 5/306, Taberî, Tefsîr, 15/172, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6, Kurtubî, 10/335, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.
1218 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Taberî, Tefsîr, 15/173, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.

1219 Tirmizî, Sünen, 5/306, Taberî, Tefsîr, 15/172, Kurtubî, 10/336.
1220 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Tirmizî, Sünen, 5/306, Taberî, Tefsîr, 15/172, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6, Kurtubî, 10/336, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.
1221 Taberî, Tefsîr, 15/173, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6.
1222 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Tirmizî, Sünen, 5/306, Kurtubî, 10/336, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.
1223 Ahmed b. Hanbel, 4/239, Tirmizî, Sünen, 5/306, Taberî, Tefsîr, 15/173, Beyhakî, Sünen, 8/166, Begavî, 1/6, Kurtubî, 10/336, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/67.
1224 İbn Sa'd, 1/159.
1225 İbn Sa'd, 1/159-160.
1226 İbn Sa'd, 1/160.
1227 İbn Sa'd, 1/185, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/171.
1228 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/368, İbn Hacer, İsâbe, 3/209.
1229 İbn Sa'd, 1/363.
1230 İbn Sa'd, 1/361.
1231 İbn İshak, İbn Hişam, 2/160.
1232 Bakara: 6-7.
1233 Belâzurî, Ensâb, 1/283.
1234 İbn İshak, İbn Hişam, 2/160-163.
1235 İbn Sa'd, 1/174, Ahmed b. Hanbel, 1/278.
1236 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191, İbn Sa'd, 1/174, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1237 İbn Sa'd, 1/174, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1238 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191.
1239 İbn Sa'd, 1/174, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431 İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1240 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191, İbn Sa'd, 1/174, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1241 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191.
1242 İbn Sa'd, 1/174, 175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 21/129.
1243 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191.
1244 İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1245 İbn İshak, İbn Hişam, 2/1891, İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1246 İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1247 İbn İshak, İbn Hişam, 2/191, İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1248 İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/431, 432, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129
1249 İbn İshak, İbn Hişam, 2/192.
1250 İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/432, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1251 İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/432, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129.
1252 İbn İshak, İbn Hişam, 2/192, Taberî, Tefsîr, 1/432-433, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/129-130.
1253 İbn İshak, İbn Hişam, 2/192, İbn Sa'd, 1/175, Ahmed b. Hanbel, 1/278, Taberî, Tefsîr, 1/432, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/130.
1254 Bakara: 97-100.
1255 İbn İshak, İbn Hişam, 2/204, Taberî, Tefsîr, 4/23.
1256 Kurtubî, 4/155.

1257 İbn İshak, İbn Hişam, 2/205, Taberî, Tefsîr, 4/23.
1258 İbn İshak, İbn Hişam, 2/205, Taberî, Tefsîr, 4/23, Kurtubî, 4/155.
1259 İbn İshak, İbn Hişam, 2/205, Taberî, Tefsîr, 4/23.
1260 İbn İshak, İbn Hişam, 2/205, Taberî, Tefsîr, 4/23, Kurtubî, 4/155.
1261 Âl-i İmran: 99.
1262 İbn İshak, İbn Hişam, 2/205, Taberî, Tefsîr, 4/24.
1263 Âl-i İmran: 100-105.
1264 İbn İshak, İbn Hişam, 2/210, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/513.
1265 Nisa: 51-52.
1266 Onların maksatları, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle açıklanır:
"Kitaplılardan bir güruh şöyle dediler: 'Kendilerine indirilene iman edenlere, gündüzün evvelinde iman ediniz; âhirinde inkâr ediniz! Olur ki, (mü'minler, dinlerinden dönerler)'" (Âl-i İmran: 72).
1267 İbn İshak, İbn Hişam, 2/174, Belâzurî, Ensâb, 1/284, 285.
1268 İbn İshak, İbn Hişam, 2/174.
1269 İbn İshak, İbn Hişam, 2/173, Belâzurî, Ensâb, 1/285.
1270 Vâkıdî, Megâzî, 3/1009.
1271 İbn İshak, İbn Hişam, 4/166-167, Vâkıdî, Megâzî, 3/1009, 1010, Taberî, Târîh, 3/145.
1272 Belâzurî, Ensâb, 1/285.
1273 İbn İshak, İbn Hişam, 2/175, Belâzurî, Ensâb, 1/285.
1274 İbn İshak, İbn Hişam, 2/174.
1275 İbn İshak, İbn Hişam, 2/174-175.
1276 İbn İshak, İbn Hişam, 2/166, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/371.
1277 Tevbe: 75.
1278 İbn İshak, İbn Hişam, 2/168.
1279 Tevbe: 61.
1280 İbn İshak, İbn Hişam, 2/172-173.
1281 Nisâ: 60.
1282 İbn İshak, İbn Hişam, 2/169.
1283 Âl-i İmran: 154.
1284 İbn İshak, İbn Hişam, 2/169.
1285 Ahzâb: 12.
1286 İbn İshak, İbn Hişam, 2/170.
1287 Tevbe: 65-68.
1288 İbn İshak, İbn Hişam, 2/170.
1289 Ahzâb: 13.
1290 İbn İshak, İbn Hişam, 2/171.
1291 Nisâ: 107.
1292 İbn İshak, İbn Hişam, 2/171-172.
1293 İbn İshak, İbn Hişam, 2/173.
1294 Tevbe: 49-54.
1295 İbn İshak, İbn Hişam, 2/172.
1296 İbn İshak, İbn Hişam, 2/173, Taberî, Tefsîr, 28/112, Vâhidî, s. 287.
1297 Münâfıkûn: 8.
1298 İbn İshak, İbn Hişam, 2/173-174.
1299 Haşr: 11-17.

1300 İbn İshak, İbn Hişam, 2/173-174.
1301 Münâfıkûn: 1-8.
1302 İbn İshak, İbn Hişam, 2/207.
1303 Âl-i İmran: 118-120.
1304 İbn İshak, İbn Hişam, 2/217, Taberî, Tefsîr, 6/290.
1305 Mâide: 57-61.
1306 Bakara: 51.
1307 Bakara: 113.
1308 Mâide: 116.
1309 Nisâ: 157.
1310 Nisâ: 156-158.
1311 Râgıb, s. 392.
1312 Taberî, Tefsîr, 2/5, 20.
1313 Nesefî, 1/83, İbn Seyyid, 1/233.
1314 Âl-i İmran: 96.
1315 Ezrakî, 1/76.
1316 Ezrakî, 1/37, 43.
1317 Hacc: 26.
1318 Bakara: 127.
1319 Bakara: 125, Hacc: 26.
1320 İbn Seyyid, 1/237.
1321 Ahmed b. Hanbel, 5/150, Buhârî, Sahîh, 4/117, Müslim, 1/370, Nesâî, 2/33, İbn Mâce, 1/248.
1322 Taberî, Tefsîr, 2/5, Zemahşerî, 1/318.
1323 Zemahşerî, 1/317, Beyzâvî, 1/86, Ebussuud, 1/172.
1324 Taberî, Tefsîr, 2/4, Zemahşerî, 1/318, Kurtubî, 2/150, Nesefî, 1/80, Beyzâvî, 1/87, Hâzin, 1/63, Ebussuud, 1/172.
1325 Taberî, Tefsîr, 2/12.
1326 İbn Sa'd, 1/243, Ahmed b. Hanbel, 1/325, Heysemî, 2/12.
1327 İbn Esîr, Kâmil, 2/115.
1328 İbn Sa'd, 1/241-243, Tirmizî, Sünen, 2/169, Taberî, Tefsîr, 2/5, 20, Târîh, 2/265.
1329 İbn Sa'd, 1/241.
1330 İbn İshak, İbn Hişam, 2/257, Belâzurî, Ensâb, 1/271.
1331 Taberî, Târîh, 2/265.
1332 İbn İshak, İbn Hişam, 2/198, İbn Sa'd, 1/242, Taberî, Tefsîr, 2/3.
1333 Taberî, Tefsîr, 2/3-5, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/192.
1334 Taberî, Tefsîr, 2/20, Târîh, 2/265.
1335 İbn İshak, İbn Hişam, 2/199-200, Taberî, Tefsîr, 2/3.
1336 Bakara: 142-147.
1337 İbn Sa'd, 1/241-242, Belâzurî, Ensâb, 1/246, Yakubî, 2/42, İbn Seyyid, 1/232, Diyarbekrî, 1/368.
1338 İbn Sa'd, 1/242, 243, Buhârî, Sahîh, 1/15, 5/150-151, Tirmizî, Sünen, 2/170.
1339 İbn Sa'd, 1/242, Ahmed b. Hanbel, 3/284, Müslim, 1/375.
1340 Mâlik, 1/195, Ahmed b. Hanbel, 2/113, Buhârî, Sahîh, 5/151-153.
1341 İbn Abdilberr, 4/1919-1920, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/284.
1342 İbn Sa'd, 1/243-244, Ahmed b. Hanbel, 3/347, Buhârî Sahîh, 1/15, Taberî, Tefsîr, 2/17.

1343 Zehebî, Siyer, 2/246.
1344 Zehebî, Siyer, 2/245.
1345 İbn Sa'd, 7/391, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/97.
1346 Zehebî, Siyer, 1/166.
1347 İbn Sa'd, 7/391.
1348 Zehebî, Siyer, 2/245-246.
1349 İbn Sa'd, 7/391.
1350 Zehebî, Siyer, 2/246.
1351 Râgıb, s. 291, Seyyid Şerif, s. 91.
1352 İbn Sa'd, 1/248.
1353 Bakara: 183, 185, 187.
1354 Ahmed b. Hanbel, 2/26, Buhârî, Sahîh, 1/8, Müslim, 1/45, Nesâî, 8/109.
1355 Mâlik, 1/287, Ahmed b. Hanbel, 1/256, Buhârî, Sahîh, 2/229-230, Müslim, 2/760-762, Ebu Davud, 2/298-299.
1356 Mâlik, 1/288, Ahmed b. Hanbel, 6/173, Buhârî, Sahîh, 2/241, Müslim, 2/771, Ebu Davud, 2/305.
1357 Bakara: 187.
1358 Ahmed b. Hanbel, 6/173, Buhârî, Sahîh, 2/231.
1359 Ahmed b. Hanbel, 5/185, Buhârî, Sahîh, 2/231-232, Nesâî, 4/143, Dârimî, 1/338.
1360 Buhârî, Sahîh, 2/239.
1361 Mâlik, 1/295, Buhârî, Sahîh, 2/238, Müslim, 2/787.
1362 Abdurrezzak, 4/173, Ahmed b. Hanbel, 2/385, Buhârî, Sahîh, 2/234, Müslim, 2/809, Ebu Davud, 2/315, Dârekutnî, 2/178.
1363 Ahmed b. Hanbel, 2/241, Buhârî, Sahîh, 2/236, Müslim, 2/781-782, Ebu Davud, 2/313.
1364 Ebu Davud, 2/306.
1365 İbn Ebi Şeybe, 2/395-396, Ahmed b. Hanbel, 1/195, İbn Mâce, 1/421.
1366 Ahmed b. Hanbel, 6/169, 177, Buhârî, Sahîh, 2/252, Müslim, 1/524-525.
1367 Ahmed b. Hanbel, 5/182, Buhârî, Sahîh, 8/142, Begavî, 1/64.
1368 Buhârî, Sahîh, 2/252.
1369 İbn Ebi Şeybe, 2/392-393.
1370 İbn Sa'd, 3/281-282.
1371 Buhârî, Sahîh, 5/190, Taberî, Tefsîr, 7/80.
1372 Müslim, 4/1832.
1373 Buhârî, Sahîh, 1/32, Müslim, 4/1834.
1374 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/136, Müslim, 4/1834.
1375 Buhârî, Sahîh, 5/190.
1376 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/136, Müslim, 4/1832.
1377 Müslim, 4/1834.
1378 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/136, Müslim, 4/1832-1833.
1379 Ahmed b. Hanbel, 3/162.
1380 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/136, Müslim, 4/133.
1381 Müslim, 4/1834.
1382 Buhârî, Sahîh, 1/32, Müslim, 4/1834.
1383 Müslim, 4/1835.
1384 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/32, Müslim, 4/1835.

1385 Buhârî, Sahîh, 1/32, Müslim, 4/1835.
1386 Ahmed b. Hanbel, 3/162, Buhârî, Sahîh, 1/1, 136, Müslim, 4/1832-1833.
1387 Ahmed b. Hanbel, 3/180, Buhârî, Sahîh, 5/190, Müslim, 4/1832, Dârimî, 2/216.
1388 Buhârî, Sahîh, 5/190, Müslim, 4/1832, Taberî, Tefsîr, 18/80.
1389 Mâide: 101.
1390 Ahmed b. Hanbel, 1/400, Buhârî, Sahîh, 4/184-185, 5/2, 3, Zehebî, Siyer, 1/203, İbn Kesîr, Bidâye, 3/258-259.

BEŞİNCİ BÖLÜM
BEDİR GAZÂSI

Gazânın Adı ve Mevkii

Mekke ile Medine arasında bulunan[1391] Bedir hakkında çeşitli rivayetler olup, bir su kuyusunun veya onu kazanın ismi olduğu bildirilmektedir.[1392]

Kureyş müşrikleriyle yapılan ilk savaşın yeri olan Bedir'in Medine'ye uzaklığı;

Medine'den Zâtülceyş'e kadar bir berid,

Zâtülceyş'ten Abud'a kadar bir berid,

Abud'dan Merg'a kadar bir berid,

Merg'dan Munsaraf'a kadar bir berid,

Munsaraf'tan Zâti Eczal'e kadar bir berid,

Zâti Eczal'den Ma'lât'a kadar bir berid,

Ma'lât'tan Üseyl'e kadar da bir berid olmak üzere, 7[1393] beridliktir.[1394]

Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Bedir Seferinin Gayesi

Kur'ân-ı Kerîm'e göre; Bedir seferinin gayesi, müşriklerle çarpışıp onların İslâmiyete karşı olan mukavemetlerini kırmak, İslâmiyetin tutunmasını ve yayılmasını sağlamak, müşrikliği ortadan kaldırmaktı.

Nitekim, bu gerçek, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle açıklanır:

"Hani, Allah, size iki taifeden birinin muhakkak sizin olacağını va'd etmişti. Siz ise, kuvveti ve silahı bulunmayanın (ticaret kervanının) size nasip olmasını arzu ediyordunuz. Halbuki Allah, emirleriyle, hakkı açığa vurmayı, kâfirlerin kökünü kesmeyi, hakkı yerleştirmeyi, bâtılı ortadan kaldırmayı istiyordu- mücrimler hoşlanmasa da!"[1395]

Bedir'de yapılacak çarpışmada müşriklerin bozulup kaçacakları da, Peygamberimiz Aleyhisselâm daha Mekke'de iken, Yüce Allah tarafından:

"Yakında o cemaat bozulacak, arkalarını dönüp kaçacaklar!"[1396] buyurularak haber verilmiş bulunuyordu.

Hz. Ömer der ki:

"Bu âyet nazil olduğu zaman, kendi kendime:

'Acaba hangi cemaat bozguna uğratılacak ve kimlere galebe çalınacak?!' demiştim.

Bedir günü gelip de Resûlullah'ın zırhını giyinmiş olduğu halde bu âyeti okuduğunu görünce, anladım ki, Yüce Allah meğer Kureyş müşriklerini bozguna uğratacakmış!"[1397]

Bedir Seferinin Gayesini Açıklamamanın Sebebi

Kureyş müşrikleriyle Bedir'de savaşılacağı Müslümanlara Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından önceden açıkça ve kesin olarak haber verilmiş olsaydı, muhakkak, anlaşmazlığa düşülecekti.

Bu gerçeğe de, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle değinilir:

"O vakit, siz vadinin yakın bir kenarında idiniz.

Onlar (Kureyş müşrikleri de, aynı yerin) uzak bir kıyısında,

Kervan ise (sizden) daha aşağıda(ki sahil tarafında) idiler.

Eğer böyle muayyen bir yerde buluşmak hususunda sözleşmiş olsaydınız, muhakkak ki ihtilafa düşerdiniz.

Fakat, işlenmesi gerekli olan emri yerine getirmek için (Allah böyle yaptı); tâ ki helâk olan apaçık bir delilden (gözü ile gördükten) sonra helâk olsun, diri kalan da apaçık bir delilden (gözü ile gördükten) sonra hayatta kalsın!

Şüphe yok ki, Allah herşeyi işiten, herşeyi bilendir."[1398]

Nitekim, Müslümanlardan, hakikat belli olduktan; Bedir'de Kureyş müşrikleriyle çarpışılacağı açıklandıktan sonra bile, çarpışmaya ölüme sürüklenir gibi isteksiz gidenler olduğu gibi,[1399] kervan üzerine gidildiğini

sanarak daha Medine’de iken ağırdan alan, hatta seferden geri kalanlar da vardı.[1400]

Bilakis, müşriklerle çarpışıp şehit olmak için Bedir seferine katılmaya can atanlar ve bu yolda babalarıyla kur’a çekişenler de vardı. Nitekim, Sa’d b. Hayseme, babasına:

“Eğer bu seferin mükâfatı Cennetten başka bir şey olsaydı, senden geri kalırdım! Ben burada bana şehitlik nasip olmasını umuyorum!” demişti. Babası Hayseme ise:

“Sen benden geri kal da, hamile kadınının yanında bulun!” dediği zaman Sa’d kabul etmemiş, Hayseme:

“İkimizden birisinin herhalde burada kalması lazım!” deyince de, aralarında kur’a çekmişler, kur’a Sa’d’a çıkmış, Bedir savaşına katılarak muradına ermiştir![1401] Allah ondan razı olsun!

Ebu Ümâme b. Sa’lebe de hasta bulunan annesini bırakarak Bedir seferine katılmak istediği zaman, dayısı Ebu Bürde b. Niyar:

“Sen ananın yanında otur da, onunla ilgilen!” demiş, o da:

“Kızkardeşinin yanında sen otur da, onunla ilgilen!” diyerek karşılık vermiş; durum Peygamberimiz Aleyhisselâma duyurulunca, Peygamberimiz Aleyhisselâm Ebu Ümâme’ye annesinin yanında kalmasını emretmişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Bedir savaşından döndüğü sırada Ebu Ümâme’nin annesi ölmüş ve cenaze namazı Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından kıldırılmıştır.[1402]

Henüz Müslüman olmamış bulunan Hubeyb b. Yesaf da, Kureyş müşrikleriyle çarpışılacağını anlayıp, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Kavmim benim savaşta ne derece başarılı olduğumu ve düşmanın bağrında yaralar açan bir kahraman olduğumu bilir.

Ben, Müslüman olmaksızın, ganimet maksadıyla senin yanında çarpışayım?” demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Hayır! Sen önce Müslüman ol! Sonra da, çarpış!” buyurdu.[1403]

Bedir'de Kureyş müşrikleriyle çarpışılacağını, yalnız erkeklerden değil, kadınlardan da bilenler vardı.

Ümmü Varaka Hatun bunlar arasında idi.

Ümmü Varaka Hatun, Bedir seferine çıkılırken, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Bana izin ver de, seninle birlikte ben de çıkayım.

Yaralarınızı tedavi eder, hastalananlarınıza bakarım.

Olur ki, Allah beni şehitliğe erdirir!" demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen evinde Kur'ân oku! Muhakkak ki, Allah sana şehitlik nasip eder!" buyurdu; ve onu Şehide diye anardı.[1404]

Allah ondan razı olsun!

Bedir Savaşında Sözkonusu Olan Kervan

Hicretin 2. yılında Kureyş kabilelerinden kadın erkek herkesin sermaye veya mal koyarak katıldığı 50.000 dinar kadar sermayeli, 1000 develik mal yüklü büyük ticaret kervanı, Şam'ın Gazze pazarına gönderilmişti.

Kervandaki malın en çok kısmı Ebu Uhayha Saîd b. Âs ailesine aitti. Kervana yüklenen malların ya bütünü onlarındı, ya da onlar malların kazancına Kureyş kavmiyle yarı yarıya ortaktılar.

Mahzum oğulları, kervana 5000 veya 4000 miskal altın ve 200 deve ile,

Hâris b. Âmir b. Nevfel, 1000 miskal altınla,

Ümeyye b. Halef, 2000 miskal altunla,

Abdi Menaf oğulları 10.000 miskal altınla katılmışlardı.[1405]

Kervanda Ebu Süfyan Sahr b. Harb,[1406] Muhammed b. Nevfel ve Amr b. Âs... gibi, Kureyş müşriklerinden 30,[1407] veya 40,[1408] ya da 70 kişi bulunuyor;[1409] kervan Ebu Süfyan tarafından yönetiliyordu.[1410]

Kureyş müşrikleri, Müslümanların hac yapmalarına engel oldukları için, onların da Şam ticaret yollarını kesmek isteyeceklerini biliyorlardı.

Nitekim, Sa'd b. Muaz dostu Ümeyye b. Halef'in yanında Kâbe'yi tavaf ederken üzerlerine gelen Ebu Cehil'in:

“Vallahi, sen şimdi Ebu Safvan’ın yanında olmasaydın, buradan evine sağ dönemezdin!” tehdidine, onun:

“Eğer sen beni tavaftan men edersen, ben de vallahi sana daha ağırını yapar, senin Medine’deki Şam ticaret yolunu keserim!” diyerek bağırışını Ebu Cehil henüz unutmamış bulunuyordu.[1411]

Bunun için, Mekkeli müşrikler ticaret kervanları hakkında onlardan korkup duruyorlar, uyanık ve tedbirli olmaya çalışıyorlardı.

Mahreme b. Nevfel’in bildirdiğine göre; Şam’dan, korku içinde yola çıktılar.[1412]

Ebu Süfyan, kervanda bulunan Zamzam (Damdam) b. Amr’ı,[1413] 20 miskal altın (Belâzurî’ye göre 20 dinar)[1414] ücretle kiralayıp,[1415] Tebük’ten acele Mekke’ye gönderdi.[1416]

Kureyşîlere, Peygamberimiz ve ashabının önlerine çıktığını, kervandaki mallarını korumalarını haber vermesini emretti.[1417]

Hz. Âtike’nin Rüyası

Peygamberimiz Aleyhisselâmın halası Hz. Âtike binti Abdulmuttalib, Damdam’ın Mekke’ye gelişinden üç gece önce bir rüya gördü ve ondan korktu.

Kardeşi Hz. Abbas’a haber gönderip, onu yanına çağırdı ve:

“Kardeşim! Vallahi, geceleyin gördüğüm rüya beni çok sarstı. Kavminin başına bir felaket ve musibet gelmesinden korkuyorum!

Sana anlatacağım bu rüyayı gizli tut, kimseye söyleme!” dedi.

Hz. Abbas:

“Ne gördün, anlat” dedi.

Hz. Âtike:

“Gördüm ki; deveye binmiş bir adam gelip Ebtah’ta [Muhassab ile Mekke arasında] durduktan sonra, yüksek sesle:

‘Ey vefasız cemaat! Üç güne kadar, muharebe mahalline, vurulup düşeceğiniz yerlere yetişiniz!’ diyerek üç kere bağırdı!

Onu gören halk, onun başına toplandılar.

Sonra o adam Mescid-i Haram’a girdi.

Halk da kendisini takip ediyordu.

Halk etrafını sarmış olduğu halde, devesi Kâbe’nin arkasında durunca, o yine aynı şekilde yüksek sesle:

‘Ey vefasız cemaat! Üç güne kadar, muharebe mahalline, vurulup düşeceğiniz yerlere yetişiniz!’ diyerek üç kere bağırdı.

Sonra, devesi Ebu Kubeys dağının başında durup, orada da aynı şekilde yüksek sesle:

‘Ey vefasız cemaat! Üç güne kadar, muharebe mahalline, vurulup düşeceğiniz yerlere yetişiniz!’ diyerek üç kere bağırdı.

Sonra da, bir kaya tutup yuvarladı.

Kaya yukarıdan aşağıya doğru yuvarlanarak, dağın dibinde parçalandı.

Mekke evlerinden, o parçaların girip isabet etmediği ne bir ev, ne bir mahal kaldı!” dedi.

Hz. Abbas:

“Vallahi, bu çok mühim bir rüyadır! Sen onu gizli tut, hiç kimseye anlatma!” dedi.

Hz. Abbas, Hz. Âtike’nin yanından ayrılınca, dostu Velid b. Utbe ile karşılaştı.

Ona rüyayı anlatıp, gizli tutmasını söyledi.

Velid de, babası Utbe’ye nakletti.

Bu rüya, Mekke’de yayıldı. Kureyşîlerin toplantılarında konuşulmaya başlandı.

Hz. Abbas der ki:

“Ertesi gün, Kâbe’yi tavaf ediyorken, Ebu Cehil b. Hişam Kureyşîlerden bir cemaatla oturup, Âtike’nin rüyasını konuşuyorlardı.

Ebu Cehil, beni görünce:

‘Ey Ebu’l-Fadl! Tavafını bitirince yanımıza gel!’ dedi.

Tavafı bitirince, varıp yanlarına oturdum.

Ebu Cehil, bana:

‘Ey Abdulmuttalib oğulları! Sizin şu kadın peygamberiniz de ne zaman türedi?!’ dedi.

Ona:

‘Nedir bu?’ dedim.

‘Âtike’nin gördüğü şu rüya meselesi!’ dedi.

‘O ne görmüş de?’ dedim.

Ebu Cehil:

‘Siz, erkeklerinizin peygamberliklerine kanaat etmediniz de, kadınlarınız da mı peygamberliğe kalkıştı?! Güya Âtike, birinin ‘Üç güne kadar, vurulup düşeceğiniz yerlere yetişiniz!’ dediğini rüyasında gördüğünü söylüyormuş! Bu üç gün içinde, sizi bekleyeceğiz.

Eğer söylemiş olduğu söz doğru ise, elbette bir şey zuhur edecektir. Eğer üç gün dolar da bir şey zuhur etmezse, hakkınızda yazacağımız bir yazıda, Araplar arasında sizin kadınlarınızdan daha yalancı kadın bulunmadığını yayacağız’ dedi.

Vallahi, benim için, bunu inkâr etmemden daha ağır bir şey olmamıştır.

Onun herhangi bir şey görmüş olduğunu inkâr ettim.[1418]

Bundan sonra, birbirimizden ayrıldık.

Akşamleyin, Abdulmuttalib oğulları kadınlarından yanıma gelmedik hiçbir kadın kalmadı.

Onlar:

‘Demek, siz şu fâsık, pis herifin erkeklerinize dil uzatmasını hoş gördünüz!

Sonra da, sen onun kadınlarınıza da dil uzattığını işittiğin halde, işittiğin şeylerden seni gayrete getirecek bir şey bulamadın ha?!’ dediler.

Onlara:

‘Vallahi, öyle yaptım. Benim için bundan daha ağır bir şey olmamıştır. Allah’a andolsun ki, o sözünü tekrarlayacak olursa ona saldıracağım ve sizin hesabınıza onun hakkından geleceğim’ dedim.

Âtike’nin rüyasının üçüncü günü sabaha çıkınca, kaçırdığım fırsatı elde etmek arzusu ile çok kızgın ve hiddetli bir halde Mescid-i Haram’a girdim.

Onu görünce, vallahi, ona doğru yürüdüm.

Evvelce söylediklerinden bazılarını tekrarlayıp kendisine saldıracaktım.

Ebu Cehil zayıf yapılı, asık suratlı, acı dilli, sert bakışlı bir adamdı.

O Mescid-i Haram’ın Sehm oğulları kapısına doğru fırlayıp çıkınca, kendi kendime ‘Allah’ın lânetine uğrayasıca, benim kendisine hakaret edeceğimden korktu da, benden uzaklaşıyor’ dedim.

Halbuki, benim Damdam b. Amr’ın işitmemiş olduğum sesini, o işitmiş bulunuyormuş!

Damdam; devesinin burnunu kesmiş! Semerini tersine çevirmiş! Gömleğinin önünü, arkasını yırtmış! Mekke vadisinin ortasında, deve üzerinde, avazının çıktığı kadar bağırıyor:

‘Ey Kureyş cemaatı! Muhammed ve ashabı, ticaret kervanınızın, Ebu Süfyan’ın yanındaki mallarınızın önüne gerildiler! Ona erişebileceğinizi sanmıyorum! İmdad! İmdad!’ diyerek haykırıyordu. Başa gelen iş, beni de, onu da birbirimizle uğraşmaktan alıkoydu.”

Kureyş Müşriklerinin Acele Hazırlanmaları

Halk, acele hazırlandı ve:

“Muhammed ve ashabı, bunun da Hadramî’nin kafilesi gibi olacağını mı sanıyor?!

Hayır! Vallahi, bunun ondan başka türlü olduğunu öğrenecektir!” diyorlardı.

Sefere bütün Kureyş erkekleri katıldılar, katılamayanlar da, yerlerine adam tutup gönderdiler.

Kureyş eşrafından, Ebu Leheb’den başka hiç kimse geri kalmadı.

O da, iflas etmiş tüccarlardan Âs b. Hişam’ı 4000 dirhem alacağına karşılık kiralayarak, yerine bedel gönderdi.

Hasta olduğu için, kendisi Mekke’de kaldı.

Ümeyye b. Halef ise, oturduğu yerden kalkamaz, yaşlı, ağır gövdeli bir kimse olduğundan, seferden geri kalmak istemişti.

Mescid-i Haram’da, kavminin ortasında otururken, Ukbe b. Ebi Muayt, içinde ateş ve öd ağacı bulunan bir buhurdanlığı götürüp onun önüne koydu ve:

“Ey Ali’nin babası! Sen artık kadınlardan sayılırsın! Buhur yak!” deyince, Ümeyye b. Halef kızdı ve:

“Allah, senin de belanı versin; senin getirdiğin şeyin de belasını versin!” dedi.[1419]

Bedir’e çıkış gününde Ebu Cehil halka “Develerinize bininiz!” dediği zaman, Ümeyye b. Halef Mekke’den çıkmak, ayrılmak istememişti.

Ebu Cehil geldi ve, onu kandırıncaya kadar, Ümeyye’nin yanından ayrılmadı.[1420]

Ümeyye b. Halef de hemen hazırlanıp halk ile birlikte sefere çıktı. Kureyş müşrikleri hazırlıklarını iki veya üç günde bitirdiler. Silahlarını ortaya çıkardılar. Silahsızlar için silah satın aldılar. Zenginler, zayıflara ellerinden gelen yardımı yaptılar.

Kureyş’in ileri gelenlerinden Süheyl b. Amr:

“Ey Kureyş topluluğu! Muhammed ve gençlerinizden dinlerini bırakıp onun dinine girmiş ve yanına gitmiş olanlar, Yesriblilerle (Medinelilerle) birlikte sizin kervanınızın, Kureyşîlerin ticaret kervanının önüne gerildiler! Deve isteyene, işte deve! Yiyecek isteyene, işte yiyecek!” dedi.

Zem’a b. Esved:

“Lât ve Uzzâ’ya andolsun ki, sizin başınıza, Muhammed ve Yesriblilerin ticaret kervanınıza ve onda bulunan geçimliklerinize, hazinelerinize tamah ederek önüne gerilmeleri kadar büyük bir iş gelmemiştir!

Hepiniz çarpışmaya çıkınız! Sizden hiç kimse geri kalmasın!

Yiyeceği olmayana, işte yiyecek!

Vallahi, Muhammed ticaret kervanınızı ele geçirecek olursa, muhakkak, onunla üzerinize yürür, Mekke’ye de girer!” dedi.

Tuayme b. Adiyy de:

“Ey Kureyş cemaatı! Vallahi, başınıza bundan; içinde servetiniz, geçimliğiniz bulunan ticaret kervanınızın mübah sayılmasından, yağmalanmasından daha ağır bir iş gelmemiştir.

Vallahi ben, Abdi Menaf oğullarından bu kervana bir neşş (20 dirhem) ile olsun katılmamış ne bir erkek, ne de bir kadın kaldığını bilmiyorum.

Kimin yiyeceği yoksa, bizim yanımızda yiyecek var.

Onu bindirelim ve güçlendirelim” dedi.

Onlardan yirmi kişiyi yirmi deveye bindirip güçlendirdi.

Onların geride bıraktıkları ev halklarına da yardımda bulundu.

Yalnız Hanzale b. Ebi Süfyan ile Amr b. Ebi Süfyan:

“Vallahi, bizim şahsımıza ait malımız yoktur. Bu mallar Ebu Süfyan’a aittir!” diyerek, ne para verdiler, ne de binit!

Nevfel b. Muaviye, Kureyşlilerin varlıklı olanlarının yanlarına varıp, binitleri ve yiyecekleri bulunmadığı için sefere çıkamayanlara bağışta bulunulması hususunu konuştu.

Abdullah b. Ebi Rebia ortaya 500 dinar (altın) koydu.

Huvaytıb b. Abduluzzâ’dan da 200 veya 300 dinar aldı.

Utbe b. Rebia ile Şeybe b. Rebia zırh gömleklerini çıkarıp onları ve savaş âletlerini onarmaya başladıkları zaman, köleleri Addas, onlara:

“Ne yapıyorsunuz?” diye sordu.

“Taif’teki üzüm bağımızda kendisine üzüm gönderdiğimiz zâtı bilmiyor musun?” dediler.

Addas:

“Evet! Biliyorum!” dedi.

“İşte, biz gidip onunla çarpışacağız!” dediler.

Addas:

“Gitmeyiniz! Vallahi, o muhakkak peygamberdir!” dedi.

Fakat, Utbe ve Şeybe dinlemediler, gittiler.[1421]

Müşriklerden çarpışmaya gidenlerin sayısı 950 idi.[1422]

700 develeri,[1423]

100[1424] veya 200[1425] atları vardı.[1426]

Atlılar zırh gömlekli idi.

Kureyş müşrikleri, Amr b. Hâşim’in azadlı cariyesi Sâre’yi,

Esved b. Muttalib’in azadlı cariyesi Azze’yi,

Ümeyye b. Halef’in azadlı şarkıcı cariyelerini de yanlarına aldılar.[1427]

Defler çaldırarak,[1428] Müslümanları yeren şiirler okutarak yola çıktılar.[1429]

Addas'ın Utbe ve Şeybe'yi Peygamberimiz Aleyhisselâmla Çarpışmaktan Vazgeçirmeye Çalışması

Hakîm b. Hizam der ki:

"Beyzâ akabesine (yokuşuna) eriştiğimiz sırada, Addas'ın orada oturduğunu ve Utbe b. Rebia ile Şeybe b. Rebia'yı görünce, sıçrayıp onların ayaklarına sarılarak:

'Babam, anam sizlere feda olsun!

Vallahi, o Resûlullah'tır!

Siz ancak vurulup düşeceğiniz yerlere gidiyorsunuz!' diyerek ağladığını ve gözyaşlarının yanaklarına döküldüğünü gördüm."

Addas'ın yanına Âs b. Münebbih b. Haccac uğradı. Ona:

"Sen ne için ağlıyorsun?" diye sordu.

Addas:

"Mekke vadilerinin efendileri olan efendilerime ağlıyorum!

Onlar, vurulup düşecekleri yerlere gidiyorlar! Resûlullah ile çarpışacaklar!" dedi.

Önce Müslüman olmuş ve fakat kendisini şüphelerden kurtaramamış gençlerden bulunan Âs b. Münebbih, ona:

"Muhammed gerçekten Resûlullah mıdır dersin?" deyince, Addas'ı bir titreme ve ürperti tuttu, tüyleri diken diken oldu. Sonra da, ağlamaya başladı.

"Vallahi, o, bütün insanlara gönderilen peygamberdir!" dedi.

Addas oradan geri döndü. Bedir savaşında bulunmadı.[1430]

Allah ondan razı olsun!

Utbe ve Şeybe'nin Geri Dönmeye Meyletmeleri

Mekke'den ayrıldıkları sırada, Utbe b. Rebia ve Şeybe b. Rebia, Hz. Âtike'nin rüyasını konuşuyorlar; biri öbürüne:

"Âtike binti Abdulmuttalib'in rüyasını bilmiyor musun? Andolsun ki, ben o rüyadan korkuyorum!" diyordu.

O sırada, Ebu Cehil onlara erişti ve:

“Ne konuşuyorsunuz?” diye sordu.

“Âtike’nin rüyasını anıyoruz!” dediler.

Ebu Cehil:

“Ne acayip şey! Abdulmuttalib oğullarının erkekleri bize peygamberlik taslamalarına kanaat getirmediler de, kadınları da mı bize peygamberlik taslayacaklar?!

Vallahi, Mekke’ye dönecek olursak, biz onlara yapacağımızı biliyoruz!” dedi.

Utbe:

“Onlarla aradaki hısımlık, akrabalık nerede kalacak?!” dedikten sonra, biri öbürüne:

“Dönecek misin?” diye sordu.

Ebu Cehil:

“Siz yola çıktıktan sonra geri dönüp de kavminizi rezil mi edeceksiniz?

Bari öcünüzün alındığını gözlerinizle gördükten sonra kavminizden ayrılın!

Siz Muhammed’in ve ashabının sizinle karşılaşabileceğini mi sanıyorsunuz?

Hayır! Vallahi, benim yanımda, kavmimden ve ailemden 180 kişi var ki, onlar benim indiğim yerde inerler, bindiğim yerde binerler!

Siz isterseniz dönün!” dedi.

Utbe ve Şeybe, ona:

“Vallahi sen kavmini helâka sürüklüyorsun!” dediler.

Ebu Cehil çıkıp gidince, Utbe, kardeşi Şeybe’ye:

“Bu, uğursuz bir adamdır!

Onun Muhammed ile yakın bir akrabalığı yoktur.

Fakat bizim Muhammed ile akrabalığımız vardır.

Hem de, oğlum onun yanındadır.

Sen onun lafını bırak! Hadi, biz dönelim?” dedi.

Şeybe:

“Ey Velid’in babası! Biz, hareket ettikten sonra geri dönecek olursak, vallahi âlemi kendimize sövdürürüz!” dedi.

Cuhfe’ye kadar gittiler.[1431]

Cüheym b. Salt’ın Rüyası ve Ebu Cehil’in İddiası

Kureyş müşrikleri Cuhfe’de konakladıkları zaman, Cüheym b. Salt, b. Mahreme, b. Muttalib, b. Abdi Menaf, bir rüya gördü ve:

“Ben, uyuyan bir kimsenin gördüğü gibisini gördüm: Uyku ile uyanıklık arasında idim. Bir adam gördüm ki, at üzerinde gelip durdu, yanında da bir devesi vardı. Sonra da:

‘Utbe b. Rebia,

Şeybe b. Rebia,

Ebu’l-Hakem b. Hişam,

Ümeyye b. Halef,

Filan filan... öldürüldü!’ diyerek, Bedir gününde Kureyş eşrafından öldürülen kimselerin isimlerini birer birer saydı.

Sonra, gördüm ki, o adam, devesinin göğsüne vurduktan sonra, onu ordunun içine saldı.

Çadırlardan, onun kanından bulaşmadık hiçbir çadır kalmadı!” dedi.

Bu haber Ebu Cehil’e erişince:

“Al sana! Bir başka peygamber de Muttalib oğullarından!

Biz yarın sabah karşılaşırsak, kimlerin öldürüleceği görülecektir!” dedi.[1432]

Bazı müşrikler de, Cüheym’e:

“Şeytan uykunda seninle oynamış!

Sen yarın sabah rüyada gördüğün şeyin ancak aksini, Muhammed’in ashabının en şereflilerinin öldürüldüklerini ve esir edildiklerini göreceksin!” dediler.

Utbe b. Rebia, ortalık tenhalaşınca, kardeşi Şeybe’ye:

“Sen geri dönmek hususunda ne dersin?

Bu rüya da Âtike’nin rüyasına benziyor!

Addas'ın sözüne benziyor!

Vallahi, Addas bize yalan söylemez!

Vallahi, eğer Muhammed davasında yalancı ise, Araplar içinde bizim adımıza onun hakkından bir gelen bulunur.

Eğer davasında sadıksa, biz, onun akrabası olduğumuz için, onun sayesinde Arapların en mutlusu oluruz!" dedi.

Şeybe'nin:

"Peki! Askerler arasından ne diyerek geri dönelim?" dediği sırada, Ebu Cehil üzerlerine çıkageldi ve:

"Ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu.

"Geri dönmek istiyoruz! Sen Âtike'nin rüyasını ve Cüheym b. Salt'ın rüyasını ve bunlarla birlikte Addas'ın bize söylediği sözü bilmiyor musun?!" dediler.

Ebu Cehil:

"Vallahi, siz geri dönecek olursanız, kavminizle ilginizi kesmiş, onları rezil etmiş olursunuz!" dedi.

Utbe ve Şeybe de:

"Vallahi, sen de helâk olacak ve kavmini de helâk edeceksin!" dediler ve yollarına devam ettiler.[1433]

Ebu Süfyan'ın Mekke'ye Dönmeleri İçin Kureyşîlere Haber Salışı

Ebu Süfyan, ticaret kervanını koruyup kurtardığı zaman, Kureyş ordusuna adam gönderdi ve:

"Siz ancak kervanınızı, adamlarınızı ve mallarınızı korumak için yola çıkmıştınız.

İşte, Allah onları kurtarmış bulunuyor. Artık geri dönünüz!" dedi.

Ebu Cehil:

"Vallahi, Bedir'e varmadan geri dönmeyeceğiz!

Biz orada üç gün oturacağız.

Develer keseceğiz, yiyeceğiz, içeceğiz. Oyuncu kadınlar oynayacaklar, şarkılar söyleyecekler.

Çevredeki Araplar bizi işitecekler, bundan sonra hep bizden korkup duracaklar!

Yürüyünüz!” dedi.[1434]

Kureyş ordusunun Ebu Cehil’e uyarak geri dönmeyip Bedir’e gittiklerini elçi Hedde’de yetişip Ebu Süfyan’a haber verdiği zaman, Ebu Süfyan:

“Vâh kavmime! Bu Amr b. Hişam’ın [Ebu Cehil] işidir!

Kendisinin geri dönmek istememesi, halka baş olmak içindir! Azgınlıktır!

Azgınlık ise, eksikliktir ve uğursuzluktur!” dedi.[1435]

Kureyş Müşriklerinden Ayrılıp Geri Dönenler

Zühre oğullarının müttefiklerinden Ahnes b. Şerik, Kureyş cemaatının Cuhfe’de bulundukları sırada:

“Ey Zühre oğulları! Allah sizin mallarınızı kurtardı.

Adamınız Mahreme b. Nevfel’i de kurtardı.

Siz onu ve malınızı korumak için yola çıkmıştınız.

Siz korkaklığı bana yükleyiniz, geri dönünüz!

İhtiyaç olmadıkça, sefere çıkmanızın size bir gerekliliği yoktur.

Siz onun [Ebu Cehil’in] sözüne bakmayınız!” dedi.

Bunun üzerine, Zühre oğulları, Ahnes b. Şerik’le birlikte döndüler. Zühre oğullarından hiçbir kimse Bedir’de bulunmadı.

Çünkü, Ahnes b. Şerik, onların arasında sözü dinlenir bir kişi idi.[1436]

Diğer rivayete göre; Ahnes b. Şerik, Zühre oğullarına:

“Muhammed sizdendir, kızkardeşinizin oğludur.

Eğer o gerçekten peygamberse, siz onunla saadete erersiniz!

Eğer yalancı ise, onun hesabını sizden başkaları görsün!

Siz geri dönünüz!” demişti.

Zühre oğulları:

“Geri dönmek için nasıl yapalım?” diye sordular.

Ahnes b. Şerik:

“Biz Kureyş ile birlikte çıkarız, akşam olunca ben deveden düşerim. Size ‘Haydi, hareket ediniz!’ dedikleri zaman, ‘Ahnes’i yılan soktu! Biz onun yaşayacağını veya öleceğini öğrenmeden, ölürse kendisini gömmeden, adamımızdan ayrılamayız!’ dersiniz. Onlar hareket ettikleri zaman, geri döneriz” dedi.

Zühre oğulları böyle yaptılar.[1437]

Dönenlerin sayısı 100’dü veya 100’den biraz eksikti.

Adiyy b. Ka’b oğulları da, Left seniyesinden, Merru’z-Zahran’dan geri dönmüşlerdir.

Adiyy b. Ka’b oğulları Mekke’ye dönünce, Ebu Süfyan onların yanına vardı ve:

“Siz, kervanda da, seferde de bulunmadığınıza göre, nasıl geri döndünüz?” diye sordu.

Onlar da:

“Sen Kureyş’in geri dönmesi için adam gönderdiğin zaman geri döndük!” dediler.[1438]

Müşriklerin Ordusunu Develer Kesip Doyuranlar

Müşriklerin ordusunu, aşağıda isimleri yazılı Kureyş eşrafından her gün birisi, develer keserek doyurdu:

Hâşim oğullarından:

1. Abbas b. Abdulmuttalib,

Abduşşems oğullarından:

2. Utbe b. Rebia,

Nevfel oğullarından:

3. Hâris b. Âmir,

Esed oğullarından:

4. Hakîm b. Hizam,

Abduddar oğullarından:

5. Nadr b. Hâris,

Mahzum oğullarından:

6. Ebu Cehil Amr b. Hişam,

Cumah oğullarından:

7. Ümeyye b. Halef,

Sehm oğullarından:

8. Nübeyh b. Haccac, Münebbih b. Haccac,

Âmir oğullarından:

9. Süheyl b. Amr.

Mahzum oğullarından Ebu Cehil, Merru'z-Zahran'da 10 deve kesti.

Âmir oğullarından Süheyl b. Amr, Kudeyd'de 10 deve kesti.

Abduşşems oğullarından Şeybe b. Rebia, deniz sahilinde yollarını şaşırıp bir su başında oturduklarında, 9 deve kesti.

Utbe b. Rebia, Cuhfe'de 10 deve kesti.

Cumah oğullarından Kays, Revha'da 9 deve kesti.

Kesenin ismi ve kestiği yer bilinmeyen bir kimse tarafından 10 deve kesildi.

Nevfel oğullarından Hâris b. Âmir 9 deve kesti.

Ebu'l-Bahterî, Bedir suyu başında 10 deve kesti.

Esed oğullarından Nübeyh b. Haccac ile Münebbih b. Haccac'ın kestikleri develerin sayısı ve kestikleri yerin adı bilinmemektedir.[1439]

Kureyş Müşriklerinin Bedir'deki Karargâhları

Kureyş müşrikleri ilerleyerek Bedir'de kum tepelerinin arkasında bulunan Yelyel vadisinin en uzak kıyısının içinde konakladılar.

Yelyel vadisi; Bedir ile kum tepeleri arasında olup, Kureyşîlerin kondukları yer kum tepelerinin arkasında idi.

Bedir'deki su kuyuları da, Yelyel vadisinin Medine'ye daha yakın kıyısında bulunuyordu.[1440]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'den Yola Çıkışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ramazan ayından 8 gece[1441] veya 12 gece geçtikten sonra,[1442] Cumartesi[1443] veya Pazar günü,[1444] Abdullah b. Ümmi Mektum'u Medine'de halka namaz kıldırmak üzere yerine vekil bırakarak,[1445] Muhacir ve Ensar sahabileriyle birlikte yola çıktı.[1446]

Yola çıkan sahabilerin sayıları -rivayete göre- 310 küsur olup, onlardan:

1. Hz. Osman, hasta olan zevcesine bakmak üzere, geri bırakıldı.

2. Ebu Lübâbe b. Abdulmünzir, Medine yönetimiyle görevlendirildi.

3. Âsım b. Adiyy, Medine'nin Âliye kısmında, Kuba'da görevlendirildi.

4. Hâris b. Hâtıb, Amr b. Avf oğulları ile ilgilenmek üzere görevlendirildi.

5-6. Talha b. Ubeydullah ile Saîd b. Zeyd'e, Kureyş kervanını gözetleme görevi verildi.

7-8. Hâris b. Sımme ile Havvat b. Cübeyr, yolda hayvandan düşüp sakatlandıkları için geri çevrildiler.[1447]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; beyaz sancağını Mus'ab b. Umeyr'e verdi.

İki siyah bayraktan Ukab adındakini Hz. Ali, öbürünü de Sa'd b. Muaz taşıyordu.[1448]

İslâm Mücahidlerinin Buku'da Durdurulup,

Yaşları Küçük Olanların Geri Çevirilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Bedir seferine çıkarken, Medine'den Mekke'ye giden dağ yolunu takip etti.[1449]

Medine'ye 1 mil uzaklıkta bulunan, Medine evlerine bitişik Buyûtu's-Sukyâ'da, Ebu İnebe kuyusu yanında mücahidleri durdurdu.

Yaşlarını küçük gördüğü:

1. Abdullah b. Ömer'i,

2. Üsâme b. Zeyd'i,

3. Rafi' b. Hadic'i,

4. Bera' b. Âzib'i,

5. Useyd b. Züheyr'i,

6. Zeyd b. Erkam'ı,

7. Zeyd b. Sâbit'i,

8. Umeyr b. Ebi Vakkas'ı oradan Medine'ye geri çevirdi.[1450]

Sa'd b. Ebi Vakkas der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâmın küçüklerimizi geri çevirmesinden biraz önce, kardeşim Umeyr b. Ebi Vakkas'ı göze görünmemeye çalışırken gördüm:

'Kardeşim! Sana ne oldu?' dedim.

'Resûlullah Aleyhisselâmın beni küçük görüp geri çevirmesinden korkuyorum! Halbuki, ben sefere çıkmayı arzu ediyor, Allah'ın bana şehitlik nasip etmesini umuyorum!' dedi.

Kendisi Resûlullah'a arzedilince, küçük görüp, ona:

'Sen geri dön!' buyurdu.

Umeyr ağlamaya başladı. Resûlullah Aleyhisselâm da, müsaade buyurdu. Umeyr'in kılıcı uzun, kendisi de boysuz olduğu için, kılıcını bağlayamamış, ben bağlamıştım. Bedir'de şehit düştüğü zaman, 16 yaşlarında idi."[1451]

Allah ondan razı olsun!

***

Hallad b. Amr Buyûtu's-Sukyâ'dan geceleyin ailesi yanına dönünce, babası Amr b. Cemuh:

"Siz gitmiştiniz, burada ne arıyorsun?!" dedi.

Hallad:

"Buku'da halk Resûlullah Aleyhisselâma arzolunuyor!" deyince, Amr b. Cemuh:

"Ne güzel! Ne hayırlı fal!

Vallahi, Kureyş müşriklerine karşı zafere ve ganimete kavuşulacağını umarım!

Vaktiyle biz de bir gün bu yerimizden Huseyke'ye yürümüştük!" dedi.

Ensardan Abdullah b. Amr b. Haram da, Müslümanların böyle Buku'da durdurulup gözden geçirilerek yaşı küçük olanların geri çevrildiğini görünce, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına vardı:

“Yâ Rasûlallah! Senin bu yerde konaklamanı, ashabının orada durdurulup sana arzedilmesini, ben hayra yordum.

Biz de, vaktiyle bu yere, Selime oğullarına inip adamlarımızı şuracıkta gözden geçirmiş, silaha dayanabileceklere müsaade etmiş, silah taşımaktan aciz küçükleri geri çevirmiştik. Sonra da, Huseyke Yahudilerinin üzerine yürümüştük.

O zaman, onlar bizden daha kuvvetli ve kudretli oldukları halde, onları öldürmüştük.

Artık, öteki Yahudiler, nasıl istedikse, bize öylece boyun eğmişlerdi!

Yâ Rasûlallah! Umarım ki, biz de Kureyşlilerle karşılaşırsak, Allah senin gözünü aydın edecektir!” dedi.[1452]

Bedir Seferinde Nöbetleşe Binilen Develerle Atlar ve Teçhizat

İslâm mücahidlerinin Bedir seferinde 70 develeri vardı.[1453]

İki attan biri Mikdad b. Amr’a, diğeri Mersed b. Ebi Mersed’e aitti.

Develere ikişer, üçer, dörder kişi nöbetle binmekte idiler:[1454]

1. Peygamberimiz Aleyhisselâm bir deveye Hz. Ali, Mersed b. Ebi Mersed veya Zeyd b. Hârise ile nöbetle bindiler.[1455]

Yürüme sırası Peygamberimiz Aleyhisselâma geldiği zaman:

“Yâ Rasûlallah! Sen bin! Biz senin yerine yürürüz!” derler, Peygamberimiz Aleyhisselâm ise:

“Siz yürümekte benden daha güçlü değilsiniz!

Ecir ve mükâfat hususunda da, ben sizden daha müstağni, ihtiyaçsız değilim!” buyurdu.[1456]

2. Hz. Hamza; Zeyd b. Hârise ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlılarından Ebu Kebşe ve Enese ile bir deveye,[1457]

3. Ubeyde b. Hâris, Tufeyl b. Hâris ve Husayn b. Hâris bir deveye,

4. Osman b. Maz’un, Kudame b. Maz’un, Abdullah b. Maz’un ve Sâib b. Osman bir deveye,[1458]

5. Mıstah b. Üsâse Ubeyde b. Hâris’in su taşıma devesine,

6. Afra’ oğulları Muaz, Avf ve Muavviz ve mevlâları Ebu’l-Hamra bir deveye,

7. Übeyy b. Ka’b, Umâre b. Hazm, Hârise b. Numan bir deveye,

8. Hıraş b. Sımme, Kutbe b. Âmir, Abdullah b. Amr b. Haram bir deveye,

9. Utbe b. Gazvan, Tuleyb b. Umeyr, Suveybit b. Harmele, Utbe b. Gazvan’ın devesine,

10. Mus’ab b. Umeyr, Suveybit b. Sa’d b. Hureymile, Mes’ud b. Rebi’, Mus’ab’ın devesine,

11. Ammar b. Yâsir, Abdullah b. Mes’ud bir deveye,

12. Abdullah b. Ka’b, Ebu Davud, Salît b. Kays, Abdullah b. Ka’b’ın devesine,

13. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Abdurrahman b. Avf bir deveye,

14. Sa’d b. Muaz, kendisine ait su taşıma devesine, kendisi, kardeşi ve kardeşi Hâris b. Evs’in oğlu ve Hâris b. Enes ile nöbetleşe,

15. Sa’d b. Zeyd, kendisine ait su taşıma devesine Seleme b. Selâme, Abbad b. Bişr, Rafi’ b. Yezid, Hâris b. Hazeme ile nöbetleşe binmekte idiler.

Sa’d b. Zeyd ve arkadaşlarının bir sa’ (1040 dirhem) hurmadan başka azıkları yoktu.[1459]

Mücahidlerden 9 veya 6’sında zırh gömlek vardı.[1460]

Sa’d b. Muaz, zırh gömlek yerine sırtına softan bir cübbe giyinmiş ve müşriklerle çarpışmaya öyle çıkmıştı.

Ölüm döşeğine düştüğü zaman, yanına çağırdığı kimselere:

“Beni bu cübbeye sarıp defnediniz!

Çünkü, ben Bedir günü müşriklerle karşılaştığım zaman, üzerimdeki bu cübbe idi ve yalnız ona bürünmüş bulunuyordum” diye vasiyet etmişti.[1461]

Mücahidlerin Sayılıp Peygamberimiz Aleyhisselâma Tekmil Verilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ebu İnebe kuyusu yanında, Kays b. Ebi Sa’saa’yı yayalar (piyadeler) üzerine çavuş tayin etti ve Müslümanların

sayılmasını ona emir buyurdu.

O da onları orada durdurup saydı ve Resûlullah Aleyhisselâma tekmil haberi verdi:[1462]

Muhacirlerden Olanlar

Hâşim ve Muttalib oğullarından:

1. Hz. Muhammed Aleyhisselâm,
2. Hz. Hamza b. Abdulmuttalib,
3. Hz. Ali b. Ebi Talib,
4. Peygamber Aleyhisselâmın azadlısı ve evlatlığı Zeyd b. Hârise,
5. Peygamber Aleyhisselâmının azadlısı Enese,
6. Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlısı Ebu Kebşe,
7. Ebu Mersed Kennaz b. Husayn,
8. Mersed b. Ebi Mersed,
9. Ubeyde b. Hâris,
10. Tufeyl b. Hâris,
11. Husayn b. Hâris,
12. Mıstah Avf b. Üsâse.

Abduşşems oğullarından:

13. Hz. Osman b. Affan,
14. Ebu Huzeyfe Mihşem (Müheşşim) b. Utbe,
15. Sâlim (Ebu Huzeyfe'nin mevlâsı; azadlısı),
16. Subeyh (Ebu'l-Âs b. Ümeyye'nin azadlısı).

Abduşşems ve Esed oğullarının müttefiklerinden:

17. Abdullah b. Cahş,
18. Ükkâşe b. Mıhsan,
19. Süca' b. Vehb,
20. Ukbe b. Vehb,
21. Yezid b. Rukayş,
22. Ebu Sinan b. Mıhsan,

23. Sinan b. Ebi Sinan,
24. Muhriz b. Nadla,
25. Rebia b. Eksem,

Kebir oğullarının müttefiklerinden:

26. Sakf b. Amr,
27. Malik b. Amr,
28. Müdlic (Midlac) b. Amr,
29. Ebu Mahşiyy Süveyd b. Mahşiyy.

Nevfel oğullarından:

30. Utbe b. Gazvan,
31. Habbab (Utbe b. Gazvan'ın azadlısı)

Esed oğullarından:

32. Zübeyr b. Avvam,
33. Hâtıb b. Ebi Beltea,
34. Sa'd (Hâtıb b. Ebi Beltea'nın azadlısı).

Abduddar oğullarından:

35. Mus'ab b. Umeyr,
36. Suveybıt b. Sa'd b. Hureymile.

Zühre oğullarından:

37. Abdurrahman b. Avf,
38. Sa'd b. Ebi Vakkas,
39. Umeyr b. Ebi Vakkas.

Zühre oğullarının müttefiklerinden:

40. Mikdad b. Amr,
41. Abdullah b. Mes'ud,
42. Mes'ud b. Rebi',
43. Züşşimaleyn Umeyr,
44. Habbab b. Eret.

Teym oğullarından:

45. Hz. Ebu Bekir, Abdullah b. Atîk b. Osman,
46. Bilal b. Rebah (Hz. Ebu Bekir'in azadlısı),
47. Âmir b. Füheyre (Hz. Ebu Bekir'in azadlısı),
48. Suheyb b. Sinan (Abdullah b. Cüd'an'ın azadlısı)
49. Talha b. Ubeydullah.

Mahzum oğullarından:

50. Ebu Seleme Abdullah b. Abdulesed,
51. Şemmas b. Osman,
52. Erkam b. Ebi'l-Erkam,
53. Ammar b. Yâsir,
54. Muattib b. Avf,

Adiyy oğulları ve müttefiklerinden:

55. Hz. Ömer b. Hattab,
56. Zeyd b. Hattab,
57. Mıhca' (Hz. Ömer'in azadlısı),
58. Amr b. Süraka,
59. Abdullah b. Süraka,
60. Vâkıd b. Abdullah,
61. Havlî b. Ebi Havlî,
62. Malik b. Ebi Havlî,
63. Âmir b. Rebia,
64. Âmir b. Bükeyr,
65. Âkıl b. Bükeyr,
66. Halid b. Bükeyr,
67. İyas b. Bükeyr,
68. Saîd b. Zeyd (Hz. Ömer'in eniştesi).

Cumah oğulları ve müttefiklerinden:

69. Osman b. Maz'un,

70. Kudâme b. Maz'un,
71. Abdullah b. Maz'un,
72. Sâib b. Osman b. Maz'un,
73. Ma'mer b. Hâris.

Sehm oğullarından:

74. Huneys b. Huzafe.

Âmir oğullarından:

75. Ebu Sebre b. Ebi Rühm,
76. Abdullah b. Mahreme,
77. Abdullah b. Süheyl,
78. Umeyr b. Avf (Süheyl b. Avf'ın azadlısı),
79. Sa'd b. Havle.

Hâris oğullarından:

80. Ebu Ubeyde Âmir b. Abdullah b. Cerrah,
81. Amr b. Hâris,
82. Süheyl b. Vehb (Beyzâ),
83. Safvan b. Vehb (Beyzâ),
84. Amr b. Ebi Serh,[1463]
85. İyaz b. Züheyr,
86. Ma'mer b. Ebi Serh,
87. Amr b. Ebi Serh.[1464]

Bedir Seferine Katılan Ensar Mücahidleri

Evs Kabilesinden

Abduleşhel oğullarından:

1. Sa'd b. Muaz,
2. Amr b. Muaz,
3. Hâris b. Evs,
4. Hâris b. Enes.

Ubeyd b. Ka'b oğulları ve müttefiklerinden:

5. Sa'd b. Zeyd.

Zeûrâ oğullarından:

6. Seleme b. Selâme,
7. Abbad b. Bişr,
8. Seleme b. Sabit,
9. Rafi' b. Yezid,
10. Hâris b. Hazeme,
11. Muhammed b. Mesleme,
12. Seleme b. Eslem,
13. Ebu'l-Heysem b. Teyyihan,
14. Ubeyd (Atîk) b. Teyyihan,
15. Abdullah b. Sehl.

Zafer (Ka'b) oğullarından:

16. Katâde b. Numan,
17. Ubeyd b. Evs.

Ubeyd b. Rizah oğulları ve müttefiklerinden:

18. Nasr b. Hâris,
19. Muattib b. Ubeyd,
20. Abdullah b. Târık.

Hârise oğulları ve müttefiklerinden:

21. Mes'ud b. Abdi Sa'd,
22. Ebu Abs b. Cebr,
23. Ebu Bürde b. Niyar (Hâni').

Amr oğullarından:

24. Âsım b. Sabit,
25. Muattib b. Kuşeyr,
26. Ebu Müleyl b. Ez'ar,
27. Amr (Umeyr) b. Ma'bed,

28. Sehl b. Huneyf,

Ümeyye oğullarından:

29. Mübeşşir b. Abdulmünzir,
30. Rifaa b. Abdulmünzir,
31. Uveym b. Sâide,
32. Rafi’ b. Uncede,
33. Ubeyd b. Ebi Ubeyd,
34. Sa’lebe b. Hâtıb,
35. Ebu Lübabe Beşir b. Abdulmünzir,
36. Hâris b. Hâtıb,
37. Sa’d b. Ubeyd.

Ubeyd oğulları ve müttefiklerinden:

38. Üneys b. Katâde,
39. Ma’n b. Adiyy,
40. Sabit b. Akrem (Erkam),
41. Zeyd b. Eslem,
42. Rib’î b. Râfi’,
43. Âsım b. Adiyy.

Sa’lebe oğullarından:

44. Abdullah b. Cübeyr,
45. Âsım b. Kays,
46. Ebu Dayyah b. Sabit,
47. Ebu Habbe b. Sabit,
48. Salim b. Umeyr,
49. Hâris b. Numan,
50. Havvat b. Cübeyr.

Cahcaba oğulları ve müttefiklerinden:

51. Münzir b. Muhammed,
52. Ebu Akîl b. Abdullah.

Ganm oğullarından:

53. Sa’d b. Hayseme,
54. Münzir b. Kudâme,
55. Malik b. Kudâme,
56. Hâris b. Arfece,
57. Temim (Sa’d b. Hayseme’nin azadlısı).

Muaviye oğulları ve müttefiklerinden:

58. Cebr (Cabir) b. Atîk,
59. Malik b. Sabit b. Nümeyle,
60. Numan b. Asar.

Hazrec Kabilesinden

İmriu’l-Kays oğullarından:

1. Hârice b. Zeyd,
2. Sa’d b. Rebi’,
3. Abdullah b. Revâha,
4. Hallad b. Süveyd.

Zeyd oğullarından:

5. Beşir b. Sa’d,
6. Simâk b. Sa’d.

Adiyy oğullarından:

7. Sübey’ b. Kays,
8. Abdullah b. Kays,
9. Abbad b. Kays.

Ahmer oğullarından:

10. Yezid b. Hâris.

Cüşem oğullarından:

11. Hubeyb b. İsaf (Yesaf),
12. Abdullah b. Zeyd,

13. Hureyş b. Zeyd,
14. Süfyan b. Beşr (Nesr),

Cidâre oğullarından:

15. Temim b. Yıar,
16. Abdullah b. Umeyr,
17. Zeyd b. Müzeyyen,
18. Abdullah b. Urfuta.

Hudre oğullarından:

19. Abdullah b. Rebi'.

Avf b. Hazrec (Hublâ) oğullarından:

20. Abdullah b. Abdullah b. Übeyy b. Selûl,
21. Evs b. Havlî.

Cez' b. Adiyy oğullarından ve müttefiklerinden:

22. Zeyd b. Vedia,
23. Ukbe b. Vehb,
24. Rifaa b. Amr,
25. Âmir (Amr) b. Seleme,
26. Ebu Humeyde Ma'bed b. Abbad (Ubâde),
27. Âmir b. Bükeyr (Âsım b. Ekber).

Salim oğullarından:

28. Nevfel b. Abdullah b. Kavkal.

Asram oğullarından:

29. Ubâde b. Samit,
30. Evs b. Samit.

Da'd oğullarından:

31. Numan b. Malik.

Kuryuş oğullarından:

32. Sabit b. Hezzal.

Merdaha oğullarından:

33. Malik b. Duhşum.

Levzan oğulları ve müttefiklerinden:

34. Rebi' b. İyas,
35. Varaka b. İyas,
36. Amr b. İyas,
37. Mücezzir b. Ziyad,
38. Ubâde b. Haşhaş,
39. Nehhab (Bahhas) b. Sa'lebe,
40. Abdullah b. Sa'lebe,
41. Utbe b. Rebia.

Sâide oğullarından:

42. Ebu Dücâne Simâk b. Hareşe,
43. Münzir b. Amr.

Bediyy b. Âmir oğulları ve müttefiklerinden:

44. Ebu Useyd Malik b. Rebia,
45. Malik b. Mes'ud.

Tarif oğulları ve müttefiklerinden:

46. Abdi Rabbih b. Hakk,
47. Ka'b b. Hımar (Cemmaz),
48. Damrâ b. Amr (Bişr),
49. Ziyad b. Amr,
50. Besbes b. Amr,
51. Abdullah b. Âmir.

Cüşem oğullarından:

52. Hıraş b. Sımme,
53. Hubab b. Münzir,

54. Umeyr b. Humam,
55. Temim (Hıraş b. Sımme'nin azadlısı),
56. Abdullah b. Amr b. Haram,
57. Muaz b. Amr,
58. Mes'ud b. Amr,
59. Hallad b. Amr,
60. Ukbe (Utbe) b. Âmir,
61. Habib b. Esved (bu ailenin azadlıları),
62. Sabit b. Sa'lebe (Ciz'),
63. Umeyr b. Hâris.

Ubeyd oğulları ve müttefiklerinden:

64. Bişr b. Berâ' b. Ma'rur,
65. Tufeyl b. Malik,
66. Tufeyl b. Numan,
67. Sinan b. Sayfî,
68. Abdullah b. Cedd,
69. Utbe b. Abdullah,
70. Cebbar b. Sahr b. Ümeyye,
71. Hârice b. Humeyr,
72. Abdullah b. Humeyr.

Hunas oğullarından:

73. Yezid b. Münzir,
74. Ma'kıl b. Münzir,
75. Abdullah b. Numan,
76. Dahhâk b. Hârise,
77. Sevad b. Zurayk (Rizn),
78. Ma'bed b. Kays,
79. Abdullah b. Kays.

Numan oğullarından:

80. Abdullah b. Abdi Menaf,
81. Cabir b. Abdullah,
82. Cüleyde b. Kays,
83. Numan b. Sinan (Yesar) (bu ailenin azadlılarıdır).

Sevad oğullarından:

84. Ebu'l-Münzir Yezid b. Âmir,
85. Süleym b. Amr,
86. Kutbe b. Âmir,
87. Antere (Süleym b. Amr'ın azadlısıdır).

Adiyy b. Nâbi oğullarından:

88. Abs b. Âmir,
89. Sa'lebe b. Ganeme,
90. Ebu'l-Yeser Ka'b b. Amr,
91. Sehl b. Kays,
92. Amr b. Talk,
93. Muaz b. Cebel.

Zurayk oğullarından:

94. Kays b. Mıhsan (Hısn),
95. Ebu Halid Hâris b. Kays,
96. Cübeyr b. İyas,
97. Ebu Ubâde Sa'd b. Osman,
98. Ukbe b. Osman,
99. Zekvan b. Abdi Kays,
100. Mes'ud b. Halde.

Halid oğullarından:

101. Abbas b. Kays.

Halde oğullarından:

102. Es'ad b. Yezid,
103. Fâke b. Bişr (Büsr b. Fâke),

104. Muaz b. Mâıs,
105. Âiz b. Mâıs,
106. Mes'ud b. Sa'd.

Aclan oğullarından:

107. Rifâa b. Râfi',
108. Hallad b. Râfi',
109. Ubeyd b. Zeyd.

Beyâza oğullarından:

110. Ziyad b. Lebid,
111. Ferve b. Amr,
112. Halid b. Kays,
113. Rüceyle (Ruhayle) b. Sa'lebe,
114. Atıyye b. Nüveyre,
115. Huleyfe (Uleyfe) b. Adiyy.

Habib oğullarından:

116. Râfi' b. Muallâ.

Neccar oğullarından:

117. Ebu Eyyub Halid b. Zeyd.

Üseyre oğullarından:

118. Sabit b. Halid.

Amr oğullarından:

119. Umâre b. Hazm,
120. Sürâka b. Ka'b.

Ubeyd b. Sa'lebe oğullarından:

121. Hârise b. Numan,
122. Süleym b. Kays.

Âiz oğulları ve müttefiklerinden:

123. Süheyl b. Râfi’,

124. Adiyy b. Zağbâ.

Zeyd oğullarından:

125. Mes’ud b. Evs,

126. Ebu Huzeyme b. Evs,

127. Râfi’ b. Hâris.

Sevad oğulları ve müttefiklerinden:

128. Avf b. Hâris,

129. Muavviz b. Hâris,

130. Muaz b. Hâris,

131. Numan (Nuayman) b. Amr,

132. Âmir b. Muhalled,

133. Abdullah b. Kays,

134. Usayma,

135. Vedia b. Amr,

136. Sabit b. Amr,

137. Ebu’l-Hamra’ (Hâris b. Afrâ’nın veya Rifaa’nın azadlısıdır).

Âmir b. Malik oğullarından:

138. Sa’lebe b. Amr,

139. Sehl b. Atîk,

140. Hâris b. Sımme (Revhâ’da deveden düşüp sakatlanmış, geri dönmüştür).

Amr b. Malik oğullarından:

141. Übeyy b. Ka’b,

142. Enes b. Muaz.

Adiyy b. Amr oğullarından:

143. Evs b. Sabit,

144. Ebu’ş-Şayh Übeyy b. Sabit,

145. Ebu Talha Zeyd b. Sehl.

Adiyy b. Neccar oğullarından:

146. Amr b. Sa’lebe,
147. Salît b. Kays,
148. Ebu Salît Üseyre b. Amr,
149. Amr Ebu Hârice b. Kays,
150. Sabit b. Hansâ,
151. Âmir b. Ümeyye,
152. Muhriz b. Âmir,
153. Sevad b. Gaziyye.

Haram b. Cündüb oğullarından:

154. Ebu Zeyd Kays b. Seken,
155. Ebu A’ver b. Hâris (Hâris b. Zâlim),
156. Süleym b. Milhan,
157. Haram b. Milhan.

Mazin b. Neccar oğulları ve müttefiklerinden:

158. Kays b. Ebi Sa’saa,
159. Abdullah b. Ka’b,
160. Usayma.

Hansâ b. Mebzul oğullarından:

161. Ebu Davud Umeyr b. Âmir,
162. Sürâka b. Amr.

Sa’lebe b. Mazin oğullarından:

163. Kays b. Muhalled.

Dinar b. Neccar oğullarından:

164. Numan b. Abdi Amr,
165. Dahhâk b. Abdi Amr,
166. Süleym b. Hâris,
167. Cabir b. Halid,

168. Sa’d b. Süheyl.

Kays oğullarından:

169. Ka’b b. Zeyd,

170. Büceyr b. Ebi Büceyr.[1465]

Aclan oğullarından:

171. Itban b. Malik,

172. Müleyl b. Vebere,

173. Isma b. Husayn,

Bunlardan başka, Cüşem oğullarından:

174. Hilal b. Muallâ’nın da, Bedir seferine katıldığı rivayet edilir.[1466]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mücahidler Hakkındaki Duası

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Buyûtu’s-Sukyâ’dan ayrıldıkları sırada mücahidlerin haline baktı da:

“Allah’ım! Onlar yayadırlar! Sen onları bindir!

Onlar çıplaktırlar! Sen, onları giyindir!

Allah’ım! Onlar açtırlar! Sen onları doyur!” diyerek dua etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın duası, Bedir zaferiyle kabul buyurulmuş oldu.[1467]

Hubeyb b. Yesaf (İsaf)’ın Müslüman Olarak Bedir Seferine Katılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm Buyûtu’s-Sukyâ’dan kalkıp Akîk vadisine vardı. Orada, Medinelilerden Hubeyb b. Yesaf (İsaf) ile Kays b. Muharris gelip Peygamberimiz Aleyhisselâma yetiştiler.

Hubeyb çok cesaretli, cenkçi bir adamdı.

Her ikisi de henüz Müslüman olmamışlardı, kendi dinlerinde bulunuyorlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hubeyb’i -miğferiyle yüzünü saklamış olmasına rağmen- tanıdı.

Sa’d b. Muaz’a dönerek:

“Sağında giden, Hubeyb b. Yesaf (İsaf) değil mi?” diye sordu.

Sa’d b. Muaz:

“Evet!” dedi.

Hubeyb gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmın devesinin yularından tuttu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hubeyb ile Kays b. Muharris’e:

“Siz bizimle mi yola çıktınız?” diye sordu.

Onlar:

“Sen bizim kızkardeşimizin oğlusun ve komşumuzsun!

Biz, kavmimizle birlikte, ganimet için çıktık.[1468]

Hem biz, kavmimizin bulunduğu bir savaşta bulunmayışımızdan da utanırız” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Siz Müslüman oldunuz mu?” diye sordu.

Onlar:

“Hayır!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Biz, müşriklere karşı, müşriklerden yardım istemeyiz!” buyurdu.[1469]

Hz. Âişe’nin bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm Bedir’e doğru yola çıkıp Harretü’l-Vebere’ye varınca, bir adam (Hubeyb b. Yesaf [İsaf]) gelip yetişti ki, kendisi güçlülüğü ve cesaretiyle tanınırdı. Ashab, onu gördükleri zaman, sevindiler.

Hubeyb, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Sana tâbi olmak, senin yanında bulunup elde edilecek ganimetten yararlanmak için geldim!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen Allah’a ve Resûlüne iman ediyor musun?” diye sordu.

Hubeyb:

“Hayır!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!” buyurdu.

Hubeyb geri döndü.

Sonra, bir ağacın yanında, Peygamberimiz Aleyhisselâma tekrar gelip yetişti ve ilk defa söylemiş olduğu sözü söyledi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen Allah’a ve Resûlüne iman ediyor musun?” diye tekrar sordu.

Hubeyb:

“Hayır!” dedi.

“Öyleyse geri dön! Ben bir müşrikin bana yardım etmesini istemem!” buyurdu.

Hubeyb geri döndü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm’ın Beyda’da bulunduğu sırada ona tekrar yetişti ve ilk defa söylemiş olduğu sözünü tekrarladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, yine ona:

“Sen Allah’a ve Resûlüne iman ediyor musun?” diye sordu.

Hubeyb:

“Evet!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyleyse, bizimle birlikte yürü, git!” buyurdu.[1470]

Allah ondan razı olsun!

Bedir’e Giderken Uğranılan, Durulan Yerler

1. Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine’den Mekke’ye doğru giden dağ içindeki yolu takip ederek Akîk’e vardı.[1471]

2. Akîk’ten İbn Ezher deresine kadar da, ıssız yollardan gitti.

İbn Ezher deresinde bir ağacın altına indi.

Hz. Ebu Bekir, kalkıp taşlarla küçük bir mescid yaptı.

Mescidin içinde Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte namaz kıldı.

Pazartesi sabahına kadar orada kaldılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, İbn Ezher deresinden kalkıp,[1472]

3. Zü’l-huleyfe’ye, Zü’l-huleyfe’den sonra,

4. Zâtü'l-ceyş'e, Zatü'l-ceyş'ten sonra,

4. Türban'a vardı. Türban'dan sonra,

5. Melel'e, Melel'den sonra,

6. Merereyn'den olan Gamîsü'l-hamam'a, Gamîsü'l-hamam'dan sonra,

7. Suhayratü'l-yemam'a, Suhayratü'l-yemam'dan sonra,

8. Seyyâle'ye, Seyyale'den sonra,

9. Feccü'r-revhâ'ya, Feccü'r-revhâ'dan sonra,

10. Senûke'ye uğradı ki, mutedil yoldur. Nihayet,

11. Irku'z-zabya'ya vardı. Sonra,

12. Secsec'e indi ki, burası Revhâ kuyusudur.

Sonra, Secsec'den ayrıldı.

13. Munsaraf'a vardı, Munsaraf'a varınca,

14. Mekke yolunu solda bırakarak sağ taraftan, Naziye üzerinden Bedir'e doğru gitmeye devam etti.

15. Naziye ile Mazîk-ı Safra arasındaki Ruhkan vadisini geçti.

16. Mazîk'a vardı. Mazîk'tan sonra

17. Safra yakınına vardı.

Orada bulunduğu sırada Cühenîlerden Besbes ile Adiyy b. Ebi'z-Zağba'yı; Ebu Süfyan b. Harb ve başkaları hakkında edinecekleri haberleri getirsinler diye Bedir'e gönderdi.

18. İki dağ arasında bir köy olan Safra'ya varınca, Safra'yı solda bırakarak,

19. Sağ taraftan Zefiran vadisine doğru ilerledi.

20. Zefiran vadisini geçtikten sonra, konakladı.[1473]

Besbes'le Adiyy'in Bedir'e Uğradıklarını Anlayan Ebu Süfyan'ın Kureyş Ticaret Kervanını Bedir'den Deniz Sahiline Kaçırışı

Besbes b. Amr ile Adiyy b. Ebi'z-Zağba Bedir'e gelip develerini suya yakın bir tepeciğe ıhdırdıktan sonra, suyun başına vardılar. Kırbalarına su doldurdular.

O sırada, Cühenîlerden Mecdi b. Amr da su başında bulunuyordu. Su başına gelen kadınlardan ikisinin, aralarındaki bir borç ilişkisini konuşurken, borçlu olanın arkadaşına:

“Yarın ya da yarından sonra kafile gelir ve ben onlara iş görür, senin alacağın olan borcumu sana o zaman öderim!” dediğini, Mecdi’nin de bunu “Doğru söylüyorsun!” diyerek doğruladığını işittiler.[1474] İşittiklerini gelip Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdiler.[1475]

Ebu Süfyan, kervandan önce, suyun başına geldi.[1476]

Orada gördüğü Mecdi b. Amr’a:

“Muhammed’in gözcülerinden herhangi birini gördün mü?

Vallahi, Mekke’de yarım ukıyyesi (20 dirhemi) olup da onu bizimle ticarete sürmeyen kadın erkek hiçbir Kureyşî kalmamıştır.

Eğer sen düşmanımız hakkında bir şey saklayacak olursan, denizler kıl parçasını ıslatmaya devam ettiği müddetçe, Kureyşîlerden hiçbir kimse seninle barışmaz!” dedi.

Mecdi:

“Vallahi, seninle Yesrib arasında bir düşman yoktur!

Ben hoşlanmadığım, şüphelendiğim hiçbir kimse görmedim.

Eğer seninle Yesrib arasında bir düşman olsaydı, onu sana açıklamak bizi asla korkutmazdı. Onu senden saklamazdım.[1477]

Ben tanımadığım hiç kimse görmedim. Anca, iki binitli kişi gördüm ki, onlar şu tepeciğe hayvanlarını ıhdırdıktan sonra, eski su kırbalarıyla gelip su aldılar ve gittiler” dedi.

Ebu Süfyan onların develerini ıhdırdıkları yere varıp develerin kığılarından aldı ve onu ezdi. Bir de baktı ki, onda hurma çekirdeği var!

“Bu vallahi Medine yemleridir!” dedi.[1478]

Hemen arkadaşlarının yanına dönüp kervanın yönünü Bedir yolundan çevirdi. Bedir’i solunda bırakarak sahile doğru hızla ilerledi.[1479]

Kureyş Ordusunun Kervanlarını Korumak Üzere Gelmekte Olduğu Haberi Üzerine, Durumun Ashab ile Konuşuluşu

Kureyş müşriklerinin kervanlarını korumak üzere gelmekte oldukları haberi alınınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm durumu ashabına duyurdu[1480] ve Müslümanları müşriklerle çarpışmaya hazırlamak istedi:[1481]

“Yüce Allah, iki taifeden birisini bana va’d etti: ya kervan, ya Kureyş ordusu! Kureyş ordusu Mekke’den çıkmış, size doğru geliyor! Ne dersiniz? Size kervan mı, yoksa Kureyş ordusu mu daha iyidir?” diye sordu.

“Hayır! Bize düşmanı karşılamaktan ise, kervanın üzerine düşmek daha iyidir!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yüzünün rengi değişti ve:

“Kureyş ordusu Mekke’den çıkmış, size doğru geliyor!

Ne dersiniz? Size kervan mı, yoksa Kureyş ordusu mu daha iyidir?” diyerek, sorusunu tekrarladı ve:

“Kervan deniz sahiline doğru geçti, gitti!

Şu Ebu Cehil ise, üzerinize geliyor!” buyurdu.

“Yã Rasûlallah! Sen kervana bak! Düşmanı bırak!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm kızdı, ayağa kalktı.[1482]

Bunun üzerine, önce Hz. Ebu Bekir, sonra da Hz. Ömer, kalkıp güzel sözler söylediler.[1483]

Sonra, Mikdad b. Amr kalktı ve:

“Yâ Rasûlallah! Allah’ın emrettiği şeyi yerine getir! Biz senin yanındayız!

Vallahi, biz sana, İsrail oğullarının Musa Aleyhisselâma dediği gibi, ‘Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz muhakkak burada oturucuyuz!’ demeyiz.

Fakat, ‘Sen ve Rabbin gidip savaşın! Biz de sizinle birlikte savaşıcılarız!’ deriz.

Seni hak din ve Kitabla peygamber gönderen Allah’a yemin ederiz ki, sen bizi Birkü’l-gımad’a kadar yürütecek olsan, oraya varıncaya kadar seninle birlikte gider, senin önünde savaşırız!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hayra eresin!” diyerek onun için hayır diledi.[1484]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ensarı da konuşturmak isteyerek:

“Ey insanlar! Siz de bana görüşünüzü açıklayınız!” buyurdu.[1485]

Çünkü, onların sayıları çoktu. Akabe’de Peygamberimiz Aleyhisselâmla yaptıkları bey’atta:

“Yâ Rasûlallah! Sen bizim diyarımıza gelinceye kadar, biz senin himayenden uzağız.

Bize gelip kavuştuğun zaman, bizim himayemizdesin. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı koruyup savunduğumuz şeylerden seni de korur ve savunuruz!” diye taahhütte bulunmuşlardı.

Bunun için, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ensarın Medine dışında düşmanla savaşmak istemeyeceklerinden endişe ediyordu.

Çünkü, onlar Peygamberimiz Aleyhisselâmı ancak Medine içinde koruyacaklarına, savunacaklarına söz vermiş bulunuyorlardı.[1486]

Muaz b. Cebel:

“Yâ Rasûlallah! Sen galiba bizi konuşturmak istiyorsun gibi?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu.

Bunun üzerine, Sa’d b. Muaz:

“Biz sana iman etmiş, seni doğrulamış, bize getirdiklerinin hak ve gerçekliğine şehadet getirmiş, bu yolda dinlemek ve itaat etmek üzere sana kesin sözler de vermiş bulunuyoruz!

Yâ Rasûlallah! Sen, istediğini yap! Seni hak peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki, sen bize şu denizi gösterip dalsan, seninle birlikte biz de dalarız, içimizden hiç kimse geri kalmaz!

Senin yarın bizi düşmanımızla karşılaştırmandan da hoşnutsuzluk göstermeyiz.

Savaşta sabır ve sebat göstermek, düşmanla karşılaşınca da sadakatten ayrılmamak, bizim şiarımızdır.

Umulur ki, Allah, sana bizden, gözünü aydın edecek şeyler gösterecektir!

Yürüt bizi Allah’ın bereketine doğru!” dedi.

Sa’d b. Muaz’ın sözleri Peygamberimiz Aleyhisselâmı sevindirdi, neşelendirdi ve:

“Haydi, yürüyünüz Allah’ın bereketine doğru!

Size müjdelerim ki; Allah, bana iki taifenin birini va’d buyurdu.

Vallahi, şu anda, sanki o kavmin vurulup düşecekleri yerlere bakıyor gibiyim!” buyurdu.[1487]

Kureyş Müşrikleri Hakkında Süfyan-ı Damrî’den Bilgi Alınışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zefiran’dan ayrılıp,

21. Esâfir diye anılan sarp yokuşlara doğru ilerledi. Oralardan da,
22. Debbe diye anılan bir beldeye indi.
23. Dağlar gibi büyük kum tepeleri olan Hannan’ı sağda bırakarak,
24. Bedir’in yakınına indi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ebu Bekir, hayvanlarına binerek, çevrede rastladıkları Süfyan-ı Damrî adındaki bir ihtiyarın yanında durdular.

Ona Kureyş’ten, Muhammed ve ashabından, oralarda kendisine gelen haberleri sordular.

İhtiyar:

“Sizin kimlerden olduğunuzu bana haber vermedikçe, sorduğunuz şeyleri size haber vermeyeceğim” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen bize haber verdiğin zaman, sana haber veririz!” buyurdu.

İhtiyar:

“Buna karşı bu olur mu?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Olur!” buyurdu.

Bunun üzerine, ihtiyar:

“Bana haber geldi ki, Muhammed ve ashabı şu ve şu günde Medine’den çıktılar. Eğer bana haber veren doğru söylemişse, onlar bugün şu şu

yerdedirler" dedi. (Peygamberimizle ashabının bulundukları yerleri söyledi.)

Bana şu haber de geldi ki, Kureyş şu şu günde çıktılar. Eğer bana haber veren doğru söylemişse, onlar bugün şu şu yerdedirler" dedi. (Kureyşîlerin bulunduğu yeri söyledi.)

İhtiyar, vereceği haberi verdikten sonra:

"Peki, ya siz kimlerdensiniz?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Biz sudan [dölsuyundan]ız!" buyurup, onun yanından ayrılarak sahabilerinin yanlarına döndü.

İhtiyar:

"'Sudanız!' demek, ne demektir? Irak'ın suyundan mı?" diye kendi kendine sordu durdu.[1488]

24. Peygamberimiz Aleyhisselâm Bedir'in yakınında bir yere indi.

Bir Keşif Birliğinin Bedir Suyuna Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; akşamleyin,

1. Hz. Ali,

2. Zübeyr b. Avvam,

3. Sa'd b. Ebi Vakkas ve

Ashabdan daha bazılarını, Kureyş müşrikleri hakkında bilgi edinmeleri için Bedir suyuna gönderdi.

Onlar, Kureyşîlere develerle su taşıyanlardan Benî Haccac'ın kölesi Eslem ile Benî Âs b. Saîd'in kölesi Arîz Ebu Yesar'ı yakalayıp getirdiler ve onları sorguya çektiler.

O sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâm namaz kılıyor ve kıyamda bulunuyordu.

Sucu köleler:

"Biz, Kureyşîlerin su taşıyıcılarıyız!

Onlar bizi kendileri için su alalım diye gönderdiler!" dediler.

Ashab, onların verdikleri haberden hoşlanmadılar; onları, Ebu Süfyan'ın adamlarından olabileceklerini sanarak, dövdüler.

"Biz, Ebu Süfyan'ın adamlarıyız!" demek zorunda kalınca, bıraktılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, rükû etti, iki secdeyi de yaparak selam verdi ve:

"Size doğru söyledikleri zaman, onları dövdünüz!

Size yalan söyledikleri zaman, onları bıraktınız!?

Onlar doğru söylediler.

Vallahi, onlar Kureyş ordusunun adamlarıdırlar!" buyurduktan sonra, onlara:

"Bana Kureyşîlerden haber veriniz?" buyurdu.

Onlar:

"Vallahi, Kureyşîler işte şu gördüğünüz kum tepesinin arkasındaki vadinin öbür yakasındadırlar!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ordunuz ne kadardır?" diye sordu.

"Çoktur!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Sayıları ne kadardır?" diye sordu.

"Bilmiyoruz!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Her gün, ne kadar deve boğazlıyorlar?" diye sordu.

"Bir gün 9, bir gün 10!" dediler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Demek, 900 ile 1000 arasındadırlar!" buyurduktan sonra:

"Onların içlerinde, Kureyşîlerin eşrafından kimler var?" diye sordu. Sucular:

"1. Utbe b. Rebia,

2. Şeybe b. Rebia,

3. Ebu'l-Bahterî b. Hişam,

4. Hakîm b. Hizam,

5. Nevfel b. Huveylid,

6. Hâris b. Âmir b. Nüfeyl,

7. Tuayme b. Adiyy b. Nevfel,

8. Nadr b. Hâris,

9. Zem'a b. Esved,

10. Ebu Cehil Amr b. Hişam,

11. Ümeyye b. Halef,

12. Nübeyh b. Haccac,

13. Münebbih b. Haccac,

14. Süheyl b. Amr,

15. Amr b. Abdi Vedd vardır" dediler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, sahabilerine dönüp:[1489]

"Mekke ciğerpârelerini size atmış demektir!" buyurdu.[1490]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, suculara:

"Kureyşîlerden, gelirlerken, yolda onlardan ayrılıp geri dönen kimseler oldu mu?" diye sordu.

Sucular:

"İbn Şerîk, Benî Zührelerle geri döndü!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kendisi doğru yolda olmadığı halde, Benî Zührelere doğru yolu göstermiştir!" buyurdu ve:

"Onlardan başka, kimler geri döndü?" diye sordu. Sucular:

"Adiyy b. Ka'b oğulları!" dediler.[1491]

Müşriklerin ve Müslümanların Bedir'deki Karargâhları

Kureyş müşrikleri Bedir'e daha önce gelerek bir kum tepesinin arkasındaki Yelyel vadisinin Medine'ye en uzak olan kıyısında konaklamışlardı.

Su kuyuları ise, Yelyel vadisinin Medine'ye en yakın olan kıyısında bulunuyordu.[1492]

25. Peygamberimiz Aleyhisselâm mücahidlerle birlikte Bedir’e en yakın olun suyun başına gelip ineceği zaman,[1493] konak, karargâh hakkında Ensar ile istişarede bulundu.[1494]

Hubab b. Münzir, bu hususta görüş sahibi olarak tanınırdı.[1495]

Kendisi:

“Ben buraları, buralardaki kuyuları bilirim: Onların tatlı sulu, suları çekilmez, kesilmiş olanları da benim mâlûmumdur!”[1496]

“Biz harp ehliyiz![1497] Yâ Rasûlallah! Burası, konak yeri olmaya elverişli değildir. Sen bizi buradan kaldır!

Kureyşîlere en yakın olan bir suyun başına gidelim ve orada konaklayalım. Başında konakladığımız suyun gerisindeki bütün kuyuları kapatalım.

Başına indiğimiz suyun üzerinde bir havuz yapalım ve içini su ile dolduralım.

Kureyşîlerle savaşırken biz havuzumuzdan içelim, onlar içemesinler (susuz kalsınlar)” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hubab’ın görüşünü, önerisini beğendi.

26. Hemen Müslümanlarla birlikte kalkıp Kureyşîlere en yakın yere indiler.

Başına inilen suyun üzerinde bir havuz yapılarak içi su ile dolduruldu ve su içmek için, havuza kaplar da atıldı.

İslâm Karargâhında Peygamberimiz Aleyhisselâm İçin Bir Gölgelik Yapılışı

Sa’d b. Muaz:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Biz sana[1498] hurma dallarından[1499] içinde duracağın bir gölgelik yapalım.

Bineklerini de yanında bulunduralım.

Sonra, biz düşmanımızla karşılaşır, çarpışırız.

Eğer Allah, onlara karşı güç, kuvvet verir, bizi onlara galip kılarsa -ki, zaten arzu ettiğimiz şey de budur- ne âlâ!

Başka türlüsü olursa, sen binitine atlar, geride bıraktığımız ve bizden olan kimselerin yanına varır, ulaşırsın!

Ey Allah'ın Peygamberi! Onlar da seni bizim kadar çok severler.

Onlardan birçok cemaat geride kalmışlardır.

Eğer onlar senin savaşla karşılaşacağını bilselerdi, senden asla geride kalmazlardı.

Allah seni onlarla korur.

Onlar sana candan bağlıdırlar ve senin yanında cihad edicidirler" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sa'd b. Muaz'a senada ve hayırla duada bulundu.[1500]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ebu Bekir ile birlikte bu gölgeliğin içine girip oturdu.[1501]

Sa'd b. Muaz de, kılıcını sıyırıp, gölgeliğin kapısı önünde dikildi.[1502]

Müslümanların ve Müşriklerin Sancaktarları

Muhacirlerin en büyük sancağı Mus'ab b. Umeyr'de,

Hazrecîlerin sancağı Hubab b. Münzir'de,

Evsîlerin sancağı Sa'd b. Muaz'da idi.

Müşriklerin sancaktarları ise;

Abduddar oğullarından Nadr b. Hâris,

Talha b. Ebi Talha,

Ebu Aziz b. Umeyr idi.[1503]

Müslümanların Bedir Savaşında Parolaları

Bedir savaşında Muhacirlerin parolası "Yâ Benî Abdurrahman!",

Hazrecîlerin parolası "Yâ Benî Abdullah!",

Evsîlerin parolası "Yâ Benî Ubeydullah!",[1504]

Müslümanların genel parolaları da "Yâ Mansur! Emit!"[1505] veya "Ehad! Ehad!" idi.[1506]

Savaşta Nasıl Çarpışılacağının Belirlenişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Bedir gecesinde, yanındaki mücahidlere:

“Siz, nasıl çarpışırsınız?” diye sordu.

Âsım b. Sabit kalkıp yay ve ok aldı.[1507]

“Ey Allah’ın Resûlü![1508] Kureyş kavmi 200 zira’ [arşın][1509] veya buna yakın[1510] mesafede bulundukları zaman,[1511] yayla[1512] ok atışı olur!

Kureyş kavmi bize ve onlara mızrak erişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman, kırılıncaya kadar, mızraklarla çarpışılır.

Mızraklar kırılınca, onları bırakır, kılıçları alırız!”[1513] dedi. Kılıcı aldı, kuşandı, sıyırarak:[1514]

“Çarpışma, kılıçlarla olur!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“İşte, çarpışmanın usûlü böyledir!

Çarpışacak kimse, Âsım’ın çarpışması gibi çarpışsın!” buyurdu.[1515]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Bedir’de Müşrik Ulularının Vurulup Düşecekleri Yerleri Birer Birer Gösterişi

Hz. Ömer, Bedir savaşını anlatırken;

“Resûlullah Aleyhisselâm, Bedir’de akşamleyin, müşrik ulularının vurulup düşecekleri yerler hakkında:

‘Şurası, yarın inşaallah filanın vurulup düşeceği yerdir![1516]

Şurası, yarın inşaallah filanın vurulup düşeceği yerdir![1517]

Şurası, yarın inşaallah filanın vurulup düşeceği yerdir!’ buyurdu[1518] ve elini de onların vurulup düşecekleri yerlere birer birer koydu.[1519]

Onu hak ile peygamber gönderen,[1520] varlığım Kudret Elinde bulunan[1521] Allah’a yemin ederim ki; onlardan hiçbiri, Resûlullah Aleyhisselâmın elini, avucunu koyduğu yerden öteye geçmemiştir!” demiştir.[1522]

Müslümanları Bedir'de Düştükleri Sıkıntılardan Allah'ın Kurtarışı

Müslümanların Bedir'deki karargâhları kumluktu, kolaylıkla yürünemiyor, yürürken ayaklar kuma gömülüyordu.

Ayrıca, su sıkıntısı da vardı.

Müslümanlardan bazıları ihtilam olmuşlardı.

Abdest ve gusül için bol su bulmakta zorluk çekiyorlardı.

Şeytan da, gerek bunlarla, gerek müşriklerin çokluğu ve güçlülükleri ile korku verip duruyordu.

O sırada, Yüce Allah, gökten yağmur yağdırdı. Vadiden seller aktı. Müslümanlar kaplarını doldurdular, abdest aldılar, guslettiler. Hayvanlarını suladılar.

Yağan yağmur, aynı zamanda, yerin tozlarını yatıştırdı ve pekiştirdi.

Yer, kumlara batmadan üzerinde yürünür hale geldi.

Kureyş müşrikleri ise, yağan yağmurdan, yerlerinden ayrılmaya güç yetiremediler, hareketsiz kaldılar.

Yüce Allah, Müslümanlara sükûnet verici, dinlendirici bir uyuklama da verdi.[1523]

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre; Bedir'de geceleyin yağan bir yağmura tutuldular, kalkanların ve ağaçların altında siperlendiler. Sonra, hepsi de, tatlı bir uykuya daldılar.

Yalnız Peygamberimiz Aleyhisselâm idi ki, bütün gece namaz kılmak ve Yüce Allah'a dua etmekle meşgul olmuş:

"Ey Allah'ım! Şu bir avuç topluluğu helâk edecek olursan, artık yeryüzünde Sana ibadet olunmaz!" demiş; şafak sökünce, tanyeri ağarmaya başlayınca da:

"Ey Allah'ın kulları! Namaza!" diyerek seslenmiş, sabah namazını kıldırıp onları savaşmaya teşvik buyurmuştur.[1524]

Yüce Allah, Bedir gecesinde Müslümanlara olan lütfunu Kur'ân-ı Kerîm'inde şöyle açıklar:

“O (Allah), size o vakit Kendisinden bir eminlik olmak üzere, hafif bir uyku bürüyordu.

Sizi tertemiz yapmak, sizden şeytanın murdarlığını gidermek, kalblerinize râbıta vermek, ayaklarınızı pekiştirmek için de, gökten, üstünüze bir su indiriyordu.”[1525]

Hz. Ömer’in Kureyş Müşriklerine Elçi Olarak Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ömer’i Kureyşîlere göndererek:

“Geri dönüp gidiniz!

Sizden başkasıyla çarpışmak, bana, sizinle çarpışmaktan daha yeğdir!” buyurdu.

Hakîm b. Hizam:

“Bu, insaflı bir davranıştır! Onu hemen kabul ediniz!

Vallahi, bu insaflı davranıştan sonra, sizin hakkınızda insaflı davranılmaz!” dedi.

Ebu Cehil:

“Allah bize onlardan öç almak fırsatını verdikten sonra, öcümüzü almadıkça, andolsun ki, geri dönmeyeceğiz; onlara hadlerini bildireceğiz ki, bundan sonra ne gözcü çıkarılabilsin, ne de kervanımızın önüne geçilebilsin!” dedi.[1526]

Müşriklerin İslâm Mücahidleri Hakkındaki Keşif ve İntibaları

Kureyş müşrikleri, Cumah oğullarından Umeyr b. Vehb’i, Müslümanların sayılarını ve yanlarında bulunan şeyleri tahmin etmekle görevlendirip[1527] gönderdiler.

“Bizim için, git! Muhammed’in ashabını tahmin et!” dediler.

O da, hemen atına atlayıp İslâm karargâhının çevresini dolaştıktan sonra, müşriklerin yanına döndü ve:

“300 kişidirler!

Bundan ya biraz fazla, ya da biraz eksiktirler![1528]

70 develeri, 2 de atları vardır.[1529]

Yalnız, siz bana müsaade ediniz de, onların gizlenmiş veya arkalarında yardımcı olanları da var mı, bir bakayım?” dedi.[1530]

Vadinin en uzak taraflarını gezip dolaştı.

Bir şey göremeyince, müşriklerin yanına döndü:

“Ben bir şey bulamadım![1531] Fakat, ey Kureyş cemaatı! Ben kabirlere ölü indirilen keçeler, çullar, Yesrib’in [Medine’nin] saka develerinin ölüler taşıdıklarını gördüm (görür gibi oldum)!

Öyle bir cemaat gördüm ki; onların yanlarında kılıçlarından başka ne bir savunacakları, ne de bir sığınacakları var![1532]

Onların, dilsiz gibi, konuşmadıklarını; engerek yılanlarının ağızlarındaki yiyecek kırıntılarını bulmak için dillerini dolaştırdıklarını görmüyor musunuz?!

Vallahi, benim gördüğüm şey; bizden bir adam öldürülmedikçe, onlardan bir adam öldürülmeyecektir![1533]

Vallahi, onlar sizden bir adamı öldürmedikçe, kendilerinden bir adamın öldürüleceğini sanmıyorum![1534]

Onlar sizden sayıları kadar adam öldürdükten sonra, yaşamakta ne hayır kalır?” dedi.

Kureyş müşrikleri, Umeyr b. Vehb’den sonra, süvarilerinden Ebu Üsâme el-Cüşemî’yi de gönderdiler.

Dolaşıp gelince, ona:

“Ne gördün?” diye sordular.

Ebu Üsâme el-Cüşemî:

“Vallahi, ben ne kısır, iri develer, ne atlar, ne de sayıca çokluk ve hazırlık gördüm!

Fakat, vallahi öyle bir cemaat gördüm ki, onlar ailelerine dönüp gitmeyi istemeyen, ölmeyi isteyen bir cemaattırlar!

Kendilerinin kılıçlarından başka ne bir savunakları, ne de bir sığınakları var!

Onlar, sanki, kalkanlar altında parıldayan gök gözler!” dedikten sonra, “Onların gizlenmiş olanları veya yardımcıları da bulunmasından korkarım!”

deyip vadiyi tekrar dolaşarak geldi ve:

“Onların ne gizlenmiş olanları, ne de yardımcıları var!

Artık, siz gereğini ona göre düşününüz!” dedi.[1535]

Hakîm b. Hizam’ın İyiniyetli Teşebbüs ve Temasları

Hakîm b. Hizam; Umeyr b. Vehb’in söylediklerini dinledikten sonra, halkın arasından geçip Utbe b. Rebia’nın yanına vardı.

Ona:

“Ey Velid’in babası! Sen Kureyşîlerin büyüğü, seyyidi, içlerinde sözü dinlenirisin! Sen zamanın sonuna kadar hayırla anılmanı istemez misin?” dedi.

Utbe:

“Ey Hakîm! Nedir o?” diye sordu.

Hakîm:

“Halkı seferden geri çevir! Müttefikin Amr b. Hadramî’nin işini (diyetini) üzerine al!” dedi.

Utbe:

“Yaptım gitti! Sen bunu bana bırak! Çünkü o benim müttefikimdir. Onun diyetini, kaybettiği malını ödemek bana düşer.[1536]

Yalnız, sen Hanzaliye’nin oğluna [Ebu Cehil’e] git de, onunla bir görüş, konuş.

Ben buna ondan başkasının muhalefetinden korkmuyorum!” dedi. Sonra da, kalkıp bir nutuk irad etti ve nutkunda şöyle dedi:

“Ey Kureyş cemaatı! Vallahi, siz Muhammed ve ashabıyla karşılaşırsanız, bir şey yapamazsınız!

Vallahi, onlardan birini öldürecek olan, ya amcasının, ya dayısının oğlunu ya da kabilesinden bir kimseyi öldürmüş, yüzüne hiç bakmak istemeyeceği bir kimsenin yüzüne bakmak zorunda kalmış olacaktır.

Siz geri dönünüz!

Muhammed ile sair Araplar arasından çekiliniz, onu onlarla başbaşa bırakınız!

Eğer onlar onu öldürürlerse -ki, zaten sizin de istediğiniz bu idi- istediğiniz olmuş olur.

Eğer bunun aksi olur (Muhammed onlara galebe çalar), size gelir kavuşursa, onun aleyhinde istediğiniz şeyden dolayı, size ondan bir zarar gelmez."

Hakîm b. Hizam, hemen Ebu Cehil'in yanına vardı.

Ebu Cehil o sırada zırhını hazırlıyordu.

Ona:

"Utbe, beni sana şöyle şöyle söyleyeyim diye gönderdi" diyerek, Utbe'nin söylediklerini nakletti.

Ebu Cehil:

"Vallahi, Muhammed'i ve ashabını görünce, Utbe'nin ödü kopmuş!

Hayır! Vallahi, Allah Muhammed'le bizim aramızda hükmünü verinceye kadar geri dönmeyeceğiz!

Utbe bu sözü ancak deve eti yiyici Muhammed ve ashabını görünce korktuğu için söylemiştir.

Onun oğlu da onların içindedir.

O sizleri bundan dolayı korkutuyor!" dedi.[1537]

Hakîm b. Hızam, Mervan'ın sorusu üzerine, bu hadiseyi şöyle anlatır:

"Utbe b. Rebia'nın yanına gidip, ona:

'Ey Velid'in babası! Sen, sağ olduğun müddetçe, bugünün bütün şerefini alıp götürmez misin?' dedim.

Utbe:

'Nedir o, söyle bakayım?' dedi.

Ona:

'Siz Muhammed'den ancak Hadramî'nin oğlunun kanını istemiyor musunuz? O senin müttefikindir. Onun diyetini ödemeyi üzerine al! Halkı geri çevir!' dedim.

Utbe:

'Ben onun diyetini ödemeyi üzerime alıyorum. Sen de Hanzaliye'nin oğluna [Ebu Cehil'e] git! Ona:

‘Yanındakilerle birlikte, amcanın oğlu ile uğraşmaktan vazgeçip, bugün geri dönecek misin?’ diye sor!’ dedi. Hemen gittim.

Kendisi, önünü ardını sarmış bir cemaat içinde oturuyordu.

O sırada, İbn Hadramî de onun başında dikiliyor ve:

‘Ben Abduşşems oğullarıyla olan antlaşmamı bozdum. Mahzum oğullarıyla antlaştım!’ diyordu.

Ebu Cehil’e:

‘Utbe b. Rebia, sana:

‘Sen, yanındakilerle birlikte, amcanın oğlu ile uğraşmaktan vazgeçip, bugün geri dön!’ diyor’ dedim.

Ebu Cehil:

‘Utbe senden başka gönderecek elçi bulamadı mı?’ dedi.

Ona:

‘Hayır! Bulamadı. Zaten, ben ondan başkasına elçi olmayı kabul edecek değilim!’ dedim.

Ebu Cehil’in yanından ayrılıp, vakit geçirmeden haberi yetiştirmek için, Utbe’nin yanına vardım.

O sırada, Utbe, İmâ’ b. Rahasatü’l-Gıfârî’ye dayanmış duruyordu.

İmâ’; Kureyş müşriklerine boğazlanacak 10 deve hediye etmişti.

Ebu Cehil, yüzünde şer tüter bir halde, Utbe’nin yanına çıkageldi. Utbe’ye:

‘Senin ciğerin korkudan şişmiş, ödün kopmuş!’ dedi.

Utbe:

‘Kiminkinin şiştiğini, koptuğunu öğreneceksin!’ diyerek karşılık verince, Ebu Cehil kılıcını sıyırıp sırtıyla Utbe’nin atının sırtına hızlıca vurdu!

İmâ’ b. Rahasa:

‘Bu, ne kötü fal!’ dedi.”[1538]

İmâ’, Utbe’ye:

“Ey Velid’in babası! Nereye bu gidiş?” diye sordu.

Utbe:

“Bilmiyorum vallahi!” dedi.

İmâ’:

“Sen, kavminin ulususun. Halkı geri döndürmekten ve müttefikinin kan bedelini üzerine almaktan seni alıkoyacak ne var?

Nahle’de müsadere edilen kervanı tazmin etmeyi üzerine alır, kavmine salma yaparsın.

Vallahi, Muhammed’den önce, onların istedikleri budur!

Ey Velid’in babası! Muhammed ve ashabıyla çarpışmayınız. Kendinizle çarpışmış olursunuz!” dedi.[1539]

Ebu Cehil ile Âmir b. Hadramî’nin Harbi Kızıştırmaya Çalışmaları

Ebu Cehil, Âmir b. Hadramî’ye:

“Müttefikin olan şu Utbe, kardeşinin öcünün alındığını gözünle görmüş olacağın bir sırada, halkı geri çevirmek istiyor!

Kalk da, kardeşinin öldürülmüş olduğunu dile getir, müttefiklerin haklarına riayet ve ahde vefa etmelerini Kureyşîlerden iste!” dedi.

Bunun üzerine, Âmir b. Hadramî ortaya çıkıp:

“Vâh Amr! Vâh Amr!” diyerek bağırmaya başlayınca, sinirler gerildi, harp kızışmaya başladı.

Halk, üzerinde bulundukları şerde toplandılar.

Utbe’nin davet ettiği görüş ters anlaşıldı, olumsuz sonuç verdi.

Utbe, Ebu Cehil’in:

“Vallahi, ciğeri korkudan şişmiş!” sözüne kızdı ve:

“Kimin ciğeri korkudan şişmiş? Benim mi, yoksa onun mu, öğrenecektir!” dedi.

Sonra, başına geçirmek için bir miğfer aradı. Başı büyük olduğu, kimsenin miğferi onun başına uymadığı için, miğfer yerine, başına bürüdünden sarık sardı.[1540]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Yardıma Gelen Huzeyfe ile Babasını Geri Çevirişi

Kureyş müşrikleri, Huzeyfe el-Yeman'la babası Huseyl veya Hısl'ı Bedir'e giderlerken yakaladılar ve onlara:

"Herhalde siz Muhammed'in yanına gitmek istiyorsunuzdur?" dediler.

Onlar da:

"Bizim Medine'ye gitmekten başka bir maksadımız yok!" dediler.

Bunun üzerine, Medine'ye gitmek, Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte bulunmamak ve çarpışmaya katılmamak üzere, kendilerinden kesin söz aldılar.

Fakat, Huzeyfe ile babası, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler.

Başlarından geçeni Peygamberimiz Aleyhisselâma anlattılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

"Medine'ye dönünüz! Onlara vermiş olduğunuz sözü yerine getiriniz!

Biz de, müşriklere karşı, Allah'ın yardımını dileriz!" buyurdu.[1541]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mücahidleri Saf Nizamına Koyuşu ve Saydırışı, Sevad'ın Mücahidleri Şaşırtan Bir Davranışı

Kureyş müşrikleri kondukları yerlerinden kalkıp Müslümanların karşısında yer almadan önce, Peygamberimiz Aleyhisselâm, elindeki ok çubuğu ile mücahidleri:

"Beri gel!" "Geri git!" diyerek hizaya getirdikten sonra, saydırdı.[1542]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, elindeki ok çubuğu ile safları düzeltirken, saftan ileri çıkmış bulunan Sevad b. Gaziyye'nin karnına dokunup:

"Ey Sevad! Hizaya gel!" buyurmuş,[1543] çubuğun izi Sevad'ın karnında iz yapmıştı.[1544]

Sevad:

"Yâ Rasûlallah![1545] Canımı acıttın! Allah seni hakla,[1546] adaletle[1547] gönderdi.[1548] Yâ Rasûlallah! Kısas!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kısas ha?!" buyurdu[1549] ve hemen karnını açtı.[1550]

Ensar:

“Ey Sevad! Allah’ın Resûlüdür o!?” dediler.

Sevad:

“Adalette, hiçbir beşerin diğer bir beşere karşı üstünlüğü ve farkı yoktur!” dedi.[1551]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Haydi, kısasını benden al!” buyurdu.

Sevad, boynunu uzatıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın karnından öptü! Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Sevad! Sen niçin böyle yaptın?”[1552] diye sordu.[1553]

Sevad:

“Görüyorsun ki,[1554] savaşmaya hazırlanmış bulunuyoruz!

İstedim ki; benim en son anım, seninle olan an,[1555] tenimin senin tenine değdiği an,[1556] seni öptüğüm an olsun!” dedi.[1557]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona hayırla dua etti.[1558]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ebu Eyyub Halid b. Zeyd’i Maiyyetine Alışı

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî der ki:

“Bedir günü, saf olduğumuz ve Resûlullah Aleyhisselâm bizleri gözden geçirdiği sırada, beni ön safta görünce:

‘Sen, benim yanımda, benim yanımda bulun!’ buyurdu.”[1559]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Kureyş Müşriklerini Görünce Allah’a Dua ve Münâcatta Bulunuşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Kureyş müşriklerinin harp meydanına geldiklerini görünce:

“Ey Allah’ım! İşte Kureyşliler! Olanca kibir ve gururları, kendilerini beğenmişlikleri ve övünücülükleriyle gelmişler, Sana düşmanlık etmekte ve Senin Resûlünü yalanlamaktalar!

Biz, Senden, onlara karşı bana va’d buyurmuş olduğun yardımını diliyoruz.

Ey Allah’ım! Sabahleyin onları helâk et!” diyerek, Allah’a dua ve münâcatta bulundu.[1560]

Hz. Ömer der ki:

“Bedir savaşı olduğu gün, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ashabına baktı: Onlar 300 küsurdu.

Bir de, müşriklere baktı: onlar 1000’di ve daha da çoktu.

Kıbleye döndü. İki elini uzattı (kaldırdı).

Üzerinde ridası ve izarı vardı.

‘Allah’ım! Bana yaptığın va’dini yerine getir!

Allah’ım! Şu bir avuç İslâm cemaatını helâk edersen, artık Sana yeryüzünde ibadet olunmaz!’ diyor, hiç durmadan Rabbinden yardım diliyor ve O’na yalvarıyordu.

Ridası omuzundan kayıp düştü.

Ebu Bekir gelip onu Resûlullah Aleyhisselâmın omuzuna koydu ve arkasından ayrılmadı.

Nihayet, Ebu Bekir dayanamadı:

‘Ey Allah’ın Peygamberi! Rabbine niyaz ettiğin yetişir artık!

O, sana olan va’dini muhakkak yerine getirecektir!’ dedi.”[1561]

Bunun üzerine Yüce Allah Peygamberimiz Aleyhisselâma indirdiği âyette:

“Hani, siz Rabbinizden imdad istiyordunuz da, o da, ‘Muhakkak ki, ben size meleklerden birbiri ardınca bin melekle imdad edeceğim!’ diyerek duanızı kabul etmişti” buyurdu.[1562]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Müjde![1563] Ey Ebu Bekir! Sana Allah’ın yardımı geldi!

İşte, şu Cebrail’dir. Nak’ yokuşlarının üzerinde, atının gemini tutmuş,[1564] harp silahı ve zırhı üzerindedir! Hücuma hazır haldedir!” buyurdu.[1565]

Mücahidlerin Başlarına ve Göğüslerine Alâmet Takmaları

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Melekler alâmetlidirler. Siz de kendinize birer alâmet yapınız!” buyurdu.

Bunun üzerine, mücahidler, miğferlerine, takyelerine alâmetler taktılar.[1566]

Hz. Hamza deve kuşu kanadını[1567] göğsüne[1568] taktı.

Hz. Ali ak yünden alâmet yaptı.

Zübeyr b. Avvam başına sarı bir bez,

Ebu Dücâne kırmızı bez,[1569]

Ukbe b. Âmir de miğferinin üzerine yeşil bir bez bağladı.[1570]

Utbe b. Rebia’nın Son Gayretinin de Boşa Gidişi

Hz. Ali der ki:

“Kureyş müşrikleri toplandılar ve bize çok yakındılar.

O sırada, deve üzerinde bir adam, Kureyş müşrikleri arasında dolaşıyordu.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Yâ Ali! Hamza’yı bana çağır!’ buyurdu.

Hamza, müşriklerin çok yakınında bulunuyordu.

Ona:

‘Şu kırmızı develi kimdir? Onlara ne söylüyor?’ diye sordu.

Sonra da:

‘Eğer şu cemaat arasında hayrı emreden bir tek adam olsaydı, şu kırmızı develi adam olurdu!’ buyurdu.

Hamza, gelince:

‘O, Utbe b. Rebia’dır. Kureyşîleri çarpışmaktan sakındırıyor ve onlara:

‘Ey kavmim! Ben karşımda ölmeyi arzulayan bir kavim görüyorum!

Onlarla karşılaşmamanız, onlara yaklaşmamanız, sizin için hayırlıdır! Ey kavmim! Bugün siz benim başıma toplanınız ve ‘Utbe b. Rebia, korktu!’ deyiniz, (râzıyım). Bilirsiniz ki; ben hiç de sizin en korkağınız değilim!’ diyor’ dedi.

Ebu Cehil, Utbe'nin söylediği bu sözleri işitince, ona:

'Vallahi, senin bu söylediğini senden başkası söyleseydi, onu dişlerimle parçalardım! Senin ciğerin ve karnın korku dolmuş!' dedi.

Utbe:

'Beni sen mi ayıplıyorsun ey sarı koku sürünen adam? Bugün hangimizin korkak olduğunu öğreneceksin!' dedi."[1571]

Abdullah b. Süheyl'in Müslümanlar Tarafına Kaçması

Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden Süheyl b. Amr; Müslüman olan oğlu Abdullah'ı, Habeş ülkesinden Mekke'ye döndüğü zaman yakalayıp dininden döndürmek için bağlamış, Bedir seferine de kendisiyle birlikte çıkarmıştı.

Müslümanlarla müşrikler karşılaştıkları ve birbirlerini gördükleri zaman, Abdullah[1572] Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına kaçmaya muvaffak oldu.[1573]

Süheyl b. Amr oğlunun bu hareketine son derecede kızdı ve ona ağır sözler söyledi.

Abdullah ise:

"Yüce Allah bunu benim hakkımda çok hayırlı kıldı!" diyerek karşılık verdi.

Abdullah o zaman 27 yaşında idi.[1574]

Allah ondan razı olsun!

Bazı Müşriklerin İslâm Havuzundan Su İçmeye Gelmeleri

İçlerinde Hakîm b. Hizam'ın da bulunduğu birtakım müşrikler İslâm havuzundan su içmeye geldiler. Müslümanlar onlara engel olmak istedikleri zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bırakınız, içsinler!" buyurdu.

İçtiler.

Hakîm b. Hizam'dan başka, su içenlerin hepsi, Bedir savaşında öldürülmüşlerdir.[1575]

Hakîm b. Hizam sonradan Müslüman olmuş ve Müslümanlığını İslâm amelleriyle güzelleştirmiştir.

Yeminine önem vermek istediği zaman:

“Hayır! Beni Bedir’de öldürülmekten kurtaran Allah’a yemin ederim ki!” derdi.[1576]

Allah ondan razı olsun!

Esved b. Abdulesed’in Kendisini Havuza Atışı ve Öldürülüşü

Ebu Cehil’in mensup bulunduğu Mahzum oğulları kabilesinden Esved b. Abdulesed, yaramaz ve kötü huylu bir adamdı.

Bedir günü:

“Ben Allah’a ‘Ya onların havuzundan su içeceğim, ya onu yıkacağım, ya da onun önünde öleceğim’ diye and içtim!” diyerek havuza doğru gelirken, Hz. Hamza havuzun önünde karşılayıp ona kılıçla bir darbe indirdi, ayağını baldırının yarısıyla birlikte kesti.

Esved sırtının üzerine düştü, ayağından, arkadaşlarına doğru kan fışkırmaya başladı.

Yeminini yerine getirmek için, havuza kadar elleri ve dizleri üzerinde sürünerek kendisini havuza attı.

Hz. Hamza da, arkasından yetişti. Kılıçla bir darbe daha indirip, onu havuzun içinde öldürdü.[1577]

İslâm Mücahidlerine Emirler Verilişi, Teşvik ve Tebşirlerde Bulunuluşu

Ramazan’ın 17. günü, Cuma günü, çok sıcak bir gündü. Güneşin harareti pek fazla idi. İki taraf, çarpışmak için, birbirlerine yaklaşmışlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, emir vermedikçe Kureyş müşriklerine saldırmamalarını mücahidlere emrederek:[1578]

“Eğer Kureyş kavmi sizi sarar, kuşatırlarsa, onları oka tutunuz![1579] Onlar sizi sarıp kuşatmadıkça, kılıçlarınızı sıyırmayınız!” buyurdu.[1580]

Mücahidleri çarpışmaya teşvik etti ve:

“Muhammed’in varlığı Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; bugün her kim sabır ve sebat ederek ve ecrini Allah’tan bekleyerek varıp şu müşriklerle çarpışır ve öldürülür de geri dönemezse, Allah onu muhakkak Cennete koyar![1581]

Kalkınız! Genişliği göklerle yer kadar olan[1582] ve müttakîler [Allah’ın buyruklarını yerine getiren, yasakladıklarından sakınanlar] için hazırlanmış bulunan[1583] Cennete!”[1584] buyurunca, Umeyr b. Humam:

“Yâ Rasûlallah! Genişliği göklerle yer kadar olan Cennete hâ!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu.

Umeyr b. Humam:

“Bak hele! Bak hele!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sana ‘Bak hele! Bak hele!’ dedirten şey nedir?” diye sordu.

Umeyr b. Humam:

“Hayır! Vallahi, yâ Rasûlallah! Cennet ehlinden olmamı ummaktan başka bir maksadım yok!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyleyse, sen onun ehlindensin!” buyurdu.

Bunun üzerine, Umeyr b. Humam, azık torbasından birkaç hurma çıkarıp yemeye başladı. Sonra da, kendi kendine:

“Eğer ben bu hurmaları yiyinceye kadar yaşayacaksam, bu gerçekten uzun bir yaşamdır!” diyerek hemen elindeki hurmaları attı, şehit oluncaya kadar müşriklerle çarpıştı.[1585]

Allah ondan razı olsun!

Yüce Allah’ın Mü’minlere Emir ve Tavsiyeleri

Yüce Allah, Kur’ân-ı Kerîm’inde şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Toplu bir halde kâfirlerle karşılaştığınız zaman, onlara arkalarınızı çevirmeyiniz (kaçmayınız)!

Tekrar çarpışmak için bir tarafa çekilenin, yahut diğer bir fırkaya ulaşıp mevki tutanın hali müstesna olmak üzere, kim öyle bir günde onlara arka çevirirse, o muhakkak ki Allah'ın gazabına uğramıştır. Onun yurdu Cehennemdir. O ne kötü bir sonuçtur!"[1586]

"Ey iman edenler! Bir düşman topluluğuna çattığınız zaman, sebat ediniz ve Allah'ı çok anınız ki, umduğunuza kavuşasınız!

Allah'a ve O'nun resûlüne itaat ediniz!

Birbirinizle çekişmeyiniz. Sonra, korku ile zaafa düşersiniz, rüzgârınız kesilir, elden gider.

Bir de, sabır ve sebat ediniz!

Çünkü, Allah sabreden, güçlüklere göğüs gerenlerle beraberdir.

Sizler, yurtlarından çalım satarak, insanlara gösteriş yaparak çıkanlar, halkı Allah'ın yolundan men edenler gibi olmayınız!

Onlar ne yaparlarsa, Allah hepsini çepeçevre kuşatıcıdır!"[1587]

Kutbe b. Âmir'in, Yere Attığı Taş Kaçmadıkça Savaştan Kaçmayacağını Söylemesi

Kutbe b. Âmir, düşman saflarıyla İslâm safları arasına bir taş atarak:

"Şu taş kaçmadıkça, ben de savaştan kaçmayacağım!" dedi.[1588]

Müşriklerin Müslümanlar Karşısında Saf Bağlayıp Kılıçlarını Sıyırmaları

Kureyş müşrikleri, İslâm mücahidlerinin karşısında saf bağlayıp kılıçlarını sıyırdılar.

Ebu Cehil, safta kısrağının üzerinde idi.

Başkumandan Utbe b. Rebia, kılıcını sıyırıp Ebu Cehil'in atının ayaklarına çarpınca, at arkasının üzerine çöktü!

Utbe b. Rebia, Ebu Cehil'e:

"İn! Bugün, binme günü değildir!

Senin bütün kavmin atlı değillerdir!" dedi.

Ebu Cehil atından hemen indi.

Utbe b. Rebia:

"Sabahleyin hangimizin kavmi için uğursuz olduğu belli olacak!" dedi.[1589]

Müşriklerin Mekke'de ve Bedir'deki Duaları

Kureyş müşrikleri, Bedir'e çıkıp gelmeden önce, Mekke'de Kâbe'nin örtüsüne yapışarak Allah'tan yardım istemişler:

"Ey Allah! İki ordudan en azîzine, iki cemaattan en kıymetlisine, iki kabileden en hayırlısına yardım et!" diyerek dua etmişlerdi.[1590]

Kureyş müşrikleri ve Müslümanlar Bedir'de birbirleriyle karşılaştıkları zaman, Ebu Cehil de:

"Ey Allah'ım! Muhammed hısımlık ilişkilerini bize kestirdi ve bize bilinmeyen bir şeyle geldi.

Sabahleyin onu helâk et!" dedi.

Kendisi aleyhinde ilk hüküm veren, kendisi oldu.[1591]

Mücahidlere Meleklerin Yardıma Geldiklerinin Müjdelenişi

İslâm mücahidlerinin güçlü ve kalabalık düşman karşısında zayıf bir durumda bulundukları sırada Peygamberimiz Aleyhisselâmı bürüyen vahiy hali açılınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm, meleklerin yardıma geldiklerini mücahidlere müjdeledi.[1592]

Önce, benzeri görülmedik bir rüzgâr geldi, sonra geçip gitti.

Arkasından, ikinci bir rüzgâr geldi. O da geçip gitti.

Daha sonra, üçüncü bir rüzgâr geldi.

Birinci rüzgârda, Cebrail Aleyhisselâm 1000 melekle gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında yer aldı.

İkinci rüzgârda Mikâil Aleyhisselâm 1000 melekle gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmın sağında yer aldı.

Üçüncü rüzgârda İsrafil Aleyhisselâm 1000 melekle gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmın solunda yer aldı.[1593]

Melekler başlarına beyaz sarık sarmışlar, sarıklarının uçlarını arkalarına salmışlardı.

Cebrail Aleyhisselâmın sarığı ise sarı idi.[1594]

Meleklerin hepsi de kır atlı idiler.

Atlarının alınlarında, sarkan perçemleri vardı.[1595]

Şeytanın Sürâka b. Cu'şum'un suretinde müşriklere görünüp[1596] Kinane oğullarının da kendilerine yardım için arkalarından gelmekte olduklarını söylediği[1597] ve Müslümanların az ve zayıf olduklarını da haber verdiği ve "Bugün, halktan, sizi yenebilecek yok!" diyerek cesaretlendirmeye çalıştığı sırada, melek ordularının Bedir'e geldiklerini görür görmez, iki ökçesinin üzerinde arkasına dönüp oradan kaçtığı rivayet edilir.[1598]

Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'de şu açıklama yapılır:

"Hani, (müşriklerle) karşılaştığınız zaman, onları gözlerinizde az gösteriyor, sizi de onların gözünde azaltıyordu.

Çünkü, Allah, işlenmesi gereken işi yerine getirecekti.

Bütün işler ancak Allah'a döndürülür."[1599]

"Siz düşmandan (sayı ve teçhizatça) zayıf iken, Allah size Bedir'de kat'î bir zafer verdi.

Allah'tan sakınınız ki, şükretmiş olasınız.

O vakit, sen mü'minlere:

'İndirilen üç bin melekle Rabbinizin size imdad etmesi yetmez mi size?' diyordun."[1600]

"O zaman, şeytan da onların yaptıklarını süslüyor; 'Bugün, size insanlardan galebe edecek hiç kimse yok! Ben de sizin muhakkak ki yardımcınızım!' diyordu.

Vaktâ ki, iki ordu (birbirine) göründü, şeytan onlara (müşriklere) 'Ben sizden uzağım! Gerçekten, ben, sizin göremeyeceğinizi görüyorum! Ben elbette Allah'tan korkarım! Allah ukubetinde çok şiddetlidir!' diyerek iki ökçesi üzerinde arkasına dönüp kaçtı."[1601]

Meleklerin İslâm Mücahidlerine Nasıl Yardım Ettikleri

Bedir savaşında; leğenlerin içine düşen ufak ve sert taşların çıkardıkları mâdenî sesler gibi, gökten yere sesler gelmeye başladı!

Bu sesler, müşriklerin önlerinde ve arkalarında çınlamakta, yüreklerini titretmekte idi.[1602]

Abdullah b. Abbas'a, Gıfâr oğullarından bir zât şöyle anlatmıştır:

"Amcamın oğlu ile gelip dağa çıkmıştık ki, dağın üzerinden Bedir görünüyordu.

O zaman, ikimiz de müşriktik.

Çarpışmada kimin yenileceğini gözetliyor, yenenlerle birlikte biz de yağmalayalım diye bekliyorduk.

Dağda bulunduğumuz sırada idi ki, bize yaklaşan bir bulutun içinde atların kişnemelerini işittik!

Ben, birisinin:

'Hayzum! İleri!'[1603] dediğini de işittim.

Amcamın oğlu, korkudan yüreğinin zarı yırtılıp, olduğu yerde ölüverdi!

Ben de az kalsın ölecektim, kendimi zor tuttum!"[1604]

Gıfârî, Bedir'de bulutun altındaki yere kadar gidip Peygamberimiz Aleyhisselâmla ashabını görmüş, fakat onların yanında buluttan işittiği şeylerden hiçbirini göremediğini söylemiştir.[1605]

Bedir savaşında bulunanlardan Ebu Useyd Malik b. Rebia da:

"Eğer bugün Bedir'de olsaydım ve gözüm de yanımda görür halde bulunsaydı, ben size meleklerin çıkıp geldikleri dağ boğazını muhakkak gösterirdim! Bunda şek ve şüphe etmiyorum!" demiştir.[1606]

İslâm mücahidlerine yardıma gelen melekleri, kaçan ve esir edilen müşriklerden görenler ve anlatanlar da vardır.

Huvaytıb b. Abduluzzâ der ki:

"Ben Bedir'de müşriklerle birlikte bulunmuş, ibret verici şeyler görmüş, melekleri görmüştüm ki, onlar gökle yer arasında Kureyşîleri öldürüyor, esir ediyorlardı.[1607]

O zaman, kendi kendime:

‘Bu adam [Muhammed Aleyhisselâm] muhakkak Allah tarafından korunuyor!’ dedim[1608] Gördüğüm şeyleri hiç kimseye anmadım.”[1609]

Süheyl b. Amr da:

“Bedir günü, gökle yer arasında alaca atlar üzerinde ak benizli ve sarıklı adamlar gördüm ki, onlar bizleri öldürüyorlar ve esir ediyorlardı!” demiştir.[1610]

Hakîm b. Hizam da; Bedir günü, semadan ufku kaplayan alaca kilim gibi bir şeyin vadiye düştüğünü ve dikkat edince, vadide siyah karınca seli gibi meleklerin aktığını gördüklerini ve bunun da gökten Muhammed Aleyhisselâmın desteklendiğini gösteren bir şey olduğunun kalbine doğduğunu söylemiştir.[1611]

Ebu Davud el-Mâzinî der ki:

“Bedir gününde, müşriklerden bir adamı, vurup öldüreyim diye takip ettim.

Kılıcım daha onun başına erişmeden, başının yere düştüğünü gördüm!

Anladım ki; onu benden başkası öldürdü!”[1612]

Sehl b. Huneyf de:

“Bedir gününde, herhangi birimiz bir müşrikin başına kılıcımızı vuracağımız zaman, kılıcımız daha onun başına erişmeden, başının bedeninden yere düştüğünü görüyorduk!” demiştir.[1613]

İbn Abbas’ın bildirdiğine göre; “O gün (Bedir günü), Müslümanlardan bir zât, önündeki müşriklerden bir adamın arkasından koşarken, onun üzerinde birdenbire bir kırbaç darbesi işitti ve bir süvarinin de:

‘İlerle ey Hayzum!’ diye seslendiğini işitti.

Bir de önündeki müşrike bakınca, onun boylu boyunca yere serilmiş, burnunun berelenmiş, yüzünün -kırbacın vurduğu şekilde- yarılmış olduğunu gördü!

Ensarî gelip hadiseyi Resûlullah Aleyhisselâma anlattı.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Doğru söyledin! Bu, semadan gelen üçüncü imdaddandır!‘ buyurdu.”[1614]

Sâib b. Ebi Hubeyş:

“Vallahi, beni halktan hiç kimse esir etmedi!” deyince, kendisine:

“Öyleyse seni kim esir etti?” diye sorulmuştu.

Sâib:

“Kureyşîler bozguna uğrayınca, ben de onlarla bozguna uğradım.

Uzun boylu, ak benizli, gökle yer arasında, kır at üzerinde bir adam yetişip beni bağladı.

Abdurrahman b. Avf gelip beni bağlı bulunca, Müslümanlara:

‘Bu, kimin esiri!’ diye seslendi.

Hiç kimse beni esir ettiğini söylemedi.

Nihayet beni Resûlullah Aleyhisselâma kadar götürdüler.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Ey Ebu Hubeyş! Seni kim esir etti?’ diye sordu.

‘Bilmiyorum!’ dedim. Gördüğümü söylemek istemedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Seni meleklerden şerefli bir melek esir etti!

Ey İbn Avf! Al git esirini!’ buyurdu.”[1615]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müşrikler Arasında Bulunan Bazı Kişilerin Öldürülmemesini Tavsiye Buyuruşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Anladım ki, Hâşim oğullarından ve başkalarından bazı kişiler, Bedir’e zorlanarak çıkarılmışlardır.

Bizim onlarla çarpışmamız gerekmez.

O halde, sizden her kim Hâşim oğullarından herhangi birisiyle karşılaşırsa, onu öldürmesin!

Kim Ebu’l-Bahterî ile karşılaşırsa, onu öldürmesin!

Kim Abbas b. Abdulmuttalib’le karşılaşırsa, onu öldürmesin!

Çünkü, onlar ancak isteksiz olarak, zorlanarak Bedir’e çıkarılmışlardır” buyurdu.

Bunun üzerine, Ebu Huzeyfe b. Utbe b. Rebia:

“Biz babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi ve aşiretimizi öldüreceğiz de, Abbas’ı mı bırakacağız?!

Vallahi, eğer onunla karşılaşırsam, muhakkak onun yüzüne kılıçla vuracağım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Huzeyfe’nin böyle söylediğini işitince, Hz. Ömer’e:

“Ey Hafsa’nın babası! Resûlullah’ın amcasının yüzüne kılıçla vurulur mu?!” buyurdu.

Hz. Ömer:

“Yâ Rasûlallah! Beni bırak, onun boynunu kılıçla vurayım?

Vallahi o münafıklık yapmıştır!” dedi.

Ebu Huzeyfe, ağzından çıkan bu sözünden hayatı boyunca korkmuş durmuş ve:

“Benim o günde söylemiş bulunduğum o sözden eman içinde değilim!

Ondan hâlâ korkup duruyorum!

Buna ancak şehitlik keffaret olabilir!” derdi.

Yemâme savaşında da şehit olup, muradına erdi.[1616]

Allah ondan razı olsun!

***

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ebu’l-Bahterî’yi öldürmekten mücahidleri nehy buyurması da, Ebu’l-Bahterî’nin Mekke’de Peygamberimiz Aleyhisselâmı çok savunan bir kişi olmasındandı.

Kendisi Peygamberimiz Aleyhisselâma hiç eziyet etmezdi. Peygamberimiz, ondan, hoşuna gitmeyen bir hareket görmemişti.

Ebu’l-Bahterî, Kureyş müşriklerinin Hâşim ve Muttalib oğulları aleyhinde yazdıkları Sahifeyi bozmak için ayaklanan kişilerdendi.

İslâm mücahidlerinden Mücezzer b. Ziyad, savaş meydanında Ebu’l-Bahterî’ye rastlayınca:

“Resûlullah Aleyhisselâm seni öldürmekten bizi nehy buyurmuştur!” dedi.

Ebu’l-Bahterî’nin terkisinde Cünâde b. Müleyha adında bir binek arkadaşı bulunuyordu.

Ebu’l-Bahterî:

“Bu arkadaşım ne olacak?” diye sordu.

Mücezzer:

“Hayır! Vallahi, biz senin arkadaşını bırakacaklardan değiliz!

Resûlullah Aleyhisselâm bize ancak bir tek senin hakkında emir verdi” dedi.

Ebu’l-Bahterî:

“Hayır! Vallahi, ölürsek, o ve ben birlikte ölürüz!

Ben binek arkadaşımı yaşamaya düşkünlüğümden dolayı bıraktığımı Mekke kadınlarına söyletmem!” dedi.

Mücezzer, Ebu’l-Bahterî’yi deveden indirip de o çarpışmaktan başkasına yanaşmadığı zaman, çarpıştılar ve Mücezzer onu vurup öldürdükten sonra Peygamberimiz Aleyhisselâma geldi ve:

“Seni hak ile peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki; onu esir edip sana getireyim diye çok uğraştım.

O ise yanaşmadı, ancak benimle çarpıştı. Ben de onunla çarpıştım ve kendisini öldürdüm!” dedi.[1617]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hâris b. Âmir b. Nevfel hakkında da:

“Onu esir ediniz! Öldürmeyiniz! Çünkü, o Bedir’e gönülsüz olarak çıkarıldı” buyurmuştu.

Fakat, Hubeyb b. Yesaf, onu bilmeyerek öldürdü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun öldürüldüğünü haber alınca:

“Eğer ben onu öldürülmeden önce bulsaydım, kendisini kadınlarına bırakırdım!” buyurdu.[1618]

Hz. Ali der ki:

“Abbas b. Abdulmuttalib’i Ensardan kısacık boylu bir zât esir edip Resûlullah Aleyhisselâmın yanına getirince, Abbas:

‘Yâ Rasûlallah! Vallahi beni bu adam esir etmedi.

Beni insanların en güzel yüzlüsü, başının saçı iki yana ayrılmış, kır bir ata binmiş, şu cemaat arasında göremediğim bir kimse esir etti!’ dedi.

Ensârî:

‘Yâ Rasûlallah! Onu ben esir ettim!’ diyerek ısrar edince, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

‘Sesini çıkarma! Allah seni şerefli bir melekle destekledi!’ buyurdu.”[1619]

Hz. Abbas’ı esir ettiğini söyleyen zât, Ensardan Ebu’l-Yeser Ka’b b. Amr olup, kendisi çelimsiz, kısa boylu idi.

Hz. Abbas ise gövdeli, iri yarı idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu’l-Yeser’e:

“Ey Ebu’l-Yeser! Abbas’ı sen nasıl esir edebildin!?” diye sordu.

Ebu’l-Yeser:

“Yâ Rasûlallah! Onu esir edebilmek için, ne bundan önce, ne de bundan sonra hiç görmediğim bir zât bana yardımda bulundu. Onun şekil ve şemaili şöyle şöyle idi!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen Abbas’ı esir alırken, Allah sana şerefli bir melekle yardım etmiş!” buyurdu.[1620]

Ebu’l-Yeser Hz. Abbas’la karşılaştığı zaman, o, ayakta donmuş gibi duruyordu.

Ebu’l-Yeser, ona:

“Resûlullah Aleyhisselâm seni öldürmekten bizi nehy buyurdu” deyince, Hz. Abbas “Bu, onun akraba hakkını ilk gözetmesi, onlara ilk iyiliği değildir!” dedi.[1621]

Harp Ateşini İlk Önce Âmir b. Hadramî’nin Tutuşturuşu

Harp ateşini müşriklerden ilk önce tutuşturan, Âmir b. Hadramî oldu.[1622]

Ona, Hz. Ömer’in azadlısı Mihca’ b. Salih karşı çıktı.

Âmir b. Hadramî onu şehit etti.[1623]

Mihca'ın, kimin tarafından atıldığı bilinmeyen bir okla vurulup şehit edildiği de rivayet edilir.[1624]

Mihca', Muhacir Müslümanların Bedir'de verdikleri ilk şehitti.[1625]

Mihca', Yemenli,[1626] Âk b. Adnânîlerden bir köle olup,[1627] sabah akşam Allah'ın rızasını ve cemâlini uman ve En'am sûresinin 52. âyetinin nüzûlüne sebep olan Müslümanlar arasında idi.[1628]

Allah ondan razı olsun!

***

Ensardan ilk şehid de Hârise b. Sürâka olup,[1629] havuzdan su içerken[1630] Hibban b. Arika veya bir başkası tarafından[1631] atılan bir okla boğazından vurularak[1632] şehit edildi.[1633]

Allah ondan razı olsun!

Hârise b. Sürâka'nın annesi Ümmü'r-Rebi' Hatun, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelip:[1634]

"Yâ Rasûlallah! Oğlum Hârise Cennette ise,[1635] hayra uğradı ise[1636] sabreder,[1637] Allah'ın rızasını dilerim.[1638]

Eğer onun hakkında bundan başkası olursa, olanca gücümle[1639] Allah'a yalvarır, yakarır,[1640] hüngür hüngür ağlar dururum!" dedi.[1641]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ey Hârise'nin annesi! Şu muhakkak ki, Cennet içinde Cennetler vardır! Senin oğlun Firdevs-i âlâ'ya ermiştir!" buyurdu.

Firdevs; Cennetin en üstün, en yüce yeridir.[1642]

Bunun üzerine, Hârise'nin annesi gülerek dönüp giderken, kendi kendine:

"Bak hele! Bak hele senin şu yüce nasibine ey Hârise!" diyordu.[1643]

Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia ve Velid b. Utbe b. Rebia'nın Meydana Çıkıp Çarpışmak İçin Er Dilemeleri

Utbe b. Rebia çarpışmaya hazırlandığı zaman, Hakîm b. Hizam ona:

“Velid’in babası! Biraz bekle!

Yoksa, men ettiğin bir şeyi ilk işleyen sen olursun!” dedi.[1644]

Fakat, Utbe ve kardeşi Şeybe ve Utbe’nin oğlu Velid, Hz. Ali’nin dediği gibi, sadece Cahiliye gururu ve gayretiyle meydana çıktılar ve:

“Bizimle çarpışacak kim var?” dediler.[1645]

Onlara karşı, Ensar gençlerinden üçü;

Avf,

Muavviz,[1646]

Muaz[1647] ya da Abdullah b. Revâha meydana çıktı.[1648]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müslümanlarla müşrikler arasındaki bu ilk savaşta, Ensarın müşriklerle karşılaşmalarını istemiyordu.[1649]

Kureyş müşrikleri, karşılarına çıkan Ensara:

“Siz, kimlersiniz?” diye sordular.

Ensar gençleri:

“Ensardanız!” dediler.

Müşrikler:

“Bizim sizinle bir işimiz yok!” dediler.

Onlardan birisi,[1650] Utbe b. Rebia:

“Biz bunlarla çarpışmak istemiyoruz![1651]

Ey Muhammed! Sen kavmimizden, dengimiz olanları karşımıza çıkar![1652]

Biz, Abdulmuttalib oğullarından, amcalarımızın oğullarıyla çarpışacağız!” dedi.[1653]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, saflarına dönmelerini Ensar gençlerine emir ve kendilerine dua ettikten sonra:

“Kalkınız ey Hâşim oğulları! Allah’ın nûrunu, bâtıllarıyla söndürmek için gelenlere karşı, hak yolunda çarpışınız -ki, zaten Allah peygamberinizi de bunun için göndermiş bulunuyor![1654]

Kalk ey Ubeyde b. Hâris!

Kalk ey Hamza!

Kalk ey Ali!” buyurdu.[1655]

Ubeyde b. Hâris, Hz. Hamza ve Hz. Ali hemen kalkıp müşriklerin karşılarına vardıkları zaman, müşrikler:

“Siz, kimlersiniz?[1656] Konuşunuz ki, sizi tanıyalım.

Eğer dengimiz iseniz, sizinle çarpışalım!” dediler.[1657]

Ubeyde b. Hâris:

“Ben, Ubeyde’yim!”

Hz. Hamza:

“Ben, Hamza’yım!”

Hz. Ali:

“Ben, Ali’yim!” dedi.

Bunun üzerine, Utbe b. Rebia:

“Değerli birer denklersiniz!” dedi.[1658]

Kavmin en yaşlısı olan Ubeyde b. Hâris, Utbe b. Rebia ile,

Hz. Hamza, Şeybe b. Rebia ile,

Hz. Ali de, Velid b. Utbe ile karşılaştı ve çarpıştı.

Hz. Hamza, Şeybe b. Rebia’yı,

Hz. Ali de, Velid b. Utbe’yi öldürmekte gecikmedi.

Ubeyde b. Hâris ile Utbe b. Rebia ise, karşılaştılar ve çarpıştılar.

İkisi de, ayakta duramayacak derecede birbirlerini yaraladılar.

Hz. Hamza ve Hz. Ali, kılıçlarıyla Utbe’nin üzerine yürüyüp, kendisinin ölümünü hızlandırdılar.

Ubeyde b. Hâris’i yüklenip, İslâm karargâhına getirdiler.[1659]

Ubeyde’nin kesilen ayağının bileğinden kan ve ilikleri akmakta idi.[1660]

Ubeyde b. Hâris, o halinde yanağını Peygamberimiz Aleyhisselâmın ayağının üzerine koyarak:[1661]

“Yâ Rasûlallah! Ben şehit değil miyim?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Şehitsin!” buyurdu.

Ubeyde b. Hâris:

“Vallahi, Ebu Talib sağ olsaydı, söylediği söze kendisinden ziyade benim lâyık olduğumu anlardı!” dedi ve Ebu Talib’in:

“Biz onun çevresinde, bize çoluklarımızı, çocuklarımızı unutturacak derecede çarpışıp yerlere serilmedikçe, onu size teslim edeceğimizi mi sanıyorsunuz?” mealli beytini okudu.[1662]

Ne mutlu o kişiye ki

Hayatının sonucunda

Bulur Şanlı Peygamberi

Kendisinin başucunda.

Ubeyde b. Hâris, Bedir’den dönülürken,[1663] Safra’da vefat etti ve oraya gömüldü.[1664]

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Nâziye’de konakladığı ve ashabın:

“Biz, bir misk kokusu duyuyoruz!?” diyerek hayret ettikleri zaman:

“Duymanıza ne engel var? İşte, Ebu Muaviye’nin [Ubeyde b. Hâris’in] kabri oradadır!” buyurmuştur.[1665]

Ebu Cehil’in Müşrikleri Müslümanlarla Çarpışmaya Kışkırtışı

Ebu Cehil; müşrikleri Müslümanlarla çarpışmaya kışkırtıyor ve:

“Sürâka b. Cu’şum’un ayrılıp yardımını kesmesi sizi aldatmasın!

O, ancak Muhammed’e ve ashabına vermiş olduğu sözün üzerinde durmuştur.

Kudeyd’e dönünce, onun kavmine ne yapacağımızı biliyoruz!

Utbe b. Rebia’nın, Şeybe b. Rebia’nın ve Velid b. Utbe’nin öldürülmeleri de, sizi korkutmasın!

Onlar çarpışacakları sırada acele ettiler, böbürlendiler.

Allah’a yemin ederim ki; bugün, Muhammed ve ashabını tutup urganlara bağlamadıkça dönmeyeceğiz!

Sizden her biriniz, onlardan birisini öldürebilirsiniz!

Fakat, onları öldürmeyiniz, yakalayınız!

Dinlerinden ayrılmak için yaptıkları şeylerin, atalarının yapageldikleri ibadetlerinden, Lât ve Uzzâ'dan yüz çevirmelerinin ne demek olduğunu onlara öğreteceğiz!" diyordu.[1666]

Hz. Ebu Bekir'in Müşrikler Tarafından Çarpışmaya Çıkan Oğluna Kızıp Çarpışmaya Çıkmaktan Alıkonuluşu

Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman, Kureyş müşrikleriyle birlikte Bedir'e gelmişti.[1667] Kendisi, müşriklerin en cesaretlilerinden ve keskin ok atıcılarındandı.[1668]

Abdurrahman, meydana çıkıp kendisiyle çarpışacak er dileyince, Hz. Ebu Bekir hemen ayağa kalktı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Biz, senden yararlanıyoruz!" buyurarak, onun oğlu ile çarpışmasına müsaade etmedi.[1669]

Hz. Ebu Bekir, oğlu Abdurrahman'a seslenerek:

"Ey habîs! Bana olan nisbetin nerede kaldı?!" dedi.

Abdurrahman:

"Aramızda; silahtan, uzun endamlı, hızlı koşan attan ve yolunu sapıtmış ak saçlı ihtiyarları öldüren keskin kılıçtan başka bir şey kalmadı!" dedi.[1670]

Müşriklerin Üzerine Kum Saçılıp Mücahidlerin Hücuma Kaldırılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; eline bir avuç kum alıp[1671] Kureyş müşriklerine yöneldi ve:

"Kara olsun yüzleri!"[1672]

Allah'ım! Onların kalblerine korku doldur! Ayaklarını, titret (tutmaz et!)"[1673] diyerek elindeki kumu müşriklere doğru saçtı.[1674]

Saçılan kumdan, yüzlerine, gözlerine dolmayan kimse kalmadı![1675] Bundan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hep birden müşriklere hamle ediniz!” buyurup, İslâm mücahidlerini hücuma kaldırdı.[1676]

Müşrikler, bozulmaya başladılar.

Yüce Allah; Kureyş müşriklerinin ulularından ve eşrafından öldürteceklerini öldürttü, esir ettireceklerini de esir ettirdi.[1677]

Bu hususta Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyurulur:

“Hani, Rabbin, meleklere:

‘Şüphesiz ki, Ben sizinle beraberim!

Haydi, iman edenlere sebat ilham ediniz!’ diye vahyediyordu.

‘Ben kâfirlerin yüreklerine korku salacağım.

Hemen vurunuz boyunlarının üzerine! Vurunuz onların her bir parmağına!’ buyuruyordu.

Bunun sebebi, şudur: Çünkü, onlar Allah’a ve Allah’ın Resûlüne karşı koydular.

Kim Allah’a ve Allah’ın Resûlüne karşı koyarsa, Allah’ın cezası, cidden çok çetindir.”[1678]

“Onları siz öldürmediniz! Fakat, Allah öldürdü onları!

Attığın zaman da, sen atmadın, ancak Allah attı ve bunu, mü’minleri Kendi tarafından güzel bir nimet imtihanı ile denemek için yaptı.

Şüphesiz, Allah herşeyi işiten ve bilendir.”[1679]

Tarafların Çarpışmaya İsteklenmeleri

Müslümanlarla müşrikler karşılaştıkları zaman, Allah tarafından, mü’minler müşrikleri az, müşrikler de mü’minleri az ve zayıf görmüşler ve iki taraf da çarpışmaya ısınmış ve isteklenmişlerdi.

Bu husus, Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle açıklanır:

“Hani, karşılaştığınız zaman, Allah onları (müşrikleri) gözlerinizde az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu.

Çünkü, Allah, işlenmesi gereken işi yerine getirecekti.

Bütün işler Allah'a döndürülür."[1680]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Cesaret ve Metaneti

Hz. Ali der ki:

"Bedir günü, savaş şiddetlendiği zaman, Resûlullah Aleyhisselâma sığınmıştık. O gün, insanların en cesaretlisi ve en kahramanı o idi. Müşriklerin saflarına ondan daha yakın olan kimse yoktu!"[1681]

"Bedir günü, biraz çarpıştıktan sonra;

'Ne yapıyor bir bakayım?' diye acele Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldim.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, secdeye kapanmış, durmadan:

'Yâ Hayy yâ Kayyûm! Yâ Hayy yâ Kayyûm!' diyordu.

Çarpışmak için, savaş meydanına döndüm.

Resûlullahın yanına tekrar dönüp geldiğim zaman, o yine secdeye kapanmış, 'Yâ Hayy yâ Kayyûm!' diyordu. Sonra, tekrar çarpışmaya gittim. Tekrar dönüp geldiğim zaman, kendisi yine secdede bunu söylüyordu.

Yüce Allah, ona fetih ve zaferi ihsan etti."[1682]

Ashabın Bedir'de Gösterdikleri Kahramanlıklardan Örnekler ve Ebu Cehil'in Öldürülüşü

Ümeyye b. Halef esir edildiği zaman, Abdurrahman b. Avf'a:

"Sizden, kendisine deve kuşu kanadıyla alâmetlenmiş olan o adam kimdir?" diye sormuştu.

Abdurrahman b. Avf:

"O, Hamza b. Abdulmuttalib'dir!" deyince, Ümeyye b. Halef:

"İşte, bize yapılanları, o yaptı!" dedi.[1683]

***

Ebu Cehil'in mensup bulunduğu Mahzum oğulları, birçok kimsenin öldürüldüğünü görünce:

“Ebu’l-Hakem b. Hişam’ın yanına yaklaşılamaz! Rebia’nın oğulları acele ettiler ve ölüp gittiler! Onları, kabileleri koruyamadılar!” dediler ve Ebu Cehil’in etrafında deve sürüsü veya orman gibi oldular, onu ortalarına aldılar.

İçlerinden birisini Ebu Cehil’e benzetmeyi ve onun gibi giydirmeyi kararlaştırdılar. Ebu Kays b. Fâke b. Mugîre’yi Ebu Cehil’e benzeterek giydirdiler.

Hz. Hamza, onun üzerine yürüdü ve:

“Al bunu da, Abdulmuttalib’in oğlundan, benden!” diyerek, Ebu Cehil’in gözleri önünde vurup öldürdü!

***

Hz. Ali de, Ebu Cehil gibi giydirilen Abdullah b. Münzir’in üzerine:

“Al bunu da, Abdulmuttalib’in oğullarından, benden!” diyerek, Ebu Cehil’in gözleri önünde öldürdü.

Mahzum oğulları, Harmele b. Amr’ı Ebu Cehil gibi giydirdiler.

Hz. Ali ona doğru vardı. Onun da işini bitirdi.

Bunun üzerine, Ebu Cehil ve adamları, Halid b. A’lem’i Ebu Cehil gibi giydirmek istedilerse de, Halid yanaşmadı, kaçındı.[1684]

***

Hz. Ali’nin anlattığına göre; o gün, gündüz ilerleyince, Müslümanlarla müşriklerin safları birbirine karıştı.

Kum tepesinin üzerinde müşriklerin birisiyle Sa’d b. Hayseme çarpışıyordu. Müşrik, nihayet Sa’d b. Hayseme’yi şehit etti.

Müşrik başına miğfer geçirmişti ve atlı idi.

Hemen attan indi.

Hz. Ali’yi tanıdı.

Hz. Ali ise onu tanıyamadı.

Müşrik:

“Ebu Talib’in oğlu! Çarpışmak için, gel!” dedi.

Hz. Ali onunla çarpışmaya niyetlenince, müşrik yüksekten aşağı inip Hz. Ali’ye doğru geldi.

Hz. Ali, orta boylu olduğu için, o da müşrikin yaptığı gibi yapmak istedi.

Müşrik:

“Ey Ebu Talib’in oğlu! Kaçıyor musun?” dedi.

Hz. Ali:

“Hayır! Senin yakınında yer alacağım!” dedi ve ayağını pekiştirdikten sonra, döndü.

Müşrik, yaklaşıp Hz. Ali’ye kılıçla vurdu.

Hz. Ali kalkanına siperlendi.

Müşrikin kılıcı kalkana saplanıp kaldı.

Vurma sırası Hz. Ali’ye gelince, onu omuzundan göğsüne doğru kılıçla çaldı. Zırhını enlemesine biçti!

Müşrik, titredi ve sarsıldı.

Hz. Ali, kılıcının onu öldürdüğünü sandı.

O sırada, arkasından bir kılıcın parladığını ve şakıdığını görünce, Hz. Ali başını eğdi.

Kılıcı parlatan:

“Al bunu da, ben Abdulmuttalib’in oğlundan!” derken, müşrikin kellesi miğferiyle birlikte yere yuvarlandı!

Hz. Ali, dönüp arkasına baktığı zaman, Hz. Hamza’yı gördü.[1685]

***

Nevfel b. Huveylid, Müslümanlarla karşılaştığı zaman:

“Ey Kureyş cemaatı! Bugün, ululuk, yücelik günüdür!” diyerek haykırmaya başlayınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ım! Nevfel b. Huveylid’e karşı bana yardımcı ol, onun hakkından gel!” diyerek dua etmişti.

Nevfel b. Huveylid, Kureyş cemaatının dağılmaya başladığını görünce de; Ensar mücahidlerine seslendi:

“Kanlarımızı dökmekten, size ne fayda var? Sizin süte ihtiyacınız yok mu?” dedi.

Cebbar b. Sahr onu esir etti. Önüne düşürüp götürürken, Nevfel, Hz. Ali’nin kendisine doğru seğirterek geldiğini gördü ve:

“Ey Ensârî kardeş! Şu gelen, kimdir? Lât ve Uzzâ’ya and ederim ki; gördüğüm o adam beni öldürmek istiyor!” dedi.

Cebbar b. Sahr:

“O, Ali b. Ebi Talib’dir!” dedi.

Hz. Ali, yetişip onu kılıçla çaldı. Kılıç onun kalkanına battı.

Kılıcını kalkandan kurtardıktan sonra, vurup bacaklarını zırhıyla birlikte kesti. Sonra da, başını gövdesinden ayırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Nevfel b. Huveylid hakkında kimde bilgi var?” diye sorunca, Hz. Ali “Ben onu öldürdüm!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allâhu ekber!” diyerek tekbir getirdi ve:

“Allah, onun hakkındaki duamı kabul buyurdu” dedi.[1686]

Hz. Ömer der ki:

“Bedir günü, Âs b. Saîd b. Âs’ı, arslan gibi toprakları yırtıp saçarken gördüm.[1687] Öküzün boynuzu ile kaşındığı, kazındığı gibi kaşınıyor, kazınıyordu. Ben ondan uzak durdum. Amcasının oğlu[1688] Ali b. Ebi Talib, üzerine yürüyüp[1689] onu öldürdü!”[1690]

***

Hz. Ali, Bedir’de müşriklerin başlarını vurup vurup düşürüyordu.[1691]

***

Ebu Cehil; uzun kuyruklu bir at üzerinde bulunuyor,[1692] müşriklerin ordusu içinde, recezler söyleyerek, kendisinden hiçbir savaşta öç alınamayacağını iddia edip, “Beni anam bu gibi işler için doğurdu!” diyerek övünüp duruyordu.[1693]

Abdurrahman b. Avf der ki:

“Bedir günü, sağıma soluma baktım, gördüm ki; Ensar gençlerinden, çok genç ikisinin arasındayım.

Ben ise, onlardan daha güçlü olanlar arasında bulunmak isterdim.

Onlardan biri bana:

‘Ey amca! Sen Ebu Cehil’i tanır mısın?’ diye sordu.

Ben de:

‘Evet! Tanırım! Senin ona ne hâcetin var ey kardeşimin oğlu?’ dedim.

Genç:

‘Haber aldım ki; o, Resûlullah Aleyhisselâma sövermiş!?

Varlığım Kudret Elinde olan Allah’a yemin ederim ki; ben onu bir görecek olursam, ikimizden, eceli gelen ölmedikçe, şahsım onun şahsından ayrılmayacaktır!’ dedi.

Gencin bu sözüne şaştım.

Öbür genç de, berikinin söylediği gibi söyledi.

Çok geçmeden, Ebu Cehil’i halkın arasında dönüp dururken gördüm ve:

‘Görüyor musunuz? İşte, sorduğunuz adam!’ dedim.

Gençler hemen kılıçlarını sıyırdılar. Ebu Cehil’e doğru seğirtip gittiler ve onu kılıçtan geçirdiler.

Bu gençler, Muaz b. Afra’ ile Muaz b. Amr b. Cemuh idi.”[1694]

Ebu Cehil ile ilk karşılaşan, Muaz b. Amr b. Cemuh oldu.[1695]

Muaz b. Amr b. Cemuh der ki:

“Ben kavimden işitmiştim.[1696] Onlar:

‘Ebu’l-Hakem [Ebu Cehil] orman içindedir! Hiç kimse ona erişemez! Ona yol bulamaz!’ diyorlardı.[1697]

O, orman içinde korunmaya alınmış gibi idi.[1698]

Kureyş müşriklerinin onun hakkında söylediklerini işittiğim zaman,[1699] onu kendime hedef yaptım, ona doğru vardım. Fırsat bulunca, ona saldırdım.

Kılıcımla bir darbe indirip, ayağını baldırının yarısından uçurdum!

Vallahi, düştüğü zaman, onu, yem için hurma çekirdeği ufaltan değirmenin altına giden hurma çekirdeklerinin o değirmende döğülürken sıçramasına benzettim.

Onun oğlu İkrime de, bana, omuzumun üzerinden kılıçla vurup kolumu kesti.

Elim, yanımdan, derime asılı kaldı!

Bunun üzerine, çarpışmak bana zor ve çetin geldi.

Gün boyunca, elim arkamda sürünür olduğu halde, savaşmaya devam ettim.

Beni rahatsız edince de, üzerine ayağımla bastım, onu koparıp attım![1700]

Sonra, her yere sığınmaya çalıştığı sırada İkrime'ye rastladım.

Eğer kolum yanımda (yerinde) olsaydı, o gün, muhakkak onu öldürmeyi arzu ederdim!"[1701]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Acaba Ebu Cehil ne yapıyor? Kim gidip bir bakar?" buyurdu.[1702]

Ebu Cehil'in ölüler arasında araştırılmasını emretti.[1703]

Bunun üzerine, Abdullah b. Mes'ud onu aramaya gitti ve buldu.

"Â! Ebu Cehil! Sensin hâ!" dedi ve onun sakalından tuttu.[1704]

Abdullah b. Mes'ud der ki:

"Ben onu son dakikalarını yaşadığı sırada buldum ve tanıdım, boynuna ayağımla bastım ve:

'Ey Allah düşmanı! Allah seni zelil ve hakîr kıldı, değil mi?' dedim. O, 'Allah beni ne ile zelil ve hakîr kıldı? Kavminin öldürdüğü adamdan, benden daha üstün kim var? Ey koyun çobancığı! Sen çetin ve erişilmesi çok güç olan bir yere çıkmışsın! Sen onu bırak da, bana haber ver ki, bugün devran kimindir?' dedi.

'Allah'ın ve Resûlullahındır!' dedim.[1705]

Kendisine 'Seni öldüreceğim!' dediğim zaman, bana:

'Efendisini öldüren ilk köle sen değilsin!

Benim için en ağır gelen şey, beni senin,[1706] çiftçilerin [Medinelilerin] öldürüp[1707] Mutayyibîn'den veya Ahlâf'tan bir adamın[1708] öldürmüş olmamasıdır!' dedi.[1709]

Ebu Cehil'in yanında iyi bir kılıç vardı.

Benim yanımdaki kılıç ise, eski ve işe yaramaz bir kılıçtı.

Kendi kılıcımla onun başını kesemeyince, elime Ebu Cehil’in kılıcını aldım. Kendisini kendi kılıcıyla öldürdükten sonra, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına vardım:

‘Ebu Cehil’i öldürdüm!’ dedim.

‘Kendisinden başka ilah olmayan Allah aşkına, doğru mu?’ diyerek bana üç kere yemin ettirdi.[1710] Secdeye kapandı.[1711] Allah’a hamd ü sena etti.[1712] ‘Allâhu ekber!’ diyerek tekbir getirdikten sonra:

‘Hamdolsun O Allah’a ki, va’dini doğruladı, kuluna yardım etti. Toplanan toplulukları, tek başına, hezimete, bozguna uğrattı’ dedi.[1713]

Ebu Cehil için de:

‘Bu, bu ümmetin Firavunu idi’ buyurdu.”[1714]

***

Abdulkays kabilesinden Ma’bed b. Vehb de, Bedir savaşında, iki elinde iki kılıç kullanarak çarpışmıştır.[1715]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gerek Ma’bed’i ve gerek Abdulkays kabilesinin öteki yiğitlerini:

“Onlar, Allah’ın yeryüzündeki arslanlarıdır!” diyerek tebrik ve takdir buyurmuştur.[1716]

***

Abdullah b. Mes’ud:

“Bedir günü, çarpışırken, Sa’d b. Ebi Vakkas’ı gördüm.

Piyadeler arasında atlı gibi çarpışmakta idi!” demiştir.[1717]

***

Zübeyr b. Avvam der ki:

“Bedir günü, ben, Ubeyde b. Saîd b. Âs’la karşılaştım.

O, baştan ayağa kadar zırha bürünmüş, gözlerinden başka bir yeri görünmez halde, at üzerinde bulunuyordu.

Büyük karınlı olduğu için, kendisine ‘Ebu Zâtülkiriş’ denilirdi.

‘Ben, Ebu Zâtülkiriş’im! Ben, Ebu Zâtülkiriş’im!’ diyerek, herkese meydan okuyordu.

Elimdekimi mızrağımı, hemen onun gözüne sapladım, yıkılıp öldü! Ayağımı yanağına bastım, mızrağımı olanca gücümle çekip çıkardım. Fakat, mızrağımın iki tarafı eğilmişti.”[1718]

***

Ükkâşe b. Mıhsan’ın, Bedir savaşı gününde, elindeki kılıcı kırılmıştı. Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona ağaç dallarından bir dal verip:

“Ey Ükkâşe! Çarpış bununla!” buyurdu.

Ükkâşe o dalı alıp salladığı zaman, dal, elinde uzun boylu, dayanıklı, parlak bir kılıç oluverdi!

Ükkâşe; Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte bulunduğu bütün savaşlarda bu kılıcı kullandı.

Avn diye anılan bu kılıç, hayatı boyunca, kendisinin yanında kaldı.[1719]

***

Müşriklerden Âsım b. Ebi Avf:

“Ey Kureyş cemaatı! Akrabalık haklarını gözetmeyen, topluluğunuzu dağıtan, bilinmeyen şeyi size getiren Muhammed’le çarpışınız! O kurtulursa, ben kurtulmayayım!” diyerek haykırırken, Ebu Dücâne Simâk b. Hareşe ile karşılaştılar ve çarpıştılar.

Ebu Dücâne onu bir vuruşta öldürdü.

Üzerindeki silahını, ötesini berisini almaya durunca, Hz. Ömer üzerlerine geldi:

“Bırak şimdi onun ötesini berisini! Biz daha düşmanla uğraşıp duruyoruz...” dedi.

O sırada, müşriklerden Ma’bed b. Vehb[1720] gelerek Ebû Dücâne’ye arkasından kılıçla bir darbe indirdi.

Ebu Dücane, deve çöker gibi, yere çöktü!

Hemen kalkıp, ona kılıç vurmaya başladı. Fakat onu öldüremedi.

Ma’bed, önünde göremediği bir çukura düşünce, Ebu Dücâne onun üzerine çöktü ve başını kesti.[1721]

Ümeyye b. Halef’in Esir Edilişi ve Öldürülüşü

Abdurrahman b. Avf der ki:

“Ümeyye b. Halef,[1722] Mekke’de,[1723] Cahiliye devrinde[1724] dostumdu.

İsmim de, Abdi Amr idi.[1725]

İslâmiyet geldiği,[1726] Müslüman olduğum zaman, Abdurrahman olarak isimlendim.[1727]

Bizim Mekke’de bulunduğumuz sırada, o bana rastlar ve:

‘Ey Abdi Amr! Babanın seni isimlendirdiği bir isimden yüz mü çevirdin?!’ der, ben de kendisine:

‘Evet![1728] Allah beni İslâmiyete erdirdi. Abdurrahman olarak isimlendim’[1729] derdim.

O da:

‘Ben Rahman’ı tanımıyorum![1730] Yemâme’deki Müseylime de Rahman adıyla adlanmıştır. Ben seni bu adla çağırmam.[1731]

Sen aramızda bundan başka bir isim kullan ki, ben seni onunla çağırayım.

Seni ilk isminle çağırdığım zaman, bana cevap vermiyorsun. Ben de seni bilmediğim bir şeyle çağıramam!’ derdi.

Gerçekten de, beni ‘Ey Abdi Amr!’ diye çağırdığı zaman, ona cevap vermezdim.

Kendisine:

‘Ey Ali’nin babası! Dilediğini yap!’ dedim.

Bunun üzerine, o bana:

‘Sen, Abdulilâh’sın!’ dedi.

Ona:

‘Evet!’ dedim.

Rastladıkça, bana ‘Ey Abdulilâh!’ dediği zaman ona cevap verir ve kendisiyle konuşurdum.

Bedir gününde, ona rastladım:

Oğlu Ali b. Ümeyye’nin elinden tutmuş, duruyordu.

Ben de, savaşta ele geçirdiğim birtakım zırhları yanımda taşıyordum.

Ümeyye b. Halef, beni görünce:[1732]

‘Ey Abdi Amr!’ diye seslendi.

Kendisine cevap vermedim.

Bunun üzerine, bana:

‘Ey Abdulilâh!’ diye seslendi.

‘Evet!’ dedim.[1733]

Ümeyye b. Halef, bana:

‘Senin bende alacak bir şeyin yok mudur?

Ben senin yanındaki zırhlardan daha hayırlı değil miyim?!’ dedi.

Ona:

‘Evet! Öyledir!’ dedim.

Ellerimden zırhları atıp onun ve oğlunun ellerinden tuttum.

Ümeyye b. Halef:

‘Doğrusu, ben bugünkü gibisini şimdiye kadar hiç görmemişimdir![1734] Sizin süte ihtiyacınız yok mudur?’ dedi.[1735]

Ümeyye b. Halef, bu sözüyle, ‘Beni kim esir ederse, ona fidye (kurtulmalık akçesi) olarak bol sütlü deve veririm’ demek istemişti.[1736]

Ben; Ümeyye b. Halef ile onun oğlu arasında, onların ellerinden tutmuş olduğum halde giderken, Ümeyye b. Halef, bana:

‘Ey Abdulilâh! Sizden,[1737] göğsünde deve kuşu kanadıyla alâmetlenmiş olan o adam kimdir?’ diye sordu.

Ona:

‘O, Hamza b. Abdulmuttalib’dir!’ dedim.

‘İşte, bizim başımıza bütün bu işleri getirmiş olan odur!’ dedi.[1738]

Vallahi, ben onları önlerine düşüp götürüyordum ki, Bilal onu benimle birlikte gördü.

Ümeyye b. Halef Mekke’de ona İslâm’ı bırakması için işkence yapar, onu Mekke’nin güneşten kızmış kumluğuna yatırarak büyük bir kaya parçası

getirip onun göğsünün üzerine konulmasını emreder, sonra da:

'Ya işte böylece devam edersin, ya da Muhammed'in dininden ayrılırsın!' derdi.

Bilal ise, bu işkencelere karşı:

'Allah birdir! Allah birdir! [Ehad! Ehad!]' demekten geri durmazdı.

Bilal, onu görür görmez:

'Küfrün başı Ümeyye b. Halef ha!

O kurtulursa, ben kurtulmam!' dedi.

Ona:

'Ey Bilal! O şimdi benim esirimdir!' dedim.

Bilal:

'O kurtulursa, ben kurtulmam!' dedi.

Bilal'e:

'Beni dinlemiyor musun, ey karanın oğlu!' dedimse de, o:

'Eğer o kurtulursa, ben kurtulmam!' dedi ve sesinin çıkabildiği kadar:

'Ey Allah'ın Ensarı! İşte, küfrün başı Ümeyye b. Halef!

O kurtulursa, ben kurtulmam!' diyerek bağırmaya başladı.

Birden, bizi kuşattılar, bilezik gibi halka içine aldılar.

Ben ise, onu korumaya ve savunmaya çalışıyordum.

İçlerinden bir adam, kılıcını sıyırdı.

Ümeyye'nin oğlunu, ayağından vurup yere düşürdü.

Ümeyye ise, şimdiye kadar bir benzerini daha işitmediğim bir çığlık kopardı.

Ona:

'Artık sen kendini kurtar! Senin için kurtuluş yoktur! Vallahi, ben senden hiçbir şeyi gideremem!' dedim.

Ümeyye b. Halef ile oğlunu kılıçtan geçirdiler, işlerini bitirdiler.

Allah Bilal'e rahmet etsin ki, onun yüzünden hem zırhlarım elimden gitti, hem esirlerim!"[1739]

Abdurrahman b. Avf'ın Ümeyye b. Halef'e göstermek istediği vefakârlık, aralarındaki yazılı bir sözleşmeden ileri geliyordu.

Bu sözleşmeye göre:

Abdurrahman b. Avf'ın Mekke'deki mallarını ve akrabalarını korumayı Ümeyye b. Halef,

Ümeyye b. Halef'in Medine'deki mallarını ve akrabalarını korumayı da Abdurrahman b. Avf üzerine almış bulunuyordu.[1740]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Kureyş Müşriklerinin Bozulup Kaçacakları Hakkındaki Âyeti Okuyarak Çadırından Çıkışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, zırh gömleğini üzerine giyinmiş olduğu halde çadırından dışarı çıkarken, Kamer sûresinin:

"Yakında o cemaat bozguna uğrayacak, onlar arkalarını dönüp kaçacaklar!" mealli 45. âyetini okumuştu.[1741]

Bu âyet Mekke'de nazil olmuştur.[1742]

Hz. Ömer der ki:

"Bu âyet nazil olduğu zaman, kendi kendime:

'Acaba hangi cemaat bozguna uğratılacak? Kime galebe çalınacak ola?!' demiştim.

Bedir günü gelip de Resûlullah Aleyhisselâmın zırhını giyinmiş olduğu halde bu âyeti okuduğunu görünce, anladım ki, Yüce Allah meğer Kureyş müşriklerini bozguna uğratacakmış!' dedim.[1743]

Bu âyetin tefsirini o gün öğrendim!"[1744]

Müşriklerin Öldürülmeyip Esir Edilmelerinden Sa'd b. Muaz'ın Hoşnutsuzluk Göstermesi

Müşrikler bozguna uğradığı zaman, Müslümanlardan bir kısmı müşrikleri takip ve esir ediyor, bir kısmı da ganimet mallarını topluyordu.[1745]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sa'd b. Muaz'ın yüzünde, halkın yaptıkları şeyden (müşrikleri öldürmeyip esir etmelerinden) hoşnutsuzluk gösterdiğini gördü.

Ona:

"Vallahi, ey Sa'd! Halkın yaptığı şeyden hoşlanmıyor gibisin?" buyurdu.

Sa’d b. Muaz:

“Evet! Vallahi yâ Rasûlallah! Bu, Allah’ın Kureyş müşriklerinin başına getirdiği ilk musibetti. Bence onları öldürmek sağ bırakmaktan daha makbuldür!” dedi.[1746]

Bedir Savaşında Öldürülen ve Esir Edilen Müşriklerin Sayısı

Bedir savaşında Kureyş müşriklerinden 70 kişi öldürüldü ve bir o kadar da esir edildi.[1747]

Ebu Cehil, öldürülen müşriklerin altmışdokuzuncusu idi.[1748]

Müşrik Ölülerinden Yirmidördünün Bedir’deki Pis Bir Kuyuya Atılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Kureyş müşriklerinin ulularından yirmidört kişinin cesetlerinin birarada kaldırılmasını emir buyurdu da, onlar Bedir kuyularından pis bir kuyuya atıldılar.

Böylece, pis kuyu yeni pislikleri de içine almış oldu.[1749]

Babasının Cesedi Kuyuya Atılırken Ebu Huzeyfe’nin Üzüntü Duyuşu ve Üzülmesinin Sebebi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Huzeyfe’nin babası Utbe’nin cesedi sürünüp kuyuya atılırken, Ebu Huzeyfe’nin üzüldüğünü ve yüzünün renginin değiştiğini görünce:

“Ey Ebu Huzeyfe! Galiba, babanın durumundan dolayı kalbine bir şeyler girdi?” buyurdu.

Ebu Huzeyfe:

“Hayır! Vallahi, yâ Rasûlallah! Bana ne babamdan, ne de onun vurulup düşeceği yerden dolayı bir şüphe gelmiştir.

Fakat, ben babamda bulunduğunu bildiğim isabetli görüşlülük, usluluk ve faziletin kendisini er geç İslâmiyete kılavuzlamaya yeteceğini sanmakta ve ummakta idim.

Onun uğradığı musibeti görünce, küfür üzerine ölüp gittiğini düşündüm, bu bana üzüntü verdi” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm Ebu Huzeyfe için hayırla dua etti ve hayır diledi.[1750]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Bedir Kuyusuna Cesetleri Atılan Müşriklere Hitabı

Düşman bir kavme galip olduğu zaman, oranın açık bir sahasında üç gün kalmak Peygamberimiz Aleyhisselâmın âdeti idi.

Bedir savaşının üçüncü günü olunca da, Peygamberimiz Aleyhisselâm devesinin getirilmesini emir buyurdu. Yol ağırlığı deveye yüklenip bağlandı. Bundan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm, yaya olarak yürümeye başladı.

Ashabı da, kendisinin ardı sıra yürüdüler ve birbirlerine:

“Herhalde, Resûlullah Aleyhisselâm bir iş için gidiyor, sanırız” dediler.

Nihayet, Peygamberimiz Aleyhisselâm, müşriklerden öldürülenlerin atıldığı kuyunun bir tarafında durdu ve onlara:

“Ey filanın oğlu filan! Ey filanın oğlu filan![1751]

Ey Utbe b. Rebia!

Ey Şeybe b. Rebia!

Ey Ümeyye b. Halef!

Ey Ebu Cehil b. Hişam!...’ diye isimlerini birer birer sayarak seslendi[1752] ve:

“Siz Allah’a ve Resûlullaha itaat etmiş olsaydınız, itaatiniz sizi sevindirir mi idi? (Elbette sevindirirdi.)[1753]

Peygamberine en kötü davranan peygamber aşireti siz oldunuz:

Siz beni yalanladınız, başka insanlar ise beni doğruladılar!

Siz beni yurdumdan çıkardınız, başka insanlar ise beni barındırdılar!

Siz benimle çarpıştınız, başka insanlar ise bana yardım ettiler![1754]

Allah'ın ve Resûlünün,[1755] Rabbinizin[1756] size va'd ettiği şeyi siz hak ve gerçek buldunuz mu?[1757] Bulmuş bulunuyorsunuz, değil mi?[1758] Ben, Rabbimin bana va'd ettiği şeyi hak ve gerçek buldum![1759]

Biz, Rabbimizin bize va'd ettiği şeyi hak ve gerçek bulduk!" buyurdu.[1760]

Hz. Ömer[1761] ve bazı sahabiler:[1762]

"Ya Rasûlallah! Ölmüş,[1763] ruhsuz cesetlere,[1764] ölmüş,[1765] kokmuş bir hale gelmiş[1766] bir topluluğa mı sesleniyorsun?![1767] Onlarla mı konuşuyorsun?!"[1768] dediler.

Hz. Ömer:

"Yâ Rasûlallah! Onlar senin sözlerini nasıl işitsinler, sana nasıl cevap versinler ki, hepsi leş olmuşlar?!" dedi.[1769]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Nefsim,[1770] Muhammed'in nefsi[1771] Kudret Elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki;[1772] benim söylediklerimi, siz onlardan daha iyi işitir değilsiniz![1773] Fakat, onlar cevap vermeye kâdir olamazlar![1774]

Onlar, Rablerinin kendilerine va'd ettiği akıbetin hak ve gerçek olduğunu öğrenmiş bulunuyorlar!" buyurdu.[1775]

Toplanan Ganimetler Hakkında Mücahidler Arasında Çıkan Anlaşmazlığın Giderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; mücahidlerin karargâhta topladıkları malların biraraya getirilmesini emretti.

Mücahidler, bunun üzerinde anlaşmazlığa düştüler.

O malları toplayanlar:

"Onlar bizimdir!" dediler.

Düşmanla savaşanlar, onları kovalayanlar:

"Vallahi, biz olmasaydık, siz o ganimetleri elde edemezdiniz! Kureyş müşriklerini oyalayıp sizin onu toplamanıza imkân veren biziz!" dediler.

Müşriklerin arkadan gelmesinden korkarak Resûlullah Aleyhisselâmı koruyanlar da:

“Vallahi, siz bizden daha fazla hak sahibi değilsiniz! Allah onları bize yendirdiği zaman, biz de düşman öldürmesini ve o malları koruyan kimse bulunmadığı zaman onu almasını biliyorduk. Fakat, biz düşmanın Resûlullah Aleyhisselâma saldırmasından korktuk da, onun önünde durduk. O halde, siz o mallara bizden daha müstahak değilsiniz!” dediler.[1776]

Ubâde b. Sâmit der ki:

“Bedir ashabı olarak ganimet üzerinde anlaşmazlığa düştüğümüz ve onda ahlâkımızın kötüleştiği sırada, Enfâl sûresi hakkımızda nazil oldu.

Böylece, Allah o ganimetleri ellerimizden çıkarttı ve onu Resûlünün eline verdi.

Resûlullah Aleyhisselâm da, onu Müslümanlar arasında eşit olarak bölüştürdü.”[1777]

Savaşta büyük yararlılık ve kahramanlık gösterenler, kendilerine, zayıf Müslümanlardan farklı bir hisse verileceğini sanıyorlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ganimetlerin eşit olarak bölüştürülmesini emir buyurunca, Sa’d b. Ebi Vakkas:

“Yâ Rasûlallah! Zayıfların koruyucuları olan süvarilere de, zayıflar gibi mi hisse vereceksin?!” demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Anan ağlasın[1778] Sa’d’ın anasının oğlu![1779] Sizler, yardıma ve rızka, zayıflarınız yüzünden nâil olmuyor musunuz?!” buyurdu.[1780]

Müslümanların bu hususta Allah’tan korkmaları, Allah’a ve Resûlüne itaatleri, aralarını düzeltti.[1781]

Cebrail Aleyhisselâmın Peygamberimiz Aleyhisselâmdan Müsaade Alıp Bedir’den Ayrılışı

Bedir’de savaş sona erince, Cebrail Aleyhisselâm, kısrak üzerinde, zırhlı, mızraklı olduğu halde Gubar seniyesinde görünüp:

“Ey Muhammed! Rabbin olan Yüce Allah beni sana gönderdi.

Sen razı oluncaya kadar senden ayrılmamamı da, bana emir buyurdu. Razı oldun mu?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Razı oldum!” buyurunca, Cebrail Aleyhisselâm dönüp gitti.[1782]

Bedir Şehitleri

Bedir savaşında, altısı Muhacirlerden, sekizi de Ensardan olmak üzere 14 şehit verildi.

Muhacirlerden Olan Şehitler

1. Ubeyde b. Hâris,
2. Umeyr b. Ebi Vakkas,
3. Züşşimaleyn b. Abdi Amr,
4. Âkıl b. Bükeyr,
5. Mihca’,
6. Safvan b. Beyzâ.

Ensardan Olan Şehitler

1. Sa’d b. Hayseme,
2. Mübeşşir b. Abdulmünzir,
3. Yezid b. Hâris,
4. Umeyr b. Humam,
5. Râfi’ b. Mualla,
6. Hârise b. Sürâka,
7. Avf b. Hâris,
8. Muavviz b. Hâris.[1783]

Bedir’den Ayrılıp Üseyl Vadisinde Geceleniși ve Zekvan’ın Gece Bekçiliği Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; ganimet mallarının toplanıp taşınmasına Abdullah b. Ka’b’ı memur edip,[1784] kendisine Ashabdan birisinin de

yardımcı olmasını emir buyurdu.[1785]

İkindi namazını Bedir'de kıldıktan sonra hareket edip Üseyl'e varıldı ve orada kalındı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Geceleyin bizi koruyacak (bekleyecek) kim var?" diye sordu.

Herkes sustu.

Hemen, bir adam ayağa kalktı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen, kimsin?" diye sordu.

O:

"Zekvan b. Abdi Kays!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Otur!" buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bizi geceleyin koruyacak (bekleyecek) başka kim var?" diye tekrar sordu.

Bir adam ayağa kalktı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen, kimsin?" diye sordu.

O:

"İbn Kays!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona da:

"Otur!" buyurdu.

Bir müddet bekledikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm sorusunu tekrarladı.

Yine, bir adam ayağa kalktı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen, kimsin?" diye sordu.

Adam:

"Ebû Sebu' (Ebû Süba')!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona da:

“Otur!” buyurdu.

Bir müddet sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Üçünüz de kalkınız!” buyurdu.

Zekvan b. Abdi Kays yalnız başına ayağa kalkınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öteki arkadaşların nerededir?” diye sordu.

Zekvan b. Abdi Kays:

“Yâ Rasûlallah! Bu gece senin bütün sorularını cevaplayan ben idim!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Allah da seni korusun!” diye dua buyurdu.

Zekvan b. Abdi Kays, böylece gece bekçiliği yaptı.[1786]

Allah ondan razı olsun!

Seyer’de Durulup Ganimet Mallarının Mücahidlere Bölüştürülmesi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; ganimet malları ve esirlerle birlikte Medine’ye doğru ilerleyerek Safra boğazından çıkınca, boğazla Naziye arasındaki Seyer diye anılan otlak yerde konakladı.

Allah’ın müşriklerden Müslümanlara kazandırdığı harp ganimet mallarını orada mücahidlere bölüştürdü.[1787]

Harp ganimet malları şunlardı:

1. 150 adet deve,
2. 10 at (Belâzurî’ye göre 30 at),
3. Çok miktarda kırmızı kadife,
4. Çok miktarda harp âlet ve edevâtı,
5. Sahtiyan,
6. Ev eşyası,
7. Giysiler...

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ganimet malları arasından Ebu Cehil’in devesini, safiyy (başkumandan hakkı) olarak aldı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu deve üzerinde, Hudeybiye umresine kadar, savaşa çıkardı.

Hudeybiye umresinde, ona, kurbanlık olmak üzere nişan vurmuştu. Müşrikler o zaman 100 deve verip onu almak istedilerse de, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Eğer kurbanlık diye ayırmamış, anmamış olsaydık, dileğinizi yerine getirirdim" buyurmuştur.

Ganimet malları 317 hisseye ayrıldı.

İzinli veya vazifeli bulunan 8 kişi ile Bedir'de şehit düşenler de hisseye katıldılar.

Mücahidlerden kimine bir deve ile birlikte ev eşyası,

Kimine iki deve,

Kimine sahtiyan vesaire düştü.[1788]

Münebbih b. Haccac'ın kılıcı Zülfikâr da Peygamberimiz Aleyhisselâma düştü.[1789]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Bedir savaşına ya Sa'd b. Ubâde'nin hediye ettiği kılıçla, ya da kılıçsız olarak çıkmıştı.[1790]

Nadr b. Hâris'in Boynunun Vuruluşu

Kureyş müşriklerinden esir edilmiş olanlar, Üseyl'de Peygamberimiz Aleyhisselâma arzedilmişlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Nadr b. Hâris'i görünce, ona uzun uzun baktı.

Nadr, yanındaki adama:

"Muhammed vallahi beni öldürecek! O, bana, öldürecek gibi baktı!" dedi.

Yanındaki adam:

"Vallahi, korktuğun için, sana öyle geliyor!" dedi.

Nadr, Mus'ab b. Umeyr'e:

"Ey Mus'ab! Sen bana akrabalık yönünden bunlardan daha yakınsın.

Arkadaşlarım hakkında ne yaparsa, bana da öyle yapması için, sahibine söyle!

Vallahi, sen benim dediğimi yapmazsan, o beni öldürür!” dedi.

Mus’ab:

“Allah’ın Kitabında zikredildiği üzere, şöyle şöyle söyleyen; Peygamberine de şöyle şöyle söyleyen sen değil miydin?” dedi.

Nadr b. Hâris, Mus’ab b. Umeyr’in söylediklerini duymazdan gelerek:

“Bana arkadaşlarım gibi muamele yapsın!

Onlar öldürülürse, ben de öldürüleyim.

Onlara eman verilirse, bana da eman verilsin!” dedi.

Mus’ab b. Umeyr, ona:

“Sen onun ashabına da çok işkence yapardın!” dedi.

Nadr b. Hâris:

“İyi amma, vallahi, sen esir olsaydın, ben sağ oldukça seni hiçbir zaman Kureyş’e öldürtmezdim!” dedi.

Mus’ab b. Umeyr:

“Senin bunu doğru söylediğine inanıyorum.

Fakat, ben senin gibi değilim.

İslâmiyet aramızdaki akrabalık bağlarını kesmiştir!” dedi.[1791]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Safra’da[1792] Nadr b. Hâris’in boynunun vurulmasını Hz. Ali’ye emir buyurunca,[1793] Mikdad:

“O, benim esirimdir! Ben ondan kurtulmalık akçesi alarak yararlanacağım” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ali’ye:

“Vur onun boynunu!” buyurduktan sonra:

“Allah’ım! Mikdad’ı fazl u kereminle zengin yap!” diyerek, Mikdad hakkında dua buyurdu.[1794]

Ukbe b. Ebi Muayt’ın Boynunun Vuruluşu

Ukbe b. Ebi Muayt; müşriklerin, Peygamberimiz Aleyhisselâma Mekke’de secdede iken yapılmayacak işkenceleri yapan azılılarından olup,[1795] Kâbe’de secdede iken Peygamberimiz Aleyhisselâmı boğmaya

kalkışmış, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ebu Bekir tarafından kurtarılmıştı.[1796]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zaman da, söylediği iki beyitte:[1797]

"Hicret edip bizden uzaklaştın ey Kasvâ adındaki devenin binicisi!

Göreceksin pek yakında beni atlı olarak karşında!

Saplayıp duracağım mızrağımı, sulayacağım onu kanınızla!

Kılıç da, bırakmayacak sizin hiçbir örtülü yerinizi!" demişti.[1798]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun bu sözlerini işitince:

"Allah'ım! Onu boğazlanacak yerinin üzerine yüzükoyun düşür!" diyerek ilenmişti.

Ukbe b. Ebi Muayt, Kureyş ordusunun bozguna uğradığı sırada, atının başını yenip kaçamamış; Abdullah b. Selime de onu yakalayarak esir etmişti.[1799]

Irku'z-zabya'da bulunulduğu sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâm Ukbe b. Ebi Muayt'ın boynunun vurulmasını emir buyurunca,[1800] Ukbe b. Ebi Muayt:

"Vâh, yazık bana ey Kureyş cemaatı! Şunlar arasında, burada ne diye bir tek ben öldürülüyorum?!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'a ve Resûlüne olan düşmanlığından dolayı!" buyurdu.

Ukbe b. Ebi Muayt:

"Yâ Muhammed! Kavminden herkese yaptığını, bana da yap!

Onları öldürürsen, beni de öldür!

Onlara eman verirsen, bana da eman ver!

Onlardan kurtulmalık akçesi alırsan, benden de onlar gibi kurtulmalık akçesi al![1801]

Yâ Muhammed! Sen beni öldürürsen, küçük çocuklara kim bakacak?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ateş![1802] Git ey Âsım b. Sabit! Vur onun boynunu!” buyurdu.

Âsım b. Sabit, gidip onun boynunu vurdu.[1803]

Ukbe b. Ebi Muayt’ın boynunun Hz. Ali tarafından vurulduğu da rivayet edilir.[1804]

Ukbe b. Ebi Muayt öldürülünce, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Vallahi, Allah’ı, Resûlünü ve Kitabını inkâr eden, Peygamberini işkenceden işkenceye uğratan, senin kadar kötü bir adam bilmiyorum! Allah’a hamd ederim ki; O seni öldürdü! Senin ölümünden dolayı gözümü aydın etti” buyurdu.[1805]

Ebu Hind’in Peygamberimiz Aleyhisselâma Yemek Getirişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm’ın Irku’z-zabya’da bulunduğu sırada, Ferve b. Amr’ın azadlısı Ebu Hind, içinde hays[1806] yemeği dolu bir tulumla Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi.[1807]

Ebu Hind, Peygamberimiz Aleyhisselâmın hacamatçısı idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun hakkında:

“Ebu Hind, Ensardandır. Ona kız veriniz! Ondan da kız alınız!” buyurmuş[1808] ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu buyruğu yerine getirilmiştir.[1809]

Abdullah b. Revâha ile Zeyd b. Hârise’nin Medine’ye Müjdeci Olarak Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Üseyl’den,[1810] Yüce Allah’ın Resûlullah Aleyhisselâma ve Müslümanlara ihsan buyurduğu fetih ve zaferi müjdelemek üzere,[1811] Abdullah b. Revâha’yı Medine’nin Âliye kesimindeki halka, Zeyd b. Hârise’yi de Medine’nin aşağı kesimindeki halka göndermişti.[1812]

Onlar, Pazar günü kaba kuşluk vaktinde, Akîk mevkiine gelince, Abdullah b. Revâha Medine’nin Âliye tarafına, yani Amr b. Avf oğulları, Hatma, Vâil oğullarının oturdukları semte ayrıldı. Hayvanının üzerinde:

“Ey Ensar cemaatı! Müjdelerim size ki; Resûlullah Aleyhisselâm selâmettedir! Müşrikler öldürüldüler ve esir edildiler!

Rebia’nın oğulları, Haccac’ın oğulları, Ebu Cehil öldürüldü!

Zem’a b. Esved, Ümeyye b. Halef öldürüldü!

Süheyl b. Amr esir edildi!

Esirler içinde birçok dişli kişiler de var!” diyerek seslenmeye başladı.

Âsım b. Adiyy:

“Ey Revâha’nın oğlu! Söylediğin gerçek midir?” diye sordu.

Abdullah b. Revâha:

“Evet! Vallahi gerçektir! İnşaallah, yarın Resûlullah Aleyhisselâm da elleri bağlanmış bulunan esirlerle birlikte gelir!” dedi.

Abdullah b. Revâha, Âliye’deki Ümeyye b. Zeyd oğullarına kadar, Ensar mahallelerini ev ev dolaşıp onlara zaferi müjdeledi.

Çocuklar, sevinçlerinden koşuyorlar ve:

“Ebu Cehil fâsık öldürüldü!” diyerek bağırıyorlardı.

Zeyd b. Hârise de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın devesi Kasvâ’nın üzerinde Medine’ye girip musallâda (namazgâhta) durdu.

Etrafını saran halka:[1813]

“Utbe b. Rebia,

Şeybe b. Rebia,

Ebu Cehil b. Hişam,

Zem’a b. Esved,

Ebu’l-Bahterî b. Âs b. Hişam,

Ümeyye b. Halef,

Haccac’ın oğulları Nübeyh ve Münebbih öldürüldüler” diyordu.[1814]

Halk ise, Zeyd b. Hârise’nin söylediklerini pek doğrulayamıyor; “Vallahi, bu ancak kaçarak gelmiştir!” diyorlardı.[1815]

Münafıklar ise, Zeyd’in oğlu Üsâme’ye:

“Sahibiniz [Muhammed Aleyhisselâm demek istiyorlar] ve onunla birlikte bulunanlar öldürülmüşlerdir!” demişlerdi.

Münafıklardan birisi de, Medine valisi Ebu Lübabe b. Abdulmünzir'e:

"Adamlarınız öyle dağıldılar ki, artık onlar bir daha biraraya toplanamazlar!

Ali ve arkadaşları da öldürüldüler!

Muhammed ve ashabı öldürüldüler!

Muhammed'in öldürüldüğünü, bu devesinden anlıyoruz!

Zeyd, korkusundan ne söylediğini bilmiyor!

Kendisi, geldi.

Muhammed de, sağ olsaydı, gelirdi!" dedi.

Ebu Lübabe, ona:

"Allah senin sözünü yalanlayacaktır!" dedi.

Yahudiler de:

"Muhammed sağ olsaydı, Zeyd gelmezdi" diyorlardı.

Üsâme b. Zeyd, babasının yanı tenhalaşınca,[1816] ona:

"Babacığım! Söylediklerin gerçek midir?" diye sordu.

Zeyd:

"Evet! Vallahi gerçektir yavrucuğum!" dedi.[1817]

Üsâme, münafıkın yanına dönüp:

"Sen Resûlullah ve Müslümanlar hakkında halkı sarsmak, ıztıraba düşürmek istiyorsun!

Resûlullah Aleyhisselâm gelince, senin boynunu vurduracağım!" dedi.

Münafık:

"Ben onu konuşurlarken halktan işittim!" dedi.[1818]

Zeyd b. Hârise ile Abdullah b. Revâha, müşriklerden Bedir'de öldürülenleri Medine'de yüksek sesle birer birer ilan edince, Yahudi şairi Ka'b b. Eşref de:

"Bu, gerçek midir?

Bu iki adamın, Abdullah b. Revâha ile Zeyd b. Hârise'nin isimlerini andıkları kimseleri Muhammed'in öldürdüğünü mü sanıyorsunuz?!

Nasıl olur bu?

Onlar, Arapların kralları ve halkın ulularıdırlar!

Vallahi, eğer Muhammed o kavmi musibete uğrattı ise, sizin için, yerin altı üstünden hayırlıdır!” demiş; ve verilen haberin doğruluğunu anlayınca da kalkıp Mekke’ye gitmiş, Muttalib b. Ebi Vedâa’nın evine inmiş, Bedir’de öldürülüp kuyuya atılan müşrik uluları üzerine mersiyeler söyleyerek ağlayıp ağlatmış, Mekkelileri Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde ayaklandırmaya çalışmıştır.[1819]

Bedir Savaşında Bulunmayan Bazı Müslümanların Peygamberimiz Aleyhisselâmı Karşılayıp Zafer Tebrikinde Bulunmaları

Medine’de kalan Ensardan Useyd b. Hudayr, Peygamberimiz Aleyhisselâmı karşılayarak:

“Yâ Rasûlallah! Allah’a hamd olsun ki, seni muzaffer ve gözünü aydın kıldı.

Vallahi, yâ Rasûlallah! Ben senin düşmanla çarpışacağını sanmıyor, kervan üzerine gideceğini sanıyordum.

Düşmanla çarpışacağını bilseydim, senden asla geri kalmazdım” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Doğru söyledin!” buyurarak onu doğruladı.[1820]

Abdullah b. Üneys de, Peygamberimiz Aleyhisselâmı Türban’da karşıladı.

“Yâ Rasûlallah! Selâmetle dönüşün ve zafere erişinden dolayı Allah’a hamd olsun!” diyerek tebrikte bulundu.[1821]

Süheyl b. Amr’ın Kaçmaya Teşebbüs Edişi ve Yakalanışı

Kureyş müşriklerinden Süheyl b. Amr, Malik b. Duhşum tarafından esir edilmişti.

Sukya ile Melel arasında bulunan Şenuke’de veya Revha’da[1822] bulunulduğu sırada, Malik b. Duhşum’a:

“Beni def-i hâcet için serbest bırak!” dedi.

Malik b. Duhşum onu serbest bırakıp başucuna dikilince, Süheyl b. Amr:

“Ben utanıyorum. Yanımdan uzaklaş!” dedi.

Malik b. Duhşum uzaklaştığı zaman, Süheyl b. Amr yüzünün doğrusuna doğru çekip gitti.

Ellerindeki ipi de çözüp attı.

Süheyl b. Amr’ın dönüşü gecikince, Malik b. Duhşum halka seslendi.

Halk da, Peygamberimiz Aleyhisselâm da, onu aramaya başladılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onu ağaçların arasına gizlenmiş olduğu halde buldu.

Elleri boynuna bağlandı.

Ceza olarak Medine’ye kadar da yürütüldü, hayvana bindirilmedi.

Şukran’ın Esirler Üzerine Çavuş Tayin Edilişi ve Esirleri Medine’ye Getirişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; azadlı kölesi Şukran’ı, esirlerin üzerine çavuş tayin etmişti.

Mücahidlerden, kendilerine esir teslim edilenler de, Şukran’a bahşiş verdiler.[1823]

Esirler Medine’ye gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâm onları ashabı arasında dağıttı ve:

“Esirlere iyi davranınız!” buyurdu.

Mus’ab b. Umeyr’in kardeşi Ebu Aziz der ki:

“Beni Bedir’den Medine’ye getirdikleri zaman, ben Ensardan bir aile içine düşmüştüm.

Onlar sabah akşam yemeklerini getirdikleri zaman, ekmeği özellikle bana verirler, kendileri hurma yerlerdi.

Çünkü, Resûlullah (aleyhisselâm) bizi onlara tavsiye etmişti.

Onlardan bir adamın eline bir ekmek kırığı düşmezdi ki, onu ikram olarak bana vermesin!

Ben ise, utanır, onu onlardan birine verirdim.

O da, onu hiç dokunmadan bana geri verirdi.”[1824]

Esirlerden Ebu'l-Âs b. Rebi' ve Velid b. Velid de, kendilerine aynı şekilde yapıldığını söylerler.

Hatta, Kureyş esirlerinden Yezid'in bildirdiğine göre; Medine'ye gelirken, esirler hayvanlara binmişler, Müslümanlar yaya olarak yürümüşlerdir.[1825]

Bedir Savaşında Müslümanlar Tarafından Esir Edilenler

1. Hz. Abbas,[1826]
2. Akîl b. Ebi Talib,
3. Nevfel b. Hâris,
4. Ubeyde b. Amr,
5. Sâib b. Ubeyd,
6. Ukbe b. Ebi Muayt (yolda boynu vurulmuştur),
7. Hâris b. Ebi Vecze,
8. Amr b. Ebi Süfyan,
9. Ebu'l-Âs b. Rebi',
10. Ebu'l-Âs b. Nevfel,
11. Ebu Rîşe b. Ebi Amr,
12. Amr b. Ezrak,
13. Ukbe b. Hâris,
14. Adiyy b. Hıyar,
15. Osman b. Abdüşşems,
16. Ebu Sevr,
17. Ebu Aziz b. Umeyr,
18. Esved b. Âmir,
19. Sâib b. Ebi Hubeyş,
20. Huveyris b. Abbad,
21. Salim b. Semmah,
22. Halid b. Hişam,
23. Ümeyye b. Ebi Huzeyfe,
24. Velid b. Velid b. Mugîre,

25. Osman b. Abdullah,
26. Sayfi b. Ebi Rifaa,
27. Ebu’l-Münzir b. Ebi Rifaa,
28. Ebu Atâ Abdullah b. Ebi Sâib,
29. Muttalib b. Hantab,
30. Halid b. A’lem,
31. Ebu Vedaa b. Dubeyre,
32. Ferve b. Kays,
33. Hanzale b. Kabîsa,
34. Haccac b. Kays,
35. Abdullah b. Übeyy b. Halef,
36. Ebu Azze Amr b. Ubeyd,
37. Fâke (Ümeyye b. Halef’in azadlısı),
38. Vehb b. Umeyr,
39. Rebia b. Derrac,
40. Süheyl b. Amr,
41. Abd b. Zem’a,
42. Abdurrahman b. Meşnu’ (Menşu’),
43. Tufeyl b. Ebi Kuney’,
44. Utbe b. Amr,[1827]
45. Akîl b. Amr,
46. Temim b. Amr,
47. Temim b. Amr’ın oğlu,
48. Halid b. Esîd,
49. Ebu’l-Arîz Yesar (Âs b. Ümeyye’nin azadlısı),
50. Nebhan (Nevfel oğullarının azadlısı),
51. Abdullah b. Humeyd,
52. Akîl,
53. Müsafi’ b. İyaz,
54. Cabir b. Zübeyr,

55. Amr b. Übeyy,
56. Kays b. Sâib,
57. Ebu Rühm b. Abdullah
58. Cumah oğullarının müttefiki (ismi unutulmuştur),
59. Cumah oğullarının müttefiki (ismi unutulmuştur),
60. Nastas (Ümeyye b. Halef'in azadlısı),
61. Ebu Râfi' (Ümeyye b. Halef'in azadlısı),
62. Eslem (Nübeyh b. Haccac'ın azadlısı),
63. Habib b. Cabir,
64. Sâib b. Malik,
65. Şâfi',
66. Şefi',[1828]
67. Nadr b. Hâris (yolda boynu vurulmuştur),
68. Abdullah b. Osman,
69. Hişam b. Velid,
70. Umeyr b. Avf (Süheyl b. Amr'ın azadlısı),
71. İbn Cahdem.[1829]

Müşriklerden öldürülenler yetmişten fazla idi, esir edilenler de yetmişten fazla idi.[1830]

Süheyl b. Amr'ın Ön Dişlerinden İkisinin Çekilmesi Hakkındaki Teklifin Peygamberimiz Aleyhisselâm Tarafından Kabul Edilmeyip, Kendisinin İleride Hoşa Gidebilecek Bir Konuşma da Yapabileceğinin Haber Verilişi

Esirler arasında bulunan Süheyl b. Amr, Kureyşlilerin hatibi idi.[1831] Kendisinin üst dudağı da yarıktı.[1832] Hz. Ömer: "Yâ Rasûlallah![1833] Şu Süheyl b. Amr, Kureyşlilerin hatibidir.[1834]

Bırak beni, onun iki ön dişlerini çekeyim de,[1835] dili dışarı sarksın![1836] Artık hiçbir zaman hiçbir yerde senin aleyhinde hutbe irad edemesin"

dedi.[1837]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bırak onu![1838] Ben, onun uzuvlarına, böyle bir şey yaparak bir zarar vermem.

Eğer bunu yaparsam, peygamber olmama rağmen, Allah da bunu bana yapar.[1839]

Belki o senin yermeyeceğin,[1840] öveceğin bir makamda da bulunur, sen onu översin![1841]

Belki bir gün o seni sevindirir de!” buyurdu.[1842]

Süheyl b. Amr, Peygamberimiz Aleyhisselâmın haber verdiği o övülmeye lâyık konuşmasını da, zamanı gelince yapmıştır.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın vefatı üzerine bazı Arap kabileleri temsilcilerinin Medine’ye gelerek zekât vermeyeceklerini açıkladıkları ve bunda direndikleri;[1843]

Yer yer irtidad hareketlerinin görüldüğü, Mekke’nin çalkalandığı, Mekkelilerden bazılarının ağızlarının suyunun akmaya başladığı, Mekke halkının da az kalsın irtidad ediverecekleri;[1844]

Mekke’nin genç valisi Attâb b. Esîd’in de korkup gizlendiği[1845] bir sırada idi ki, Süheyl b. Amr halka bir hutbe irad etti.[1846]

Kâbe’nin yanında kalkıp irad ettiği hutbesinde:

“Muhammed Aleyhisselâm kimin ilahı idiyse, Muhammed (aleyhisselâm) ölmüş bulunmaktadır.

Allah ise, Diridir ve hiç ölmez![1847]

Ey Kureyş cemaatı! Sizler, Müslüman olanların en sonuncusu olmuş bulunduğunuz halde, irtidad edenlerin en öncüsü olmuş olmayınız![1848]

Vallahi, ben iyi biliyorum ki; bu din, güneşle ayın doğuşu ve batışı devam ettikçe, devam edecektir![1849]

Şu kendinizden olan kişi, sakın sizi aldatmasın!

Muhakkak ki, benim bu iş hakkındaki bildiklerimi o da biliyor.

Fakat, kendisinin Hâşim oğullarına olan kıskançlığı göğsünü, kalbini kaplamıştır!

Ey insanlar! Ben Kureyşlilerin mal bakımından en varlıklı olanıyım.

Siz emîrinizi büyük tanıyınız! Ona zekâtlarınızı ödeyiniz!

Eğer İslâmiyet işi sonuna kadar devam etmezse, ben sizin ödemiş olduğunuz zekâtlarınızı size geri vermeyi tekeffül ediyorum!” dedi ve ağladı.[1850]

Süheyl b. Amr hutbesini bitirdiği zaman[1851] halk yatıştı.[1852] Vali Attâb b. Esîd de ortaya çıktı.

Kureyşlilerin İslâmiyette sebatları, Süheyl b. Amr’ın bu konuşmasıyla sağlanmış oldu.[1853]

Allah ondan razı olsun!

Hz. Ömer, Süheyl b. Amr’ın bu konuşmasını işittiği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâmın vaktiyle onun hakkındaki ihbarını hatırlamış ve:

“Senin Resûlullah olduğuna bir kez daha şehadet ederim!” demekten kendini alamamıştır.[1854]

Esir Edilen Müşrikler Hakkında Ne Yapılacağının Konuşulması

Hz. Ömer’in bildirdiğine göre; Bedir günü Müslümanlar müşriklerle karşılaşınca, Yüce Allah müşrikleri hezimete, bozguna uğrattı.

Onlardan 70 kişi öldürüldü, 70 kişi de esir edildi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm esirlerin işini Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali ve Hz. Ömer’le istişare etti.[1855]

Hz. Ebu Bekir:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Bunlar amca oğulları, akraba[1856] ve kardeşlerdir.[1857] Ben onlardan fidye (kurtulmalık akçesi) almanı uygun görürüm.[1858] Onlardan aldıklarımız,[1859] kâfirlere karşı bizim için bir güç,

kuvvet olur. Belki de, Allah onları doğru yola,[1860] İslâmiyete[1861] erdirir[1862] de, onlar bizim için destek olurlar" dedi.[1863]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ömer'e:

"Ey İbn Hattab! Senin görüşün nedir?" diye sordu.

Hz. Ömer:

"Hayır![1864] Vallahi[1865] yâ Rasûlallah![1866] Ben, Ebu Bekir'in görüşünde değilim![1867]

Benim bu husustaki görüşüm,[1868] onların boyunlarını vurmamıza izin vermendir![1869]

Bana müsaade buyur! (Akrabamdan) filanın boynunu ben vurayım!

Ali'ye müsaade buyur! (Kardeşi) Akîl'in boynunu o vursun![1870]

Hamza'ya müsaade buyur! Kardeşi filanın [Hz. Abbas'ın] boynunu o vursun![1871]

Tâ ki, Allah, kalblerimizde müşriklere karşı bir yumuşaklık ve zaaf bulunmadığını belli etsin![1872]

Bu esirler müşriklerin eşrafı, önderleri,[1873] küfür elebaşılarıdırlar!" dedi.[1874]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ebu Bekir'in görüşüne meyletti, Hz. Ömer'in görüşüne meyletmedi.[1875]

Müşriklerden Bedir'de alınan esirler, Medine'ye getirildikleri ve Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından sahabilerine "Bu esirler hakkında ne dersiniz?" diye görüşleri sorulduğu zaman, Ensardan Abdullah b. Revâha da:

"Yâ Rasûlallah! Bak; ağacı çok bir vadi bulup onları oraya soktuktan, ağaçları tutuşturduktan sonra, ateşin içine at, yak onları!" demişti.

Hz. Abbas:

"Allah senin akrabalık bağını kesmiş!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, hiç cevap vermeyip sustuktan sonra, kalkıp kapalı bir yere girdi.

Müslümanlardan kimisi:

“Resûlullah Aleyhisselâm Hz. Ebu Bekir’in sözünü kabul buyuracak!”

Kimisi:

“Ömer’in sözünü kabul buyuracak!”

Kimisi de:

“Abdullah b. Revâha’nın sözünü kabul buyuracak!” demekte idiler.

Nihayet, Peygamberimiz Aleyhisselâm onların yanlarına çıktı ve:

“Muhakkak ki, Yüce Allah bazı kimselerin kalblerini sütten daha yumuşak oluncaya kadar yumuşatmış, bazılarının kalblerini ise taştan daha sert oluncaya kadar sertleştirmiştir.

Ey Ebu Bekir! Senin halin İbrahim Aleyhisselâmın haline benzer ki, o, Allah’a:

‘Kim bana uyarsa, o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, şüphe yok ki, Sen çok yarlıgayıcı ve esirgeyicisin!’ [İbrahim: 36] demişti.

Ey Ebu Bekir! Senin halin İsa Aleyhisselâmın haline de benzer ki, o, Allah’a:

‘Eğer onları azaba uğratırsan, Senin kullarındır. Eğer onları yarlıgarsan, şüphe yok ki, kudretiyle herşeye üstün gelen, hikmetiyle her yaptığını yerli yerince yapan Sensin Sen!’ [Mâide: 118] demişti.

Ey Ömer! Senin halin de, Nuh Aleyhisselâmın haline benzer. O, Allah’a:

‘Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden yurt tutan hiç kimse bırakma!’ demişti. [Nuh: 26]

Senin halin Musa Aleyhisselâmın haline de benzer. O, Allah’a:

‘Sen onların mallarını mahvet! Rabbimiz! Yüreklerini şiddetle sık ki, onlar, inletici azabı görünceye kadar iman etmeyeceklerdir!’ [Yunus: 88] demişti” buyurdu.[1876]

Cebrail Aleyhisselâm, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelip şöyle buyurdu:

“Ey Muhammed! Yüce Allah, senin ashabının esir almalarını hoş görmedi. Allah, onları şu ikiden birini yapmakta muhayyer bırakmanı sana emrediyor: Ya ellerindeki esirleri getirirler, sen onların boyunlarını

vurursun; ya da, ileride kendilerinden esirlerin sayısınca adam şehit olmak üzere, fidye alırlar!”

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müslümanları çağırıp, bunu onlara anlattı:[1877]

“Bu Cebrail, esirler hakkında, onların boyunlarını vurmanız, ya da fidye (kurtulmalık akçesi) alıp gelecek yıl içinizden onların sayısı kadar kişinin şehit olması hususunda sizi muhayyer kıldı.[1878]

İsterseniz onları öldürünüz, isterseniz fidyelerini (kurtulmalık akçelerini) alıp onunla yararlanınız.

Fidye alırsanız, sizden, onların sayısı kadar kişi şehit olacaktır!” buyurunca,[1879] Müslümanlar:

“Yâ Rasûlallah! Onlar bizim akrabalarımız ve kardeşlerimizdir.[1880]

Hayır! Biz onlardan fidye alalım.[1881]

Bununla, düşmanımıza karşı güçlenelim, bizden de, esirlerin sayısı kadar şehit olacaksa, olsun!

Bu, hiç de, hoşlanmayacağımız bir şey değildir!” dediler.[1882]

Esirlerden Kurtulmalık Akçesi Alınmaya Başlanması

1-3. Hz. Abbas; esirler arasında Medine’ye getirilince, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Ey Abbas! Kendin ve kardeşinin oğlu Akîl b. Ebi Talib ve Nevfel b. Hâris ile antlaşmalın Utbe b. Amr için fidye (kurtulmalık akçesi) öde![1883] Sen servet sahibisin!” buyurdu.[1884] Hz. Abbas:

“Yâ Rasûlallah! Ben, Müslümandım.

Kureyş kavmi beni zorlayarak yola çıkardılar!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Senin Müslümanlığını Allah bilir, dediğin doğru ise, Allah elbette onun ecrini sana verir. Amma, senin işin, görünüşte, bizim aleyhimize idi. Sen hele kurtulmalık akçelerini ödemeye bak!” buyurdu ve onun yanında bulunan 20 ukiyye (800 dirhem) altına da, harp ganimeti olarak elkoydu.

Hz. Abbas:

“Yâ Rasûlallah! Bari bunu kurtulmalık akçeme mahsub et!” deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hayır! O Allah’ın senden bize nasip ettiği bir şeydir, ganimettir!” buyurdu.[1885]

Hz. Abbas:

“Yâ Rasûlallah! Demek, sen beni geri kalan şu ömrüm boyunca halktan dilenmeye terk ediyorsun?!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Abbas! Zevcen Ümmü Fadl’a verdiğin,[1886] gömmüş olduğun[1887] o mallar,[1888] o altınlar[1889] nereye gitti (ne oldu)?” diye sordu.[1890]

Hz. Abbas:

“Hangi altınlar?” dedi.[1891]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hani, sen Mekke’den yola çıkacağın gün, yanınızda zevcen Hâris’in kızı Ümmü Fadl ile ikinizden başka bir kimse bulunmadığı sırada, Ümmü Fadl’a:[1892]

‘Bu seferimde başıma ne geleceğini bilmiyorum.[1893] Eğer bir musibete uğrarsam,[1894] şu kadarı senin içindir! Şu kadarı Ubeydullah içindir![1895] Şu kadarı Fadl içindir! Şu kadarı Kusem içindir! Şu kadarı da Abdullah içindir!’ dediğin[1896] mallar,[1897] altınlar!” buyurdu.

Hz. Abbas:

“Bunu sana kim haber verdi?! Vallahi, bunu benden ve Ümmü Fadl’dan başka, halktan hiçbir kimse bilmiyordu!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bunu bana Allah haber verdi” buyurdu.[1898]

Hz. Abbas:

“Seni hak ile peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki; bunu benden başka, Ümmü Fadl’dan başka, insanlardan hiçbir kimse bilmiyordu.

Ben iyi biliyorum ki; sen, hiç şüphesiz, Allah'ın resûlüsün![1899]

Ben şehadet ederim ki; sen Allah'ın gerçekten resûlüsün ve doğrusun![1900] Ben şehadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur ve sen de, hiç şüphesiz, Allah'ın resûlüsün!" dedi.[1901]

Ensardan bazı zâtlar[1902] Peygamberimiz Aleyhisselâmdan izin istediler de:[1903]

"Yâ Rasûlallah![1904] Bize müsaade buyur da, kızkardeşimizin oğlu Abbas[1905] b. Abdulmuttalib'in[1906] kurtulmalık akçesini kendisine bırakalım" dediler.[1907]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hayır![1908] Vallahi,[1909] bir dirhemini bile bırakamazsınız!" buyurdu.[1910]

Hz. Abbas, kendisinin ve yeğeni Akîl'in kurtulmalık akçeleri olmak üzere, Medine'ye 80 ukiyye altın veya 1000 dinar gönderdi.

Antlaşmalısınınkini göndermedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Abbas'ın elçisi Ebu Râfi'i geri çevirdi.

Hz. Abbas, Ebû Râfi'e:

"Sen, yine ne demeye geldin?" dedi.

Ebu Rafi' de, antlaşmalısının kurtulmalık akçesini almaya geldiğini haber verdi. Hz. Abbas, ister istemez, onun kurtulmalık akçesini de gönderdi.[1911]

Denilir ki; "Ey Peygamber! Ellerinizdeki esirlere de ki: 'Eğer, Allah'ın ezelî ilmine göre, yüreklerinizde bir hayır (iman ve ihlas) varsa, O, size alınandan daha hayırlısını verir ve sizi yarlıgar da! Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir'" (Enfâl: 70) mealli âyet Hz. Abbas hakkında nazil olmuştur.

Hz. Abbas der ki:

"Allah, bana, o 20 ukiyye altın yerine, her biri ortaklıktan 20 ukiyye kazandıran 20 köle verdi.[1912]

Bana, ayrıca Zemzem’i (Zemzem’in idaresini) de verdi ki, onun karşılığında da, Mekkelilerin bütün servetini verseler, istemem![1913]

Artık ben Rabbimden, va’d ettiği yarlıgamasını da diliyor ve bekliyorum.”[1914]

Hz. Abbas Müslümanlığını gizli tutardı.[1915]

Mekke’de bulunduğu müddetçe, müşriklerin tutum ve davranışlarını Peygamberimiz Aleyhisselâma yazar, bildirir, Mekke’deki Müslümanlara güç ve destek de olurdu.

Medine’ye, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelmek istediği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm ona:[1916]

“Senin Mekke’de bulunman daha hayırlıdır.[1917] Sen, bulunduğun yerde güzel, yararlı cihad etmektesin!”[1918] diye yazmış;[1919] Mekke’de oturmasını emir buyurmuştu.[1920]

4. Peygamberimiz Aleyhisselâm, Nevfel b. Hâris’e de:

“Ey Nevfel! Kurtulmalık akçesi ödeyip kendini esirlikten kurtar!” buyurunca, Nevfel:

“Yâ Rasûlallah! Kendimi esirlikten kurtarmak için verecek hiçbir şeyim yok!” demişti. Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Cidde’de bulunan süngülerini versen ya!” buyurdu.[1921]

Nevfel:

“Vallahi, benim Cidde’de süngülerim bulunduğunu benden ve Allah’tan başka kimse bilmiyordu![1922]

Şehadet ederim ki; sen, Resûlullahsın!” dedi ve süngüleri verip kendisini esirlikten kurtardı ki, onlar 1000 tane idi.[1923]

5. Sâib b. Ubeyd,

6. Ubeyd b. Amr,

Bu ikisinin malları olmadığından, hiç kimse de kendileri için kurtulmalık akçesi göndermediğinden, Peygamberimiz Aleyhisselâm tarafından serbest bırakılmışlardır.

7. Hâris b. Ebi Vecze,

Bunun 4000 dirhem kurtulmalık akçesini Velid b. Ukbe getirmiştir.

8. Ebu Rişe; kurtulmalık akçesini Amr b. Rebi’ getirmiştir.

9. Amr b. Ezrak; kurtulmalık akçesinin gönderileceğine Amr b. Rebi’ tarafından söz verilince, serbest bırakılmıştır.

10. Ukbe b. Hâris; kurtulmalık akçesini Amr b. Süfyan getirmiştir.

11. Ebu’l-Âs b. Nevfel; kurtulmalık akçesini amcasının oğlu getirmiştir.

12. Adiyy b. Hıyar,

13. Osman b. Abdüşşems,

14. Ebu Sevr,

Bu üçünün kurtulmalık akçelerini Cübeyr b. Mut’im getirmiştir.

15. Ebu Aziz b. Umeyr,

16. Esved b. Âmir,

Bu ikisinin dört biner dirhemlik kurtulmalık akçeleri, Talha b. Ebi Talha tarafından ödenmiştir.

17. Sâib b. Ebi Hubeyş,

18. Hâris (Huveyris) b. Abbad,

19. Salim b. Şemmah,

Bu üçünün dört biner dirhemlik kurtulmalık akçelerini Osman b. Ebi Hubeyş getiriştir.

20. Malik b. Abdullah b. Osman, Medine’de esir iken ölmüştür.

21. Halid b. Hişam b. Mugîre,

22. Ümeyye b. Ebi Huzeyfe b. Mugîre,

23. Osman b. Abdullah b. Mugîre,

Bu üçünün kurtulmalık akçelerini Abdullah b. Ebi Rebia göndermiştir.

24. Velid b. Velid b. Mugîre,

Kurtulmalık akçesini kardeşi Halid b. Velid ile Hişam b. Velid getirmiş, Velid Zü’l-huleyfe’de bulundukları sırada kaçıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelmiş ve Müslüman olmuştur.

25. Kays b. Sabit; 4000 dirhemlik kurtulmalık akçesi Ferve b. Sabit tarafından gönderilmiştir.

26. Sayfi b. Ebi Rifaa,

Malı olmadığından, serbest bırakılmıştır.

27. Ebu'l-Münzir b. Ebi Rifaa,

2000 dirhem kurtulmalık akçesi ödemiştir.

28. Ebu Atâ Abdullah b. Ebi Sâib,

1000 dirhem kurtulmalık akçesi ödemiştir.

29. Muttalib b. Hantab b. Hâris,

Malı olmadığından, serbest bırakılmıştır.

30. Halid b. A'lem,

Kurtulmalık akçesi İkrime b. Ebu Cehil tarafından gönderilmiştir.

31. Abdullah b. Übeyy b. Halef,

Kurtulmalık akçesi babası Übeyy b. Halef tarafından gönderilmiştir.

32. Vehb b. Umeyr b. Vehb.

Kurtulmalık akçesini babası Umeyr b. Vehb Medine'ye getirmiş, Umeyr Medine'de Müslüman olunca, oğlu kurtulmalık akçesi alınmaksızın serbest bırakılmıştır.

33. Rebia b. Derrac b. Anbes,

Malı olmadığından, kendisinden ehemmiyetsiz bir şey alınıp, serbest bırakılmıştır.

34. Fâke, Ümeyye b. Halef'in azadlısı idi.

35. Ebu Vedâa b. Dubeyre,

4000 dirhemlik kurtulmalık akçesi, oğlu Muttalib tarafından gönderilmiştir.

36. Ferve b. Huneys b. Huzâfe,

4000 dirhem kurtulmalık akçesini Amr b. Kays göndermiştir.

37. Süheyl b. Amr,

4000 dirhem kurtulmalık akçesini Mikrez b. Hafs getirmiştir.[1924]

38. Amr b. Ebi Süfyan, Bedir'de Hz. Ali tarafından esir edilmişti.[1925]

Ebu Süfyan'a:

“Oğlun[1926] Amr’ın[1927] kurtulmalık akçesini[1928] ödesene?[1929] Ödemeyecek misin?!”[1930] denilince:[1931]

Benim üzerimde, kan ve mal musibeti mi birleşecek?!

Hanzale’yi öldürdüler![1932] Hanzale öldürüldü.[1933]

Bir de, Amr için kurtulmalık akçesi ödeyeyim ha?[1934]

Ben bunu yapamam!

Fakat, onlardan bir adamı elime geçirinceye kadar bekler, onu oğluma kurtulmalık yaparım![1935]

Bırakınız, varsın onlar oğlumu ellerinde istedikleri kadar tutsunlar!” dedi.

İşte, Amr b. Ebi Süfyan Medine’de Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında tutuklu bulunduğu sıralarda, Amr b. Avf oğullarının kardeşi Muaviye oğullarından Müslüman ve yaşlı bir zât olan Sa’d b. Numan b. Ekkâl zevcesiyle birlikte umre yapmak üzere Mekke’ye gitmişti. Mekke’de tutuklanacağını sanmıyordu.[1936]

Çünkü, Kureyşlilerin hac veya umre için gelenlere hiç dokunmayacakları, bilakis iyi davranacakları hakkında verilmiş sözleri vardı.[1937]

Sa’d b. Numan b. Ekkâl, Münzir b. Amr ile birlikte umrelerini yapıp dönecekleri sırada, Ebu Süfyan b. Harb arkalarına düştü.

Sa’d b. Numan’ı yakalayıp esir etti.[1938] Kendisini, oğlu Amr’ın yerine tutukladı.[1939]

Söylediği bir kıt’ada da:

“Ey Ekkâl oğlunun cemaatı! Siz kır sakallı ulu kişinizi teslim etmeyeceğiniz hakkında antlaşmıştınız!

Onun çağrısına icabet ediniz!

Eğer Amr oğulları bağlanmış esirlerinden bağını çözmezlerse, onlar en asâletsiz, en zelil kişilerdir!” dedi.[1940]

Amr b. Avf oğulları Peygamberimiz Aleyhisselâma geldiler, Amr b. Ebu Süfyan’ı kendilerine vermesini istediler. Onun karşılığında adamlarını serbest bırakacaklarını bildirdiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Amr b Avf oğullarının dileklerini yerine getirdi. Onlar da, Amr b. Ebu Süfyan'ı babasına gönderdiler. Sa'd b. Numan, böylece, tutukluluktan kurtarılmış oldu.[1941]

39. Bedir esirleri arasında, Peygamberimiz Aleyhisselâmın damadı, yani Hz. Zeyneb'in kocası Ebu'l-Âs b. Rebi' de bulunuyordu.

Ebu'l-Âs Mekke'de zenginlikte, eminlikte, ticarette sayılı kişilerdendi.

Ebu'l-Âs'ın annesi Hâle binti Huveylid, Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcesi Hz. Hatice'nin de kızkardeşi idi.

Hz. Hatice yeğeni Ebu'l-Âs'ı kızı Hz. Zeyneb'le evlendirmesini Peygamberimiz Aleyhisselâmdan istemiş, Peygamberimiz Aleyhisselâm da buna muhalefet etmemişti.

Bu evlenme işi, Peygamberimiz Aleyhisselâma peygamberlik ve vahiy gelmeden önce idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Zeyneb'i Ebu'l-Âs'la evlendirmişti.

Hz. Hatice Ebu'l-Âs'ı oğlu yerinde tutardı.

Yüce Allah Peygamberimiz Aleyhisselâmı peygamberlikle şereflendirdiği zaman, Hz. Hatice ile kızları Peygamberimiz Aleyhisselâma iman ve kendisinin Allah'tan getirip tebliğ ettiği şeyleri tasdik ve ikrar ederek İslâmiyet üzere yaşamaya başladıkları halde, Ebu'l-Âs müşriklikte kalmıştı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Zeyneb gibi, kızları Hz. Rukayye ve Hz. Ümmü Külsûm'u da, Ebu Leheb'in oğullarına nişanlamıştı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Yüce Allah'ın emirlerini açıklamaya başladığı zaman, Kureyş müşrikleri:

"Siz, Muhammed'in kızlarını almakla, onu derdinden kurtardınız!

Kızlarını geri çeviriniz de, o onlarla meşgul olsun, oyalansın!" dediler.

Ebu'l-Âs'a gittiler ve ona:

"Zevcenden ayrıl! Biz, Kureyş kadınlarından hangisini istersen, seni onunla evlendiririz!" deyince, Ebu'l-Âs:

"Hayır! Vallahi ben zevcemden ayrılmam ve onun yerine Kureyş kadınlarından bir kadının benim zevcem olmasını istemem!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu'l-Âs'ın hayırlı bir damat olduğundan bahis buyururdu.

Hz. Zeyneb’in Müslüman olmayan kocası Ebu’l-Âs’la yaşamalarına İslâmiyet mani olduğu halde, Peygamberimiz Aleyhisselâm onları Mekke’de bulundukları müddetçe birbirlerinden ayırmak imkânını bulamamıştı.[1942]

Kureyş müşrikleri Bedir’de bozguna uğradıkları zaman, Ebu’l-Âs b. Rebi’ de esir edilen müşrikler arasında bulunuyordu.

Mekkeliler esirleri için kurtulmalık akçeleri göndermeye başladıkları zaman, Hz. Zeyneb de, Ebu’l-Âs b. Rebi’ için biraz mal ile annesi Hz. Hatice’nin kendisine evlendiği sırada hediye etmiş olduğu gerdanlığı[1943] göndermişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gerdanlığı görür görmez, son derecede rikkate geldi ve:

“Eğer onun [Hz. Zeyneb’in] esirini serbest bırakmayı ve malını da geri vermeyi uygun bulursanız, öyle yapınız!” buyurdu.

Müslümanlar:

“Olur yâ Rasûlallah!” diyerek, Ebu’l-Âs’ı serbest bıraktılar.

Gönderilen mal ile gerdanlığı da, Hz. Zeyneb’e iade ettiler.[1944]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Zeyneb’in Medine’ye gelmesine izin vermesi için ya Ebu’l-Âs’tan söz almış, yahut o kendiliğinden söz vermiş, ya da Ebu’l-Âs serbest bırakılırken böyle bir şart koşulmuştu.

Fakat, bu haber ne ondan, ne de Peygamberimiz Aleyhisselâmdan çıkmayacak ve ne olduğu bilinmeyecekti.[1945]

Kurtulmalık Akçelerinin Miktarları ve Bunu Ödemeyecek Durumdakilerden Yazı Yazmayı Bilenlerin Her Birinin Ensar Oğullarından On Çocuğa Yazı Yazmayı Öğretmekle Mükellef Kılınmaları

Müşriklerin esirlerinden, malî durumlarına göre, 1000 dirhemden 4000 dirheme kadar kurtulmalık akçesi alınmış; hiç malları olmayanlar, kurtulmalık akçesi alınmaksızın serbest bırakılmışlardır.[1946]

Ancak, böylelerinden okur-yazar olanlardan her birinin, Ensarın erkek çocuklarından[1947] on çocuğa yazı yazmayı iyice öğretmesi şart kılınmıştır.[1948]

Zeyd b. Sabit, yazı yazmayı onlardan öğrenmiş olanlar arasında idi.[1949]

Bedir Hezimeti Haberinin Mekke'ye Ulaşması

Kureyş müşriklerinin Bedir'de uğradıkları hezimeti Mekke'ye ulaşıp ilk haber veren, Huzâalardan Haysuman b. Abdullah oldu.[1950]

Mekkeliler, ona:

"Arkandakilerden ne haber var?" diye sordular.

Haysuman:

"Utbe b. Rebia,

Şeybe b. Rebia,

Ebu'l-Hakem b. Hişam [Ebu Cehil],

Ümeyye b. Halef,

Zem'a b. Esved,

Haccac'ın iki oğlu Nübeyh ile Münebbih,

Ebu'l-Bahterî b. Hişam... öldürüldüler!" diyerek Kureyşîlerin eşrafını saymaya başlayınca, o sırada Hicr'de oturmakta olan Safvan b. Ümeyye:

"Vallahi, bunun aklı varsa, benim durumumu da ona sorunuz!" dedi.

Onlar da, Haysuman'a:

"Safvan b. Ümeyye ne yapıyor?" diye sordular.

Haysuman da:

"İşte, o burada, Hicr'de oturmaktadır!

Vallahi, ben, onun babasını ve kardeşini, öldürdükleri sırada görmüşümdür!" dedi.[1951]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlısı Ebu Râfi' der ki:

"Ben Abbas b. Abdulmuttalib'in kölesi idim.

Bütün ev halkı Müslüman olduk:

Abbas Müslüman oldu. Ümmü Fadl da Müslüman oldu.

Ben de Müslüman oldum.

Abbas Kureyş kavminden korkar ve onlara aykırı davranır görünmek istemez, Müslüman olduğunu gizlerdi.

Kendisi çok mal sahibi idi, malları da kavmine veresiye dağılmış bulunuyordu.

Ebu Leheb Bedir'den geri kalmış ve yerine Âs b. Hişam b. Mugîre'yi vekil göndermişti. Çünkü, Kureyşliler savaştan geri kalınca yerlerine adam tutarlardı.

Kureyşlilerden Bedir seferine katılanların uğradıkları musibetin haberi Ebu Leheb'e gelince, Allah onu zelil ve hakir kıldı.

Biz de kendimizde kuvvet ve izzet bulduk.

Ben zayıf, cılız bir kimse idim.

Oklar yapar, onları Zemzem'in yanındaki çadırımda yontardım.

Yine, biraz orada oturup oklarımı yontuyordum.

Yanımda da Ümmü Fadl oturuyordu.

Gelen haberin bizi sevindirdiği bir sırada, Ebu Leheb iki ayağını şerle sürüyerek geldi ve çadırın bir tarafına oturdu.

Kendisinin sırtı, benim sırtıma karşı idi.

O sırada, halk:

'İşte, Ebu Süfyan b. Hâris b. Abdulmuttalib geldi!' dediler.

Ebu Leheb, ona:

'Yanıma gel! Hayatıma andolsun ki; haber muhakkak sendedir!' dedi.

Ebu Süfyan gelip onun yanına oturdu. Halk da ayakta dikildiler.

Ebu Leheb:

'Ey kardeşimin oğlu! Bana haber ver: Kureyş halkının işi nasıl oldu?' diye sordu.

Ebu Süfyan:

'Vallahi, biz, karşılaştığımız kavme omuzlarımızı, arkalarımızı teslim ettik: Onlar bizi nasıl istedilerse öyle öldürdüler! Onlar bizi nasıl istedilerse öyle esir ettiler!

Vallahi, bununla birlikte, Kureyş kavmini kınamadım: Gökle yer arasında alaca (kır) atlar üzerinde, ak benizli adamlarla karşılaştık ki, vallahi onlar

hiçbir şeyi bırakmaz, onlara hiçbir şey de karşı koyamaz!’ deyince, çadırımın kenarını elimle kaldırıp:

‘İşte, vallahi onlar meleklerdir!’ dedim.

Ebu Leheb elini kaldırdı ve yüzüme sert bir şamar indirdi.

Ben de ona doğru sıçradım.

Zayıf bir adam olduğum için, beni tutup yere yıktı ve dövmek için üzerime çöktü.

Ümmü Fadl hemen çadırın direklerinden bir direği alıp ona bir darbe indirdi, başını fena halde yardı ve:

‘Efendisi burada olmayan bir köleyi zayıf mı buldun?!’ diyerek ona çıkıştı.

Ebu Leheb kalkıp zelil bir halde gerisin geri gitti.

Vallahi, o ancak yedi gece yaşadı.

Allah, onu ‘adese’ denilen tâun gibi öldürücü bir yara ile vurdu ve onunla öldürdü.[1952]

Oğulları, iki veya üç gün, onu kabre gömmediler. Babalarının ölüsü, evinde koktu.

Kureyşîler, karahasba hastalığından, tâundan sakındıkları gibi sakınırlardı.

Kureyşîlerden birisi, Ebu Leheb’in oğullarına:

“Yazıklar olsun size! Babanızın ölüsü evinde koktuğu halde, onun yanına uğramamaktan utanmıyor musunuz?!” dedi.

Onlar:

“Biz onun hastalığından korkuyoruz!” dediler.

Kureyşî:

“Hadi gelin; ben size yardım edeyim!” dedi.

Birlikte gittiler. Ebu Leheb’in ölüsünü yıkamadılar ve ona ellerini de sürmediler. Ancak, uzaktan üzerine su serptiler.

Mekke’nin yukarı taraflarında bir yere gömdüler, üzerini taşla kapattılar.[1953]

Alınan Kurtulmalık Akçeleri Hakkında Âyetler İnişi

Yüce Allah, esirler ve onlardan alınan kurtulmalık akçeleri hakkında indirdiği âyetlerde şöyle buyurdu:

“Hiçbir peygamberin, yeryüzünde ağır basıp zaferler kazanıncaya kadar, esirler alması vâki olmamıştır.

Siz, geçici dünya malını arzu ediyorsunuz! Allah ise, sizin için, ahireti ister.

Allah, kudretiyle herşeye üstün gelen Azîz, her yaptığını yerli yerince yapan Hakîm’dir.

Eğer Allah’ın bu hususta geçmiş bir yazısı olmasaydı, aldığınız fidyede size her halde büyük bir azab dokunurdu!

Artık, elde ettiğiniz ganimetten helal ve temiz olarak yiyiniz! Allah’tan korkunuz!

Şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.”[1954]

***

Hz. Ömer der ki:

“Sabahleyin Resûlullah Aleyhisselâmın yanına geldiğimde, o ve Ebu Bekir, oturmuşlar, ağlıyorlardı.

‘Yâ Rasûlallah! Seni ve arkadaşını ağlatan nedir? Bana haber ver! Onu ağlanacak bir hal bulursam, ben de ağlayayım. Ağlanacak bir hal bulmazsam, ikinizin ağlamasına katılmaya çalışayım?’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Senin arkadaşlarının esirlerden aldıkları kurtulmalık akçelerinden dolayı, vay benim başıma gelene!

Uğrayacağınız azabın şu yakınındaki ağaçtan daha yakın olduğu bana gösterildi!’ buyurdu.”[1955]

Bedir Savaşına Katılan Müslümanların Üstünlüğü

Rifâa b. Râfi’in Bedir ashabından olan babası Râfi’den rivayetine göre; Cebrail Aleyhisselâm, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelip:

“Bedir ashabının, aranızdaki mevkii nasıldır?” diye sormuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onlar, Müslümanların üstün kişilerindendir!” buyurdu.

Cebrail Aleyhisselâm da:

“Meleklerden, Bedir savaşında bulunanlar da bunun gibidir!” dedi.[1956]

Bedir Zaferinin Medineli Müşrikleri, Münafıkları ve Yahudileri Sindirişi

Bedir esirleri elleri boyunlarına bağlı olarak Medine’ye getirildikleri zaman, Yüce Allah, bununla Medine’deki müşrik, münafık olanlarla Yahudileri zillete uğrattı.[1957]

Bedir savaşında müşriklerin en azılılarından birçokları öldürülünce, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile Medineli müşriklerden onunla birlikte hareket edenler “Artık, bu, zafer ve galebenin ona yöneldiğini açıkça gösteren bir vâkıadır!” demişler, Peygamberimiz Aleyhisselâma İslâmiyet üzere bey’at etmek zorunda kalmışlardır.[1958]

Esir Olan Oğlunu Kurtarmak Bahanesiyle Medine’ye Gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmı Öldürmek İsteyen Umeyr b. Vehb’in Müslüman Olarak Mekke’ye Dönüşü

Umeyr b. Vehb, Kureyş müşriklerinin şeytanlarından[1959] ve kahramanlarındandı.[1960]

Kendisi Mekke’de Peygamberimiz Aleyhisselâmla ashabına ezâ eder dururdu.[1961]

Umeyr’in oğlu Vehb, Bedir’de esir edilen müşrikler arasında bulunuyordu.[1962]

Umeyr b. Vehb Bedir’de karnından kılıçla yaralanarak ölüler arasına düşmüş, ölmüş sanılarak bırakılmıştı.

Gecenin serinliği çökünce ayılmış, ölüler arasından çıkıp Mekke’ye dönmüş ve yarası iyileşmişti.[1963]

Umeyr b. Vehb, Hicr’de Safvan b. Ümeyye ile oturup Bedir’de kuyuya atılanları ve uğradıkları musibetleri anlatınca,[1964] Safvan b. Ümeyye:

“Vallahi, onlardan sonra, yaşamakta hayır yoktur![1965]

Bedir’de ölenlerden sonra yaşamanın, Allah belâsını versin!” dedi.[1966]

Umeyr b. Vehb:

“Vallahi doğru söyledin!

Vallahi eğer üzerimde olan ve ödeyecek karşılığı da bulunmayan borçla, benden sonra açlıktan ölmelerinden korktuğum çoluk çocuk olmasaydı, muhakkak gider, Muhammed’i öldürürdüm![1967]

Hem benim için, onların kabul edecekleri[1968] bir mazeret, bahane de vardır:[1969] Oğlum onların ellerinde esirdir.[1970] ‘Şu esir olan oğluma geldim’ derim.[1971]

Haber aldığıma göre; o çarşılarda da dolaşırmış” dedi.[1972]

Umeyr’in bu sözleri Safvan b. Ümeyye’yi sevindirdi[1973] ve ona:

“Senin borcun bana aittir. Senin adına, onu ben öderim!

Çoluk çocuğuna da, kendi çoluk çocuğumla birlikte, sağ oldukları müddetçe bakar, geçimliklerini en geniş şekilde sağlarım![1974]

Mekke’de çoluk çocuğunu benden daha geniş geçindiren bir kimse bulunmadığını sen de bilirsin!” dedi.

Umeyr b. Vehb:

“Ey Ebu Vehb! Biliyorum bunu![1975] Sen benim işimi de, kendi işini de gizli tut!” dedi.

Safvan b. Ümeyye:

“Öyle yaparım!” dedi.

Umeyr, kılıcının keskinleştirilmesini ve zehirlenmesini emretti.[1976]

Safvan b. Ümeyye, Umeyr’in hayvanını ve yolluğunu hazırlattı.[1977]

Umeyr, Safvan’a:

“Medine’ye varıncaya kadar, haberimi gizli tut, hiç anma!” dedi.

Umeyr b. Vehb, Medine’ye gelip, Mescidin kapısında devesini ıhdırdı ve bağladı.

Kılıcını kuşandı.[1978]

Hz. Ömer, Müslümanlardan bazılarıyla birlikte Bedir gününden bahsediyorlar, Allah’ın kendilerine olan ikramlarını ve düşmanlarına gösterdiklerini konuşuyorlardı.

O sırada, Hz. Ömer Umeyr b. Vehb’i Mescidin kapısı önünde, hayvanını ıhdırmış, kılıcını kuşanmış görünce:

“Bu köpek, Allah düşmanı Umeyr b. Vehb’dir!

Vallahi, ancak şer için gelmiştir!

Aramızı bozan, Bedir gününde de Kureyşliler için sayımızı tahminleyen o değil miydi?” dedikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına girdi ve:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Şu Allah düşmanı Umeyr b. Vehb, kılıcını kuşanmış olarak gelmiş!?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onu benim yanıma gönder!” buyurdu.

Hz. Ömer geri geldi. Onun boynundaki kılıcının kayışını sımsıkı tutup göğsünde topladı. Ensardan, yanında bulunan zâtlara da:

“Resûlullah Aleyhisselâmın yanına giriniz, yanında oturunuz ve kendisini bu habîsten koruyunuz!

Çünkü, o güvenilir bir kimse değildir!” dedikten sonra, onu Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına soktu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ömer’in Umeyr b. Vehb’in kılıcının kayışını sımsıkı tuttuğunu görünce, ona:

“Ey Ömer! Onu serbest bırak!

Sen de ey Umeyr! Bana yaklaş!” buyurdu.

Umeyr b. Vehb, Peygamberimiz Aleyhisselâma yaklaşıp:

“Sabahınız hayrola!” diyerek Cahiliye devri selamı ile selam verdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Umeyr! Allah bize senin selamlaşmandan daha hayırlı bir selamlaşmayı, Cennetliklerin selamlaşmasıyla selamlaşmayı ikram etmiştir!” buyurdu.

Umeyr:

“Vallahi, ey Muhammed! Ben bu selamlaşmayı yeni işitiyorum!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Ey Umeyr! Seni buraya getiren nedir?” diye sordu.

Umeyr:

“Şu elinizde bulunan esir oğlum için geldim![1979] Onun hakkında ihsanda bulununuz!” dedi.[1980]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyle ise, şu boynunda asılı kılıcın işi ne?!” diye sordu.

Umeyr:

“Allah kılıçların belâsını versin! Onlar bize ne sağladı, ne işimize yaradı ki?” dedi.[1981]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Umeyr b. Vehb’e:

“Bana doğru söyle: Sen buraya ne için geldin?” diye tekrar sordu.

Umeyr:

“Ben bundan başka bir şey için gelmedim!

Ancak, esir oğlumun işi için geldim!” dedi.[1982]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Senin Hicr’de Safvan b. Ümeyye’ye koştuğun şart ne idi?” diye sorunca, Umeyr korktu ve:

“Ben ona ne şart koşmuşum da?!” dedi.[1983]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Sen ve Safvan b. Ümeyye Hicr’de oturdunuz! Kureyş’ten, kuyuya atılan ölüleri andınız. Sonra da, sen:

‘Eğer üzerimde borç olmasa, yanımda da geçindirilecek çoluk çocuk bulunmasa, muhakkak çıkar gider, Muhammed’i öldürürdüm!’ dedin.

Safvan da, beni öldürmene karşılık, senin borcunu ödemeyi ve çoluk çocuğunu geçindirmeyi üzerine aldı!

Allah ise, yapacağın işle senin arana girdi, gerildi!” buyurdu.[1984]

Umeyr:

“Sana bunu kim haber verdi?!

Vallahi, yanımızda bir üçüncü kişi bulunmamıştı!?[1985]

Bu söz, senin dediğin gibi, benim aramla Safvan'ın arasında idi.

Buna, benden ve ondan başka hiç kimse vâkıf değildi.

Buraya gelinceye kadar geçireceğim geceleri de gizli tutup benden hiç söz etmemesini de Safvan'a emretmiştim" dedi.[1986]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bunu bana Cebrail haber verdi!" buyurdu.[1987]

Bunun üzerine, Umeyr b. Vehb:

"Ben şehadet ederim ki; sen, muhakkak Allah'ın resûlüsün[1988] ve doğrusun![1989]

Yâ Rasûlallah! Biz, göğün haberinden, bize getirmiş olduğun şeylerde ve sana inen vahiyde seni yalanlardık.

Bu işte, benden ve Safvan'dan başka kimse yoktu.

Vallahi, bu haberi sana ancak Allah getirmiştir!

Beni İslâmiyete hidayet eden ve işte şu yere sevkeden Allah'a hamd olsun!" dedikten sonra, hak şehadetiyle şehadet getirdi:[1990]

"Ben şehadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur![1991]

Ve yine şehadet ederim ki; Muhammed, Allah'ın kulu ve resûlüdür!" dedi.[1992]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kardeşinize, dinini iyice öğretiniz![1993]

Kendisine Kur'ân da okuyunuz,[1994] öğretiniz![1995]

Onun esirini de serbest bırakınız!" buyurdu.

Buyruğu yerine getirildi.

Umeyr b. Vehb:

"Yâ Rasûlallah! Ben, Allah'ın nurunu söndürmeye çalışan ve dinindeki kimselere şiddetle işkence yapan birisi idim.

Ben şimdi istiyorum ki; bana izin veresin de, Mekke'ye gidip Mekkeli müşrikleri Allah'a, Resûlullaha ve İslâmiyete davet edeyim! Umulur ki,

Allah onlara hidayet eder. Hidayet nasip olmayanlara da, daha önce senin ashabına dinleri hususunda yaptığım gibi işkence yapayım” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, ona izin verdi.

***

Umeyr b. Vehb, Medine’ye doğru yola çıktığı zaman, Safvan b. Ümeyye Mekkeli müşriklere:

“Birkaç gün içinde, gelecek olan haberle müjdeleneceksiniz. O, size, Bedir vak’asının acısını unutturacaktır!” der, gelen kafilelerden haber sorar dururdu.

Nihayet, gelen bir süvari, ona Umeyr’in Müslüman olduğunu haber verdi!

Safvan da, Umeyr ile hiç konuşmamaya ve kendisine hiçbir iyilik ve yardımda bulunmamaya yemin etti.

Umeyr ise, Mekke’ye gelince, halkı İslâmiyete davet etmeye koyuldu.

Kendisine karşı koyanlara şiddetle işkence yaptı.

Umeyr’in sayesinde birçok insan Müslüman oldu.[1996]

Allah ondan razı olsun!

Umeyr b. Vehb, bir gün Kâbe’nin yanında Safvan b. Ümeyye ile karşılaşıp, ona:

“Sen büyüklerimizden birisin! Bizim taşlara taptığımızı ve onlar için kurbanlar kestiğimizi görmüyor musun?! Din mi bu?!

Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur! Muhammed de, Allah’ın kulu ve resûlüdür!” dedi.

Safvan ona bir kelime ile bile cevap vermedi, sustu.[1997]

Hz. Zeyneb’in Medine’ye Getirilişi

Bedir esirlerinden Ebu’l-Âs, serbest bırakılıp Mekke’ye ulaşınca, Hz. Zeyneb’in yolunu açtı.

Bedir savaşından bir ay veya bir aya yakın bir müddet sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm Zeyd b. Hârise ile Ensardan bir zâtı göndererek, onlara:

“Zeyneb yanınıza gelinceye kadar, siz Ye’cec vadisinde bulununuz.

Zeyneb size orada rastlayacaktır, siz onu bana getirirsiniz” buyurdu.

Görevliler, Ye’cec vadisine gittiler.

Ebu’l-Âs, Hz. Zeyneb’e, babasının yanına gitmesini emretti.

O da hazırlığını görüp yola çıkacağı zaman, Ebu’l-Âs’ın kardeşi Kinane b. Rebi’, Hz. Zeyneb’in bineceği deveyi getirdi.

Hz. Zeyneb devenin üzerindeki hevdecin içine girdi.

Kinane; yayını ve ok çantasını aldıktan sonra, güpegündüz devenin yularını çekerek Mekke’den yola çıktı.

Bu hadise Kureyş müşrikleri arasında konuşulmaya başlayınca, birtakım kimseler, Hz. Zeyneb’i geri çevirmek için acele yola çıktılar. Zîtuvâ mevkiinde ona yetiştiler.

İlk yetişen de, Hebbar b. Esved ile Nâfi’ b. Abdi Kays idi.

Hebbar, hevdec içinde bulunan Hz. Zeyneb’i mızrağı ile korkuttu.

Hz. Zeyneb, o zaman hamile idi.

Korkusundan, karnındaki çocuğu düştü.

Kinane yere çöküp ok çantasını açtı.

“Vallahi, bana hiçbir adam yaklaşmasın! Yoksa, ona bir ok saplarım!” deyince, gelenler dönüp takip etmekten vazgeçtiler.

Ebu Süfyan b. Harb, Kureyş müşriklerinin büyüklerinden bazılarıyla birlikte, oraya kadar geldi. Kinane’ye:

“Ey adam! Bize ok atmaktan vazgeç. Seninle konuşacağız!” dedi.

Kinane ok atmayı bıraktı.

Ebu Süfyan, Kinane’nin yanına gelip üzerine dikildi ve:

“Sen doğru yapmadın!

Bir kadını halkın gözü önünde apaşikâr yola çıkardın.

Halbuki, sen zahmet ve meşakkatlerimizi ve Muhammed’den başımıza gelenleri biliyorsun!

Onun kızını halkın gözü önünde böyle açıktan açığa aramızdan çıkarıp ona götürdüğün zaman, halk bunu uğradığımız musibetten ileri gelen bir zillet eseri, zaafımızın ve güçsüzlüğümüzün bir neticesi sanacaktır.

Hayatıma yemin ederim ki; Zeyneb’in babası yanına gönderilmeyip Mekke’de tutulmasına bizim için hiçbir hâcet ve zaruret yoktur.

Bunda, bizim için, bir öç alma da sözkonusu değildir.

Sen beni dinle de, kadını şimdi geri çevir!

Söylentiler, sesler kesildikten, bizim onu geri çevirdiğimiz halk arasında konuşulmaya başladıktan sonra, gizlice Mekke'den çıkar, babasına kavuştur!" dedi.

Kinane de böyle yaptı.

Birkaç gece Mekke'de oturduktan ve itiraz seslerinin ardı arkası kesildikten sonra, bir gece, Hz. Zeyneb'le birlikte yola çıktı.

Onu, Ye'cec'de bulunan Zeyd b. Hârise ile arkadaşına teslim etti. Onlar da, Hz. Zeyneb'i Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına getirdiler.[1998]

Velid b. Velid'in Mekke'de Tutuklu Bulunan Ayyâş b. Ebi Rebia ile Seleme b. Hişam'ı Kurtarıp Medine'ye Getirişi

Bedir esirleri arasında bulunup kurtulmalık akçesi ödendikten sonra, kardeşleri tarafından Mekke'ye götürülürken Cuhfe'den Medine'ye kaçarak Müslüman olan Velid b. Velid b. Mugîre'ye, Peygamberimiz Aleyhisselâm Ayyâş b. Ebi Rebia ile Seleme b. Hişam'ın durumunu sormuştu.[1999]

O da:

"Ben onları birinin ayağı diğerinin ayağına bağlanmış oldukları halde[2000] bırakmıştım!" dedi.[2001]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Benim için, Ayyâş b. Ebi Rebia ile Seleme b. Hişam'a kim gider?" diye sordu.

Velid b. Velid:

"Senin için, onlara ben giderim yâ Rasûlallah!" dedi.[2002]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ey Velid![2003] Sen Mekke'ye kadar[2004] git!

Demirci filanın evine in!

O, Müslüman olmuştur. Onun evinde gizlen![2005]

Ayyâş ve Seleme ile buluşmaya çalış![2006]

Onlara, senin benim elçim olduğunu ve kendilerine benim yanıma gelmelerini emrettiğimi, Allah'ın hiç şüphesiz bu yolda onlara yardım ve kolaylık ihsan buyuracağını haber ver!" buyurdu.[2007]

Velid b. Velid, Mekke'ye gitmek üzere, hemen yola çıktı.

Gizlice, Mekke'ye vardı.

Mekke'de rastladığı, yemek taşıyan bir kadına:

"Sen, nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu.

Kadın da:

Ayyâş ve Seleme'yi kastederek:

"Şu iki tutukluya gidiyorum!" dedi.

Velid b. Velid, kadının ardından gitti ve onların yerlerini öğrendi. Ayyâş b. Ebi Rebia ile Seleme b. Hişam, tavansız bir odanın içinde hapsedilmiş idiler.

Velid b. Velid, akşam olunca, onların yanlarına indi.

Aldığı taşı ayaklarının altına koyup kılıçla ayak bağlarını kestikten sonra, onları devesinin üzerine bindirerek Medine yolunu tuttu.[2008]

Kureyş müşriklerine onların kaçtıkları haberi gelince, Halid b. Velid, kavminden bazı kişilerle birlikte hemen aramaya çıktı. Usfan'a kadar gittilerse de, ne izlerine rastladılar, ne de kendileri hakkında bir haber alabildiler.

Velid b. Velid ve arkadaşları, deniz yolunu tutarak Emec'in üzerine ulaştılar ki, bu, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicret ederken tutmuş olduğu yoldu.

Müşrikler tarafından yakalanmak ve dinlerinden döndürülmek korkusu ile, hiç durmadan dinlenmeden yola devam ettiler.[2009]

Velid b. Velid, hep yaya olarak yürüdüğü için, ayakları yarıldı.[2010]

Medine'nin Harre mevkii arkasına gelip kavuştukları zaman,[2011] Velid b. Velid'in ayağı sürçtü (kaydı), parmağı yarıldı, kanamaya başladı.

Velid b. Velid:

"Sen ancak kanayan bir parmak değil misin?

Başına gelen ise, Allah yolunda olan bir şeydir!” dedi.[2012]

Medine’ye bir mil uzaklıktaki Ebu İnebe kuyusu yanında vefat etti.[2013]

Yüce Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcesi Hz. Ümmü Seleme, akrabası olan Velid b. Velid hakkındaki mersiyesinde şöyle demiştir:

“Ey göz, ağla Velid b. Velid b. Mugîre’ye ki, onun gibi bir zât kavim ve kabileye yeter!”[2014]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Ümmü Seleme! Böyle söyleme! Fakat, ‘Bir gün bakarsın ki, ölüm baygınlığı gerçek olarak gelmiş, ‘İşte bu, senin kaçıp durduğun şeydir (denilmiştir)’ [Kaf: 19] de!” buyurdu.[2015]

1391 Taberî, Tefsîr, 4/75, Râgıb, s. 38, Yâkût, 1/358.

1392 Taberî, Tefsîr, 4/75.

1393 Belâzurî, Ensâb, 1/288..

1394 Yâkût, 1/358.

1395 Enfâl: 7-8.

1396 Kamer: 45.

1397 İbn Sa’d, 2/25, Taberî, Tefsîr, 27/108, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/266, Beyzâvî, 2/439, Ebussuud, 8/174.

1398 Enfâl: 42.

1399 Enfâl: 5-6.

1400 Belâzurî, Ensâb, 1/288.

1401 İbn Sa’d, 3/482, Vâkıdî, Megâzî, 1/20, Hâkim, 3/189, İbn Abdilberr, 2/588, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/346.

1402 İbn Abdilberr, 4/1601-1602, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 6/17.

1403 Vâkıdî, Megâzî, 1/47, Belâzurî, Ensâb, 1/588.

1404 İbn Sa’d, 8/457, Ahmed b. Hanbel, 6/405, Ebu Davud, 1/161, İbn Abdilberr, 4/1965, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/408.

1405 Vâkıdî, Megâzî, 1/27, 28.

1406 İbn İshak, İbn Hişam, 2/257, Belâzurî, Ensâb, 1/288, Taberî, Târîh, 2/267, İbn Hazm, Cevâmi, s. 107, İbn Esîr, Kâmil, 2/116, İbn Seyyid, 1/241, Zehebî, Târîh, s. 31, İbn Kesîr, Bidâye, 3/256.

1407 İbn İshak, İbn Hişam, 2/257, Vâkıdî, Megâzî, 1/28, İbn Hazm, Cevâmi, s. 107, İbn Esîr, Kâmil, 2/116, İbn Seyyid, 1/241, Zehebî, Târîh, s. 31, İbn Kesîr, Bidâye, 3/256, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 19.

1408 İbn İshak, İbn Hişam, 2/257, İbn Hazm, Cevâmi, s. 107, İbn Esîr, Kâmil, 2/116, İbn Seyyid, 1/241, Zehebî, Târîh, s. 31.

1409 Taberî, Târîh, 2/267, İbn Hazm, Cevâmi, s. 107, İbn Esîr, Kâmil, 2/116, İbn Seyyid, 1/241.

1410 İbn Hazm, Cevâmi, s. 107, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 19.

1411 Vâkıdî, Megâzî, 1/35, Ahmed b. Hanbel, 1/400, Buhârî, Sahîh, 4/184-185, 5/2, 3, Zehebî, Siyer, 1/203, İbn Kesîr, Bidâye, 3/258-259.
1412 Vâkıdî, Megâzî, 1/28, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1413 İbn İshak, İbn Hişam, 2/258, Vâkıdî, Megâzî, 1/28, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1414 Vâkıdî, Megâzî, 1/28, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1415 İbn İshak, İbn Hişam, 2/258, Vâkıdî, Megâzî, 1/28, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1416 Vâkıdî, Megâzî, 1/28, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1417 İbn İshak, İbn Hişam, 2/258, İbn Seyyid, 1/242, Zehebî, Târîh, s. 31, İbn Kesîr, Bidâye, 3/257.
1418 İbn İshak, İbn Hişam, 2/258-260, Vâkıdî, Megâzî, 1/29-30, İbn Sa'd, 8/43-44, Taberî, Târîh, 2/270, 271, Hâkim, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/116-117, İbn Seyyid, 1/242-243, Zehebî, Târîh, s. 53-54, İbn Kesîr, Bidâye, 3/257.
1419 İbn İshak, İbn Hişam, 2/260-261, Taberî, Târîh, 2/271-272, İbn Esîr, Kâmil, 2/117-118, İbn Seyyid, 1/243-244, İbn Kesîr, Bidâye, 3/257-258.
1420 Ahmed b. Hanbel, 1/400, Buhârî, Sahîh, 4/184-185, 5/3, Zehebî, Siyer, 1/203, İbn Kesîr, Bidâye, 3/258-259.
1421 Vâkıdî, Megâzî, 1/31-33.
1422 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290, Beyhakî, Delâil, 3/32, İbn Esîr, Kâmil, 2/118, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.
1423 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290, İbn Esîr, Kâmil, 2/118, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.
1424 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290, İbn Esîr, Kâmil, 1/118.
1425 Beyhakî, Delâil, 3/32, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.
1426 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290, İbn Esîr, Kâmil, 2/118, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.
1427 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290.
1428 Vâkıdî, Megâzî, 1/39, Belâzurî, Ensâb, 1/290, Beyhakî, Delâil, 3/32.
1429 Beyhakî, Delâil, 3/32, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.
1430 Vâkıdî, Megâzî, 1/35, İbn Hacer, İsâbe, 2/467.
1431 Vâkıdî, Megâzî, 1/41, 42, Belâzurî, Ensâb, 1/291.
1432 İbn İshak, İbn Hişam, 2/270, Vâkıdî, Megâzî, 1/42, Belâzurî, Ensâb, 1/292, Taberî, Târîh, 2/275-276, İbn Esîr, Kâmil, 2/121, İbn Seyyid, 1/250, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265-266.
1433 Vâkıdî, Megâzî, 1/42-43.
1434 İbn İshak, İbn Hişam, 2/270, Vâkıdî, Megâzî, 1/43, 44, Taberî, Târîh, 2/276.
1435 Vâkıdî, Megâzî, 1/43.
1436 İbn İshak, İbn Hişam, 2/271, Vâkıdî, Megâzî, 1/44, İbn Sa'd, 2/14.
1437 Vâkıdî, Megâzî, 1/44-45, İbn Sa'd, 2/14.
1438 Vâkıdî, Megâzî, 1/45, İbn Sa'd, 2/14.
1439 Vâkıdî, Megâzî, 1/144-145, İbn Habîb, s. 161, 162, İbn Seyyid, 1/249, 250.
1440 İbn İshak, İbn Hişam, 2/271, Taberî, Târîh, 2/276, İbn Kesîr, Bidâye, 3/266.
1441 İbn İshak, İbn Hişam, 2/263.
1442 Vâkıdî, Megâzî, 1/23, İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/288.
1443 İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/288.
1444 İbn Sa'd, 2/12.
1445 İbn İshak, İbn Hişam, 2/263.
1446 İbn Sa'd, 2/12.
1447 İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/289, Taberî, Târîh, 2/296, İbn Seyyid, 1/245, 246.
1448 İbn İshak, İbn Hişam, 2/263, İbn Seyyid, 1/246, İbn Kesîr, Bidâye, 3/260.

1449 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264.
1450 Vâkıdî, Megâzî, 1/21, Belâzurî, Ensâb, 1/288.
1451 Vâkıdî, Megâzî, 1/21, İbn Sa'd, 3/149-150, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1452 Vâkıdî, Megâzî, 1/22-23.
1453 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264, Vâkıdî, Megâzî, 1/26, İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/289.
1454 Vâkıdî, Megâzî, 1/26, İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/289.
1455 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264, Vâkıdî, Megâzî, 1/24, İbn Sa'd, 2/12, Belâzurî, Ensâb, 1/289.
1456 İbn Sa'd, 2/21, Ahmed b. Hanbel, 1/422.
1457 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264, Vâkıdî, Megâzî, 1/24, Belâzurî, Ensâb, 1/289.
1458 Vâkıdî, Megâzî, 1/24-27, Belâzurî, Ensâb, 1/289.
1459 Vâkıdî, Megâzî, 1/24.
1460 Diyarbekrî, 1/371.
1461 İbn Abdilberr, 2/610.
1462 İbn İshak, İbn Hişam, 2/333-341, Vâkıdî, Megâzî, 1/153-156, İbn Sa'd, 3/6-408, İbn Hazm, Cevâmi, s. 114-123, İbn Seyyid, 1/272-274.
1463 İbn İshak, İbn Hişam, 2/341-342, Vâkıdî, Megâzî, 1/157, İbn Sa'd, 3/409-418.
1464 Vâkıdî, Megâzî, 1/157, İbn Sa'd, 3/417-418.
1465 İbn İshak, İbn Hişam, 2/342-362, Vâkıdî, Megâzî, 1/156-172, İbn Sa'd, 3/419-601.
1466 İbn İshak, İbn Hişam, 2/263.
1467 Vâkıdî, Megâzî, 1/26, İbn Sa'd, 2/20, Ebu Davud, 3/79, Beyhakî, Sünen, 9/57.
1468 Vâkıdî, Megâzî, 1/47.
1469 Zehebî, Siyer, 1/534-535, İbn Hacer, İsâbe, 1/418.
1470 İbn Sa'd, 3/535, Ahmed b. Hanbel, 6/149, Müslim, 3/1449-1450, Zehebî, Siyer, 1/359.
1471 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264.
1472 Vâkıdî, Megâzî, 1/26.
1473 İbn İshak, İbn Hişam, 2/264-266.
1474 İbn İshak, İbn Hişam, 2/269, Vâkıdî, Megâzî, 1/41, Taberî, Târîh, 2/275, Beyhakî, Delâil, 3/33, İbn Seyyid, 1/250, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265.
1475 İbn İshak, İbn Hişam, 2/269, Vâkıdî, Megâzî, 1/40
1476 İbn İshak, İbn Hişam, 2/269.
1477 Vâkıdî, Megâzî, 1/41.
1478 İbn İshak, İbn Hişam, 2/269-270, Vâkıdî, Megâzî, 1/41, Taberî, Târîh, 2/275, Beyhakî, Delâil, 3/33, İbn Seyyid, 1/250, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 19-20.
1479 İbn İshak, İbn Hişam, 2/270, Vâkıdî, Megâzî, 1/41, Taberî, Târîh, 2/275, Beyhakî, Delâil, 3/33, İbn Seyyid, 1/250, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265.
1480 İbn İshak, İbn Hişam, 2/266, Vâkıdî, Megâzî, 1/48, Taberî, Târîh, 2/273, Beyhakî, Delâil, 3/33-34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247.
1481 Belâzurî, Ensâb, 1/293.
1482 Zemahşerî, 2/143, Râzî, 15/126, Nesefî, 2/94, 95, Hâzin, 2/385, Ebussuud, 4/5.
1483 İbn İshak, İbn Hişam, 2/266, Vâkıdî, Megâzî, 1/48, Taberî, Târîh, 2/273, Beyhakî, Delâil, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247, İbn Kesîr, Bidâye, 3/262.
1484 İbn İshak, İbn Hişam, 2/266, Vâkıdî, Megâzî, 1/48, Taberî, Târîh, 2/273, 274, Ebu Nuaym, Hilye, 1/173, Beyhakî, Delâil, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247, İbn Kesîr, Bidâye, 3/262.
1485 İbn İshak, İbn Hişam, 2/267, Vâkıdî, Megâzî, 1/48, Taberî, Târîh, 2/274, Beyhakî, Delâil, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247, İbn Kesîr, Bidâye, 3/262.

1486 İbn İshak, İbn Hişam, 2/267, Taberî, Târîh, 2/274, Beyhakî, Delâil, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247, İbn Kesîr, Bidâye, 3/262.
1487 İbn İshak, İbn Hişam, 2/267, Vâkıdî, Megâzî, 1/48-49, Taberî, Târîh, 2/274, Beyhakî, Delâil, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/120, İbn Seyyid, 1/247, İbn Kesîr, Bidâye, 3/262.
1488 İbn İshak, İbn Hişam, 2/267-268, Vâkıdî, Megâzî, 1/50-51, Taberî, Târîh, 2/274-275, İbn Seyyid, 1/248-249, İbn Kesîr, Bidâye, 3/264.
1489 İbn İshak, İbn Hişam, 2/268-269, Vâkıdî, Megâzî, 1/52-53, Taberî, Târîh, 2/275, Beyhakî, Delâil, 3/43, İbn Esîr, Kâmil, 2/119-120, İbn Seyyid, 1/249, Zehebî, Târîh, s. 32-33, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265.
1490 İbn İshak, İbn Hişam, 2/269, Vâkıdî, Megâzî, 1/53, Taberî, Târîh, 2/275, İbn Esîr, Kâmil, 2/119-120, İbn Seyyid, 1/249, İbn Kesîr, Bidâye, 3/265.
1491 Vâkıdî, Megâzî, 1/53.
1492 İbn İshak, İbn Hişam, 2/271, Taberî, Târîh, 2/276, Beyhakî, Delâil, 3/34-35, İbn Esîr, Kâmil, 2/121, İbn Seyyid, 1/251, Zehebî, Târîh, s. 33, İbn Kesîr, Bidâye, 3/266.
1493 İbn İshak, İbn Hişam, 2/272, Taberî, Târîh, 2/276, Beyhakî, Delâil, 3/34-35, İbn Seyyid, 1/251.
1494 İbn Sa’d, 3/567, Belâzurî, Ensâb, 1/293.
1495 Belâzurî, Ensâb, 1/293.
1496 Vâkıdî, Megâzî, 1/53, İbn Sa’d, 2/15.
1497 İbn Sa’d, 3/567.
1498 İbn İshak, İbn Hişam, 2/272, Taberî, Târîh, 2/277, Beyhakî, Delâil, 3/35, İbn Esîr, Kâmil, 2/122, İbn Seyyid, 1/251, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1499 Vâkıdî, Megâzî, 1/55, İbn Sa’d, 2/15.
1500 İbn İshak, İbn Hişam, 2/272-273, Vâkıdî, Megâzî, 1/49, İbn Sa’d, 2/15, Taberî, Târîh, 2/277, Beyhakî, Delâil, 3/44, İbn Esîr, Kâmil, 2/122, İbn Seyyid, 1/252, İbn Kesîr, Bidâye, 3/268.
1501 Vâkıdî, Megâzî, 1/55, İbn Sa’d, 2/15, Beyhakî, Delâil, 3/44, İbn Seyyid, 1/255
1502 Vâkıdî, Megâzî, 1/5, İbn Sa’d, 2/15.
1503 Vâkıdî, Megâzî, 1/58, İbn Sa’d, 2/14-15, Belâzurî, Ensâb, 1/293.
1504 Vâkıdî, Megâzî, 1/71-72, İbn Sa’d, 2/14, Beyhakî, Delâil, 3/70, İbn Kesîr, Bidâye, 3/274.
1505 Vâkıdî, Megâzî, 1/71-72, İbn Sa’d, 2/14, Diyarbekrî, 1/378.
1506 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, İbn Kesîr, Bidâye, 3/274, Diyarbekrî, 1/378.
1507 İbn Hacer, İsâbe, 2/244, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1508 Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1509 İbn Hacer, İsâbe, 2/245, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1510 Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1511 İbn Hacer, İsâbe, 2/245, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1512 Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1513 İbn Hacer, İsâbe, 2/245, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403.
1514 Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/403-404.
1515 İbn Hacer, İsâbe, 2/245, Aliyyü’l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl, 10/404.
1516 Ahmed b. Hanbel, 1/26, Müslim, 4/2203, Ebu Davud, 3/58, Nesâî, 4/109, Beyhakî, Delâil, 3/48.
1517 Ahmed b. Hanbel, 1/26, 3/219, Ebu Davud, 3/58, Beyhakî, Delâil, 3/48.
1518 Ahmed b. Hanbel, 3/219, Müslim, 3/1404, Ebu Davud, 3/58.
1519 Ahmed b. Hanbel, 3/219, Müslim, 3/1404, Ebu Davud, 3/58.
1520 Müslim, 4/2203, Beyhakî, Delâil, 3/48.
1521 Ebu Davud, 3/58.
1522 Ahmed b. Hanbel, 3/219, Müslim, 3/1404, Ebu Davud, 3/58, Beyhakî, Delâil, 3/48.

1523 Taberî, Tefsîr, 9/194, 197, Zemahşerî, 2/147, Râzî, 15/133, Nesefî, 2/97, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/291, 292, Beyzâvî, 1/387, Ebussuud, 4/9.
1524 Ahmed b. Hanbel, 1/117-138, Taberî, Târîh, 2/269, Tefsîr, 9/194-195, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278, Heysemî, 6/75.
1525 Enfâl: 11.
1526 Vâkıdî, Megâzî, 1/61.
1527 Belâzurî, Ensâb, 1/292.
1528 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Vâkıdî, Megâzî, 1/62, Taberî, Târîh, 2/277, Beyhakî, Delâil, 3/64, İbn Esîr, Kâmil, 2/123, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/269.
1529 Vâkıdî, Megâzî, 1/62.
1530 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Taberî, Târîh, 2/278, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/269.
1531 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Taberî, Târîh, 2/278, Beyhakî, Delâil, 3/64, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/269.
1532 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Vâkıdî, Megâzî, 1/62, Taberî, Târîh, 2/278, Beyhakî, Delâil, 3/64, 65, İbn Esîr, Kâmil, 2/123, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/269.
1533 Vâkıdî, Megâzî, 1/62.
1534 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Taberî, Târîh, 2/278, Beyhakî, Delâil, 3/65, İbn Esîr, Kâmil, 2/123, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/269.
1535 Vâkıdî, Megâzî, 1/62.
1536 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Vâkıdî, Megâzî, 1/63, Taberî, Târîh, 2/278, Beyhakî, Delâil, 3/65, İbn Esîr, Kâmil, 2/123-124, İbn Seyyid, 1/253, İbn Kesîr, Bidâye, 3/270.
1537 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Taberî, Târîh, 2/278, Beyhakî, Delâil, 3/65-66, İbn Esîr, Kâmil, 2/124, İbn Seyyid, 1/253-254, İbn Kesîr, Bidâye, 3/270.
1538 Zübeyr b. Bekkâr, 1/359-360, Taberî, Târîh, 2/278, İbn Kesîr, Bidâye, 3/270-271.
1539 Vâkıdî, Megâzî, 1/60.
1540 İbn İshak, İbn Hişam, 2/275-276, Vâkıdî, Megâzî, 1/64-65, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/65-66, İbn Esîr, Kâmil, 2/124, İbn Seyyid, 1/253-254, İbn Kesîr, Bidâye, 3/270.
1541 Ahmed b. Hanbel, 5/395, Müslim, 3/1414, Zehebî, Siyer, 2/262.
1542 İbn Sa’d, 2/15.
1543 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/56, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1544 İbn Sa’d, 3/516.
1545 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1546 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1547 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271, Diyarbekrî, 1/379.
1548 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1549 İbn Sa’d, 3/516.
1550 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, İbn Sa’d, 3/516, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1551 İbn Sa’d, 3/516.
1552 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1553 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe., 2/484 İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.

1554 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1555 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/57, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1556 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1557 Vâkıdî, Megâzî, 1/57.
1558 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/484, İbn Kesîr, Bidâye, 3/271.
1559 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Taberî, Târîh, 2/280.
1560 İbn İshak, İbn Hişam, 2/273, Vâkıdî, Megâzî, 1/59, Taberî, Târîh, 2/277, Beyhakî, Delâil, 3/35, İbn Esîr, Kâmil, 2/122-123, Zehebî, Târîh, s. 80, İbn Kesîr, Bidâye, 3/268.
1561 Ahmed b. Hanbel, 1/30, İbn Sa'd, 3/601-602, Müslim, 3/1383-1384, Tirmizî, Sünen, 5/269, Taberî, Târîh, 2/280, Beyhâki, Delâil, 3/51.
1562 Enfâl: 9.
1563 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/54, İbn Seyyid, 1/255, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/276.
1564 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Vâkıdî, Megâzî, 1/81, Taberî, Târîh, 2/281, Beyhakî, Delâil, 3/54, İbn Esîr, Kâmil, 2/125-126, İbn Seyyid, 1/255, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/276.
1565 Buhârî, Sahîh, 5/14, Beyhakî, Delâil, 3/54, İbn Seyyid, 1/256.
1566 Vâkıdî, Megâzî, 1/75, 76, İbn Sa'd, 2/16.
1567 Vâkıdî, Megâzî, 1/76, İbn Sa'd, 3/23, 103.
1568 Taberî, Târîh, 2/283, Zehebî, Târîh, s. 39.
1569 Vâkıdî, Megâzî, 1/76, İbn Sa'd, 3/23, 103.
1570 İbn Sa'd, 3/568.
1571 Ahmed b. Hanbel, 1/117, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278, Heysemî, 6/75-76.
1572 İbn Sa'd, 3/406.
1573 İbn İshak, İbn Hişam, 2/341.
1574 İbn Sa'd, 3/406.
1575 İbn İshak, İbn Hişam, 2/273, 274, Vâkıdî, Megâzî, 1/61, Taberî, Târîh, 2/277, İbn Esîr, Kâmil, 2/123, İbn Seyyid, 1/252, İbn Kesîr, Bidâye, 3/268.
1576 İbn İshak, İbn Hişam, 2/274, Taberî, Târîh, 2/277, İbn Esîr, Kâmil, 2/123, İbn Seyyid, 1/252, İbn Kesîr, Bidâye, 3/268.
1577 İbn İshak, İbn Hişam, 2/276, 277, Vâkıdî, Megâzî, 1/68, Taberî, Târîh, 2/276, İbn Esîr, Kâmil, 2/124, İbn Seyyid, 1/254, Zehebî, Târîh, s. 36, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1578 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Vâkıdî, Megâzî, 1/67, Taberî, Târîh, 2/280, İbn Esîr, Kâmil, 2/125.
1579 İbn İshak, İbn Hişam, 2/278, Ahmed b. Hanbel, 3/498, Buhârî, Sahîh, 3/227, Beyhakî, Sünen, 9/155, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, Zehebî, Târîh, s. 66.
1580 Ebu Davud, 3/52, Beyhakî, Sünen, 9/155.
1581 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Abdilberr, 3/1214, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278.
1582 İbn Sa'd, 3/565, Ahmed b. Hanbel, 3/136-137, Müslim, 3/1510, Hâkim, 3/426
1583 İbn Sa'd, 3/565.
1584 Hadîd: 21.
1585 İbn Sa'd, 3/565, Ahmed b. Hanbel, 3/137, Müslim, 3/1510, Hâkim, 3/426, Beyhakî, Sünen, 9/43, Zehebî, Târîh, s. 66.
1586 Enfâl: 15-16.

1587 Enfâl: 45-47.
1588 İbn Sa’d, 3/578, İbn Abdilberr, 3/1282, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 4/406.
1589 Vâkıdî, Megâzî, 1/66- 67.
1590 Taberî, Tefsîr, 9/208, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/296.
1591 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280, Vâkıdî, Megâzî, 1/70, Ahmed b. Hanbel, 5/431, Belâzurî, Ensâb, 1/129, Taberî, Târîh, 2/281, Beyhakî, Delâil, 3/74, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 68, İbn Kesîr, Bidâye, 3/282.
1592 Vâkıdî, Megâzî, 1/70.
1593 Vâkıdî, Megâzî, 1/57, İbn Sa’d, 2/16, Beyhakî, Delâil, 3/55, İbn Seyyid, 1/256, Zehebî, Târîh, s. 62.
1594 İbn İshak, İbn Hişam, 2/286, Taberî, Târîh, 2/284, İbn Seyyid, 1/260.
1595 Vâkıdî, Megâzî, 1/76, İbn Sa’d, 2/16
1596 Musa b.Ukbe’nin Megâzî’sinden naklen Zehebî, Târîh, s. 80, Vâkıdî, Megâzî, 1/71.
1597 Musa b. Ukbe’nin Megâzî’sinden naklen Zehebî, Târîh, s. 80.
1598 Vâkıdî, Megâzî, 1/70-71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/283.
1599 Enfâl: 44.
1600 Âl-i İmran: 123-124.
1601 Enfâl: 48.
1602 Vâkıdî, Megâzî, 1/95, Beyhakî, Delâil, 3/80, İbn Kesîr, Bidâye, 3/283-284.
1603 Hayzum; Cebrail Aleyhisselâmın atının adıdır (İbn Kesîr, Bidâye, 3/281).
1604 İbn İshak, İbn Hişam, 2/285, Vâkıdî, Megâzî, 1/76, 77, Taberî, Târîh, 2/283, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Seyyid, 1/259-260, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/279-280.
1605 Vâkıdî, Megâzî, 1/77.
1606 İbn İshak, İbn Hişam, 2/286, Vâkıdî, Megâzî, 1/76, Taberî, Tefsîr, 4/77, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Seyyid, 1/260, Zehebî, Târîh, s. 40, İbn Kesîr, Bidâye, 3/280.
1607 Hâkim, 3/492, İbn Abdilberr, 1/400, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/76.
1608 Hâkim, 3/492.
1609 Hâkim, 3/492, İbn Abdilberr, 1/400, İbn Esir, Usdu’l-gâbe, 2/76.
1610 Vâkıdî, Megâzî, 1/76, Beyhakî, Delâil, 3/57, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1611 Vâkıdî, Megâzî, 1/80, Beyhakî, Delâil, 3/61, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1612 İbn İshak, İbn Hişam, 2/286, Ahmed b. Hanbel, 5/450, Taberî, Târîh, 2/283, İbn Abdilberr, 4/1644, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 5/95, İbn Seyyid, 1/260.
1613 Taberî, Târîh, 2/283-284. Hâkim, 3/409, İbn Esîr, Kâmil, 2/129.
1614 Müslim, 3/1384-1385.
1615 Vâkıdî, Megâzî, 1/79, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1616 İbn İshak, İbn Hişam, 2/281, İbn Sa’d, 1/10-11, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/140-141, İbn Esîr, Kâmil, 2/128-129, Zehebî, Târîh, s. 90-91.
1617 İbn İshak, İbn Hişam, 2/281-282, Taberî, Târîh, 2/282, İbn Abdilberr, 4/1459-1460, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 5/64-65, İbn Kesîr, Bidâye, 3/285.
1618 Vâkıdî, Megâzî, 1/81.
1619 Ahmed b. Hanbel, 1/117, Zehebî, Târîh, s. 65, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278, Heysemî, 6/76.
1620 İbn Sa’d, 4/12, Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/288, 289, Ebu Nuaym, Delâil, 2/471-472.
1621 İbn Sa’d, 4/12.
1622 İbn Sa’d, 2/16.
1623 Vâkıdî, Megâzî, 1/65, İbn Sa’d, 2/16, Belâzurî, Ensâb, 1/296, İbn Seyyid, 1/257.

1624 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Abdilberr, 4/1486, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/280.
1625 İbn İshak, İbn Hişam, 2/219, İbn Sa'd, 2/16.
1626 İbn Abdilberr, 4/1486, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/280.
1627 İbn Abdilberr, 4/1486.
1628 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/280.
1629 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Vâkıdî, Megâzî, 1/65, İbn Sa'd, 2/17, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Abdilberr, 1/308, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/304.
1630 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Vâkıdî, Megâzî, 1/65, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Abdilberr, 1/308, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/425, İbn Seyyid, 1/257.
1631 Vâkıdî, Megâzî, 1/65, İbn Sa'd, 2/17, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/425, İbn Seyyid, 1/257.
1632 İbn İshak, İbn Hişam, 2/279, Vâkıdî, Megâzî, 1/65, İbn Sa'd, 2/17, İbn Abdilberr, 1/308, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/425, İbn Kesîr, Bidâye, 3/274.
1633 İbn İshak İbn Hişam, 2/279, Vâkıdî, Megâzî, 1/65, İbn Sa'd, 2/17, Belâzurî, Ensâb, 1/296, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Abdilberr, 1/308, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/425, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/274.
1634 Ahmed b. Hanbel, 3/260, Buhârî, Sahîh, 3/206, Tirmizî, Sünen, 5/327, Beyhakî, Sünen, 9/167.
1635 Ahmed b. Hanbel, 3/215, Buhârî, Sahîh, 3/206, Beyhakî, Sünen, 9/167, İbn Abdilberr, 1/308, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/425.
1636 Ahmed b. Hanbel, 3/210, Tirmizî, Sünen, 5/327.
1637 Ahmed b. Hanbel, 3/215, Buhârî, Sahîh, 3/206, Tirmizî, Sünen, 5/327, İbn Abdilberr, 1/308, Beyhakî, Sünen, 9/327.
1638 Ahmed b. Hanbel, 3/215, Buhârî, Sahîh, 5/9, Tirmizî, Sünen, 5/327, İbn Abdilberr, 1/308.
1639 Ahmed b. Hanbel, 3/260, Buhârî, Sahîh, 3/206, Beyhakî, Sünen, 9/167.
1640 Tirmizî, Sünen, 5/327.
1641 Ahmed b. Hanbel, 3/260, Buhârî, Sahîh, 3/206, Beyhakî, Sünen, 9/167.
1642 Ahmed b. Hanbel, 3/260, Buhârî, Sahîh, 3/206, Tirmizî, Sünen, 5/327, Beyhakî, Sünen, 9/167.
1643 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/426.
1644 Vâkıdî, Megâzî, 1/67.
1645 Ahmed b. Hanbel, 1/117, Beyhakî, Delâil, 3/71, Zehebî, Târîh, s. 65, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278, Heysemî, 6/76.
1646 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/72, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, İbn Seyyid, 1/54, Zehebî, Târîh, s. 36.
1647 Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1648 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Vâkıdî, Megâzî, 1/68, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/72, İbn Esîr, Kamil, 2/125, İbn Seyyid, 1/254, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1649 Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17.
1650 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/72, İbn Seyyid, 1/254, Zehebî, Târîh, s. 36, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1651 Ahmed b. Hanbel, 1/117, Beyhakî, Delâil, 3/71, Zehebî, Târîh, s. 65.
1652 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/72, İbn Seyyid, 1/254, Zehebî, Târîh, s. 36.
1653 Ahmed b. Hanbel, 1/117, Beyhakî, Delâil, 3/72, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278.
1654 Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17.

1655 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Ahmed b. Hanbel, 1/117 Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/71-72, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, İbn Seyyid, 1/254, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/278.
1656 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Taberî, Târîh, 2/279, Beyhakî, Delâil, 3/71-72, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, İbn Seyyid, 1/254, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1657 Vâkıdî, Megâzî, 1/68, İbn Sa'd, 2/17, İbn Kesîr, Bidâye, 3/273.
1658 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Taberî, Târîh, 2/279, İbn Seyyid, 1/255, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/277.
1659 İbn İshak, İbn Hişam, 2/277, Taberî, Târîh, 2/279, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, İbn Seyyid, 1/255, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/277.
1660 Vâkıdî, Megâzî, 1/69, Taberî, Târîh, 2/279.
1661 İbn Kesîr, Bidâye, 3/274.
1662 Vâkıdî, Megâzî, 1/69-70, Taberî, Târîh, 2/279, Hâkim, 3/188, İbn Esîr, Kâmil, 2/125, İbn Kesîr, Bidâye, 3/274, Diyarbekrî, 1/278.
1663 Hâkim, 3/188, İbn Abdilberr, 3/1021, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/557.
1664 İbn Sa'd, 3/50, Hâkim, 3/188, İbn Abdilberr, 3/1021, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/554.
1665 İbn Abdilberr, 3/1021, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/554.
1666 Vâkıdî, Megâzî, 1/71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/283.
1667 Halebî, 2/414.
1668 İbn Abdilberr, 2/825, Halebî, 2/414.
1669 İbn Abdilberr, 2/824, Halebî, 2/414.
1670 İbn İshak, İbn Hişam, 2/291, İbn Kesîr, Bidâye, 3/291-292.
1671 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh , s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1672 İbn İshak, İbn Hişam, 2/281, Vâkıdî, Megâzî, 1/81, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1673 Vâkıdî, Megâzî, 1/81.
1674 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280, Vâkıdî, Megâzî, 1/81, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/2, 7, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/284.
1675 Vâkıdî, Megâzî, 1/81, İbn Seyyid, 1/257, İbn Kesîr, Bidâye, 3/284, Heysemî, 6/84.
1676 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280, Taberî, Târîh, 2/281, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/284.
1677 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280, Taberî, Târîh, 2/281, Beyhakî, Delâil, 3/81, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/257, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/281.
1678 Enfâl: 12-13.
1679 Enfâl: 17.
1680 Enfâl: 44.
1681 İbn Sa'd, 2/23, Ahmed b. Hanbel, 1/126.
1682 İbn Sa'd, 2/26, 1/223, Beyhakî, Delâil, 3/49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/275-276.
1683 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Vâkıdî, Megâzî, 1/83, Taberî, Târîh, 2/283, İbn Esîr, Kâmil, 2/127, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1684 Vâkıdî, Megâzî, 1/86-87.
1685 Vâkıdî, Megâzî, 1/92-93.
1686 Vâkıdî, Megâzî, 1/91-92.
1687 İbn Abdilberr, 2/622.
1688 İbn İshak, İbn Hişam, 2/288.
1689 İbn Abdilberr, 2/622.

1690 İbn İshak, İbn Hişam, 2/288, İbn Abdilberr, 2/622.
1691 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/97.
1692 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/203.
1693 İbn İshak, İbn Hişam, 2/286-287.
1694 Ahmed b. Hanbel, 1/193, Buhârî, Sahîh, 4/22, 5/11, Müslim, 3/1372, İbn Abdilberr, 3/1413.
1695 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, Taberî, Târîh, 2/284.
1696 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/84, İbn Abdilberr, 3/1410, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/202, İbn Seyyid, 1/260, İbn Kesîr, Bidâye, 3/287.
1697 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, Vâkıdî, Megâzî, 1/87, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/84, İbn Abdilberr, 3/1410, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/202, İbn Seyyid, 1/260, Zehebî, Târîh, s. 40, İbn Kesîr, Bidâye, 3/287.
1698 Vâkıdî, Megâzî, 1/87.
1699 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/84, İbn Abdilberr, 3/1410, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/202, İbn Seyyid, 1/260, Zehebî, Târîh, s. 40, İbn Kesîr, Bidâye, 3/2, 287.
1700 İbn İshak, İbn Hişam, 2/287, Vâkıdî, Megâzî, 1/87, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/84-85, İbn Abdilberr, 3/1410, İbn Esîr, Kâmil, 2/127, İbn Seyyid, 1/260-261, Zehebî, Târîh, s. 40, İbn Kesîr, Bidâye, 3/287.
1701 Vâkıdî, Megâzî, 1/87.
1702 Ahmed b. Hanbel, 3/115, Buhârî, Sahîh, 5/6, 20, Beyhakî, Delâil, 3/86, Zehebî, Târîh, s. 70, İbn Kesîr, Bidâye, 3/288.
1703 Ahmed b. Hanbel, 3/115, Buhârî, Sahîh, 5/6, 20.
1704 Ahmed b. Hanbel, 3/115, Buhârî, Sahîh, 5/6, Zehebî, Târîh, s. 70, İbn Kesîr, Bidâye, 3/288.
1705 İbn İshak, İbn Hişam, 2/288-289, Vâkıdî, Megâzî, 1/89-90, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/85-86, İbn Esîr, Kâmil, 2/127, İbn Seyyid, 1/261, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/288.
1706 Vâkıdî, Megâzî, 1/90, Belâzurî, Ensâb, 1/299, İbn Esîr, Kâmil, 2/127.
1707 Buhârî, Sahîh, 5/20.
1708 M. Âsım Köksal, İslâm Târîhi, 1/18 Mekke Devri, 1/87-90'da Mutayyibîn ve Ahlâf hakkında izahat vardır.
1709 Vâkıdî, Megâzî, 1/90, Belâzurî, Ensâb, 1/299, İbn Esîr, Kâmil, 2/127.
1710 Ahmed b. Hanbel, 1/444, Zehebî, Târîh, s. 70-71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/288-289.
1711 İbn Esîr, Kâmil, 2/127, Zehebî, Târîh, s. 71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/289.
1712 İbn İshak, İbn Hişam, 2/289, Taberî, Târîh, 2/284, Beyhakî, Delâil, 3/86, İbn Seyyid, 1/261.
1713 Ahmed b. Hanbel, 1/444, Zehebî, Târîh, s. 71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/289, Beyhakî, Delâil, 3/88.
1714 Ahmed b. Hanbel, 1/444, Beyhakî, Delâil, 3/88, Zehebî, Târîh, s. 71, İbn Kesîr, Bidâye, 3/289.
1715 İbn Abdilberr, 2/1428, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/223.
1716 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/223, İbn Hacer, İsâbe, 3/441
1717 İbn Sa'd, 3/141, Zehebî, Siyer, 1/67.
1718 Vâkıdî, Megâzî, 1/85, 86, Buhârî, Sahîh, 5/14, İbn Kesîr, Bidâye, 3/290.
1719 İbn İshak, İbn Hişam, 2/290, Vâkıdî, Megâzî, 1/93, İbn Sa'd, 1/188, Beyhakî, Delâil, 3/98, İbn Abdilberr, 3/1080, İbn Hazm, Cevâmi, s. 113, İbn Seyyid, 1/262, Zehebî, Târîh, s. 74, İbn Kesîr, Bidâye, 3/290.
1720 Benî Kelb b. Avf b. Ka'b b. Amr b. Leys'lerden olup Benî Âmir b. Lüey'lerin müttefiki, antlaşmalısı idi (İbn İshak, İbn Hişam, 2/372).
1721 Vâkıdî, Megâzî, 1/86.

1722 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Vâkıdî, Megâzî, 1/82, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1723 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, Zehebî s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1724 Vâkıdî, Megâzî, 1/82.
1725 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Vâkıdî, Megâzî, 1/82, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1726 Vâkıdî, Megâzî, 1/82.
1727 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Vâkıdî, Megâzî, 1/82, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1728 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1729 Beyhakî, Delâil, 3/91.
1730 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1731 Vâkıdî, Megâzî, 1/82.
1732 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283, Taberî, Târîh, 2/282, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1733 İbn İshak, İbn Hişam, 2/283-284, Vâkıdî, Megâzî, 1/83, Taberî, Târîh, 2/283, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1734 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Taberî, Târîh, 2/283, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Seyyid, 1/259, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1735 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Vâkıdî, Megâzî, 1/83, Taberî, Târîh, 2/283, Beyhakî, Delâil, 3/91, İbn Seyyid, 1/259, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1736 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Zehebî, Târîh, s. 39.
1737 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Taberî, Târîh, 2/283, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1738 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Vâkıdî, Megâzî, 1/83, İbn Esîr, Kâmil, 2/127, İbn Seyyid, 1/259, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1739 İbn İshak, İbn Hişam, 2/284, Taberî, Târîh, 2/283, Beyhakî, Delâil, 3/91, 92, İbn Seyyid, 1/259, Zehebî, Târîh, s. 39, İbn Kesîr, Bidâye, 3/286.
1740 Buhârî, Sahîh, 3/60.
1741 Ahmed b. Hanbel, 1/329, Buhârî, Sahîh, 3/230, Taberî, Târîh, 2/280-281, Tefsîr, 27/108-109, Beyhakî, Delâil, 3/50, Zehebî, Târîh, s. 60, İbn Kesîr, Bidâye, 3/276.
1742 İbn Kesîr, Bidâye, 3/276.
1743 İbn Sa'd, 2/25, Taberî, Tefsîr, 27/108, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/266, Beyzâvî, 2/439, Ebussuud, 8/174.
1744 İbn Kesîr, Tefsîr, 4/266, Bidâye, 3/276.
1745 Vâkıdî, Megâzî, 1/98, İbn Kesîr, Bidâye, 3/301.
1746 İbn İshak, İbn Hişam, 2/280-281, Taberî, Târîh, 2/281, İbn Esîr, Kâmil, 2/126, İbn Seyyid, 1/258, İbn Kesîr, Bidâye, 3/284.
1747 İbn İshak, İbn Hişam, 2/374, Vâkıdî, Megâzî, 1/144, İbn Sa'd, 2/17-18, Müslim, 3/1384-1385, Beyhakî, Delâil, 3/124, Zehebî, Târîh, s. 37, İbn Kesîr, Bidâye, 3/300.
1748 İbn Kesîr, Tefsîr, 2/293.
1749 Ahmed b. Hanbel, 3/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Kesîr, Bidâye, 3/283.
1750 İbn İshak, İbn Hişam, 2/294, Vâkıdî, Megâzî, 1/111, 112, Taberî, Târîh, 2/285.

1751 Ahmed b. Hanbel, 3/145, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Seyyid, 1/263, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293, Heysemî, 6/91.
1752 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Taberî, Târîh, 2/285, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1753 Ahmed b. Hanbel, 3/145, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Beyhakî, Delâil, 3/92, Zehebî, Târîh, s. 72, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1754 İbn İshak, İbn Hişam, 2/293, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Taberî, Târîh, 2/285, Zehebî, Târîh, s. 42, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1755 Müslim, 3/2203, İbn Seyyid, 1/263.
1756 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Ahmed b. Hanbel, 4/29. Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Taberî, Târîh, 2/285, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1757 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Ahmed b. Hanbel, 3/145, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Taberî, Târîh, 2/285, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Seyyid, 1/263, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1758 Müslim, 3/2203.
1759 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Müslim, 3/2203, Taberî, Târîh, 2/285, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Seyyid, 1/393, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1760 Ahmed b. Hanbel, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Beyhakî, Delâil, 3/92, Zehebî, Târîh, s. 72, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1761 Ahmed b. Hanbel, 3/145, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Seyyid, 1/263, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1762 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Ahmed b. Hanbel, 6/170, Taberî, Târîh, 2/285, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1763 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1764 Ahmed b. Hanbel, 3/145, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92.
1765 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112.
1766 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Ahmed b. Hanbel, 6/170, Zehebî, Târîh, s. 41.
1767 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Taberî, Târîh, 2/285, Zehebî, Târîh, s. 41, İbn Kesîr, Bidâye, 3/292.
1768 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Ahmed b. Hanbel, 3/145, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Seyyid, 1/263, Zehebî, Târîh, s. 59, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1769 Müslim, 3/2203.
1770 Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92, Zehebî, Târîh, s. 59, İbn Kesîr, Bidâye, 3/294.
1771 Ahmed b. Hanbel, 3/145, 4/29, Buhârî, Sahîh, 5/8, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1772 Ahmed b. Hanbel, 3/145, Buhârî, Sahîh, 5/8, Müslim, 3/2203, Beyhakî, Delâil, 3/92, Zehebî, Târîh, s. 59, İbn Kesîr, Bidâye, 3/294.
1773 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Ahmed b. Hanbel, 3/145, Buhârî, Sahîh, 5/8-9, Müslim, 3/2203, Taberî, Târîh, 2/285, Beyhakî, Delâil, 3/92, İbn Seyyid, 1/263, Zehebî, Târîh, s. 59, İbn Kesîr, Bidâye, 3/293.
1774 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Müslim, 3/2203, Taberî, Târîh, 2/285, İbn Esîr, Kâmil, 2/129, İbn Seyyid, 1/263, Zehebî, Târîh, s. 59, İbn Kesîr, Bidâye, 3/294.
1775 İbn İshak, İbn Hişam, 2/292, Vâkıdî, Megâzî, 1/112.
1776 İbn İshak, İbn Hişam, 2/295, Taberî, Târîh, 2/285, İbn Esîr, Kâmil, 2/130, İbn Seyyid, 1/264, İbn Kesîr, Bidâye, 3/301, 302.

1777 İbn İshak, İbn Hişam, 2/296, Taberî, Târîh, 2/286, Zehebî, Târîh, s. 42, İbn Kesîr, Bidâye, 3/302.
1778 Vâkıdî, Megâzî, 1/99, Ahmed b. Hanbel, 1/173.
1779 Ahmed b. Hanbel, 1/173.
1780 Vâkıdî, Megâzî, 1/99, Ahmed b. Hanbel, 1/173, Buhârî, Sahîh, 3/225.
1781 Taberî, Târîh, 2/286.
1782 Vâkıdî, Megâzî, 1/113, İbn Sa'd, 2/26, 27, Beyhakî, Delâil, 3/131, İbn Kesîr, Bidâye, 3/304.
1783 İbn İshak, İbn Hişam, 2/364, 365, Vâkıdî, Megâzî, 1/145-147, İbn Sa'd, 2/17-18.
1784 Vâkıdî, Megâzî, 1/112, Taberî, Târîh, 2/286.
1785 Vâkıdî, Megâzî, 1/112.
1786 Vâkıdî, Megâzî, 1/113.
1787 İbn İshak, İbn Hişam, 2/297, Taberî, Târîh, 2/286.
1788 Vâkıdî, Megâzî, 1/100-103.
1789 Vâkıdî, Megâzî, 1/103, İbn Sa'd, 1/486, İbn Esîr, Kâmil, 2/316.
1790 Vâkıdî, Megâzî, 1/103.
1791 Vâkıdî, Megâzî, 1/106-107.
1792 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, İbn Seyyid, 1/265, İbn Kesîr, Bidâye, 3/305.
1793 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, Vâkıdî, Megâzî, 1/107, İbn Seyyid, 1/265, İbn Kesîr, Bidâye, 3/305.
1794 Vâkıdî, Megâzî, 1/107.
1795 Ahmed b. Hanbel, 1/417, Buhârî, Sahîh, 1/65, 131, Müslim, 3/1418, Nesâî, 1/162, Belâzurî, Ensâb, 1/125, Zehebî, Târîh, s. 215, İbn Kesîr, Bidâye, 3/44, Heysemî, 6/16.
1796 Ahmed b. Hanbel, 2/204, Buhârî, Sahîh, 4/240, Beyhakî, Delâil, 2/274, Zehebî, Târîh, s. 215.
1797 Vâkıdî, Megâzî, 1/82, Beyhakî, Delâil, 3/94.
1798 Vâkıdî, Megâzî, 1/82.
1799 Vâkıdî, Megâzî, 1/82, Beyhakî, Delâil, 3/94.
1800 Vâkıdî, Megâzî, 1/114, Beyhakî, Sünen, 9/64, 65, İbn Kesîr, Bidâye, 3/305.
1801 Vâkıdî, Megâzî, 1/114, Beyhakî, Sünen, 9/64, 65.
1802 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, Vâkıdî, Megâzî, 1/116, Beyhakî, Sünen, 9/65, İbn Esîr, Kâmil, 2/131, İbn Seyyid, 1/265, İbn Kesîr, Bidâye, 3/305.
1803 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, Vâkıdî, Megâzî, 1/114, Beyhakî, Sünen, 9/65.
1804 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, İbn Kesîr, Bidâye, 3/306.
1805 Vâkıdî, Megâzî, 1/114, Beyhakî, Sünen, 9/65.
1806 Çekirdeği çıkarılmış hurma, tereyağı, yoğurt kurusu ve kavurulmuş unla iyice karıştırılarak yapılan yemektir (İbn Kesîr, Bidâye, 3/306, Fîruzâbadî, 2/217).
1807 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298, Vâkıdî, Megâzî, 1/116, Taberî, Târîh, 2/286, İbn Kesîr, Bidâye, 3/306.
1808 İbn İshak, İbn Hişam, 2/298-299, Vâkıdî, Megâzî, 1/114-116, Taberî, Târîh, 2/286-287, İbn Abdilberr, 4/1772, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/322, İbn Kesîr, Bidâye, 3/306.
1809 İbn İshak, İbn Hişam, 2/299, Taberî, Târîh, 2/287.
1810 Vâkıdî, Megâzî, 1/114, Beyhakî, Delâil, 3/131, İbn Kesîr, Bidâye, 3/304.
1811 İbn İshak, İbn Hişam, 2/296, Taberî, Târîh, 2/287.
1812 İbn İshak, İbn Hişam, 2/296, Taberî, Târîh, 2/88, Beyhakî, Delâil, 3/187, İbn Esîr, Kâmil, 2/130, İbn Seyyid, 1/265.
1813 Vâkıdî, Megâzî, 1/114, 115.

1814 İbn İshak, İbn Hişam, 2/296-297, Vâkıdî, Megâzî, 1/114.
1815 Zührî, Megâzî, s. 65.
1816 Vâkıdî, Megâzî, 1/115.
1817 İbn İshak, İbn Hişam, 2/297, Vâkıdî, Megâzî, 1/115, Beyhakî, Delâil, 3/187.
1818 Vâkıdî, Megâzî, 1/115.
1819 İbn İshak, İbn Hişam, 3/54-55, Taberî, Târîh, 3/3, Beyhakî, Delâil, 3/188, İbn Seyyid, 1/298, Zehebî, Târîh, s. 126.
1820 Vâkıdî, Megâzî, 1/116-117, İbn Sa'd, 3/605.
1821 Vâkıdî, Megâzî, 1/117.
1822 Vâkıdî, Megâzî, 1/105, 117.
1823 Vâkıdî, Megâzî, 1/105, İbn Sa'd, 3/49, 50.
1824 İbn İshak, İbn Hişam, 2/299-300, Taberî, Târîh, 2/287, İbn Kesîr, Bidâye, 3/306-307.
1825 Vâkıdî, Megâzî, 1/119.
1826 İbn Sa'd, 4/10, 14, Ahmed b. Hanbel, 1/117, Taberî, Târîh, 2/288-289.
1827 İbn İshak, İbn Hişam, 3/3-7, Vâkıdî, Megâzî, 1/138-144.
1828 İbn İshak, İbn Hişam, 3/7, 8.
1829 Vâkıdî, Megâzî, 1/138, 143.
1830 Vâkıdî, Megâzî, 1/144, Abdurrezzak, 5/348, Belâzurî, Ensâb, 1/305.
1831 Belâzurî, Ensâb, 1/303, İbn Abdilberr, 2/669, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1832 İbn İshak, İbn Hişam, 2/304, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 418, İbn Abdilberr, 2/670, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480, İbn Kesîr, Bidâye, 3/300.
1833 İbn İshak, İbn Hişam, 2/289, İbn Abdilberr, 12/669, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480, Zehebî, Târîh, s. 45, İbn Kesîr, Bidâye, 3/310.
1834 Belâzurî, Ensâb, 1/303.
1835 Belâzurî, Ensâb, 1/303.
1836 İbn İshak, İbn Hişam, 2/304, Vâkıdî, Megâzî, 1/107, Belâzurî, Ensâb, 1/303, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 418, İbn Kesîr, Bidâye, 3/310.
1837 İbn İshak, İbn Hişam, 2/304, Vâkıdî, Megâzî, 1/107, Belâzurî, Ensâb, 1/303, Taberî, Târîh, 2/289, Hâkim, 3/282, Zehebî, Târîh, s. 46, İbn Kesîr, Bidâye, 3/310.
1838 Belâzurî, Ensâb, 1/303, Hâkim, 3/282.
1839 İbn İshak, İbn Hişam, 2/304, Vâkıdî, Megâzî, 1/107, Taberî, Târîh, 2/289, Zehebî, Târîh, s. 46, İbn Kesîr, Bidâye, 3/310.
1840 İbn İshak, İbn Hişam, 2/304, Vâkıdî, Megâzî, 1/107, Taberî, Târîh, 2/289, Zehebî, Târîh, s. 46, İbn Kesîr, Bidâye, 3/310.
1841 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 418, Belâzurî, Ensâb, 1/303, İbn Abdilberr, 2/670. İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1842 Hâkim, 3/282.
1843 Taberî, Târîh, 3/223.
1844 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 418, İbn Abdilberr, 2/670, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1845 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1846 Hâkim, 3/282, İbn Abdilberr, 2/670, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1847 Hâkim, 3/282.
1848 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1849 İbn Abdilberr, 2/670, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/480.
1850 Belâzurî, Ensâb, 1/304.

1851 Mus’abu’z-Zübeyrî, s. 418, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/480.
1852 Mus’abu’z-Zübeyrî, s. 418, Belâzurî, Ensâb, 1/304, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/480.
1853 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/480.
1854 Vâkıdî, Megâzî, 1/107.
1855 Ahmed b. Hanbel, 1/30, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Delâil, 3/137, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1856 Ahmed b. Hanbel, 1/30, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1857 Ahmed b. Hanbel, 1/30, Taberî, Târîh, 2/294, Beyhakî, Sünen, 9/68, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1858 Ahmed b. Hanbel, 1/30, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, 2/475, Beyhakî, 3/137, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1859 Ahmed b. Hanbel, 1/30, Taberî, Târîh, 2/294, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/287.
1860 Ahmed b. Hanbel, 1/30, 31, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1861 Müslim, 3/1385, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87.
1862 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1863 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Taberî, Târîh, 2/294, Beyhakî, Sünen, 9/68, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1864 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 68, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1865 Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Zehebî, Târîh, s. 87.
1866 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1867 Müslim, 3/1385, Zehebî, Târîh, s. 87.
1868 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1869 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1870 Müslim, 3/1385, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Zehebî, Târîh, s. 87.
1871 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/294-295, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475.
1872 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/295, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1873 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Taberî, Târîh, 2/295, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1874 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Taberî, Târîh, 2/295, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/287.
1875 Müslim, 3/1385, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Sünen, 9/68, Zehebî, Târîh, s. 87.
1876 Ahmed b. Hanbel, 1/383, Taberî, Târîh, 2/295, Hâkim, 3/21-22, Zehebî, Târîh, s. 87-88, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297, Heysemî, 6/86-87.
1877 Taberî, Tefsîr, 4/166, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/425.
1878 Vâkıdî, Megâzî, 1/107.
1879 İbn Sa’d, 2/22, Taberî, Tefsîr, 4/166, Beyhakî, Sünen, 9/68, Kurtubî, 4/265, İbn Seyyid, 1/287.
İbn Sa’d, 2/22, Taberî, Tefsîr, 4/166, Beyhakî, Sünen, 9/68, Kurtubî, 4/265, İbn Seyyid, 1/287.
1880 Taberî, Tefsîr, 4/166, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/425.
1881 Vâkıdî, Megâzî, 1/107, Taberî, Tefsîr, 4/166, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/425.
1882 Taberî, Tefsîr, 4/166, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/425.
1883 İbn Sa’d, 4/13, 14, Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Hâkim, 3/324, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327, Heysemî, 6/85, 86.

1884 İbn Sa'd, 4/14 Taberî, Târîh, 2/20, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476.
1885 İbn Sa'd, 4/13-14, Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142-143, Zehebî, Târîh, s. 89, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327, Heysemî, 6/85-86
1886 İbn Sa'd, 4/156, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476.
1887 Beyhakî, Delâil, 3/İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327.
1888 Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, İbn Esîr, Kâmil, 2/133, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327, Heysemî, 6/86.
1889 İbn Sa'd, 4/15.
1890 İbn Sa'd, 4/15, Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, İbn Esîr, 2/133, İbn Kesîr, 2/327, Heysemî, 6/86.
1891 İbn Sa'd, 4/15.
1892 Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476.
1893 İbn Sa'd, 4/15.
1894 Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Hâkim, 3/324, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, Heysemî, 6/86.
1895 İbn Sa'd, 4/15.
1896 İbn Sa'd, 4/15, Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, Heysemî, 6/86.
1897 Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142, Heysemî, 6/86.
1898 İbn Sa'd, 4/15, Vâhidî, s. 162.
1899 Ahmed b. Hanbel, 1/353, Taberî, Târîh, 2/290, Ebu Nuaym, Delâil, 2/476, Beyhakî, Delâil, 3/142-143, Heysemî, 6/86, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327.
1900 İbn Sa'd, 4/15, Vâhidî, s. 162.
1901 İbn Sa'd, 4/15.
1902 İbn Sa'd, 5/14, Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1903 Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/29.
1904 Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22.
1905 İbn Sa'd, 4/14, Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1906 İbn Sa'd, 4/14.
1907 İbn Sa'd, 4/14, Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1908 İbn Sa'd, 4/14, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1909 Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91, İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1910 İbn Sa'd, 4/14, Buhârî, Sahîh, 4/30, Hâkim, 3/22, Zehebî, Târîh, s. 91 İbn Kesîr, Bidâye, 3/299.
1911 İbn Sa'd, 4/14.
1912 İbn Sa'd, 4/15, Hâkim, 3/324, Beyhakî, Delâil, 3/143, Zehebî, Târîh, s. 89, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327.
1913 İbn Sa'd, 4/15, Diyarbekrî, 1/390.
1914 İbn Sa'd, 4/15, Hâkim, 3/324, Vâhidî, s. 162, Beyhakî, Delâil, 3/143, Zehebî, Târîh, s. 89, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/327.
1915 İbn Abdilberr, 2/812, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/165.
1916 İbn Sa'd, 4/31, İbn Abdilberr, 2/812, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/165.
1917 İbn Abdilberr, 2/812, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/165.
1918 İbn Sa'd, 4/31.
1919 İbn Sa'd, 4/31, İbn Abdilberr, 2/812, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/165.
1920 İbn Sa'd, 4/31.

1921 İbn Sa'd, 4/46, İbn Abdilberr, 4/1512, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/268.
1922 İbn Abdilberr, 4/1512, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/269, İbn Hacer, İsâbe, 3/577.
1923 İbn Sa'd, 4/46, İbn Abdilberr, 4/1512, 13, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/269, İbn Hacer, İsâbe, 3/577.
1924 Vâkıdî, Megâzî, 1/138, 143, Belâzurî, Ensâb, 1/301-305.
1925 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Vâkıdî, Megâzî, 1/139, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, Belâzurî, Ensâb, 1/301.
1926 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1927 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Abdilberr, 2/606, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1928 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Abdilberr, 2/606, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1929 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/378.
1930 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, İbn Abdilberr, 2/606.
1931 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Abdilberr, 2/606, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1932 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1933 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, İbn Abdilberr, 2/606.
1934 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Abdilberr, 2/606, İbn Esîr, 2/378.
1935 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126.
1936 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1937 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, Taberî, Târîh, 2/290.
1938 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, İbn Abdilberr, 2/606.
1939 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, 306, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1940 İbn İshak, İbn Hişam, 2/305, 306, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 126, 127, Belâzurî, Ensâb, 1/301, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Abdilberr, 2/606, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1941 İbn İshak, İbn Hişam, 2/306, Taberî, Târîh, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/378.
1942 İbn İshak, İbn Hişam, 2/306, 307, Taberî, Târîh, 2/290, 291, İbn Kesîr, Bidâye, 3/311, 312.
1943 Gerdanlık, Yemen işi gözboncuğundandı (İbn Sa'd, 8/31).
1944 İbn İshak, İbn Hişam, 2/308, Vâkıdî, Megâzî, 1/130, 131, İbn Sa'd, 8/31, Ahmed b. Hanbel, 6/276, Taberî, Târîh, 2/291, Beyhakî, Sünen, 6/322, Delâil, 3/154, İbn Esîr, Kâmil, 2/134, Zehebî, Târîh, s. 46, İbn Kesîr, Bidâye, 3/312.
1945 İbn İshak, İbn Hişam, 2/308, Taberî, Târîh, 2/291.
1946 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Vâkıdî, Megâzî, 1/129.
1947 İbn Sa'd, 2/22, Ahmed b. Hanbel, 1/247.
1948 İbn Sa'd, 2/22, Ahmed b. Hanbel, 1/247, İbn Seyyid, 1/287, Diyarbekrî, 1/395.
1949 İbn Sa'd, 2/22, Diyarbekrî, 1/395.
1950 İbn İshak, İbn Hişam, 2/300, Vâkıdî, Megâzî, 1/120, İbn Sa'd, 2/19, Taberî, Târîh, 2/287, İbn Esîr, Kâmil, 2/79, İbn Seyyid, 1/266, Zehebî, Târîh, s. 44, İbn Kesîr, Bidâye, 3/308.
1951 İbn İshak, İbn Hişam, 2/300, Taberî, Târîh, 2/287, İbn Seyyid, 1/266, Zehebî, Târîh, s. 44, İbn Kesîr, Bidâye, 3/308.
1952 İbn İshak, İbn Hişam, 2/301-302, İbn Sa'd, 4/73-74, Taberî, Târîh, 2/287-288, Hâkim, 3/321-322, Beyhakî, Delâil, 3/145-146, İbn Seyyid, 1/266-267, Zehebî, Târîh, s. 44-45, İbn Kesîr, Bidâye, 3/308-309.
1953 İbn Sa'd, 4/74, Taberî, Târîh, 2/288.
1954 Enfâl: 67-69.

1955 Ahmed b. Hanbel, 1/31, Müslim, 3/1385, Ebu Nuaym, Delâil, 2/475, Beyhakî, Delâil, 3/137, Zehebî, Târîh, s. 87, İbn Kesîr, Bidâye, 3/297.
1956 Buhârî, Sahîh, 5/13-14, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/226, İbn Seyyid, 1/287.
1957 Vâkıdî, Megâzî, 1/121.
1958 Buhârî, Sahîh, 5/172, Beyhakî, Sünen, 9/10, Kurtubî, 2/72-73, İbn Kesîr, Tefsîr, 1/435-436.
1959 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/479, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Abdilberr, 3/1221, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1960 İbn Abdilberr, 3/1221, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/300.
1961 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/479, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Abdilberr, 3/1221, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1962 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Vâkıdî, Megâzî, 1/199, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/479, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Abdilberr, 3/1221, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1963 İbn Sa'd, 4/200.
1964 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/479, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1965 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/479-480, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1966 Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Beyhakî, Delâil, 3/147, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1967 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1968 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480.
1969 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, Beyhakî, Delâil, 2/147, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1970 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1971 Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Beyhakî, Delâil, 2/147, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1972 Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Belâzurî, Ensâb, 1/304.
1973 Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Beyhakî, Delâil, 3/147, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1974 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Vâkıdî, Megâzî, 1/1256, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1975 Vâkıdî, Megâzî, 1/125.
1976 İbn İshak, İbn Hişam, 2/316, Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1977 Beyhakî, Delâil, 3/147, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1978 Vâkıdî, Megâzî, 1/125, Beyhakî, Delâil, 3/147, İbn Hacer, İsâbe, 3/36.
1979 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Vâkıdî, Megâzî, 1/126, Taberî, Târîh, 2/293, Ebu Nuaym, Delâil, 2/480, Beyhakî, Delâil, 3/147, 148, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1980 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1981 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Vâkıdî, Megâzî, 1/126, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1982 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Vâkıdî, Megâzî, 1/126, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/148, İbn Esîr, Kâmil, 2/135, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn

Kesîr, Bidâye, 3/313.
1983 Vâkıdî, Megâzî, 1/126, İbn Sa'd, 4/200, Beyhakî, Delâil, 3/148.
1984 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Vâkıdî, Megâzî, 1/126, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/148, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1985 İbn Sa'd, 4/201.
1986 Vâkıdî, Megâzî, 1/127.
1987 İbn Sa'd, 4/201.
1988 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Vâkıdî, Megâzî, 1/126, İbn Sa'd, 4/201, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/148, İbn Esîr, Kâmil, 2/136, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 49, İbn Kesîr, Bidâye, 3/313.
1989 Vâkıdî, Megâzî, 1/126.
1990 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317-318, Vâkıdî, Megâzî, 1/126-127, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Seyyid, 1/270, İbn Kesîr, Bidâye, 3/314.
1991 Vâkıdî, Megâzî, 1/126, İbn Sa'd, 4/201, Beyhakî, Delâil, 3/148, Zehebî, Târîh, s. 49.
1992 İbn Sa'd, 4/201.
1993 İbn İshak, İbn Hişam, 2/318, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Esîr, Kâmil, 2/136, Zehebî, Târîh, s. 50, İbn Kesîr, Bidâye, 3/314.
1994 İbn İshak, İbn Hişam, 2/317, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/149, Zehebî s. 50.
1995 Vâkıdî, Megâzî, 1/127, Taberî, Târîh, 2/294, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Esîr, Kâmil, 2/136, İbn Seyyid, 1/270, İbn Kesîr, Bidâye, 3/314.
1996 İbn İshak, İbn Hişam, 2/318, Vâkıdî, Megâzî, 1/127, Taberî, Târîh, 2/294, Ebu Nuaym, Delâil, 2/481, Beyhakî, Delâil, 3/149, İbn Esîr, Kâmil, 2/136, İbn Seyyid, 1/270, Zehebî, Târîh, s. 50 İbn Kesîr, Bidâye, 3/314.
1997 Vâkıdî, Megâzî, 1/127-128, Belâzurî, Ensâb, 1/305.
1998 İbn İshak, İbn Hişam, 2/308-310, Taberî, Târîh, 2/291-292, Beyhakî, Delâil, 3/154-156, Zehebî, Târîh, s. 46-47, İbn Kesîr, Bidâye, 3/330.
1999 İbn Sa'd, 4/132, Belâzurî, Ensâb, 1/210.
2000 İbn Sa'd, 4/132.
2001 İbn Sa'd, 4/132, Belâzurî, Ensâb, 1/210.
2002 İbn İshak, İbn Hişam, 2/120.
2003 Belâzurî, Ensâb, 1/210.
2004 İbn Sa'd, 4/132.
2005 İbn Sa'd, 4/132, Belâzurî, Ensâb, 1/210.
2006 İbn Sa'd, 4/132.
2007 Belâzurî, Ensâb, 1/210.
2008 İbn İshak, İbn Hişam, 2/120.
2009 İbn Sa'd, 4/133.
2010 İbn Abdilberr, 4/1559, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/455.
2011 İbn Sa'd, 4/133.
2012 İbn İshak, İbn Hişam, 2/120, İbn Sa'd, 4/132, İbn Abdilberr, 4/1559, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/455.
2013 İbn Abdilberr, 4/1559, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/455.
2014 İbn Sa'd, 4/133-134, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 329, Belâzurî, Ensâb, 1/210, İbn Abdilberr, 4/1559, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/455.
2015 İbn Sa'd, 4/133, Belâzurî, Ensâb, 1/211

ALTINCI BÖLÜM
BEDİR'DEN SONRA

İşkence ile Dinlerinden Döndürülenler Hakkında İlahî Af Çıkışı ve Hişam b. Âs'ın Medine'ye Gelişi

Hz. Ömer der ki:

"Fitneye uğratılarak dinlerinden döndürülenler hakkında:

'Allah artık bu kavmin ne fidyelerini, ne de tevbesini kabul eder.

Çünkü, bunlar, Allah'ı öğrendikten sonra, uğradıkları işkence üzerine küfre döndüler' derdik.

Onlar da, kendileri hakkında tıpkı böyle söylerler, İslâmiyete bir daha kabul olunmayacaklarını sanırlardı.

Resûlullah Aleyhisselâm Medine'ye gelince, Yüce Allah'ın bu hususta gerek bizim söylediğimiz ve gerek onların kendileri hakkında söyledikleri söz üzerine indirdiği şu:

'(Tarafımdan) de ki: Ey nefislerine karşı hadden aşırı davranan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz! Çünkü Allah bütün günahları yarlıgar! Şüphesiz ki O çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Size azab gelip çatmadan, Rabbinize dönün, O'na teslim olun; sonra, yardıma mazhar olamazsınız!

Rabbinizden size indirilenin en güzeline -kendiniz farkında olmayarak ansızın başınıza azab gelmeden- tâbi olunuz!' (Zümer: 53-55) âyetlerini kendi elimle bir sahifeye yazıp Hişam b. Âs'a gönderdim."

Hişam b. Âs da der ki:

"Mektup bana geldiği zaman, onu Zîtuvâ'da okuyup anlamaya çalışıyor, çabalıyor, fakat bir türlü anlayamıyordum. Nihayet 'Allah'ım! Bundakini, bana anlat!' dedim.

Yüce Allah bunun ancak bizim hakkımızda indiğini; gerek bizim kendimiz hakkında söylediklerimiz, gerek bizim hakkımızda söylenenler hakkında olduğunu kalbime düşürdü, doğdurdu.

Hemen devemin yanına döndüm, üzerine oturdum, Medine yolunu tutup Resûlullah Aleyhisselâma kavuştum."[2016]

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlısı Sevban da:

"Resûlullah Aleyhisselâmdan işittim: 'Bana dünyadan ve dünyadakilerden daha sevgilisi, şu 'Ey nefislerine karşı hadden aşırı davranan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz! Çünkü Allah bütün günahları yarlıgar! Şüphe yok ki, Allah çok yarlıgayıcı ve çok esirgeyicidir' âyetidir' buyurdu" demiştir.[2017]

Cündeb b. Damrâ'nın Medine'ye Hicret Ederken Ten'im'de Vefat Edişi

Cündeb b. Damrâ, Mekke'de otururdu. Hasta[2018] ve çok yaşlı idi.[2019] Kendisinin dört oğlu vardı.[2020]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine'ye hicret etmiş,[2021] Mekke'de kalan Müslümanların da Medine'ye hicret etmelerini emir buyurmuştu.[2022]

Cündeb b. Damrâ ise hicrette gecikmişti.[2023]

Nisâ sûresinin 97. âyeti nazil olunca:

"Ey Allah'ım! Sen, mazeret sebep ve delillerini tebliğ ettin.[2024]

Mekke'deki yerimde bulunduğum müddetçe,[2025] benim için ne bir mazeret sebebi var, ne de mazeret delili![2026]

Allah'ım! Beni müşriklerin yurdundan çıkarıp hicret yurduna, Muhacirlerle Ensarın yurduna kavuştur da, Peygamber Aleyhisselâmın yanında bulunayım ve ona yardım edeyim" diyerek yalvardı.[2027]

Oğullarına da:[2028]

“Beni buradan,[2029] Mekke’den[2030] çıkarın![2031] Belki biraz rahatlık bulurum!” dedi.[2032]

Oğulları:

“Seni nereye götürelim?[2033] Hangi tarafa götürmemizi istersin?” diye sordular.

“Ten’im’e doğru!” dedi[2034] ve Medine’ye doğru eliyle işaret ederek:[2035]

“Beni hicret yurduna taşıyın! Ben Peygamber Aleyhisselâmın yanında bulunayım” dedi.[2036]

Oğulları, onu Ten’im’e kadar götürdüler. Cündeb b. Damrâ, oraya ulaşınca:

“Allah’ım! Ben Sana hicret ediyorum!” dedikten sonra[2037] sağ elini sol elinin üzerine koydu ve:

“Allah’ım! Şu Senin, şu da Resûlünün elidir. Resûlün Sana nasıl bey’at etti ise, ben de Sana öyle bey’at ediyorum!” diyerek, orada vefat etti.

Allah ondan razı olsun!

Ashab, onun halini haber alınca:

“Medine’ye kavuşup vefat etmiş olsaydı, ecri tastamam olurdu!” dediler.[2038]

Bunun üzerine, inen âyette[2039] şöyle buyurulmuştur:

“... Her kim, Allah’a ve Peygamber’e hicret niyetiyle evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse, muhakkak ki, onun ecri Allah’a düşer.

Allah çok yarlıgayıcı ve çok esirgeyicidir!”[2040]

Münafıkların Teşhir ve Mescidden Tard Edilişi

Münafıklar, bir gün toplanıp, İslâmiyet ve Müslümanlar aleyhinde konuşmuşlardı.[2041]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Mescidde irad buyurduğu hutbesinde, Allah’a hamd ü senada bulunduktan sonra,[2042] münafıklara hitaben:

“Sizlerden bazı kimseler toplandılar, şöyle şöyle söylediler!

Kalkın! Allah’tan yarlıganmanızı dileyin! Ben de sizin için yarlıganmanızı dileyeyim” buyurdu.

Hiçbiri yerlerinden kımıldamadılar, ayağa kalkmadılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Siz niçin kalkmıyorsunuz? Kalkın ve Allah’tan yarlıganmanızı dileyin! Ben de sizin için Allah’tan mağfiret dileyeyim” buyurdu ve sözünü üç kere tekrarlayıp

“Siz ya kendiliğinizden kalkarsınız, ya da ben sizi isimlerinizi anarak kaldıracağım!” buyurduktan sonra:[2043]

Münafıklardan, ismini andığım ayağa kalksın!

Kalk ey filan!

Kalk ey filan!

Kalk ey filan!

buyurarak 36 kişinin ismini andı.[2044]

İsimleri anılanlar, hor ve hakîr bir halde, ayağa kalktılar.[2045]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara:

“Allah’tan korkunuz!” buyurdu.[2046]

***

Yine bir gün, münafıklardan bazıları Mescidde toplanmışlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onların birbirlerine apışmış bir halde fısıldaştıklarını görünce, Mescidden dışarı çıkarılmalarını emir buyurdu.

Onlar Mescidden itilerek, sürüklenerek dışarı çıkarıldılar.

Ebu Eyyûb Halid b. Zeyd el-Ensarî kalkıp Ganm b. Neccar oğullarından, Cahiliye devrinde onların putlarının bakıcısı olan Amr b. Kays’a doğru vardı.

Onu ayağından tutup sürükleyerek Mescidden dışarı çıkardı. Çıkarılırken, o, Ebu Eyyûb’a:

“Ey Ebu Eyyûb! Beni Sa’lebe oğullarının hurma kurutma yerinden mi çıkarıyorsun?” diyordu.

Bundan sonra, Neccar oğullarından bir kimse olan Râfi’ b. Vedia’ya doğru vardı, onu boynundan ridasıyla tutup şiddetli bir şekilde çektikten ve yüzüne bir şamar indirdikten sonra, Mescidden dışarı çıkardı. Dışarı çıkarırken de, ona:

“Ey habîs münafık! Yuh sana! Ey münafık! Resûlullah Aleyhisselâmın Mescidinden, geldiğin yoldan geri dön!” diyordu.

Umâre b. Hazm kalkıp Zeyd b. Amr’a doğru vardı. Zeyd, uzun sakallı bir adamdı. Umâre onu sakalından tutup şiddetle çekti, mescidden dışarı çıkardıktan sonra, iki avucunu birleştirip göğsüne hızlıca bir yumruk indirdi.

Zeyd b. Amr, yere serildiği zaman:

“Ey Umâre! Beni çok hırpaladın!” dedi.

Umâre de, ona:

“Ey Zeyd! Allah seni rahmetinden uzak kılsın! Allah’ın senin için hazırladığı azab bundan daha şiddetlidir! Sen bir daha sakın Resûlullah Aleyhisselâmın Mescidine yaklaşma!” dedi.

Neccar oğullarından Ebu Mes’ud b. Evs kalkıp Kays b. Amr b. Sehl’e doğru vardı.

Kays genç biriydi, ondan başka genç münafık yoktu.

Ebu Mes’ud kafasını sürterek onu Mescidden dışarı çıkardı.

Belhadre b. Hazreclerden Ebu Saîd el-Hudrî’nin kavminden Abdullah b. Hâris kalkıp Hâris b. Amr’a doğru vardı ki, Hâris perçemli bir adamdı, onu perçeminden hızlıca tutup çekti. Yerden sürükleyerek Mescidden dışarı çıkardı.

Hâris b. Amr, çıkarılırken, Abdullah b. Hâris’e:

“Ey Hâris’in oğlu! Andolsun ki, sen bana çok katı davrandın!” diyordu.

Abdullah b. Hâris ise ona:

“Sen buna lâyıksın! Ey Allah düşmanı! Allah senin hakkında ‘Resûlullah Aleyhisselâmın Mescidine asla yaklaşma!’ diye âyet indirdi. Çünkü sen necissin, pissin!” dedi.

Amr b. Avf oğullarından bir adam kalktı, kardeşi Züveyy b. Hâris’e doğru vardı. Onu şiddetli bir şekilde Mescidden dışarı çıkardı, ve: “Yuh sana!

Şeytan ve şeytanın işi sana hâkim olmuş!” dedi.

İşte bunlar, o gün Mescidde bulunan ve dışarı çıkarılmaları Peygamber Aleyhisselâm tarafından emir buyurulan münafıklardandı.[2047]

Sevık Gazası

Kureyş müşrikleri Bedir savaşında hezimete uğrayıp Mekke’ye döndükten sonra, Ebu Süfyan Sahr b. Harb;

Peygamberimiz Aleyhisselâmla bir çarpışma yapıncaya,[2048] Bedir’de Kureyş kavminden öldürülenlerin öcü[2049] Peygamberimiz Aleyhisselâm ile ashabından alınıncaya,[2050] Medinelilerin hurmalık ve ekinliklerini ateşe verip yakıncaya kadar[2051] başına su değdirmemeyi, yıkanmamayı,[2052] başına yağ sürünmemeyi,[2053] ailesine yaklaşmamayı[2054] adamış,[2055] bütün bunları kendisine yasaklamıştı.[2056]

Ebu Süfyan, bu yeminini yerine getirmek üzere, Kureyşlilerden 200 kişilik bir süvari birliğiyle[2057] Mekke’den korka korka yola çıktı.[2058]

Necdiye’yi tuttu. Medine’ye bir beridlik veya buna yakın bir yerde konakladı. Gece karanlığından yararlanarak Benî Nadîr Yahudilerinin yurtlarına kadar ilerledi.[2059]

Peygamberimiz Aleyhisselâm ile ashabının haberlerini almak için,[2060] Huyey b. Ahtab’ın kapısını çaldı.

Huyey b. Ahtab, Ebu Süfyan’a kapısını açmaktan çekindi ve korktu.

Ebu Süfyan oradan ayrılıp Sellam b. Mişkem’in kapısına vardı.

Sellam b. Mişkem, o zaman, Benî Nadîr Yahudilerinin lideri ve hazine bakanı idi.

Ebu Süfyan, yanına girmek için, ondan izin istedi.

Sellam b. Mişkem izin verip Ebu Süfyan’ı evine aldı, yedirip içirip ağırladı. Kendisine Müslümanların bazı gizli hususları hakkında bilgiler verdi.

Ebu Süfyan, geceleyin Sellam b. Mişkem’in yanından ayrılıp arkadaşlarının yanına geldi. Onlardan bir kısmını Medine’nin Urayz[2061]

mevkiine saldı.[2062] Rivayete göre; kendisi de, birlikte gitti.[2063]

Urayz'daki hurmalığı yaktılar. Orada buldukları iki Müslümanı da şehit ettiler.[2064]

Ebu Süfyan bununla kendisini yeminini yerine getirmiş sayarak ve takip edilmekten de korkarak hemen geri döndü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, hadiseyi haber alınca, ashabını savaşa çağırdı.[2065] Ebu Lübabe Beşir b. Münzir'i Medine'de yerine vekil bırakarak,[2066] 200 kişilik bir askerî birlikle[2067] Ebu Süfyan'ı takibe çıktı. Karkaratü'l-küdr'e ulaşıldığı zaman, Ebu Süfyan ve arkadaşlarının, yüklerini hafifletmek, sür'atle kaçıp kurtulmak için yiyecekleri olan kavutlarını azık dağarcıklarıyla birlikte ekinler arasına atarak kaçıp gittikleri anlaşıldı.

Müslümanlar, bırakılan pek çok sevık dağarcıklarını almaya koşuştuklarından, bu gazaya Sevık Gazası adı verildi.[2068]

Sevık gazasına Zilhicce ayından 5 gece geçtikten sonra çıkılmış, 5 gün sürmüştür.[2069]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Müslümanlarla birlikte geri döndükleri zaman, Müslümanlar:

"Yâ Rasûlallah! Bizim için bir gazvenin olmasını umuyor musun?" diye sormuşlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Evet" buyurdu.[2070]

Ebu Âfek'in Öldürülüşü

Ebu Âfek'in Kimliği, Öldürülüş Sebebi ve Tarihi

Ebu Âfek, Amr b. Avf oğullarından olup,[2071] 120 yaşındaydı[2072] ve Yahudi idi.[2073]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine'ye geldiği zaman,[2074] şiirler söyler,[2075] halkı Peygamberimiz Aleyhisselâma karşı[2076]

düşmanlığa[2077] tahrik ve teşvik eder,[2078] Peygamberimiz Aleyhisselâmı incitir dururdu.[2079]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Bedir savaşına çıktığı ve Yüce Allah'ın ihsan buyurduğu zaferle Medine'ye döndüğü zaman, Ebu Âfek kıskançlık ve azgınlığını[2080] söylediği bir şiirde şöyle açığa vurdu:

"Ben, uzun bir zamandan beri, yüzyıldan fazla yaşamış bulunuyorum.

İnsanlardan, fert ve cemaat olarak, çağrıldıkları zaman, akidleştikleri kimselere Kayle oğullarından [Evs ve Hazreclerden] daha sadık ve daha vefalı ne bir ev halkı, ne de bir cemaat gördüm!

Onların içinde dağları devirenler, hiç kimseye boyun eğmeyenler vardır!

Onlara deve üstünde bir kimse geldi, onları darmadağın etti! Kendisiyle birlikte türlü helâller ve haramlar da geldi.

Siz izzet veya saltanatı benimser, doğrular olsaydınız [Yemen hükümdarlarından] Tübba'a tâbi olur, ona boyun eğerdiniz!" dedi.[2081]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Benim için, şu pis adamın hakkından kim gelir?" buyurdu.

Bunun üzerine, Amr b. Avf oğullarının kardeşi[2082] Salim b. Umeyr:

"Andım olsun ki; ben ya Ebu Âfek'i ya öldüreceğim, ya da onun yanında öleceğim!" diyerek adakta bulundu[2083] ve Şevval ayında[2084] fırsat kollamaya başladı.

Salim b. Umeyr, Ebu Âfek'in bir yaz gecesinde Amr b. Avf oğulları mahallesindeki evinin önünde uyuduğu sırada,[2085] yavaşça yanına vardı, göğsünün üzerine kılıcını koyup üstüne bastırdı. Kılıç ciğerini kesti, döşeğe işledi.

Ebu Âfek acı bir çığlık kopardı.[2086]

Salim b. Umeyr hemen oradan uzaklaşıp kayboldu.[2087]

Ebu Âfek'in çığlığını işitenler koşup yanına geldiler.

"Acaba kim öldürdü bunu? Vallahi bunu kimin öldürdüğünü bilseydik, biz de muhakkak onu öldürürdük!" dediler.[2088]

Onu kimin öldürdüğünü bilemediler.[2089]

Ebu Âfek'in ölüsü evinin içine alındı ve gömüldü.[2090]

Salim b. Umeyr böylece adağını yerine getirmiş, Peygamberimiz Aleyhisselâmı Ebu Âfek'in dilinden kurtarmış oldu.

Allah ondan razı olsun!

Asma' binti Mervan'ın Öldürülüşü

Asma'ın Kimliği, Öldürülüş Sebebi ve Tarihi

Asma' binti Mervan, Ümeyye b. Zeyd oğullarından Yezid b. Zeyd'in karısı idi.[2091]

Bu Yahudi kadın,[2092] söylediği şiirlerle İslâmiyeti,[2093] Müslümanları[2094] ayıplar,[2095] Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde kışkırtmalarda bulunmaktan geri durmaz,[2096] hatta Peygamberimiz Aleyhisselâmı öldürmeye de teşvik eder,[2097] onu incitir, üzer dururdu.[2098]

Ebu Âfek öldürüldüğü zaman, Asma' içini ve içinde taşıdığı niyeti şöyle açığa vurdu:[2099]

"Düşman üzerine seğirterek birbirinizle yarışırcasına yürüyünüz Malik, Nebit, Avf oğulları! Düşman üzerine seğirterek birbirinizle yarışırcasına yürüyünüz Hazrec oğulları! Sizler, sizden olmayan, yanınıza gelen bir kimseye itaat ettiniz, boyun eğdiniz ki, o ne Mudar'dandır, ne de Mezhic'dendir! Başları kestikten sonra, hâlâ ondan pişmiş çorba umulduğu gibi umuyorsunuz! Ondan birşey uman aldanır, umudundan kesilir" dedi.[2100]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Asma'ın bu sözlerini haber alınca:

"Benim için Mervan'ın kızının hakkından gelecek bir kimse yok mu?" buyurdu.

Hatma oğullarından olup onlardan ilk önce Müslüman olmuş bulunan Umeyr b. Adiyy, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu sözünü işitti ve:

"Nezrim olsun ki, o kadını öldüreceğim!" diyerek adakta bulundu.[2101]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Bedir savaşından dönüşünden sonra,[2102] geceleyin Asma'ın evine girip yatağında onu öldürdü.

Sabahleyin Medine'ye gelip sabah namazını Peygamberimiz Aleyhisselâmla kıldı.[2103]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, namazdan sonra ona bakıp:[2104]

"Mervan'ın kızını öldürdün mü?" diye sordu.

Umeyr b. Adiyy:

"Evet[2105] yâ Rasûlallah! Anam babam sana feda olsun,[2106] o kadını öldürdüm" dedi.[2107]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'a ve Resûlullaha yardım ettin!" buyurdu.[2108]

Umeyr b. Adiyy, Asmâ'ı öldürmekte Resûlullaha karşı bir kusur işlemiş olmaktan korkuyordu.

"Yâ Rasûlallah! Bana bunda birşey, bir sorumluluk var mı?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Onun hakkında sana iki dişi keçi bile lâzım gelmez![2109] [Yani, bu hususta sana ne bir itirazda bulunulabilir, ne de birşey sorulabilir.] Çünkü onun kanı heder kılınmıştır" buyurdu.[2110]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, çevresindekilere dönüp:

"Allah'a ve Resûlullaha gizlice yardım eden bir adama bakmak istediğiniz zaman, Umeyr b. Adiyy'e bakınız!" buyurdu.[2111]

Umeyr b. Adiyy'in gözleri zayıftı.[2112]

Hz. Ömer:

"Allah'a ibadet ve tâatta bulunan şu âmâya bakınız hele!" deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ona âmâ deme![2113] O basîrdir, çok iyi görüşlüdür!" buyurdu.[2114]

Umeyr b. Adiyy, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanından ayrılıp Hatma oğulları yurduna döndüğü zaman, oğullarıyla birlikte bir topluluk, Asmâ'ı gömmekte idiler.

Onlar, Umeyr’i görünce:

“Bunu sen mi öldürdün?” dediler.

Umeyr:

“Evet! Ben öldürdüm![2115] Ey Hatma oğulları! Mervan’ın kızını ben öldürdüm![2116] Bana istediğinizi yapınız! Haydi, beni bekletmeyiniz![2117]

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; ‘Bunu sen mi öldürdün?’ sözünü bütününüz söylüyor olsanız da, ya kendim ölünceye kadar, ya da sizin tümünüzü öldürünceye kadar şu kılıcımı size vuracağım!” dedi.[2118]

İşte o gün, İslâmiyet Hatma oğulları yurdunda açıklığa kavuştu, yaygınlaştı.

Halbuki, Müslüman oldukları halde, kavim ve kabilelerinden korkarak Müslümanlıklarını gizleyenler vardı ki, onlar da o gün ortaya çıkabildiler.[2119]

Umeyr b. Adiyy, Hatma oğulları içinde Müslümanlığı kabul edenlerin ilki idi.[2120] Ondan başka, Abdullah b. Evs ile Huzeyme b. Sabit de Müslüman olmuşlardı.[2121]

Umeyr b. Adiyy, Huzeyme b. Sabit’le birlikte Hatma oğullarının putlarını kırmışlardır.[2122] Umeyr b. Adiyy, Kâri’ diye anılır,[2123] Hatma oğullarına imamlık eder, namaz kıldırırdı.[2124] Allah ondan razı olsun!

Mervan’ın kızının öldürüldüğü gün, artık, İslâmiyetin güçlendiğini gördükleri için, Hatma oğullarından bazı kimseler daha Müslüman olmuşlardır.[2125]

Fıtır Sadakası ve Bayram Namazları

Peygamberimiz Aleyhisselâm; mal zekâtı farz kılınmadan önce,[2126] Ramazan Bayramına bir-iki gün kala irad buyurduğu hutbesinde:[2127]

“Küçük-büyük, hür-köle,[2128] erkek-kadın,[2129] zengin-fakir[2130] her Müslüman için,[2131] bayram namazına çıkmadan önce,[2132]

yoksullara[2133] kuru hurmadan bir sa’ (1040 dirhem),

Veya arpadan bir sa’,[2134]

Veya buğdaydan iki müdd (yarım sa’),[2135]

Veya kuru üzümden bir sa’,[2136]

fıtır sadakası verilmesini teşri ve vacib kıldı.[2137]

“Onları bu günde aç dolaşmaktan müstağni kılınız!” buyurdu.[2138]

Fıtır sadakasının; küçük veya büyük,

Erkek veya kadın,

Hür veya köle,

Şehirde veya çölde oturan her Müslümanın üzerine düşen bir hak ve vacib (borç) olduğunu ilan da ettirdi.[2139]

Yoksulların yiyeceğini sağlayan, oruçluyu söylediği boş sözlerden, işlediği çirkin işlerden arıtan fıtır sadakasının bayram namazından önce verilirse makbul bir sadaka olacağı, namazdan sonra verilirse fıtır sadakası dışındaki sadakalardan bir sadaka sayılacağı da açıklandı.[2140]

Enes b. Malik’in bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’ye geldiği zaman, Medinelilerin Cahiliye devrinden iki günleri vardık, onlar o günlerde oyun oynarlardı.[2141]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ne yaparsınız bu iki günde?” diye sordu.

Onlar da:

“Cahiliye devrinde bu iki günde oyun oynardık!” dediler.[2142]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yüce Allah, size, iki bayramınıza bedel, onlardan daha iyilerini, hayırlılarını; Fıtır [Ramazan] ve Kurban Bayramı günlerini tahsis kıldı” buyurdu.[2143]

Bayram Namazlarının Kılınışı

Şevval ayının hilali zevalden sonra görülürse oruç açılır, fakat bayram namazının ertesi gün sabahleyin güneş doğduktan sonra kılınması gerekir.[2144]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Necran'da vazifeli bulunan Amr b. Hazm'a gönderdiği yazıda:

"Kurban Bayramı namazını acele edip hemen kıldır.

Ramazan Bayramı namazını ise, biraz geciktirip halka va'z ve nasihatta bulun!" buyurmuştur.[2145]

Bunun için, Kurban Bayramı namazı güneş bir mızrak boyu yükselince, Ramazan Bayramı namazı ise güneş iki mızrak boyu yükselince kılınır.[2146]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ramazan Bayramında birşey yemeden namaza çıkmaz, Kurban Bayramında ise namazı kılmadıkça birşey yemezdi.[2147] Namazı kıldırıp eve dönünce de, kurbanın etinden yerdi.[2148]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ramazan Bayramında namazgâha çıkmadan önce yediği de, tek sayıda birkaç hurmadan ibaretti.[2149]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ramazan ve Kurban Bayramı için, namazdan önce guslederdi.[2150]

Hz. Ali de böyle yapar[2151] ve:

"Biz ancak Muhammed Aleyhisselâmdan yaptığını gördüğümüz şeyi yaparız!" derdi.[2152]

Peygamberimiz Aleyhisselâm bayram namazını daima Kesîr b. Salt'ın evinin yanındaki Musallâ (namazgâh)'da kıldırırdı.[2153]

Yalnız, bir defa, bayram günü yağmur yağdığı için, bayram namazını Mescidde kıldırmıştır.[2154]

Namazgâha gidilirken, Peygamberimiz Aleyhisselâmın önünde bir mızrak taşınır,[2155] namazgâhta sütre olarak önüne dikilir, Peygamberimiz Aleyhisselâm bayram namazını ona doğru yönelerek kıldırırdı.[2156]

Mızrağı taşıma vazifesi Bilal-i Habeşî tarafından yerine getirilirdi.[2157]

Peygamberimiz Aleyhisselâm bayram namazlarını bayramın birinci gününde iki rekat olarak kıldırır, bu iki rekattan ne önce, ne de sonra hiçbir namaz kılmazdı.[2158]

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre; bayram namazları için namazgâha yürüyerek gitmek sünnettendir.[2159] Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ramazan ve Kurban Bayramı namazlarına bir yoldan gider, başka bir yoldan dönerdi.[2160]

Cabir b. Semûre de:

"Ben Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte bayram namazlarını, bir değil, iki değil, birçok defalar, ezansız ve ikametsiz olarak kılmışımdır" buyurur.[2161]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ramazan ve Kurban Bayramı namazlarının birinci rekatında 7, ikinci rekatında ise 5 defa: "Allahuekber!" diyerek tekbir alırdı.[2162]

7 tekbiri kıraattan önce, 5 tekbiri ise kıraattan sonra alırdı.[2163]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; bayram namazının birinci rekatında Fâtiha'dan sonra Kaf sûresini,

İkinci rekâtında Fâtiha'dan sonra Kamer sûresini okurdu.[2164]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bayram namazının birinci rekatında Fâtiha'dan sonra A'lâ sûresini,

İkinci rekatında Fâtiha'dan sonra Haşiye sûresini okuduğu da olurdu.[2165]

Ebu Saîd el-Hudrî der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, Ramazan ve Kurban Bayramı gününde namazgâha çıkar, ilk başladığı şey namaz kıldırmak olurdu.

Sonra, namazdan çıkıp, cemaat oldukları yerde saflarında otururlarken kendisi ayakta onlara dönüp va'z eder, tavsiyelerde bulunur, ne emredecekse emrederdi.

Hatta, o sırada kimleri nereye gönderecek olursa gönderir, yahut başka birşeyin yapılmasını emredecek olursa emreder, bundan sonra namazgâhtan döner, evine giderdi."[2166]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Zilhicce ayının onuncu günü, namazgâha gitti.

Ezansız ve ikametsiz olarak iki rekat Kurban Bayramı namazını kıldırdıktan sonra irad buyurduğu hutbede kurban kesmelerini Müslümanlara emretti.[2167]

Bu, Peygamberimiz Aleyhisselâmın kıldırdığı ilk Kurban Bayramı namazı,[2168] o gün kestiği kurban da ilk kurbandı.[2169]

O gün, Selime oğulları mahallesinde kesilen kurbanların sayısı 17 idi.[2170]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine’de on yıl her Kurban Bayramında kurban kesti.[2171]

Peygamberimiz Aleyhisselâm kestiği kurbanları çift çift keser, birisini kesemeyen ümmeti için, diğerini de hem kendisi, hem ev halkı için keserdi.[2172]

Hz. Ali de, kendisinin Peygamberimiz Aleyhisselâmdan sonra iki koçu birden kurban ettiğini gören ve “Nedir bu?” diye soran Haneş’e:

“Resûlullah Aleyhisselâm, vefatından sonra, kendisi için de kurban kesmemi bana vasiyet buyurmuştu.

İşte, ben onun vasiyetini yerine getirmek üzere kesiyorum![2173] Daima da keseceğim!” demiştir.[2174]

Teşrik Tekbiri ve Alınışı

Kurban Bayramının arefe sabah namazından bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar, 23 vakitte, yalnız başına veya cemaatle kılınan farzların arkasından birer defa “Allahuekber! Allahuekber! Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber! Allahuekber ve lillâhilhamd!” diyerek tekbir getirmek, erkek kadın, imam cemaat, mukim misafir... her Müslümana vacibdir.

Buna, teşrik tekbirleri denir.[2175]

Kurbana Ait Bazı Hükümler

1. Peygamberimiz Aleyhisselâm malî durumu elverişli olan[2176] her Müslüman ev halkının her yıl Kurban Bayramında kurban kesmelerini emretmiştir.[2177]

2. Kurban; bayramın birinci, ikinci ve üçüncü günleri kesilir.[2178] Kurbanı, bayramın birinci günü kesmek daha faziletli ve sevaplıdır.[2179]

3. Kurban, bayram namazı kılınmadan önce, kesilmez. Kesilecek olursa, onun yerine, bir kurban daha kesilmesi gerekir.[2180]

4. Kurban, ancak deveden, sığırdan ve davardan olur.[2181] Kurbanlık hayvanların yaş ve diş cihetinden kurban olabilecek yaşta bulunmaları şarttır.[2182]

5. Devenin beş yaşını, sığırın iki yaşını, davarın da bir yaşını tamamlamış bulunmaları gerekir.[2183] Ancak, davarın bir yaşını tamamlayanını bulmak kolay olmazsa, gösterişli 6-7 aylık toklusu da kurban edilebilir.[2184]

6. Deve ve sığır, yedi kişiye kadar ortaklaşa kurban edilebilir.[2185]

7. Ebu Eyyûb Halid b. Zeyd el-Ensarî; bir Müslümanın kurban olmak üzere keseceği bir koyunun hem kendisi, hem ev halkı için yeterli olduğunu söylemiştir.[2186]

8. Körlüğü açıkça belli olan tekgözlü,

Hastalığı açıkça belli olan hasta,

Topallığı açıkça belli olan topal,

İlikleri kurumuş, zayıf, cılız hayvanların kurban edilmeleri caiz değildir.[2187]

Kurbanlık hayvanların kulaklarının ön ve arka taraflarının kesik ve kesiklerin yarıdan fazla olup olmadıklarına, kulaklarının uzunlamasına ve enlemesine delinmiş olup olmadıklarına da dikkat edilmelidir.[2188]

9. Peygamberimiz Aleyhisselâm; kurbanın, keskin, bilenmiş bıçakla, zahmet vermeksizin kesilmesini emir buyurmuştur.[2189]

10. Kurban kesilirken “Bismillâhi vallâhu ekber!” denilmesi gerekir.[2190]

11. Kurbanın eti hem yenir, yedirilir, hem de fakirlere dağıtılır. Azıklık olmak üzere, evde de bir miktar bırakılabilir.[2191]

12. Kurbanın ne eti, ne de derisi satılmaz. Ancak derisi evde kullanılabilir.[2192]

13. Peygamberimiz Aleyhisselâm bir hadis-i şeriflerinde:

“Âdemoğlu, Kurban Bayramı gününde, Allah katında, Allah için kurban kesip kan akıtmaktan daha sevgili bir amel işlememiştir.

Muhakkak ki, o kurban, Kıyamet günü, boynuzları, tüyleri, tırnakları ve herşeyiyle dirilip Mahşere gelir! Kesilen kurbanın kanı, daha yere düşmeden, Yüce Allah’ın kabul ve rıza dergâhına düşer!

O halde kurbanınızı Yüce Allah’ın kabul buyurup sevabını bol bol vereceği bilinci ve inancıyla, gönüllü olarak, gönlünüzden kopa kopa kesiniz!” buyurmuşlardır.[2193]

Karkaratü’l-küdr Gazası: Seferin Tarihi, Mevkii, Niçin ve Nasıl Yapıldığı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Bedir savaşından döndükten yedi gece kadar sonra idi ki,[2194] Süleym ile Gatafanların Medine’ye 8 beridlik mesafedeki Karkaratü’l-küdr mevkiinde toplandıklarını haber alınca, Abdullah b. Ümmi Mektum’u Medine’de yerine vekil bırakarak 200 kişilik bir kuvvetle Medine’den yola çıktı.

Beyaz sancağını Hz. Ali’ye taşıttı.

Küdr suyunun başına geldikleri zaman, hiç kimseyi bulamadılar. Fakat birçok hayvan izleri gördüler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ashabından bazılarını keşifle görevlendirip vadinin yukarı kısmına gönderdi. Kendisi de vadinin içine doğru ilerledi. Orada Yesar adında genç bir çobana rastladı. Ona halkın nerede olduklarını sordu.

Yesar:

“Benim onların nerede bulundukları hakkında bir bilgim yok! Ben ancak beş günlüğüne, develeri suya bırakmamak üzere buraya inmiş bulunuyorum. Bugün, dördüncü gündür. Halk su başlarına doğru çıkıp

gitmişlerdi. Biz bekârlar, hayvanları görüp gözetmekle görevliyiz!” dedi.[2195]

Gatafanlarla Süleymler, Peygamberimiz Aleyhisselâmın hareketini haber alır almaz, dağılmışlardı.[2196]

Onlarla hiçbir çarpışma olmadı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, orada üç gece kaldı.[2197]

Süleymler ile Gatafanların orada bulunan develeri iğtinam edilerek oradan dönüldü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine’ye 3 mil uzaklıktaki Sirer mevkiine geldiği zaman, develerin beşte birini ayırdıktan sonra, kalan beşte dördünü mücahidler arasında bölüştürdü.[2198] Mücahidlerden her birine 2’şer deve düştü.[2199]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; develerin esir edilen çobanı Yesar’ın Müslümanlarla namaz kıldığını görünce, kendisini azad etti, serbest bıraktı.[2200]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kısa bir müddet sonra, Galib b. Abdullah el-Leysî’nin kumandası altındaki bir askerî birliği de, Süleym oğulları ile Gatafanlar üzerine gönderdi.

Mücahidler yaptıkları çarpışmada onlardan bazılarını öldürdüler. Müslümanlardan da, üç kişi şehit oldu.

İğtinam ettikleri bir miktar deve, sığır ve davarla Medine’ye döndüler.[2201]

Kaynuka Oğulları Yahudileri Medine’den Niçin ve Nasıl Sürüldüler?

Medineli olmayan ve Ensardan birisiyle evli bulunan,[2202] Araplardan bir kadın; Kaynuka oğulları Yahudilerinin çarşısına gelip satacağı malı satmış,[2203] ziynet eşyasını yaptırmak için de[2204] bir kuyumcu Yahudinin dükkanına oturmuştu.[2205]

Yahudiler kadının yüzünü açmasını istediler. Kadın ise yüzünü açmaktan kaçındı.[2206] Kuyumcu[2207] veya Kaynuka oğulları Yahudilerinden bir adam, kadının haberi olmadan, arka tarafına oturup kadının eteğini bir dikenle sırtına iliştirdi.[2208] Kadıncağız ayağa kalkıp edeb yeri açılınca, Yahudiler gülüşmeye başladılar.

Kadının feryadı üzerine, Müslümanlardan bir zât sıçrayıp[2209] kuyumcunun ardına düştü[2210] ve onu öldürdü. Yahudiler de, toplanıp o Müslümanı şehit ettiler.[2211] Müslümanlar da, Yahudilere karşı, Müslümanları imdada çağırdılar.

Böylece, Müslümanlarla Kaynuka oğulları Yahudilerinin araları bozuldu.[2212]

Kaynuka oğulları Yahudileri, Yahudilerin en cesaretlileri idiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine'ye hicret edip geldiği zaman, onlarla da anlaşma yapmıştı.[2213]

Yüce Allah'ın Peygamberimiz Aleyhisselâma Bedir'de ihsan buyurduğu fetih ve zafer onların kıskançlıklarını ve taşkınlıklarını açığa vurdurdu.

Aradaki anlaşmayı bozdular.[2214]

Kaynuka oğulları Yahudileri, Bedir'le Uhud arasında andlaşma bozan ve Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmaya kalkan Yahudilerin ilki idi.[2215]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunu haber alınca,[2216] onları Kaynuka çarşısında topladı ve:

"Ey Yahudi topluluğu! Allah'ın Kureyş'e indirdiği ukubet ve musibet gibi bir ukubet ve musibetin sizin başınıza da gelebileceğinden sakınınız ve Müslüman olunuz!

Çünkü, siz benim gönderilen peygamber olduğumu biliyor ve bunu Kitabınızda ve Allah'ın size gönderdiği Ahd'de bulmuş bulunuyorsunuz" buyurdu.

Kaynuka oğulları Yahudileri:

"Ey Muhammed! Sen bizi kendi kavmin mi zannediyorsun?!

Kendilerinde harp ilmi olmayan bir kavimle karşılaşman seni mağrur etmesin, aldatmasın!

Sen onlardan bir fırsata nail oldun (onları yenmiş bulundun).

Vallahi, biz eğer seninle harp edersek, muhakkak, bizim nasıl insanlar olduğumuzu o zaman öğrenirsin!" diyerek Peygamberimiz Aleyhisselâma meydan okudular.

Bunun üzerine, inen âyetlerde[2217] şöyle buyuruldu:

"O küfreden (Yahudi)lere de ki: Yakında, siz de mağlup olacaksınız ve (toptan) Cehenneme sürüleceksiniz! O ne kötü yataktır!

(Bedir'de) karşılaşan iki cemiyet hakkında sizin için muhakkak bir ibret vardır.

Onlardan bir cemiyet Allah yolunda dövüşüyordu. Diğeri ise kâfirdi.

Onlar, öbürlerini (Müslümanları) dış gözleriyle kendilerinin iki katı olarak görüyorlardı.

Allah, kimi dilerse, onu yardımı ile destekler.

Şüphe yok ki, bunda kalb gözleri açık olanlar için kesin bir ibret vardır."[2218]

Kaynuka oğulları Yahudilerinin ne arazileri, ne ziraatları,[2219] ne de hurmalıkları vardı.[2220] Hepsi kuyumcu[2221] ve tüccar idiler.[2222]

Kaynuka oğulları Yahudileri hakkında ne yapılacağı da, bu hususta nâzil olan âyette[2223] şöyle açıklandı:

"Muahede eden bir kavmin hainliğini (anlar), kesin olarak endişeye düşersen, önce hak ve adalet üzere keyfiyeti kendilerine bildir ve ahitlerini at! Çünkü Allah hainleri sevmez!"[2224]

Kaynuka oğulları Yahudilerinin 700 savaş erleri vardı.[2225] Bunların 300'ü zırhlı, 400'ü zırhsızdı.[2226]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ben, Kaynuka oğulları Yahudilerinden korkuyorum!" buyurdu.[2227]

Şevval ayının ortasında, Cumartesi günü,[2228] Ebu Lübabe b. Abdulmünzir'i Medine'de yerine vekil bıraktı.[2229]

Beyaz sancağını Hz. Hamza'nın eline verip,[2230] Kaynuka oğulları Yahudilerinin üzerine yürüdü. Yahudiler kalelerine çekildiler. Ne ok attılar, ne de çıkıp çarpıştılar.[2231]

Kalelerine çekilip sığınmalarını Kaynuka oğullarına Abdullah b. Übeyy b. Selûl emretmiş ve kendilerinin de onlarla birlikte kaleye gireceklerini söylemişse de, girmemişlerdir.[2232]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onları on beş gece sıkı bir muhasara altında tuttu.[2233]

Yüce Allah onların kalblerine korku düşürdü.[2234] Peygamberimiz Aleyhisselâmın emir ve hükmüne boyun eğerek kalelerinden inip teslim oldular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onların bağlanmalarını emretti ve Münzir b. Kudâme'yi bununla görevlendirdi. Hepsinin elleri arkalarına çekilip bağlandı.[2235] Kaynuka oğulları Yahudileri Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün andlaşmalısı idiler.[2236]

Abdullah b. Übeyy, Münzir b. Kudâme'ye bağlanmış Kaynuka Yahudilerinin yanında rastlayınca:

"Çözün bağlarını ve serbest bırakın onları!" dedi.

Münzir b. Kudâme:

"Resûlullah Aleyhisselâmın bağlattığı bir kavmi mi çözdüreceksin?! Vallahi, onlardan hiçbir adam, boynu vurulmadıkça çözülemez!" dedi.

Bunun üzerine, Abdullah b. Übeyy b. Selûl fırlayıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına vardı, arkasından, elini zırh gömleğinin cebine soktu.[2237] Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Ey Muhammed! Andlaşmalarım hakkında ihsanda bulun (affet onları)!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm kızdı, yüzünü ondan çevirdi. Yüzünün rengi değişti. Ona:

“Yazıklar olsun sana! Bırak beni!” buyurdu.

Abdullah b. Übeyy:

“Hayır! Vallahi,[2238] beni Hadâik ve Buas günü[2239] aklara ve karalara karşı savunmuş olan 300 [veya 400] zırh gömlekli, 400 [veya 300] zırh gömleksiz andlaşmalılarım hakkında ihsanda bulunmadıkça, seni bırakmam![2240]

Sen onları bir tek sabahta öldüreceksin,[2241] öldürmek istiyorsun![2242]

Ey Muhammed! Sen devrin aleyhimize dönmesinden, başa musibetler gelmesinden korkmaz mısın?[2243]

Vallahi, ben devrin aleyhimize dönmesinden ve başımıza musibetler gelmesinden korkan bir kimseyim.[2244] Ben devrin aleyhimize dönmeyeceğinden, başımıza musibetler gelmeyeceğinden emin değilim!” dedi.[2245]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Abdullah b. Übeyy’in onları affettirmek için direnip durduğunu görünce:[2246]

“Çözün onların bağlarını! Allah onlara lânet etsin ve onlarla birlikte olanlara da lânet etsin!” diyerek, Medine’den sürülüp çıkarılmalarını emir buyurdu.[2247]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl Kaynuka oğulları Yahudilerini öldürülmekten böylece kurtardıktan sonra, onları Medine’den sürülmekten de affettirip yerlerinde bıraktırmak için, Yahudilerle birlikte Peygamberimiz Aleyhisselâmla konuşmak istedi.

Kapıda Uveym b. Sâide’yi buldu.

İçeri girmek isteyince, Uveym b. Sâide, onu geriye itip:

“Resûlullah Aleyhisselâm sana izin vermedikçe içeri giremezsin!” dedi.

Abdullah b. Übeyy içeri girmek için Uveym’i itti.

Uveym de kızıp onu itince, Abdullah b. Übeyy’in duvara çarpan yüzünden kan akmaya başladı.

Yahudi andlaşmalılarından, yanında bulunanlar, bağırarak:

“Ey Ebu Hubab! Biz senin yüzünü bu musibete uğratan bir yurtta hiçbir zaman oturmayız ve durumu değiştirmeye de gücümüz yetmez!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Kaynuka oğulları Yahudilerinin mallarını teslim almaya Ubâde b. Sâmit’i memur etti.[2248] Ubâde b. Sâmit de, Abdullah b. Übeyy b. Selûl gibi, Kaynuka oğulları Yahudilerinin andlaşmalısı idi.

Kaynuka oğulları Yahudileri Peygamberimiz Aleyhisselâmla andlaşmalarını bozup savaşmaya kalkıştıkları zaman, Abdullah b. Übeyy onların işleriyle ilgilenmiş, onların yanında yer almış; Ubâde b. Sâmit ise Peygamberimiz Aleyhisselâma gelip:

“Yâ Rasûlallah! Ben Allah’ı ve Allah’ın Resûlünü ve mü’minleri dost edindim! Kaynuka oğulları kâfirlerinin andlaşmalısı olmaktan ve onların dostluklarından kendimi uzak kıldım!” demiştir.

Bunun üzerine inen âyetlerde[2249] şöyle buyurulmuştur:

“Ey iman edenler! Yahudileri de, Nasranîleri de kendinize yâr ve dost edinmeyiniz! Onlar ancak birbirlerinin yârânıdırlar. İçinizden kim onları dost edinirse, o da onlardandır! Şüphesiz ki, Allah o zalimler güruhuna muvaffakiyet vermez.

İşte, kalblerinde bir maraz bulunan kimselerin ‘Musibetin aleyhimize dönmesinden korkuyoruz!’ diyerek onların arasında koşuştuklarını görürsün. Belki Allah fetih veya kendi katından bir emir getirecek de, onlar yüreklerinde gizledikleri şeye karşı pişman olacaklardır.

İman edenler de, diyecekler ki: ‘Her halde, sizinle beraber olduklarına dair yeminlerini te’kide çalışarak Allah’a and içenler, bunlar mı? Onların bütün yaptıkları boşa gitmiş, bu sûretle onlar en büyük zarara uğrayan kimseler olmuşlardır!’

Ey iman edenler! İçinizden kim dininden dönerse, Allah mü’minlere karşı alçakgönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve zorlu, Kendisinin onları seveceği, onların da Kendisini seveceği bir kavim getirir ki, onlar Allah yolunda savaşırlar ve hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmezler.

Bu, Allah’ın lutuf ve inâyetidir ki, onu, kime dilerse ona verir. Allah ihsanı bol olan, en çok bilendir.

Sizin yârınız ancak Allah'tır, onun Resûlüdür, Allah'ın emirlerine boyun eğici olarak namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren o mü'minlerdir. Kim Allah'tan, Peygamberinden ve iman edenlerden yüz çevirirse, hiç şüphe yok ki, galebeyi kazanacak olanlar, Allah'ın yardımcılarının ta kendisidirler."[2250]

Kaynuka oğulları Yahudileri, Ubâde b. Sâmit'e:

"Ey Velid'in babası! Biz senin andlaşmalın idik. Sen bize ne diye böyle yaptın?!" dediler.

Ubâde b. Sâmit, onlara:

"Siz Resûlullah Aleyhisselâma savaş açtığınız zaman, ben Resûlullah Aleyhisselâma gidip:

'Yâ Resûlullah! Ben onlardan ve onlarla yapmış olduğum andlaşmadan uzağım!' dedim" dedi.

Abdullah b. Übeyy de,

"Sen andlaşmalılarından uzaklaştın ha?! Onların bu hususta sende tutuştuğu eli vardı!?" dedi.

Ubâde b. Sâmit:

"Ey Hubab'ın babası; kalbler değişti. İslâmiyet ahidleri yok etti!" dedi.

Kaynuka oğulları Yahudilerine üç gün içinde Medine'yi terketmeleri emredildi.

Verilen üç günlük mühlet bitince, Kaynuka oğulları Yahudileri Şam'a doğru yola çıktılar.

Ubâde b. Sâmit onlarla birlikte Zübab'ın arkasına kadar gidip oradan geri döndü.

Kadınlar ve çocuklar develere bindirilmişlerdi. Erkekler yaya yürümekte idiler.

Vâdi'l-kurâ'ya varınca, orada bir ay oturdular.

Vâdi'l-kurâ Yahudileri onların yayalarına binek, kendilerine de yiyecek verdiler.

Kaynuka oğulları Yahudileri Ezriat'a kadar gidip orada yerleştiler.[2251] Orada yaşamları da pek az sürdü.[2252] Yok olup gittiler.[2253]

***

Kaynuka oğulları Yahudilerinin kalelerinde pek çok silah ve kuyumculuk âlet ve edevatı bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; kendisi için:

Ketum, Revha', Beyzâ diye anılan 3 yay ile,

2 adet zırh gömlek,

3 adet kılıç,

3 adet de mızrak aldı.

Muhammed b. Mesleme ile Sa'd b. Muaz'a da birer zırh gömlek hediye etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Kaynuka oğulları Yahudilerinin bıraktıkları mallarından başkumandanlık hakkı olarak beğendiği yay, kılıç ve zırh gömlekler ve mızraklarla beşte birini ayırdıktan sonra, kalan beşte dördünü Müslümanlar arasında bölüştürdü.[2254]

Sağdıye diye anılan zırh gömlek, Davud Aleyhisselâmın Câlut'la çarpışmaya çıktığı zaman üzerinde bulunan zırh gömlekti.[2255]

Osman b. Maz'un'un Vefat Edişi

Ensar kadınlarından Ümmü'l-A'lâ'nın bildirdiğine göre; Mekkeli Muhacirler Medine'ye hicret edip geldikleri zaman, Ensar (Medineli Müslümanlar) onları evlerine indirip ağırlamak için paylaşamadılar, nihayet kur'a çekiştiler.

Kur'ada Osman b. Maz'un kendilerine düştü.[2256]

Osman b. Maz'un, onların yanlarında iken hastalanıp,[2257] Bedir savaşından sonra,[2258] Hicretin 30. ayında, Şaban ayının başlarında[2259] vefat etti.[2260]

Vefat ettiği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm onun yanına girdi.[2261] İki gözünün arasından[2262] öptü.[2263] Ağladı.[2264] Gözlerinden akan yaşlar onun yanağına damladı.[2265]

Osman b. Maz'un yıkandı, giydiği elbisesi ile de kefenlendi.[2266]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun üzerine dört tekbirle namaz kıldı.[2267]

Ümmü'l-A'lâ, Osman b. Maz'un'a:

"Ey Ebu Sâib! Allah seni rahmetine kavuşturdu! Allah'ın sana ikramda bulunduğuna ben şehadet ederim!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'ın ona ikramda bulunduğunu sen nereden biliyorsun?" diye sordu.

Ümmü'l-A'lâ:

"Bilmiyorum! Babam, anam sana fedâ olsun yâ Rasûlallah! Allah ona ikram etmez de, kime eder?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ona Rabbinden ölüm gelmiş, şimdi o ölmüş bulunuyor.

Vallahi, ben onun hakkında ancak hayır dilerim.

Ben, Allah'ın Resûlü olduğum halde, bana ne yapılacağını ben bilmem!" buyurdu.[2268]

Osman b. Maz'un'un zevcesi de:

"Osman b. Maz'un! Cennet sana kutlu olsun!" demişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ona hiddetli bir bakışla bakıp:

"Sen bunu nereden biliyorsun?!" diye sordu.

Kadın:

"Yâ Rasûlallah! O senin süvarin ve sahabin ya!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Vallahi, ben onun iyiliğinden başka birşey bilmiyorum!

Ben Resûlullah olduğum halde, bana ne yapılacağını ben bilmem![2269]

Onun hakkında, 'O Allah'ı ve Resûlünü severdi' demen yetişir!" buyurdu.[2270]

Ümmü Hârice de Osman b. Maz'un'un vefatında onun mutluluğa erdiğini tebrik ve tebşir edince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kim bu konuşan?" diye sordu.

Ümmü Hârice:

“Yâ Rasûlallah! Osman b. Maz’un’dur bu!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Osman b. Maz’un’dur bu! Onda biz hayırdan başka birşey görmedik!

Bununla birlikte, Resûlullah olduğum halde, vallahi bana ne yapılacağını ben bilmem!” buyurdu.[2271]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Osman b. Maz’un gibi faziletli bir sahabi hakkında böyle buyurması ashaba çok ağır geldi, onları kaygılandırdı.[2272]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Osman b. Maz’un için:

“Sen dünyadan hiçbir şeye bürünmeden çıkıp gittin!” buyurdu ve onu Bakiyy kabristanında hazırlanan kabrine gömdürdü.[2273]

“Osman b. Maz’un; o, bizim ne güzel selefimizdir!’” buyurdu.[2274]

Allah ondan razı olsun!

Osman b. Maz’un’un kabrinin başında, Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte, Osman b. Maz’un’un oğlu Sâib, Osman b. Maz’un’un iki kardeşi Abdullah ve Kudâme ile Hâris’in oğlu Ma’mer de ayakta dikildiler.[2275]

Bakiyy kabristanına Muhacir Müslümanlardan ilk gömülen, Osman b. Maz’un oldu.[2276]

Peygamberimiz Aleyhisselâm kızı Hz. Rukayye’yi kabre koydururken de:

“Hayırlı selefimiz Osman b. Maz’un’a katıl!” buyurmuştur.[2277]

Ümmü’l-A’lâ der ki:

“Osman b. Maz’un’dan dolayı mahzun bir halde uyuduğum zaman, rüyamda ona ait akar bir su gördüm. Gidip bunu Peygamber Aleyhisselâma haber verdim. Peygamber Aleyhisselâm ‘Bu, onun amelidir!’ buyurdu.”[2278]

Hz. Fâtıma’nın Hz. Ali ile Nikâhlanışı ve Evlenişi

Hz. Fâtıma’nın Talipleri

Hz. Fâtıma’ya ilk önce Hz. Ebu Bekir talip oldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Ey Ebu Bekir! Ben onun hakkında ilahî hükmü bekliyorum” buyurdu.

Hz. Ömer Hz. Ebu Bekir’in yanına gelince, Hz. Ebu Bekir bunu ona haber verdi.

Hz. Ömer:

“Ey Ebu Bekir! Resûlullah Aleyhisselâm seni reddetmiş!” dedi.

Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer’e:

“Fâtıma’yı Peygamber Aleyhisselâmdan sen de iste!” dedi.

Hz. Ömer gidip isteyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ebu Bekir’e söylediği gibi:

“Ben onun hakkında ilahî hükmü bekliyorum!” buyurdu.

Hz. Ömer Hz. Ebu Bekir’e haber verdi.

Hz. Ebu Bekir ona:

“Ey Ömer! Resûlullah Aleyhisselâm seni reddetmiş!” dedi.[2279]

Kureyş eşrafından daha başka zâtlar da, Hz. Fâtıma’yı Peygamberimiz Aleyhisselâmdan istediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, hepsine de, Hz. Ebu Bekir’e verdiği cevap gibi cevaplar verdi.[2280]

Hz. Ali der ki:

“Azadlı kadın kölem, bana:

‘Fâtıma’nın Resûlullah Aleyhisselâmdan istenildiğini biliyor musun?’ diye sormuştu. Ona:

‘Bilmiyorum!’ dedim.

‘Resûlullah Aleyhisselâma gidip Fâtıma’yı sana nikâhlamasını istemekten seni alıkoyan nedir?’ diye sordu.

‘Yanımda, onunla evlenebileceğim birşeyim yok!’ dedim.

‘Resûlullah Aleyhisselâma gidersen, onu muhakkak sana nikâhlar!’ dedi.

Vallahi, bu hususta bana yalvarmaktan geri durmadı.”[2281]

Hz. Ali’ye akrabaları (Hâşim oğulları) da:

“Fâtıma’yı, Resûlullah Aleyhisselâma gidip, bir de sen iste bakalım!” dediler.

Hz. Ali:

“Ebu Bekir ve Ömer’den sonra ha!?[2282] Ebu Bekir ve Ömer reddedildikten sonra benim de reddedilmeyeceğimden emin değilim![2283] Resûlullah Aleyhisselâm, Fâtıma’yı, isteyen Kureyş eşrafından hiçbirine nikâhlamadı” dedi.[2284]

Hz. Ali’ye, akrabaları, kendisinin Resûlullah Aleyhisselâmla olan yakın akrabalığını ileri sürerek[2285] Hz. Fâtıma’yı ondan istemesi için baskı yaptılar.[2286] Sa’d b. Muaz da, bu hususta Hz. Ali’yi teşvik ve ikna etti.[2287]

Hz. Ali der ki:

“Nihayet, Resûlullah Aleyhisselâmın huzuruna girdim. Kendisinin bütün manevî vakar ve heybeti üzerindeydi.

Önüne oturdum, susup durdum, konuşmaya kâdir olamadım.

Bana:

‘Sen neye geldin, senin bir hâcetin mi var?

Herhalde Fâtıma’yı istemeye geldin!’ buyurdu.

‘Evet!’ diyebildim.”[2288]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ali’ye:

“Fâtıma’ya mehir olarak verebileceğin, yanında birşey var mı?” diye sordu.

Hz. Ali:

“Atım ve küçük bir zırh gömleğim var!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Atın sana lâzımdır. Zırh gömleğini sat!” buyurdu.[2289]

Bunun üzerine, Hz. Ali zırh gömleğini Hz. Osman’a[2290] 480 dirheme sattı.[2291] Hz. Osman da, onu hediye olarak Hz. Ali’ye geri verdi.

Hz. Ali dirhemler ve zırh gömlekle gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Osman'a dua etti.[2292]

Hz. Ali, 480 dirhemi Peygamberimiz Aleyhisselâmın önüne koydu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ondan bir avuç alarak Bilal-i Habeşî'ye verip koku alınmasını ve Hz. Fâtıma'ya çeyiz hazırlamalarını emir buyurdu.[2293]

Hz. Fâtıma'nın Çeyizi ve Ev Eşyası

1. 1 adet kadife yorgan,[2294]

Bunu uzunluğuna örtündükleri zaman sırtları açılır, enine örtündükleri zaman başları açılırdı.[2295]

2. Yüzü deri, içi lif dolu, dayanılacak, yaslanılacak 1 adet yüz yastığı,[2296]

3. İkisinin içi lif, ikisinin içi de yün dolu 4 adet yastık,

4. Birinin yüzü keten bezi içi lif, diğerinin yüzü keten bezi içi ot dolu 2 adet döşek,[2297]

5. Tabaklanmamış 1 adet koç postu,[2298]

Uyuyacakları zaman, bu postun yünlü tarafını üstüne çevirip döşek yaparlar, başlarını da yüzü deriden, içi lif dolu yastığa koyarlardı.[2299]

6. Hurma yaprağından bükülü iple örülmüş 1 adet serir (somya),[2300]

7. Gönden dikilmiş 1 adet su kırbası (tulumu),[2301]

8. Topraktan (saksıdan) yapılmış 2 adet çanak çömlek,

9. Gönden dikilmiş 1 adet su bardağı,[2302]

10. 1 adet elek,

11. 1 adet silgi bezi,[2303]

12. 2 adet el değirmeni,[2304]

13. Ensar kadınlarından birisi tarafından Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'ye hediye edilen, eski Yemen işi, sanatlı, üzerleri gümüşle işlenmiş 2 kat elbise.[2305]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Nikâhta Hutbe İrad Edişi ve Nikâh Kıyışı

Enes b. Malik der ki:

“Günlerce sonra, Peygamber Aleyhisselâm, beni yanına çağırıp:

‘Ey Enes! Git, bana Ebu Bekri’s-Sıddîk’ı, Ömer b. Hattab’ı, Osman b. Affan’ı, Abdurrahman b. Avf’ı, Sa’d b. Ebi Vakkas’ı, Talha’yı, Zübeyr’i ve Ensardan bir hayli sayıda Ensarı benim yanıma çağır!’ buyurdu.

Ben de gidip onları çağırdım.

Onlar Peygamber Aleyhisselâmın yanında toplandıkları zaman, Peygamber Aleyhisselâm:

‘Hamd olsun Allah’a ki, verdiği nimetlerle övülen O’dur!

Kuvvet ve kudretinden dolayı kendisine ibadet edilen O’dur!

Mülk ve saltanatından dolayı kendisine boyun eğilen O’dur!

Azabından korkulan, yanındaki nimetleri umulan O’dur!

Yerde ve göklerde hükmünü yürüten O’dur!

Kudretiyle halkı yaratan, hikmetiyle mümtaz kılan, izzetiyle sağlamlaştıran O’dur!

Gönderdiği dini ve Peygamberi Muhammed’le halkı şereflendiren O’dur!

Yüce Allah karşılıklı hısımlıkla nesebleri birbirine katmayı emir buyurmuş, farz kılmış ve bununla günahları ortadan kaldırmıştır.

Yüce Allah kazânın kadere göre, kaderin de kazâya göre cereyanını emir buyurmuştur.

Her kaderin eceli, her ecelin de Kitab’da yeri vardır.

Yemhullâhü mâ yeşâu ve yusbitu ve indehû ummu’l-kitâb [Ra’d: 39= Allah ne dilerse (onu yapar. Bazısını) imha eder (vücûda getirmez, bazısını da) vücuda getirir. Ana Kitab (Levh-i Mahfuz) O’nun nezdindedir].

Yüce Allah, Hatice’nin kızı Fâtıma’yı Ebu Talib’in oğlu Ali’ye nikâhlamamı bana emir buyurdu.

Sizler şahit olunuz: Fâtıma’yı 400 miskal gümüş mehirle Ali’ye nikâhladım’ buyurdu.

Sonra da, bir tabak hurma koruğu, çağlası getirtip önümüze koydurdu ve kapıştırdı.

Fâtıma ile Ali hakkında da:

‘Allah sizin dağınık işlerinizi toplasın! Nikâhınızı mübarek kılsın! İkinizden güzel ve pek çok nesil çıkarsın![2306] Allah’ım! Bu evliliği ikisi hakkında da mübarek kıl!’ diyerek dua etti.”[2307]

Gerdek Töreni ve Dua

Peygamberimiz Aleyhisselâmın dadısı Ümmü Eymen Bereke Hatunun anlattığına göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Fâtıma’yı gerdeğe koyacağı zaman, kendisi gelinceye kadar Hz. Fâtıma’nın yanına girmemesini Hz. Ali’ye emir buyurmuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm gelip kapıyı çaldı.

Ümmü Eymen Hatun karşıladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm selam verdi. İçeri girmek için izin istedi. İzin verilince, içeri girdi ve:

“Kardeşim burada mı?” diye sordu.

Ümmü Eymen Hatun:

“Babam, anam sana fedâ olsun yâ Rasûlallah! Senin kardeşin kim?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ali b. Ebi Talib!” buyurunca, Ümmü Eymen Hatun:

“Sen kızını onunla nikâhladığına göre, o senin nasıl kardeşin olur?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Bu, böyledir! [Yâni, o benim dinde kardeşim olur, Fâtıma ile evlenmesinde dinen sakınca yoktur]” buyurdu.[2308]

Sonra da, bir kapla su getirtti, abdest aldı.[2309]

Hz. Ali’yi çağırdı. Abdest suyundan onun göğsüne ve iki omuzunun arasına serpti.

Sonra Hz. Fâtıma’yı çağırdı.

Ona da aynısını yaptıktan, göğsüne ve iki omuzunun arasına su serptikten sonra, kendisini ev halkının en hayırlısına nikâhladığını söyledi.[2310]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Fâtıma için, önünden ve ardından:

“Ey Allah’ım! Fâtıma ve zürriyeti hakkında, kovulmuş şeytandan sana sığınırım!” diyerek dua etti.

Hz. Ali için de aynı şekilde dua ettikten sonra, ona:

“Allah’ın ismi ve bereketiyle gir zevcenin yanına!” buyurdu.[2311]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, evlenen bir kimseyi tebrik edeceği zaman:

“Allah bunu senin için mübarek kılsın!

Allah’ın bereketi senin üzerinde olsun!

Allah ikinizi hayırda birleştirsin!” diyerek dua ederdi.[2312]

Velime Cemiyeti ve Ziyareti

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Bilal-i Habeşî’ye:

“Ey Bilal! Ben evlenme sırasında ümmetimin yemek yedirmelerini sünnet edinmelerini arzu ediyorum![2313] Ali için bir velime ziyafeti gerekir!” buyurunca, Ensardan Sa’d b. Muaz:

“Benden bir koç var!”

Kimisi

“Benden şu var!”

Kimisi de:

“Benden şu kadar darı var!” dedi.[2314]

Hz. Ali yarım ölçek arpa almak için zırh gömleğini bir Yahudiye rehin olarak bıraktı.[2315]

Düğün yemeği hays diye anılan tatlı bir yemekti[2316] ki, çekirdeği çıkarılmış hurma, saf yağ ve yoğurt kurusu ile iyice karılıp karıştırılmak, bazan içine sevık (kavut) da katılmak suretiyle yapılan bir yemekti.[2317]

Muhacirler ile Ensar takım takım gelerek yemek yiyip dağıldılar.[2318]

Hz. Fâtıma’nın Hz. Ali ile evlenişi Hicretin 2. yılında, Bedir savaşından sonra,[2319] Zilhicce ayında idi.[2320]

Peygamberimiz Aleyhisselâma Ev Halkı İçinde En Sevgili Olanları

Peygamberimiz Aleyhisselâma, ev halkı içinde kadınlardan en sevgilisi Hz. Fâtıma, erkeklerden de Hz. Ali idi.[2321]

Peygamberimiz Aleyhisselâm bir gazâdan, bir seferden dönüp Medine'ye geldiği zaman, ilk önce Mescide gidip iki rekat namaz kılar, sonra Hz. Fâtıma'ya uğrar, daha sonra zevcelerinin yanına giderdi.[2322]

Yeni Evlilerin Dilekleri

1. Yeni evliler bir müddet sonra Peygamberimiz Aleyhisselâma başvurarak kendilerine bir ev vermesi için Neccar oğullarından Hârise b. Numan'a söylemesini rica ettiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onların bu isteğini Hârise'ye duyurmaktan utandı.

Fakat, Hârise b. Numan bunu haber alınca, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi ve:

"Yâ Rasûlallah! Haber aldım ki, Fâtıma ayrı bir eve taşınmak için sana başvurmuş. Neccar oğulları evlerinin en yakını olan benim şu evlerim, senindir! Benim canım ve malım ancak Allah'ın ve Resûlünündür!

Vallahi yâ Rasûlallah! O mülkü benden alman, bana bırakmandan daha hoş, daha makbuldür" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm;

"Doğru söyledin! Allah senin mallarını bereketlendirsin!" buyurdu. Verilen eve Hz. Fâtıma'yı yerleştirdi.[2323]

***

2. Hz. Ali, bir gün, Hz. Fâtıma'ya:

"Vallahi, değirmen taşı dişemek, bilemekten göğsüm rahatsızlaştı, ağrır oldu.

Yüce Allah babana esir göndermiştir. Gitsen de, esirin bana yardım etmesini babandan istesen!" dedi.

Hz. Fâtıma:

“Vallahi, benim de un öğütmekten ellerim kabardı” dedi ve kalkıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gitti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Fâtıma’ya:

“Ey kızcağızım! Ne için geldin?” diye sordu.

Hz. Fâtıma:

“Sana selam vereyim diye geldim!” dedi, isteğini dile getirmekten utanıp geri döndü.

Hz. Ali, ona:

“Ne yaptın?” diye sordu.

Hz. Fâtıma:

“İsteğimi dile getirmekten utandım” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına ikisi birlikte gittiler.

Hz. Ali:

“Vallahi yâ Rasûlallah! Değirmen taşı dişemek, bilemekten göğsüm rahatsızlaştı, ağrır oldu” dedi.

Hz. Fâtıma da:

“Ün öğütmekten ellerim kabardı. Allah’ın sana gönderdiği esiri bize hizmet ettirsen de, biraz ferahlasak, güçlensek!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Vallahi, onu size hizmet ettirmek için veremem!

Ben daha Ehl-i Suffa’yı çağırıp da karınlarına sokacak, kendilerini giyindirecek birşey bulamadım.

Ben onu satıp Ehl-i Suffa’yı geçindireceğim!” buyurdu.

Hz. Fâtıma ve Hz. Ali, evlerine döndüler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onların yanlarına vardı ve:

“Ben size benden istediğiniz şeyden daha hayırlısını haber vereyim mi?” diye sordu.

“Olur! Haber ver!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Döşeğinize gireceğiniz zaman 33 defa ‘Sübhânallah’ diyerek tesbih ediniz.

33 defa ‘Elhamdulillâh’ diyerek Allah’a hamd ediniz.

34 defa da ‘Allahuekber!’ diyerek Allah’ı tekbir ediniz.[2324]

Ey Fâtıma! Allah’tan kork! Rabbinin emrini yerine getir! Kocanın hizmetini de gör!” buyurdu.[2325]

Bunun üzerine, Hz. Fâtıma:

“Ben Allah’tan ve Allah’ın Resûlünden râzıyım!” dedi[2326] ve bunu iki kere tekrarladı.[2327]

Yeni Evlilerin Altı Ay Sabah Namazlarına Kaldırılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; altı ay, sabah namazına çıkarken Hz. Fâtıma’nın kapısının önünde durup:

“Ey Muhammed’in ev halkı! Haydi namaza!” buyurmuş ve Ahzab sûresinin “...Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden günah kirini gidermek, sizi tertemiz yapmak ister!” mealindeki 33. âyetini okumuştur.[2328]

Ziynet Eşyası Hususunda Hz. Fâtıma’nın Uyarılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm bir gün Hz. Fâtıma’nın kapısına geldiği zaman, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’in üzerlerine gümüşten birer bilezik dikildiğini görür görmez, içeri girmeden geri döndü.

Hz. Fâtıma, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu bileziklerden dolayı içeri girmediğini tahmin ederek, onları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’in üzerlerinden söktü.

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ağlaşmaya başlayınca, onları aralarında bölüştürdü. Ağıtları dinlemeden, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına vardılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm bilezikleri alıp Sevban’a:

“Ey Sevban! Şunları filan oğullarına götür!

Fâtıma’ya deniz hayvanı dişlerinden yapılan bir gerdanlıkla fil kemiğinden yapılan iki bilezik satın al!

Çünkü, bunlar benim ev halkımdır!

Onların dünya hayatlarında, dünya metalarının üstünlerinden nasiplenmelerini arzu etmem!” buyurdu.[2329]

***

Resûlullah Aleyhisselâm bir gün Hz. Fâtıma’ya gelmişti. Kapının işlemeli, süslü perde ile perdelenmiş olduğunu görünce, içeriye girmeden dönüp geri gitti.

Hz. Ali gelip Hz. Fâtıma’yı üzüntülü görünce:

“Sana ne oldu?” diye sordu.

Hz. Fâtıma da:

“Resûlullah Aleyhisselâm bana gelmişti. Fakat içeri girmedi. Buna üzülüyorum! dedi.

Hz. Ali hemen Resûlullah Aleyhisselâmın yanına vardı ve:

“Yâ Rasûlallah! Sen Fâtıma’ya gelmiş, içeriye girmemişsin. Bu onu son derece üzmüş!” dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

“Benim dünya ile ne işim var? Benim işlemeli perde ile ne işim var?” buyurdu.

Hz. Ali Hz. Fâtıma’ya gelip Resûlullah Aleyhisselâmın sözünü haber verdi.

Hz. Fâtıma:

“Resûlullah Aleyhisselâma sor: O perdeyi ne yapmamı emrediyor?” dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

“Fâtıma’ya söyle! O perdeyi filan oğullarına göndersin!” buyurdu.[2330]

Zekât Farizası

Zekât ve Sadakanın Anlam ve Hikmetleri

Zekât; lugatta, temizlik, nema (artma, çoğalma), medih (övgü) demek olup, Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadis-i şeriflerde bütün bu anlamlarda kullanılmıştır.[2331]

Zekâta zekât denilmesi, zekâtı verilen malın dünyada halefi ile çoğalıp artmasından, ahirette de sevaba vesile olmasından dolayıdır.[2332]

Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de:

"...(Hayır için), ne harcarsanız, O (Allah), bunun ardından (daha iyisini) lutfeder;"[2333]

"Onların mallarından bir sadaka al ki, bununla kendilerinin (günahlardan) temizlenmelerine ve hasenelerinin çoğalarak muhlisler derecesine yükselmelerine sebep olur" buyurmuştur.[2334]

Mallar zekâtla, bedenler de fıtır sadakası ile arınır.[2335]

Sadaka da, zekât gibi, insanın malından bir kısmını Allah'a yakınlık maksadıyla ayırıp yoksullara verdiği şeye denilmekle birlikte; zekât, genel olarak farzlarda, sadaka ise nafilelerde kullanılagelmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de bazan zekât yerine sadaka sözü de kullanılmıştır.[2336]

Zekâtın Daha Önceki Peygamberlerin Şeriatlarında da Yer Alışı

Kur'ân-ı Kerîm'de açıklandığına göre; İbrahim, İshak ve Yâkub Aleyhisselâmlara da zekât emredilmiş;[2337] İsrail oğullarından da zekât için kesin söz alınmış,[2338] zekât verenler azaptan kurtulup ilahî rahmete ermişlerdir.[2339]

İsmail Aleyhisselâmın da kavmine zekâtı emrettiği;[2340] İsa Aleyhisselâma da zekâtın emrolunduğu görülür.[2341]

İslâm Dininin Beş Temelinden Birisi Olan Zekâtın Mahiyeti ve Farz Kılınış Tarihi

Zekât ve sadaka aslında zenginlerin fakirlere bir bağışları değil, Yüce Allah'ın zenginlerin mallarına yoksullar için koymuş olduğu bir haktır,[2342] İslâm dininin beş temelinden birisini oluşturan bir zenginlik vergisidir.[2343]

Zekât, zengin Müslümanlara farz olarak emredilmiş,[2344] Kur'ân-ı Kerîm'de 32 defa namazla birlikte anılmıştır.

Zekât, Hicretin 2. yılında, Ramazan’dan ve fıtır sadakasının vacib kılınmasından sonra farz kılınmıştır.[2345]

Zekât, farz ve vacib olmak üzere ikiye ayrılır. Farz olan zekât, mal zekâtıdır. Vacib olan zekât da, fıtır sadakasıdır.[2346]

Zekâtın Nelerden ve Ne Kadar Verileceğinin Allah’ın Emriyle Peygamberimiz Aleyhisselâm Tarafından Bir Yazı ile Tesbit ve Tahsil Edilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Yüce Allah’tan telakki eylediği emir üzerine,[2347] zekât (ın nelerden, kaçta kaç verileceği ve ne kadar malı olana farz kılındığı) hakkında yazdırdığı yazıyı kılıcına bağladı, vefatına kadar yanında bulundurdu ve ona göre amel etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâmdan sonra Hz. Ebu Bekir, Hz. Ebu Bekir’den sonra Hz. Ömer de ona göre amel etti.[2348]

İmam Zührî (vefatı: 124 Hicrî) şöyle der:

“Bu, Resûlullah Aleyhisselâmın zekât hakkında yazdırdığı yazının bir nüshasıdır ki, (aslı) Ömer b. Hattab ailesi yanında bulunmaktadır.

Onu bana Salim b. Abdullah b. Ömer okuttu da, hepsini olduğu gibi ezberledim.

O, Ömer b. Abdülaziz’in, Abdullah b. Abdullah b. Ömer ile Salim b. Abdullah b. Ömer’e istinsah ettirdiği nüshadır.”[2349]

Ömer b. Abdülaziz; Medine valisi olduğu zaman, buna göre amel etmelerini zekât memurlarına emretmiş, Halife Velid b. Abdülmelik’e de bu hususta bir yazı yazmış, o da bu hususta yazılanlara göre amel etmelerini zekât memurlarına emretmiştir.

En sonunda, Hişam b. Hâni’, bütün zekât memurlarına bu zekât yazısından birer nüsha göndererek buna göre amel etmelerini ve bunun dışına çıkmamalarını onlara emretmiştir.[2350]

Hz. Ali de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın zekât hakkındaki yazısından yazdığı yazıyı kılıcına bağlamıştı.[2351]

Deve Zekâtı

1. Beş devede bir koyun,

2. On devede iki koyun,

3. Onbeş devede üç koyun,

4. Yirmi devede dört koyun verilir.

5. Develerin sayısı yirmibeşe erişince, otuzbeşe kadar, bir tane bint-i mehad (bir yaşını doldurmuş, iki yaşına basmış dişi deve),

6. Develerin sayısı otuzaltıya erişince, kırkbeşe kadar, bir tane bint-i lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış dişi deve),

7. Develerin sayısı kırkaltıya erişince, altmışa kadar, bir tane hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış, puğur basacak dişi deve),

8. Develerin sayısı altmışbire erişince, yetmibeşe kadar, bir tane cezea (dört yaşını doldurmuş, beş yaşına basmış dişi deve),

9. Develerin sayısı yetmişaltıya erişince, doksana kadar, iki tane bint-i lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış dişi deve),

10. Develerin sayısı doksanbire erişince, yüzyirmiye kadar, iki tane hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış dişi deve)'yi zekât olarak vermek vaciptir.

11. Develerin sayısı yüzyirmiden fazla olunca, her kırk devede, zekât olarak bir tane bint-i lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış dişi deve),

12. Her elli devede de, bir tane hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış dişi deve)'yi zekât olarak vermek vardır.[2352]

13. Sayısı dörtten fazla olmayan develer için zekât yoktur.

Fakat, sahibi kendiliğinden vermek isterse, verir.

14. Bir kimsenin develerinin sayısı zekât olarak bir tane cezea (dört yaşını doldurmuş, beş yaşına basmış dişi deve) vermeyi gerektirir de develeri arasında bu yaşta dişi deve bulunmaz ve fakat hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış dişi deve) bulunursa, zekât olarak bunu ve bununla birlikte ya iki tane koyunu ya da yirmi dirhemi daha verir.

15. Bir kimsenin develerinin sayısı zekât olarak bir tane hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış dişi deve) vermeyi gerektirir de, develeri

arasında hıkka bulunmaz, cezea (dört yaşını doldurmuş, beş yaşına basmış dişi deve) bulunursa -zekât tahsil memuru tarafından tahsil olunduğuna göre- memur mal sahibinden cezeayı kabul eder, aradaki fark için mal sahibine ya yirmi dirhem ya da iki koyun verir.

16. Bir kimsenin develerinin sayısı bir tane hıkka (üç yaşını doldurmuş, dört yaşına basmış dişi deve)'yi zekât olarak vermeyi gerektirir de, develeri arasında böylesi bulunmaz, bint-i lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış dişi deve) bulunursa, bunu zekât olarak vermekle birlikte aradaki fark için de ayrıca ya iki koyun daha ya da yirmi dirhem daha verir.

17. Bir kimsenin develerinin sayısı zekât olarak (1) tane bint-i lebun (İki yaşını doldurmuş üç yaşına basmış dişi deveyi vermeyi gerektirir de, develere arasında hıkka (üç yaşını doldurmuş dört yaşına basmış dişi deve) bulunursa -zekâtın zekât memuru tarafından tahsil olunduğuna göre- bu hıkka kabul olunur, aradaki fark için de mal sahibine ya yirmi dirhem ya da iki koyun verilir.

18. Bir kimsenin develerinin sayısı zekât olarak bir tane bint-i lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış dişi deve) vermeyi gerektirir, develeri arasında böylesi bulunmaz da bint-i mehad (bir yaşını doldurmuş, iki yaşına basmış dişi deve) bulunursa, mal sahibi zekât olarak onu ve aradaki fark için de ya yirmi dirhem ya da iki koyunu daha verir.[2353]

19. Bir kimsenin develerinin sayısı zekât olarak bir tane bint-i mehad (bir yaşını doldurmuş, iki yaşına basmış dişi deve) vermeyi gerektirir de, yanında böylesi bulunmaz, ibn lebun (iki yaşını doldurmuş, üç yaşına basmış erkek deve) bulunursa, zekât olarak o verilir, onunla birlikte başka birşey verilmez.[2354]

Sığır Zekâtı

1. Her otuz sığırda zekât olarak bir tane tebi' veya tebia (bir yaşını doldurmuş erkek ve dişi buzağı),

2. Sığırların sayısı kırka erişince; bir tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve),[2355]

3. Sığırların sayısı altmışa erişince; iki tane tebi' veya tebia (bir yaşını bitirmiş erkek veya dişi buzağı),

4. Sığırların sayısı yetmişe erişince; bir tane tebi’ (bir yaşını doldurmuş erkek buzağı) ile bir tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve),

5. Sığırların sayısı seksene erişince; iki tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve),

6. Sığırların sayısı doksana erişince; üç tane tebi’ (bir yaşını bitirmiş buzağı),

7. Sığırların sayısı yüze erişince; iki tane tebi’ (bir yaşını bitirmiş erkek buzağı) ile bir tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve),

8. Sığırların sayısı yüzona erişince; iki tane tebi’ (bir yaşını bitirmiş erkek buzağı) ile bir tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve),

9. Sığırların sayısı yüzyirmiye erişince; üç tane müsinne (üç yaşına girmiş dişi düve) verilir.

10. Mandaların zekâtları da böyle hesaplanır.[2356]

Koyun Zekâtı

1. Koyun zekâtı; kırk koyundan yüzyirmi koyuna kadar, bir tane koyundur.

2. Yüzyirmi koyundan ikiyüz koyuna kadar, iki tane koyundur.

3. İkiyüz koyundan üçyüz koyuna kadar, üç tane koyundur.

4. Üçyüz koyundan sonra, her yüz koyunda bir tane koyundur.

5. Üçyüz koyundan sonra, her yüzden eksik olan miktar yüze doluncaya kadar birşey vermek lazım gelmez.[2357]

6. Bir kimsenin otlakta yayılan koyunları kırktan bir tane eksik olursa, zekât vermek gerekmez.[2358]

Fakat, kendiliğinden vermek isterse, verir.[2359]

7. Yaşlı, kör, ağır derecede kusurlu hayvanlar, zekât olarak verilmez.[2360]

8. Zekâta tâbi malların zekâtları, sahibinin yanında bir yıl bulunduktan sonra, verilir.[2361]

9. Zekâtlık hayvanların ne en iyisi, ne de en kötüsü verilmeyip, orta hallisi verilir.[2362]

Altın ve Gümüş Zekâtı

1. İkiyüz dirhem gümüşten -kırkta bir hesabıyla- beş dirhem zekât olarak verilmesi gerekir.

2. İkiyüz dirhemden az olanından birşey verilmesi gerekmezse de, sahibi kendiliğinden vermek isterse, verir.[2363]

3. İkiyüz dirhemden ziyadesinin zekâtı da kırkta bir esasına göre hesaplanır.[2364]

4. Her kırk dinar altında bir dinar,[2365]

5. Her yirmi dinar altında da zekât olarak yarım dinar (altın) verilmesi gerekir.[2366]

6. Yirmi dinar (altın)dan,[2367] yirmi miskalden[2368] az olanından zekât vermek gerekmez.[2369]

Kırk dinardan fazlasının zekâtı ise, kırkta bir esasına göre hesaplanır.[2370] Mücevherat,[2371] yakut, parlak inci, zeberced gibi madenlerden -ticaret maksadıyla olmadıkça- zekât vermek gerekmez.[2372] Boncuklar da böyledir.[2373]

Ticaret Malları, Hububat ve Meyve Zekâtı

Bakara sûresinin:

"Ey iman edenler! İnfakı, kazandıklarınızın en güzellerinden ve sizin için yerden çıkardıklarımızdan yapın! Kendinizin göz yummadan alıcısı olmadığınız pek adi, bayağı şeylerden vermeye yeltenmeyin! İyi bilin ki, hiç şüphesiz, Allah herşeyden müstağnîdir, asıl hamde, övülmeye lâyık olan O'dur!" mealli 267. âyeti ile;[2374]

En'am sûresinin:

"O çardaklı ve çardaksız, Cennet gibi (üzüm) bağlarını, o meyveleri ve tatları çeşitli hurmaları, mezruatı, zeytinleri, narları, birbirine hem benzer, hem benzemez bir halde yaratıp yetiştiren O'dur (Allah'tır). Her biri mahsul verdiği zaman, mahsulünden yiyin! Onlar devşirildiği, toplandığı gün de, hakkını (sadakasını, zekâtını) verin! İsraf etmeyin! Çünkü, O (Allah), israf

edenleri sevmez!” mealli 141. âyeti, ticaret malları, hububat ve meyve zekâtları hakkında nazil olmuştur.[2375]

Semüre b. Cündüb’ün bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm da, “satmak için hazırladıkları şeylerin zekâtını vermelerini sahabilerine emrederdi.”[2376]

1. Her çeşit ticaret malının üzerlerinden bir yıl geçince, altın veya gümüş nisabından -fukaranın lehinde olanına göre- zekâtları hesaplanarak verilir.[2377]

2. Zekâta tâbi hububat ve meyvelerden başlıcaları; buğday, arpa, kuru üzüm, kuru hurma...dır.[2378]

3. Peygamberimiz Aleyhisselâm, Mekke valisi[2379] Attâb b. Esîd’e[2380] Taif halkının[2381] üzüm asmalarındaki yaş üzümlerin zekâtı hakkında:

“Yaş hurmayı ağacında tahmin ettiğin gibi, yaş üzümü de tahmin et! Sonra da, ağacından tahminlenen yaş hurmanın kuru hurma olarak zekâtını aldığın gibi, yaş üzümün zekâtını da kuru üzüm olarak al!” buyurdu.[2382]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; asmalardaki yaş üzümlerden tahmin edilirken, üçte birinin, hiç olmazsa dörtte birinin tahmin dışında bırakılmasını da emretti.[2383]

4. Peygamberimiz Aleyhisselâm, Muaz b. Cebel’e de, vazife mahallinde; buğdaydan, arpadan, kuru üzümden, kuru hurmadan zekât almasını emir buyurdu:[2384]

a) Yağmurun, pınar (ırmak gibi akar sular)’ın ya kökünü ya da ince damarlarını suladığı ağaçlar ve ekinlerde vacib olan zekâtın uşr (onda bir),

b) Dolapla sulananlarda ise yarım uşr (yirmide bir) olduğunu bildirdi.[2385]

Zekâtın Sarf Yerleri

Zekâtın nerelere harcanacağı hakkında da, Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyurulur:

“Sadaka (zekât)lar, Allah’tan, bir farz olarak, ancak:

1. Fakirlere,

2. Miskinlere,

3. Zekât, sadaka tahsil memurlarına,

4. Kalbleri İslâmiyete ısındırılmak istenilenlere,

5. Kölelere,

6. Esirlere,

7. Borçlulara (borç içinde boğulup kalmış olanlara),

8. Allah yolunda harcamalara ve yolda kalmış yolculara mahsustur. Allah, herşeyi bilen ve her yaptığını, yerli yerince yapandır."[2386]

Zenginliğin ve Fakirliğin Ölçüsü

Elli dirhem gümüşü veya bunun değerinde altını bulunan kimseler, zekât vermekle mükellef olmasalar bile, dinen zengin sayılırlar.

"Yâ Rasûlallah! Zenginliğin ölçüsü nedir?" sorusuna, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Elli dirhem gümüş veya bunun değerinde altın!"[2387]

"Kırk dirhem gümüş veya bunun değerinde altın!"

"Elli dirhem gümüşü veya bunun değerinde altını olana, sadaka, zekât almak helal olmaz!" buyurdu.[2388]

Zenginin ve Güçlü Kuvvetli Olan Fakirin Zekât Almasının Doğru Olmadığı

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Zengine, ve güçlü kuvvetli ve sağlam vücutlu olana, zekât almak helal olmaz!" buyurmuştur.[2389]

Enes b. Malik'in bildirdiğine göre; Ensardan bir adam Peygamberimiz Aleyhisselâmdan birşeyler istemeye gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâm ona:

"Evinde hiçbir şeyin yok mu?" diye sordu.

Adam:

"Hayır! Ancak bir çul var ki, onun bir kısmını örtünüyor, bir kısmını da altımıza seriyoruz. Bir de, su içtiğimiz bir bardak var!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onları bana getir!” buyurdu.

Adam onları getirince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bunları kim satın alır?” diye sordu.

Bir adam:

“Ben bunları bir dirheme alırım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, iki ve üç kere:

“Bunlara kim bir dirhemden fazla verir?” diye sordu.

Bir başka adam:

“Onları ben iki dirheme alırım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onları o adama verip ondan iki dirhemi aldı, Ensarîye verdi ve kendisine:

“Dirhemin biri ile yiyecek satın al da ailene götür, ver; diğer dirhemle de bir keser satın alıp bana getir!” buyurdu.

Ensarî keseri getirince, Peygamberimiz Aleyhisselâm kesere bir sap taktı ve Ensarîye:

“Git, odun topla ve sat! Seni, onbeş güne kadar, görmeyeyim!” buyurdu.

Adam gitti. Odun toplayıp satmaya başladı. On dirhem biriktirmiş olarak geldi. Onun bir kısmıyla elbise, bir kısmı ile de yiyecek satın aldı.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu, senin için, Kıyamet gününde yüzünde dilencilik lekesiyle gelmenden hayırlıdır. Dilencilik ancak şu üç kişi için:

1. Şiddetli fakirlik çeken,

2. Çok ağır bir borç altında bulunan,

3. Can yakıcı kan diyeti ödemeyi yüklenen kişi için caiz olabilir!” buyurdu.[2390]

Zekâtı Verilen veya Verilmeyen Mallar Hakkında İki Meleğin Duaları

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kulların sabahladıkları hiçbir gün yoktur ki, iki melek inerek,[2391] birisi:

‘Allah’ım! Malını infak edene halef ver,’

Diğeri de:

‘Allah’ım! Malını vermeyene telef ver’ demesin!” buyurmuştur.[2392]

Miskin Sözünün Anlamı ve Miskinin Durumu

Miskin; geçimlikten hiçbir şeyi bulunmayan kimseye denir.[2393]

Yüce Allah, bunlar hakkında indirdiği âyette şöyle buyurur:

“Sadakalar (zekâtlar), Allah yoluna kendilerini vakfetmiş yoksullar içindir. Onlar yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremezler.

Bilmeyen; iffet ve istiğnalarından dolayı, onları zengin sanır. Sen onları simalarından tanırsın. Onlar yüzsüzlük edip de insanlardan birşey istemezler.

Siz ne mal harcarsanız, şüphesiz ki, Allah onu hakkıyla bilicidir.”[2394]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

“Miskin, bir-iki hurma veya bir-iki lokma ile geri çevrilen dilenci değildir. Miskin, insanlardan birşey istemeyen, onlar tarafından hali bilinmediği için kendisine birşey verilmeyen kimsedir” buyurmuştur.[2395]

Zekâtı Geciktirilen Zinet Eşyasından Dolayı Azaba Uğranılacağı

Hz. Âişe der ki:

“Bir gün, Resûlullah Aleyhisselâm yanıma geldi. Ellerim(in parmakların)daki büyük gümüş yüzükleri gördü ve:

‘Nedir bu yâ Âişe?’ diye sordu.

Ben de:

‘Yâ Rasûlallah! Onları senin için süsleneyim diye yaptım!’ dedim

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Onların zekâtını veriyor musun?’ diye sordu.

Ben:

‘Hayır!’ dedim veya buna benzer, Allah’ın söylememi dilediği birşey söyledim.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Bu, ateşten (nasiplenmen için) sana yeter!’ buyurdu.”[2396]

Malının Zekâtını Vermekten Kaçınan Sa’lebe’nin Akıbeti

Medineli Müslümanlardan Sa’lebe b. Hâtıb,[2397] Peygamberimiz Aleyhisselâma gelip:[2398]

“Yâ Rasûlallah![2399] Bana mal vermesi için, Allah’a dua et!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yazıklar olsun sana ey Sa’lebe! Şükrünü yerine getirdiğin az, şükrünü yerine getiremeyeceğin çoktan hayırlıdır.[2400] Ey Sa’lebe! Hakkını ödeyeceğin az, hakkını ödemeye güç yetiremeyeceğin çoktan hayırlıdır!” buyurdu.[2401]

Sa’lebe, dönüp gittikten sonra, geri geldi.[2402]

“Yâ Rasûlallah! Bana mal vermesi için, Allah’a dua et!” diyerek[2403] dileğini tekrarladı. Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen Allah’ın Peygamberi gibi davranışlı olmaya razı değil misin?[2404] Ben sana en güzel örnek değil miyim?[2405]

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; dağların altın ve gümüş olarak benimle birlikte yürümüş olmalarını istemiş olsaydım, muhakkak yürürlerdi!” buyurdu.[2406]

Sa’lebe:

“Yâ Rasûlallah! Sen, bana mal vermesi için, Allah’a dua et![2407] Seni hak ile peygamber gönderen Allah’a andolsun ki;[2408] sen bana dua edecek olursan,[2409] Allah da bana mal verecek olursa,[2410] her hak sahibine hakkını vereceğim!” dedi.[2411]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Allah’ım! Sa’lebe’ye mal ver!” diyerek dua etti.

Sa’lebe bir koyun edindi.

Koyun bereketlendi.

Küçük böceklerin, kurtların üreyip çoğaldıkları gibi, çoğaldığı zaman, Medine ona dar geldi. Medine’den uzaklaşmak zorunda kaldı. Medine vadilerinden bir vadiye gidip kondu.

Öğle ve ikindi namazlarını cemaatle kılıp diğerlerini terketmeye başladı.

Koyunlar daha da arttıkları zaman, Sa’lebe Medine’den büsbütün uzaklaştı.

Cuma namazları dışında bütün namazları bıraktı.

Koyunlar küçük böceklerin, kurtların üreyip çoğaldıkları gibi çoğalınca, Sa’lebe Cuma namazını da bıraktı.

Cuma günü, oradan geçen yolculardan, Medineliler hakkında haberler sormakla yetinir oldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ashaba:

“Sa’lebe ne yapıyor?” diye sordu.

Ashab:

“Sa’lebe bir koyun edinmişti. Koyun üreyip çoğalınca, Medine ona dar geldi. O da Medine’den uzaklaşmak, Medine vadilerinden birine gidip konmak zorunda kaldı...” diyerek, Sa’lebe’nin işini haber verdiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Vâh Sa’lebe’ye! Vâh Sa’lebe’ye! Vâh Sa’lebe’ye!” buyurdu.[2412]

Yüce Allah:

“Onların mallarından bir sadaka (zekât) al ki, bununla kendilerini (günahlarından) temizlemiş, bununla onları(n mallarını, hasenelerini) bereketlendirmiş olasın!..” mealindeki âyeti indirdi.[2413]

Bu sadaka ve zekât âyeti inince, Peygamberimiz Aleyhisselâm; biri Cüheyne, diğeri de Süleym kabilesinden iki kişiyi zekât tahsildarı olarak çevredeki mal sahiplerine gönderdi.

Müslümanların mallarından zekât ve sadakalarını ne kadar alacakları hakkında bir yazı yazdırıp onlara:

“Sa’lebe’ye ve Süleym oğullarından da filan zâta uğrayınız! Onlardan, zekât ve sadakalarını, buna göre alınız!” buyurdu.

Tahsildarlar gittiler, Sa’lebe’ye vardılar. Ona Resûlullah Aleyhisselâmın yazısını okuyup, kendisinden mallarının sadaka ve zekâtını istediler.

Sa’lebe:

“Bu da ne?! Bu ancak bir cizyedir! Onun kızkardeşidir! Bu da ne? Bu, cizyeden başka birşey değil! Ben bilmiyorum bu nedir? Hele siz şimdi gidin! İşinizi bitirdikten sonra yanıma dönün!” dedi.

Tahsildarlar, Sa’lebe’nin yanından ayrılıp, Sülemî’nin yanına vardılar.

Sülemî, sadaka ve zekât hakkındaki yazıyı dinledikten sonra, develerinin en iyisine baktı ve onu sadaka ve zekât olarak ayırıp teslim etmek üzere tahsildarları karşıladı.

Tahsildarlar zekât için ayrılan deveyi gördükleri zaman:

“Senin bunu vermen gerekmez! Biz bunu senden almayı istemiyoruz!” dediler.

Sülemî:

“Hayır! Alınız bunu! Ben bunu gönül hoşluğuyla (gönlümden koparak) veriyorum. O da benimdir (Allah’ın emriyle verildiği için, benim demektir),” dedi.

Bunun üzerine, tahsildarlar Sülemî’nin ayırdığı zekât ve sadakasını aldılar.

Zekât toplama işini bitirince, dönüp Sa’lebe’ye tekrar uğradılar.

Sa’lebe:

“Yazınızı bana gösterin!” dedi.

Yazının içine baktı:

“Nedir bu?! Ancak cizyedir!

Nedir bu? Ancak cizyenin kızkardeşi!

Siz, hele şimdi bir dönüp gidin! Ben bir düşüneyim bakayım!” dedi.

Tahsildarlar, Sa’lebe’nin yanından ayrılıp, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, daha onlar konuşmadan:

“Vâh Sa’lebe’ye![2414] Vâh Sa’lebe’ye!” buyurdu.[2415]

Sülemî için de, bereket duası yaptı.

Tahsildarlar Sa’lebe’nin yaptığını da, Sülemî’nin yaptığını da, Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdiler.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyetlerde meal olarak şöyle buyurdu:

“İçlerinden kimi de, Allah’a şöyle ahdetmişti:

‘Bize lutuf ve kereminden ihsan ederse, andolsun, zekâtını vereceğiz! Muhakkak, salihlerden olacağız!’

Allah, kendilerine fazl ve inayetinden verince de, onunla cimrilik edip arka çevirdiler. Onlar öyle dönektirler.”

“Nihayet, Allah’a karşı va’d ettiklerini tutmadıkları, yalan söylemekte oldukları için, O da (bu fiillerinin) âkıbetini kalblerinde, Kendisinin huzuruna çıkarılacakları güne kadar sürecek bir nifak yaptı.” (Tevbe: 75-77)

Sa’lebe’nin akrabalarından olup Resûlullah Aleyhisselâmın yanında bulunan bir zât, bunu işitince, Sa’lebe’nin yanına vardı ve:

“Yazıklar olsun sana ey Sa’lebe! Allah senin hakkında şöyle şöyle âyetler indirdi!” dedi.

Sa’lebe, hemen kalkıp Peygamberimiz Aleyhisselâma geldi. Zekâtını kabul buyurmasını istedi.

Peygamber Aleyhisselâm:

“Allah senin zekâtını kabul etmekten beni men etti!” buyurdu.

Sa’lebe başına toprak saçınca, Resûlullah Aleyhisselâm:

“Bunu sen kendin yaptın. Ben sana emretmiştim, beni dinlemedin!” buyurdu, onun zekâtını almaya yanaşmadı, vefatına kadar da ondan hiçbir şey kabul etmedi.

Hz. Ebu Bekir halife olunca, Sa’lebe onun yanına geldi:

“Sen benim Resûlullah Aleyhisselâmın yanındaki mevkiimi, Ensar içindeki yerimi biliyorsun, zekâtımı kabul et!” dedi.

Hz. Ebu Bekir:

“Resûlullah Aleyhisselâmın kabul etmediğini ben kabul edeceğim ha!” dedi ve vefatına kadar onun zekâtını kabul etmedi.

Hz. Ömer, halife olunca, Sa’lebe ona geldi ve:

“Ey mü’minler emîri! Zekâtımı kabul et!” dedi.

Hz. Ömer:

“Resûlullah Aleyhisselâm senin zekâtını kabul etmemiş, Ebu Bekir de etmemiş! Ben kabul edeceğim ha! Ben senin zekâtını kabul edemem!” dedi ve vefatına kadar da, onun zekâtını kabul etmedi.

Hz. Osman halife olunca, Sa’lebe onun yanına geldi ve zekâtını kabul etmesini istedi.

Hz. Osman:

“Resûlullah Aleyhisselâmın da, Ebu Bekir’in de, Ömer’in de kabul etmedikleri zekâtı, ben de senden kabul edemem!” dedi ve kabul etmedi.

Sa’lebe, Hz. Osman’ın halifeliği devrinde ölüp gitti.[2416]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Münafıkın alâmetleri üçtür:

1. Söz söylerken, yalan söyler,

2. Va’d ettiği zaman, sözünde durmaz,

3. Kendisine birşey emniyet edildiği zaman, hıyanet eder!” buyurmuşlardır.[2417]

Ka’b b. Eşref’in Öldürülmesine Karar Verilmesi

Ka’b b. Eşref’in öldürülmesi hükmüne, şu sebepler yol açmıştı:

1. Ka’b b. Eşref, Benî Nadîr Yahudilerinden ve yöneticilerinden olup,[2418] Yahudi şeytanlarındandı.

“Onlar iman edenlerle karşılaştıkları zaman, ‘Biz de iman ettik!’ derler, ayrılıp şeytanlarıyla başbaşa kaldıklarında ise ‘Biz gerçekten sizinleyiz! Biz ancak alay ediyoruz!’ derler” âyetindeki (Bakara: 14) şeytanlardan maksat:

a. Ka’b b. Eşref,

b. Huyey b. Ahtab,

c. Ebu Bürdetü’l-Eslemî,

d. İbnü’s-Sevdâ,

e. Abduddar b. Hudayb idi.[2419]

2. Ka’b b. Eşref şairdi. Söylediği hiciv şiirleriyle Peygamberimiz Aleyhisselâmı ve Ashabı yererek incitir, müşrikleri Peygamberimiz ve

Ashabı aleyhine kışkırtır dururdu.[2420]

3. Ka'b b. Eşref, Yahudilerden bir cemaata yemek hazırlatmış, öldürtmek için, Peygamberimiz Aleyhisselâmı davet ettirmişti.

Cebrail Aleyhisselâm onların maksatlarını haber verince, Peygamberimiz Aleyhisselâm onların yanlarından hemen ayrılmıştı.[2421]

4. Ka'b b. Eşref, Bedir zaferini öğrenince:

"Vallahi, eğer Muhammed bu ulu kişileri öldürmüş ise,[2422] bugün[2423] yerin altı üstünden daha hayırlıdır!" diyerek[2424] Mekke'ye çekip gitti. Bedir'de öldürülmüş olan müşrikler üzerine söylediği mersiyelerle ağladı ve Mekkelileri ağlattı.

Peygamberimiz Aleyhisselâma karşı ayaklandırmaya çalıştı[2425] Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmalarını onlara emretti ve:

"Biz de, sizin yanınızda, onunla çarpışırız!" dedi.

Kureyş müşrikleri:

"Siz Kitablısınız, o da Kitab sahibidir. Bu sözünüzün bize karşı bir hileniz olmayacağından emin değiliz! Bizim seninle birlikte gitmemizi istiyorsan, şu iki puta secde ve onlara iman et!" dediler.

Ka'b b. Eşref, onların istediklerini yaptı.[2426]

5. Ka'b b. Eşref, Mekkeli müşrikleri Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmaya karar verdirmedikçe Mekke'den ayrılmadı. Medine'ye gelince de, düşmanlığını açığa vurmaktan,[2427] Müslüman kadınlarını hicvederek incitmekten geri durmadı.[2428]

6. Ka'b b. Eşref, bütün bu kötü tutum ve davranışlarıyla; aradaki anlaşmayı bozmak, çiğnemek ile, öldürülmeyi haketmişti.[2429]

Kendisinin bu cezayı çarptırılması, Yahudilerin kutsal kitapları Tevrat'ın hükmüne de uygun bulunuyordu.[2430]

Ka'b b. Eşref'in Öldürülüşü

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ım! Beni, dilediğin şekilde, Eşref’in oğlundan kurtar! Çünkü o kötülüğünü şiirleriyle ilan ve neşr etmektedir” diyerek Allah’a dua etti.[2431]

“Benim için,[2432] Ka’b b. Eşref’in hakkından gelecek kim var? Çünkü o Allah’ı ve Resûlünü incitmiştir.[2433] Bizim için, kim Eşref’in oğlunun hakkından gelir? Çünkü o bize karşı düşmanlığını ve hicivlerini açığa vurmuş, Kureyş müşriklerine gidip onları bizimle çarpışmaya hazırlamış bulunmaktadır. Bunu, Yüce Allah bana haber verdi” buyurdu.[2434]

Abduleşhel oğullarının kardeşi Muhammed b. Mesleme:

“Yâ Rasûlallah! Senin için, onun hakkından gelecek, ben varım![2435] Onu öldürmemi istiyorsan,[2436] onu ben öldürürüm” dedi.[2437]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Buna gücün yeterse,[2438] evet,[2439] yap!” buyurdu.[2440]

Muhammed b. Mesleme, evine döndü. Üç gün bekledi. Birşey yemedi, içmedi. Kendi kendine düşündü durdu.

Bu durum Peygamberimiz Aleyhisselâma anılınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm onu çağırdı ve kendisine:

“Sen ne için yemeyi içmeyi bıraktın?” diye sordu.

Muhammed b. Mesleme:

“Yâ Rasûlallah! Sana bir söz söylemiştim. Onu yerine getirebilecek miyim, yoksa getiremeyecek miyim; bilemiyorum” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sana ancak gücünün yetebileceğini yapmak düşer![2441]

Sen onun işini Sa’d b. Muaz’la bir istişare et!” buyurdu.[2442]

Muhammed b. Mesleme:

“Yâ Rasûlallah! Her halde, Ka’b’a, senin aleyhinde birşeyler de söylememiz gerekecek!?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“İstediğinizi söyleyiniz! Siz bu hususta serbestsiniz!” buyurdu.[2443]

Muhammed b. Mesleme Sa’d b. Muaz’a gidip durumu anlatınca, Sa’d b. Muaz:

“Allah’ın bereketiyle git!

Kardeşimin oğlu Hâris b. Evs b. Muaz ile Abbâd b. Bişr, Ebu Abs b. Cebr ve Ebu Nâile b. Silkân’ı da yanına al!” dedi.[2444]

Bunun üzerine;

Muhammed b. Mesleme,

Ebu Nâile Silkân b. Selâme (Ka’b’ın sütkardeşi idi),

Abbâd b. Bişr,

Hâris b. Evs b. Muaz,

Ebu Abs b. Cebr toplanarak Ka’b b. Eşref’i öldürme işini konuşup kararlaştırdılar.[2445]

Muhammed b. Mesleme, Ka’b’ın yanına vardı. Ona (Peygamberimizi kasdederek):

“Şu kişi, bizden sadaka istedi ve bize ağır vergi teklif etti. Ben de, ödünç birşey almak için sana geldim!” dedi.

Ka’b b. Eşref de, Muhammed b. Mesleme’nin dediği gibi söylendi ve:

“Muhakkak, o, sizin usancınızı daha da arttıracaktır!” dedi.

Muhammed b. Mesleme:

“Ne yapalım ki, bir kez ona uymuş bulunduk!

Kendisini derhal bırakmak istemiyoruz.

Bakacağız: Onun hali ne olur? Sonuna kadar bekleyeceğiz!

Şimdi, biz senin bir vesk veya iki vesk[2446] ödünç hurma vermeni istiyoruz!” dedi.

Ka’b b. Eşref:

“Peki! Siz bana bu hususta rehin veriniz!” dedi.

Muhammed b. Mesleme ile arkadaşları:

“Rehin olarak ne istersin?” diye sordular.

Ka’b b. Eşref:

“Kadınlarınızı!” dedi.

Muhammed b. Mesleme ve arkadaşları:

“Kadınlarımızı sana nasıl rehin verebiliriz?! Sen bugün Arabın en yakışıklı simasısın!” dediler.

Ka’b b. Eşref:

“Öyle ise, oğullarınızı rehin olarak veriniz!” dedi.

Muhammed b. Mesleme ve arkadaşları:

“Oğullarımızı nasıl rehin olarak verebiliriz?! Sonradan, bunlardan herhangi biri ‘Bir-iki deve yükü hurmaya rehin olundu!’ diye yerilir ki, bu, bizim için temelli bir ayıp olur.

Fakat, biz sana silahlarımızı, zırhlarımızı terhin edelim![2447] Silahta, borcu ödemede yeterlilik vardır” dediler.

Ka’b b. Eşref de:

“Silahta, borç ödeme yeterliliği var!” dedi.[2448]

Kendisine gelmeleri için bir zaman da tayin etti.

Muhammed b. Mesleme, belirlenen gece, Ka’b b. Eşref’e geldi, kale dışarısından seslendi.

Yanında Ka’b’ın sütkardeşi Ebu Nâile de vardı.

Ka’b, onları kale içine davet etti ve karşılamak için de yanlarına indi.

Ka’b’ın karısı, Ka’b’a:

“Sen bu saatte nereye çıkıyorsun?!” diye itiraz etti ise de, Ka’b:

“Bu seslenen, Muhammed b. Mesleme ile sütkardeşim Ebu Nâile’dir!” diye karşılık verdi.

Kadın:

“Emin ol; ben bir ses işittim ki, ondan kan damlıyor!” dedi.

Ka’b:

“O, benim kardeşim Muhammed b. Mesleme ile sütkardeşim Ebu Nâile’dir!

Hem, kerim olan genç, geceleyin kılıç darbesine çağrılsa bile, o çağrıya muhakkak icabet eder!” dedi.

Muhammed b. Mesleme, kendisiyle birlikte Ebu Abs b. Cebr’i, Hâris b. Evs’i ve Abbâd b. Bişr’i de kaleye soktu.

Muhammed b. Mesleme bu arkadaşlarına önceden şöyle direktif vermişti:

“Ka’b gelince, ben onun başını tutup saçını koklarım. Siz, Ka’b’ın başını benim sıkıca yakaladığımı görünce, hemen kılıçlarınızı sıyırıp Ka’b’a vurun!”

Ka’b b. Eşref; üstün giyimli, kuşamlı, hamâilli (kayışlı) olarak, etrafına güzel kokular saçarak misafirlerin yanına inince, Muhammed b. Mesleme:

“Bugünkü gibi güzel koku duymadım!” diyerek ona yaklaştı.

Ka’b b. Eşref:

“Sen ne sanıyordun? Arabın en güzel kokulu kadınları benim göğsümde yaşıyor!” dedi.

Muhammed b. Mesleme:

“Senin başını, saçını koklamama müsaade eder misin?” diye sordu.

Ka’b b. Eşref:

“Evet! Ederim” dedi.

Muhammed b. Mesleme, onun saçını kokladı.

Arkadaşlarına da koklattıktan sonra, Ka’b b. Eşref’e:

“Senin saçını bir kez daha koklamama müsaade eder misin?” diye sordu.

Ka’b b. Eşref:

“Evet! Ederim” dedi.

Muhammed b. Mesleme, Ka’b’ın başını sımsıkı yakalar yakalamaz, arkadaşlarına:

“Vurun!” dedi.

Vurup öldürdüler.[2449]

Ka’b vurulup yere düştüğü zaman öyle bir çığlık kopardı ki, çevredeki kalelerden, çıralarını yakmayan kalmadı.

Fedailer hemen oradan uzaklaştılar.

Hâris b. Evs b. Muaz, Ka’b’a vurulan kılıçlardan birisinin dokunmasıyla yaralanmıştı. Arkadaşlarına yetişmekte güçlük çekiyor, gittikçe geride kalıyordu.

İslâm mücahidleri; Benî Ümeyye b. Zeyd mahallesi üzerinden, Benî Kurayzalara doğru gittiler, Buas mevkii üzerinden, Urays harresine

yükseldiler.

Gerilerinde kalan Hâris b. Evs'i orada biraz beklediler.

Onu taşıyarak gecenin sonuna doğru Medine'ye eriştiler.[2450]

Yahudiler kaleden inip mücahidleri takipte başka bir yola saptıklarından, onları yakalamaya muvaffak olamadılar.[2451]

Mücahidler, Allah düşmanı Ka'b'ı öldürdüklerini Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdiler.

Ka'b b. Eşref'in öldürülüşü, Yahudileri korkuttu.[2452]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sahabilerine:

"Yahudi ricâlinden, öldürmeye fırsat bulabildiklerinizi öldürün!" buyurdu.[2453]

Çünkü, onlar Peygamberimiz Aleyhisselâm ve ashabıyla yapmış oldukları anlaşmayı bozmuş, Allah ve Resûlullahla çarpışma yolunu tutmuşlardı.[2454]

Ka'b'ın öldürülüşü, yalnız Yahudileri değil,[2455] aynı zamanda, onlarla işbirliği yapan müşrikleri de[2456] korkuttu.[2457]

Ka'b b. Eşref'in öldürüldüğü gecenin sabahı olunca, Yahudilerden bir topluluk, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler[2458] ve:

"Büyüklerimizden birisi olan adamımız geceleyin[2459] hiç sebepsiz ve suçsuz olarak öldürüldü!?" dediler.[2460]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ka'b b. Eşref'in yaptıklarını,[2461] Kureyş müşriklerini Müslümanlarla çarpışmaya kışkırtıp hazırladığını, Müslümanları rahatsız etmekten geri durmadığını hatırlattı[2462] ve:

"O, kendinden olan diğer kimseler gibi yerinde ve kabında durmuş olsaydı, öldürülmezdi. Fakat, o bizi hep rahatsız eder, şiirle yerer dururdu. Sizden her kim böyle yaparsa, cezası kılıçtır!" buyurdu[2463] ve onları Müslümanlarla aralarında bir musalaha yazısı yazmaya davet etti.[2464]

Bunun üzerine, Remle binti Hâris'in evinde, hurma ağacının altında bir musalaha yazısı yazıldı.[2465]

Bu yazı, Hz. Ali’nin yanında bulunduruldu.[2466]

Ka’b b. Eşref, Hicretin 25. ayında,[2467] Rebiülevvel ayından 14 gece geçtikten sonra öldürülmüştür.[2468]

Gatafan Gazâsı: Tarihi, İsimleri ve Sebebi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu sefere çıkışı, Hicretin 3. yılındaydı.[2469]

Bu gazâ; kaynaklarda Gatafan, Enmar, Zu Emerr, Necid gibi türlü isimlerle anılmış ve bazısı ayrı seferler sanılmıştır.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Gatafan kabilesinden Sa’lebe oğulları ile Muhariblerin Necid bölgesindeki Zu Emerr’de toplanıp Medine çevresini vurmaya, yağmalamaya hazırlandıkların haber aldı.

Bu baskını düzenleyen de, Du’sur (Gavres) b. Hâris b. Muharib idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, durumu Müslümanlarla görüşüp konuştuktan sonra, Hz. Osman’ı Medine’de yerine vekil bırakarak, aralarında atlılar da bulunan 450 kişilik bir kuvvetle yola çıktı.[2470]

Münakka’yı ve Hubeyt boğazını geçtikten sonra Zülkassa’ya vardı.[2471] Zülkassa’da, Benî Sa’lebelerden Cebbar adında bir adama rastladılar.[2472]

Ona:

“Sen nereye gitmek istiyorsun?” diye sordular.

Cebbar:

“Yesrib’e (Medine’ye) gitmek istiyorum” dedi.

Ona:

“Sen Yesrib’e gidip de ne yapmak istiyorsun?” diye sordular.

Cebbar:

“Kendime bir elbise çaresine bakacağım” dedi.

Ona:

“Sen bir topluluğa rastladın mı?” diye sordular.

Cebbar:

“Hayır! Ancak, Du’sur b. Hâris’in kavminden birtakım kişilerle ayrılıp gittiklerini haber aldım” dedi.[2473]

Bunun üzerine, Cebbar’ı Peygamberimiz Aleyhisselâmın huzuruna çıkardılar.[2474]

Cebbar, Gatafanların haberlerini Peygamberimiz Aleyhisselâma da verdi[2475] ve:

“Yâ Muhammed! Onlar senin geldiğini işitirlerse, seninle karşılaşamazlar, korkarlar, dağ başlarına kaçarlar!

Ben seninle birlikte gidip onların gizlendikleri yerleri sana göstereyim mi?” dedi.[2476]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Cebbar’ı İslâmiyete davet etti.

O da hemen Müslüman oldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Bilal-i Habeşî’yi Cebbar’a İslâmiyeti öğretmekle görevlendirdi.[2477]

İslâm mücahidleri, Cebbar’ın kılavuzluğu ile, Muhariblerin üzerlerine kadar uzanan kum tepeleri yolunu tuttular.

Muharibler, daha önce, bütün hayvanlarını dağ kuytularına gizlemişler, çoluk çocuklarını da dağ başlarına yerleştirmişlerdi.[2478]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, orada, onlardan hiçbir kimseye rastlamadı. Ancak, onların dağ başlarında bulunduklarını gördü.[2479]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zu Emerr’de konakladı, karargâhını kurdu.[2480] Orada, şiddetli bir yağmura tutuldular ve ıslandılar.

Du’sur’un Peygamberimiz Aleyhisselâma Suikastı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kazâ-yı hâcet için, vadinin içerilerine kadar gitti. Islak elbisesini, kurutmak için, bir ağacın üzerine gerdi. Kendisi de, ağacın altına uzandı.[2481]

Dağ başlarındaki çöl Arapları, Peygamberimiz Aleyhisselâmın bütün yaptıklarını görüyor, seyrediyorlardı.

Seyyidleri ve en cesaretlileri olan Du’sur’a:

“İşte, Muhammed’i öldürme fırsatı eline geçti: O, ashabının yanından ayrılıp yalnız başına kaldı. Ashabı kurtarmaya gelip yetişinceye kadar, sen onu öldürürsün!” dediler.[2482]

Du’sur, Muhariblerin kılıçlarından en keskinini seçip kuşandı.

Yavaş yavaş ilerleyerek Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına kadar vardı. Kılıcını sıyırıp,[2483] üzerine dikildi.[2484]

“Yâ Muhammed! Bugün[2485] seni benden savunacak kim var?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah!” buyurunca, Gavres’in (Du’sur’un) kılıcı elinden yere düştü![2486]

Peygamberimiz Aleyhisselâm yere düşen kılıcı hemen eline alıp Gavres’in üzerine dikildi[2487] ve:

“Bugün,[2488] seni benden savunacak kim var?” buyurdu.[2489]

Gavres:

“Hiçbir kimse![2490] Sen kılıç tutucunun hayırlısı ol!” dedi.[2491]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen Allah’tan başka ilah olmadığına ve benim de Resûlullah olduğuma şehadet ediyor musun?” diye sordu.

Du’sur:

“Hayır! Fakat, hiçbir zaman seninle çarpışmamak ve seninle çarpışan toplulukların yanlarında da bulunmamak üzere, sana söz veriyorum!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm onu serbest bıraktı.[2492]

Du’sur:

“Vallahi, sen benden daha hayırlısın!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Elbette, ben, böyle olmaya senden daha lâyıkım!” buyurdu.[2493]

Du’sur, kavminin yanına varırken de:

“Ben, sizin yanınıza, insanların en hayırlısının yanından geliyorum!” dedi.[2494]

Du'sur'un Müslüman olduğu ve kavmini İslâmiyete davet ettiği de rivayet edilir.[2495] Gatafen seferi 11 gece sürmüş ve hiçbir çarpışma olmadan Medine'ye dönülmüştür.[2496]

Bu Du'sur'un her ne kadar Gavres olduğu ve bu hadisenin Zâtü'r-Rika' gazasında vuku bulduğu da rivayet edilmekte ise de,[2497] Gavres'in Müslüman olduğuna dair bir kayda rastlanmamakta; bu husustaki zan, kesinlik kazanmamaktadır.

Ebu Râfi'in Öldürülüşü

Ebu Râfi'in Kimliği

Ebu Râfi' Sellam b. Ebi'l-Hukayk; Benî Nadîr Yahudilerinin din adamlarından olup,[2498] Hayber'de kendisine mahsus kalede otururdu.[2499] Hicaz'ın baş faizcisi idi.[2500]

Ebu Râfi'in Öldürülüşünün Sebepleri

1. Ebu Râfi'; Peygamberimiz Aleyhisselâm ile ashabına düşmanlıktan, oyalamak için birtakım sorular sormaktan, İslâmiyeti önlemek ve söndürmek için çalışmaktan geri durmayan kötü kişilerdendi.[2501]

2. Peygamberimiz Aleyhisselâmı üzer, incitir ve,

3. Peygamberimiz aleyhindeki her harekete malî yardımda bulunurdu.[2502]

4. Ka'b b. Eşref gibi, bu da, düşmanlık, münkirlik ve yaramazlıktan geri durmazdı.[2503]

5. Gatafanlarla çevredeki Arap müşriklerini Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmak üzere toplamıştı.[2504]

Evs kabilesinden olan sahabiler Uhud savaşından önce Ka'b b. Eşref'i Resûlullah Aleyhisselâma olan düşmanlıkları[2505] ve müşrikleri onunla çarpışmaya kışkırtmaları[2506] yüzünden öldürdükleri zaman, Hazrec kabilesine mensup sahabiler, kendi kendilerine:

“Acaba hangi adam, Resûlullah Aleyhisselâma, Ka’b b. Eşref gibi düşmandır?” dediler ve böyle bir adamın ancak Hayber’de oturan İbn Ebu’l-Hukayk olacağını hatırladılar, onu öldürmek için Peygamberimiz Aleyhisselâmdan izin istediler,

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, onların onu öldürmelerine izin verdi.[2507]

Ebu Râfi’ Ne Zaman, Kimler Tarafından ve Nasıl Öldürüldü?

Hicretin üçüncü yılında Cumâde’l-âhire ayının ortasında,[2508]

1. Abdullah b. Atîk,

2. Mes’ud b. Sinan,

3. Abdullah b. Üneys,

4. Ebu Katâde Hâris b. Rib’î,

5. Ve müttefikleri olan Huzâî b. Esved’den oluşan beş kişilik bir birlik, Abdullah b. Atîk’in kumandası altında Hayber’e gitti.[2509] Bu harekette, küçük çocuklarla kadınların öldürülmesinden sakınılması da emir buyuruldu.[2510]

Abdullah b. Atîk ile arkadaşları Hayber’e yaklaştıklarında güneş batmış, Hayber halkı da yaylım yerinden yaylım hayvanlarıyla birlikte dönmüşlerdi.

Abdullah b. Atîk, arkadaşlarına:

“Siz yerinizde durunuz da, ben Ebu Râfi’in kalesine gideyim ve kale kapıcılarına nezakette bulunayım. Bu suretle kaleye girebileceğimi umuyorum” dedi.

Kale kapısına doğru yürüdü ve kalenin kapısına yaklaştı. Kendisini belirsiz etmek için maşlahına büründü, sanki hâcetini gideriyordu!

Halk, tamamıyla kaleye girmişti.

Bu sırada, kale kapıcısı:

“Ey Allah’ın kulu! Sen kaleye girmek istiyorsan, hemen gir! Ben kalenin kapısını kapamak istiyorum” dedi.

Abdullah b. Atîk hemen içeri girdi ve merkep ahırına gizlendi.

Halk kaleye girince, kapıcı kalenin kapısını kilitleyip anahtarları bir direğe astı.

Abdullah b. Atîk, kalkıp anahtarları alarak kapıyı açtı.

Ebu Râfi’in yanında, akşamdan sonra, gece sohbeti yapılırdı.

Bu sohbet, kalenin üst katlarında yapılırdı.

Bu gece sohbeti sona erip dostları Ebu Râfi’in yanından ayrılınca, Abdullah b. Atîk hemen onun yanına çıktı.

Ebu Râfi’in adamlarının kendisinin onun yanına girdiğini anlarlarsa onu öldürmesine fırsat vermeyeceklerini, engel olacaklarını düşünerek, her kapıyı açtıkça, içeriden sürgüledi.

Abdullah b. Atîk, böylece, Ebu Râfi’in yattığı odaya kadar vardı.

Ebu Râfi’, karanlık bir oda içinde, ailesinin arasında uykuya yatmış bulunuyordu.

Abdullah b. Atîk; Ebu Râfi’in odanın neresinde olduğunu kestiremediğinden, anlamak için:

“Ebu Râfi’!” diyerek seslendi.

Ebu Râfi’:

“Kim o?” dedi.

Abdullah b. Atîk, ses gelen tarafa yaklaşıp ona kılıçla ilk darbeyi indirdi. Fakat, bir iş görememiş olmanın heyecanı ve dehşeti içinde kaldı.

Ebu Râfi’ çığlık koparınca, Abdullah b. Atîk, hemen dışarı çıktı.

Kısa bir müddet sonra, tekrar içeri girip sesini değiştirerek:

“Nedir bu feryad ey Ebu Râfi’?” dedi.

Ebu Râfi’:

“Anan Cehenneme! Sen seslenmeden önce, birisi bana oda içinde kılıçla vurdu!” dedi.

Abdullah b. Atîk, ona kılıçla bir darbe daha indirip iyice yaraladı. Fakat, yine öldüremedi.

Sonra, kılıcın keskin ucunu karnına basınca, Ebu Râfi’ arkasına devrildi.

Abdullah b. Atîk, onu öldürdüğünü anlayıp hemen kapıları birer birer açmaya ve kaçmaya başladı.

Kale merdivenlerinin son basamağına eriştiğini sanarak ayağını atınca merdivenden düşüp bacağı kırıldı.

Kırılan bacağını bir sargı ile sarıp kapıya kadar vardı. Orada oturdu.

Kendi kendine:

“Şu adamı öldürüp öldürmediğimi iyice anlayıncaya kadar, bu gece kaleden çıkmam!” dedi.

Horoz ötmeye başlayınca, ölü ilancısı, kale surunun üzerine durup:

“Hicaz ahalisinin tâciri Ebu Râfi’in ölümünü bildiririm!” diyerek ilanatta bulundu.

Abdullah b. Atîk de, hemen arkadaşlarının yanına gitti ve:

“Artık halâs! Allah Ebu Râfi’i öldürdü! Haydi, yürüyün!” dedi.[2511]

Kalede hemen ışıklar yandı. Yahudiler her tarafı aradılar. Umutları kesilince, dönüp kalelerine girdiler.

Mücahidler de, Medine’ye gelip Allah düşmanı Ebu Râfi’i öldürdüklerini Peygamberimiz Aleyhisselâma müjdelediler.[2512]

Hassân b. Sabit’in Mücahidleri Övüşü

Şair Hassân b. Sabit de, Ebu Râfi’ ile Ka’b b. Eşref hakkında söylediği bir şiirde; İslâm mücahidlerinin Peygamberimiz Aleyhisselâma yardım için herşeyi göze alarak zağlı kılıçlarla orman arslanları gibi gidip kendilerine ölüm şerbetini içirdiklerini dile getirmiştir.[2513]

İbn Süneyne (Sübeyne)’nin Öldürülüşü

İbn Süneyne Ka’b b. Yehuza, Yahudi tüccarlarındandı.[2514]

Ensardan Muhayyısa b. Mes’ud, Peygamberimiz Aleyhiselamın:

“Yahudilerin ileri gelen adamlarından, öldürmek fırsatını bulduğunuzu öldürünüz!” buyurduğunu işitince,[2515] İbn Süneyne’yi öldürdü.

Muhayyısa’nın henüz Müslüman olmayan ağabeyi Huvayyısa b. Mes’ud ona vurmaya başladı ve:

“Ey Allah düşmanı! Onu öldürdün ha?! Vallahi, senin karnında onun malından pek çok içyağı vardır!” dedi.

Muhayyısa:

“Vallahi, onun öldürülmesini bana öyle bir zât emretti ki, eğer o seni öldürmemi de bana emretseydi, muhakkak senin boynunu da vururdum!” dedi.

Huvayyısa’nın İslâmiyete girmesine ilk sebep, bu cevap oldu.

Huvayyısa:

“Şaşılacak şey! Eğer Muhammed öldürülmemi sana emretse, gerçekten beni öldürür müsün?” dedi.

Muhayyısa:

“Evet! Vallahi, o senin boynunu vurmayı bana emretseydi, muhakkak, senin de boynunu vururdum!” dedi.

Huvayyısa:

“Vallahi, seni bu duruma getiren bir din, hayrete şâyandır!” dedi ve Müslüman oldu.[2516]

Allah ondan da, kardeşinden de razı olsun!

Hz. Hafsa ve Hz. Ümmü Külsûm’un Evlenmeleri

Hz. Ömer’in kızı Hz. Hafsa; ashabdan Huneyş b. Huzafe ile evli iken onun Bedir savaşında yaralanarak Medine’de vefat etmesi üzerine, dul kalmıştı. Hz. Ömer; Hz. Osman’ın zevcesi Hz. Rukayye’nin vefatından dolayı son derecede üzüldüğünü görünce,[2517] ona:

“İstersen, Ömer’in kızı Hafsa’yı sana nikâhlayayım?” dedi.

Hz. Osman:

“Ben bu işi bir düşüneyim” diyerek cevap verdi.

Hz. Osman, aradan birkaç gün geçtikten sonra, karşılaştıklarında, Hz. Ömer’e:

“Ben, şu günümde evlenmemin doğru olmadığını anladım” dedi.

Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir’e rastladığı zaman, ona da:

“İstersen, Ömer’in kızı Hafsa’yı sana nikâhlayayım?” dedi.

Hz. Ebu Bekir susup hiç cevap vermeyince, ona, Hz. Osman’a kızdığından daha çok kızdı.

Çünkü, Hz. Osman hiç olmazsa cevap vermiş, özür dilemişti.

Hz. Ebu Bekir, bundan sonra, Hz. Ömer'e rastlayınca:

"Ey Ömer! Hani sen Hafsa'yı bana teklif etmiştin de, sana cevap vermediğime darılmıştın sanırım, öyle mi?" dedi.

Hz. Ömer:

"Doğrudur!" dedi.

Hz. Ebu Bekir:

"Senin teklifine cevap vermekten beni birşey men edemezdi. Ancak, şu var ki, ben Resûlullah Aleyhisselâmın Hafsa'yı almak istediğini bana söylediğini biliyordum da, Resûlullah Aleyhisselâmın sırrını duyurmak istememiştim.

Eğer Resûlullah Aleyhisselâm Hafsa hakkındaki düşüncesini bırakmış olsaydı, onu muhakkak ben kabul ederdim" dedi.[2518]

Hz. Ömer, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına vardığı zaman:

"Yâ Rasûlallah! Ben Osman'a şaşıyorum. Hafsa'yı kendisine teklif ettim de, kaçındı, yanaşmadı!?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ben sana Osman'dan daha hayırlı bir damat, Osman'a da senden daha hayırlı bir kayınpeder salık vereyim mi?" buyurdu.

Hz. Ömer:

"Salık ver yâ Rasûlallah!" deyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Sen kızın Hafsa'yı bana nikâhlarsın, ben de kızım Ümmü Külsûm'u Osman'a nikâhlarım.

Çünkü, Allah Osman'ı senin kızından daha hayırlısına, senin kızını da Osman'dan daha hayırlısına nikâhladı!" buyurdu.

Zâten, Hz. Osman da Peygamberimiz Aleyhisselâmın kızı Hz. Ümmü Külsûm'la evlenmeyi umduğu için Hz. Ömer'in teklifini kabul etmekten kaçınmıştı.[2519]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hafsa ile, Uhud savaşından önce evlendi.[2520]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâmın kızı Hz. Ümmü Külsûm, Hz. Fâtıma'nın büyüğü idi.[2521]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir gün, Hz. Osman'a:

"Ben seni son derece üzgün görüyorum!?" buyurdu.

Hz. Osman:

"Yâ Rasûlallah! Bana olan, hiç kimseye olmadı. Resûlullah Aleyhisselâmın yanımdaki kızının vefatıyla aramızdaki hısımlık, akrabalık ilişkisi kesilmiş oldu!" dedi.[2522]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ey Osman! Şu Cebrail; Rukayye'nin kızkardeşi Ümmü Külsûm'u da aynı miktarda mehirle sana nikâhlamamı, Yüce Allah tarafından, bana emretti" buyurdu[2523] ve Hz. Ümmü Külsûm'u Hicretin 3. yılında Hz. Osman'a nikâhladı.

Buhran Gazâsı

Gazânın Tarihi, Mevkii ve Sebebi

Buhran gazâsına Hicretin 3. yılında,[2524] Hicretin 27. ayının başlarında Cumâde'l-ûlâ ayının[2525] 6'sında çıkılmıştır.[2526]

Buhran; Hicaz'ın Füru' nahiyelerinden olup,[2527] Medine'ye uzaklığı 8 beridlik (konaklık)tır.[2528]

Büyûtu's-sukyâ'nın solunda ve Mekke yolu üzerindedir.

İsmail Aleyhisselâmla annesi Hz. Hacer'in Mekke'ye giderken uğramış oldukları ilk yerdir.[2529]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Süleym oğullarının Buhran'da büyük bir toplantı yaptıklarını haber alınca,[2530] hemen hazırlandı. Medine'de yerine İbn Ümmi Mektum'u vekil bırakarak, ashabından 300 kişilik bir kuvvetle yola çıktı.[2531] Peygamberimiz Aleyhisselâm bu gazâda Kureyş müşrikleriyle de karşılaşmayı istiyordu.[2532]

Buhran'a doğru hızla ilerlediler.[2533] Buhran yakınlarında, bir gece, Süleym oğullarından bir adama rastladılar. Kendisinden, Süleym oğulları ve toplantılarının sebebi hakkında bilgi istediler.

Adam; Süleym oğullarının bir gün önce dağıldıklarını ve sularının başlarına döndüklerini haber verdi.[2534]

Buhran'a ulaştıkları zaman, gerçekten de, Süleym oğullarını oradan su başlarına dağılmış buldular.[2535]

Hiçbir karşılaşma ve çarpışma olmaksızın oradan Medine'ye döndüler.[2536] Buhran seferi on gece sürdü.[2537]

Zeyd b. Hârise'nin Karde Seferi

Seferin Tarihi, Mevkii ve Sebebi

Karde (Karade) seferi, Hicretin 28. ayının başında Cumâde'l-âhire ayında[2538] ve kış mevsiminde idi.[2539]

Karde (Karade) Necid sularından bir sudur[2540] ve Rebeze ile Zât-i Irk'ın nahiyesi Gamer arasındadır.[2541]

Kureyş müşrikleri Bedir hezimetinin öcünü almak üzere yapılacak savaşa Ebu Süfyan'ın Bedir'den kaçırıp kurtardığı ticaret kervanındaki mallarıyla yardımcı olmaya hazırlanmışlardı[2542] ve yapacakları her ticaret seferiyle savaş güçlerini arttırmaya yönelmiş bulunuyorlardı.

Fakat, Bedir'de uğradıkları hezimetten sonra, korkarak, Şam'a gidemez, ticaret yapamaz olmuşlardı.[2543]

Bir gün, Safvan b. Ümeyye:

"Muhammed ile ashabı ticaretimizi felce uğrattı. Onlara karşı ne yapacağımızı, nasıl hareket edeceğimizi bilmiyoruz.

Onun adamları sahil yollarını tutmuşlar, hiç bırakmıyorlar. Sahil boyu halkı da anlaşıp onlarla birlik olmuşlar, birlikte hareket ediyorlar. Nereye gideceğimizi bilmiyoruz! Yurdumuzda oturup duracak olursak, şu sermayelerimizi yiyip tüketeceğiz.

Halbuki, biz bu sermayeleri yazın Şam, kışın da Habeşistan ticaretinde işletirdik!" diyerek şikâyetlendi.

Esved b. Muttalib:

"Sahil yolu tehlikeli ise, sen de Irak yolunu tut, ticaretine o yolla devam et!" dedi.

Safvan:

"Ben o yolu biliyor değilim ki!" dedi.

Esved b. Muttalib:

"Ben sana bir kılavuz salık vereyim mi ki, o seni gözü yumulu olarak oraya hiç şaşmadan götürüversin?" dedi.

Safvan b. Ümeyye:

"Kimmiş o?" diye sordu.

Esved b. Muttalib:

"Furat b. Hayyânü'l-İclî'dir!" dedi.

Safvan b. Ümeyye:

"Öyle ise, sen şimdi onu bana gönder!" dedi.

Furat gelince de, ona:

"Ben Şam'a gitmek istiyorum. Muhammed bizim Şam ticaretimizi felce uğrattı. Ticaret kervanımızın oraya gidecek yolunu kapattı. Şimdi ben oraya Irak yoluyla gitmek istiyorum" dedi.

Furat:

"Ben seni öyle bir Irak yoluyla götüreyim ki, oraya Muhammed'in ashabından hiçbiri inmeyi göze alamaz. Çünkü orası Necid arazisidir, susuz çöllerdir!" dedi.

Safvan, çölü kışın geçeceklerini ve suya pek az ihtiyaçları olacağını gözönünde tutarak hemen hazırlandı.

Hazırlanan ticaret kervanına Esved b. Muttalib 300 miskal altın ve ayrıca gümüş külçeleriyle,

Safvan b. Ümeyye 30.000 dirhem tutarında pek çok mal, gümüş külçeleri ve kaplarla,

Öteki Kureyşliler de çeşitli ticaret mallarıyla katılmış bulunuyorlardı.[2544]

Ebu Süfyan da bu kervana külliyetli miktarda gümüşle katılmıştı. Zaten, Kureyş müşriklerinin ticaretlerinin büyük bir kısmını gümüş ticareti teşkil ediyordu.[2545]

Kureyş müşriklerinden Safvan b. Ümeyye,

Abdullah b. Ebi Rebia,

Huvaytıb b. Abduluzzâ,[2546]

Ebu Süfyan b. Harb de, kervanla birlikte gidenler arasında idi.[2547]

Kureyş müşriklerinin ticaret kervanı, kiraladıkları Furat b. Hayyân'ın kılavuzluğuyla Irak yolunu tutup gitti.[2548]

O zaman müşrik olan Nuaym b. Mes'ud el-Eşcâî Medine'ye gelmiş, Nadîr oğulları Yahudilerinden Kinane b. Ebi'l-Hukayk'ın evine inmişti.

Nuaym b. Mes'ud ev sahibiyle içki içmiş, Müslümanlardan Salît b. Numan da içki meclisinde bulunmuştu.

Nuaym b. Mes'ud, konuşma sırasında, Safvan b. Ümeyye'nin ticaret kervanıyla yola çıktığını, yanında pek çok ticaret malı bulunduğunu ağzından kaçırmıştı.

Salît b. Numan, hemen gelip bunu Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdi.[2549] Peygamberimiz Aleyhisselâm da Zeyd b. Hârise'nin kumandası altında 100 kişilik bir askerî birliği yola çıkardı.[2550]

Zeyd b. Hârise Kureyş müşriklerinin ticaret kervanını Necid sularından Karde'de yakaladı.

Kervandaki adamlar kaçtılar, yakalanamadılar.[2551]

Yalnızca kılavuz Furat b. Hayyân, yakalanıp esir edildi. Medine'ye getirildi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Müslüman olursan, seni öldürmeyelim" buyurdu.

O da Müslüman oldu.[2552]

El konulan ticaret kervanındaki malın beşte biri 20.000 dirhem tutmuştu.

Kalan beşte dördü de, askerî birliğe katılan mücahidler arasında bölüştürüldü.[2553]

Hz. Hasan’ın Doğumu

Hz. Hasan, Hz. Ali ile Hz. Fâtıma’nın oğlu olup,[2554] Hicretin 3. yılında, Şaban ayının ortasında doğmuştur.[2555]

Hz. Hasan’ın Ümmü’l-Fadl Hatun Tarafından Emzirilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Hz. Abbas’ın zevcesi Ümmü’l-Fadl Hatun, önce Hz. Hasan’ı, sonra da Hz. Hüseyin’i, oğlu Kusem ile bir müddet emzirdi.[2556]

Hz. Hasan’a Akîka Kurbanı Kesilişi ve İsim Takılışı

Doğan erkek ve kız çocukları için, doğumlarının 7. gününde kurban kesilir ve buna akîka kurbanı denir, çocuğun saçı kesilir ve ismi takılır.

Kesilecek kurban, erkek çocuklar için iki, kız çocuklar için bir koyundur.[2557]

Abdullah b. Ömer’e göre; erkek veya kız çocukları için akîka kurbanı birer koyun kesilir.[2558]

Akîka kurbanı doğumun 14. ve 21. günü de kesilebilir.

Kurban kesilirken, “Bismillâhi allâhu ekber! Allah’ım! Bu, senin rızan için kesilen, ...nın akîka kurbanıdır” denir.

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in akîka kurbanlarından bir but gönderilmesini, kalanının da kemikleri kırılmaksızın yenilmesini ve başkalarına da yedirilmesini tavsiye buyurmuştur.

Akîka kurbanı pişirilerek konuya komşuya hediye edilebilir.[2559]

Hz. Ali der ki:

“Ben harbi darbı sever bir adamdım.[2560]

Hasan doğduğu zaman, ona Harb ismini koydum.

Resûlullah Aleyhisselâm geldi ve:

‘Oğlumu gösteriniz bana!’ buyurup, ‘Ne isim koydunuz ona?’ diye sordu.

Ben:

‘Harb ismini koydum’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Hayır! O, Hasan'dır' buyurdu."[2561]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Koyacağınız isimleri, peygamberlerin isimlerinden koyunuz!

İsimlerin Allah'a en sevimli olanı Abdullah ve Abdurrahman'dır.

İsimlerin güzeli, Hâris ve Hemmam'dır.

Çirkini de, Harb ve Mürre'dir."[2562]

"Muhakkak ki, siz, Kıyamet günü, kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız!

Öyle ise, isimlerinizi güzel koyunuz!" buyurmuştur.[2563]

Hz. Fâtıma:

"Yâ Rasûlallah! Oğlum için, akîka kurbanı olarak bir deve veya iki koç kesmeyeyim mi?" diye sormuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hayır! Sen onun saçını kes! Saçının ağırlığında gümüşü, yoksullara sadaka olarak dağıt!" buyurdu.[2564]

Hz. Hasan'ın kesilen saçının ağırlığınca gümüş, sadaka olarak dağıtıldı.[2565]

Dağıtılan gümüş, bir dirhem veya bir dirhemin bir kısmı kadardı.[2566]

Hz. Hasan'ın doğumunun 7. günü de iki koç kesildi.[2567]

Hz. Hasan, aynı zamanda sünnet de ettirildi.[2568]

Çünkü, erkekler için sünnet, sünnettir[2569] ve fıtrat hasletlerindendir.[2570]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hasan'ın kulaklarına ezan okudu.[2571]

Hz. Hasan ve Hz. Fâtıma'nın Peygamberimiz Aleyhisselâma Benzerlikleri

Hz. Fâtıma ile Hz. Hasan kadar Peygamberimiz Aleyhisselâma benzeyen hiç kimse yoktu.[2572] Hz. Hasan, Peygamberimiz Aleyhisselâma çok

benzerdi. Hiç kimse, Peygamberimiz Aleyhisselâma onun kadar benzer değildi.[2573]

Hz. Ebu Bekir, bir gün, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mescidinde ikindi namazını kıldırdıktan sonra, çıkıp Hz. Ali ile birlikte biraz yürümüşler, Hz. Hasan'ın çocuklarla oynadığını görünce, Hz. Ebu Bekir onu tutup omuzuna almış ve:

"Babam feda olsun buna ki, bu, Peygamber'e benzer, Ali'ye değil!" demiş; Hz. Ali de, onlara bakarak gülümsemiştir.[2574]

Hz. Fâtıma da, Hz. Hasan'a:

"Peygamber'e benzeyen, Ali'ye benzemeyen yavru!" derdi.[2575]

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre; Hz. "Hasan'ın Resûlullah Aleyhisselâma benzerliği başında göğsüne kadar olan kısmında, Hüseyin'in benzerliği ise bundan aşağı kısmında idi."[2576]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Sevgisi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hakkında:

"Bunlar, benim oğullarım ve kızımın oğullarıdır."[2577]

"Allah'ım! Ben onları seviyorum, onları Sen de sev!"[2578]

"Onları seveni de sev!"[2579]

"Onlar benim dünyada öpüp kokladığım iki reyhanımdır!"[2580]

"Hasan ve Hüseyin'i seven beni sevmiş, onlara kin besleyen de bana kin beslemiş olur!"[2581]

"Hasan ve Hüseyin, Cennetlik gençlerin iki seyyididir!" buyurmuştur.[2582]

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ali'yi, Hz. Fâtıma'yı, Hz. Hasan'ı ve Hz. Hüseyin'i yanına çağırıp:

"Ey Allah'ım! Bunlar, benim Ehl-i Beytim, ev halkımdır!" buyurmuştur.[2583]

Hz. Âişe de der ki:

“Peygamber Aleyhisselâm; üzerinde siyah yünden dokunmuş nakışlı bir örtü olduğu halde, sabahleyin evden çıktı.

Derken, Hasan b. Ali geldi.

Peygamber Aleyhisselâm, onu örtünün içine aldı.

Sonra Hüseyin geldi.

O da Hasan’ın yanına girdi.

Sonra Fâtıma geldi.

Peygamber Aleyhisselâm, onu da örtünün içine aldı.

Sonra Ali geldi.

Peygamber Aleyhisselâm, onu da örtünün içine aldıktan sonra, Ahzâb sûresinin 33. âyetinden:

‘Ey Ehl-i Beyt! Allah, sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister!’ [mealli] bölümünü okudu.”[2584]

Yüce Allah, hepsinden razı olsun!

Zekât ve Sadaka Yemenin Peygamberimiz Aleyhisselâm ile Ehl-i Beytine Helâl Olmayışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir gün, Hz. Hasan’ın Beytülmâl’e ait zekât, sadaka hurmasından bir tane alıp ağzına götürdüğünü görünce:[2585]

“Kaka! Kaka! Kaka!” diyerek ağzından dışarı çıkarttırdı ve:

“Zekât, sadaka bize;[2586] ne Muhammed’e, ne de Muhammed hanedanına helâl değildir![2587] Sen bizim zekât, sadaka yemediğimizi bilmiyor musun?” buyurdu.[2588]

Hz. Hasan da, bu husustaki hatırasını şöyle anlatır:

“Zekât, sadaka hurmasından bir tane hurma alıp ağzımda çiğnerken, Resûlullah Aleyhisselâm hemen onu ağzımdan ıslak ıslak çıkardı, hurma kümesinin içine attı.

‘Yâ Rasûlallah! Şu yavrucuğun aldığı şu bir tek hurmadan sana ne sorumluluk olacak?!’ denildi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Biz Muhammed hanedanıyız! Bize zekât, sadaka helâl değildir!’ buyurdu.[2589]

2016 İbn İshak, İbn Hişam, 2/119-120, Taberî, Tefsîr, 27/15, Beyhakî, Delâil, 3/462, Vâhidî, s. 249, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/60.

2017 Ahmed b. Hanbel, 5/275, Taberî, Tefsîr, 24/16, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/58, Suyutî, Câmiu’s-sağîr, 2/141-142.

2018 Vâkıdî, Megâzî, 1/73, Belâzurî, Ensâb, 1/265.

2019 İbn Abdilberr, 1/257, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/360.

2020 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/360.

2021 İbn Hacer, İsâbe, 1/251.

2022 Belâzurî, Ensâb, 1/265.

2023 İbn Hacer, İsâbe, 1/251.

2024 İbn Abdilberr, 1/257, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/360.

2025 Vâkıdî, Megâzî, 1/73.

2026 Vâkıdî, Megâzî, 1/73, İbn Abdilberr, 1/257, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/360.

2027 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/359.

2028 Belâzurî, Ensâb, 1/265, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/359.

2029 Vâkıdî, Megâzî, 1/73, Belâzurî, Ensâb, 1/265.

2030 İbn Hacer, İsâbe, 1/251.

2031 Vâkıdî, Megâzî, 1/73, Belâzurî, Ensâb, 1/265, İbn Hacer, İsâbe, 1/251.

2032 Vâkıdî, Megâzî, 1/73.

2033 Belâzurî, Ensâb, 1/265.

2034 Vâkıdî, Megâzî, 1/73.

2035 Belâzurî, Ensâb, 1/265.

2036 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/359.

2037 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/359.

2038 Vâhidî, s. 119.

2039 Vâkıdî, Megâzî, 1/73, Belâzurî, Ensâb, 1/265, İbn Abdilberr, 1/257, Vâhidî, s. 119, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 1/359, İbn Hacer, İsâbe, 1/251.

2040 Nisâ: 100.

2041 İbn Sa’d, 1/176.

2042 Ahmed b. Hanbel, 5/273.

2043 İbn Sa’d, 1/176.

2044 Ahmed b. Hanbel, 5/273.

2045 İbn Sa’d, 1/176.

2046 Ahmed b. Hanbel, 5/273.

2047 İbn İshak, İbn Hişam, 2/175-177.

2048 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Esîr, Kâmil, 2/139, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 109-110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.

2049 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, Belâzurî, Ensâb, 1/310.

2050 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa’d, 2/30.

2051 Zehebî, Târîh, s. 109.

2052 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 109.
2053 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Zehebî, Târîh, s. 109.
2054 Zehebî, Târîh, s. 109.
2055 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47, İbn Sa'd, 2/30, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 109.
2056 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310.
2057 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Esîr, Kâmil, 2/139, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 109, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2058 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47, Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Hazm, Cevâmi, s. 153, İbn Esîr, Kâmil, 2/139, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2059 Zehebî, Târîh, s. 109.
2060 İbn İshak, İbn Hişam, 2/47, Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/399, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2061 Urayz'ın Medine'ye uzaklığı 3 mildir. (İbn Sa'd, 2/30).
2062 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47-48, Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Seyyid, 1/296-297, Zehebî, Târîh, s. 110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2063 İbn Sa'd, 2/30, Taberî, Târîh, 2/299.
2064 İbn İshak, İbn Hişam, 3/47-48, Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/299, İbn Seyyid, 1/296-297, Zehebî, Târîh, s. 110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2065 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310.
2066 İbn İshak, İbn Hişam, 3/48, Vâkıdî, Megâzî, 1/182, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/300, İbn Hazm, Cevâmi, s. 153, İbn Seyyid, 1/297, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2067 İbn Sa'd, 2/30, Taberî, Târîh, 2/300, İbn Seyyid, 1/297.
2068 İbn İshak, İbn Hişam, 3/48, Vâkıdî, Megâzî, 1/181-182, İbn Sa'd, 2/30, Belâzurî, Ensâb, 1/310, Taberî, Târîh, 2/299-300, İbn Hazm, Cevâmi, s. 153, İbn Esîr, Kâmil, 2/140, İbn Seyyid, 1/297, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2069 Vâkıdî, Megâzî, 1/181, İbn Sa'd, 2/30, İbn Seyyid, 1/297.
2070 İbn İshak, İbn Hişam, 3/48, Taberî, Târîh, 2/30, İbn Esîr, Kâmil, 2/140, İbn Seyyid, 1/297, Zehebî, Târîh, s. 110, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344.
2071 İbn İshak, İbn Hişam, 4/284, Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293.
2072 Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2073 İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2074 Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28.
2075 İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2076 Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2077 Vâkıdî, Megâzî, 1/174.
2078 Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2079 Zehebî, Târîh, s. 108.
2080 Vâkıdî, Megâzî, 1/174-175.
2081 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285, Vâkıdî, Megâzî, 1/175.
2082 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285.
2083 Vâkıdî, Megâzî, 1/174, İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.

2084 Vâkıdî, Megâzî, 1/175, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 108.
2085 Vâkıdî, Megâzî, 1/175, İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293.
2086 Vâkıdî, Megâzî, 1/175, İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293.
2087 Belâzurî, Ensâb, 1/373.
2088 Vâkıdî, Megâzî, 1/175.
2089 Belâzurî, Ensâb, 1/373-374.
2090 Vâkıdî, Megâzî, 1/175, İbn Sa'd, 2/28.
2091 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285, Vâkıdî, Megâzî, 1/172, İbn Sa'd, 2/27, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293.
2092 Belâzurî, Ensâb, 1/373.
2093 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285-286, Vâkıdî, Megâzî, 1/172, İbn Sa'd, 2/27, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 106.
2094 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285.
2095 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285, Vâkıdî, Megâzî, 1/172, İbn Sa'd, 2/27, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 106.
2096 Vâkıdî, Megâzî, 1/172, İbn Sa'd, 2/27, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 106.
2097 İbn Abdilberr, 3/1218.
2098 Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Zehebî, Târîh, s. 106, Kastallânî, Mevâhib, 1/114.
2099 İbn İshak, İbn Hişam, 4/285-286.
2100 İbn İshak, İbn Hişam, 4/286, Vâkıdî, Megâzî, 1/172, Belâzurî, Ensâb, 1/373.
2101 İbn İshak, İbn Hişam, 4/286-287.
2102 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2103 Vâkıdî, Megâzî, 1/173, İbn Sa'd, 2/27, İbn Seyyid, 1/293.
2104 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2105 Vâkıdî, Megâzî, 1/173, İbn Sa'd, 2/28, İbn Seyyid, 1/293.
2106 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2107 Vâkıdî, Megâzî, 1/173, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293.
2108 İbn İshak, İbn Hişam, 4/286.
2109 İbn İshak, İbn Hişam, 4/286, Vâkıdî, Megâzî, 1/173, İbn Sa'd, 2/28, Belâzurî, Ensâb, 1/373, İbn Seyyid, 1/293, Kastallânî, Mevâhib, 1/114.
2110 Kastallânî, Mevâhib, 1/114.
2111 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2112 İbn Abdilberr, 3/1218.
2113 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2114 Vâkıdî, Megâzî, 1/173, İbn Sa'd, 2/28.
2115 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2116 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287.
2117 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287, Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2118 Vâkıdî, Megâzî, 1/173.
2119 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287, Vâkıdî, Megâzî, 1/173-174.
2120 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287, İbn Seyyid, 1/293.
2121 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287.
2122 İbn Sa'd, 4/378, İbn Abdilberr, 3/1218.
2123 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287, İbn Abdilberr, 3/1218.

2124 İbn Abdilberr, 3/1218, İbn Seyyid, 1/293.
2125 İbn İshak, İbn Hişam, 4/287
2126 Abdurrezzak, 3/322, İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 3/23, 6/6, İbn Mâce, 1/585, Nesâî, 5/49.
2127 Abdurrezzak, 3/318, İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 5/432, Buhârî, Sahîh, 2/139, Ebu Davud, 2/114, Dârekutnî, 2/148, Taberî, Târîh, 2/266.
2128 Abdurrezzak, 3/312, İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 2/55, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/677, Ebu Davud, 2/112, İbn Mâce, 1/585, Nesâî, 5/48, Dârimî, 1/329-330.
2129 Abdurrezzak, 3/311, İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 2/63, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/677, Tirmizî, Sünen, 3/61, Nesâî, 5/48, Dârimî, 1/329.
2130 Abdurrezzak, 3/311, Ebu Davud, 2/114.
2131 Abdurrezzak, 3/312, Ahmed b. Hanbel, 2/63, Müslim, 2/677, Ebu Davud, 2/112, Tirmizî, Sünen, 3/61, Nesâî, 5/48, Dârimî, 1/329.
2132 İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 2/97, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/679, Ebu Davud, 2/111, Tirmizî, Sünen, 3/62, İbn Mâce, 1/585, Nesâî, 5/54.
2133 İbn Sa'd, 1/248.
2134 Abdurrezzak, 3/311, İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 2/63, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/677, Ebu Davud, 2/112, Tirmizî, Sünen, 3/61, İbn Mâce, 1/584, Dârimî, 1/329.
2135 Abdurrezzak, 3/311, 318 İbn Sa'd, 1/248, Ahmed b. Hanbel, 1/351, Buhârî, Sahîh, 2/139, Müslim, 2/677, Ebu Davud, 2/114, Tirmizî, Sünen, 3/60, 61, İbn Mâce, 1/584, Nesâî, 5/52-53.
2136 Abdurrezzak, 3/316, İbn Sa'd, 1/248, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/678, Ebu Davud, 2/113, Tirmizî, Sünen, 3/59, İbn Mâce, 1/585, Nesâî, 5/51, Dârimî, 1/330.
2137 Abdurrezzak, 3/311, Ahmed b. Hanbel, 2/55, 63, 64, Buhârî, Sahîh, 2/138, Müslim, 2/677-678, Ebu Davud, 2/112, Tirmizî, Sünen, 3/61, İbn Mâce, 1/586, Nesâî, 5/48, Dârimî, 1/329.
2138 İbn Sa'd, 1/248.
2139 Dârekutnî, 2/141.
2140 Ebu Davud, 2/111, İbn Mâce, 1/585, Dârekutnî, 2/138, Hâkim, 1/409.
2141 Ahmed b. Hanbel, 3/103, Ebu Davud, 1/295, Nesâî, 5/179, Hâkim, 1/294, Begavî, 1/70.
2142 Ahmed b. Hanbel, 3/250, Ebu Davud, 1/295, Hâkim, 1/294, Begavî, 1/70.
2143 Ahmed b. Hanbel, 3/250, Ebu Davud, 1/295, Nesâî, 5/179-180, Hâkim, 1/294, Begavî, 1/70.
2144 Ahmed b. Hanbel, 5/57-58, Ebu Davud, 1/300, İbn Mâce, 1/529, Nesâî, 3/180, Beyhakî, Sünen, 3/316, Begavî, 1/70.
2145 Begavî, 1/71, İbn Kayyım, 1/151.
2146 Kâsânî, 1/276, İbn Hümam, Fethu'l-kadîr, s. 424.
2147 Ahmed b. Hanbel, 5/352, Tirmizî, Sünen, 2/426.
2148 Ahmed b. Hanbel, 5/353, Dârimî, 1/314.
2149 İbn Ebî Şeybe, 2/160, Ahmed b. Hanbel, 3/126, Buhârî, Sahîh, 2/23, Tirmizî, Sünen, 2/427.
2150 Ahmed b. Hanbel, 4/78.
2151 Abdurrezzak, 3/309, İbn Ebî Şeybe, 2/181.
2152 Mâlik, 1/145, Ahmed b. Hanbel, 2/94, İbn Mâce, 1/339, Nesâî, 3/117.
2153 İbn Ebî Şeybe, 2/170, Ahmed b. Hanbel, 1/232.
2154 Ebu Davud, 1/301, İbn Mâce, 1/416, Begavî, 1/71, İbn Kayyım, 1/150.
2155 İbn Sa'd, 1/249, İbn Mâce, 1/413-414, Taberî, Târîh, 2/266.
2156 Abdurrezzak, 3/288, Buhârî, Sahîh, 2/8, Nesâî, 3/183, İbn Mâce, 1/414.
2157 Belâzurî, Ensâb, 1/524.

2158 Abdurrezzak, 3/275, İbn Ebî Şeybe, 2/177-178, Ahmed b. Hanbel, 1/280, Buhârî, Sahîh, 2/13, Müslim, 2/606, Ebu Davud, 1/301, Tirmizî, Sünen, 1/365-366, İbn Mâce, 1/410, Nesâî, 3/193, Dârimî, 1/315.

2159 Abdurrezzak, 3/289, İbn Ebî Şeybe, 2/410, Tirmizî, Sünen, 1/410, İbn Mâce, 1/411.

2160 Ahmed b. Hanbel, 2/109, Ebu Davud, 1/300, İbn Mâce, 1/412.

2161 İbn Ebî Şeybe, 2/161, Ahmed b. Hanbel, 5/91, Müslim, 2/604, Ebu Davud, 1/298, Tirmizî, Sünen, 2/412-413.

2162 Ahmed b. Hanbel, 6/70, Ebu Davud, 1/299, İbn Mâce, 1/407, Dârimî, 1/315.

2163 Ahmed b. Hanbel, 2/357, Dârimî, 1/315.

2164 Mâlik, 1/180, Abdurrezzak, 3/298, İbn Ebî Şeybe, 2/607, Ebu Davud, 1/300, Tirmizî, Sünen, 2/414, 415, İbn Mâce, 1/408, Nesâî, 3/184.

2165 Abdurrezzak, 3/298, İbn Ebî Şeybe, 2/176, Tirmizî, Sünen, 2/413, İbn Mâce, 1/408, Dârimî, 1/315.

2166 Buhârî, Sahîh, 2/4.

2167 İbn Sa'd, 1/249.

2168 Taberî, Târîh, 2/298.

2169 Taberî, Târîh, 2/298, İbn Esîr, Kâmil, 2/138.

2170 Taberî, Târîh, 2/298.

2171 İbn Sa'd, 1/248, 249, Tirmizî, Sünen, 4/92.

2172 Ahmed b. Hanbel, 3/356, 375, 6/78, Müslim, 3/1557, Ebu Davud, 3/94-95.

2173 Ahmed b. Hanbel, 1/107, Ebu Davud, 3/94, Tirmizî, Sünen, 4/82.

2174 Ahmed b. Hanbel, 1/107.

2175 Mâlik, 1/404, Tahâvî, s. 28.

2176 Ahmed b. Hanbel, 2/321, İbn Mâce, 2/1044.

2177 Ahmed b. Hanbel, 4/215, Ebu Davud, 3/93, Tirmizî, Sünen, 4/99, İbn Mâce, 2/1045.

2178 Mâlik, 2/487, Aynî, 21/148.

2179 Aynî, 21/148.

2180 Mâlik, 2/484, Ahmed b. Hanbel, 3/113, Buhârî, Sahîh, 6/235, Müslim, 3/1555, Nesâî, 7/214, İbn Mâce, 2/1053.

2181 Serahsî, 12/9.

2182 Ahmed b. Hanbel, 3/312, 5/368, Ebu Davud, 3/95, İbn Mâce, 2/1049, Nesâî, 7/219.

2183 Serahsî, 12/9-10.

2184 Ahmed b. Hanbel, 3/312, Müslim, 3/1555, Ebu Davud, 3/95, İbn Mâce, 2/1049, Nesâî, 7/218.

2185 Mâlik, 2/486, Ahmed b. Hanbel, 3/335, Müslim, 3/1555, Ebu Davud, 3/98, Tirmizî, Sünen, 4/89, İbn Mâce, 2/1047, Dârimî, 2/6.

2186 Mâlik, 2/486, Tirmizî, Sünen, 4/91.

2187 Mâlik, 2/482, Ahmed b. Hanbel, 4/284, Ebu Davud, 3/97, Tirmizî, Sünen, 4/85-86, İbn Mâce, 2/1050, Nesâî, 7/215, Dârimî, 2/4.

2188 Ahmed b. Hanbel, 1/108, Ebu Davud, 3/97-98, Tirmizî, Sünen, 4/86-87, Nesâî, 7/216-218, Dârimî, 2/4-5.

2189 Ahmed b. Hanbel, 4/123, Müslim, 3/1548, Ebu Davud, 3/100, Tirmizî, Sünen, 4/23, İbn Mâce, 2/1058, Nesâî, 7/229-230, Dârimî, 2/9.

2190 Ahmed b. Hanbel, 3/356, Buhârî, Sahîh, 6/237-238, Müslim, 3/1057, Ebu Davud, 3/95, Tirmizî, Sünen, 4/84.

2191 Mâlik, 2/484-485, Ahmed b. Hanbel, 6/51, Müslim, 3/1561-1562, Nesâî, 7/235, Dârimî, 2/6.

2192 Ahmed b. Hanbel, 4/15, Buhârî, Sahîh, 2/186.

2193 Tirmizî, Sünen, 4/83, İbn Mâce, 2/1045, Beyhakî, Sünen, 9/361, Münzirî, 2/153-154.
2194 İbn İshak, İbn Hişam, 3/46, Taberî, Târîh, 2/298, İbn Hazm, Cevâmi, s. 152, Zehebî, Târîh, s. 107, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 21.
2195 Vâkıdî, Megâzî, 1/182-183, İbn Sa'd, 2/31, İbn Seyyid, 1/297.
2196 Belâzurî, Ensâb, 1/310.
2197 İbn İshak, İbn Hişam, 3/46, İbn Hazm, Cevâmi, s. 152, Zehebî, Târîh, s. 107, İbn Kesîr, Bidâye, 3/344, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 21-22.
2198 Vâkıdî, Megâzî, 1/183, İbn Sa'd, 2/31, İbn Seyyid, 1/297-298.
2199 İbn Sa'd, 2/31, İbn Seyyid, 1/298.
2200 Vâkıdi, Megâzî, 1/183, İbn Sa'd, 2/31, İbn Seyyid, 1/298.
2201 Taberî, Târîh, 2/299, İbn Esîr, Kâmil, 2/139, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2202 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2203 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/176.
2204 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2205 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/176, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2206 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/176.
2207 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51.
2208 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2209 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/176-177, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2210 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2211 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2212 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/308, İbn Esîr, Kâmil, 2/137.
2213 Vâkıdî, Megâzî, 1/178, İbn Sa'd, 2/29.
2214 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/308, İbn Esîr, Kâmil, 2/137.
2215 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Zehebî, Târîh, s. 116.
2216 İbn Esîr, Kâmil, 2/137.
2217 İbn İshak, İbn Hişam, 3/50-51, Vâkıdî, Megâzî, 1/176-177, Ebu Davud, 3/154-155, Belâzurî, Ensâb, 1/308, Taberî, Târîh, 2/297, Vâhidî, s. 62, Beyhakî, Sünen, 9/183, İbn Esîr, Kâmil, 2/137, İbn Seyyid, 1/294, Zehebî, Târîh, s. 176, İbn Kesîr, Bidâye, 4/3, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2218 Âl-i İmran: 12-13.
2219 Vâkıdî, Megâzî, 1/179, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/298, İbn Hazm, Cevâmi, s. 154.
2220 İbn Hazm, Cevâmi, s. 154.
2221 İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/298, İbn Hazm, Cevâmi, s. 154.
2222 İbn Hazm, Cevâmi, s. 154.
2223 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, 180, İbn Sa'd, 2/29, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Seyyid, 1/295, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2224 Enfâl: 58.
2225 İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2226 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Esîr, Kâmil, 2/138, İbn Seyyid, 1/2996, Zehebî, Târîh, s. 117, İbn Kesîr, Bidâye, 4/4, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2227 İbn Sa'd, 2/29, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Seyyid, 1/295.
2228 Vâkıdî, Megâzî, 1/176, İbn Sa'd, 2/28-29.
2229 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/298, İbn Hazm, Cevâmi, s. 154, İbn Seyyid, 1/295.

2230 İbn Sa'd, 2/29, İbn Seyyid, 1/295.
2231 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, İbn Sa'd, 2/29.
2232 Vâkıdî, Megâzî, 1/178.
2233 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Esîr, Kâmil, 2/138.
2234 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, İbn Sa'd, 2/29, İbn Seyyid, 1/295, Zehebî, Târîh, s. 117-118.
2235 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, İbn Sa'd, 2/29, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Esîr, Kâmil, 2/138, İbn Seyyid, 1/295, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2236 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Esîr, Kâmil, 2/138, Zehebî, Târîh, s. 117.
2237 İbn İshak, İbn Hişam, 3/51-52, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309, Taberî, Târîh, 2/297, İbn Esîr, Kâmil, 2/139, Zehebî, Târîh, s. 116-117.
2238 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Taberî, Târîh, 2/297.
2239 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2240 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Taberî, Târîh, 2/297-298, İbn Esîr, Kâmil, 2/138, Zehebî, Târîh, s. 117, İbn Kesîr, Bidâye, 4/4.
2241 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Taberî, Târîh, 2/297-298, Zehebî, Târîh, s. 117.
2242 Vâkıdî, Megâzî, 1/177, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2243 Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2244 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52, Vâkıdî, Megâzî, 1/178, Taberî, Târîh, 2/298, İbn Kesîr, Bidâye, 4/4.
2245 Taberî, Târîh, 2/298.
2246 İbn Sa'd, 2/29.
2247 Vâkıdî, Megâzî, 1/178, İbn Sa'd, 2/29.
2248 Vâkıdî, Megâzî, 1/178.
2249 İbn İshak, İbn Hişam, 3/52-53, Taberî, Tefsîr, 6/275-276, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/68-69.
2250 Mâide: 51-56.
2251 Vâkıdî, Megâzî, 1/179-180.
2252 Vâkıdî, Megâzî, 1/180, İbn Seyyid, 1/296, Zehebî, Târîh, s. 118.
2253 Belâzurî, Ensâb, 1/309, İbn Esîr, Kâmil, 2/138.
2254 Vâkıdî, Megâzî, 1/178-179, İbn Sa'd, 2/29-30, Belâzurî, Ensâb, 1/309.
2255 İbn Seyyid, 2/318, Zehebî, Târîh, s. 513, Semhûdî, 1/279.
2256 İbn Sa'd, 3/396, Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71.
2257 Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71.
2258 İbn Hacer, İsâbe, 2/464.
2259 İbn Sa'd, 3/396, İbn Abdilberr, 3/1053.
2260 İbn Sa'd, 3/396, Ahmed b. Hanbel, 6/436.
2261 Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71, İbn Abdilberr, 3/1055, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/600.
2262 İbn Abdilberr, 3/1053.
2263 İbn Sa'd, 3/396, Ahmed b. Hanbel, 6/436.
2264 Ahmed b. Hanbel, 6/206, Tirmizî, Sünen, 3/315, İbn Abdilberr, 3/1055, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/3, s. 600, İbn Hacer, İsâbe, 2/464.
2265 İbn Sa'd, 3/396, Ahmed b. Hanbel, 6/206.
2266 Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71.
2267 İbn Sa'd, 3/397.

2268 İbn Sa'd, 3/398, Ahmed b. Hanbel, 6/436, Buhârî, Sahîh, 2/71.
2269 İbn Sa'd, 3/398, Ahmed b. Hanbel, 1/237, Hâkim, 3/190, İbn Abdilberr, 3/1056, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/600.
2270 İbn Sa'd, 3/399.
2271 Ahmed b. Hanbel, 6/436.
2272 İbn Sa'd, 3/398, Ahmed b. Hanbel, 1/335, Hâkim, 3/190, İbn Abdilberr, 3/1056.
2273 İbn Sa'd, 3/397, İbn Abdilberr, 3/1055, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/600.
2274 İbn Abdilberr, 3/1053.
2275 İbn Sa'd, 3/399-400.
2276 İbn Sa'd, 3/397, Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 393.
2277 İbn Sa'd, 3/395, Ahmed b. Hanbel, 1/335.
2278 İbn Sa'd, 3/398, Ahmed b. Hanbel, 6/436, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/601.
2279 İbn Sa'd, 8/19.
2280 Muhibbü't-Taberî, 2/240.
2281 İbn İshak, Kitâbu'l-mübtedâ, 4/230, Beyhakî, Delâil, 3/160, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe,, 7/221, Zehebî, Târîh, s. 111, İbn Kesîr, Bidâye, 3/346.
2282 İbn Sa'd, 8/19.
2283 Belâzurî, Ensâb, 1/402.
2284 Muhibbü't-Taberî, 2/240-241.
2285 İbn Sa'd, 8/119.
2286 Belâzurî, Ensâb, 1/402.
2287 İbn Sa'd, 8/20, Belâzurî, Ensâb, 1/403, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/221.
2288 Beyhakî, Delâil, 3/160, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/221, Zehebî, Târîh, s. 111, İbn Kesîr, Bidâye, 3/346.
2289 Muhibbü't-Taberî, 2/238, Kastallânî, Mevâhib, 1/116, Zürkânî, 2/3.
2290 Zürkânî, 2/3.
2291 Muhibbü't-Taberî, 2/238, Kastallânî, Mevâhib, 1/116, Zürkânî, 2/3.
2292 Zürkânî, 2/3.
2293 Muhibbü't-Taberî, 2/238, Kastallânî, Mevâhib, 1/116, Zürkânî, 2/3-4.
2294 İbn Sa'd, 8/25, Ahmed b. Hanbel, 1/84, 108, Belâzurî, Ensâb, 1/403, Beyhakî, Delâil, 3/161, İbn Esîr, Nihâye, 2/23, Zehebî, Târîh, s. 112, İbn Kesîr, Bidâye, 3/346, Kastallânî, Mevâhib, 1/117.
2295 İbn Sa'd, 8/25, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/7.
2296 İbn Sa'd, 8/25, Ahmed b. Hanbel, 1/84, Belâzurî, Ensâb, 1/403, Beyhakî, Delâil, 3/161, İbn Esîr, Nihâye, 2/23, Zehebî, Târîh, s. 112, İbn Kesîr, Bidâye, 3/346, Kastallânî, Mevâhib, 1/117.
2297 Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/4.
2298 İbn Sa'd, 8/23, Muhibbü't-Taberî, 2/240, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/7.
2299 İbn Sa'd, 8/23.
2300 İbn Sa'd, 8/23, Muhibbü't-Taberî, 2/238, Kastallânî, Mevâhib, 1/116, Zürkânî, 2/4.
2301 İbn Sa'd, 8/25, Ahmed b. Hanbel, 1/84, Belâzurî, Ensâb, 1/403, Beyhakî, Delâil, 3/161, İbn Esîr, Nihâye, 2/23, Zehebî, Târîh, s. 112, İbn Kesîr, Bidâye, 3/346, Kastalânî, Mevâhib, 1/117.
2302 İbn Sa'd, 8/24, Ahmed b. Hanbel, 1/106.
2303 İbn Sa'd, 8/24.
2304 İbn Sa'd, 8/25, Ahmed b. Hanbel, 1/106.
2305 İbn Sa'd, 8/24.
2306 Muhibbü't-Taberî, 2/241-242, Kastallânî, Mevâhib, 1/116-117, Zürkânî, 2/5-6.

2307 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/222, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/7.
2308 İbn Sa'd, 8/24.
2309 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/222.
2310 İbn Sa'd, 8/24, Diyarbekrî, 1/411.
2311 Muhibbü't-Taberî, 2/239, Kastallânî, Mevâhib, 1/116, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/4.
2312 Ahmed b. Hanbel, 2/381, Ebu Davud, 2/241, Tirmizî, Sünen, 3/400, İbn Mâce, 1/614, Dârimî, 2/59.
2313 Abdurrezzak, 5/487.
2314 Ahmed b. Hanbel, 5/359.
2315 İbn Sa'd, 8/23, Kastallânî, Mevâhib, 1/117, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/7.
2316 Kastallânî, Mevâhib, 1/117, Diyarbekrî, 1/411, Zürkânî, 2/7.
2317 Fîruzâbadî, 2/217, Zürkânî, 2/7.
2318 Abdurrezzak, 5/488.
2319 İbn Sa'd, 8/22.
2320 Taberî, Târîh, 2/300.
2321 Tirmizî, Sünen, 5/698, Hâkim, 3/155, İbn Abdilberr, 4/1897.
2322 Hâkim, 3/155, İbn Abdilberr, 4/1895.
2323 İbn Sa'd, 8/22-23.
2324 İbn Sa'd, 8/25, Ahmed b. Hanbel, 1/106-107.
2325 Ebu Davud, 3/151.
2326 Ahmed b. Hanbel, 1/153, Ebu Davud, 3/151.
2327 Ahmed b. Hanbel, 1/153.
2328 Tirmizî, Sünen, 5/52, Taberî, Tefsîr, 22/6, Hâkim, 3/158, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/223, Zehebî, Siyer, 2/97.
2329 Ahmed b. Hanbel, 5/275, Ebu Davud, 4/87.
2330 Ahmed b. Hanbel, 2/21, Ebu Davud, 4/72.
2331 İbn Esîr, Nihâye, 2/307.
2332 Serahsî, 2/149.
2333 Nisâ: 39.
2334 Tevbe: 103.
2335 Zürkânî, 2/307.
2336 Râgıb, s. 278.
2337 Enbiyâ: 73.
2338 Bakara: 83.
2339 A'râf: 156.
2340 Meryem: 55.
2341 Meryem: 31.
2342 Zâriyât: 19, Meâric: 25.
2343 Ahmed b. Hanbel, 3/26, Buhârî, Sahîh, 1/8, Müslim, 1/45, Tirmizî, Sünen, 5/5, Nesâî, 8/109.
2344 Nur: 56, Müzzemmil: 20, Hacc: 78, Bakara: 110.
2345 İbn Sa'd, 1/248, İbn Mâce, 1/585, Nesâî, 5/49.
2346 Kâsânî, 1/2.
2347 Ahmed b. Hanbel, 1/11, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/96, İbn Mâce, 1/575, Nesâî, 5/18-19, Dârekutnî, 2/115, Hâkim, 1/390, Beyhakî, Sünen, 4/86, Begavî, 1/86.

2348 Ebu Yûsuf, s. 76, Abdurrezzak, 2/25, İbn Ebî Şeybe, 3/131, 133, Ahmed b. Hanbel, 2/11-14, Ebu Davud, 2/98, Tirmizî, Sünen, 3/17, Dârimî, 1/221, Hâkim, 1/392, Beyhakî, Sünen, 4/88.
2349 Ebu Davud, 2/98-99, Dârekutnî, 2/116, Hâkim, 1/393, Beyhakî, Sünen, 4/90.
2350 Dârekutnî, 2/116, Hâkim, 1/393, Beyhakî, Sünen, 4/90-91.
2351 Ahmed b. Hanbel, 1/100.
2352 Ebu Yûsuf, s. 76, Abdurrezzak, 4/5-6, İbn Ebî Şeybe, 3/121-122, Ahmed b. Hanbel, 1/11-12, 3/35, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/96, Tirmizî, Sünen, 3/17, İbn Mâce, 1/574, Nesâî, 5/18-20, Dârimî, 1/321, Tahâvî, s. 43.
2353 Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/97, İbn Mâce, 1/575, Nesâî, 1/20.
2354 Ebu Yûsuf, s. 79, Abdurrezzak, 4/24, İbn Ebî Şeybe, 3/126.
2355 Ebu Yûsuf, s. 79, Abdurrezzak, 4/24.
2356 Abdurrezzak, 4/24.
2357 Ebu Yûsuf, s. 76, Mâlik, 1/258-259, İbn Ebî Şeybe, 3/132, Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/97, Tirmizî, Sünen, 3/17, İbn Mâce, 1/577, Nesâî, 5/21, Dârimî, 1/320.
2358 Ebu Yûsuf, s. 76, Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124.
2359 Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124.
2360 Ebu Yûsuf, s. 78, Abdurrezzak, 4/7, Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/99, Tirmizî, Sünen, 3/19.
2361 Ebu Yûsuf, s. 78, Mâlik, 1/245, Abdurrezzak, 4/75, Ahmed b. Hanbel, 1/148, Ebu Davud, 2/101.
2362 Ebu Yûsuf, s. 77-78, Abdurrezzak, 4/13, Tirmizî, Sünen, 3/19, 21, 4/393, Beyhakî, Sünen, 4/88.
2363 Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 2/124, Ebu Davud, 2/97, Nesâî, 5/23, Dârimî, 1/322, Dârekutnî, 2/114, Beyhakî, Sünen, 4/85.
2364 Abdurrezzak, 4/88, 89, Dârekutnî, 2/92.
2365 Mâlik, 1/246, Abdurrezzak, 4/4, s. 89, Dârekutnî, 2/92, Hâkim, 1/396, Beyhakî, Sünen, 4/92.
2366 Abdurrezzak, 4/89, İbn Ebî Şeybe, 3/119, Ebu Davud, 2/100-101, Dârekutnî, 2/92.
2367 Mâlik, 1/246, Abdurrezzak, 4/89, İbn Ebî Şeybe, 3/119, Ebu Davud, 2/92.
2368 İbn Ebî Şeybe, 3/119, Ebu Ubeyd, s. 606, Tahâvî, s. 47, Dârekutnî, 2/93.
2369 Mâlik, 1/246, Abdurrezzak, 4/89, İbn Ebî Şeybe, 3/119, Ebu Ubeyd, s. 606, Ebî Dâvud, Sünen, 2/101, Dârekutnî, 2/93.
2370 Abdurrezzak, 4/89-91, İbn Ebî Şeybe, 3/119, Ebu Davud, 2/101, Dârekutnî, 2/93, Beyhakî, Sünen, 4/89.
2371 Abdurrezzak, 4/84, İbn Ebî Şeybe, 3/123, Beyhakî, Sünen, 4/146.
2372 Abdurrezzak, 4/84, İbn Ebî Şeybe, 3/144, Beyhakî, Sünen, 4/146.
2373 Abdurrezzak, 4/85, İbn Ebî Şeybe, 3/143.
2374 Taberî, Tefsîr, 4/80, Beyhakî, Sünen, 4/146.
2375 Abdurrezzak, 4/145, Taberî, Tefsîr, 8/53-54.
2376 Ebu Davud, 2/95, Dârekutnî, 2/128, Beyhakî, Sünen, 4/146-147, Begavî, 1/88.
2377 Tahâvî, s. 50.
2378 Abdurrezzak, 4/135, İbn Ebî Şeybe, 3/140.
2379 Abdurrezzak, 4/127.
2380 Abdurrezzak, 4/127, İbn Ebî Şeybe, 3/195, Ebu Davud, 2/110, Nesâî, 5/109, Dârekutnî, 2/132, Beyhakî, Sünen, 4/122.
2381 Dârekutnî, 2/132.
2382 Abdurrezzak, 4/127, İbn Ebî Şeybe, 3/195, Ebu Davud, 2/110, Nesâî, 5/109, Dârekutnî, 2/132-133, Beyhakî, Sünen, 4/1122.

2383 Ahmed b. Hanbel, 3/448, Ebu Davud, 2/110, Tirmizî, Sünen, 3/35, Nesâî, 5/42, Hâkim, 1/402, Beyhakî, Sünen, 4/123.
2384 Abdurrezzak, 4/119, İbn Ebî Şeybe, 3/144-145, Ahmed b. Hanbel, 5/228.
2385 Abdurrezzak, 4/134-136, İbn Ebî Şeybe, 3/145-146, Ahmed b. Hanbel, 3/341, 353, Buhârî, Sahîh, 2/133, Müslim, 2/675, Ebu Davud, 2/109-110, Tirmizî, Sünen, 3/52, İbn Mâce, 1/581, Nesâî, 5/41, 42.
2386 Tevbe: 60.
2387 Ahmed b. Hanbel, 1/388, Ebu Davud, 2/116, Tirmizî, Sünen, 3/41, Nesâî, 5/97, Dârimî, 1/325.
2388 Dârekutnî, 2/122.
2389 İbn Ebî Şeybe, 3/207, 208, Ahmed b. Hanbel, 2/164, Ebu Davud, 2/118, Tirmizî, Sünen, 3/42, İbn Mâce, 1/589, Nesâî, 5/99, Dârekutnî, 2/118-119, Hâkim, 1/407.
2390 Ahmed b. Hanbel, 3/114, Ebu Davud, 2/120-121, Tirmizî, Sünen, 3/522, İbn Mâce, 2/740-741.
2391 Buhârî, Sahîh, 2/120, Müslim, 2/700, Beyhakî, Sünen, 4/187, Begavî, 1/90, Deylemî, 4/51.
2392 Ahmed b. Hanbel, 5/197, Buhârî, Sahîh, 2/120, Müslim, 2/700, Begavî, 1/90.
2393 İbn Esîr, Nihâye, 3/462.
2394 Bakara: 273.
2395 Ahmed b. Hanbel, 1/384, Buhârî, Sahîh, 2/132, Müslim, 2/719, Ebu Davud, 2/118, Nesâî, 5/85, Dârimî, 1/318.
2396 Ebu Davud, 2/95-96, Hâkim, 1/389-390, Dârekutnî, 2/105-106, Münzirî, 1/556.
2397 Taberî, Tefsîr, 10/189-190, Beyhakî, Delâil, 5/289-290, Vâhidî, s. 170-172, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138-139, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/283-285, Kurtubî, 8/209, Nesefî, 2/136-137, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374, Ebussuud, 4/85, Suyutî, Dürru'l-mensûr, 3/260.
2398 Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 170, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Suyutî, Dürru'l-mensûr, 3/260.
2399 Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 170, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Nesefî, 2/137, Ebussuud, 4/85, Suyutî, Dürru'l-mensûr, 3/260.
2400 Taberî, Tefsîr, 10/189, Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 170, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209, Nesefî, 2/137, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2401 Ebussuud, 4/85.
2402 Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209, Nesefî, 2/137.
2403 Beyhakî, Delâil, 2/290, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284.
2404 Taberî, Tefsîr, 10/189, Vâhidî, s. 170, Kurtubî, 8/209, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2405 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284.
2406 Taberî, Tefsîr, 10/189, Vâhidî, s. 170, Beyhakî, Delâil, 5/290, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2407 Beyhakî, Delâil, 5/290, Zemahşerî, 2/203, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209.
2408 Taberî, Tefsîr, 10/189, Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 170, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374, Ebussuud, 4/85.
2409 Taberî, Tefsîr, 10/189, Vâhidî, s. 170, Kurtubî, 8/209, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374, Suyutî, Dürru'l-mensûr, 3/260.
2410 Beyhakî, Delâil, 5/290, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, Nesefî, 2/137, Ebussuud, 4/85.
2411 Taberî, Tefsîr, 10/189, Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 170-171, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209, Nesefî, 2/137, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2412 Taberî, Tefsîr, 10/189, Beyhakî, Delâil, 5/290, Vâhidî, s. 171, Zemahşerî, 2/203, Râzî, 16/138, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, Kurtubî, 8/209, Nesefî, 2/137, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374, Ebussuud, 4/85.
2413 Tevbe: 103.

2414 Taberî, Tefsîr, 10/189-190, Vâhidî, s. 171, Zemahşerî, 2/203, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2415 Zemahşerî, 2/203, Nesefî, 2/137.
2416 Taberî, Tefsîr, 10/190-191, Beyhakî, Delâil, 5/291-292, Vâhidî, s. 171-172, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/284, İbn Kesîr, Tefsîr, 2/374.
2417 Ahmed b. Hanbel, 2/357, Buhârî, Sahîh, 1/14, Müslim, 1/78, Nesâî, 8/117.
2418 Beyhakî, Delâil, 3/190.
2419 İbn Habîb, s. 390.
2420 Vâkıdî, Megâzî, 1/184, İbn Sa'd, 2/32.
2421 Semhûdî, 1/280, Diyarbekrî, 1/413.
2422 İbn İshak, İbn Hişam, 3/55, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Seyyid, 1/298, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2423 Vâkıdî, Megâzî, 1/185, İbn Sa'd, 2/32.
2424 İbn İshak, İbn Hişam, 3/55, Vâkıdî, Megâzî, 1/185, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Seyyid, 1/298, İbn Kesîr, Bidâye, 4/6, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2425 İbn İshak, İbn Hişam, 3/54-55, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/3, Beyhakî, Delâil, 3/188, İbn Seyyid, 1/298, Zehebî, Târîh, s. 126, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 22.
2426 Taberî, Tefsîr, 5/134.
2427 İbn Kesîr, Bidâye, 4/6.
2428 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/298, Zehebî, Târîh, s. 126, İbn Kesîr, Bidâye, 4/6-7.
2429 Beyhakî, Delâil, 3/193.
2430 Ahd-i Atîk, Tesniye, Bab: 20, Fıkra: 10-16.
2431 Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Belâzurî, Ensâb, 1/374, Beyhakî, Delâil, 3/191.
2432 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2433 Buhârî, Sahîh, 5/25, Müslim, 3/1425, Hâkim, 3/434, Beyhakî, Delâil, 3/195, İbn Kayyım, 2/101, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5.
2434 Beyhakî, Delâil, 3/191, İbn Seyyid, 1/298-299.
2435 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/3, Hâkim, 3/435, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, Zehebî, Târîh, s. 128.
2436 Buhârî, Sahîh, 5/25, Müslim, 3/1425, Hâkim, 3/435, Beyhakî, Delâil, 3/195, Zehebî, Târîh, s. 128.
2437 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Buhârî, Sahîh, 5/25, Müslim, 3/1425, Taberî, Târîh, 3/3, Beyhakî, Delâil, 3/191, 195, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2438 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2439 Buhârî, Sahîh, 5/25, Müslim, 3/1425, Beyhakî, Delâil, 3/191, Zehebî, Târîh, s. 128.
2440 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2441 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2442 Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Hâkim, 3/434.
2443 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Taberî, Târîh, 3/3, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.

2444 Hâkim, 3/435.
2445 İbn İshak, İbn Hişam, 3/58, Vâkıdî, Megâzî, 1/187, İbn Sa'd, 2/32, Taberî, Târîh, 3/4, Hâkim, 3/435, Beyhakî, Delâil, 3/199, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7.
2446 1 vesk: 60 sa'dır. 1 sa': 4 müd'dür. 1 müd: 1,5 veya 2 rıtl'dır. (Abdurrezzak, 4/142-143)
1 rıtl: 12 ukiyyedir. 1 ukiyye: 40 dirhem'dir. (Fîruzâbadî, 3/396).
2447 Buhârî, Sahîh, 5/25, Müslim, 3/1425, Beyhakî, Delâil, 3/195-196, Zehebî, Târîh, s. 128, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5-6.
2448 İbn İshak, İbn Hişam, 3/59, Vâkıdî, Megâzî, 1/188, Taberî, Târîh, 3/4, İbn Esîr, Kâmil, 2/143, İbn Seyyid, 1/299, Zehebî, Târîh, s. 131.
2449 Buhârî, Sahîh, 5/25-26, Müslim, 3/1425-1426.
2450 İbn İshak, İbn Hişam, 3/60, Vâkıdî, Megâzî, 1/189-191, İbn Sa'd, 2/32-33, Taberî, Târîh, 3/4-5, İbn Hazm, Cevâmi, s. 155, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/300, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7-8.
2451 Diyarbekrî, 1/466.
2452 İbn İshak, İbn Hişam, 3/60, Vâkıdî, Megâzî, 1/189-191, İbn Sa'd, 2/32-33, Taberî, Târîh, 3/4-5, İbn Hazm, Cevâmi, s. 155, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/300, İbn Kesîr, Bidâye, 4/7-8.
2453 İbn İshak, İbn Hişam, 3/62, Vâkıdî, Megâzî, 1/191, Taberî, Târîh, 3/5, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/301, Zehebî, Târîh, s. 131, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5.
2454 İbn Kayyım, 1/102.
2455 Vâkıdî, Megâzî, 1/192, İbn Sa'd, 2/34, Ebu Davud, 3/154, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2456 Vâkıdî, Megâzî, 1/192.
2457 Vâkıdî, Megâzî, 1/192, İbn Sa'd, 2/34, Ebu Davud, 3/154, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2458 Aynı kaynaklar.
2459 Vâkıdî, Megâzî, 1/192, Ebu Davud, 3/154, Beyhakî, Sünen, 3/183.
2460 Vâkıdi, Megâzî, 1/192, İbn Sa'd, 2/34.
2461 İbn Sa'd, 2/34, Ebu Davud, 3/154, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2462 İbn Sa'd, 2/34.
2463 Vâkıdî, Megâzî, 1/192.
2464 Vâkıdî, Megâzî, 1/192, İbn Sa'd, 2/34, Ebu Davud, 3/154, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2465 Vâkıdî, Megâzî, 1/192, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2466 İbn Sa'd, 2/34, Beyhakî, Sünen, 9/183.
2467 Vâkıdî, Megâzî, 1/3, İbn Sa'd, 2/31.
2468 İbn Sa'd, 2/31.
2469 Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Esîr, Kâmil, 2/142.
2470 Vâkıdî, Megâzî, 1/194, İbn Sa'd, 2/34-35, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/168, İbn Seyyid, 1/303, Kastallânî, Mevâhib, 1/118, Diyarbekrî, 1/415.
2471 Vâkıdî, Megâzî, 1/194.
2472 Vâkıdî, Megâzî, 1/194, İbn Sa'd, 2/35.
2473 Vâkıdî, Megâzî, 1/194.
2474 Vâkıdî, Megâzî, 1/194, İbn Sa'd, 2/35.
2475 İbn Sa'd, 2/35.
2476 Vâkıdî, Megâzî, 1/194.
2477 Vâkıdî, Megâzî, 1/194, İbn Sa'd, 2/35.
2478 Vâkıdî, Megâzî, 1/194-195.
2479 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35.
2480 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, Beyhakî, Delâil, 3/168.

2481 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Beyhakî, Delâil, 3/168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, İbn Seyyid, 1/303.
2482 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, Beyhakî, Delâil, 3/168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, Kastallânî, Mevâhib, 1/118, Diyarbekrî, 1/415.
2483 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35.
2484 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Ahmed b. Hanbel, 3/390, Beyhakî, Delâil, 3/168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, İbn Seyyid, 1/303, Zehebî, Târîh, s. 202.
2485 Vâkıdî, Megâzî, 1/1195, İbn Sa'd, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, Kadı Iyaz, 1/80, İbn Seyyid, 1/303.
2486 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Ahmed b. Hanbel, 3/365, Belâzurî, Ensâb, 1/3111, Beyhakî, Delâil, 3/168, Kadı Iyaz, 1/80, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, İbn Seyyid, 1/303, Zehebî, Târîh, s. 202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/85.
2487 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Ahmed b. Hanbel, 3/365, Belâzurî, Ensâb, 1/311.
2488 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311.
2489 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Ahmed b. Hanbel, 3/390, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/169, Kadı Iyaz, 1/80, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, İbn Seyyid, 1/304, Zehebî, Târîh, s. 202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/85.
2490 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, İbn Sa'd, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/169, Kadı Iyaz, 1/80, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160, İbn Seyyid, 1/304.
2491 Ahmed b. Hanbel, 3/365, Hâkim, 3/29, Kadı Iyaz, 1/80, Zehebî, Târîh, s. 202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/85, Diyarbekrî, 1/415.
2492 Ahmed b. Hanbel, 3/365.
2493 Vâkıdî, Megâzî, 1/195, Beyhakî, Delâil, 3/169, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/160.
2494 Ahmed b. Hanbel, 3/365, Hâkim, 3/29-30, Zehebî, Târîh, s. 202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/85, Diyarbekrî, 1/415.
2495 Vâkıdî, Megâzî, 1/195-196, İbn Sa'd, 2/35, Beyhakî, Delâil, 3/169, İbn Seyyid, 1/304.
2496 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa'd, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/169, İbn Seyyid, 1/304, Kastallânî, Mevâhib, 1/118.
2497 İbn İshak, İbn Hişam, 3/215-216, İbn Sa'd, 2/61-62, Ahmed b. Hanbel, 3/364-365, 390, Taberî, Târîh, 3/40, İbn Hazm, Cevâmi, s. 183, Beyhakî, Delâil, 3/374, 375, 376, İbn Esîr, Kâmil, 2/174, İbn Seyyid, 2/52, Zehebî, Târîh, s. 201-202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/84-85.
2498 İbn İshak, İbn Hişam, 2/160-163.
2499 İbn İshak, İbn Hişam, 3/286, Vâkıdî, Megâzî, 1/381, Buhârî, Sahîh, 5/26, Taberî, Târîh, 3/6, Beyhakî, Delâil, 4/37.
2500 Taberî, Târîh, 3/7.
2501 İbn İshak, İbn Hişam, 2/160-163.
2502 Buhârî, Sahîh, 5/26, Beyhakî, Delâil, 4/37, Zehebî, Târîh, s. 285, İbn Kesîr, Bidâye, 4/138.
2503 İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24.
2504 İbn Sa'd, 2/91.
2505 İbn İshak, İbn Hişam, 3/286, Taberî, Târîh, 3/7, İbn Hazm, Cevâmi, s. 198, Beyhakî, Delâil, 4/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/146, İbn Kesîr, Bidâye, 4/137.
2506 İbn İshak, İbn Hişam, 3/286, Taberî, Târîh, 3/7.
2507 İbn İshak, İbn Hişam, 3/286-287, Taberî, Târîh, 3/7, İbn Hazm, Cevâmi, s. 198, Beyhakî, Delâil, 4/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/146, Zehebî, Târîh, s. 283, İbn Kesîr, Bidâye, 4/137.
2508 Taberî, Târîh, 3/6.

2509 İbn İshak, İbn Hişam, 3/287, Vâkıdî, Megâzî, 1/391, İbn Sa’d, 2/91, Taberî, Târîh, 3/7, Beyhakî, Delâil, 4/34, İbn Hazm, Cevâmi, s. 198, İbn Esîr, Kâmil, 2/146, Zehebî, Târîh, s. 283-284, İbn Kesîr, Bidâye, 4/137.
2510 İbn İshak, İbn Hişam, 3/287, Taberî, Târîh, 3/7.
2511 Buhârî, Sahîh, 5/26-28, Taberî, Târîh, 3/6-7, Beyhakî, Sünen, 9/80, Delâil, 4/37-38, İbn Esîr, Kâmil, 2/147-148, Zehebî, Târîh, s. 285-286.
2512 İbn İshak, İbni Hişam, Sîre, 3/288, Vâkıdî, Megâzî, 1/393, İbn Sa’d, 2/91, Taberî, Târîh, 3/8, Beyhakî, Delâil, 4/38, İbn Esîr, Kâmil, 2/148, Zehebî, Târîh, s. 284, İbn Kesîr, Bidâye, 4/137-138.
2513 İbn İshak, İbn Hişam, 3/288-289, Taberî, Târîh, 3/8, İbn Kesîr, Bidâye, 4/138.
2514 İbn İshak, İbn Hişam, 3/62-63, Taberî, Târîh, 3/5, İbn Abdilberr, 4/1463, Beyhakî, Delâil, 3/200, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/301, Zehebî, Târîh, s. 131.
2515 İbn İshak, İbn Hişam, 3/63, Vâkıdî, Megâzî, 1/191, Taberî, Târîh, 3/5, Beyhakî, Delâil, 3/200, İbn Abdilberr, 4/1463, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/301, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5.
2516 İbn İshak, İbn Hişam, 3/62, Vâkıdî, Megâzî, 1/191-192, Taberî, Târîh, 3/5, Beyhakî, Delâil, 3/200, İbn Abdilberr, 4/1464, İbn Esîr, Kâmil, 2/144, İbn Seyyid, 1/301, Zehebî, Târîh, s. 131, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5.
2517 İbn Sa’d, 8/82.
2518 İbn Sa’d, 8/82, Ahmed b. Hanbel, 1/12, Buhârî, Sahîh, 5/17, Belâzurî, Ensâb, 1/423, Nesâî, 6/78, Ebu Nuaym, Hilye, 1/361.
2519 İbn Sa’d, 8/82-83, Belâzurî, Ensâb, 1/423.
2520 İbn Sa’d, 8/83.
2521 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/384.
2522 Belâzurî, Ensâb, 1/402, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/384.
2523 İbn Sa’d, 8/83.
2524 Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Hazm, Cevâmi, s. 154.
2525 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa’d, 2/35, İbn Seyyid, 1/304.
2526 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa’d, 2/35, Zehebî, Târîh, s. 115.
2527 İbn İshak, İbn Hişam, 3/50, İbn Sa’d, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311.
2528 İbn Sa’d, 2/35.
2529 Yâkût, 4/252.
2530 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa’d, 2/35, Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Esîr, Kâmil, 1/142, İbn Seyyid, 1/304..
2531 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, 197, İbn Sa’d, 2/35-36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Esîr, Kâmil, 2/142, İbn Seyyid, 1/304, Kastallânî, Mevâhib, 1/119, Diyarbekrî, 1/416.
2532 İbn İshak, İbn Hişam, 3/50, Taberî, Târîh, 3/2, Beyhakî, Delâil, 3/172.
2533 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa’d, 2/36, İbn Seyyid, 1/304.
2534 Vâkıdî, Megâzî, 1/196.
2535 Vâkıdî, Megâzî, 1/196, İbn Sa’d, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Esîr, Kâmil, 2/142, İbn Seyyid, 1/304, Kastallânî, Mevâhib, 1/119, Diyarbekrî, 1/416.
2536 İbn İshak, İbn Hişam, 3/50, Vâkıdî, Megâzî, 1/197, İbn Sa’d, 1/36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Taberî, Târîh, 3/2, Beyhakî, Delâil, 3/172, İbn Hazm, Cevâmi, s. 153-154, İbn Esîr, Kâmil, 2/142, İbn Seyyid, 1/304, Zehebî, Târîh, s. 115, İbn Kesîr, Bidâye, 4/3.
2537 Vâkıdî, Megâzî, 1/197, İbn Sa’d, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Beyhakî, Delâil, 3/172, İbn Esîr, Kâmil, 2/142, İbn Seyyid, 1/304, Zehebî, Târîh, s. 115.
2538 Vâkıdî, Megâzî, 1/3, İbn Sa’d, 2/36, Beyhakî, Delâil, 3/171, İbn Seyyid, 1/305, Zehebî, Târîh, s. 124, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5.

2539 Taberî, Târîh, 3/6, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2540 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Beyhakî, Delâil, 3/171, Diyarbekrî, 1/416.
2541 İbn Sa'd, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/374.
2542 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Vâkıdî, Megâzî, 1/199-200, İbn Sa'd, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/312, Taberî, Târîh, 3/9-10, İbn Seyyid, 1/2, Zehebî, Târîh, s. 134-135.
2543 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Vâkıdî, Megâzî, 1/197, Taberî, Târîh, 3/5, Beyhakî, Delâil, 3/170, İbn Seyyid, 1/304, Zehebî, Târîh, s. 124, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23.
2544 Vâkıdî, Megâzî, 1/197-198, Taberî, Târîh, 3/5-6.
2545 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Taberî, Târîh, 3/5, Beyhakî, Delâil, 3/170, İbn Seyyid, 1/304.
2546 Vâkıdî, Megâzî, 1/198, İbn Sa'd, 2/36, İbn Seyyid, 1/305, Diyarbekrî, 1/416.
2547 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Taberî, Târîh, 3/5, Beyhakî, Delâil, 3/170, İbn Seyyid, 1/304, Zehebî, Târîh, s. 124, İbn Kesîr, Bidâye, 4/4, Diyarbekrî, 1/416.
2548 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Taberî, Târîh, 3/5.
2549 Vâkıdî, Megâzî, 1/197-198, Beyhakî, Delâil, 3/171.
2550 Vâkıdî, Megâzî, 1/198, İbn Sa'd, 2/36, Beyhakî, Delâil, 3/171.
2551 İbn İshak, İbn Hişam, 3/53, Vâkıdî, Megâzî, 1/198, İbn Sa'd, 2/36, Taberî, Târîh, 3/6, Beyhakî, Delâil, 3/171, İbn Seyyid, 1/305.
2552 Vâkıdî, Megâzî, 1/198, İbn Sa'd, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/376, Taberî, Târîh, 3/6, Beyhakî, Delâil, 3/171, İbn Seyyid, 1/305.
2553 Vâkıdî, Megâzî, 1/198, İbn Sa'd, 2/36, Taberî, Târîh, 3/6, Beyhakî, Delâil, 3/171, İbn Seyyid, 1/305, İbn Kesîr, Bidâye, 4/5, Diyarbekrî, 1/416.
2554 İbn Sa'd, 2/19.
2555 Zehebî, Siyer, 3/166.
2556 İbn Sa'd, 8/278, 279, Ahmed b. Hanbel, 6/339.
2557 Ahmed b. Hanbel, 5/12, Ebu Davud, 3/105-107, İbn Mâce, 2/1056-1057, Nesâî, 7/166.
2558 Mâlik, 2/501.
2559 Beyhakî, Sünen, 9/302-304.
2560 Zehebî, Siyer, 3/165.
2561 Ahmed b. Hanbel, 1/98, Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 213-214, Hâkim, 3/165, İbn Abdilberr, 1/384, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/10, Zehebî, Siyer, 3/165, Tebrizî, 2/440.
2562 Ebu Davud, 4/288, Beyhakî, Sünen, 9/306.
2563 Ahmed b. Hanbel, 5/194, Ebu Davud, 4/287, Dârimî, 2/204.
2564 Zehebî, Siyer, 3/166, Tebrizî, 2/439.
2565 Mâlik, 2/501, İbn Abdilberr, 1/383, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/9, Beyhakî, Sünen, 9/304.
2566 Tirmizî, Sünen, 4/99, Beyhakî, Sünen, 9/304.
2567 Nesâî, 7/166, Hâkim, 4/237, İbn Abdilberr, 1/383, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/9, Zehebî, Siyer, 3/164.
2568 Diyarbekrî, 1/418.
2569 Abdurrezzak, 11/174, Ahmed b. Hanbel, 5/75.
2570 Abdurrezzak, 11/174, Ahmed b. Hanbel, 4/264, Buhârî, Sahîh, 7/143, İbn Mâce, 1/107.
2571 Ahmed b. Hanbel, 5/9.
2572 Ahmed b. Hanbel, 3/164.
2573 Abdurrezzak, 11/453, Ahmed b. Hanbel, 4/307, Buhârî, Sahîh, 4/217, Tirmizî, Sünen, 5/659.
2574 Buhârî, Sahîh, 4/164, 217, Hâkim, 3/168.
2575 Ahmed b. Hanbel, 6/283.

2576 Ahmed b. Hanbel, 1/108, Tirmizî, Sünen, 5/660, İbn Abdilberr, 1/384, Zehebî, Siyer, 3/167.
2577 Tirmizî, Sünen, 5/657, Zehebî, Siyer, 3/167.
2578 Ahmed b. Hanbel, 5/369, Tirmizî, Sünen, 5/661, İbn Abdilberr, 1/391, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/19, Zehebî, Siyer, 3/168, Heysemî, 9/180.
2579 Ahmed b. Hanbel, 2/331, Tirmizî, Sünen, 5/657, Zehebî, Siyer, 3/168, Heysemî, 9/180.
2580 Ahmed b. Hanbel, 2/85, Buhârî, Sahîh, 4/217, Tirmizî, Sünen, 5/657, İbn Abdilberr, 1/391, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/29.
2581 Ahmed b. Hanbel, 2/288, İbn Mâce, 1/51, Hâkim, 3/171, İbn Asâkîr, Târîh, 4/205, Heysemî, 9/179.
2582 Ahmed b. Hanbel, 3/62, Tirmizî, Sünen, 5/656, İbn Abdilberr, 1/391, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/19, Zehebî, Siyer, 3/168, Heysemî, 9/184.
2583 Ahmed b. Hanbel, 1/185, Müslim, 3/1871, Tirmizî, Sünen, 5/225.
2584 Müslim, 3/1883, Hâkim, 3/147.
2585 İbn Ebî Şeybe, 3/215, Ahmed b. Hanbel, 2/409, 476, Buhârî, Sahîh, 2/134.
2586 İbn Ebî Şeybe, 3/214, 215, Ahmed b. Hanbel, 2/476, Buhârî, Sahîh, 2/134, Dârimî, 2/325.
2587 Mâlik, 2/1000, Nesâî, 5/106.
2588 Ahmed b. Hanbel, 2/409, Buhârî, Sahîh, 2/135, 4/36, Müslim, 2/751, Dârimî, 2/325.
2589 Ahmed b. Hanbel, 1/200.

YEDİNCİ BÖLÜM

UHUD SAVAŞI

Uhud Savaşının Tarihi

Uhud savaşı; Buhran seferinden dönüldükten sonra,[2590] Hicretin 3. yılında,[2591] Recep, Şaban ve Ramazan ayları çıktıktan sonra,[2592] Şevval ayında,[2593] Cumartesi günü yapılmıştır.[2594]

Savaşın Mevkii

Uhud; Medine şehrinin şimalinde, Medine'ye uzaklığı 1 mile yakın, kırmızımsı, mübarek bir dağdır.[2595]

Uhud Savaşının Sebebi

Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerinden Ebu Süfyan'ın Kureyş müşriklerine ait ticaret kervanını Bedir'den kaçırıp Mekke'ye ulaştırdığı, Müslümanlarla çarpışmak üzere Mekke'den gelen müşrik ulularından öldürülenler Bedir kuyusuna atıldıkları, kaçıp kurtulanlar da Mekke'ye döndükleri zaman,[2596] Kureyş müşriklerinden:

1. Abdullah b. Ebu Rebia,
2. İkrime b. Ebu Cehil,
3. Safvan b. Ümeyye,[2597]
4. Esved b. Muttalib,
5. Cübeyr b. Mut'im,
6. Hâris b. Hişam,
7. Huvaytıb b. Abduluzzâ,

8. Huceyr b. Ebu İhab[2598]

ve Kureyşlilerden babaları, oğulları ve kardeşleri Bedir’de öldürülmüş bulunan daha birtakım kişiler, Ebu Süfyan’ın yanına vardılar.

Kureyşlilerin ticaret kervanına ait olup[2599] Dârü’n-Nedve’de tutulmakta olan[2600] ticaret malları hakkında, Ebu Süfyan’la konuştular:

“Ey Ebu Süfyan! Senin Şam’dan getirip Dârü’n-Nedve’de tuttuğun şu ticaret kervanındaki mallar, iyi bilirsin ki, Mekkelilerin, Kureyşlilerin ticaret kervanına aittir.

Onlar bu ticaret mallarıyla Muhammed’e karşı büyük bir ordunun hazırlanmasını candan, gönülden arzu etmektedirler.

Babalarımızdan, oğullarımızdan, kabilelerimizden nice kimselerin öldürülmüş olduklarını görmüş bulunuyorsun” dediler.

Ebu Süfyan, onlara:

“Kureyşliler bu fedakârlığı göze alıyorlar mı? Buna gönüllü ve istekliler mi?” diye sordu.

“Evet!” dediler.[2601]

Bunun üzerine, Ebu Süfyan:

“Zaten ben bunu özleyenlerin ve kabul edecek olanların ilkiyim!

Abdi Menaf oğulları da benimle birliktedir.[2602]

Vallahi, asıl mahvolan ve öcü alınacak olan, benim: Oğlum Hanzale ve kabilemin en şerefli kişileri Bedir’de öldürüldü!” dedi.[2603]

Yukarıda adları anılan Kureyş müşrikleri ticaret kervanında malları bulunan Kureyşlilerle de konuştular ve:

“Ey Kureyş topluluğu! Muhammed sizi büyük bir musibete uğratmış, sizin en hayırlılarınızı öldürmüş bulunmaktadır! Öyle ise, ona karşı yapılacak savaşta bu mal ile bize yardım ediniz. Umulur ki, bizden öldürdüğü kimselerin intikamını, ondan böylece alırız!” dediler.

Kureyşliler de, istenilen yardımı yaptılar.[2604]

Ticaret malları 1000 deve yükü ve 50.000 dinar (altın) sermayeli idi.[2605]

Ticaret malları altın karşılığında satılıp, bir altına bir altın kazanç sağlandı.

Peygamberimiz Aleyhisselâmla yapılacak savaşa sadece kazancın bağışlandığı bildirildiği gibi, kazançla birlikte sermayenin de bağışlandığı da bildirilmektedir.[2606]

Bazı ilim adamlarına göre bu sebeple nazil olan âyette,[2607] şöyle buyurulmaktadır:

"Şüphe yok ki, Allah yolundan alıkoymak için mallarını sarfedenler, onu yine de sarfedecekler. Sonra, bu, onlara yürek acısı olacak! Nihayet, mağlup olacaklar. Küfürlerinde ısrar edenler, toplanıp Cehenneme sevk edilecek, sürüleceklerdir."[2608]

Kureyş Müşriklerinin Peygamberimiz Aleyhisselâmla Çarpışma Hazırlığına Girişmeleri

Ebû Süfyan'ın önderliğindeki Kureyş müşrikleri, Peygamberimiz Aleyhisselâmla yapacakları savaşla ilgili malî gücü ticaret kervanından sağlayınca, Kinanelerden ve Tihame halkından da askerî destek sağlamak üzere harekete geçtiler.[2609]

Amr b. Âs ile Hübeyre b. Ebi Vehb'i, Abdullah b. Zibârâ'yı ve Ebu Azze'yi, çevredeki Arapları yardıma çağırmaları için görevlendirdiler.[2610]

Müsafi' b. Abdi Menaf da, Benî Malik b. Kinanelere gidip, söylediği şiirlerle onları Peygamberimiz Aleyhisselâmla savaşmaya davet ve teşvik etti.[2611]

Ebu Azze, "Muhammed'in bana Bedir günü iyiliği var. Kendisine karşı hiçbir zaman düşmanlık yapmamaya yeminliyim" diyerek, bir müddet kaçınıp, propaganda gezisine çıkmaya yanaşmadı.[2612]

Ebu Azze Bedir'de alınan esirler arasında iken, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Benim fakir, çoluklu çocuklu, muhtaç olduğumu iyi bilirsin! Lutfet de, benden kurtulmalık akçesi isteme. Beni serbest bırak" diyerek yalvarmış,

Peygamberimiz Aleyhisselâm da onu kurtulmalık akçesi alınmaksızın serbest bırakmıştı.

Safvan b. Ümeyye, ona:

“Ey Ebu Azze! Sen şair bir adamsın! Bizimle birlikte propagandaya çık. Bize dilinle yardımcı ol” dedi.

Ebu Azze:

“Muhammed’in bana iyiliği var. Ben onun karşısında görünmek istemem” dedi.

Safvan b. Ümeyye:

“Peki! Dilinle yardım etme. Fakat, yanımızda bulun, bize şahsınla, görüntünle yardımcı ol!

Eğer bu seferden sağ ve salim dönersem, seni zengin etmeyi, ölürsen senin kızlarını kendi kızlarımla varlıkta ve bollukta aralarında fark gözetmeden geçindirmeyi, Allah boynumun borcu kılsın!” dedi.[2613]

Ebu Azze yine yanaşmadı.

Ertesi günü, Safvan b. Ümeyye, Cübeyr b. Mut’im’le birlikte onun yanına vardılar.

Safvan, önceki sözünü tekrarladı.

Ebu Azze yine yanaşmadı.

Cübeyr b. Mut’im de, gerektiğinde kendisini geçindireceğine söz verince, Ebu Azze dayanamadı ve “Çıkıyorum!” dedi.[2614]

Tihame’ye giderek söylediği şiirlerle Benî Kinaneleri Peygamberimiz Aleyhisselâmla savaşmaya davet ve teşvik etti.[2615]

Bunların davet ve teşvikleri neticesinde Sakîflerden, Kinaneler ve daha başkalarından birçok topluluklar Mekke’de toplandı.[2616]

Cübeyr b. Mut’im; mızrak atmakta ve attığı yerden vurmakta mâhir olan kölesi Vahşi’yi yanına çağırıp, ona:

“Halk ile birlikte savaşa çık! Muhammed’in amcası Hamza’yı, amcam Tuayme b. Adiyy’in yerine öldürürsen, sen azadsın” demişti.[2617]

Ebu Süfyan’ın karısı Hind de, Vahşi’ye rastladıkça:

“Ey Ebu Desme! Şifa ver, şifalan!” der,[2618] Hz. Hamza’yı öldürmeye teşvik ederdi.[2619]

Ebu Âmir’in Müşriklere Yardım Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’ye hicret edip geldiği zaman, Dubay’a oğullarından Ebu Âmir Abdi Amr b. Sayfî kıskançlık ve kızgınlığından dolayı ne yapacağını şaşırmış, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan uzak kalmış olmak için, Evs kabilesinden kendisine uyan elli kişiyle birlikte Mekke’ye çekip gitmiş,[2620] müşriklerle işbirliği yapmaktan geri durmamış, onların yanından ayrılmamıştır.[2621] Müşriklere:

“Ben, kavmimin [Ensarın] yanına varacak olursam, onlardan iki kişi bile bana aykırı davranmaz.[2622]

İşte kavmimden şu yanımda bulunan kişiler söylesinler!” der, yanındaki elli kişi de onun sözünü doğrularlardı.

Bunun için Kureyşliler Ebu Âmir’in Uhud savaşında kendilerine büyük çapta yardımının dokunacağı umuduna düşmüşlerdi.[2623]

O da, yanındaki elli kişiyle birlikte Uhud savaşına katıldı.[2624]

Savaş İçin Toplananların Sayıları ve Teçhizatları

Savaş için toplanan müşriklerin sayısı üç bin idi ve daha da çoktu. Bunlardan yüzü Sakif kabilesindendi.

Atların sayısı ikiyüz idi.

Develerin sayısı üç bin idi.

Askerlerin yediyüzü zırhlı idi.[2625]

Yanlarında pek çok silah ve askerî malzeme de mevcuttu.[2626]

Kureyş Askerlerinin Yola Çıkışı

Kureyş müşrikleri Ebu Süfyan’ın kumandası altında,[2627] olanca savaş ve savunma güçleri, hiddet ve şiddetleriyle, kendilerine katılan Benî Kinaneler ve Tihame halkıyla ve onlara tâbi olanlarla beraber yola çıktılar.

Erkeklerin savaştan kaçmamaları, onlara cesaret vermeleri için, bazı erkekler de kadınlarını kendileriyle birlikte develer üstünde hevdeçler içinde yola çıkardılar.[2628]

Nevfel b. Muaviye kadınların orduya katılmalarının sakıncalı olacağını ileri sürmüşse de, kabul edilmeyerek;

1. Ebu Süfyan b. Harb, karısı Hind binti Utbe ile,
2. İkrime b. Ebu Cehil, karısı Ümmü Hakim binti Hâris’le,
3. Hâris b. Hişam b. Mugîre, karısı Fâtıma binti Velid b. Mugîre ile,
4. Safvan b. Ümeyye, karısı Berze binti Mes’ud ile,
5. Amr b. Âs, karısı Reyta[2629] binti Münebbih ile,
6. Talha b. Ebi Talha, karısı Sülâfe binti Sa’d ile,
7. Mus’ab b. Umeyr’in annesi Hunas binti Malik, oğlu Ebu Aziz b. Umeyr ile,
8. Amre binti Alkame, yalnız başına,[2630]
9. Hâris b. Süfyan, karısı Remle binti Târık’la,
10. Kinane b. Ali b. Rebia, karısı Ümmü Hakim binti Târık’la,
11. Süfyan b. Uveyf, karısı Kuteyle binti Amr ile,

12-13. Numan ve Cabir kardeşler, anneleri Duğunniye ile,

14. Gurab b. Süfyan, karısı Amre binti Hâris’le[2631]

daha başkaları da, karılarıyla birlikte yola çıktılar.[2632]

Kureyş ordusuna katılan kadınların sayısı onbeş idi.[2633]

Kureyş ordusuna katılan bu kadınlar, yanlarına defler de almışlardı.[2634]

Onlar Bedir’de öldürülmüş olanları anacak,[2635] ağlayacak,[2636] erkekleri çarpışmaya kaşkırtacaklardı.[2637]

Müşriklerin Sancaktarları

Dârü’n-Nedve’de bağlanan üç sancaktan birincisini Süfyan b. Uveyf,

Birisini Ehâbiş’ten bir adam[2638]

Birisini de Talha b. Ebi Talha taşımakta idi.[2639]

Müşriklerin Tutum ve Davranışlarını Hz. Abbas'ın Peygamberimiz Aleyhisselâma Bildirişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Hz. Abbas; Peygamberimiz Aleyhisselâmın emriyle Mekke'de oturmakta, oradaki Müslümanlara kuvvet ve destek olmakta ve Mekke'de olup bitenleri Medine'ye bildirmekte idi.

Medine'ye gelmek istediği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Sen bulunduğun yerde daha güzel cihad etmektesin. Senin Mekke'de oturman daha hayırlıdır" diye cevap yazdırmıştı.[2640]

Hz. Abbas, Kureyş müşriklerinin çarpışmak için hazırlanıp Medine'ye yürüyecekleri sırada, durumu Peygamberimiz Aleyhisselâma acele yazarak bildirdi.[2641] Hz. Abbas, yazıp mühürlediği ve üç gün içinde Peygamberimiz Aleyhisselâma yetiştirilmek şartıyla Gıfâr oğullarından kiraladığı bir adama teslim ettiği yazısında şöyle dedi:

"Kureyşliler senin üzerine yürümek üzere derlenip toplanmışlardır.[2642] Üzerine yürüdükleri, geldikleri zaman, yapabildiğini, yapabileceğini yap![2643] Hazırlanmakta onlardan öne geç, onlardan önce davran.[2644]

Sana doğru yönelmiş bulunuyorlar. Üç bin kişidirler.

İkiyüz atlıları,

Yediyüz zırhlıları,

Üç bin develeri var.

Bütün silahlarını yanlarına almışlardır."

Hz. Abbas'ın gönderdiği adam Peygamberimiz Aleyhisselâmı Medine'de bulamayınca, Kuba'ya gidip, Kuba mescidinin kapısından çıktığı ve merkebinin üzerinde bulunduğu sırada, yazıyı Peygamberimiz Aleyhisselâma verdi.

Medineli Ensardan Übeyy b. Ka'b, yazıyı Peygamberimiz Aleyhisselâma okudu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm yazı muhteviyatının gizli tutulmasını, hiç kimseye açıklanmamasını Übeyy b. Ka'b'a hatırlattıktan sonra, Ensardan Sa'd b. Rebi'in evine gitti ve ona:

"Evde yabancı kimse var mı?" diye sordu.

Sa'd b. Rebi': "Hiç kimse yoktur! İstediğini konuşalım" dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm ona Hz. Abbas'ın yazısını haber verdi.

Sa'd b. Rebi':

"Yâ Rasûlallah! Vallahi, ben bunun hayırlı olacağını umuyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu haberi gizli tutmasını Sa'd b. Rebi'den de istedi ve acele Medine'ye döndü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Sa'd b. Rebi'in evinden dışarı çıkınca, Sa'd b. Rebi'in zevcesi Amre içeri girdi ve:

"Resûlullah Aleyhisselâm sana ne söyledi?" diye sordu.

Sa'd b. Rebi':

"Bu seni ilgilendirecek birşey değil!" dedi.

Kadın:

"Ben sizin bütün konuştuklarınızı dinledim!" dedi ve işittiklerini anlattı. Sa'd b. Rebi' "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" âyetini okuyup:

"Ben senin işini Resûlullah Aleyhisselâma söylerim" dedi ve kadını sıkıca tutup köprüde Peygamberimiz Aleyhisselâma kavuştu ve:

"Yâ Rasûlallah! Karım sordu. Ben senin bana söylediklerini ona söylemedim. Gizli tuttum. Fakat, o 'Resûlullahın söylediklerini işittim!' diyerek hepsini dile getirdi.

Yâ Rasûlallah! Bu yolda senin sırrını ben açığa vurmuş olduğumu sanıyor ve korkuyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bırak! Kadın evine gitsin!" buyurdu.[2645]

Kureyş müşriklerinin Medine üzerine yürüdüğü haberi halk arasında birden yayılıverdi.

Medineli Yahudilerle münafıklar, korkularından titrediler ve sarsıldılar.[2646]

“Muhammed’e, hiç de, istediği, hoşlandığı birşey gelmedi![2647]

Mekke’den gelen şu adam, Muhammed’e hiç de iyi bir haber getirmedi!” dediler.[2648]

Kureyş Müşrikleri Medine Yolunda

Kureyş müşriklerinin konakladıkları her yerde, kadınlar Bedir’de öldürülmüş olanları anmakta, yanlarındaki deflerle erkekleri çarpışmaya kışkırtmakta idiler. Her konak yerinde develer boğazlanıyor, yenilip içiliyordu.

Müşriklerin ordusu Ebvâ köyüne uğradıkları zaman, Kureyş müşrikleri birbirlerine:

“Siz kadınlarınızı yanınıza alarak çarpışmaya çıkmış bulunuyorsunuz. Biz kadınlarımızın hasımlarımıza esir düşmelerinden korkuyoruz.

Geliniz! Muhammed’in annesinin kabrini açıp kemiğini çıkaralım!

Çünkü kadın, en nazik, en esirgenilen bir varlıktır.

Eğer kadınlarımızdan herhangi birisi Muhammed’in eline esir düşerse, dersiniz ki: ‘Bu, senin annenin çürük kemiğidir.’

Eğer dediğiniz gibi o annesi için hayırlı ise, size annesinin kemiği karşılığında kadınlarınızı geri verir.

Sizlerden birinin kadınını esir etmeye muvaffak olamadığı takdirde, annesine hayırlı, yararlı ise, annesinin kemiğini kurtarmak için size pek çok mal öder!” dediler.[2649]

Ebu Süfyan’ın karısı Hind de:

“Eğer siz Muhammed’in annesinin kabrini açar, araştırır, onun kemiklerinden birer parça elde edecek olursanız, bunlar, sizlerden esir düşecek her insan için birer fidye (kurtulmalık akçesi) olur!” dedi.[2650]

Ebu Süfyan, Kureyş müşriklerinin ileri gelenleriyle konuştu.[2651]

Onlar:

“Sakın sen bu kapıyı üzerimize açma![2652] Bundan hiçbir şey almayın! Eğer biz bunu yapacak olursak,[2653] Bekir oğulları,[2654] Huzaalar da[2655] ölülerimizin kabirlerini açarlar!” dediler.[2656]

Evs b. Abdullah’ın, Kureyş Müşriklerinin Medine’ye Doğru Gelmekte Olduklarını Peygamberimiz Aleyhisselâma Haber Vermek Üzere Kölesi Mes’ud’u Salışı

Arc mevkiinde oturan Evs b. Abdullah el-Eslemî, Kureyş müşriklerinin Medine’ye doğru gelmekte olduklarını haber vermek üzere, kölesi Mes’ud b. Huneyde’yi acele Peygamberimiz Aleyhisselâma gönderdi.[2657]

Müşriklerin Uhud’daki Karargâhları

Kureyş müşrikleri, Medine hizasına geldiler. Kanatta Sebha vadisi kenarında, Medine karşısındaki Ayneyn diye anılan tepenin yanına kondular.[2658]

Medine’de Bazı Tedbirler Alınışı

Evs ve Hazrec kabileleri liderlerinden Sa’d b. Muaz, Useyd b. Hudayr, Sa’d b. Ubâde ve daha başkaları müşriklerin Medine’ye bir baskın yapmalarından korkarak silahlandılar, Cuma gecesini Mescidde Peygamberimiz Aleyhisselâmın kapısı önünde geçirdiler.

Medine’de, o gece sabaha kadar nöbet tutulup beklendi.[2659]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Fadâle’nin oğulları Enes ve Mûnis’i ve ayrıca Hubab b. Münzir’i gözcü olarak saldı, müşrikler hakkında bilgi edindi.[2660]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Gördüğü Rüyayı Anlatıp Savaş Hakkındaki Görüşünü Açıklayışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Cuma gecesinde bir rüya gördü.[2661] Müslümanlara:

“Vallahi ben hayırlı bir rüya görmüş bulunuyorum: Boğazlanmış bir bakar (öküz) gördüm! Kılıcımın ağzında bir kırık, gedik gedilmiş olduğunu gördüm. Ben elimi korunulacak bir zırhın içine soktuğumu da gördüm!” buyurdu.[2662]

Başka bir rivayete göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben kendimi sağlam bir zırh içinde gördüm.

Kılıcım Zülfikar’ın ağzında bir gedik açıldığını gördüm!

Boğazlanmış bir sığır gördüm!

Arkasından da bir koç gördüm!” buyurdu.[2663]

“Yâ Rasûlallah! Bunları nasıl yorumladın?” diye sordular.[2664]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sağlam zırh giyinmemi, Medine’ye yordum!” buyurdu.[2665]

“Bana ait bir öküzün boğazlandığını görmekliğim, ashabımdan bazı kişilerin öldürülmeleridir!

Kılıcımın ağzında bir gedik açıldığını görmekliğim de Ehl-i Beytimden bir zâtın öldürülmesidir” buyurdu.[2666]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın:

“Rüyada kılıcımı yere çarptım, ağzı kırıldı.

Bu, Uhud günü mü’minlerden bazılarının şehit olacaklarına işarettir!

Kılıcımı tekrar çarptım, eski düzgün haline döndü.

Bu da, Allah’tan bir fetih geleceğine, mü’minlerin toplanacağına işarettir!” buyurduğu da bildirilmektedir.[2667]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gördüğü rüyadan dolayı, Kureyş müşrikleriyle Medine dışında çarpışmayı uygun görmemekte idi.[2668]

“Eğer müşrikleri kondukları yerde kendi hallerine bırakıp Medine’de müdafaada kalmanızı uygun görürseniz, onlar orada kalırlarsa, kötü ve zor bir durumda kalmış olurlar.[2669]

Eğer üzerinize yürür, Medine’ye girerlerse onlarla şehir içinde savaşırız.[2670] Çünkü sokaklarda çarpışma usulünü biz onlardan daha iyi

biliriz.[2671] Onları kalelerin, yüksek köşklerin üzerinden de oka, taşa tutarız!” buyurdu.[2672]

Gerçekten de, Medine’nin her köşesi, birbirine bitişik sık evlerle, birer kale gibi idi.[2673]

Müslümanların Savaş Hakkındaki Görüşleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müslümanlardan, müşriklerle savaş hususundaki görüşlerini kendisine bildirmelerini istedi.[2674]

Bedir savaşına katılma fırsatını kaçırmış olanlardan Uhud’da ve başka savaşlarda Yüce Allah’ın kendilerini şehitlikle şereflendireceği bazı Müslümanlar:

“Yâ Rasûlallah! Bizi düşmanlarımızın karşısına çıkar! Bizim onlardan korktuğumuzu ve zayıf olduğumuzu anlamasınlar!” dediler.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl ise Peygamberimiz Aleyhisselâmın görüşünde idi:

“Yâ Rasûlallah! Medine’de kal! Sakın onlara karşı çıkma!

Çünkü, vallahi, biz ne zaman Medine’den düşmanımıza karşı çıkmışsak, muhakkak musibete ve yenilgiye uğramışızdır.

Bilakis, ne zaman da düşmanımız Medine’ye girip bizimle çarpışmışsa, musibete ve yenilgiye uğramıştır.

O halde, yâ Rasûlallah! Sen onları kendi hallerine bırak!

Eğer üzerimize yürür, şehrimize girerlerse, erkekler onlarla yüzyüze çarpışırlar, kadınlar ve çocuklar da damlardan onların üzerlerine taş yağdırırlar.

Eğer Medine’ye saldırmadan dönüp giderlerse, umduklarına eremeden, birşey elde edemeden, geldikleri gibi dönüp geri gitmiş olurlar” dedi.[2675]

Müslümanlardan bazıları da:

“Yâ Rasûlallah! Vallahi, onlar (müşrikler), Cahiliye devrinde bile üzerimize yürüyüp girememişlerdir. İslâmiyet devrinde nasıl girebilirler?” dediler.[2676]

Muhacir ve Ensarın yaşlılarından bazıları ise, Peygamberimiz Aleyhisselâmın görüşünde idiler.

Hz. Hamza ile Evs ve Hazrec'den Numan b. Malik, Sa'd b. Ubâde ve daha başkaları da, gençlerin düşmanı Medine dışında karşılama yönündeki görüşlerini benimsediler ve:

"Yâ Rasûlallah! Düşmanımızın karşısına çıkmazsak, onlar, bizim kendileriyle karşılaşmaktan korktuğumuzu sanırlar. Bu da, onlara bize karşı cür'et ve cesaret kazandırmış olur. Yüce Allah bizi Bedir günü üçyüz küsur kişilik bir cemaatle onlara muzaffer kıldı. Bugün ise, biz daha çok sayıda kişileriz!" dediler.

Ebu Saîd el-Hudrî'nin babası Malik b. Sinan da:

"Yâ Rasûlallah! Biz, vallahi, iki iyiliğin arasında bulunuyoruz. Bu iyiliklerden birisi; Allah, bizi onlara galip ve muzaffer kılarsa -ki, böyle olmasını dileriz- bu da Bedir vak'ası gibi bir vak'a olur, onlardan kaçıp kurtulanlardan başkası kalmaz.

Yâ Rasûlallah! Bu iki iyilikten birisi de, Yüce Allah'ın bize şehitlik nasip etmesidir.

Vallahi, yâ Rasûlallah! Bence bu ikisinden hangisi olursa olsun, onda hayır vardır" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm sustu, cevap vermedi.

Hz. Hamza da:

"Sana Kitabı indirmiş olan Allah'a andolsun ki, şu kılıcımla Medine dışında Kureyş müşrikleriyle çarpışmadıkça birşey yemeyeceğim!" dedi.

Hz. Hamza o gün oruçlu bulunuyordu.[2677]

Numan b. Malik de:

"Yâ Rasûlallah! Ben şehadet ederim ki; rüyada boğazlandığını gördüğün sığırın temsil ettiği ashabından birisi de benim![2678] Beni Cennetten mahrum etme!

Kendisinden başka ilah olmayan o Allah'a yemin ederim ki; ben Cennete girsem gerektir!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Ne ile?" diye sordu.

Numan b. Malik:

“Çünkü ben, Allah’tan başka ilah olmadığına ve senin Resûlullah olduğuna şehadet eder, Allah’ı ve Resulünü severim! Düşmanla karşılaştığım gün de, yüz çevirip kaçmam!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Doğru söyledin!” buyurdu.[2679]

İyaz b. Evs[2680] ve Sa’d’ın babası Hayseme de, müşriklerle şehir dışında çarpışıp şehit olmayı Peygamberimiz Aleyhisselâmdan istedi.

Enes b. Muaz da:

“Yâ Rasûlallah! İki iyiliğin biri ister şehitlik olsun, ister zafer ve ganimet!” dedi.[2681]

Müslümanların Israrları Üzerine Peygamberimiz Aleyhisselâmın Silahlanışı

Kureyş müşrikleriyle karşılaşıp çarpışmak özlemini taşıyan Müslümanlar, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanından ayrılmıyorlardı. Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm evine girdi, zırhını giyindi.[2682]

Hz. Ebubekir ile Hz. Ömer de Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte içeri girip, Peygamberimiz Aleyhisselâmın sarığını sarmasına, zırhını giyinmesine yardım ettiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, zırhını, gömleğinin üzerine giyindi. Beline, kayıştan bir kılıç kemeri (palaska) bağladı ve boynuna kılıcını astı.[2683] Kalkanını da sırtına yerleştirdi.[2684]

Sa’d b. Muaz ile Useyd b. Hudayr’ın Müslümanları Uyarmaları

Sa’d b. Muaz ile Useyd b. Hudayr gelip de halkın saf saf dizilerek dikildiklerini ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın çıkmasını beklediklerini görünce, onlara:

“Medine’den çıkmak istemediği halde, siz çıkması için Resûlullah Aleyhisselâma ısrar edip durdunuz!? Halbuki, ona emir gökten iner!

Siz bu işi ona bırakın. Onun emrettiği şeyi işleyin! Siz onun hakkında ‘O kendiliğinden birşey söylemez’ [Necm: 3] buyurulduğunu görmediniz mi?

Siz onun emrine itaat edin” dediler.[2685]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, zırhını giyinmiş, silahlanmış olarak evinden dışarı çıkınca, Müslümanlar yaptıklarına pişman oldular.[2686] Kendi kendilerine:

“Resûlullah Aleyhisselâma vahiy gelip dururken, biz ona görüşümüzü bildirmekle ne kötü bir iş yaptık!” dediler.[2687]

“Resûlullah Aleyhisselâmın istemediği birşey yaptık. Böyle yapmamız bize yaraşmazdı” dediler ve Peygamberimiz Aleyhisselâma da:

“Yâ Rasûlallah! Biz senin istemediğin birşeyi yaptık. Bizim sana karşı böyle davranmamamız gerekirdi. Eğer Medine’de kalmak istiyorsan, Medine’de kal![2688] Sen istediğini yap!” dediler.[2689]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bir peygamber zırhını giyindikten sonra,[2690] müşriklerle karşılaşmadıkça,[2691] savaşmadıkça[2692] ve Allah onunla düşmanları arasındaki hükmünü vermedikçe,[2693] zırhını sırtından çıkarıp yere koyması lâyık olmaz![2694]

Ben size ne buyurursam, onu işlemeye bakınız!

Haydi, Allah’ın ismiyle gidiniz![2695] Sabır ve sebat ettiğiniz takdirde, Allah’ın yardımı sizinledir!” buyurdu.[2696]

Malik b. Amr’ın Cenaze Namazının Kılınışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm zırhlanmış, silahlanmış olarak evinden dışarı çıktığı zaman, namazgâha bir cenaze konulmuş bulunuyordu.[2697]

Bu, Neccar oğullarından Malik b. Amr’ın cenazesi idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Cuma namazını kıldırdıktan sonra, cenaze namazını da kıldırdı.[2698]

Amr b. Cemuh’un Uhud Seferine Katılışı

Amr b. Cemuh, çok topal ve aksaktı.

Kendisinin yetişmiş, arslan gibi dört oğlu olup, Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte savaşlara katılırlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Uhud'a çıkacağı sırada Amr b. Cemuh da sefere katılmak istemiş,[2699] oğullarına:

"Beni de sefere çıkarın!" demişti.

Oğulları ise:

"Sen cihadla mükellef değilsin![2700] Yüce Allah seni mazeretli saydı.[2701] Oğulların Peygamber Aleyhisselâmla birlikte gidiyorlar işte!" dediler.[2702]

Amr b. Cemuh, oğullarına:

"Siz benim Bedir savaşına çıkmama engel oldunuz! Uhud'a çıkmama da engel olmayınız![2703] Siz, Bedir günü benim Cennete girmeme engel oldunuz! Vallahi, ben (bugün) sağ kalsam dahi, muhakkak, (bir gün şehit olup) Cennete gireceğim!" dedi.[2704]

Sonra, hanımına da:

"Bak hele! Cennete gidilirken, ben sizin yanınızda oturup duracağım ha!?" diyerek, hemen kalkanını aldı ve:

"Ey Allah'ım! Beni aileme geri çevirme!" diyerek dua ettikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi:

"Oğullarım beni Medine'de bırakmak istiyorlar, seninle birlikte savaşa çıkmaktan men ediyorlar!

Vallahi, ben şu topallığımla Cennete ayak basmayı arzuluyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"İyi ama, Yüce Allah seni mazur görmüştür. Sana cihad farz değildir" buyurdu.[2705]

Amr b. Cemuh:

"Yâ Rasûlallah! Sen benim Allah yolunda ölünceye kadar savaşarak şehit olup Cennette şu topal ayağımla yürümemi uygun görmez misin?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet, uygun görürüm!” buyurdu.[2706]

Amr b. Cemuh’un oğullarına da:

“Sizin ona engel olmanız gerekmez.

Umulur ki, Allah onu şehitlikle nasiplendirir!” buyurdu.[2707]

Amr b. Cemuh’un Duası

Amr b. Cemuh, kıbleye döndü ve:

“Allah’ım! Bana şehitlik nasip et![2708] Mahrum veya me’yus olarak ev halkımın yanına döndürme!” diyerek dua etti.[2709]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; onu Cennette topallayarak yürür gördüm!” buyurmuştur.[2710]

İbn Ümmi Mektum’un Medine’de İmam Vekili Olarak Bırakılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; halka Mescidde namaz kıldırmak üzere, İbn Ümmi Mektum’u yerine vekil bıraktı.[2711]

İslâm Ordusunun Mevcudu, Düzeni ve Uhud’a Hareket Edişi

İslâm ordusu, Medine’den Uhud’a hareket ettiği zaman, bin kişilikti.[2712]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; üç mızrak getirtip onlara üç sancak bağladı.[2713]

Evsîlerin sancağını Useyd b. Hudayr’a verdi.

Hazrecîlerin sancağını Hubab b. Münzir’e veya Sa’d b. Ubâde’ye verdi.

Muhacirlerin sancağını da, Hz. Ali’ye veya Mus’ab b. Umeyr’e verdi.[2714]

Bundan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm, atına bindi. Yayını omuzuna astı, mızrağını eline aldı.

İslâm askerleri de silahlandılar.[2715]

Zırhları olanlar zırhlandılar ki, yüz kişi kadar idiler.[2716]

İslâm ordusunda, biri Peygamberimiz Aleyhisselâma, diğeri de Ebu Bürde b. Niyar'a ait olmak üzere, iki de at bulunuyordu.[2717] Abdullah b. Cübeyr, piyadelerin başına geçirilmişti.[2718]

Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubâde, zırhlarını giyinmiş olarak önde; diğer Müslümanlar da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın sağında ve solunda yer almışlardı.

Bedâyi'-Hasâ yoluyla Şeyheyn'e kadar ilerlediler.[2719]

Çarpışamayacak Yaşta Olanların Şeyheyn'den Geri Çevrilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Şeyheyn'de ordusunu gözden geçirdi.[2720]

Savaşa katılmaya elverişli yaştaki gençlere izin verdi, elverişli olmayanları geri çevirdi.[2721]

Semüre b. Cündüb ile Rafi' b. Hadic, geri çevrilenler arasında idiler.

"Yâ Rasûlallah! Râfi' iyi ok atıcıdır!" denilince, Peygamberimiz Aleyhisselâm onun savaşa katılmasına izin verdi.

"Yâ Rasûlallah! Semüre b. Cündüb, güreşte Râfi'i yıkar!" denildi, onun da savaşa katılmasına izin verdi.[2722]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın geri çevirdiği gençler arasında:

1. Üsâme b. Zeyd b. Hârise,
2. Abdullah b. Ömer b. Hattab
3. Zeyd b. Sâbit,
4. Berâ' b. Âzib,
5. Amr b. Hazm,
6. Useyd b. Zuheyr,[2723]
7. Zeyd b. Erkam,[2724]
8. Arabe b. Evs,
9. Ebu Saîd el-Hudrî,[2725]
10. Numan b. Beşir[2726] ve daha bazıları da[2727] bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hendek savaşında, onbeş yaşında bulunmalarına rağmen, bunların savaşa katılmalarına izin vermiştir.[2728]

Medine'ye geri çevrilenlerden Ebu Saîd el-Hudrî der ki:

"Uhud günü Peygamber Aleyhisselâma arzolunduğum zaman, onüç yaşında idim.

Babam, elimden tutup:

'Yâ Rasûlallah! Bu, burnunun suyu akıyor olsa da, iri kemiklidir. İzin verirsen, benimle gelsin!' dedi.

Peygamber Aleyhisselâm, beni tepeden tırnağa kadar süzdükten sonra,

'Geri çevir onu!' buyurdu.

Babam da beni Medine'ye geri çevirdi."[2729]

Ordudan Geri Çevrilen Gençlerin Medine'de Görevlendirilmeleri

İbn Asâkir'in Urve b. Zübeyr'den nakline göre; yaşları küçük görülüp Medine'ye geri çevirilenler, Medine'de çocukları ve kadınları beklemek ve korumakla görevlendirildiler.[2730]

Şeyheyn'de Geceleyiş

İslâm ordusu, geceyi Şeyheyn'de geçirdiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, orada, Müslümanlara ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kıldırdı. Muhammed b. Mesleme'yi elli kişilik bir muhafız birliğinin başına geçirip, onları ordunun çevresinde dönüp dolaşmakla görevlendirdi.

Kureyş müşrikleri de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Şeyheyn'e gelip konduğunu görünce, süvarilerini topladılar. İkrime b. Ebu Cehil'i süvarilerin başına geçirdiler. Keşif ve devriye kolu olmak üzere görevlendirdiler.

Müşrik süvarileri geceyi durup dinlenmeden geçirdiler. Harre'ye kadar sokuldular, fakat oraya çıkamadılar. Harre mevkiinin sarplığından ve Muhammed b. Mesleme'den korkup geri döndüler.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Gece Bekçisi

Peygamberimiz Aleyhisselâm Şeyheyn’de yatsı namazını kıldırdığı zaman:

“Bu gece bizi kim bekler?” diye sordu.

Müslümanlar arasından bir zât ayağa kalkıp:

“Ben!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen kimsin?” diye sordu.

O zât:

“Zekvan b. Abdi Kays’ım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen otur!” buyurdu.

Biraz sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine:

“Bu gece bizi kim bekler?” diye sordu.

Yine, Müslümanlar arasından bir zât ayağa kalkıp:

“Ben!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen kimsin?” diye sordu.

O zât:

“Ben Ebu Seb’im!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen otur!” buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine:

“Bu gece bizi kim bekler?” diyerek sorusunu tekrarlayınca, Müslümanlar arasından bir zât ayağa kalkarak:

“Ben!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen kimsin?” diye sordu.

O zât:

“Ben İbn Kays’ım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sen otur!” buyurdu.

Aradan bir müddet geçtikten sonra:

“Üçünüz de ayağa kalkınız!” buyurdu.

Yalnız Zekvan b. Abdi Kays kalkınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Öteki arkadaşların nerede kaldılar?” diye sordu.

Zekvan b. Abdi Kays:

“Geceleyin her üç soruna da cevap veren bendim!” dedi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Git, sen bizi bekle, koru! Allah da seni korusun!” buyurdu.

Zekvan b. Abdi Kays, hemen zırhını giyindi, kalkanını aldı. O gece nöbet tuttu, bekledi.[2731]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın, Zekvan b. Abdi Kays hakkında:

“Yarın sabahleyin Cennetin yeşilliklerine ayak basacak bir kimseye bakmak isteyen, buna baksın!” buyurduğu da rivayet edilir.[2732]

Baş Münafık ile Ona Bağlı Kişilerin İslâm Ordusundan Ayrılıp Geri Dönmeleri

Baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile kendisine bağlı birtakım kimseler, İslâm ordusuna katılmışlardı.

Abdullah b. Übeyy’e adamları:

“Sen, ona (Peygamber Aleyhisselâma) şehir dışında savaşmamak hususundaki görüşünü açıkladın. Bunun, atalarından gelip geçmiş olanların görüşü olduğunu bildirdin. Onun görüşü de, senin görüşün gibi idi. O, neden ise, bu görüşünden vazgeçip yanında bulunan şu gençlerin görüşlerine uydu!” dediler.[2733]

İslâm ordusunun içinde devekuşu gibi boynunu uzata uzata gelen Abdullah b. Übeyy b. Selûl;[2734] Peygamberimiz Aleyhisselâmın gençlerin sözünü dinlediğini bahane ederek[2735] ve:

“Ey insanlar! Biz orada [Uhud’da] kendimizi ne için öldürecekmişiz, bilmiyoruz?!” diyerek, kavminden (Hazrecîlerden) münafık olan ve kuşku

içinde bulunan ve kendisine uyan insanlarla birlikte oradan geri döndü.

Benî Selâmenin kardeşi Abdullah b. Amr b. Haram, onlara:

“Ey kavmim! Ben size Allah’ı, O’ndan korkmanızı hatırlatırım.

Kavminizi ve peygamberinizi düşmanlarıyla karşılaştıkları zaman yardımsız bırakmamanız gerektiğini hatırlatırım.[2736]

Size Allah’ı, dininizi ve peygamberinizi hatırlatırım.

O peygamberinizi ki, Medine’ye gelip sığındığı zaman, kendinizi, oğullarınızı koruyup savunduğunuz gibi, onu da koruyacağınız, savunacağınız hakkındaki şartı size hatırlatırım” dedi.[2737]

Onlar:

“Biz sizin muhakkak çarpışacağınızı bilsek, size tâbi olurduk, sizi bırakmazdık. Fakat, biz bir çarpışma olacağını sanmıyoruz!” diyerek çekip gittikleri zaman, Abdullah b. Amr b. Haram, onlara:

“Ey Allah düşmanları! Allah kahretsin sizi! Allah belanızı versin sizin!

Allah, peygamberini,[2738] mü’minleri,[2739] sizin yardımınızdan müstağni kılacaktır!” dedi.[2740]

Geri dönenler, İslâm ordusunun üçte biri kadardı.[2741] Üçyüz civarındaydı.[2742]

İslâm ordusunun mevcudu yediyüz kişiye düştü.[2743]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, böyle, kendisine uyanlarla birlikte İslâm ordusundan ayrılıp geri döndüğü zaman, İslâm ordusundan iki zümrenin; Hazrecîlerden Selime oğulları ile Evsîlerden Hârise oğullarının elleri yanlarına düştü, onlar da geri dönmeye meylettiler.[2744] Abdullah b. Amr b. Haram dönüp geldiği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm Müslümanların saflarını düzeltmekte idi.[2745]

İslâm Ordusundan Ayrılan Münafıklar Hakkında Âyetler İnişi

Münafıkların İslâm ordusundan ayrılıp Medine’ye dönmeleri üzerine nazil olan âyetlerde[2746] şöyle buyuruldu:

“İki ordu karşılaştığı gün size gelen musibetler, Allah’ın emriyle idi. Bu, mü’minleri ayırd etmesi, münafık olanları da açığa vurması içindi. Berikilere: ‘Geliniz! Allah yolunda muharebe ediniz! Yahut, hiç olmazsa, düşmanın kendinize ve ailelerinize saldırmalarını önleyiniz!’ denildi de, ‘Biz muharebe olacağını bilseydik, elbette arkanızdan gelirdik!’ dediler.

Onlar, o gün, imandan ziyade küfre yakın idiler. Ağızlarıyla, kalblerinde olmayanı söylüyorlardı.

Onlar ne gizlerlerse, Allah çok iyi bilicidir!”[2747]

Mü’minlerden Başkasından Fayda Olmadığı

Münafıklar İslâm ordusundan ayrılıp Medine’ye döndükleri zaman, Ensar:

“Yâ Rasûlallah! Yahudi müttefiklerimizden yardım istemeyelim mi?” diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bizim onlara ihtiyacımız yok!” buyurdu.[2748]

Ebu Hayseme’nin Uhud’a Kadar Kılavuzluk Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bize kılavuz olup, müşriklere uğratmadan, yakın bir yoldan onların yanına kadar götürecek kim var?” diye sordu.

Ebu Hayseme:

“Ben varım yâ Rasûlallah!” dedi ve İslâm ordusunu Benî Hârise’nin arazisi içinden geçirip gözü kör ve kendisi münafık olan Mirba’ b. Kayzî’nin bahçesine uğratmıştı ki, Mirba’, Peygamberimiz Aleyhisselâmla Müslümanların seslerini işitince, onların yüzlerine toprak atmak üzere kalktı ve:

“Eğer sen Resûlullah isen, sana benim bahçeme girmeni helâl etmiyorum!” dedi ve eline bir avuç toprak alıp:

“Vallahi ey Muhammed! Bu toprağı, senden başkasına isabet ettirmeyeceğimi bilseydim, muhakkak senin yüzüne atardım!” dedi.

Bunun üzerine ashab onu öldürmeye davranınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öldürmeyin bunu! Bunun gözleri de kördür, kalbi de kördür!” buyurdu.

Fakat, Sa’d b. Zeyd Peygamberimiz Aleyhisselâmın onun öldürülmesini men etmesinden önce davranarak, yayla vurup Mirba’ın başını yaralamış bulunuyordu.[2749]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Uhud’da Karargâhını Kuruşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Hayseme’nin kılavuzluğu ile ilerleyip Uhud boğazına, vadinin dağa doğru olan yakasına kondu.

Arkasını Uhud dağına dayadı ve İslâm askerlerine:

“Sizden hiçbir kimse, biz kendisine çarpışmak için emir vermedikçe, çarpışmasın!” buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Okçulara Direktifi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Abdullah b. Cübeyr’i elli kişilik okçular birliğinin üzerine kumandan tayin etti ve ona:

“Düşman atlılarını oklara tutup üzerimizden def’et!

Durum ister lehimizde, ister aleyhimizde gelişsin, sen yerinde sabit kal ki, düşman atlıları arkamızdan, senin bulunduğun taraftan bize gelemesinler![2750]

Eğer bizim düşmanı yenip ganimet toplamaya koyulduğumuzu görseniz de, sakın bize katılmayın![2751]

Eğer bizi kuşlar kapar görseniz de, gelmeniz için ben size haber göndermedikçe, sakın şu yerinizden ayrılmayın![2752]

Bizim onları bozguna uğratıp tepelediğimizi[2753] görseniz de, ben size haber göndermedikçe, sakın bulunduğunuz yerden ayrılmayın![2754]

Onların bizi[2755] yendiklerini,[2756] öldürdüklerini görseniz de, yerinizden ayrılıp bize yardım etmeyin!” buyurdu.[2757]

Buna göre; okçular İslâm ordusunun arkasından hiç kimsenin gelmesine meydan ve imkân vermeyecek, gelmek isteyenleri oka tutacaklardı.[2758]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, okçulara gereken emri verdikten sonra:

“Size yöneldikçe, düşman süvarilerini oka tutunuz! Çünkü süvariler atılan oklara doğru gelemezler!

Allah’ım! Onlara bunları tebliğ ettiğime seni şahit tutuyorum!” dedi.[2759]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın İslâm Mücahidlerini Savaş Nizamına Koyuşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ordusunu saf nizamına koydu:

“Beri gel! Geri git!” diyerek safları düzeltti. Omuzları bir hizaya getirdi. Müslümanları oklar gibi dizdi.[2760]

Ükkâşe b. Mıhsan’ı sağ kanada,

Ebu Seleme b. Abdulesed’i sol kanada,

Ebu Ubeyde b. Cerrah ile Sa’d b. Ebi Vakkas’ı öne,

Mikdad b. Amr’ı gerideki askerlerin başına,[2761]

Hz. Hamza’yı da en öne, zırhsız askerlerin başına geçirdi.[2762]

“Müşriklerin sancağını kim taşıyor?” diye sorup; “Abduddar oğulları!” denilince:

“Biz ahde onlardan daha çok bağlıyız! Mus’ab b. Umeyr nerededir?” diye sordu.

Mus’ab b. Umeyr:

“Buradayım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Al sancağı!” buyurdu.

Mus’ab b. Umeyr sancağı alıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın önüne geldi.[2763]

İslâm Mücahidlerinin Uhud Savaşındaki Parolaları

Uhud savaşında Müslümanlar arasındaki parolalar:

“Emit!=Öldür! Emit=Öldür!” sözleri idi.[2764]

İslâm Mücahidlerinden Bazılarının Uhud Savaşındaki Alâmetleri

Çarpışmaya girmeden önce, Hz. Hamza devekuşu kanadından,

Hz. Ali beyaz yünden,

Zübeyr b. Avvam sarı bezden,

Ebu Dücâne kırmızı bezden,

Hubab b. Münzir yeşil bezden... kendilerine alâmet yapmışlardı.[2765]

Yahudi Alimlerinden Muhayrık'ın Müslüman Olup Uhud'da Çarpışmaya Gidişi ve Şehit Oluşu

Muhayrık; Sa'lebe b. Fıtyevn oğullarından,[2766] Benî Kaynuka veya Benî Nadîr Yahudileri[2767] bilginlerindendi.[2768]

Peygamberimiz Aleyhisselâmı Tevrat'taki sıfatlarıyla tanırdı.

İlmen bulduğu şeyi, Uhud savaşına çıkılıncaya kadar, kendi dininin tesiri altında kalarak, açıklayamadı.[2769]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Uhud savaşına çıktığı zaman, Yahudilere:

"Ey Yahudi topluluğu! Vallahi, siz Muhammed'in[2770] peygamber olduğunu,[2771] ona yardımın üzerinize düşen bir hak olarak gerektiğini pekâlâ biliyorsunuz!" dedi.

Yahudiler:

"Bugün Cumartesi günüdür, hiçbir şeyle uğraşılmaz!" dediler.

Muhayrık:

"Sizin için Cumartesi diye birşey yoktur!" dedi.

Kılıcını ve harçlığını yanına alıp akrabalarından birisine:

"Eğer bugün öldürülürsem, bütün mallarım Muhammed'indir. O, onlar hakkında, Allah'ın kendisine gösterdiği şekilde, dilediğini yapar!" diyerek vasiyette bulundu. Uhud'da savaşmaya gitti ve şehit oldu.[2772]

Allah ondan razı olsun!

Uhud savaşında şehit olunca, bıraktığı yedi hurma bahçesini Peygamberimiz Aleyhisselâm teslim alıp vakfetti.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'deki vakıfları genellikle Muhayrık'ın mallarındandır.[2773]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Muhayrık, Yahudilerin hayırlısıdır!" buyurmuştur.[2774]

Amr b. Sabit b. Akyeş'in (Vakş'ın) Müslüman Olarak Uhud'a Gidişi ve Müşriklerle Çarpışarak Yaralanışı ve Cennete Girişi

Abduleşhel oğullarının kardeşi Amr b. Sabit b. Vakş[2775] (Akyeş)'in Cahiliye devrinde halk üzerinde alacağı riba (faiz) paraları vardı. Onları almadıkça Müslüman olmak istemedi.

Uhud savaşına çıkıldığı gün, gelip amcalarının oğullarını göremeyince:

"Amcamın oğulları neredeler?" diye sordu.

"Uhud'dadır!" dediler.

"Filan kişi nerededir?" diye sordu.

"Uhud'dadır!" dediler.

"Filan kişi nerededir?" diye sordu.

"Uhud'dadır!" dediler.

Bunun üzerine, Amr b. Sabit, hemen zırhını giyinip atına binerek onlara doğru yöneldi, gitti.[2776]

Amr, Uhud'da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına varıp:

"Yâ Rasûlallah! Önce savaşayım mı, yoksa Müslüman mı olayım?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Önce Müslüman ol, sonra savaş!" buyurdu.

Bunun üzerine, Amr Müslüman oldu.[2777]

Müslümanlar, onu Uhud'da görünce:

"Sen bizden uzak dur!" dediler.

Amr b. Sabit:

“Ben iman ettim, Müslüman oldum!” dedi ve Müslümanların yanında yaralanıncaya kadar çarpıştı.

Uhud’dan, ailesinin yanına ağır yaralı olarak getirildi.

Sa’d b. Muaz, Amr’ı ziyarete gelip, onun kızkardeşine:

“Amr’a bir sor bakalım” dedi ve şunu sormasını istedi:

“Sen kavmine olan hamiyetinden dolayı mı; yoksa Kureyş müşriklerine kızdığın için mi; ya da Allah için mi kızarak onlarla çarpıştın?”

Amr:

“Ben Allah ve Resûlullah için kızarak onlarla çarpıştım!” dedi. Allah’a bir vakit bile namaz kılamadan vefat etti ve Cennete girdi.[2778]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun hakkında:

“Az amel etti, çok ecre erdi!” buyurmuştur.[2779]

Ashabdan Ebu Hureyre de, bir gün, çevresindeki kişilere:

“Allah’a bir vakit bile namaz kılmadan, secde etmeden Cennete giren adamı bana haber veriniz?” deyip herkesin sustuğunu görünce:

“O, Abduleşhel oğullarının kardeşi Amr b. Sabit b. Vakş’tır!” dedi.[2780]

Allah ondan razı olsun!

Kuzman’ın Uhud’a Gelip Müşriklerle Çarpıştıktan Sonra Yarasının Ağrısına Dayanamayarak İntihar Edişi

Zafer oğulları arasında,[2781] Kuzman adında,[2782] çoluksuz çocuksuz,[2783] garib[2784] bir adam vardı ki, kendisinin kimlerden olduğu bilinmezdi.[2785] Kendisi, savaşlarda gösterdiği kahramanlıkla tanınırdı.[2786] Çok güçlü, kuvvetli idi.[2787] Münafıklardandı.[2788]

Peygamberimiz Aleyhisselâma ondan bahsedildikçe, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O, muhakkak, Cehennemliklerdendir!” buyururdu.[2789]

Kuzman, Uhud savaşına kavmi ile birlikte çıkmaktan kaçınmıştı.

Sabaha çıkınca, Zafer oğullarının kadınları, ona:

“Ey Kuzman! Erkekler savaşa gitti, sen geride kaldın ha! Ey Kuzman! Sen şu yaptığın şeyden utanmıyor musun?

Sen kadından başka birşey değilsin! Kavminin erkekleri savaşa gittikleri halde, sen evde kaldın ha? Sen artık ev bekle!” diyerek kınamaya başlayınca, Kuzman evine girdi. Yayını, ok çantasını ve kılıcını alıp Uhud’a gitti.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müslümanların saflarını düzelttiği sırada, safların en arkasına durdu. Yavaş yavaş ilerleyerek ön safa girdi.

Çarpışma başlayınca, Müslümanlar içinde, ok atanların ilki oldu. Sonra da kılıcını sıyırdı.[2790] Şiddetle çarpıştı.[2791]

Müşriklerden altı veya yedi,[2792] yedi veya sekiz,[2793] sekiz veya dokuz[2794] kişiyi öldürdü.[2795] Kendisi de ağır şekilde yaralandı, Zafer oğullarının evlerine getirildi.

Müslümanlardan bazıları:

“Ey Kuzman! Sana müjdeler olsun!” dediler.

Kuzman:

“Ben neden dolayı müjdeleniyorum?” dedi.[2796]

“Cennete gireceğin için!” dediler.[2797]

Kuzman:

“Vallahi, ben ancak kavmimin şerefi için çarpıştım![2798] Eğer anlattığınız şey için olsaydı, çarpışmazdım![2799]

Vallahi, biz ne Cenneti umarak, ne de Cehennemin ateşinden korkarak çarpıştık! Biz ancak kavmimizin şerefi için çarpıştık!” dedi.[2800]

Yarasının ağrısı şiddetlenince de, kendisini öldürmek için ok çantasından bir ok aldı, kolunun damarını deldi.[2801] Kılıcını karnına dayayıp onun üzerine yüklenerek intihar etti.

Kuzman’ın bu hareketi Peygamberimiz Aleyhisselâma anılınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O, Cehennemliklerdendir![2802] Şehadet ederim ki; ben Allah’ın Resûlüyüm!” buyurdu.[2803]

Hanzale b. Ebu Âmir’in Uhud’a Gidişi

Hanzale b. Ebu Âmir, Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün kızı Cemile Hatunla nikâhlanmış bulunuyordu.[2804]

Uhud’a gidileceği sırada, gerdeğe girmek,[2805] geceyi Medine’de, ailesinin yanında geçirmek üzere Peygamberimiz Aleyhisselâmdan izin istedi ve aldı.

Sabah namazını kıldıktan sonra, Uhud’a gideceği sırada, eşiyle tekrar ilgilenmek zorunda kaldı ve yıkanamadı.[2806]

Sabahleyin, Cemile Hatun, kabilesinden dört kişi çağırıp, Hanzale ile gerdeğe girdiklerine onları şahit tuttu.

Kendisine:

“Sen buna neden lüzum gördün?” diye sordular.

Cemile Hatun da:

“Bu gece rüyamda semanın açıldığını ve Hanzale onun içine girdikten sonra kapandığını gördüm. ‘Bu, şehitliktir!’ dedim,” dedi.[2807]

Hanzale, acele silahlanıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müslümanların saflarını düzelttiği sırada Uhud’a ulaştı.[2808]

Huseyl b. Cabir’le Sabit b. Vakş’ın Uhud’a Savaşmaya Gidip Şehit Oluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm müşriklerle savaşmak için Uhud’a gittiği zaman, çok yaşlı olan Huseyl b. Cabir ile Sabit b. Vakş, kadınlar ve çocuklarla birlikte yüksek evlerin damına çıktılar.

Biri, öbürüne:

“Babasız kalasıca! Muhtaç olmayasıca! Daha ne bekliyorsun?!

Vallahi, ikimizin önünden, ancak iki yudum su içimlik, pek az bir zaman kalmıştır! Vallahi, ya bugün, ya da yarın, ölüm kuşu üzerimizde ötecektir!

Daha ne diye kılıçlarımızı alıp Resûlullah Aleyhisselâmın yanına varmıyoruz?!

Belki, Allah Resûlullah Aleyhisselâmın yanında bize şehitlik nasip eder!" dedi.

Hemen kılıçları aldılar, sonra da Uhud'a gittiler. İslâm mücahidlerinin içine girdiler. Kendilerinin orduya katıldıkları bilinmedi.

Müşrikler, Sabit b. Vakş'ı şehit ettiler.

Allah ondan razı olsun!

Huseyl b. Cabir'i ise, İslâm mücahidleri, bilmeyerek kılıçtan geçirdiler, yere düşürdüler.[2809]

Huzeyfetü'l-Yeman:

"Babam![2810] Babam o!" dedi.[2811]

İslâm mücahidleri:

"Vallahi, biz onu tanıyamadık!" dediler.

Huzeyfetü'l-Yeman:

"Allah sizi bağışlasın! O, merhametlilerin en merhametlisidir!" dedi.[2812]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Huseyl b. Cabir'in diyetinin ödenmesini istedi ise de, Huzeyfetü'l-Yeman almayıp onu Müslümanlara bağışladı.[2813]

Allah Ebu Huzeyfe'den de, Huzeyfe'den de razı olsun!

Müşriklerin Uhud'daki Karargâhları ve Harp Düzenleri

Müşrikler Uhud'a Çarşamba günü gelmişler; Çarşamba, Perşembe ve Cuma gününü orada geçirmişlerdi.[2814]

Müşriklerin ordularında 200 at olup;

Halid b. Velid sağ kanattaki atlıların başına,

İkrime b. Ebu Cehil sol kanattaki atlıların başına geçirilmişti.[2815]

Müşriklerin 100 okçusu olup;

Okçuların başına Abdullah b. Ebu Rebia geçirilmişti.

Müşriklerin sancağı Talha b. Ebi Talha'nın elinde bulunuyordu.[2816]

Müşriklerin Uhud'da parolaları "Yâ le'l-Uzzâ! Yâ âl-i Hübel!" idi.[2817]

Ebu Süfyan'ın Sancaktarlarını Gayrete Getirişi

Ebu Süfyan, Abduddar oğullarında olan sancaktarları sancak uğrunda çarpışmaya teşvik için:

"Ey Abduddar oğulları! Bedir gününde sancağımızı siz üstlenmiştiniz.

Gördüğünüz gibi, o musibet bize isabet etti.

Milletler bayraklarıyla yaşarlar. Bayrakları zail olduğu zaman, onlar da zail olurlar.

Ya sancağımızı siz taşır, onun hakkını yerine getirirsiniz, ya da bizimle onun arasından çekilirsiniz, onu biz taşırız!" dedi.[2818]

Abduddar oğulları, Ebu Süfyan'ın bu sözüne kızdılar:[2819]

"Sancağımızı sana teslim edeceğiz ha?![2820] Bu hiçbir zaman olmayacaktır!" dediler.

Ebu Süfyan:

"Öyle ise, bir sancak daha edinelim?" dedi.

Abduddar oğulları:

"Olur! Fakat, onu da ancak Abduddar oğullarından birisi taşıyacaktır! Bundan başkası hiçbir zaman olamaz ve olmayacaktır! Sancağımızı gereği gibi koruyacağız![2821] Yarın hasımlarımızla karşılaştığımız zaman, ne yapacağımızı[2822] göreceksin!" dediler.[2823]

Zaten, Ebu Süfyan'ın da onlardan istediği bu idi.[2824]

Ebu Âmir'in Ensarı Ayartmaya ve Savaşı Kızıştırmaya Çalışması

Uhud bahsinin başında da açıklandığı gibi, Medineli Dubay'a oğullarından rahip taslağı Ebu Âmir Abdi Amr b. Sayfî; Peygamberimiz Aleyhisselâma kıskançlığından ve kızgınlığından ne yapacağını şaşırmış, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan uzak kalmış olmak için Evs kabilesinden

kendisine uyan elli kişi ile birlikte Mekke'ye çekip gitmiş,[2825] müşriklerle işbirliği yapmaktan geri durmamış, onların yanından ayrılmamıştı.[2826]

Müşriklere:

"Ben kavmimin (Ensarın) yanına varacak olursam, onlardan iki kişi bile bana aykırı davranmaz![2827] İşte, kavmimden şu yanımda bulunan kişiler söylesinler!" der, yanındaki elli kişi de onun sözünü doğrularlardı.

Bunun için, Kureyş müşrikleri, Ebu Âmir'in Uhud savaşında kendilerine büyük çapta yardımının dokunacağı umuduna düşmüşlerdi.[2828] Ebu Âmir, Uhud savaşına, yanındaki elli kişi ile birlikte katılmış bulunuyordu.[2829]

Ebu Âmir, Uhud'a geldiği zaman, Müslümanların karargâh kurdukları yerde savaşırlarken Müslümanları düşürmek için yer yer çukurlar kazmış, kazdırmıştı. Onun bu tuzağından, Müslümanların haberleri yoktu.[2830]

Ebu Âmir, Uhud'daki müşriklerden, Müslümanların karşısına ilk çıkanlar arasında bulunuyordu.

"Ey fâsık (haktan sapmış kişi)![2831] Sana merhaba, hoşgeldin demek yok![2832] Allah sana göz nimeti versin (senin gözünü kör etsin)!" dediler.

Bunun üzerine, Ebu Âmir:

"Benden sonra, kavmime kötülük isabet etmiş!" dedi.[2833]

Maiyetindekilerle birlikte müşriklerin yanına döndü.[2834]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müslümanları Cihada Teşvik Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müslümanlara hitapta bulunarak onları cihada, savaşta sabır ve sebata teşvik buyurdu.[2835]

Ebu Süfyan'ın Ensarı Ayartmaya Kalkışması

Müşriklerin başkumandanı Ebu Süfyan Sahr b. Harb, Ensara:

"Ey Evs ve Hazrec topluluğu! Siz, bizimle amcamızın oğlunun arasından çekiliniz (onu bizimle başbaşa bırakınız) da, biz sizden ayrılalım. Bizim

sizinle çarpışmaya ihtiyacımız yok!” diyerek haber saldı.

Ensar, onu kendisinin hiç beklemediği, hoşuna gitmeyecek biçimde reddettiler.[2836]

Müşriklerin Kadınlarının Erkekleri Çarpışmaya Kışkırtmaları

Çarpışmak için iki taraf birbirlerine iyice yaklaştıkları zaman, Ebu Süfyan’ın karısı Hind binti Utbe, yanındaki kadınlarla birlikte, neşideler söyleyerek erkeklerini çarpışmak için kışkırtmaya başladılar.[2837]

Müşrik Süvarilerinin Okçular Tepesine Hücuma Kalkmaları ve Püskürtülmeleri

Müşriklerin Hevazin süvarileri, İslâm okçularının korudukları okçu tepesindeki geçide hücuma kalkınca oka tutulup püskürtüldüler, yüzgeri edip dönmek zorunda kaldılar.[2838]

Hz. Ali’nin Müşriklerin Sancaktarını Öldürüşü

Kureyş ordusunun sancaktarı Talha b. Ebi Talha:

“Benimle çarpışmak için kim çıkar er meydanına?[2839] Ey Muhammed’in sahabileri! Siz bizi kılıçlarınızla öldürünce Allah’ın bizi hemen Cehenneme sokacağını, siz bizim kılıçlarımızla öldürülünce de sizi hemen Cennete koyacağını söylüyorsunuz! Öyle ise, benim kılıcımla öldürülüp hemen Cennete girecek, yahut kılıcı ile beni öldürüp Cehenneme sokacak yok mu bir kimse?!” diyerek seslendi.

Bunun üzerine, Hz. Ali:

“Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; ben de, seni kılıcımla Cehenneme göndermedikçe, yahut senin kılıcınla Cennete girmedikçe senden ayrılmayacağım!” dedi.[2840] Hemen karşısına vardı ve kılıcını onun başına hiddet ve şiddetle indirdi, başı çenesine kadar yarılıp ikiye ayrıldı. Talha yere yıkılınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm ve Müslümanlar tekbir getirdiler.[2841]

Hz. Hamza’nın Osman b. Ebi Talha’yı Öldürüşü

Müşriklerin sancaktarı Talha'dan sonra, sancağı kardeşi Osman b. Ebi Talha aldı.

Hz. Hamza da ona kılıçla vurup kolunu yere düşürdü, böğründen ciğeri göründü!

Hz. Hamza:

"Ben hacıları sulayan'ın oğluyum!" diyerek geri döndü.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Ebu Sa'd b. Ebi Talha'yı Öldürüşü

Müşriklerin yere düşen sancağını Ebu Sa'd b. Ebi Talha aldı.

Sa'd b. Ebi Vakkas bir okla boğazından vurunca, onun dili ağzından dışarı sarktı.[2842]

Sa'd b. Ebi Vakkas kılıçla vurup sağ elini kesti.

Ebu Sa'd b. Ebi Talha sancağı sol eline aldı.

Sa'd b. Ebi Vakkas onun sol elini de vurup kesince, Ebu Sa'd b. Ebi Talha, sancağı iki kollarıyla göğsüne bastı. Sonra da, sırtının üzerine düştü.

Sa'd b. Ebi Vakkas varıp onun başını kesip gövdesinden ayırdı.[2843]

Asım b. Sabit'in Müsafi' b. Talha ile Cülas b. Talha'yı Öldürüşü

Müşriklerin yere düşen sancağını Müsafi' b. Talha eline almıştı.

İslâm mücahidlerinden Asım b. Sabit, onu da, ondan sonra, onun kardeşi Cülas b. Talha'yı da:

"Al bunu da, benden! Ben Ebu Aklah'ın oğluyum!" diyerek birer okla vurunca, bunlar anneleri Sülâfe'nin yanına götürüldü, o da onların başını dizine koydu:

"Oğulcuğum! Sana kim vurdu?" diye sordu, onlar da birisinin kendilerini okla vurduğu zaman:

"Al bunu da, benden! Ben Ebu Aklah'ın oğluyum!" dediğini işittiklerini söylediler.[2844] Bunun üzerine, Sülâfe:

"Aklahî ha?! Vallahi, benim akrabamdan, bizden o ha!" dedi[2845] ve onun başını eline geçirme fırsatını bulursa kafatasını kadeh gibi kullanarak içki

içmeye yemin etti.[2846]

Sülâfe, Asım b. Sabit'in başını kesip kendisine getirecek olana da yüz deve vermeyi va'd etti.[2847]

Asım b. Sabit ise, daha önce, hiçbir müşrike el sürmemek üzere Allah'a söz vermiş, onların da kendisine el sürmesine meydan vermemesini Allah'tan dilemiş bulunuyordu.[2848]

Müşriklerin Sancaktarlarının Ardarda Öldürülüşü

Müşriklerin sancağını Kilab b. Ebi Talha almıştı.

Onu, Zübeyr b. Avvam öldürdü.

Ondan sonra sancağı Ertat b. Şurahbil aldı.

Onu da, Hz. Ali öldürdü.

Ertat'tan sonra, sancağı Şurayh b. Kariz aldı.

O da öldürüldü. Fakat, kendisinin kim tarafından öldürüldüğü kesin olarak bilinemedi.

Müşriklerin sancağını Şurayh'dan sonra, Abduddar oğullarının Habeşli kölesi Suvab aldı.

Kuzman vurup onun sağ elini kesti.

Suvab sancağı sol eline aldı.

Kuzman vurup onun sol elini de kesti.

Bunun üzerine, Suvab, sancağı kol ve pazularıyla tutmaya çalıştı, sonra da arkasına yıkıldı.[2849] Ölürken de:

"Ey Abduddar oğulları! Ben artık mazur sayılır mıyım?" dedi.[2850]

Müşriklerin sancaktarları birer birer öldürülünce, yerde kalan sancağın yanına kimse yanaşamaz oldu.[2851]

Hz. Ebu Bekir'in Oğlu Abdurrahman'la Çarpışmaya Kalkışı ve Peygamberimiz Aleyhisselâm Tarafından Geri Bırakılışı

Hz. Ebu Bekir'in müşrikler arasında bulunan oğlu Abdurrahman, at üzerinde meydana çıkarak, kendisiyle çarpışacak er dilemişti. Tepeden

tırnağa kadar zırha bürünmüş olup, kendisinin gözlerinden başka bir yeri görünmemekte idi.

Hz. Ebu Bekir onunla çarpışmak için davranınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sok kılıcını kınına, dön yerine! Biz senin kendinden yararlanmaktayız!” buyurdu.[2852]

Zübeyr b. Avvam’ın Deve Üzerindeki Bir Müşriki Aşağı Düşürüp Öldürüşü

Bir müşrik deve üzerinde meydana çıkıp çarpışmak için er diledi.

Herkesin kendisinden çekindiğini, geri durduğunu görünce, dileğini üç kere tekrarladı.

Bunun üzerine, Zübeyr b. Avvam ona doğru vardı. Devenin üzerine sıçrayıp adamın boğazına sarıldı. Devenin üzerinde boğuşmaya başladılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onu yere, aşağı doğru düşür!” buyurdu.

Müşrik yere düşünce, Zübeyr b. Avvam onun üzerine çöküp başını gövdesinden ayırdı.[2853]

Halid b. Velid’in Saldırıya Geçtikçe Püskürtülüşü

Halid b. Velid’in İslâm karargâhına sol yandan yaptığı hücum İslâm mücahidleri tarafından püskürtüldüğü gibi, okçular tepesine yaptığı her hücum da, okçuların püskürttükleri oklarla, boşa giderilmişti.[2854]

Zülfikar’ın, Hakkını Yerine Getirmek Üzere Ebu Dücâne’ye Verilişi

İki taraf arasında çarpışma başladığı ve kızıştığı sırada idi ki,[2855] Peygamberimiz Aleyhisselâm, elinde tuttuğu kılıç hakkında “Bu kılıcı kim alır?” diye sorunca, sahabiler almak için ona doğru baktılar[2856] ve:

“Ben! Ben!” diyerek onu almak üzere ellerini açtılar.[2857]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bu kılıcı, hakkını yerine getirmek üzere kim alır?” diye sorunca, onu almaktan çekindiler, geri durdular.[2858]

Zübeyr b. Avvam, ayağa kalkıp:

“Ben alırım yâ Rasûlallah!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ona vermeye yanaşmadı ve sorusunu tekrarladı.

Zübeyr b. Avvam, yine ayağa kalkıp:

“Ben alırım yâ Rasûlallah!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine ona vermeye yanaşmadı ve sorusunu tekrarladı.[2859]

Bunun üzerine, Ensardan Ebu Dücâne Simâk b. Hareşe, ayağa kalkıp:

“Ben alırım yâ Rasûlallah!” dedi ve:

“Onun hakkı nedir?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onun hakkı; eğilip bükülünceye kadar, düşmana onunla vurmandır![2860]

Onunla Müslüman öldürmemen, kâfirin önünden kaçmamandır![2861]

Allah sana onunla zafer veya şehitlik nasip edinceye kadar Allah yolunda çarpışmandır!” buyurdu[2862]

Ebu Dücâne:

“Ben onu, hakkını yerine getirmek üzere alıyorum yâ Rasûlallah!” dedi.[2863]

Ebu Dücâne, çok cesaretli, savaşta gururlu ve onurlu bir zât idi.

Başına kırmızı sarığını sardığı zaman, halk onun çarpışacağını anlardı.

Ebu Dücâne, Peygamberimiz Aleyhisselâmın kılıcını aldığı zaman da, kırmızı sarığını çıkarıp başına sardı ve İslâm saflarıyla müşriklerin safları arasında, kurula kurula, çalımlı çalımlı yürümeye başladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun böyle yürüdüğünü görünce:

“Bu bir yürüyüştür ki, Allah onu bu yerden başkasında sevmez!” buyurdu.[2864]

Zübeyr b. Avvam der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmdan kılıcı daha önce almak istediğim halde bana vermeye yanaşmayıp Ebu Dücâne’ye verince, içimde bir burukluk duydum.

Kendi kendime:

“Ben onun halası Safiyye’nin oğluyum, Kureyş’tenim de!

Oysa ki, ben kalkıp Ebu Dücâne’den önce kılıcı kendisinden istemiştim.

O ise, beni bırakıp kılıcı ona verdi!?

Vallahi, Ebu Dücâne’nin ne yapacağını göreceğim!” dedim, arkasından gittim.

Ebu Dücâne, kırmızı sarığını çıkarıp başına sardı. Ensar:

‘Ebu Dücâne, ölüm sarığını başına sardı!’ dediler.

O sarığını başına sardığı zaman, böyle derlerdi.[2865]

Ebu Dücâne, kırmızı sarığını başına sarınca:

‘Ben o er kişiyim ki; dağın eteğindeki hurmalıkta dostumla bulunduğum sırada, hiçbir zaman savaş saflarının gerisinde kalmamak üzere sözleşmişimdir!

Ben (vurduğuma) Allah’ın ve Resûlünün kılıcı ile vururum!’ recezini okumaya[2866] ve karşısına çıkan herkesi kılıçtan geçirmeye başladı!

Müşriklerin içinde bir adam vardı ki, yaralananlarımızdan hiçbir kimseyi sağ bırakmıyor, öldürüyordu.

O ve Ebu Dücâne, birbirlerine yaklaştılar. Allah’tan, ikisinin arasını birleştirmesini diledim. Nihayet, ikisi karşılaştılar ve birbirlerine vuruştular.

Ebu Dücâne, müşrikin kılıç darbesinden, öküz gönünden yapılmış kalkanıyla korundu.

Vuruş sırası Ebu Dücâne’ye gelince, onu vurup öldürdü![2867]

Ebu Dücâne’nin, kılıcını Ebu Süfyan’ın eşi Hind binti Utbe’nin başına dayadıktan sonra geri çektiğini de gördüm.[2868]

Kendisine:

‘Ben senin her yaptığını gördüm. Kadına kılıcı kaldırıp vurmaktan vazgeçtiğini de gördüm!’ dedim.[2869]

Ebu Dücâne:

‘Kılıcımı başına dayadığım zaman feryada başlayınca, kendisinin bir kadın olduğunu gördüm.[2870] Vallahi,[2871] Resûlullah Aleyhisselâmın kılıcını bir kadına vurmaktan, bir kadını onunla öldürmekten esirgedim!’ dedi.[2872]

Bunun üzerine, kendi kendime:

‘Allah ve Resûlü, ne yapacağını herkesten daha iyi bilendir!’ dedim.”[2873]

Hz. Ali’nin Müşriklerden İki Topluluğu Bozguna Uğratışı

Müşriklerin sancaktarları öldürüldükten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm, müşriklerden bir topluluk görüp, Hz. Ali’ye:

“Hücum et onlara!” buyurdu.

Hz. Ali hemen hücum edip onları dağıttı ve Abdullah b. Amr el-Cumahî’yi öldürdü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir topluluk daha gördü ve Hz. Ali’ye:

“Hücum et onlara!” buyurdu.

Hz. Ali hemen hücum edip onları dağıttı ve Benî Amir b. Lüeyylerden Şeybe b. Malik’i öldürdü.

Cebrail Aleyhisselâm:

“Yâ Rasûlallah! İşte, bu müvâsat (dostluk ve yardımcılık)’tır” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O bendendir, ben de ondanım!” buyurdu.

Cebrail Aleyhisselâm da:

“Ben de sizdenim!” dedi.[2874]

O sırada, şöyle bir ses işittiler:

“Zülfikar’dan başka kılıç yok! Ali’den başka yiğit yok!”[2875]

Rüşeydü’l-Fârisî İle Sa’d’ın Müşriklerden Uveyf’in Oğullarını Öldürmeleri

Muaviye oğullarının azadlı kölesi Ebu Ukbe Rüşeydü’l-Fârisî; tepeden tırnağına kadar silahlanmış, zırhlı, miğferli bir müşrikle karşılaştı ki, o:

“Ben İbn Uveyf’im!” diyerek haykırıyordu.

O sırada, Hâtıb’ın azadlı kölesi Sa’d, İbn Uveyf’e, onu ikiye bölen bir darbe indirdi.

Rüşeyd de:

“Al bunu da, ben Fârisî köleden!” diyerek kılıçla vurup, omuzunu zırhıyla birlikte ikiye ayırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onların yaptıklarını görüyor, söylediklerini işitiyordu.

Rüşeyd’e:

“Sen ‘Fârisî’den’ demesen de, ‘Ensarî’den’ desen olmaz mı?” diye sordu.

O sırada İbn Uveyf’in kardeşi de:

“Ben İbn Uveyf’im!” diyerek gelip yetişti.

Rüşeyd, hemen:

“Al bunu, ben Ensarî köleden!” diyerek onun başına bir darbe indirdi. İbn Uveyf’in başını zırhıyla birlikte ikiye ayırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gülümsedi.[2876]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Abdullah b. Cahş’a Verdiği Hurma Dalının Kılıç Oluşu

Zübeyr b. Bekkâr’dan (172-256) rivayet edildiğine göre; Uhud günü savaşırken Abdullah b. Cahş’ın kılıcı kırılmıştı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ona bir urcun (hurma dalı) verdi.

Hurma dalı, Abdullah b. Cahş’ın elinde bir kılıç oluverdi.

Abdullah b. Cahş, şehit oluncaya kadar, bu kılıcı kullandı.[2877]

Urcun kılıcı diye anılan bu kılıç, Abdullah b. Cahş’ın varislerinin elinde bulunmakta iken, onu Türk beylerinden birisi ikiyüz dinara (altına) satın aldı. Bu Türk beyi, Halife Mu’tasım billah’ın Bağdat’taki kumandanlarındandı.[2878]

Allah Yolunda Şehit Olanın Cennete Gireceği

Cabir b. Abdullah der ki:

“Uhud günü, Resûlullah Aleyhisselâma, bir adam:

‘Ben Allah yolunda savaşırken ölürsem, nereye giderim?’ diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Cennete!’ buyurunca, adam elindeki hurmaları atarak çarpışmaya girişti ve şehit oldu.”[2879]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Uhud günü:

“Gökler ve yer genişliğindeki Cennete kavuşmaya hazır olunuz!” buyurduğu zaman, Ensardan Ebu Amr:

“Ne iyi! Ne iyi!” dedi.

Kardeşi, ona:

“Ey Ebu Amr! Satış kârlı çıktı! Kâbe’nin Rabbine andolsun ki, Cennet Uhud’un eteğindedir” diyerek seslendi.

Ebu Amr orada müşriklerle karşılaştı, çarpıştı, şehit oldu.[2880]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kalkınız! Müttakîler için hazırlanmış olan Cennete giriniz!” buyurduğu zaman, Amr b. Cemuh da, topal olduğu halde, hemen ayağa kalktı ve:

“Vallahi, biz Cennette mahzun olmayız!” dedi.

Müşriklerle çarpıştı ve şehit oldu.[2881]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; onu Cennette topal haliyle görmüşümdür!” buyurmuştur.[2882]

Allah ondan razı olsun.

Müşriklerin Bozguna Uğrayıp Dağılmaya Başlamaları

Hz. Hamza iki elinde iki kılıç tutuyor,[2883] Peygamberimiz Aleyhisselâmın önünde:

“Ben Allah’ın arslanıyım!” diyerek, önüne arkasına döne döne, müşriklere kılıç vuruyordu.[2884]

İki taraf şiddetle çarpışmaya giriştiler.

Hz. Hamza, Hz. Ali, Ebu Dücâne ve mücahidler, kılıçlarını sıyırıp müşriklerin saflarına daldılar.[2885]

Hz. Hamza, Vahşi'nin dediği üzere, boz puğur deve gibi, karşılaştığı herkesi tepeliyor, kılıçtan geçiriyor, dokunduğu hiçbir şeyi sağ bırakmıyordu.[2886]

Yüce Allah, Müslümanlara yardımını indirdi ve onlara olan zafer va'dini yerine getirdi.

Müslümanlar, müşrikleri kılıçtan geçirdiler, karargâhlarından ayırdılar.

Müşrikler, kesin olarak yenilgiye uğramış bulunuyorlardı.[2887]

Zübeyr b. Avvam'ın dediği gibi, müşriklerin başkumandanı Ebu Süfyan'ın karısı Hind binti Utbe ve hizmetçileri ve diğer müşrik karıları, yanlarına alabildikleri şeyleri alarak kaçışmaya başlamışlardı.[2888]

Berâ' b. Âzib de:

"Vallahi, ben o sırada gördüm ki; müşrik kadınları elbiselerini toplamışlar, bacaklarındaki halhalları, baldırları görünerek sür'atle koşuşuyorlardı!" der.[2889]

Mikdad b. Amr da, sancaktarları öldürülünce müşriklerin bozulduklarını, Müslümanların onların karargâhlarına kadar girip ganimet toplamaya koyulduklarını bildirir.[2890]

Hz. Hamza'nın Şehit Oluşu

Hz. Hamza; müşriklerden Siba' b. Ümmü Enmar'ın:

"Var mı benimle çarpışacak bir er?!" diyerek Müslümanlara meydan okuduğunu[2891] görünce:[2892]

"Ey Siba'! Ey kadın sünnetçisi olan Ümmü Enmar'ın oğlu! Allah'a ve Resûlüne meydan mı okuyorsun?![2893]

Ey kadın sünnetçisi olan kadının oğlu! Gel bana doğru!" diyerek[2894] üzerine yürüyüp[2895] ona kılıçla öyle bir vuruş vurdu ki,[2896] Siba', sanki

dünkü gün gibi, bir anda yok olup gitti![2897]

Cübeyr b. Mut'im'in kölesi Vahşi b. Harb; Hz. Hamza'yı vurmak için bir taşın arkasına sinmişti.

Hz. Hamza, Siba'ın işini bitirdikten sonra, Vahşi b. Harb'e doğru gelirken, sel suları arkında ayağı kaydı,[2898] arkasının üzerine yıkıldı ve gömleğinin önünden, karnı açıldı.[2899]

Vahşi b. Harb, hemen harbesini (kısa mızrağını), Hz. Hamza'nın kasığına ok gibi atıp sapladı. Mızrağın ucu Hz. Hamza'nın iki uyluk üstünün arasından dışarı çıktı, mızrak Hz. Hamza'yı çökertti, şehit etti.[2900]

Hz. Hamza, savaş arslanlarının başında gelen bir kahramandı.[2901] Şehitlerin de ulusu idi.[2902]

Allah ondan razı olsun.

Hanzale b. Ebu Âmir'in Şehit Oluşu

Müşriklerin Uhud'da bozulup dağıldıkları sırada,[2903] Hanzale b. Ebu Âmir müşriklerin başkumandanı Ebu Süfyan'la karşılaştı.[2904] Onun atının bacaklarına kılıçla vurdu. At kuyruğunu iki bacağının arasına sokup arkasına çökünce, Ebu Süfyan yere düştü.[2905]

Hanzale, Ebu Süfyan'ın başını kesmek için, üzerine çıktı.[2906]

Ebu Süfyan:

"Ey Kureyş cemaatı! Hanzale beni kılıçla boğazlamak istiyor!" diyerek bağırmaya başladı ise de, birçok kimseler feryadını işittikleri halde, onunla ilgilenmediler.[2907]

Müşriklerden Esved b. Ebi Esved b. Şeub,[2908] Hanzale'yi Ebu Süfyan'ın üzerine çıkmış görünce, vurup şehit etti.[2909]

Ebu Süfyan, öldürülmekten kurtulunca, yaya olarak kaçıp müşriklerden bir topluluğa katıldı.[2910]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hanzale hakkında:

"Melekler arkadaşınızı yıkıyorlar!" buyurdu.

Uhud'dan Medine'ye dönülünce, Hanzale'nin durumu ailesinden soruldu.

O da, savaş çağrısını işitince Hanzale'nin yıkanamadan acele yola çıktığını bildirdi.[2911]

Bu, Hanzale'nin Yüce Allah katındaki şeref ve mevkiini göstermeye kâfidir.[2912]

Allah ondan razı olsun!

İslâm Okçular Birliğinin Kazanılan Zaferi Kaybettirmeleri

Ashabdan Berâ' b. Âzib der ki:

"Peygamber Aleyhisselâm, Uhud günü, piyade okçuların üzerine -ki, onlar elli kişi idiler- Abdullah b. Cübeyr'i kumandan tayin etmiş, onlara:

'Şu yerinizden sakın ayrılmayınız! Bizi kuşların kapıştığını görseniz de, bizim düşmanları bozup hezimete uğrattığımızı görseniz de, size haber göndermedikçe sakın yerinizden ayrılmayınız!" diyerek kesin emir vermişti.

Nihayet, harp başladı, kızıştı.

Müslümanlar müşrikleri bozguna uğrattılar.

Vallahi, ben o sırada gördüm ki; müşrik kadınları elbiselerini toplamışlar, bacaklarındaki halhalları görünerek sür'atle koşuyorlardı.

Bunun üzerine, Abdullah b. Cübeyr'in kumandası altındaki arkadaşları, birbirlerine:

'Ganimet! Ey kavim, ganimet! Kardeşleriniz işte düşmanı yendi. Siz burada daha ne bekliyorsunuz?!' dediler.

Kumandanları Abdullah b. Cübeyr, onlara:

'Resûlullah Aleyhisselâmın size söylediğini unuttunuz mu?!' dedi.

Onlar:

'Vallahi, düşmanı yenenlerin yanına biz de gideceğiz ve ganimetten nasibimizi alacağız!' dediler."[2913]

Kumandan Abdullah b. Cübeyr, okçuların bu tutumunu görünce, Allah'a ve Resûlüne itaat etmelerini onlara emir ve tavsiye etti ise de, dinlemediler, gittiler.

Abdullah b. Cübeyr'in yanında ancak on kadar okçu kaldı.

Geride kalanlar arasında bulunan Hâris b. Enes, giden okçulara:

"Ey kavmim! Peygamberinizin sözünü size hatırlatırım! Emîrinize, kumandanınıza itaat edin!" dedi ise de, yanaşmadılar, tepe geçidini açık bırakarak müşriklerin ordugâhlarına dalıp ganimet toplamaya koyuldular.[2914]

Müşriklerin süvari birliği kumandanı Halid b. Velid, İslâm okçularının azaldığını, tepenin tenhalaştığını, Müslümanların ganimet toplamakla uğraştıklarını, İslâm ordugâhının arkasının açıldığını görünce, süvarilerine seslendi ve hemen geri döndü.

İkrime b. Ebu Cehil ve diğerleri de onu takip ettiler.

Tepede kalan okçulara saldırdılar[2915]

Bozguna uğrayan müşrikler süvarilerinin geri dönüp saldırıya geçtiklerini görünce, onlar da geri döndüler ve Müslümanlara saldırmaya başladılar.[2916]

Müşriklerin süvarileri geldikleri zaman, okçular birliği kumandanı Abdullah b. Cübeyr, yanında kalan okçu arkadaşlarına:

"Hemen açılın ve yayılın!" dedi.

Okçular, önleri düşmana ve güneşe karşı olmak üzere, saf halinde dizildiler. Müşrikleri oka tuttular.

Abdullah b. Cübeyr'in oku tükenince, mızrağıyla vuruşmaya ve onları yaralamaya başladı.

Mızrağı kırılınca, kılıcını sıyırdı, onunla çarpışmaya devam etti. En sonunda, şehit oldu.[2917] Müşriklerin süvari birlikleri, Abdullah b. Cübeyr'in yanından ayrılmayan ve onunla birlikte savaşan İslâm okçularını da şehit ettiler.[2918]

Uhud Savaşında Peygamberimiz Aleyhisselâmı Canla Başla Korumaya Çalışan Mücahidler

Önlerinden ve arkalarından müşriklerin saldırısına uğrayan Müslümanlar, bozuldular, dağıldılar. Dost, düşman belirsiz oldu. Acele ve dehşetten,

bilmeyerek, birbirlerini yaralar, öldürür oldular.[2919]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında sebat eden, yedisi Muhacirlerden, yedisi de Ensardan olmak üzere, ondört kişi kalmıştı.[2920]

Muhacirlerden olanlar:

1. Hz. Ebu Bekir,
2. Abdurrahman b. Avf,
3. Hz. Ali,
4. Sa'd b. Ebi Vakkas,
5. Talha b. Ubeydullah,
6. Ebu Ubeyde b. Cerrah,
7. Zübeyr b. Avvam.

Ensardan olanlar:

1. Hubab b. Münzir,
2. Ebu Dücâne,
3. Asım b. Sabit,
4. Hâris b. Sımme,
5. Sehl b. Huneyf,
6. Useyd b. Hudayr,
7. Sa'd b. Muaz.

Sa'd b. Ubâde ile Muhammed b. Mesleme'nin de sebat edenler arasında olduğu rivayet edilir.[2921]

Uhud günü, üçü Muhacirlerden, beşi de Ensardan olmak üzere sekiz sahabi de, Peygamberimiz Aleyhisselâmın önünde ölmek üzere bey'at etti.

Muhacirlerden olanlar:

1. Hz. Ali,
2. Zübeyr b. Avvam,
3. Talha b. Ubeydullah idi.

Ensardan olanlar:

1. Ebu Dücâne,
2. Hâris b. Sımme,

3. Asım b. Sabit,

4. Sehl b. Huneyf,

5. Hubab b. Münzir idi.

Bunlardan hiçbiri Uhud'da şehit olmadı.[2922]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, dağılan Müslümanlara:

"Allah'ın kulları! Bana doğru geliniz! Allah'ın kulları! Bana doğru geliniz!" diyerek seslendiği zaman,[2923] toplanan otuz kişi:

"Senin yanından hiç ayrılmamak üzere, yüzüm yüzünün önünde siper ve kalkandır! Vücudum senin vücuduna fedadır! Allah'ın selamı senin üzerine olsun!" diyerek, sonuna kadar harp meydanından ayrılmadılar.[2924]

***

Kureyş müşriklerinin, Peygamberimiz Aleyhisselâmın etrafını sardığı ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın da:

"Kim bizim için Allah yolunda canını satar, feda eder?" diye sorduğu zaman, Ziyad b. Seken, Ensardan beş kişi ile birlikte ayağa kalktı.

Birer birer savaştılar ve şehit oldular.

Onlardan en son savaşan da, Ziyad (Zeyd) b. Seken idi ve ağır bir şekilde yaralanmıştı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Onu bana yaklaştırınız!" buyurdu.

Yaklaştırdılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ayağını onun başına yastık yaptı.

İbn Seken, yanağı Peygamberimiz Aleyhisselâmın ayağı üzerinde olduğu halde can verdi ve yanağı Peygamberimiz Aleyhisselâmın ayağında iz bıraktı.[2925]

***

Cabir b. Abdullah der ki:

"Uhud günü, Müslümanlar bozguna uğrayıp dağıldıkları sırada, Resûlullah Aleyhisselâm bir köşede Ensardan oniki kişi ile sıkışıp kalmıştı.

Bu oniki kişi arasında, Muhacirlerden Talha b. Ubeydullah da bulunuyordu.

Müşriklerden bir grup gelip çatınca, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Şu müşriklere kim karşı koyar?’ diye sordu.

Talha b. Ubeydullah:

‘Ben!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen yerinde dur!’ buyurdu.

Ensardan bir zât kalkarak:

‘Ben, yâ Rasûlallah!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Peki, sen karşı koy!’ buyurdu.

Ensarî, şehit oluncaya kadar, müşriklerle çarpıştı.

Resûlullah Aleyhisselâm, müşriklerin yine saldırıya geçtiğini görünce:

‘Şunlara kim karşı çıkar?’ diye sordu.

Talha b. Ubeydullah:

‘Ben!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen yerinde dur!’ buyurdu.

Ensardan bir zât:

‘Ben çıkarım!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Peki, sen çık!’ buyurdu.

O zât çıktı ve şehit oluncaya kadar savaştı.

Resûlullah Aleyhisselâm, müşriklerin yine saldırıya geçtiklerini görünce:

‘Şunlara kim karşı çıkar?’ diye sordu.

Talha b. Ubeydullah:

‘Ben!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen yerinde dur!’ buyurdu.

Ensardan bir zât:

‘Ben çıkarım!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Peki, sen çık!’ buyurdu.

O zât çıktı ve şehit oluncaya kadar savaştı.

Bu, böylece devam etti.

Her defasında, Resûlullah Aleyhisselâm aynı şekilde soruyor, Ensardan biri çıkıp çarpışıyor, savaşıyor, şehit oluyordu.

Nihayet, Resûlullah Aleyhisselâmın yanında Talha b. Ubeydullah kaldı.

Resûlullah Aleyhisselâm, saldırıya geçen müşrikleri önlemek için:

‘Şu müşriklere kim karşı koyar?’ diye sorunca, Talha b. Ubeydullah:

‘Ben!’ dedi ve kendisinden önceki onbir kişi gibi çarpıştı, elinden yaralanıp parmakları kesilince, ağrısına dayanamayıp ‘Ayy!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Eğer Bismillâh deseydin, melekler seni halkın gözü önünde göğe çıkarırlardı, sonra da Allah müşrikleri mağlup ederdi!’ buyurdu.”[2926]

***

Enes b. Malik’in bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, Uhud savaşı günü, Ensardan yedi, Kureyşlilerden de iki kişinin içinde yalnız kalmıştı.

Müşrikler Peygamberimiz Aleyhisselâmı kuşatınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm, yanındakilere:

“Şu müşrikleri bizden kim defeder ki, Cennet onun ola, yahut Cennette o benim refîkim ola?” buyurdu.

Ensardan birisi ilerleyerek onlarla çarpıştı ve şehit oldu.

Müşrikler Peygamberimiz Aleyhisselâmı tekrar kuşattılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine:

“Şu müşrikleri bizden kim defeder ki, Cennet onun ola, yahut Cennette o benim refîkim ola?” buyurdu.

Yine, Ensardan bir zât, ilerleyerek onlarla çarpıştı ve şehit oldu.

Yedi kişinin hepsi de, böylece ilerleyip müşriklerle çarpışarak şehit oldukları zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm, herhalde, kendilerini

düşmanla başbaşa bırakarak dağılanlar için olmalı ki;[2927] “Sahabilerimiz bize karşı hiç de insaflı davranmadılar!” buyurdu.[2928]

***

Talha b. Ubeydullah der ki:

“Gördüm ki, Resûlullah Aleyhisselâmın ashabı bozuldular, müşrikler saldırıya geçtiler ve Resûlullah Aleyhisselâmı her yandan kuşattılar.

Kendisini; önünden mi, arkasından mı, sağından mı, yoksa solundan mı gelen saldırılara karşı koyacağımı bilmiyordum.

Kılıcımı sıyırıp bir kere önünden, bir kere de arkasından gelenleri uzaklaştırdım, nihayet dağıldılar.”[2929]

***

Sa’d b. Ebi Vakkas da şöyle der:

“Talha, Uhud günü, Resûlullah Aleyhisselâma karşı bizim en cömert, en fedakâr davrananımızdı. Biz Resûlullah Aleyhisselâmın başından oraya buraya dağılıp ayrıldığımız halde, o Resûlullah Aleyhisselâmın yanından hiç ayrılmamıştı.

Resûlullah Aleyhisselâmın yanına döndükçe, Talha’nın, hep onun çevresinde dönüp dolaşarak kendisini ona siper ve kalkan yaptığını görmüşümdür.

Müşriklerin attığı yerden vuran keskin nişancı okçularından Malik b. Züheyr, nişan alarak Resûlullah Aleyhisselâma bir ok atmıştı.

Talha b. Ubeydullah, okun Resûlullah Aleyhisselâma isabet edeceğini anlayınca, Resûlullah Aleyhisselâmı korumak için elini oka karşı tuttu. Ok parmağına değip elini çolak yaptı.”[2930]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yeryüzünde gezen Cennetlik bir kimseye bakmak isteyen, Talha b. Ubeydullah’a baksın!” buyurmuştur.[2931]

***

Hz. Ali der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmı kılıçların bürüdüğü, okların her yandan hedef aldığı bir sırada, yalnız Talha’nın onun önünde kendisini siper ve kalkan

yaptığını görmüşümdür.

O zaman, ben bir tarafta müşriklerin bir birliğini üzerimizden atmaya uğraşıyordum.

Ebu Dücâne, başka bir tarafta müşriklerden bir birlikle uğraşıyordu.

Sa'd b. Ebi Vakkas da, onlardan, başka bir birlikle çarpışıyordu.

Müşriklerden bir birlik görmüştüm ki, içlerinde İkrime b. Ebu Cehil bulunuyordu.

Kılıcımı sıyırıp aralarına daldım. Çevremi sardılar. Onların sonuncusuna kadar hepsini kılıçtan geçirdim.

Sonra, içlerine ikinci bir dalış daha yaptım. Ecel gelmediği için, vardığım gibi sapasağlam geri döndüm.

Allah, mukadder işi yerine getirir.[2932]

Resûlullah Aleyhisselâmın yanından Müslümanlar uzaklaşınca, onu göremedim. Kendi kendime:

'Vallahi, onu göremiyorum. O, savaştan kaçacak bir zât değildir. Ölenler arasında da yok! O halde, Yüce Allah ona karşı yaptığımız uygunsuz hareketten dolayı bize gazab ederek peygamberini insanlar arasından kaldırmış! Benim için, çarpışa çarpışa ölmekten daha hayırlısı olamaz!' dedim.

Kılıcımın kınını kırdım. Kılıcımı çekip müşriklerin üzerine yürüdüm ve onları dağıttım.

Dağıtınca, Resûlullah Aleyhisselâmın onların aralarında kalmış olduğunu gördüm.[2933]

Zekvan b. Abdi Kays'ın ardından atlı bir adam koşuyor ve:

'Sen kurtulursan ben kurtulmam!' diyordu.

Hemen ona yetişip atını onun üzerine sürdü ve:

'Al bunu benden! Ben, İlac'ın oğluyum!' diyerek Zekvan'ı öldürdü.

Ona doğru koştum. Ben de onun bacağına kılıçla vurup uyluğunun yarısını kestim. Sonra, onu atından düşürerek üzerine çöküp öldürdüm.

O, Ebu'l-Hakem b. Ahnes b. Şerik b. İlacü's-Sakafî idi."[2934]

***

Şemmas b. Osman da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yoluna baş koyan, yanından ayrılmayan mücahidlerdendi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, sağına ve soluna dönüp baktıkça, Şemmas'ın hep kılıcıyla onu korumaya çalıştığını görmekte idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm müşrikler tarafından kuşatıldığı zaman, Şemmas vücudunu Peygamberimiz Aleyhisselâma kalkan yaptı ve Peygamberimizin önünde vurulup yere düştü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onun hakkında:

"Şemmas'ı kendime siper ve kalkan gibi buldum" buyurmuştur.[2935]

Allah ondan razı olsun.

***

Ensardan Ebu Talha da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın önünde kalkanlı olarak durup onu siperlemekte idi. Peygamberimiz Aleyhisselâmın önüne ok çantasını serip kâh ok atmakta, kâh haykırmakta idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

"Ebu Talha'nın sesi orduda kırk kişiden hayırlı ve yararlıdır" buyurmakta idi.

Ebu Talha'nın Peygamberimizin önüne serdiği ok çantasında elli ok vardı.

Ebu Talha:

"Ya Rasûlallah! Vücudum senin vücudunun önünde sana fedadır!" diyordu.

Elli oku birer birer atarak tüketti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun arkasından ve onun başıyla omuzları arasından başını yükseltip okların düştükleri yerlere bakıyordu.

Ebu Talha son oku attığı zaman:

"Bizi işlet! Ok atmaktan durdurma! Allah beni sana feda etsin!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yerden bir ağaç dalı alıp:

"Ey Ebu Talha! Bunu da iyi bir ok olarak at!" buyurdu.[2936]

Ebu Talha ok yayını çok sert çeken bir okçu idi. Uhud günü iki-üç yay kırmıştı. Peygamberimiz Aleyhisselâm, yanından ok dolu çanta ile kimin geçtiğini görse, ona:

“Ok çantanı Ebu Talha’ya boşalt!” buyurmakta idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun arkasından müşriklere bakmak için yükselip başını kaldırdıkça, Ebu Talha:

“Ya Rasûlallah! Babam anam sana feda olsun! Yükselme! Belki sana müşriklerin oklarından birisi değer. Benim göğsüm senin göğsüne siper olsun. Sana değecek, bana değsin!” derdi.[2937]

***

Sa’d b. Ebi Vakkas der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, beni önüne oturttu. Ok atmaya başladım. Her atışta:

‘Allah’ım! Atacağım ok, senin okundur. Onu düşmanına eriştir!’ diyordum.

Resûlullah Aleyhisselâm da:

‘Allah’ım! Dua ettiği zaman, Sad’ın duasını kabul et!

Allah’ım! Sad’ın atışını, okunu doğrult!

Ey Sa’d! Babam anam sana feda olsun! Durma at!’ buyuruyordu.

Hiçbir ok atmadım ki, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Allah’ım! Onun atışını doğrult! Duasını kabul et!

Ey Sa’d! Durma, at!’ buyurmamış olsun.

Ok çantam boşalınca, Resûlullah Aleyhisselâm kendi çantasındaki okları da birer birer yayıma yerleştirip attırdı.

Okları yaya yerleştirmekte, o herkesten daha çabuk ve gayretliydi.[2938] O bana okları veriyor ve:

‘At! Babam anam sana feda olsun!’ diyordu.

Nihayet, bana kanatsız bir oku verdi ve:

‘At bunu da!’ buyurdu.”[2939]

***

Sehl b. Huneyf, müşriklere yağdırdığı oklarla Peygamberimiz Aleyhisselâmı korumaya çalışmakta, Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

“Süheyl’e ok yetiştiriniz! Çünkü, ok ona kolaylaştırılmıştır” buyurmakta idi.[2940]

***

Ebu Dücâne, atılan oklara karşı Peygamberimiz Aleyhisselâmın üzerine eğilip kendisini ona kalkan yapmakta, Ebu Dücâne'nin sırtına düşen oklar sırtında toplanmakta, Peygamberimiz Aleyhisselâma değmemekte idi.[2941]

Ka'b b. Malik, Uhud'da Ebu Dücâne hakkındaki bir müşahedesini şöyle anlatır:

"...Müşriklerin, Müslüman cesetlerinin uzuvlarını kesip biçtiklerini görünce, yakınlarına doğru vardım.

Müşriklerden zırh gömlekli bir adam Müslümanların önünü kesiyor, onlara:

'Boğazlanacak davarların toplandıkları gibi biraraya toplanın bakayım!' diyordu.

Müslümanlardan, üzerinde zırh gömlek bulunan bir adam da onu gözetliyordu.

Müslümanın arkasından ilerleyip, Müslümanı, kâfiri gözlerimle görebilecek derecede yanlarına yaklaşmıştım.

Onların gerek şekil gerek silah bakımından üstün olanı, kâfir olanıydı.

Birbirlerine gelip kavuşuncaya kadar, gözümü onlardan ayırmadım.

Birbirlerine kavuşur kavuşmaz, Müslüman kişi kâfirin omuzu ile boyun kökü arasına kılıçla öyle bir darbe indirdi ki, uyluk başına kadar gövdesini ikiye ayırdı!

Sonra da bana:

'Ey Ka'b! Nasıl gördün, nasıl buldun? Ben Ebu Dücâne!' diyerek kendisini tanıttı."[2942]

***

Katâde b. Numan da, Peygamberimiz Aleyhisselâmı korumak için Peygamberimiz Aleyhisselâmın önüne dikilerek, ok yayının başı eğilip bükülünceye kadar müşriklere ok attı.[2943]

En sonunda kendisi de bir okla gözünden vuruldu. Gözbebeği yanaklarının üzerine aktı.[2944]

Katâde'yi böyle görünce, Peygamberimiz Aleyhisselâmın gözleri yaşardı.[2945]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Katâde'nin gözünü eliyle aldı, yerine koydu.

O göz, iki gözünden en güzeli ve en keskin göreni oldu.[2946]

***

Vehb b. Kâbus, yanında kardeşinin oğlu Hâris b. Ukbe olduğu halde, Müzeyne dağından Medine'ye gelmişlerdi.

Onlar Medine'nin boşaldığını gördükleri zaman:

"Halk nereye gitti?" diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Kureyş müşrikleriyle çarpışmak üzere Uhud'a gittiğini öğrenince,[2947] hemen Uhud yolunu tutup Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldiler.[2948]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, müşriklerden hücuma hazırlanan bir topluluk hakkında:

"Şu topluluğu kim defeder?" diye sordu.

Vehb b. Kâbus:

"Ben, yâ Rasûlallah!" dedi. Hemen kalkıp onları oka tuttu, yüzgeri etti ve döndü.

Müşriklerden hücuma hazırlanan ikinci bir topluluk için de, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Şu topluluğu kim defeder?" diye sordu.

Yine Vehb b. Kâbus:

"Ben, yâ Rasûlallah!" dedi. Kılıcını sıyırıp onları yüzgeri edinceye kadar çarpıştı ve geri döndü.

Bundan sonra bir topluluk daha hücuma hazırlanınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Şu topluluğu defetmeye kim kalkar?" diye sordu.

Vehb b. Kâbus:

"Ben, yâ Rasûlallah!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kalk, karşıla onları! Seni Cennetle müjdelerim” buyurdu.

Vehb b. Kâbus, sevinerek kalktı, kılıcını sıyırıp onların içlerine daldı. Peygamberimiz Aleyhisselâm ve Müslümanlar, ona bakıyorlardı. Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ım! Ona rahmet et!” diye dua etti.

Müşrikler, mızraklarını ve kılıçlarını onun üzerine çevirdiler ve en sonunda onu şehit ettiler.

Vehb b. Kâbus’un cesedinin yirmi yerinde mızrak yarası vardı.

Vehb b. Kâbus’un kardeşinin oğlu da kalkıp aynı şekilde müşriklerle çarpıştı ve şehit oldu.

Allah ikisinden de razı olsun!

Hz. Ömer, Müzeynelinin öldüğü gibi ölmeyi özlerdi.[2949]

Dört Azılı Müşrikin Peygamberimiz Aleyhisselâmı Öldürmeye Ant İçmeleri

Müslümanlar bozulup dağılmaya başladıkları zaman, müşriklerden dört azılı müşrik:

1. Abdullah b. Şihabu’z-Zührî,
2. Utbe b. Ebi Vakkas,
3. Abdullah b. Kamia,
4. Übeyy b. Halef

Peygamberimiz Aleyhisselâmın hayatına son vermek üzere sözleştiler ve Peygamberimiz Aleyhisselâmı görecek olurlarsa ya öldürmek ya da onun yakınında öldürülmek üzere ant içtiler.[2950]

İbn Şihab:

“Muhammed’i gösteriniz bana! O kurtulursa, ben kurtulmam!” diye haykırıyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ise, onun hemen yanıbaşında bulunuyordu.

Kendisinin yanında da ashabından hiçbirisi yoktu.

İbn Şihab oradan geçip gitti.

Safvan b. Ümeyye’ye rastlayınca, Safvan:

“Allah sana Muhammed’e vurmak fırsatını vermişken, ne diye onun yanından uzaklaştın?” dedi.

İbn Şihab:

“Sen onu gördün mü?” diye sorunca, Safvan:

“Evet, sen hemen onun yanında idin” dedi.

İbn Şihab:

“Biz dört kişi, onu öldürmek için aramızda sözleşmiş, antlaşmış durumdayız. Artık, o bizim elimizden kurtulacak değildir!” dedi.[2951]

***

Ümmü Umare binti Ka’b’ın kocası ve iki oğlu* Uhud savaşına katılmışlardı.[2952]

Ümmü Umare der ki:

“Halk ne yapıyor bir bakayım deyip, gündüzün başlangıcında Uhud’a gittim. Yanımda, içinde su bulunan bir su kırbası vardı.

O sırada, Resûlullah Aleyhisselâm bazı sahabileri arasında bulunuyordu. Zafer ve galebe, Müslümanlarda idi.

Müslümanlar bozulunca, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına varıp düşmanı ondan kılıçla ve okla defetmeye çalıştım, yaralandım.[2953]

Müslümanlar, Resûlullah Aleyhisselâmın yanından uzaklaşmışlar, yanında on kişi bile kalmamıştı.

Benimle kocam ve iki oğlum Resûlullah Aleyhisselâmın önünde çarpışıyor, müşrikleri ondan uzaklaştırmaya çalışıyorduk.

Resûlullah Aleyhisselâm, benim yanımda kalkan bulunmadığını gördü. Yanında kalkan bulunan birisine:

“Ey kalkan sahibi! Kalkanını çarpışana bırak!” buyurdu. Bırakınca onu Resûlullah Aleyhisselâm aldı, ben de ondan alıp kalkanla korundum.

Bize ancak süvariler yapacaklarını yaptılar!

At üzerinde bir adam gelip bana bir kılıç darbesi indirdi.

Ben de onun atının ayaklarına kılıçla vurunca, at arkasının üzerine yıkıldı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

‘(Ey Ümmü) Umare’nin oğlu! Annene, annene yardım et!’ diyerek oğluma seslendi.

Oğlum bana yardım edince, müşriki öldürdüm.[2954]

Müslümanlar Resûlullah Aleyhisselâmın yanından uzaklaştıkları zaman, İbn Kamia:

‘Bana Muhammed’i gösteriniz! Eğer o kurtulursa, ben kurtulmam!’ diyordu.

Bunun üzerine, ben, sancaktar Mus’ab b. Umeyr ve Resûlullah Aleyhisselâmın yanında sebat eden bazı sahabiler, Resûlullah Aleyhisselâmın önüne gerildik.

İşte o zaman, İbn Kamia kılıçla vurup beni de ağır şekilde yaraladı.

Ben de ona kılıçla darbeler indirdim. Fakat, Allah düşmanının üzerinde iki kat zırh gömlek bulunuyordu.”[2955]

Ümmü Umare Hatunun oniki-onüç yerinde yarası vardı. En büyüğü ve ağırı ise İbn Kamia’dan aldığı omuz yarası olup, bir yıl onun tedavisi ile uğraştı.[2956]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun omuzundan aldığı yarayı görünce, oğlu Abdullah’a:

“Annenin yarasını sar. Ev halkınızı Allah mübarek kılsın!

Senin annenin makamı, filan ve filanların makamından hayırlıdır. Senin makamın da filan ve filanların makamından hayırlıdır.

Allah sizin ev halkınıza rahmet etsin!” buyurdu.

Ümmü Umare Hatun, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Allah’a dua et de, Cennette sana komşu olalım” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ım! Bunları bana Cennette komşu ve arkadaş et!” diyerek dua etti.

Bunun üzerine Ümmü Umare Hatun:

“Eh, bu yeter bana. Dünyada ne musibet gelirse gelsin artık!” dedi.[2957]

***

İslâm sancaktarı Mus’ab b. Umeyr, Müslümanların bozulup dağıldıkları sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmı müşriklerden korumak için onun

önünde çarpışanlar arasında bulunuyordu.

Atlı müşriklerden İbn Kamia, Mus'ab b. Umeyr'e kılıçla vurup sağ elini kesti.

Mus'ab b. Umeyr sancağı sol eline aldı.

İbni Kamia vurup onun sol elini de kesince, Mus'ab b. Umeyr sancağı kollarıyla tutup göğsüne bastırdı.

İbni Kamia onu mızraklayarak yere düşürdü, şehit etti.[2958]

İbni Kamia, şehit ettiği Mus'ab b. Umeyr'in Peygamberimiz Aleyhisselâm olduğunu sanarak müşriklerin yanına döndüğü zaman:

"Ben Muhammed'i öldürdüm!" dedi.[2959]

Bir bağırıcı da:

"Muhammed öldürüldü!" diye bağırdı.[2960]

Müslümanlar Arasındaki Bazı Münafıkların Müslümanları Çarpışmaktan Vazgeçirmeye ve İrtidad Ettirmeye Çalışmaları

İslâm mücahidleri arasında bulunan münafıklar, "Muhammed, öldürüldü!" diyerek yaygaraya başladılar.[2961]

Onlardan, "Keşke Abdullah b. Übeyy'e gidecek bir adamımız olsa da, o bize Ebu Süfyan'dan bir eman alıverse!" diyenler olduğu gibi;

"Ey Müslümanlar! Muhammed öldürüldü artık! Ebu Süfyan gelip sizi öldürmeden önce, kavminizin yanına (Medine'ye) dönün!" diyenler;[2962]

Hatta, müşriklerle savaşan mücahidleri birer birer dolaşarak onları savaşmaktan vazgeçirmeye çalışanlar da vardı.

Nitekim, Malik b. Duhşum böyle yapmış; çalı çırpı üzerine oturup dinlendiği ve onüç yerinden yaralanmış bulunduğu bir sırada Hârice b. Zeyd'in yanına varıp:

"Muhammed'in öldürüldüğünü bilmiyor musun?" demişti.

Hârice b. Zeyd:

"Muhammed öldürülmüşse, hiç şüphesiz, Allah, Hayy ve Lâyemût'tur, ölümsüzdür! Muhammed, Rabbinin elçilik vazifesini yerine getirmiştir.

Yapılması gereken tebliğleri yapmıştır. Senin dininin uğrunda da çarpışmıştır!” dedi.

Malik b. Duhşum kalkıp Sa’d b. Rebi’in yanına vardı. O da, oniki yerinden yaralanmış bulunuyordu. Ona da:

“Muhammed’in öldürüldüğünü biliyor musun?” dedi.

Sa’d b. Rebi’:

“Ben Muhammed’in Rabbi tarafından verilen elçilik ve tebliğ vazifesini yerine getirdiğine ve senin dinin uğrunda da çarpıştığına şehadet ederim.

Şayet Muhammed öldürülmüşse, hiç şüphesiz, Allah Hayy ve Lâyemût’tur, ölümsüzdür” dedi.

Mâlik b. Duhşum:

“Resûlullahın öldürüldüğü muhakkaktır. Artık sizler de, daha önce dönenler gibi, kavminizin yanına dönün! Şimdi onlar evlerine sağ salim girmiş bulunuyorlar” dedi.[2963]

Enes b. Nadr’ın Kahramanlıklar Göstererek Şehit Oluşu

Kahraman mücahidlerden Enes b. Nadr, gerek bozulup dağılan Müslümanların ve gerek Müslümanlar arasındaki münafıkların uygunsuz tutum ve davranışlarından büyük üzüntü duymakta ve:

“Ey Müslümanlar! Eğer Muhammed öldürülmüşse, Muhammed’in Rabbi de öldürülmedi ya!

Muhammed’in çarpıştığı dâvâ uğrunda siz de çarpışınız![2964]

Allah’ım! Şu Müslümanların yapmış oldukları şeylerden dolayı Senden af ve özür dilerim!

Şu müşriklerin Resûlullah Aleyhisselâma karşı işledikleri cinayetlerden beni uzak tutman için de, Sana sığınırım!” diyerek kılıcını sıyırıp çarpışmaya gitti.[2965]

Giderken, Sa’d b. Muaz’la karşılaştı ve ona:

“Ey Ebu Amr! Sen nereye gidiyorsun? Haydi, gel benimle!

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki, ben Cennetin kokusunu Uhud’da alıyor ve buluyorum!” dedi.[2966]

Sa’d b. Muaz:

“Ben de senin yanındayım!” deyince, Enes:

“Ey Sa’d b. Muaz! İşte Cennet! Nadr’ın Rabbine yemin ederim ki; ben Cennetin kokusunu Uhud’da alıyor, buluyorum!” dedi.[2967]

Enes b. Nadr, Muhacir ve Ensardan bazılarıyla birlikte bulunan Hz. Ömer ve Talha b. Ubeydullah’ın da yanına vardı. Baktı ki, ellerini savaştan çekmişlerdi. Onlara:

“Sizi böyle oturtan nedir?” diye sordu.

“Resûlullah Aleyhisselâm şehit edilmiş!” dediler.[2968]

Enes b. Nadr:

“Resûlullah Aleyhisselâm şehit edildiyse, hiç şüphesiz Allah Hayy’dır.[2969]

Resûlullah Aleyhisselâmdan sonra siz sağ kalıp da ne yapacaksınız? Kalkın! Siz de Resûlullah Aleyhisselâmın can verdiği dava uğrunda can verin!” dedi.

Müşriklerle çarpışa çarpışa şehit oldu.[2970]

Allah ondan razı olsun!

Enes b. Nadr’ın cesedinde seksenden fazla kılıç, mızrak ve ok yarası vardı.[2971]

Müşrikler onun burnunu, kulaklarını ve sair uzuvlarını keserek cesedinden öç almak istemişler, onu tanınmaz hale getirmişlerdi.[2972]

Hz. Ömer, Enes b. Nadr hakkında:

“Ben Allah’ın Kıyamet günü onu tek başına bir ümmet olarak ba’s edeceğini umarım” demiştir.[2973]

Hz. Ömer ile Kardeşinin Şehitlik İçin Soyunmaları

Hz. Ömer, kardeşi Zeyd b. Hattab’a:

“Al şu zırhımı! Zırhımı senin giymen için yemin ettim” dedi.

Zeyd b. Hattab, onu giyinip Hz. Ömer’in yeminini yerine getirdikten sonra, zırhı sırtından çıkardı.

Hz. Ömer ona:

“Ne için çıkardın?” diye sordu.

Zeyd:

“Senin kendin için istediğin şeyi, şehitliği, ben de kendim için istiyorum!” dedi.

İkisi de şehitlik için soyundular.[2974]

Uhud Savaşı Günü Peygamberimiz Aleyhisselâmın Başına Gelenler

İbn İshak’la İbn Hişam’ın bildirdiklerine göre; Uhud günü Müslümanlar bozulup dağılınca, düşmanlar Müslümanları musibete uğrattılar. O gün, onlara ibtilâ ve imtihan günü oldu. Allah onunla o gün Müslümanlara şehitlik ikram ve ihsan etti.

Hatta, düşmanlar Resûlullah Aleyhisselâma kadar yaklaşmaya yol buldular ve attıkları okları, taşları rebaiye dişine isabet ettirdiler.[2975] Peygamberimiz Aleyhisselâmın rebaiye dişi kırıldı, dudağı ve yüzü yaralanıp kanadı. Kan yüzüne akmaya başladı!

Peygamberimiz Aleyhisselâmın alt dudağını yaralayan, rebaiye dişini, yani ön dişleriyle azı dişi arasındaki dişini kıran da, Utbe b. Ebi Vakkas idi.

Abdullah b. Şihâbu’z-Zührî ise Peygamberimiz Aleyhisselâmın alnını, İbn Kamia da yanağının üst tarafını yaraladı.

Miğferin halkalarından iki halka Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanağının üst tarafına girdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Ebu Âmir Fâsık’ın Uhud’da Müslümanları düşürmek için kazdığı, kazdırdığı çukurlardan birinin içine düştü.

Hz. Ali Peygamberimiz Aleyhisselâmın elinden tuttu, Talha b. Ubeydullah da ayağa kaldırıp çukurdan çıkardı.[2976]

Ebu Ubeyde b. Cerrah, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yüzüne batan miğfer halkalarından birisini dişiyle çekip çıkardı, kendisinin ön dişi de çıktı. Öteki halkayı çıkarırken de bir dişi daha çıktı. Bunun için kendisinin ön dişlerinden ikisi eksikti.[2977]

Hz. Ebu Bekir der ki:

“Uhud günü halk Resûlullah Aleyhisselâmın yanından dağılıp uzaklaştıkları zaman, ben onun yanına yetişenlerden ilki idim.

Arkamdan kuş gibi birisinin de Resûlullah Aleyhisselâmın yanına erişmek istediğini gördüm.

O, Ebu Ubeyde b. Cerrah’tı.

Resûlullah Aleyhisselâmın miğferinin halkalarından ikisinin iki şakağına battığını görünce, Ebu Ubeyde bana:

‘Senden dilerim Allah aşkına! Benimle Resûlullah Aleyhisselâmın arasından sen çekil! Beni bırak da, Resûlullah Aleyhisselâmın şakağından halkayı ben çıkarayım!’ dedi.

Halkalardan birisini ön dişlerinden birisiyle çekip çıkarırken, bir dişi çıktı. Sonra Resûlullah Aleyhisselâmın öteki yanağına baktı. Yine, bana:

‘Allah aşkına! Benimle Resûlullah Aleyhisselâmın arasından sen çekil!’ dedi.

Halkalardan ikincisini de ön dişlerinden ikincisiyle çekip çıkarırken, ikinci dişi çıktı. Bunun için Ebu Ubeyde b. Cerrah’ın iki dişi eksikti.”[2978]

Peygamberimiz Aleyhisselâm yüzünün kanını silerken:

“Kendilerini Rablerine imana davet ederken peygamberlerinin yüzünü kana bulayan bir kavim nasıl felah bulur?” diyerek şikayetlenince, Yüce Allah, indirdiği âyetlerde:

“Ey Resûlüm! Kulların işinden hiçbir şey sana ait değildir. Allah ya onların tevbelerini kabul eder, ya da onları -zalim oldukları için- azaplandırır.

Göklerde ne var, yerde ne varsa, hepsi Allah’ındır. O kimi dilerse yarlıgar, kimi dilerse azaplandırır. Allah çok yarlıgayıcı ve esirgeyicidir” (Âl-i İmran: 128-129) buyurdu.[2979]

Uhud savaşında Peygamberimiz Aleyhisselâmın yüzüne kılıçla yetmiş defa vurulmuş, hepsinde Yüce Allah onun zararından Peygamberimiz Aleyhisselâmı korumuştur.[2980]

Uhud günü Peygamberimiz Aleyhisselâmın dişi kırıldığı ve yüzü yaralandığı zaman, bu Ashab-ı Kiramın son derecede ağırına gitti ve onlar:

“Kureyş müşriklerine beddua etsen, ilensen!” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben lânetleyici olarak gönderilmedim. Fakat, doğru yola davet edici ve rahmet olarak gönderildim.

Allah’ım! Kavmime doğru yolu göster! Çünkü onlar bilmiyorlar!” diyerek dua etti.[2981]

Abdullah b. Mes’ud der ki:

“Peygamber Aleyhisselâmı o halde görünce, kendisinin vaktiyle anlatmış olduğu peygamberlerden bir peygamberi; kavmi tarafından vurulup kan içinde bırakılan, öyle iken de hem yüzünü eliyle silen, hem de ‘Allah’ım! Kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar!’ diyen peygamberi gözümle görür gibi oldum.”[2982]

Sehl b. Sa’d da:

“Peygamber Aleyhisselâm, ‘Allah’ım! Kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar!’ diyerek dua etti” demiştir.[2983]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ın gazabı, Allah’ın Peygamberinin yüzünü yaralayan kavim hakkında şiddetlendi!” buyurduğu zaman,[2984] Sa’d b. Ebi Vakkas:

“Vallahi, kardeşim Utbe b. Ebi Vakkas’ı öldürmek için gösterdiğim hırs kadar, hiçbir kimseyi öldürmeye hırs göstermedim!” demiştir.[2985]

Ka’b b. Malik’in Peygamberimiz Aleyhisselâmı Sağ Salim Görüp Müslümanlara Seslenişi

“Muhammed öldürüldü!” şâyiası üzerine Müslümanlar bozguna uğradıktan sonra[2986] Peygamberimiz Aleyhisselâmın sağ olduğunu ilk gören kişi Ka’b b. Malik olup, demiştir ki:

“Onun miğferinin altından gözlerinin parıldadığını görünce hemen tanıdım ve en yüksek sesimle,[2987] ‘Ey Müslümanlar topluluğu![2988] Ey Ensar topluluğu![2989] Sevininiz![2990] İşte, Resûlullah Aleyhisselâm![2991]

Sağdır ve öldürülmemiştir!’[2992] diyerek seslendiğimde, o bana ‘Sus!’ diye işaret verdi.”[2993]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Übeyy b. Halef’i Yaralayışı ve Öldürüşü

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yanında Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Hâris b. Sımme ve Müslümanlardan bir toplulukla birlikte Uhud dağı eteğine yürüyerek gittiği sırada idi ki,[2994] Übeyy b. Halef:

“Ey Muhammed! Sen kurtulursan, ben kurtulmam!” diyerek seslendi.

Müslümanlar:

“Ya Rasûlallah! Şunun üzerine bizden birisi atılsın mı?” diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bırakın, gelsin o!” buyurdu.

Übeyy b. Halef yaklaştığı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hâris b. Sımme’den kargısını alıp, puğur devenin silkinmesi gibi silkindi ve onları devenin silkinip sırtından sinekleri uçurttuğu gibi başından dağıttı.[2995]

Peygamberimiz Aleyhisselâm davranınca, Übeyy b. Halef dönüp kaçmaya başladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ona:

“Ey yalancı! Nereye kaçıyorsun!?” buyurdu.[2996]

Ve onu boynundan, miğferle zırh gömleğinin yakası arasındaki yerinden mızrakla vurup hafifçe yaraladı.

Übeyy b. Halef, öküz böğürür gibi böğürerek atından yere düştü, yuvarlandı.[2997] Kendisinin kaburga kemiklerinden bazısı da kırıldı.[2998]

Übeyy b. Halef müşriklerin yanına döndüğü zaman:

“Vallahi, Muhammed beni öldürdü!” dedi.

Müşrikler:

“Vallahi, senin korkudan yüreğin gitmiş![2999] Sendeki yaranın hiç önemi yok![3000] Eğer sendeki yaranın aynısı herhangi birimizde olsaydı, bize

hiçbir zarar vermezdi, biz ona hiç aldırış etmezdik!" dediler.[3001]

Fakat Übeyy b. Halef:

"Vallahi, o benim üzerime tükürse bile yine beni öldürür![3002] Lât ve Uzzâ'ya yemin ederim ki; eğer bende olan bu yara Zülmecaz Panayırı halkında olsaydı, hepsi de çoktan ölüp giderlerdi.[3003]

Hatta bütün Rebia ve Mudar kabileleri halkı da olsa, hepsini öldürürdü bu![3004]

O; 'Seni ben öldüreceğim!' dememiş miydi?" dedi.[3005]

Übeyy b. Halef Mekke'de Peygamberimiz Aleyhisselâmla karşılaştıkça:

"Ey Muhammed? Benim öyle bir atım var ki, ona her gün onaltı ölçek darı yemi yediriyorum. Bir gün o ata biner, seni öldürürüm!" derdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

"Hayır! Belki, inşaallah ben seni öldürürüm!" buyururdu.[3006]

Übeyy b. Halef kurtulmalık akçesini öderken de bu sözünü aynen tekrarladığı gibi, Peygamberimiz Aleyhisselâm da Mekke'de ona söylediğini aynen tekrarlamıştır.[3007]

Übeyy b. Halef Uhud'da Peygamberimiz Aleyhisselâmın hayatına son vermek için and içen müşrikler arasında idi.[3008]

Allah düşmanı Übeyy b. Halef, Kureyş müşrikleriyle Mekke'ye dönerken, Mekke'ye altı mil uzaklıktaki Serif'te öldü.[3009]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Yüzünün Kanının Mihras Suyu ile Yıkanışı ve Müşriklerin Kendilerinden Yukarıya Çıkmalarına Meydan Vermemesi İçin Allah'a Dua Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm sahabileriyle birlikte Uhud boğazında bulundukları sırada, Hz. Ali kalkanına Mihras suyundan doldurup Peygamberimiz Aleyhisselâma getirdi.[3010]

Peygamberimiz Aleyhisselâm o suyun rengi ve tadı bozuk olduğu,[3011] onda bir koku da hissettiği için, ondan içmedi. Yüzünün kanı onunla

yıkandı ve başına da o sudan döküldü.[3012]

O sırada, Kureyş müşriklerinden Halid b. Velid'in kumandası altındaki atlı[3013] bir topluluk Uhud kayalıklarına doğru çıkmaya başlayınca,[3014] Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'ım! Onları üstümüzde bulundurma!" diyerek, onlara bu imkânı vermemesini Allah'tan diledi.[3015]

Hz. Ömer ile bazı Müslümanları onlara doğru dönderdi.[3016]

Onlar, attıkları taşlarla,[3017] oklarla müşrikleri geri çevirdiler.[3018] Dağdan indirdiler.[3019] Rivayete göre; müşrikler dağa çıkmaya başlayınca, Peygamberimiz Aleyhisselâm Sa'd b. Ebi Vakkas'a:

"Geri çevir şunları!" buyurmuştu.

Sa'd b. Ebi Vakkas:

"Yanımda bir tek okum var. Onları bir tek okumla nasıl gerileteyim?" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm emrini üç kere tekrarlayınca, Sa'd b. Ebi Vakkas ok çantasındaki bir tek oku alıp müşriklere attı ve onlardan birisini öldürdü.

Sa'd b. Ebi Vakkas der ki:

"Sonra ok çantama elimi sokup bir ok aldım ki, onun atmış olduğum ok olduğunu tanıdım. Onu attım, bir adam daha öldürdüm!

Sonra bir ok daha aldım ki, onun da atmış olduğum ok olduğunu tanıdım. Onu da atıp bir adam daha öldürdüm.

Bunun üzerine müşrikler oldukları yerlerinden aşağı inmek zorunda kaldılar.

Kendi kendime:

'Bu, mübarek bir oktur!' dedim. Onu hep ok çantamda bulundurdum."

Bu ok, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın vefatına kadar kendisinin yanında, vefatından sonra da oğullarının yanında kaldı.[3020]

***

Müşrikleri dağdan indiren Müslümanlar arasında Ebu'd-Derdâ da gösterdiği yararlılıkla Peygamberimiz Aleyhisselâmın hoşnutluğunu kazanmış bulunuyordu.[3021]

Talha b. Ubeydullah'ın Peygamberimiz Aleyhisselâmı Uhud Kayalığına Sırtında Çıkarışı

Zübeyr b. Avvam'dan rivayet edildiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm Uhud kayalığındaki bir kayanın üzerine çıkmak için ayağa kalkmak istedi ise de, yaralarından dolayı dermansız kaldığı, sırtında da iki kat zırh gömleği bulunduğu için, kalkmaya güç yetiremedi. Ancak Talha b. Ubeydullah'ın sırtında kayanın üstüne çıkıp oturdu.

Talha b. Ubeydullah yapması gereken şeyi yaptığı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Talha Cenneti hak etti!" buyurdu.[3022]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Öğle Namazını Oturarak Kılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, aldığı yaralardan dolayı, öğle namazını ancak oturarak kıldı.[3023] Müslümanlar da, namazlarını Peygamberimiz Aleyhisselâmın arkasında oturarak kıldılar.[3024]

Yüce Allah'ın Müslümanları Uyutup Dinlendirişi

Zübeyr b. Avvam der ki:

"Uhud'da korkunun üzerimize en çok çöktüğü bir sırada, ben Resûlullah Aleyhisselâmın yanında idim.

Derken, Allah bize bir uyku verdi.

Mü'minlerden bir kimse yoktu ki, çenesi uykudan göğsüne eğilmiş, düşmüş olmasın!

Ben uyuklarken, rüya görür gibi, Muattib b. Uşeyr'in:

'Peygamberin va'dettiği ilahî yardım ve zaferden bize bir nasip verilseydi, biz şuracıkta öldürülmezdik!' dediğini de işitmiş, ezberlemişimdir."[3025]

Ebu Talha da Uhud günü kendilerini uyku saranlar arasında olup, uyurken iki-üç kere kılıcı yere düşmüş:[3026]

“Başımı kaldırıp baktığım zaman, hiçbir kimse görmedim ki, kalkanının altında uzanıp uykuya dalmış olmasın!” demiştir.[3027]

Bu uyku ancak mü’minleri sarmıştı. Münafıkların ve şüphecilerin ise gözlerine uyku girmemişti. Onlar o sırada hep düşünüyor, müşriklerin gelip kendilerini öldürmelerinden korkuyorlardı.[3028]

Müşriklerin Müslüman Cesetlerine İşkence Yapmaları

Ebu Süfyan’ın zevcesi Hind binti Utbe ve yanındaki kadınlar, Müslüman cesetlerinin kulaklarını ve burunlarını kestiler. Hatta, Hind binti Utbe şehitlerin kesilen kulaklarından ve burunlarından halhallar, gerdanlıklar ve küpeler yaptı.

Ayrıca, Hz. Hamza’nın çıkarılan ciğerinden dişleriyle kopardığı bir parçayı çiğneyip yutmaya çalıştıysa da, yutamadı, ağzından dışarı attı.[3029]

Ebu Süfyan’ın Ebu Âmir (Fâsık)’la Harb Meydanında Dolaşması

Ebu Süfyan:

“Ey Kureyş topluluğu! Muhammed’i öldüren hanginizdi?” diyerek sormuş, İbn Kamia da:

“Onu ben öldürdüm!” deyince, Ebu Süfyan:

“Senin koluna, Acemlerin (İranlıların) kahramanlarına yaptıkları gibi pazuband takacağız!” demişti.

Ebu Süfyan Ebu Âmir’le birlikte harp meydanında ölüler arasında “Muhammed’in cesedini görebilir miyiz?” diye dolaşırken, Hârice b. Zeyd’in cesedine rastladılar.

Ebu Âmir:

“Ey Ebu Süfyan! Bu ölüyü biliyor musun, kimdir?” diye sordu.

Ebu Süfyan:

“Hayır! Bilmiyorum” dedi.

Ebu Âmir:

“Bu, Hârice b. Zeyd’dir. Hazrecîlerin seyyidi ve ulu kişisidir” dedi.

Hârice b. Zeyd’in cesedinin yanında Abbas b. Ubâde’nin cesedine rastladılar.

Ebu Âmir:

“Bu da, İbn Kavkal’dır. Eşraftandır” dedi.

Sonra Zekvan b. Abdi Kays’a rastladılar.

Ebu Âmir:

“Bu da, onların seyyidlerinden, ulu kişilerindendir” dedi.

Ebu Âmir oğlu Hanzale’nin cesedine rastlayınca, Ebu Süfyan Ebu Âmir’e:

“Kimdir bu, Ebu Âmir?” diye sordu.

Ebu Âmir:

“Bu, bence, buradakilerin en şerefli olanıdır. Bu, Ebu Âmir’in oğlu Hanzale’dir” dedi.[3030]

Ebu Âmir Hanzale’nin göğsünü ayağıyla teperek, “Sen iki dine [ikinci dine] girmekle felâkete uğradın.

Ben senin vurulup düştüğün bu yere kadar gelmiş bulunuyorum, ey şeref kirletici oğul! Eğer sen evlatlık vazifesini yapmış, babanın sözünü dinlemiş olsaydın, hiç şüphesiz, Allah seni yaşatır, öldürmezdi” dedi.[3031]

Ebu Âmir, Hz. Hamza ile Abdullah b. Cahş’ın cesetlerine yapılanları gördükten sonra Hanzale’nin cesedinin başında durdu ve Peygamberimiz Aleyhisselâmı kastederek:

“Eğer seni şu adamdan alıkoyabilseydim, şu vurulup düşmekten tutmuş, alıkoymuş olurdum.

Vallahi, sen sağlığında en iyi huylu idin. Ölün de, arkadaşlarının ve onların en şereflilerinin yanında bulunmuştur.

Eğer Allah şu ölüyü [Hz. Hamza’yı] yahut Muhammed’in ashabından herhangi birisini hayırla mükâfatlandırırsa, seni de hayırla mükâfatlandırsın!

Ey Kureyş toplulukları! Sakın Hanzale’nin uzuvlarını kesmeyin. Siz bana aykırı davranırsanız, ben de size aykırı davranırım” dedi.

Diğer Müslüman şehitlerin kulak ve burunları kesilirken Hanzale bırakıldı, onun kulak ve burnu kesilmedi.[3032]

Huleys b. Zebban’ın Ebu Süfyan’ı Kınaması

Ebu Süfyan Hz. Hamza’nın cesedine rastlayıp avurduna kargısının dipçiğiyle vurarak:

“Ey azgın! Çek azgınlığının cezasını!” dediği sırada, Ehâbiş’in lideri Huleys b. Zebban gördü ve:

“Ey Kinane oğulları! Şu Kureyş lideri -gördüğünüz gibi- kendisini savunmaya güç yetiremeyecek et yığını halindeki amcasının oğluna bakın ne yapıyor?!” diyerek seslendi.

Bunun üzerine, Ebu Süfyan:

“Yazıklar olsun sana! Benden gördüğün şu davranışı aman gizli tut! Bu, bir sürçme ve yanılgıdır, oldu bir defa” dedi.[3033]

Ebu Süfyan’ın Peygamberimiz Aleyhisselâmın Sağ Olup Olmadığı Hakkında Kuşkuya Düşmesi

Ebu Süfyan:

“Muhammed’in vurulup düştüğü yeri göremedik! Eğer o öldürülmüş olsaydı, görürdük! Demek ki, İbn Kamia yalan söylemiş!” dedi.

Ebu Süfyan Halid b. Velid’e rastlayınca:

“Senin kanaatince, Muhammed öldürülmüş müdür?” diye sordu.

Halid b. Velid:

“Ben onu ashabının bazıları arasında dağa çıkarlarken gördüm!” dedi.

Ebu Süfyan:

“Gerçek olan budur! İbn Kamia’nın onu öldürdüğünü söylemesi yalandır!” dedi.[3034]

Ebu Süfyan Uhud’dan ayrılıp gitmek istediği ve Müslümanlar da Uhud dağının göğsünde bulunduğu sırada, kızıl, karamtırak bir kısrak üzerinde

olduğu halde Müslümanların yakınına doğru geldi.[3035] -

Üç kere:

“Topluluğunuzun içinde Muhammed var mı?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Cevap vermeyiniz ona!” buyurdu.

Ebu Süfyan, yine üç kere:

“Topluluğunuzun içinde Ebu Kuhâfe’nin oğlu var mı?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Cevap vermeyiniz ona!” buyurdu.

Ebu Süfyan yine üç kere:

“Topluluğunuzun içinde Hattab’ın oğlu Ömer var mı?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Cevap vermeyiniz ona!” buyurdu.

Bunun üzerine Ebu Süfyan, arkadaşlarına dönerek:

“Herhalde bunların hepsi de öldürülmüş! Eğer sağ olsalardı, cevap verirlerdi!” dedi.

Hz. Ömer, dayanamayarak:

“Ey Allah düşmanı! Vallahi sen yalan söylüyorsun! İsimlerini saydığın kişilerin hepsi de sağdırlar! Bir gün senin hakkından gelecek gücümüz bakidir” dedi.[3036] ----

Ebu Süfyan:

“Ey Ömer! Sen biraz bana doğru gelsen a!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ömer’e:

“Git, gör nedir onun derdi?” buyurdu.

Hz. Ömer ona doğru varınca, Ebu Süfyan:

“Ey Ömer! Sana Allah adına and veriyorum: Biz Muhammed’i öldürdük mü?” diye sordu.

Hz. Ömer:

“Vallahi, hayır! Öldürmediniz! Şimdi o senin söylediklerini dinliyor![3037]

İşte Resûlullah Aleyhisselâm! İşte Ebu Bekir! İşte Ömer! Hepimiz sağız!" dedi.[3038]

Ebu Süfyan:

"Sen bence İbn Kamia'dan daha doğru sözlü ve daha iyisindir![3039]

Siz öldürülmüş olanlarınızın içinde burunları ve kulakları kesilmiş bazı kimseler bulacaksınız![3040]

Ben bunu emretmedim. Bununla birlikte, bu bana, bize fena da görünmedi.[3041]

Vallahi, ben buna ne razı oldum, ne de kızdım. Ben bunu ne emrettim, ne de nehyettim.[3042]

Bu, bizim ileri gelenlerimizin reyleriyle olmamıştır.[3043] Bunun Cahiliye gayretinden ileri gelen birşey olduğunu anladık, öyle olunca da, onu pek de fena görmedik![3044]

Harp talihi sıra iledir: Kuyunun iki kovası gibi, biri iner, biri çıkar!

Bu Uhud günü de o günün [Bedir gününün] karşılığıdır![3045]

Yüce ol Hübel! Yüce ol Hübel!" dedi.[3046]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ashabına:

"Ona cevap vermeyecek misiniz?" buyurdu.

"Yâ Rasûlallah! Ne şekilde cevap verelim?" diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"'Allah en Yücedir! Allah en Yücedir!' deyiniz" buyurdu.[3047]

Hz. Ömer:

"Biz sizinle bir değiliz: Bizim ölenlerimiz Cennette, sizin ölenleriniz Cehennemdedir!" dedi.[3048]

Ebu Süfyan:

"Bu, sizin sözünüzdür![3049] Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yoktur!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ona cevap vermeyecek misiniz?” buyurdu.

“Yâ Rasûlallah! Ne şekilde cevap verelim?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“‘Allah bizim Mevlâmızdır! Sizin Mevlânız yoktur!’ deyiniz” buyurdu.[3050]

***

Ebu Süfyan ve yanındakiler, Uhud’dan ayrılır, uzaklaşırken:

“Gelecek yıl buluşup çarpışma yerimiz Bedir’dir” diyerek seslendiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ashabından birisine (Hz. Ömer’e):

“‘Olur! Gelecek yıl Bedir bizim ve sizin buluşma ve çarpışma yerimizdir’ de!” buyurdu.[3051]

Müşriklerin Uhud’dan Ayrıldıktan Sonra Ne Yapacakları Hakkında Bilgi Edinmek İstenilişi

Müşrikler Uhud’dan ayrılıp gitmiş iseler de, Peygamberimiz Aleyhisselâm onların geri dönmeyeceklerinden emin değil, endişede idi.[3052] Bunun için, Hz. Ali’ye:

“Git! Müşrikleri takip et. Bak bakalım: Onlar ne yapmak istiyorlar?

Eğer onlar develerine biniyor ve atları yedeklerine alıyorlarsa, Mekke’ye dönmek istiyorlardır.

Eğer atlara biniyor ve develeri önlerinde sürüp götürüyorlarsa, onlar Medine üzerine yürümek istiyorlardır.

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki, Medine üzerine yürüyecek olurlarsa, ben de arkalarından varır, kendilerini cezalandırırım” buyurdu.

Hz. Ali der ki:

“Ne yapıyorlar bir bakayım diye müşrikleri izledim. Onlar atları yanlarına aldılar ve develeri binek edindiler. Mekke’ye doğru yönelip gittiler.”[3053]

Müşriklerin Revha’dan Geri Dönüp Peygamberimiz Aleyhisselâmın Sağ Kalan Sahabilerini de Yok Etmeye

Kalkışmaları

Ebu Süfyan ordusuyla birlikte Mekke'ye gitmek üzere Uhud'dan ayrıldığı ve Revha'da konakladığı sırada, Medine'ye dönmeye kalkıştılar ve kendi kendilerine:

"Muhammed'in sahabilerini, en şerefli ve yiğit adamlarını öldürdüğümüz halde, onların tamamıyla köklerini kurutmadan Mekke'ye dönüp gideceğiz ha?!

Andolsun ki, geri dönüp onlardan kalanlarının da üzerine saldıracak, kendilerinden kurtulacağız!" dediler.[3054]

Safvan b. Ümeyye b. Halef:

"Sakın ha, bunu yapmayın! Çünkü, onlar bize çok kızgındırlar. Korkarız ki, hiç çarpışmadıkları bir çarpışmayla çarpışırlar!" dedi.[3055]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Safvan b. Ümeyye'nin bu sözünü işittiği zaman:

"Safvan, reşîd olmadığı halde, onları irşad etmiştir!" buyurdu.[3056]

O zaman müşrikler arasında bulunan Amr b. Âs'a göre, müşriklerden bazıları:

"Mekke'ye dönüp gidersek, zafer ve galebe bizde olur" dediler.

Evs ve Hazrec halkından olan, Müslümanların üçte biri kadar bir topluluğun, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ile birlikte Medine'ye geri gittikten sonra, gittiklerine pişman olup geri dönerek kendilerine saldırmayacaklarından da emin değillerdi.

Aralarında bir hayli yaralılar da vardı. Umumiyetle süvariler ve süvari atları da, atılan oklarla yaralanmış bulunuyordu.[3057]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Sa'd b. Rebi' Hakkında Bilgi İstemesi

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Sa'd b. Rebi'in ne yaptığına, onun canlılar arasında mı, yoksa ölüler arasında mı bulunduğuna, benim için kim gidip bakar?[3058] Kim bana

ondan bir haber getirir?” diye sordu.[3059]

Ensardan bir zât:

“Yâ Rasûlallah! Sa’d’ın ne yaptığına, senin için ben gider bakarım!” dedi ve gitti.

Onun ölülerin arasında, yaralı ve ölmek üzere bulunduğunu gördü.

Kendisine:

“Resûlullah Aleyhisselâm senin diriler içinde mi, yoksa ölüler içinde mi bulunduğuna bakıp kendisine haber götürmemi bana emir buyurdu” dedi.

Sa’d b. Rebi’:

“Ben artık ölüler arasındayım! Resûlullah Aleyhisselâma selamımı ilet! Ve kendisine:

Sa’d b. Rebi’, ‘Allah seni bizden dolayı, ümmetini doğru yola kılavuzlayan bir peygamber olarak en hayırlı, en üstün bir mükâfatla mükâfatlandırsın!’ diyor, de.[3060]

Kavmine (Ensara) de, selamımı ilet.[3061] Onlara da:

Sa’d b. Rebi’, size, ‘Allah! Allah! Siz Akabe gecesinde Resûlullah Aleyhisselâmı korumak üzere muahede yapmadınız mı?![3062] Gözleriniz kımıldarken Peygamberiniz Aleyhisselâma düşmanlar tarafından zarar vermeye yol bulunursa, Allah katında sizin için ileri sürülebilecek hiçbir mazeret bulunmaz!’ diyor, de!” dedi.

Aramaya gidip gelen zât Sa’d b. Rebi’in söyleyeceklerini söyledikten sonra dünyaya gözlerini kapadığını haber verdi.[3063]

Zeyd b. Sabit’e göre; Sa’d b. Rebi’, Peygamberimiz Aleyhisselâma “Yâ Rasûlallah! Ben artık Cennetin kokusunu almaya, bulmaya başladım!” dediğinin de haber verilmesini istemiştir.[3064]

Peygamberimiz Aleyhisselâm kıbleye döndü ve:

“Allah’ım! Ondan razı ol!” diye dua etti[3065] ve:

“Allah Sa’d’a rahmet etsin! O, diri olarak da, ölü olarak da Allah ve Resûlü için halkı öğütleyici olmuştur” buyurdu.[3066]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Hamza'nın Vurulup Düştüğü Yeri Sorması

Müşrikler Uhud'dan çekilip gittikten sonra, başta Peygamberimiz Aleyhisselâm olmak üzere, Müslümanlar şehitlerin yanına vardılar.[3067]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hamza'nın şehit düştüğü yeri göreniniz var mı?" diye sordu.

Bir zât:

"Halkın bozulup çarpışmaktan yüz çevirdikleri sırada, şu ağaçların yanında, Hamza'yı:

'Ben Allah'ın ve Resûlünün arslanıyım!

Allah'ım! Şu Ebu Süfyan'la arkadaşlarının başa getirdikleri kötülüklerden uzak durur, Sana sığınırım!

Şu Müslümanların yaptıkları bozgunculuklardan dolayı da Senden özür ve af dilerim' derken gördüm" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Hamza'nın cesedine doğru ilerledi. Yanına varıp da cesedinin kesilip biçildiğini görünce dayanamadı, hıçkırarak ağladı.[3068]

Hz. Hamza'nın cesedi, karnı yarılıp ciğeri çıkarılmış,[3069] burnu ve kulakları kesilmişti.[3070]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Hamza'nın cesedinin başında durunca:

"Hiçbir zaman, bir daha seninki gibi bir musibete uğranmayacaktır. Hiçbir yer de, şu durduğum yer kadar beni kızdırıcı olmamıştır.

Cebrail bana geldi de, 'Hamza b. Abdulmuttalib yedi kat gökler halkı içinde Allah'ın ve Resûlünün arslanıdır, diye yazılıdır' dedi.

Andolsun ki, Allah Kureyşîlere karşı beni muzaffer kılacak olursa, ben de onlardan otuz ölüye böyle yapacağım![3071]

Eğer benim gördüğüm şeyleri görünce Safiyye binti Abdulmuttalib'i üzmek ve benden sonra da bir sünnet ve âdet olmak korkusu olmasaydı, Hamza'nın cesedini gömmez, yırtıcı hayvanların karınlarına ve kuşların kursaklarına girsin diye olduğu gibi bırakırdım![3072]

Eğer Safiyye içinde bir üzüntü hissetmeyecek olsaydı, Hamza’yı kurtlar kuşlar yesin de Kıyamet günü onların karınlarından haşredilsin diye, defnetmez, olduğu gibi bırakırdım!” buyurdu.[3073]

Müslümanlar da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcasına yapılanlara son derece üzüldüğünü ve müşriklere kızdığını gördükleri zaman:

“Vallahi, eğer Allah bizi herhangi bir zamanda onlara galip kılarsa, Araplardan hiçbir kimseye yapılmadık bir şekilde onların burun ve kulaklarını keseceğiz!” dediler.[3074]

Hz. Safiyye’nin Uhud’a Gelip Hz. Hamza’nın Cesedini Görmek İstemesi

Hz. Safiyye, Hz. Hamza’ya ne yapıldığını görmek için Uhud’a gelmişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zübeyr b. Avvam’a:

“Ananı karşıla ve geri çevir, kardeşine yapılan şeyi görmesin!” buyurdu.

Zübeyr b. Avvam:

“Ey anacığım! Resûlullah Aleyhisselâm seni geri çevirmemi bana emir buyurdu” dedi.

Hz. Safiyye:

“Ne için geri çevrileceğim? Ben zaten kardeşimin cesedinin kesilip biçildiğini işitmişimdir.

Bu, ona Allah yolunda yapılmış birşeydir. Biz buna razıyız.

Bunun mükâfatını Allah’tan bekleyeceğim ve inşaallah sabredeceğim!” dedi.

Zübeyr b. Avvam, dönüp annesinin söylediklerini haber verince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Öyleyse, serbest bırak onu!” buyurdu.

Hz. Safiyye gidip Hz. Hamza’nın cesedine baktı ve:

“İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn [Biz Allah’ın kuluyuz ve O’na dönücüleriz]” dedi.

Hz. Hamza için Allah’tan rahmet ve mağfiret diledi.[3075]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Şehit Edildiği Şâyiası Üzerine Medine'nin Çığlıklarla Sarsılışı ve Ondört Kadının Uhud'a Koşup Gelişi

Enes b. Malik'in bildirdiğine göre; Uhud günü "Muhammed Aleyhisselâm şehit oldu!" haberi Medine'de duyulduğu zaman, Medine'nin her tarafı koparılan çığlıklarla çalkalandı.

Müslümanların bozguna uğradığı ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın şehit edildiği haberi Medine'ye eriştiği zaman, ondört kadın da Uhud'a koşup gelmişti.[3076]

Enes b. Malik der ki:

"Uhud savaşında halk bozulup dağıldıkları zaman, Âişe binti Ebu Bekir ile Ümmü Süleym binti Milhan'ı gördüm. Arkalarında su kırbalarıyla çabuk çabuk su taşıyorlar, yaralıların ağızlarına su boşaltıyorlardı.

Kırbaları boşaldıkça hemen geri dönüp geliyorlar, kırbalarını doldurduktan sonra acele gidip yaralıların ağızlarına boşaltıyorlardı."[3077]

Uhud'da Kabirler Kazılıp Şehitlerin Gömülüşü

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Uhud şehitlerinin, üzerlerindeki demirden ve deriden olan şeylerin soyularak kanları ve elbiseleriyle gömülmelerini emir buyurdu.[3078]

Uhud şehitlerinin sayısı çok, üzerlerindeki elbiselerinin üzerine sarılacak elbise azdı.[3079]

Zübeyr b. Avvam der ki:

"Annem, yanında getirdiği iki hırkayı çıkarıp, 'Bunları kardeşim Hamza'ya kefen olarak sarasınız diye getirdim' dedi. Onları alıp Hamza'ya kefen olarak sarmak üzere, yanına gittik.

Hamza'nın yanında Ensardan birisinin de şehit olduğunu görünce, Hamza'ya iki hırkayı sarıp Ensarîyi kefensiz bırakmaktan utandık. 'Hırkanın birisi Hamza'ya, öbürü de Ensarîye kefen olsun' dedik.

Hırkanın birisi büyük, diğeri küçüktü. Bunun için de, aralarında kura çektik."[3080]

Hz. Hamza'ya sarılan büyük hırka Hz. Hamza'ya kısa geldiğinden, baş tarafına çekilince ayakları açıldı, ayaklarına çekilince de baş tarafı açıldı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm hırkanın baş tarafına çekilmesini, ayaklarının ızhır otuyla kapanmasını emir buyurdu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, başını kaldırınca, ashabın ağladıklarını gördü. Ve onlara:

"Ne için ağlıyorsunuz?" diye sordu.

"Yâ Rasûlallah! Amcanı saracak geniş bir kefen bulamadığımız için!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Halkın kasaba, köy ve çiftliklere gidecekleri, oralarda bol refah içinde yaşayacakları ve ev halklarına da:

'Siz de bizim yanımıza geliniz! Siz ne diye çekirgelik, ağaçsız yerde duruyorsunuz?' diye yazı yazacakları, haber salacakları bir zaman da gelecektir!

Bilseler, onlar için Medine daha hayırlı idi" buyurdu.[3081]

***

Uhud savaşında, Müslümanlardan şehit olanlar da,[3082] yaralananlar da çok sayıdaydı.[3083]

Yaralıların yaralarının ağrıları şiddetlenince,[3084] Peygamberimiz Aleyhisselâma şikâyet yollu:

"Yâ Rasûlallah! Şehit olan her insan için çukur ve (kabir) kazmak çok zor olacak![3085] Onların gömülmeleri hususunda ne buyurursun?" dediler.[3086]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Çukur (kabir) kazınız ve genişçe kazınız.

Şehitlerden ikisini veya üçünü bir kabre yanyana koyunuz" buyurdu.

"Yâ Rasûlallah! Bir kabre konulacaklardan, hangisini önce koyalım?" diye sordular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kur'ân'ı daha çok bilenleri daha önce koyunuz" buyurdu.[3087]

Böylece, şehitlerden Kur'ân-ı Kerîm'i daha çok bilenler kabre önce indirilmek sûretiyle, ikisi, üçü yan yana konuldular.[3088]

Hz. Hamza'yı kabre Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvam indirdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kabrin başında oturdu.[3089]

Abdullah b. Cahş da, Hz. Hamza'nın yanına konuldu.

Hz. Hamza, Abdullah b. Cahş'ın dayısı idi.[3090]

Allah onlardan razı olsun!

Bir Kabre İkişer Üçer Gömülen Şehitlerden Bazıları

Peygamberimiz Aleyhisselâm, şehitlerin gömülmesini emrettiği zaman, Amr b. Cemuh ile Abdullah b. Amr b. Haram hakkında:

"Onlar dünyada bir safta omuz omuza idiler.[3091] Birbirlerini severlerdi.[3092] Onların ikisini yanyana bir kabre koyunuz!" buyurdu.[3093]

Allah onlardan razı olsun!

***

Hârice b. Zeyd ile Sa'd b. Rebi' bir kabre birlikte gömüldüler.[3094]

Allah onlardan razı olsun!

***

Mücezzer b. Ziyad ile Numan b. Malik ve Abde b. Hashas, bir kabre birlikte konuldular.[3095]

Allah onlardan razı olsun!

***

Vehb b. Kâbusu'l-Müzenî'nin cesedinin üzerine örtülen örtü, uzunlamasına onun başına doğru çekilince, bacaklarının yarısına ulaştı. Biraz üzerlik otu toplattırılarak ayaklarının üzerine konuldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Vehb b. Kâbus'un ayak ucuna dikildi ve:

"Allah senden razı olsun! Ben de senden razıyım!" buyurdu.[3096]

Allah ve Resûlullah ondan razı olsun!

***

Habbab b. Eret der ki:

“Mus’ab b. Umeyr Uhud günü şehit olunca, kendisini saracak kısa bir hırkadan başka birşey bulunmadı.

Hırkayı baş tarafına çektik, ayakları açıldı.

Ayaklarına doğru çektik, baş tarafı açıldı.

Resûlullah Aleyhisselâm, bize:

‘Hırkayı baş tarafına çekiniz, ayaklarını ızhır otu ile kapatınız!’ buyurduktan sonra, kardeşi Ebu’r-Rum b. Umeyr ile Âmir b. Rebia ve Suvayt b. Sa’d b. Harmele’nin Mus’ab b. Umeyr’i kabre indirmelerini emir buyurdu.[3097]

Allah ondan razı olsun!

Uhud Şehitlerinin Şehit Düştükleri Yerde Gömülmelerinin Emir Buyuruluşu

Müslümanlardan bazıları şehitlerini Medine’ye taşıyıp Medine’de gömmüşlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müslümanları böyle yapmaktan men etti ve:

“Onları vurulup düştükleri yerde gömünüz!” buyurdu.[3098]

Uhud Şehitlerinin Sayısı

Ensardan Übeyy b. Ka’b’a göre;

Uhud günü Ensardan 64 kişi, Muhacirlerden de, içlerinde Hz. Hamza olmak üzere, 6 kişi şehit olmuştur.[3099]

Diğer rivayetlere göre;

Muhacir ve Ensardan şehit olanların sayısı 65 idi.[3100] 70 veya 74 idi.[3101] 70’i Ensardandı.[3102]

Belâzurî’ye göre;

Ensar ve Muhacirlerden 70 veya 73-74 kişi idi.[3103]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Uhud Şehitleri Hakkındaki Müjdeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm Uhud şehitlerinin Allah yolunda can verdiklerine Kıyamet günü tanıklık edeceğini[3104] ve onların Allah yolunda aldıkları yaraların kanlarının kan renginde, kokularının ise misk kokusunda olarak Mahşere geleceklerini müjdeledi.[3105]

Şehitlerin kanlı elbiseleriyle sarılıp gömülmelerini de emir buyurdu.[3106]

***

İbn Abbas tarafından rivayet edilen bir hadis-i şeriflerinde de, Peygamberimiz Aleyhisselâm, şöyle buyurmuşlardır:

“Uhud’da kardeşlerimiz şehit oldukları zaman, Yüce Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içlerine koydu. Onlar, Cennetin ırmaklarından sulanır, meyvelerinden yer, Arşın gölgesinde asılı altın kandillere gidip yuvalanır, tünerler. Onlar, böyle, yiyecek ve içeceklerinin hoşluğunu, güzelliğini görünce:

‘Keşke Allah’ın bize neler ikram ettiğini kardeşlerimiz bilselerdi de, cihad etmekten çekinmeseler, çarpışmaktan kaçınmasalardı!’ dediler.

Yüce Allah:

‘Tarafınızdan, Ben onlara bu söylediklerinizi tebliğ eder, ulaştırırım!’ buyurup, indirdiği âyetlerde şöyle buyurdu:

‘Allah yolunda öldürülenleri, sakın öldüler sanma! Bilakis, onlar Rableri katında diridirler.

Öyle ki, Allah’ın lutuf ve inayetinden kendilerine verdiği şehitlik mertebesiyle hepsi de sevinerek Cennet nimetleriyle rızıklanırlar. Arkalarından şehitlikle henüz kendilerine katılamayanlar hakkında da: Onlara hiçbir korku yoktur, onlar mahzun da olacak değiller, diye müjde vermek isterler.

Onlar Allah’tan gelen bir nimetle, hatta daha fazlasıyla ve Allah’ın mü’minlere olan mükâfatını zayi etmeyeceği müjdesiyle sevinirler.’” (Âl-i İmran: 169-171)[3107]

Abdullah b. Mes’ud’un Peygamberimiz Aleyhisselâmdan rivayetine göre de:

“Yüce Allah Uhud şehitlerine görünüp:

‘Ey kullarım! Canınız neyi çekiyorsa söyleyiniz! Size onu ziyadesiyle tattırayım!’ buyurdu.

Onlar:

‘Ey Rabbimiz! Bize verdiğin nimetlere üstün bir nimet yok ki, isteyelim! Biz, Cennette istediğimiz şeylerden yiyip duruyoruz ya!’ dediler.

Sonra, Yüce Allah, onlara tekrar göründü ve:

‘Ey kullarım! Canınız neyi çekiyorsa söyleyiniz! Size onu ziyadesiyle tattırayım!’ buyurdu.

Onlar, yine:

‘Ey Rabbimiz! Senin bize verdiğin nimetlere üstün bir nimet yok ki, isteyelim! Biz, Cennette istediğimiz şeylerden yiyip duruyoruz ya!’ dediler.

Sonra, Yüce Allah onlara tekrar görünüp:

‘Ey kullarım! Canınız neyi çekiyorsa söyleyiniz! Size onu ziyadesiyle tattırayım!’ buyurdu.

Onlar, yine:

‘Ey Rabbimiz! Senin bize verdiğin nimetlere üstün bir nimet yok ki, isteyelim! Biz, Cennette istediğimiz şeylerden yiyip duruyoruz ya!

Biz, istesek istesek, dünyaya döndürülmemizi ve Senin yolunda çarpışarak tekrar öldürülmemizi isteriz!’ dediler.”[3108]

***

Câbir b. Abdullah der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Ey Câbir! Seni müjdeleyeyim mi?’ diye sordu.

Ben:

‘Evet! Müjdele, ey Allah’ın peygamberi!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm dedi ki:

‘Baban Uhud’da şehit olunca, Yüce Allah babanı diriltti. Sonra, ona:

‘Ey Abdullah b. Amr b. Haram! Sana ne yapmamı arzu edersin?’ diye sordu.

O da:

‘Ey Rabbim! Beni tekrar dünyaya göndermeni ve Senin yolunda çarpışarak bir kez daha öldürülmemi dilerim!’ dedi.[3109]

Yüce Allah:

‘Ben, şehitler geri dönmeyecekler, diye hükmettim!’ buyurdu.[3110]

Abdullah b. Amr b. Haram:

‘Öyle ise yâ Rab! Geride kalanlara bunu ulaştır’ dedi.’”

İbn Abdilberr’e göre, Âl-i İmran sûresinin 169-171. âyetleri bunun üzerine nazil oldu.[3111]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Varlığım Kudret Elinde olan Allah’a yemin ederim ki, hiçbir mü’min yoktur ki, dünyadan ayrılsın da, bütün dünya ve içindekileri karşısında gündüzden bir saat bile ona dönmeyi arzu etsin! Ancak şehit, dünyaya geri gelip Allah yolunda bir kez daha öldürülmeyi ister” buyurmuştur.[3112]

Uhud şehitleri anıldığı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Vallahi, ashabımla birlikte ben de şehit olup Uhud dağının dibinde gecelemeyi ne kadar isterdim!” buyururdu.[3113]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bir hadis-i şeriflerinde de:

“Varlığım Kudret Elinde olan Allah’a yemin ederim ki, ben Allah yolunda öldürülüp sonra diriltilmeyi, sonra öldürülüp sonra diriltilmeyi, sonra öldürülüp sonra diriltilmeyi, sonra öldürülmeyi pek arzu ederdim!” buyurmuştur.[3114]

Uhud Şehitlerinin Ziyaret Edilip Selamlanmasının Fazileti

Attaf b. Halid’in sahih bir senedle Peygamberimiz Aleyhisselâmdan rivayetine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm Uhud meşhedini ziyaret edip:

“Allah’ım! Bu kulun ve resûlün bunların şehit olduklarına ve Kıyamet gününe kadar kendilerini ziyaret eden ve selamlayanların selamlarına

mukabelede bulunacaklarına şehadet eder!" buyurmuştur.[3115]

Peygamberimiz Aleyhisselâm her yıl Uhud şehitlerini ziyaret ederdi. Oraya vardığı zaman, yüksek sesle:

"Sabrettiğiniz için, selam olsun size! Ahiret saadeti ne güzeldir!" (Ra'd: 24) mealli âyeti okurdu.

Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman da böyle yapardı.[3116]

Hz. Fâtıma'nın da iki günde, üç günde bir amcası Hz. Hamza'nın kabrini ziyaret ederek orada ağladığı ve dua ettiği,[3117] ve kabri düzelttiği de rivayet edilir.[3118]

Attaf b. Halid'in halası der ki:

"Hamza'nın kabri yanında hayvanımdan indim. Orada, Allah'ın benim için dilediği kadar namaz kıldım.

Vadide, hayvanımın başını tutup duran uşağımdan başka, ne bir seslenici, ne de ona cevap verici kimse vardı.

Namazımı bitirince, elimle şöylece kabre işaret ederek; 'Esselâmu aleyküm!' dedim.

Yerin altından gelen bir sesin selamıma karşılık verdiğini işittim!

Yüce Allah'ın beni yarattığını, geceyi gündüzü nasıl şüphesiz biliyorsam, bunu da öylece biliyorum!

Selamıma karşılık verildiği zaman, tüylerim ürperdi!"[3119]

Yine Attaf b. Halid'in, halasından işittiğine göre; halası Uhud şehitliğini ziyaret ettiği ve yanında da binek hayvanının başını tutan iki çocuktan başka kimse bulunmadığı halde Uhud şehitlerini selamladığı sırada, selamına karşılık verildikten sonra:

"Vallahi, biz, birbirimizi tanıdığımız gibi, sizi de tanıyoruz" dediklerini işitince, vücudunun tüyleri ürpermiş ve hemen "Ey çocuk! Katırımı yaklaştır!" deyip katırına binerek meşhedden ayrılmıştır.[3120]

Uhud Şehitlerinin İlk Gömüldükleri Kabirlerinden Kırkaltı Yıl Sonra Çıkarılıp Yeni Kabirlerine Konuluşu

Cabir b. Abdullah der ki:

“Muaviye b. Ebu Süfyan Uhud’da su çıkarmak istediği zaman,[3121] ona:

‘Uhud’da, şehit kabirlerinden başka yerden su çıkarmaya güç yetiremeyeceğiz!’ diye cevap yazdılar.

Bunun üzerine, Muaviye b. Ebu Süfyan:

‘Şehitlerin kabirlerini açıp, kemiklerini başka bir yere naklediniz!’ diye yazı yazdı.[3122]

Nihayet, Uhud’da şehitleri gömülü olanların orada hazır bulunmaları Medine’de ilan ettirildi.[3123]

Amr b. Cemuh ile Abdullah b. Amr b. Haram, Uhud’da bir kabirde gömülü idiler.

Kabir açılınca, sanki daha akşam vefat etmiş gibi, cesetlerinin hiç bozulmadığı,[3124] uyur gibi oldukları görüldü![3125]

Onlardan birisi,[3126] Abdullah b. Amr b. Haram, Uhud savaşında yüzünden yaralanmış ve o zaman, elini yarasının üzerine koymuş olduğu halde gömülmüştü.[3127]

Kendisi yeni kazılan kabre konulurken eli yarasının üzerinden ayrılıp yanına uzatılmak istenilince, yara kanamaya başladı!

Eli eski yerine, yarasının üzerine tekrar konulduğu zaman, kanama dindi, kesildi.[3128]

Şehitlerin ilk gömüldükleri kabirleri kırkaltı yıl sonra yeni kabirlerine taşınmak üzere açıldığı zaman, misk kokusu gibi bir koku yayıldı.[3129]

Uhud şehitleri, sanki uyuyorlarmış gibi, omuzlara alınarak yeni kabirlerine taşındılar.[3130]

Hatta, taşınırken, Hz. Hamza’nın bir ayağına demir küreğin ucu değmiş ve ayağı kanamıştı.”[3131]

Cabir b. Abdullah’ın bildirdiğine göre; babasının kabri açılınca, aradan kırkaltı yıl geçmiş olduğu halde, ne yüzüne örtülen örtüde, ne de ayaklarına örtülen üzerlik otunda hiçbir değişiklik olmadığını, aynen eski hallerinde bulunduklarını görmüştür![3132]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Uhud'dan Ayrılacağı Sıradaki Duası

Müşrikler Uhud'dan çekilip gittikten[3133] ve Uhud şehitlerinin gömülme işleri tamamlandıktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm atına bindi[3134] ve;

"Diziliniz ki, Azîz ve Celîl olan Rabbime hamd ü sena ve dua edeceğim" buyurdu.[3135]

Bunun üzerine, sahabiler, Peygamberimiz Aleyhisselâmın arkasında saf oldular.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, şöyle dua etti:

"Allah'ım! Bütün hamdler Sana mahsustur.

Allah'ım! Senin genişlettiğini daraltacak yoktur!

Senin uzaklaştırdığını yaklaştıracak yoktur!

Senin yaklaştırdığını da uzaklaştıracak yoktur!

Senin vermediğini verecek yoktur!

Senin verdiğini de engelleyecek yoktur!

Senin doğrulttuğunu saptıracak yoktur!

Senin saptırdığını da doğrultacak yoktur!

Allah'ım! Bereketlerini, rahmetini, fazlını ve rızkını yay üstümüze!

Allah'ım! Değişmeyen ve kaybolmayan, tükenmez Cennet nimetlerini Senden isterim!

Allah'ım! İhtiyaç gününde Senden nimet, korku gününde de Senden emniyet isterim!

Allah'ım! Bize verdiğin şeyin şerrinden de, vermediğin şeyin şerrinden de Sana sığınırım!

Allah'ım! Bize imanı sevdir ve onu kalbimizde süsle!

Küfrü, fıskı ve isyanı da bize hoş gösterme, sevimsiz göster!

Bizi doğru yola gidenlerden eyle!

Allah'ım! Bizi Müslümanlar olarak öldür!

Bizi Müslümanlar olarak da dirilt ve perişanlıkla fitneye düşmeksizin bizi salih kimselere kavuştur!

Allah'ım! Senin yolundan yüz çeviren ve Peygamberini inkâr eden kâfirleri öldür! Onlara musibet ve azabını ver!

Allah'ım! Kendilerine Kitab verilen ve İslâm'ı kabul etmeyen kâfirleri de öldür! Ey Gerçek İlah!"[3136]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Uhud'dan Medine'ye Dönüşü, Sevgi ve Saygı Tezahürüyle Karşılanışı, Hamne Hatunun Kocasının Şehadeti Haberine Dayanamayarak Feryad Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine'ye gitmek üzere, Uhud'dan ayrıldı.[3137]

Ensar kadınları; Peygamberimiz Aleyhisselâmın sağ salim geldiğini görmek için yollara dökülmüşler, bakışıyorlardı.[3138]

Mus'ab b. Umeyr'in zevcesi Hamne binti Cahş, Peygamberimiz Aleyhisselâmla mücahidleri karşılayan kadınlar arasında bulunuyordu.

Kendisine; kardeşi Abdullah b. Cahş'ın şehit olduğu haberi verildi.

Hamne Hatun:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn=Biz, Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz!" dedi, Abdullah b. Cahş için Allah'tan mağfiret diledi.

Bundan sonra, Hamne Hatuna, dayısı Hz. Hamza'nın şehit olduğu haberi verildi.

Hamne Hatun, yine:

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn=Biz, Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz!" dedi ve Hz. Hamza için Allah'tan mağfiret diledi.

Hamne Hatuna eşi Mus'ab b. Umeyr'in şehit olduğu haberi verildiği zaman dayanamayıp feryad edince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Kadın için, kocası bir yana, herşey bir yanadır![3139]

Hamne kardeşinin ve dayısının ölüm haberine dayandı; kocasının ölüm haberine gelince, feryad etti!" buyurdu.[3140]

Sümeyrâ Hatunun Peygamberimiz Aleyhisselâmı Sağ Salim Görünce Kendi Şehitlerine Üzülmeyişi

Dinar oğulları kadınlarından[3141] Sümeyrâ Hatunun iki oğlu Numan b. Abdi Amr ve Süleym b. Hâris ile,[3142] kocası, kardeşi ve babası Uhud'da şehit olmuşlardı.[3143]

Bunların şehit oldukları kendisine haber verildiği zaman, Sümeyrâ Hatun:

"Resûlullah Aleyhisselâm ne yapıyor? Nasıldır?" diye sormuştu.

Ona:

"Ey filanın anası! O iyidir, Allah'a hamd olsun, senin istediğin gibidir!" dediler.

Sümeyrâ Hatun:

"Onu bana gösteriniz de, ona bir bakayım?" dedi.

Sümeyrâ Hatuna, Peygamberimiz Aleyhisselâmı işaretle gösterdiler. Sümeyrâ Hatun, Peygamberimiz Aleyhisselâmı görünce:

"Senden (sen sağ olduktan) sonra, her musibet bizim için hiçtir, önemsizdir!" dedi.[3144]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Namazlarını Mescidde Kılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm kapısının önüne kadar at üzerinde geldi.

Yardım edilmedikçe, attan inemedi.

İki dizinin arızalanmış, tutulmuş olduğu görüldü.

Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubâde'ye dayanarak evine girdi.

Güneş batınca, Bilal-i Habeşî ezan okudu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubâde'ye dayanarak Mescide çıktı.

Akşam namazını kıldıktan sonra evine döndü.

Yatsı namazını da Mescidde kıldı.

Hazrec ve Evs kabilelerinin ileri gelenleri, Mescidde Peygamberimiz Aleyhisselâmın kapısında, Kureyş müşriklerinden herhangi bir birliğin baskın yapması ihtimaline karşı, Peygamberimiz Aleyhisselâmı beklediler.

Sa’d b. Ubâde,

Sa’d b. Muaz,

Hubab b. Münzir,

Evs b. Havlî,

Katâde b. Numan,

Abd b. Evs... bekleyenler arasında idi.[3145]

Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ali’nin Kılıçlarının Kanını Hz. Fâtıma’ya Yıkatmaları ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın “Allah Bize Fethi Nasip Edinceye Kadar, Müşrikler Bir Daha Bizi Bunun Gibi Bir Musibete Uğratamayacaklardır!” Buyuruşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Fâtıma’ya:

“Ey kızcağızım! Bunun kanını yıka!

Vallahi, bu kılıcım bugün bana sadakat gösterdi, görevini yerine getirdi!” buyurdu.

Hz. Ali de, kılıcını Hz. Fâtıma’ya uzatıp:

“Bunun da kanını yıka!

Vallahi, bu da bana sadakat gösterdi, görevini yerine getirdi!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ali’ye:

“Sen çarpışmakta nasıl sadakat gösterdinse, andolsun ki, Sehl b. Huneyf de, Ebu Dücâne de, seninle birlikte hakkıyla çarpışmışlardır!

Allah bize fetih nasip edinceye kadar, artık müşrikler bir daha bizi bunun gibi bir musibete uğratamayacaklardır!” buyurdu.[3146]

Mücahidlerin Yaralarına Bakmayarak Hamrâü’l-Esed Seferine Katılmaları

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Cumartesi günü Uhud’dan Medine’ye döndükten, Pazar günü sabah namazını Mescidde kıldırdıktan sonra, müezzinine (Bilal-i Habeşî’ye):[3147]

“Resûlullah Aleyhisselâm düşmanınızı takip etmenizi size emrediyor! Dün Uhud’da bizimle birlikte çarpışmada bulunmayanlar gelmeyecek! Ancak çarpışmada bulunanlar gelecekler!” diye seslenerek duyurmasını emir buyurdu.[3148]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın bu tedbire başvurması, müşriklere Müslümanların hâlâ güçlü olduklarını hissettirmek, yenilgiye uğramış olmalarının kendilerini korkutmadığını gösterip onları korkutmak için idi.[3149]

Müşrikler her ne kadar Mekke’ye dönmek üzere Uhud’dan ayrılmış iseler de, onların geri dönüp Medine üzerine yürüyebileceklerinden endişelenilmekte idi. Bunun için:

“Düşmanların ardısıra kim gidip onları takip eder?” buyurulunca, bu davete İslâm mücahidlerinden yetmiş kişi hemen icabet etti.[3150]

Sa’d b. Muaz, kabilesi olan Abduleşhel oğullarının yanlarına varıp:

“Resûlullah Aleyhisselâm düşmanınızı takip etmenizi size emir buyuruyor” dedi.[3151]

***

Abduleşhel oğullarından[3152] Abdullah b. Sehl ile Râfi’ b. Sehl,[3153] Peygamberimiz Aleyhisselâmla birlikte savaşmışlar ve yaralı olarak da Medine’ye dönmüşlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın düşmanı takip için Müslümanları davet ettirdiğini işittikleri zaman:

“Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte olan bir savaşı kaçırır mıyız hiç? Vallahi, bizim için bir binit de yok! Hem yaralıyız da!?” dedilerse de, yarası diğerine nazaran hafif olan ağır olanı gâh yürüttü, gâh sırtında taşıdı, düşmanı takip seferinden geri kalmadılar.[3154]

***

Useyd b. Hudayr, yaralarının tedavisiyle uğraşmayı bırakarak:

“Ben Allah’ın ve Resûlünün davetini işittim ve ona boyun eğdim!” dedi ve hemen silahlanıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi.

Sa’d b. Ubâde de, acele hazırlanıp hareket etmelerini Benî Sâidelere emretti. Onlar da, hemen silahlarını kuşanıp geldiler.

Ebu Katâde de, Hurbâ halkına:

“Şu seslenen kişi düşmanınızı takibe çıkmanızı Resûlullah Aleyhisselâmın size emrettiğini bildiriyor!” deyince, onlar da yaralarının tedavisini bırakarak silaha sarıldılar.[3155]

***

Düşmanı takip için Hamrâü’l-Esed seferine çıkanların hemen hepsi yaralı idiler:

Bu cümleden olarak:

Peygamberimiz Aleyhisselâmın rebaiye dişi kırılmıştı. Dudağı, yüzü ve alnı yaralı idi.[3156]

Abdurrahman b. Avf, yirmi yerinden,[3157]

Talha b. Ubeydullah, yirmidört yerinden,[3158]

Hıraş b. Sımme, on yerinden,[3159]

Useyd b. Hudayr, ondokuz yerinden,

Kâ’b b. Malik, ondokuz yerinden,

Kutbe b. Âmir, dokuz yerinden,

Tufeyl b. Nûman, onüç yerinden,[3160]

Ebu Dücâne, birçok yerlerinden,[3161]

Ümmü Umâre Nuseybe Hatun onüç yerinden yaralı idi.[3162]

Benî Selimelerden dörtyüz ağır yaralı vardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onları görünce:

“Allah’ım! Selime oğullarına rahmet et!” diyerek dua etti.[3163]

Sa’d b. Muaz’ın mensup olduğu Abduleşhel oğullarından sağ kalanların hemen hepsi,[3164] otuzu yaralı idi.[3165]

Bu yaralı mücahidler de, hazırlanıp Ebu İnebe kuyusunun yanında Peygamberimiz Aleyhisselâmın safına katıldılar.[3166]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm; düşmanı takibe çıkmalarını mücahidlere emrettiği zaman, baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl de:

“Ben de hayvanıma binip seninle birlikte takibe çıkayım mı?” diye sormuştu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Hayır!” buyurdu.[3167]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Mescide girip iki rekat sefer namazı kıldı.

Mücahidler, Mescidin çevresinde toplanmış bulunuyorlardı.

***

Takip birliğinin erzakı, Sa’d b. Ubâde tarafından bağışlanan üç deve yükü hurma ile, et ihtiyaçları için yanlarına aldıkları boğazlanacak birkaç deveden ibaretti.[3168]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bağlanmış sancağını getirtip Hz. Ali’ye verdi.

Sancağını Hz. Ebu Bekir’e verdiği de rivayet edilir.[3169]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine’de yerine yine İbn Ümmi Mektum’u vekil bıraktı.[3170]

Takip Birliği Hamrâü’l-Esed’de

Peygamberimiz Aleyhisselâm; gündüzün odun toplamalarını, gece olunca da herkesin birer ateş yakmalarını emir buyurdu.[3171]

Bunun üzerine herkes birer ateş yakınca, beşyüz ateş yandı.

Yanan ateşlerin ışıkları en uzak yerlerden görünür, düşmanları korkutur oldu.[3172]

Müşrikler Hamrâü’l-Esed’e gecenin ilk saatlerinde inmişler, sonra da oradan kalkıp gitmişlerdi.

Müşriklerin şairlerinden Ebu Azze ise, güneş yükselinceye kadar, orada uyuyakalmıştı.

İslâm mücahidleri Hamrâü'l-Esed'e geldikleri zaman uyanıp sağına soluna bakmaya başlamış, Asım b. Sabit onu yakalamıştı.[3173]

Ebu Azze:

"Yâ Muhammed! Ben Uhud seferine zorlanarak çıktım. Bakıma muhtaç kızlarım var! Lutfet, beni serbest bırak!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Senin bana evvelce vermiş olduğun kesin söz nerede kaldı?[3174]

Vallahi, bundan sonra sen bir daha ellerini yanaklarına süremeyecek ve 'İki kere Muhammed'i aldattım ve onunla eğlendim' diyemeyeceksin.[3175]

Mü'min bir yılanın deliğinden iki kere sokulmaz, ısırılmaz![3176]

Vur boynunu şunun ey Zübeyr!" buyurdu.[3177]

Ebu Azze'nin boynunun Asım b. Sabit tarafından vurulduğu da rivayet edilir.[3178]

Ma'bed b. Ebi Ma'bed'in Ebu Süfyan'ı Korkutarak Medine'ye Dönmek, Baskın Yapmaktan Vazgeçirip Ona Mekke Yolunu Tutturuşu

Huzâa kabilesinin Müslümanları ve müşrikleri, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Tihame bölgesindeki sırdaşları idiler.

Olan biten hiçbir şeyi Peygamberimiz Aleyhisselâmdan gizlemezlerdi.

Ma'bed, o zaman, müşrikti.

Uhud musibetinden dolayı, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Ey Muhammed! Vallahi, senin ve ashabının musibete uğramanız bizim çok ağırımıza, gücümüze gitti.

Biz, onların içinde, sana Allah'tan âfiyet dilerdik?" dedi ve Hamrâü'l-Esed'den ayrılıp yoluna devam etti.

Ma'bed; Revha'da Ebu Süfyan b. Harb ve onunla birlikte olanlara rastladı ki, onlar geri dönüp Peygamberimiz Aleyhisselâmla ashabına tekrar

saldırmaya azmetmiş bulunuyorlardı.

Ebu Süfyan, Ma'bed b. Ebi Ma'bed'i görünce, ona:

"Ey Mâbed! Arkandakilerden, gerindekilerden ne haber var?" diye sordu.

Ma'bed:

"Muhammed ashabıyla birlikte çıkmış, öyle bir toplulukla sizi arıyor ki, ben şimdiye kadar bunun bir benzerini daha görmemişimdir!

Onlar size karşı öyle kızgınlık ateşiyle yanıyor, diş biliyorlar ki, sorma!

Sizin çarpışma gününüzde ondan geri kalan kimseler de, yaptıklarına pişman olarak toplanmışlar!

Kendilerinde, size karşı, bir benzerini daha görmediğim bir kızgınlık var!" dedi.

Ebu Süfyan:

"Yazıklar olsun sana! Ne söylüyorsun sen?!" dedi.

Ma'bed:

"Vallahi, sen buradan daha ayrılmadan, onların atlarının alınlarını göreceksin!" dedi.

Ebu Süfyan:

"Vallahi, biz onların arkada kalanlarının da köklerini kazımak üzere saldırmaya karar vermiştik!" dedi.

Ma'bed:

"Ben seni bundan men ederim.

Vallahi, gördüğüm şey üzerine, onlar hakkında birkaç beyit söylemekten kendimi alamadım!" dedi.

Ebu Süfyan:

"Söylediğin beyitlerde neler söyledin bakalım?" diye sordu.

Ma'bed:

"Şöyle söyledim!" diyerek okuduğu beyitlerde şöyle dedi:

"Askerlerinin çokluğundan ve gürültülerinin dehşetinden, hayvanım az kalsın yere çökecekti!

Sanki yeryüzünde at ve insan seli akıyor!

Yanlarında, mızrak ve kalkanları bulunmayan, silahsız, bodur ve şanlı arslanlar koşuyorlardı!

Onların ağırlıklarından yeryüzü ağdıracak sandım!

Acele, yanlarından uzaklaştım.

Onlar, yalnız ve yardımsız bulunmayan liderleriyle yükselmişler!

Onlar, sizinle karşılaşınca, Batha vadisi ve sakinleri ırgalanıp sallanacak!

Yazık oldu, dedim, Harb'in oğlu Ebu Süfyan'a!

Ben güneş altında kavrulan Mekkeliler ve onlardan her düşünen kişi için, sonucun dehşetini haber veren bir uyarıcıyım!

Anlatmaya çalıştığım ordu Ahmed'in ordusudur ki, o düşük ve bayağı insanlardan derlenmemiştir.

Benim tavsiflerim ve uyarılarım boş laflardan ibaret değildir!"

Ebu Süfyan ve yanındakiler, Ma'bed'in şiirini beğendiler ve övdüler.[3179]

Ebu Süfyan'la arkadaşlarının kalblerine korku düştü.

Medine'ye dönmekten vazgeçip acele Mekke yolunu tuttular.

Ma'bed b. Ebi Ma'bed, Peygamberimiz Aleyhisselâma Huzâalı bir adam göndererek durumu haber verdi.[3180]

Ebu Süfyan'ın Mekke'ye Giderken Peygamberimiz Aleyhisselâma Tehdit Haberi Salışı

Mekke'ye yöneldiği sırada, Ebu Süfyan'a Abdulkays oğullarından bir kafile rastladı.

Ebu Süfyan, onlara:

"Nereye gitmek istiyorsunuz!" diye sordu.

Abdulkays oğulları:

"Medine'ye gitmek istiyoruz!" dediler.

Ebu Süfyan:

"Ne için gidiyorsunuz?" diye sordu.

Abdulkays oğulları:

"Yiyecek almak için gidiyoruz!" dediler.

Ebu Süfyan:

“Sizi, benim tarafımdan söylenecek sözleri Muhammed’e söylemek üzere elçi olarak göndersem, bu vazifeyi yerine getirince de yarın Ukaz panayırında develerinize kuru üzüm yüklesem olur mu?” dedi.

Abdulkays oğulları “Olur!” dediler.

Ebu Süfyan:

“Ona, kavuştuğunuzda haber veriniz ki; biz onun ve ashabının üzerine yürümeye ve köklerini kazımaya karar verdik!” dedi.

Abdulkays oğulları Peygamberimiz Aleyhisselâma Hamrâü’l-Esed’de rastlayıp, Ebu Süfyan’ın söylediği sözleri bildirdiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hasbünallah ve ni’mel vekîl=Allah bize yeter! O ne güzel Vekîl’dir![3181] Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; onlar (dediklerini yapmaya kalkacak olurlarsa) Allah tarafından azab alâmeti olarak hazırlanacak taşlara tutulurlar, orada kalıp sabahlarlarsa, geçmiş gün gibi silinir giderlerdi!” buyurdu.[3182]

***

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hamrâü’l-Esed’de üç gün oturduktan sonra, Medine’ye döndü.[3183]

Münafıklarla Yahudilerin Nifak ve Fesada Koyulmaları

Uhud savaşı bir belâ, bir imtihan, herkesin içindekini dışına vurma günü olmuş; mü’mini, münafıkı ayırd etmişti.[3184]

Münafıklar; Müslümanların şehitlerine ağlayıp sızlamalarını Müslümanları Peygamberimiz Aleyhisselâmdan ayırmak için bir fırsat saydılar.

Yahudilerin hıyanet ve yaramazlıkları da açığa çıktı.

Medine’de nifak ve fesad kazanı kaynamaya başladı.

Yahudiler, Peygamberimiz Aleyhisselâm hakkında:

“Eğer gerçekten peygamber olsaydı, Kureyş müşriklerini yener, onlara yenilmezdi! Kendisinin hükümdarlıktan, saltanattan başka bir maksadı yoktur!” diyorlardı.

Münafıklar da aynı şeyi söylüyor, yaralı Müslümanlara:

“Bize itaat etmiş olsaydınız, uğradığınız musibete uğramazdınız!” diyorlardı.[3185]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl ve onunla birlikte olan münafıklar, Peygamberimiz Aleyhisselâmla sahabilerinin yaralanmış olmalarına seviniyorlar, çirkin sözler söylüyorlar, yaygara koparmaktan geri durmuyorlardı.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, Uhud’da yaralanmış olan oğluna:

“Sen benim görüşümü dinlemeyen, gençlerin görüşüne uyan Muhammed’le Uhud’a gitmeseydin, bu musibete uğramazdın! Vallahi, ben işin bu sonuca varacağını görür gibiydim!” diyor, oğlu Abdullah ise:

“Allah’ın Resûlüne ve Müslümanlara yapmış olduğu şeyde, muhakkak, hayır ve hikmet vardır!” diyerek cevap veriyordu.[3186]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün Mescidden Kovuluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine’ye hicret edip geldikten ve Mescid yapıldıktan sonra, Abdullah b. Übeyy b. Selûl her Cuma günü Mescide gelir, daima Mescidin belli bir yerinde oturur, hiç kimse ona itiraz etmez, kendisinin mevkiine ve kavmine hürmeten, bu hareketi hoş görülürdü.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Cuma günü Mescidde Müslümanlara hutbe irad edip oturunca, Abdullah b. Übeyy b. Selûl ayağa kalkar ve:

“Ey insanlar! Allah’ın aranızda bulundurup sizi onunla galip ve üstün kıldığı, şereflendirdiği bu Resûlüne yardım ediniz ve saygı gösteriniz! Onun sözlerini dinleyiniz ve kendisine itaat ediniz!” der, otururdu.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, Uhud günü, yapılmayacak şeyi yaptığı, kendisine uyan halk ile geri döndüğü zamana kadar, hep böyle yapardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Hamrâü’l-Esed seferinden döndükten sonra, Cuma günü, Abdullah b. Übeyy b. Selûl yine öteden beri yapmakta olduğunu yapmak için ayağa kalkınca, Müslümanlar elbisesinin eteklerinden çekerek, ona:

“Otur ey Allah düşmanı! Sen buraya lâyık değilsin! Sen yapacağın kötülüğü yaptın!” dediler.[3187]

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî ile Ubâde b. Sâmit, orada bulunanların, Abdullah b. Übeyy b. Selûl'e en sert ve katı davrananı idiler.

Muhacirlerden, ona müdahale eden olmadı.

Ebu Eyyub İbn Übeyy'in sakalından tuttu, Ubâde b. Sâmit de boynundan itti ve:

"Sen buraya lâyık değilsin!" dediler.[3188]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, ne yapacağını şaşırdı, dışarı çıktı.

"Sanki ben büyük bir kabahat işlemişim, kötü bir söz söylemişim?! Vallahi ben onun işini pekiştirmek için ayağa kalkmıştım!" diyerek dert yanmaya başladı.[3189]

Mescidin kapısında bir adamla, Muavviz b. Afrâ ile karşılaştı.

Muavviz, ona:

"Yazıklar olsun sana! Ne oldu sana?" diye sordu.

İbn Übeyy:

"Onun işini pekiştirmek için ayağa kalkmıştım. Sanki büyük bir kabahat işlemişim, kötü bir söz söylemişim gibi, onun ashabından birtakım adamlar yerlerinden fırlayıp üzerime yürüdüler, beni çekmeye, itmeye, suçlamaya, azarlamaya başladılar. Halbuki, ben onun işini pekiştirmek için kalkmıştım!" dedi.

Muavviz:

"Yazıklar olsun sana! Dön de, Resûlullah Aleyhisselâm senin için Allah'tan af ve mağfiret dilesin!" dedi.

İbn Übeyy:

"Vallahi onun benim için af ve mağfiret dilemesini istemiyorum!" dedi.[3190]

Mescidde Müslümanlarla birlikte oturduğunu gördüğü[3191] oğluna da:

"Muhammed beni Sehl ve Süheyl'in hurma kurutma yeri olan(!) Mescidden çıkardı!" dedi.[3192]

Bir Şehit Yavrusunun Evlat Edinilişi

Beşir (Bişr) b. Akrebe der ki:

“Babam Akrebe, Peygamber Aleyhisselâmın yanında bazı gazalarda,[3193] Uhud’da[3194] şehit olup da ağladığım bir sırada, Peygamber Aleyhisselâm yanıma uğradı[3195] ve bana:

‘Ey sevgilicik! Ağlama![3196] Sus![3197] Ben senin baban olursam, Âişe de annen olursa, razı olmaz mısın?’ buyurdu.[3198]

‘Babam, anam sana feda olsun yâ Rasûlallah![3199] Evet! Razı olurum!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm, başımı sığadı.

Başımın saçları ağardığı halde, Resûlullah Aleyhisselâmın elinin değdiği yerlerin saçları siyah kaldı, hiç ağarmadı.

Dilimde de pelteklik vardı.

Resûlullah Aleyhisselâm ağzıma püskürünce, pelteklliğim de geçti.[3200]

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Senin adın ne?’ diye sordu.

‘Bişr!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Hayır! Sen, Beşir’sin!’ buyurdu.”[3201]

Uhud Savaşı Durumunun Âl-i İmran Sûresinde Açıklanışı

Yüce Allah’ın Peygamberimiz Aleyhisselâma indirdiği Âl-i İmran sûresinin altmış âyeti, Uhud savaşı durumu ile ilgili idi.[3202]

Misver b. Mahreme Uhud savaşı haberini sorduğu zaman, Abdurrahman b. Avf:

“Âl-i İmran sûresinin 120. âyetinden sonrasını oku! Bizimle Uhud’da bulunmuş gibi olursun!” demiştir.[3203]

Âl-i İmran sûresinde, bu hususta şöyle buyurulur:

“Hani, sen mü’minleri muharebeye elverişli yerlerde yerleştirmek üzere, erkenden ailenden ayrılmıştın.

Allah, herşeyi işiten ve bilendi.”

“O zaman, içinizden iki zümre (ordunun iki kanadını teşkil eden Hazrecîlerden Selime oğulları ile Evsîlerden Hârise oğulları) zaaf göstermek istemişti.

Halbuki, onların yardımcısı Allah’tı.

Mü’minler, ancak Allah’a güvenip dayanmalıdır.”

“Andolsun ki; siz sayıca çok az, kuvvetçe çok zayıf iken, Allah size Bedir’de yardım etmişti.

(Allah’ın buyruklarını yerine getirmek, yasakladıklarından geri durmak suretiyle) Allah’tan sakının ki, şükretmiş olasınız!”

“O vakit, sen, mü’minlere:

‘İndirilen üç bin melekle, Rabbinizin size imdad etmesi yetmez mi?’ diyordun.”

“Evet! Siz sabır ve sebat eder ve itaatsizlikten sakınırsanız, şunlar da ansızın üzerinize geliverirlerse, Rabbiniz size belirli alâmetleri olan beş bin melekle imdad edecektir.”

“Allah, bu imdadı, size zaferin bir müjdesi olsun, kalbleriniz onunla yatışsın diye yaptı.

Yoksa, yardım ve zafer, ancak yegâne galib ve yegâne hikmet sahibi olan Allah tarafındandır.”

(Bir de, Allah’ın bu imdadı) küfredenlerden ileri gelenlerin bir kısmını bölmek, öldürmek veya esir etmek veya onları perişan ve helâk etmek ve böylece maksatlarına eremeden elleri boş döndürmek içindi.”

“(Ey Resûlüm! Kulların) iş(lerin)den hiçbir şey sana ait değildir.[3204]

(Allah) ya onların tevbesini kabul eder, yahut onları zalim oldukları için azaba uğratır?”

“Göklerde ne var, yerde ne varsa, hepsi Allah’ındır.

O, kimi dilerse yarlıgar, kimi dilerse azaba uğratır.

Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.”

“Allah’a ve Resûle itaat ediniz ki, rahmete kavuşturulasınız.”

“Rabbinizin mağfiretine, ve takva sahipleri için hazırlanmış olan, göklerle yer enindeki Cennete koşuşunuz!”

“Onlar (o takva sahipleri) ki, bollukta ve darlıkta infak edenler, kızdıkları zaman öfkelerini yutan (yenen)ler, insanların kusurlarını affedip geçenlerdir.

Allah iyilik edenleri sever.”

“Onlar ki, bir kabahat yaptıkları veya nefislerine zulmettikleri zaman, Allah’ı anarak hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenlerdir.

Günahları, Allah’tan başka kim bağışlayabilir?

Hem onlar ki, işledikleri günah üzerinde, bilip dururlarken, ısrar da etmeyenlerdir.”

“İşte onlar ki, kendilerinin mükâfatı, Rablerinden gelecek bir bağışlama ve altından ırmaklar akan Cennetlerdir ki, orada temelli kalıcıdırlar.

Böyle yapanların mükâfatı ne güzeldir!”

“Sizden önce, birçok vak’alar, şeriatlar gelmiş geçmiştir.

Onun için, yeryüzünde gezin, dolaşın da (Âd, Semûd, Lût, Medyen kavmi gibi şirke sapmış), peygamberleri yalanlamış olanların âkıbetleri ne olmuş bir görün!”

“Bu, bütün insanlara bir beyan, Allah’ın buyruklarını yerine getirenler, yasakladıklarından da geri duranlar için bir hidayet ve bir öğüttür!”

“Ey mü’minler! (Uğradığınız musibetlerden dolayı) gevşemeyiniz! Ümitsizliğe düşmeyiniz! Mahzun da olmayınız!

Sizler (Peygamberimi ve onun Benim tarafımdan size getirip tebliğ ettiğini doğrulayan) mü’minler iseniz, (düşmanlarınıza) üstünsünüzdür!”

“Eğer size (Uhud’da bir yara değmiş bulunuyorsa, Bedir savaşında) o kavme (müşriklere) de o kadar yara değmiştir.

O günler (öyle günlerdir) ki, biz onları insanlar arasında (gâh lehlerinde, gâh aleyhlerinde olmak üzere) döndürür dururuz.

Bu da, Allah’ın Ezeldeki ilmini iman edenlere açıklaması, içinizden şehitler edinmesi, mü’minleri tertemiz yapması, kâfirleri de murdar ölümle helâk etmesi içindir.

Allah zalimleri sevmez.”

“Yoksa, siz Allah içinizden savaşanları (savaşmayanları) belli etmeden, sebat edenleri (sebat etmeyenleri) belli etmeden, Cennete girivereceğinizi

mi sandınız?”

“Andolsun ki; siz, ölümle karşılaşmadan önce, onu arzulamıştınız.

İşte, onu gördünüz de!

Fakat, siz (seyirciler gibi) bakıyordunuz!”

“‘Muhammed öldürüldü!’ şâyiası üzerine bozguna uğrayıp düşmanlarınızdan kaçtınız!)

Muhammed, bir resûlden başka (birşey) değildir.

Ondan önce de, nice resûller gelmiş geçmiştir.

Şimdi, o ölür ya da öldürülürse, ökçelerinizin üzerinde gerisin geri mi döneceksiniz?!

Kim böyle iki ökçesi üzerinde ardına dönerse, elbette, Allah’a hiçbir şeyle zarar vermiş olmaz!

Allah şükür ve sebat edenlere mükâfat verecektir.”

“Allah’ın izni olmadıkça, hiçbir kimseye ölme yoktur!

O, kararlaştırılmış bir yazıdır.

Kim (ahiret sevabını istemez) dünya menfaatini isterse, kendisine ondan veririz. (Onun ahiret nasibi olmaz!)

Kim de ahiret sevabını isterse, (dünyadaki rızkıyla birlikte) ona da ondan veririz.

Biz şükredenleri (Allah’ın buyruklarını yerine getirenleri, yasakladıklarından da sakınanları) mükâfatlandıracağız.”

“Nice peygamber(ler geldi geçti ki) onların yanlarında Allah adamlarından birçokları bulunup savaştılar da, Allah yolunda başlarına gelen (belâ)dan dolayı ne gevşeklik, ne de zaaf gösterdiler.

Onlar düşmana boyun da eğmediler.

Hiç şüphesiz, Allah sabır ve sebat edenleri sever.

İşte, onların sözleri de:

‘Ey Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla! Cihad meydanında ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler cemaatına karşı bize yardım et!’ demelerinden başka birşey değildi.

(Peygamberleri şehit edildiği halde, onlar, sizin yaptığınız gibi yapmadılar.)”

“Nihayet, Allah da onlara hem dünya nimetini, hem de ahiretin güzel (istihkaklarından fazla olan) sevabını verdi.

Allah iyi hareket edenleri sever.”

“Ey iman edenler! Eğer siz küfür ve inkâr edenlere itaat edecek olursanız, sizi ökçelerinizin üstünde (gerisin geri küfre) çevirirler de, (dünyada da, ahirette de) büyük zarara uğrayanların haline dönersiniz!”

“Hayır! Sizin Mevlânız, yardımcınız Allah’tır!

O, yardım edenlerin, edeceklerin en hayırlısıdır.”

“Hakkında Allah’ın hiçbir hüccet (delil) indirmediği şeyleri ona eş tanıdıklarından dolayı küfredenlerin kalbine şiddetli bir korku salacağız.

Onların yurtları ateştir!

Zalimlerin dönüp varacağı yer, ne kötüdür!”

“Andolsun ki; Allah’ın size olan va’di -O’nun izniyle onları (düşmanları) kolayca öldüregeldiğiniz, hatta sevmekte olduğunuz (zaferi) de size gösterdiği zamana kadar- yerine gelmişti.

Sonra, siz isyan ettiniz, verilen emir hakkında çekiştiniz, yılgınlık gösterdiniz!

İçinizden kimi dünyayı istiyor, kimi ahireti diliyordu.

Sonra, Allah size ibtilâ vermek için, onları (düşmanları) geri çevirdi.

(Bununla beraber), sizi muhakkak bağışladı da.

Zaten, Allah mü’minler hakkında bol lutuf ve inayet sahibidir.”

“O zaman, siz (harp meydanından) boyuna uzaklaşıyor, kimseye dönüp bakmıyordunuz!

Resûlullah ise, arkanızdan sizi çağırıp duruyordu!

Bunun üzerine, Allah sizi keder üzerine kederle cezalandırdı ki, ne elinizden giden (zafer)e, ne de başınıza gelen musibete mahzun olmayasınız.

Allah bütün yaptıklarınızdan, yapacaklarınızdan haberdardır.”

“Sonra (Allah) o kaderin arkasından üzerinize öyle bir uyku indirdi ki, o, içinizden bir zümreyi örtüp bürüyordu.

Bir zümre de canlarının sevdasına düşmüştü. Allah’a karşı, haksız yere, Cahiliye zannı gibi kötü zanlarda bulunuyor ve ‘Bu işten bize ne var?’

diyorlardı.

De ki: ‘Bütün iş, Allah’ındır!’

Onlar, sana açmayacaklarını içlerinde saklıyorlar, ‘Bize o va’dolunan işten bir pay olsaydı, burada öldürülmezdik!’ diyorlardı.

Onlara şöyle de: ‘Siz Uhud’a çıkmayıp da evlerinizde oturmuş olsaydınız bile, öldürülmeleri üzerlerine yazılmış, takdir edilmiş olanlar, yine muhakkak vurulup düşecekleri yerlere çıkıp gidecekti (öldürüleceklerdi).’

Allah bunu göğüslerinizdekini yoklamak ve kalblerinizdekini temizlemek için yaptı.

Allah sinelerde saklanan herşeyi bilendir.”

“Şüphe yok ki, iki ordu karşılaştığı gün, içinizden geri dönenler var ya, onları irtikap ettikleri bazı şeyler yüzünden ancak şeytan kaydırmak istedi.

Andolsun ki; Allah, yine, onları affetti.

Çünkü Allah çok yarlıgayıcıdır, cezalandırmakta acele edici değildir.”

“Ey iman edenler! Siz o küfredip de yeryüzünde seyahat ve seferde yahut gazâda bulundukları zaman ölen kardeşleri hakkında ‘Bizim yanımızda olsalardı, ölmezler, öldürülmezlerdi!’ diyenler gibi olmayınız!

Allah bunu onların yüreklerinde bir hasret kalması için yaptı.

Allah hem diriltir, hem öldürür.

Allah ne yaparsanız hakkıyla görendir.”

“Andolsun ki; eğer Allah yolunda ölür veya öldürülürseniz, Allah’ın bir yarlıgaması ve esirgemesi, onların toplayacakları bütün şeylerden (dünyalıklardan) muhakkak daha hayırlıdır.”

“Andolsun ki; ölseniz de, öldürülseniz de, muhakkak hepiniz Allah’ın huzurunda toplanacaksınız!”

“(Müslümanlar, başından dağıldıktan sonra dönüp yanına geldikleri zaman) sen Allah’tan gelen bir esirgeme sayesindedir ki, onlara yumuşak davrandın,

Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar etrafından herhalde dağılır giderlerdi.

Artık sen onları bağışla. Allah’tan da, günahlarının bağışlanmasını iste.

İş hususunda da onlarla müşavere et!

Bir kere de azmettin mi, artık Allah dayan!

Çünkü Allah kendisine dayananları sever.”

“Allah size yardım ederse, artık sizi yenecek yoktur!

Şayet sizi yardımsız bırakırsa, O’ndan sonra, size yardım edebilecek kim var?

Mü’minler ancak Allah’a güvensin, dayansınlar?”

“Allah’ın rızasını tâbi olan kimse, Allah’ın hışmına uğrayan ve durağı Cehennem olan adam gibi midir?

O, ne kötü dönüş yeridir!”

“Onlar (Allah’ın rızasına tâbi olanlar) ise, Allah katında derece derecedir.

Allah, (kim) ne yaparlarsa, hakkıyla görendir.”

“Andolsun ki; mü’minler daha önce apaçık ve kesin bir sapkınlık içinde bulunuyorlarken, Allah, içlerinden ve kendilerinden, onlara âyetlerini okur, onları tertemiz yapar, onlara Kitab ve hikmeti öğretir bir resûl göndermiş olduğu için, büyük bir lutufta bulunmuştur.”

“Sizin (Bedir’de) iki katını onların başlarına getirdiğiniz bir bela (Uhud’da) kendinize çatmış olduğu için mi ‘Bu nereden geldi?’ dediniz!

De ki: ‘O, kendi katınızdandır!’

Şüphesiz ki, Allah herşeye hakkıyla kâdirdir.”

“İki ordunun karşılaştığı gün size gelen musibet, Allah’ın emriyle idi.

Bu da, Allah’ın mü’minleri, ayırd etmesi, münafık olanları da açığa vurması içindi.

Berikilere: ‘Geliniz, Allah yolunda muharebe ediniz! Yahut, hiç olmazsa, düşmanın kendinize ve ailelerinize saldırmasını önleyiniz!’ denildi de:

‘Biz muharebe etmeyi bilseydik, elbette ki arkanızdan gelirdik!’ dediler.

Onlar, o gün, imandan ziyade küfre yakındılar.

Kalblerinde olmayanı, ağızlarıyla söylüyorlardı.

Onlar ne gizlerlerse, Allah çok iyi bilendir.”

“Kendileri (evlerinde) oturarak, kardeşleri için ‘Eğer bizi dinleselerdi, ölmeyeceklerdi!’ diyen o adamlara de ki:

‘Öyleyse, kendi nefislerinizden ölümü geri çeviriniz! Eğer doğru söyleyici (kimse)ler iseniz?’

“Allah yolunda öldürülenleri, sakın ölüler sanma!

Bilakis, onlar Rableri katında diridirler!”

“(Öyle ki, Allah’ın) lutuf ve inayetinden kendilerine verdiği şeylerle hepsi de şâd olarak (Cennet nimetleriyle) rızıklanırlar!

Arkalarından henüz onlara katılamayanlar hakkında da:

‘Onlara hiçbir korku yoktur! Onlar mahzun da olacak değillerdir!’ diye müjde vermek isterler.”

“Onlar, Allah’tan (gelen) bir nimetle, (hatta) daha fazlasıyla ve Allah’ın mü’minlere olan mükâfatını zayi etmeyeceği müjdesiyle de sevinirler.”

“Kendilerine yara isabet ettikten sonra, yine Allah’ın ve Resûlünün davetine icabet edenler, hele içlerinden iyilik yapanlar ve fenalıktan sakınanlar için, pek büyük mükâfat vardır.”

“Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine ‘(Düşmanınız olan) insanlar size karşı ordu hazırladılar! O halde onlardan korkun!’ dedi de, bu söz onların imanını arttırdı ve ‘Allah bize yeter! O ne güzel Vekîl’dir!’ dediler.”

“Bunun üzerine, kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan, Allah’tan bir nimet ve fazl ile (Hamrâü’l-Esed’den) geri dönüp (Medine’ye) geldiler.

Bu sûretle, Allah’ın rızasına da uymuş bulundular.

Allah çok büyük lutuf ve inayet sahibidir.”

“(Size o haberi getiren adam) mutlaka (sizi) kendi dostlarından korkutmakta olan o şeytandır.

Öyleyse, siz onlardan korkmayın, Benden korkun -eğer mü’minler iseniz!”

“O küfre koşuşanlar seni tasalandırmasın! Çünkü onlar Allah’a hiçbir şeyle zarar veremezler.

Allah onlara ahirette hiçbir nasip vermemeyi irade eder. Onlar için pek büyük bir azap vardır.”

“İmanı bırakıp küfrü satın alan onlar, Allah’a hiçbir şeyle zarar veremezler. Onlar için pek acıklı bir azap vardır.”

“O küfredenler, kendilerine zaman (ve meydan) vermemizi nefisleri için asla hayırlı sanmasın!

Onlara fırsat verişimiz ancak günahlarını arttırmaları içindir!

Onlara hor ve hakîr edici bir azap vardır."

"Allah halis mü'minleri üzerinde bulunduğunuz şu halde bırakacak değildir.

Nihayet, murdarı temizden ayıracaktır.

Bununla birlikte, Allah size gaybı da bildirecek değildir.

Fakat, Allah resûllerinden kimi dilerse, seçer. (Gaybı ona bildirir.)

Onun için, siz, Allah'a ve resûllerine iman ediniz!

Eğer iman eder ve günahlarınızdan sakınırsanız, size de pek büyük mükâfat vardır."[3205]

İslâmî Hükümlere Göre Yapılan İlk Miras Taksimi

Cabir b. Abdullah der ki:

"Sa'd b. Rebi', Uhud'da şehit oldu.

Resûlullah Aleyhisselâm Medine'ye döndü, sonra Hamrâü'l-Esed'e gitti.[3206]

O sırada, Sa'd b. Rebi'in kardeşi gelip Sa'd'ın mirasını aldı.

Sa'd b. Rebi'in iki kız çocuğu vardı. Zevcesi[3207] de, hamile idi.

Müslümanlar, Cahiliye devrinde olduğu şekilde, birbirlerinden miras alırlardı.

Sa'd b. Rebi' şehit olduğu zaman, miras âyeti daha inmemişti.[3208]

Sa'd b. Rebi'in zevcesi, iki kızı ile birlikte Peygamber Aleyhisselâmın yanına geldi ve:

'Yâ Rasûlallah! Şuncağızlar, Sa'd b. Rebi'in kızlarıdır. Babaları senin yanında Uhud günü çarpışırken şehit oldu.

Kızların amcası gelip bütün mallarını aldı, şuncağızlara hiçbir mal bırakmadı. Bilirsin ki, malları olmadıkça, hiçbir zaman evlenemezler!' dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

'Her halde, Allah bu hususta hükmünü verir' buyurdu.

Bunun üzerine, Yüce Allah, Peygamber Aleyhisselâma miras âyetini indirdi[3209] ve orada şöyle buyurdu:

“Allah size miras hükümlerini şöyle tavsiye ve emr eder:

Çocuklarınız hakkındaki hüküm:

Çocuklardan erkeğe, iki dişi payı kadar vardır.

Eğer çocuklar, hepsi dişi olmak üzere ikiden çok iseler, ölünün bıraktığı malın üçte ikisi onlarındır.

Dişi tek ise, o zaman, malın yarısı onundur.

Ölünün bir tek çocuğu varsa, ölünün ana ve babasından her birine terikenin altıda biri verilir.

Fakat, çocuğu yoksa, ölüye yalnız ana ve babası varis oluyorsa, terikenin üçte biri anasınındır, geri kalan da babasının hakkıdır.

Eğer ölenin erkek, dişi kardeşleri varsa, annesinin hissesi altıda birdir.

Bu hükümler, ölünün borcu ödendikten ve yaptığı vasiyeti yerine getirildikten sonradır.

Siz, babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin fayda bakımından size daha yakın olduğunu bilmezsiniz.

Bu hükümler, bu hisseler, Allah’tan birer farîzadır.

Şüphesiz ki, Allah herşeyi bilen ve yerli yerince hükmedendir.”[3210]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sa’d b. Rebi’in zevcesini ve Sa’d b. Rebi’in kardeşini çağırttı.[3211]

Sa’d b. Rebi’in kardeşi Belharis b. Hazrecler arasında bulunuyordu.

Kendisi, çok yorgun bir halde Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi.[3212]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

“Sa’d’ın iki kızına malın üçte ikisini, kızların annesine de sekizde birini ver!

Geri kalanı da senindir!” buyurdu.[3213]

Amre Hatun kendisini tutamadı, yüksek sesle “Allahuekber!” diyerek tekbir getirdi.

Mescidde bulunanlar, onun tekbirini işittiler.[3214]

İslâm’da ilahî hükümlere göre ilk miras taksimi, Sa’d b. Rebi’in veresesi arasında böylece yapılmıştır.[3215]

2590 İbn İshak, İbn Hişam, 3/63.

2591 İbn İshak, İbn Hişam, 3/63, Belâzurî, Ensâb, 1/311, İbn Seyyid, 2/3, İbn Kesîr, Bidâye, 4/9, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 23, Kastallânî, Mevâhib, 1/119.

2592 İbn İshak, İbn Hişam, 3/63.

2593 İbn İshak, İbn Hişam, 3/63, Vâkıdî, Megâzî, 1/199, İbn Sa’d, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/204, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 132, İbn Kesîr, Bidâye, 4/9, İbn Esîr, Kâmil, 2/148.

2594 Vâkıdî, Megâzî, 1/199, İbn Sa’d, 2/36, Belâzurî, Ensâb, 1/311, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/201, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 132, İbn Kesîr, Bidâye, 4/9, Kastallânî, Mevâhib, 1/199.

2595 Yâkût, 1/108.

2596 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Taberî, Târîh, 3/9-10, Beyhakî, Delâil, 3/201, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 134, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10, Kastallânî, Mevâhib, 1/199.

2597 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Vâkıdî, Megâzî, 1/199, Belâzurî, Ensâb, 1/312, Taberî, Târîh, 3/10, Beyhakî, Delâil, 3/224, İbn Esîr, Kâmil, 2/148, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 134, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.

2598 Vâkıdî, Megâzî, 1/199, Belâzurî, Ensâb, 1/312.

2599 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Taberî, Târîh, 3/10, İbn Esîr, Kâmil, 2/148, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 134, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10, Kastallânî, Mevâhib, 1/119, Diyarbekrî, 1/419.

2600 Vâkıdî, Megâzî, 1/199, Diyarbekrî, 1/419.

2601 Vâkıdî, Megâzî, 1/199-200.

2602 Vâkıdî, Megâzî, 1/200, İbn Sa’d, 2/37.

2603 Vâkıdî, Megâzî, 1/200.

2604 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Taberî, Târîh, 3/10, Beyhakî, Delâil, 3/224, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 134-135, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.

2605 Vâkıdî, Megâzî, 1/200, İbn Sa’d, 2/37, İbn Seyyid, 2/2, Kastallânî, Mevâhib, 1/120, Diyarbekrî, 1/419.

2606 Vâkıdî, Megâzî, 1/200, İbn Sa’d, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/312, İbn Seyyid, 2/2, Diyarbekrî, 1/419.

2607 İbn İshak, 3/64, Vâkıdî, Megâzî, 1/200, İbn Sa’d, 2/37, Beyhakî, Delâil, 3/225, İbn Seyyid, 2/2, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10, Kastallânî, Mevâhib, 1/120, Diyarbekrî, 1/419.

2608 Enfâl: 36.

2609 İbn İshak, İbn Hişam, 3/64, Taberî, Târîh, 3/10, Beyhakî, Delâil, 3/225, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Seyyid, 2/2, Zehebî, Târîh, s. 135, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10, Diyarbekrî, 1/419.

2610 Vâkıdî, Megâzî, 1/201, Belâzurî, Ensâb, 1/312, İbn Esîr, Kâmil, 2/149.

2611 İbn İshak, İbn Hişam, 3/65, Taberî, Târîh, 3/10, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.

2612 Vâkıdî, Megâzî, 1/201.

2613 İbn İshak, İbn Hişam, 3/65, Taberî, Târîh, 3/10, İbn Seyyid, 2/3, Zehebî, Târîh, s. 135, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.

2614 Vâkıdî, Megâzî, 1/201.

2615 İbn İshak, İbn Hişam, 3/65, Taberî, Târîh, 3/10, Zehebî, Târîh, s. 135, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.

2616 Belâzurî, Ensâb, 1/312.

2617 İbn İshak, İbn Hişam, 3/65, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Seyyid, 2/3, Zehebî, Târîh, s. 135, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2618 İbn İshak, İbn Hişam, 3/66, Taberî, Târîh, 3/10, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2619 İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2620 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/205-206, Belâzurî, Ensâb, 1/282, 313, Fütûh, 1/2-3, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.
2621 Vâkıdî, Megâzî, 1/205, Belâzurî, Ensâb, 1/313.
2622 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 11/206, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.
2623 Vâkıdî, Megâzî, 1/206.
2624 İbn Sa’d, 2/37.
2625 Vâkıdî, Megâzî, 1/203, İbn Sa’d, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/3, 313, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Esîr, Kâmil, 2/151, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Kastallânî, Mevâhib, 1/121, Diyarbekrî, 1/422.
2626 Vâkıdî, Megâzî, 1/203-204.
2627 İbn İshak, İbn Hişam, 3/66, Yakubî, 2/47, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24.
2628 İbn İshak, İbn Hişam, 3/66, Taberî, Târîh, 3/10, Zehebî, Târîh, s. 135-136, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11, Diyarbekrî, 1/419.
2629 Vâkıdî, Megâzî, 1/203.
2630 İbn İshak, İbn Hişam, 3/66, Vâkıdî, Megâzî, 1/202-2, Belâzurî, Ensâb, 1/312-313, Taberî, Târîh, 3/10, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2631 Vâkıdî, Megâzî, 1/202-203.
2632 İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2633 İbn Sa’d, 2/37, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Kastallânî, Mevâhib, 1/121, Diyarbekrî, 1/422.
2634 Vâkıdî, Megâzî, 1/206, Belâzurî, Ensâb, 1/323, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Diyarbekrî, 1/420.
2635 Vâkıdî, Megâzî, 1/202, İbn Sa’d, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/313, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, Diyarbekrî, 1/420.
2636 Belâzurî, Ensâb, 1/313, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24.
2637 Vâkıdî, Megâzî, 1/202, İbn Sa’d, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/313, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, Diyarbekrî, 1/420.
2638 Vâkıdî, Megâzî, 1/203.
2639 İbn İshak, İbn Hişam, 3/134, Vâkıdî, Megâzî, 1/203, İbn Sa’d, 2/40, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Kesîr, Bidâye, 4/12.
2640 İbn Sa’d, 4/31, İbn Abdilberr, 2/812, Zehebî, Siyer, 2/72.
2641 İbn Sa’d, 2/37, İbn Seyyid, 2/2-3.
2642 Vâkıdî, Megâzî, 1/203-204.
2643 Vâkıdî, Megâzî, 1/204, Belâzurî, Ensâb, 1/313.
2644 Belâzurî, Ensâb, 1/313-314.
2645 Vâkıdî, Megâzî, 1/204, Belâzurî, Ensâb, 1/314, Diyarbekrî, 1/420, Halebî, 2/489.
2646 Vâkıdî, Megâzî, 1/204, İbn Sa’d, 2/37.
2647 Aynı kaynaklar.
2648 Diyarbekrî, 1/420.
2649 Vâkıdî, Megâzî, 2/206.
2650 Ezrakî, 2/272, Halebî, 2/490.

2651 Vâkıdî, Megâzî, 1/206.
2652 Ezrakî, 2/273, Halebî, 2/490.
2653 Vâkıdî, Megâzî, 1/206.
2654 Vâkıdî, Megâzî, 1/206, Ezrakî, 2/272.
2655 Vâkıdî, Megâzî, 1/206.
2656 Vâkıdî, Megâzî, 2/206, Ezrakî, 2/273, Halebî, 2/490.
2657 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/173.
2658 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Taberî, Târîh, 3/10, Beyhakî, Delâil, 3/225, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/3, İbn Kesîr, Bidâye, 4/10.
2659 Vâkıdî, Megâzî, 1/208, İbn Sa'd, 2/37, Belâzurî, Ensâb, 1/314.
2660 Vâkıdî, Megâzî, 1/206-207, Diyarbekrî, 1/421.
2661 Vâkıdî, Megâzî, 1/208, İbn Sa'd, 2/37-38.
2662 İbn İshak, İbn Hişam, 3/66-67, Vâkıdî, Megâzî, 1/208-209, İbn Sa'd, 2/38, Belâzurî, Ensâb, 1/314, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/225-226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/3, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2663 Vâkıdî, Megâzî, 1/209, İbn Sa'd, 2/37-38, Ahmed b. Hanbel, 1/271, Belâzurî, Ensâb, 1/314.
2664 Vâkıdî, Megâzî, 1/209, İbn Sa'd, 2/38, Belâzurî, Ensâb, 1/314.
2665 Zührî, Megâzî, s. 76, Vâkıdî, Megâzî, 1/209, Abdurrezzak, 5/363, İbn Sa'd, 2/38, Ahmed b. Hanbel, 1/271.
2666 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Vâkıdî, Megâzî, 1/209, İbn Seyyid, 2/3.
2667 Buhâri, Sahîh, 5/39, Dârimî, 2/54-55.
2668 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Vâkıdî, Megâzî, 1/209, İbn Sa'd, 2/38, Taberî, Târîh, 3/11.
2669 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/3.
2670 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Dârimî, 2/55, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/26, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/3.
2671 Vâkıdî, Megâzî, 1/210.
2672 Vâkıdî, Megâzî, 1/210, İbn Kesîr, Bidâye, 4/12.
2673 Vâkıdî, Megâzî, 1/210, Abdurrezzak, 5/363, İbn Kesîr, Bidâye, 4/12.
2674 Vâkıdî, Megâzî, 1/209.
2675 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Taberî, Târîh, 3/11.
2676 İbn Sa'd, 2/45, Ahmed b. Hanbel, 3/351, Dârimî, 2/55.
2677 Vâkıdî, Megâzî, 1/210.
2678 Vâkıdî, Megâzî, 1/211, Belâzurî, Ensâb, 1/315, Taberî, Târîh, 3/11, İbn Kesîr, Bidâye, 4/12.
2679 Vâkıdî, Megâzî, 1/211, İbn Abdilberr, 4/1504-1505, Taberî, Târîh, 3/11, İbn Kesîr, Bidâye, 4/12.
2680 Vâkıdî, Megâzî, 1/211-212, Belâzurî, Ensâb, 1/315.
2681 Vâkıdî, Megâzî, 1/213.
2682 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67.
2683 Vâkıdî, Megâzî, 1/213, İbn Sa'd, 2/38, İbn Seyyid, 2/8.
2684 İbn Sa'd, 2/38.
2685 Vâkıdî, Megâzî, 1/213, 214, İbn Sa'd, 2/38.
2686 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67-68, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/226.
2687 Taberî, Târîh, 3/11.

2688 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Taberî, Târîh, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13.
2689 Taberî, Târîh, 3/11, İbn Esîr, Kâmil, 2/10.
2690 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn İshak, İbn Hişam, 3/67-68, Vâkıdî, Megâzî, 1/214, Abdurrezzak, 5/355, İbn Sa'd, 2/38, Dârimî, 2/55, Taberî, Târîh, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, Zehebî, Târîh, s. 133, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13.
2691 Zührî, Megâzî, s. 77, Abdurrezzak, 5/365.
2692 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Dârimî, 2/55, Taberî, Târîh, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Kastallânî, Mevâhib, 1/120.
2693 Vâkıdî, Megâzî, 1/214, İbn Sa'd, 2/38, Zehebî, Târîh, s. 133, Kastallânî, Mevâhib, 1/120.
2694 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Vâkıdî, Megâzî, 1/214, Abdurrezzak, 5/365, İbn Sa'd, 2/38, Dârimî, 2/55, Taberî, Târîh, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, Zehebî, Târîh, s. 133, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24.
2695 Vâkıdî, Megâzî, 1/214, İbn Sa'd, 2/68.
2696 Vâkıdî, Megâzî, 1/214, İbn Sa'd, 2/38, Belâzurî, Ensâb, 1/315.
2697 Vâkıdî, Megâzî, 1/214, İbn Seyyid, 2/4, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
2698 İbn İshak, İbn Hişam, 3/67, Beyhakî, Delâil, 3/226, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13.
2699 İbn İshak, İbn Hişam, 3/96, Vâkıdî, Megâzî, 1/264, Beyhakî, Sünen, 9/24.
2700 Vâkıdî, Megâzî, 1/264.
2701 İbn İshak, İbn Hişam, 3/96, Vâkıdî, Megâzî, 1/264, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/28, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
2702 Vâkıdî, Megâzî, 1/264.
2703 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208.
2704 Zehebî, Târîh, s. 176.
2705 İbn İshak, İbn Hişam, 3/96, Vâkıdî, Megâzî, 1/264, Beyhakî, Sünen, 9/24, Delâil, 3/246, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208, Zehebî, Târîh, s. 176, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
2706 İbn Hacer, İsâbe, 2/530.
2707 İbn İshak, İbn Hişam, 3/96, Vâkıdî, Megâzî, 1/264, Beyhakî, Sünen, 9/24, Delâil, 3/246, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208, Zehebî, Târîh, s. 176, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
2708 İbn Abdilberr, 3/1168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208.
2709 Vâkıdî, Megâzî, 1/264, İbn Abdilberr, 3/1168, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208.
2710 İbn Abdilberr, 3/1169, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208.
2711 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Vâkıdî, Megâzî, 1/199, İbn Sa'd, 2/39, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/4, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Kastallânî, Mevâhib, 1/121.
2712 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, İbn Sa'd, 2/39, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Yakubî, 2/47, Taberî, Târîh, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/208, 221, 226, Zehebî, Târîh, s. 133, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13.
2713 Vâkıdî, Megâzî, 1/215, İbn Sa'd, 2/38.
2714 Vâkıdî, Megâzî, 1/215, İbn Sa'd, 2/38-39, İbn Seyyid, 2/8, Zehebî, Târîh, s. 137, Semhûdî, 1/283, Kastallânî, Mevâhib, 1/121-122.
2715 Vâkıdî, Megâzî, 1/215, İbn Sa'd, 2/39.
2716 Vâkıdî, Megâzî, 1/215, İbn Sa'd, 2/39, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/12.
2717 Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Seyyid, 2/7.
2718 Buhârî, Târîh, c. 3, ks. 1, s. 34.
2719 Vâkıdî, Megâzî, 1/215, Semhûdî, 1/283.

2720 Vâkıdî, Megâzî, 1/216, İbn Sa’d, 2/39.
2721 İbn Sa’d, 2/39, Taberî, Târîh, 3/12-13.
2722 İbn İshak, İbn Hişam, 3/70, Vâkıdî, Megâzî, 1/216, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/12-13, İbn Kesîr, Bidâye, 4/15.
2723 İbn İshak, İbn Hişam, 3/70, Vâkıdî, Megâzî, 1/216, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 25.
2724 Vâkıdî, Megâzî, 1/216, Belâzurî, Ensâb, 1/316, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 25.
2725 Vâkıdî, Megâzî, 1/216, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 25.
2726 Vâkıdî, Megâzî, 1/216.
2727 İbn Seyyid, 2/7.
2728 İbn İshak, İbn Hişam, 3/70.
2729 Hâkim, 3/563.
2730 Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu’l-ummâl (Müsned hâşiyesi), 4/117.
2731 Vâkıdî, Megâzî, 1/216, 217, Diyarbekrî, 1/475-476.
2732 İbn Hacer, İsâbe, 1/482.
2733 Vâkıdî, Megâzî, 1/219.
2734 Vâkıdî, Megâzî, 1/219, İbn Sa’d, 2/39, Belâzurî, Ensâb, 1/315.
2735 Vâkıdî, Megâzî, 1/219.
2736 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Taberî, Târîh, 3/12, İbn Seyyid, 2/4, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14.
2737 Vâkıdî, Megâzî, 1/219.
2738 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Vâkıdî, Megâzî, 1/219, Belâzurî, Ensâb, 1/315, İbn Seyyid, 2/4, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14, Halebî, 2/494.
2739 Vâkıdî, Megâzî, 1/219.
2740 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Vâkıdî, Megâzî, 1/219, İbn Seyyid, 2/4, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14.
2741 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, Abdurrezzak, 5/365, Beyhakî, Delâil, 3/220, İbn Esîr, Kâmil, 2/150, İbn Seyyid, 2/4, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24, Semhûdî, 1/284.
2742 İbn Sa’d, 2/39, Belâzurî, Ensâb, 1/315, Taberî, Târîh, 3/12, Beyhakî, Sünen, 9/31, Delâil, 3/221.
2743 İbn Sa’d, 2/39, Taberî, Tefsîr, 4/73, Beyhakî, Delâil, 3/221, İbn Esîr, Kâmil, 2/151, İbn Kesîr, Bidâye, 4/13, Semhûdî, 1/284.
2744 İbn İshak, İbn Hişam, 3/112, Taberî, Tefsîr, 4/73, Beyhakî, Delâil, 3/221, İbn Seyyid, 2/4, Zehebî, Târîh, s. 133.
2745 Vâkıdî, Megâzî, 1/219, İbn Seyyid, 2/4, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14.
2746 İbn İshak, İbn Hişam, 3/125, Vâkıdî, Megâzî, 1/167-168, Taberî, Tefsîr, 4/167-168.
2747 Âl-i İmran: 166-167.
2748 İbn İshak, İbn Hişam, 3/68, İbn Seyyid, 2/4-5, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14.
2749 İbn İshak, İbn Hişam, 3/69, Taberî, Târîh, 3/13, İbn Esîr, Kâmil, 2/151, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14.
2750 İbn İshak, İbn Hişam, 3/69-70, Taberî, Târîh, 3/13, Beyhakî, Delâil, 3/227, İbn Esîr, Kâmil, 2/152, İbn Seyyid, 2/5, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Kesîr, Bidâye, 4/14-15.
2751 İbn Sa’d, 2/40, Ahmed b. Hanbel, 1/288, Hâkim, 2/296.
2752 İbn Sa’d, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/26, Ebu Davud, 3/51.
2753 Vâkıdî, Megâzî, 1/224, İbn Sa’d, 2/40.
2754 Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/26, Ebu Davud, 3/51-52.
2755 Vâkıdî, Megâzî, 1/224, İbn Sa’d, 2/40, Buhârî, Sahîh, 5/29.

2756 Buhârî, Sahîh, 5/29.
2757 Vâkıdî, Megâzî, 1/224, İbn Sa'd, 2/40, Buhârî, Sahîh, 5/29, Taberî, Târîh, 3/14.
2758 İbn Hazm, Cevâmi, s. 158, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 24-25.
2759 Vâkıdî, Megâzî, 1/224.
2760 Vâkıdî, Megâzî, 1/221.
2761 Diyarbekrî, 1/423.
2762 Taberî, Târîh, 3/14.
2763 Vâkıdî, Megâzî, 1/225, İbn Sa'd, 2/40.
2764 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Vâkıdî, Megâzî, 1/234, Belâzurî, Ensâb, 1/317, İbn Hazm, Cevâmi, s. 160.
2765 Vâkıdî, Megâzî, 1/259.
2766 İbn İshak, İbn Hişam, 3/94, Belâzurî, Ensâb, 1/325, Taberî, Târîh, 3/26, Zehebî, Târîh, s. 167.
2767 Belâzurî, Ensâb, 1/325.
2768 İbn İshak, İbn Hişam, 2/164, Vâkıdî, Megâzî, 1/262, Belâzurî, Ensâb, 1/325.
2769 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165, Ebu Nuaym, Delâil, 1/78, İbn Seyyid, 1/208.
2770 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165, Vâkıdî, Megâzî, 1/263, Belâzurî, Ensâb, 1/325, Ebu Nuaym, Delâil, 1/78, İbn Seyyid, 1/208, Zehebî, Târîh, s. 167.
2771 Vâkıdî, Megâzî, 1/263, Belâzurî, Ensâb, 1/325.
2772 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165, Vâkıdî, Megâzî, 1/263, Belâzurî, Ensâb, 1/325, Ebu Nuaym, Delâil, 1/78, İbn Seyyid, 1/208, Zehebî, Târîh, s. 167, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
2773 İbn İshak, İbn Hişam, 2/165, Vâkıdî, Megâzî, I/263, İbn Sa'd, 1/501, Ebu Nuaym, Delâil, 1/79, İbn Seyyid, 1/208, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
2774 İbn İshak, İbn Hişam, 3/94, Vâkıdî, Megâzî, 1/263, İbn Sa'd, 1/502, Ebu Nuaym, Delâil, 1/79, İbn Seyyid, 1/208, Zehebî, Târîh, s. 167, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
2775 İbn İshak, İbn Hişam, 3/129, Vâkıdî, Megâzî, 1/262.
2776 Ebu Davud, 3/20, Beyhakî, Sünen, 9/167, Delâil, 3/247-248, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/193.
2777 Buhârî, Sahîh, 3/206.
2778 Ebu Davud, 3/20, Beyhakî, Sünen, 9/167, Delâil, 3/247-248, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/193.
2779 Buhârî, Sahîh, 3/206.
2780 Vâkıdî, Megâzî, 1/262.
2781 Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2782 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2783 Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2784 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93.
2785 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2786 Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2787 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Zehebî, Târîh, s. 166.
2788 Vâkıdî, Megâzî, 1/223.
2789 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî 1/224, İbn Esîr, Kâmil, 2/163, Zehebî, Târîh, s. 166.
2790 Vâkıdî, Megâzî, 1/223-224.
2791 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/162.
2792 Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2793 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Zehebî, Târîh, s. 166.
2794 Taberî, Târîh, 3/26, İbn Esîr, Kâmil, 2/162.

2795 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî 1/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/162.
2796 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, İbn Esîr, Kâmil, 2/162, Zehebî, Târîh, s. 166.
2797 Vâkıdî, Megâzî, 1/263.
2798 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî 1/263, İbn Esîr, Kâmil, 2/162.
2799 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93-94, Zehebî, Târîh, s. 166.
2800 Vâkıdî, Megâzî, 1/264.
2801 İbn İshak, İbn Hişam, 3/94, Taberî, Târîh, 3/26.
2802 Vâkıdî, Megâzî, 1/264.
2803 İbn Esîr, Kâmil, 2/162.
2804 Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Ebu Nuaym, Delâil, 2/485, Diyarbekrî, 1/427.
2805 Süheylî, 5/463.
2806 Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Hâkim, 3/204, Ebu Nuaym, Delâil, 2/485.
2807 Vâkıdî, 1/273, Ebu Nuaym, Delâil, 2/485, Diyarbekrî, 1/427-428.
2808 Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Diyarbekrî, 1/428.
2809 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/233, Belâzurî, Ensâb, 1/322, Taberî, Târîh, 3/26, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/16, İbn Seyyid, 2/16, Zehebî, Târîh, s. 166.
2810 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/233, Belâzurî, Ensâb, 1/322, Taberî, Târîh, 3/26, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/16, İbn Seyyid, 2/16.
2811 Vâkıdî, Megâzî, 1/233, Belâzurî, Ensâb, 1/322, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/17, İbn Seyyid, 2/16.
2812 Vâkıdî, Megâzî, 1/233-234.
2813 İbn İshak, İbn Hişam, 3/93, Vâkıdî, Megâzî, 1/233-234, Belâzurî, Ensâb, 1/322, Taberî, Târîh, 3/26, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/16-17, İbn Seyyid, 2/16.
2814 Taberî, Târîh, 3/11.
2815 İbn İshak, İbn Hişam, 3/70, Vâkıdî, Megâzî, 1/220, İbn Sa'd, 2/40, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Taberî, Târîh, 3/13, Beyhakî, Delâil, 3/220, İbn Esîr, Kâmil, 2/151-152, İbn Seyyid, 2/7, Zehebî, Târîh, s. 136, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 25.
2816 Vâkıdî, Megâzî, 1/239, İbn Sa'd, 2/40, Belâzurî, Ensâb, 1/316-317.
2817 Vâkıdî, Megâzî, 1/239, İbn Sa'd, 2/42.
2818 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Esîr, Kâmil, 2/152, İbn Seyyid, 2/9.
2819 Vâkıdî, Megâzî, 1/221.
2820 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Vâkıdî, Megâzî, 1/221, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Seyyid, 2/9.
2821 Vâkıdî, Megâzî, 1/221.
2822 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Esîr, Kâmil, 2/152, İbn Seyyid, 2/9.
2823 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Esîr, Kâmil, 2/152, İbn Seyyid, 2/9.
2824 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Esîr, Kâmil, 2/152, İbn Seyyid, 2/9.
2825 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/205-206, Belâzurî, Ensâb, 1/282, 313, Fütûh, 1/2-3, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/11.
2826 Vâkıdî, Megâzî, 1/205, Belâzurî, Ensâb, 1/313.
2827 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, Vâkıdî, Megâzî, 1/206, İbn Esîr, Kâmil, 2/149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.
2828 Vâkıdî, Megâzî, 1/206.
2829 İbn Sa'd, 2/37.
2830 Vâkıdî, Megâzî, 1/244, İbn Seyyid, 2/12.
2831 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/223, İbn Sa'd, 2/48, Belâzurî, Ensâb, 1/320, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Seyyid, 2/9, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.

2832 Vâkıdî, Megâzî, 1/223, İbn Sa'd, 2/40, Belâzurî, Ensâb, 1/320.
2833 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/223, İbn Sa'd, 2/40, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Seyyid, 2/9, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.
2834 İbn Sa'd, 2/40.
2835 Vâkıdî, Megâzî, 1/221-223, Belâzurî, Ensâb, 1/316, Halebî, 2/495-496.
2836 Taberî, Târîh, 3/16, İbn Esîr, Kâmil, 2/151.
2837 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Vâkıdî, Megâzî, 1/225, İbn Sa'd, 2/40, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Seyyid, 2/9.
2838 İbn Sa'd, 2/40.
2839 Vâkıdî, Megâzî, 1/225, İbn Sa'd, 2/41.
2840 Taberî, Târîh, 3/15.
2841 Vâkıdî, Megâzî, 1/226, İbn Sa'd, 2/41.
2842 Vâkıdî, Megâzî, 1/227, İbn Sa'd, 2/41.
2843 Vâkıdî, Megâzî, 1/227.
2844 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79.
2845 Vâkıdî, Megâzî, 1/228.
2846 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/228.
2847 Vâkıdî, Megâzî, 1/228, İbn Sa'd, 3/462.
2848 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79.
2849 Vâkıdî, Megâzî, 1/228.
2850 Vâkıdî, Megâzî, 1/228, Belâzurî, Ensâb, 1/55, Taberî, Târîh, 3/17.
2851 İbn Esîr, Kâmil, 2/154, İbn Seyyid, 2/11.
2852 Vâkıdî, Megâzî, 1/257, Belâzurî, Ensâb, 1/321, Halebî, 2/499.
2853 Beyhakî, Delâil, 3/227, Zehebî, Târîh, s. 138.
2854 Vâkıdî, Megâzî, 1/229.
2855 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, Taberî, Târîh, 3/16, İbn Seyyid, 2/9, Zehebî, Târîh, s. 138.
2856 İbn Sa'd, 3/556, Ahmed b. Hanbel, 3/123.
2857 İbn Sa'd, 3/556, Müslim, 4/1917.
2858 İbn Sa'd, 3/556, Ahmed b. Hanbel, 3/123.
2859 Taberî, Târîh, 3/15, Hâkim, 3/230, Beyhakî, Delâil, 3/233, Zehebî, Târîh, s. 137.
2860 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Taberî, Târîh, 3/15, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/96, İbn Seyyid, 2/9, İbn Kesîr, Bidâye, 4/15.
2861 Taberî, Târîh, 3/15, Hâkim, 3/230, Beyhakî, Delâil, 3/233, Zehebî, Târîh, s. 137.
2862 Zehebî, Siyer, 1/176.
2863 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, İbn Sa'd, 3/556, Ahmed b. Hanbel, 3/123, Taberî, Târîh, 3/15, Hâkim, 3/230, Beyhakî, Delâil, 3/233, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/96, İbn Seyyid, 2/9, Zehebî, Siyer, 1/176.
2864 İbn İshak, İbn Hişam, 3/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/259, Taberî, Târîh, 3/16, Beyhakî, Delâil, 3/234, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/96, İbn Seyyid, 2/9, Zehebî, Târîh, s. 137, İbn Kesîr, Bidâye, 4/15.
2865 İbn İshak, İbn Hişam, 3/72, 73, Taberî, Târîh, 3/15-16, Hâkim, 3/230-231, Beyhakî, Delâil, 3/233, İbn Seyyid, 2/9-10, Zehebî, Târîh, s. 137-138, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16-17.
2866 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, İbn Seyyid, 2/9, Zehebî, Siyer, 1/176-177, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16.
2867 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, İbn Kesîr, Bidâye, 4/16-17.
2868 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, İbn Seyyid, 2/10.
2869 Taberî, Târîh, 3/15, Hâkim, 3/231.

2870 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73.
2871 Hâkim, 3/231, Beyhakî, Delâil, 3/233.
2872 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, Taberî, Târîh, 3/15, Hâkim, 3/231, Beyhakî, Delâil, 3/233, İbn Seyyid, 2/10, Zehebî, Târîh, s. 137, İbn Kesîr, Bidâye, 4/17.
2873 İbn İshak, İbn Hişam, 3/73, İbn Kesîr, Bidâye, 4/17.
2874 Taberî, Târîh, 3/17, İbn Esîr, Kâmil, 2/154, Muhibbü't-Taberî, 2/227, Taberânî'den naklen Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl, 13/143-144.
2875 İbn İshak, İbn Hişam, 3/106, Taberî, Târîh, 3/17, İbn Esîr, Kâmil, 2/154, Muhibbü't-Taberî, 2/227, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl, 13/143-144.
2876 Vâkıdî, Megâzî, 1/261, İbn Abdilberr, 2/496, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/222.
2877 İbn Abdilberr, 3/879, Süheylî, 6/45, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 3/195, İbn Seyyid, 2/20, Zehebî, Târîh, s. 149, İbn Kesîr, Bidâye, 4/42, Kastallânî, Mevâhib, 1/125.
2878 Kastallânî, Mevâhib, 1/125, Diyarbekrî, 1/433.
2879 Ahmed b. Hanbel, 3/308, Buhârî, Sahîh, 5/30, Nesâî, 6/33, Beyhakî, Sünen, 9/43, Delâil, 3/243.
2880 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 6/226.
2881 Zehebî, Siyer, 1/183.
2882 İbn Abdilberr, 3/1169, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/208.
2883 İbn Sa'd, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/243, İbn Abdilberr, 1/373, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/53, Zehebî, Siyer, 1/131.
2884 İbn Sa'd, 3/12, Beyhakî, Delâil, 3/243.
2885 Taberî, Târîh, 3/16, Beyhakî, Delâil, 3/227, İbn Esîr, Kâmil, 2/153, Zehebî, Târîh, s. 138.
2886 İbn İshak, İbn Hişam, 3/74, 76, Taberî, Târîh, 3/18.
2887 İbn İshak, İbn Hişam, 3/82, Taberî, Târîh, 3/16, Beyhakî, Delâil, 3/227, İbn Seyyid, 2/11, İbn Kesîr, Bidâye, 4/22, Kastallânî, Mevâhib, 1/122.
2888 İbn İshak, İbn Hişam, 3/82, Vâkıdî, Megâzî, 1/229, Taberî, Târîh, 3/16-17, Beyhakî, Delâil, 3/228, İbn Seyyid, 2/11, Zehebî, Târîh, s. 144, İbn Kesîr, Bidâye, 4/22.
2889 İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/26.
2890 Vâkıdî, Megâzî, 1/239.
2891 Buhârî, Sahîh, 5/36, Beyhakî, Delâil, 3/242, Zehebî, Târîh, s. 146.
2892 İbn İshak, İbn Hişam, 3/76, Zehebî, Siyer, 1/129, İbn Kesîr, Bidâye, 4/18.
2893 Ahmed b. Hanbel, 5/501, Buhârî, Sahîh, 5/37, Beyhakî, Delâil, 3/242, Zehebî, Târîh, s. 146.
2894 İbn İshak, İbn Hişam, 3/76, Vâkıdî, Megâzî, 1/285, Ahmed b. Hanbel, 5/501, Belâzurî, Ensâb, 1/322, Taberî, Târîh, 3/18, İbn Esîr, Kâmil, 2/156, İbn Seyyid, 2/10, Zehebî, Siyer, 1/129, İbn Kesîr, Bidâye, 4/19.
2895 Ahmed b. Hanbel, 5/501, Buhârî, Sahîh, 5/37, Beyhakî, Delâil, 3/242, Zehebî, Târîh, s. 146, İbn Kesîr, Bidâye, 4/19.
2896 İbn İshak, İbn Hişam, 3/76, Taberî, Târîh, 3/18, İbn Esîr, Kâmil, 2/156, İbn Seyyid, 2/10, Zehebî, Siyer, 1/129, İbn Kesîr, Bidâye, 4/18.
2897 Ahmed b. Hanbel, 5/501, Buhârî, Sahîh, 5/37, Beyhakî, Delâil, 3/242.
2898 Vâkıdî, Megâzî, 1/285.
2899 Beyhakî, Delâil, 3/243, İbn Abdilberr, 1/373, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/53, Zehebî, Târîh, s. 146.
2900 İbn İshak, İbn Hişam, 3/76, Vâkıdî, Megâzî, 1/285, 286, 287, Buhârî, Sahîh, 5/37, Taberî, Târîh, 3/18, Beyhakî, Delâil, 3/242, İbn Esîr, Kâmil, 2/156, İbn Seyyid, 2/10, Zehebî, Târîh, s. 146-147.
2901 Zehebî, Siyer, 1/127.
2902 İbn Abdilberr, 1/372, Zehebî, Siyer, 1/127.
2903 Vâkıdî, Megâzî, 1/273.

2904 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Delâil, 3/246.
2905 Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Beyhakî, Sünen, 9/88.
2906 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Delâil, 3/246, Sünen, 9/88.
2907 Vâkıdî, Megâzî, 1/273-274, Beyhakî, Sünen, 9/88.
2908 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/273, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Sünen, 9/88.
2909 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/273-274, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Sünen, 9/88, Zehebî, Târîh, s. 152, İbn Kesîr, Bidâye, 4/21.
2910 Vâkıdî, Megâzî, 1/274, Beyhakî, Sünen, 9/88.
2911 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Delâil, 3/246, İbn Abdilberr, 1/381, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/66, İbn Seyyid, 2/11, Zehebî, Târîh, s. 152, İbn Kesîr, Bidâye, 4/21.
2912 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/66.
2913 İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/26, İbn Kesîr, Bidâye, 4/25.
2914 Vâkıdî, Megâzî, 1/229-230, İbn Sa'd, 3/475-76.
2915 Vâkıdî, Megâzî, 1/229-230, İbn Sa'd, 2/41-42, 3/475-476, Taberî, Târîh, 3/15.
2916 Taberî, Târîh, 3/15.
2917 Vâkıdî, Megâzî, 1/232.
2918 Vâkıdî, Megâzî, 1/232, İbn Sa'd, 3/476.
2919 İbn Sa'd, 2/42.
2920 Vâkıdî, Megâzî, 1/240, İbn Sa'd, 2/42, İbn Seyyid, 2/12.
2921 Vâkıdî, Megâzî, 1/240, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl (Müsned hâşiyesi), 4/114-115.
2922 Vâkıdî, Megâzî, 1/240, Belâzurî, Ensâb, 1/318.
2923 Taberî, Târîh, 3/20, İbn Kesîr, Bidâye, 4/23.
2924 Vâkıdî, Megâzî, 1/240, İbn Sa'd, 2/46, Taberî, Târîh, 3/20, İbn Kesîr, Bidâye, 4/23.
2925 İbn İshak, İbn Hişam, 3/86, Vâkıdî, Megâzî, 1/241, Beyhakî, Delâil, 3/234, İbn Seyyid, 2/13, Zehebî, Târîh, s. 140.
2926 Nesâî, 6/29-30, Zehebî, Siyer, 1/16-17.
2927 İbn Kayyım, 2/106.
2928 Ahmed b. Hanbel, 3/286, Müslim, 3/1415, Beyhakî, Delâil, 3/234-235, Zehebî, Târîh, s. 140.
2929 Vâkıdî, Megâzî, 1/254, İbn Asâkîr, Târîh, 7/78.
2930 Vâkıdî, Megâzî, 1/254, İbn Sa'd, 3/217, İbn Esîr, Kâmil, 2/158.
2931 İbn İshak, İbn Hişam, 3/85, Vâkıdî, Megâzî, 1/254-255, Tirmizî, Sünen, 5/644, Hâkim, 3/376.
2932 Vâkidî, Megâzî, 1/256.
2933 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/98, Heysemî, 6/112, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl (Müsned hâşiyesi), 4/111-112.
2934 Vâkıdî, Megâzî, 1/283.
2935 Vâkıdî, Megâzî, 1/257, İbn Sa'd, 3/245-246.
2936 Vakıdî, Megâzî, 1/243.
2937 Buhârî, Sahîh, 5/33, Müslim, 3/1443, Beyhakî, Delâil, 3/246, Zehebî, Siyer, 2/20, İbn Kesîr, Bidâye, 4/27.
2938 Hâkim, 3/26.
2939 İbn İshak, İbn Hişam, 3/87, Taberî, Târîh, 3/18, Beyhakî, Delâil, 3/239, Zehebî, Siyer, 1/66-67, İbn Kesîr, Bidâye, 4/27.
2940 Vâkıdî, Megâzî, 1/253, İbn Sa'd, 3/471, Hâkim, 3/49, İbn Abdilberr, 2/662-663, Zehebî, Siyer, 1/37.

2941 İbn İshak, İbn Hişam, 3/87, İbn Kesîr, Bidâye, 4/34, Heysemî, 6/113.
2942 Vâkıdî, Megâzî, 1/260, 261, İbn Kesîr, Bidâye, 4/17.
2943 Ebu Nuaym, Delâil, 2/484, Heysemî, 6/113.
2944 İbn İshak, İbn Hişam, 3/87, Vâkıdî, Megâzî, 1/242, İbn Sa'd, 3/453, Taberî, Târîh, 3/18, Hâkim, 3/295, Beyhakî, Delâil, 3/251-252, İbn Abdilberr, 3/1275.
2945 Ebu Nuaym, Delâil, 2/484, Heysemî, 6/113.
2946 İbn İshak, İbn Hişam, 3/87, Vâkıdî, Megâzî, 1/242, İbn Sa'd, 3/453, Taberî, Târîh, 3/18, Ebu Nuaym, Delâil, 2/484, Beyhakî, Delâil, 3/251, İbn Abdilberr, 3/1275, Zehebî, Târîh, s. 156.
2947 Vâkıdî, Megâzî, 1/274-275, Belâzurî, Ensâb, 1/326, İbn Abdilberr, 1/297, 4/1562, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/462.
2948 İbn Abdilberr, 1/297, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/406, İbn Hacer, İsâbe, 1/284.
2949 Vâkıdî, Megâzî, 1/275, Belâzurî, Ensâb, 1/326, İbn Hacer, İsâbe, 1/284.
2950 Vâkıdî, Megâzî, 1/243-244, İbn Sa'd, 4/125, Belâzurî, Ensâb, 1/319, İbn Esîr, Kâmil, 2/154-155.
2951 Vâkıdî, Megâzî, 1/238, İbn Kayyım, 2/109, İbn Kesîr, Bidâye, 4/30.
2952 Vâkıdî, Megâzî, 1/268, İbn Sa'd, 8/412, Belâzurî, Ensâb, 1/325, İbn Abdilberr, 4/1948, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/371, Zehebî, Siyer, 2/202.
2953 İbn İshak, İbn Hişam, 3/86-87, Vâkıdî, Megâzî, 1/268-269, İbn Sa'd, 8/413, İbn Seyyid, 2/13, İbn Kesîr, Bidâye, 4/34.
2954 Vâkıdî, Megâzî, 1/270, İbn Sa'd, 8/413-414, Zehebî, Târîh, 2/202.
2955 İbn İshak, İbn Hişam, 3/87, Vâkıdî, Megâzî, 1/269, İbn Sa'd, 8/413, İbn Seyyid, 2/13-14, İbn Kesîr, Bidâye, 4/34.
2956 Vâkıdî, Megâzî, 1/270, İbn Sa'd, 8/413.
2957 Vâkıdî, Megâzî, 1/269, İbn Sa'd, 8/413-415.
2958 İbn Sa'd, 3/120, Diyarbekrî, 1/426, Halebî, 2/544.
2959 İbn İshak, İbn Hişam, 3/77, Taberî, Târîh, 3/18, Beyhakî, Delâil, 3/238, İbn Esîr, Kâmil, 2/155, Zehebî, Siyer, 1/103.
2960 Taberî, Târîh, 3/17, Zehebî, Târîh, s. 143.
2961 Yakubî, 2/27.
2962 Taberî, Târîh, 3/20, İbn Esîr, Kâmil, 2/156.
2963 Vâkıdî, Megâzî, 1/280, Belâzurî, Ensâb, 1/326-327.
2964 Taberî, Târîh, 3/20, İbn Esîr, Kâmil, 2/157.
2965 Ahmed b. Hanbel, 3/201, Buhârî, Sahîh, 3/205, Taberî, Târîh, 3/20, Beyhakî, Sünen, 9/44, İbn Abdilberr, 1/108, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/23, Zehebî, Târîh, s. 148, İbn Kesîr, Bidâye, 4/31.
2966 Ahmed b. Hanbel, 3/253, Müslim, 3/1512, Beyhakî, Sünen, 9/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/31.
2967 Buhârî, Sahîh, 3/205, İbn Abdilberr, 1/109, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/155, Zehebî, Târîh, s. 148.
2968 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Beyhakî, Delâil, 3/245.
2969 Ebu Yûsuf, s. 43.
2970 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Taberî, Târîh, 3/19, Zehebî, Târîh, s. 152.
2971 Ahmed b. Hanbel, 3/253, Beyhakî, Sünen, 9/44, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/155.
2972 Buhârî, Sahîh, 3/205, İbn Abdilberr, 1/109, Beyhakî, Delâil, 3/245, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/155, İbn Seyyid, 2/23.
2973 Vâkıdî, Megâzî, 1/280.
2974 İbn Sa'd, 3/378, İbn Abdilberr, 2/550, İbn Seyyid, 2/24, Zehebî, Siyer, 1/216.

2975 İbn İshak, İbn Hişam, 3/84-85, Beyhakî, Delâil, 3/274, İbn Seyyid, 2/12-13, İbn Kesîr, Bidâye, 4/22-23.
2976 İbn İshak, İbn Hişam, 3/85, Vâkıdî, Megâzî, 1/243-245, İbn Seyyid, 2/12-13, Zehebî, Târîh, s. 155, 156, İbn Kesîr, Bidâye, 4/23-24.
2977 İbn İshak, İbn Hişam, 3/85, Vâkıdî, Megâzî, 1/243-244, Belâzurî, Ensâb, 1/319-321, İbn Seyyid, 2/13.
2978 Vâkıdî, Megâzî, 1/246-247, İbn Sa'd, 3/410, Hâkim, 3/27, Beyhakî, Delâil, 3/263.
2979 İbn İshak, İbn Hişam, 3/85, Vâkıdî, Megâzî, 1/245, İbn Sa'd, 2/45, Ahmed b. Hanbel, 3/201, İmam Muhammed, 1/127, Buhârî, Sahîh, 5/35, İbn Mâce, 2/1336, Belâzurî, Ensâb, 1/320-321, Beyhakî, Delâil, 3/262, İbn Esîr, Kâmil, 2/155, İbn Seyyid, 2/12, Zehebî, Târîh, s. 152, İbn Kesîr, Bidâye, 3/24-29.
2980 Zührî, Megâzî, s. 78, Abdurrezzak, 5/367.
2981 Kadı Iyaz, 1/78-79.
2982 Ahmed b. Hanbel, 1/441, Buhârî, Sahîh, 4/151.
2983 Musa b. Ukbe'den naklen İbn Seyyid, 2/24, Taberânî'den sahih bir senedle naklen Heysemî, 6/117.
2984 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Ahmed b. Hanbel, 3/288, Buhârî, Sahîh, 5/37-38, Taberî, Târîh, 3/20, Beyhakî, Sünen, 1/269.
2985 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Vâkıdî, Megâzî, 1/245, Taberî, Târîh, 3/20, Beyhakî, Delâil, 3/265, İbn Seyyid, 2/15, Zehebî, Târîh, s. 155, İbn Kesîr, Bidâye, 4/30.
2986 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88.
2987 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Abdurrezzak, 5/365, İbn Sa'd, 2/46, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/14, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
2988 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/14, Zehebî, Târîh, s. 147, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
2989 Vâkıdî, Megâzî, 1/236.
2990 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Vâkıdî, Megâzî, 1/236, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157.
2991 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Vâkıdî, Megâzî, 1/236, Abdurrezzak, 5/365, İbn Sa'd, 2/46, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/14, Zehebî, Târîh, s. 147, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
2992 İbn Esîr, Kâmil, 2/157.
2993 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn İshak, İbn Hişam, 3/88, Vâkıdî, Megâzî, 1/236, Abdurrezzak, 5/365, İbn Sa'd, 2/46, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/14, Zehebî, Târîh, s. 147, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
2994 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Taberî, Târîh, 3/19, Beyhakî, Delâil, 3/237, İbn Esîr, Kâmil, 2/157.
2995 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Vâkıdî, Megâzî, 1/251, Taberî, Târîh, 3/19, Beyhakî, Delâil, 3/237-238, İbn Kesîr, Bidâye, 4/32.
2996 Taberî, Târîh, 3/20.
2997 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Vâkıdî, Megâzî, 1/251, Taberî, Târîh, 3/20, Hâkim, 2/327, Beyhakî, Delâil, 3/237-238.
2998 Vâkıdî, Megâzî, 1/250, İbn Sa'd, 2/46, Hâkim, 2/327, İbn Seyyid, 2/15.
2999 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Seyyid, 2/16.
3000 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Vâkıdî, Megâzî, 1/251, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157.
3001 Vâkıdî, Megâzî, 1/251.
3002 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/15, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.

3003 Vâkıdî, Megâzî, 1/252, Hâkim, 2/327, Beyhakî, 3/259, Zehebî, Târîh, s. 144, İbn Kesîr, Bidâye, 4/32.
3004 Taberî, Târîh, 3/20.
3005 Vâkıdî, Megâzî, 1/252, İbn Sa'd, 2/46.
3006 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Taberî, Târîh, 3/20, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/15.
3007 Vâkıdî, Megâzî, 1/251, İbn Sa'd, 2/46, Zehebî, Târîh, s. 144.
3008 Vâkıdî, Megâzî, 1/243-244, İbn Sa'd, 4/125, Belâzurî, Ensâb, 1/319.
3009 İbn İshak, İbn Hişam, 3/89, Vâkıdî, Megâzî, 1/252, Taberî, Târîh, 3/19, İbn Esîr, Kâmil, 2/15, İbn Seyyid, 2/15, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
3010 İbn İshak, İbn Hişam, 3/90-91, Vâkıdî, Megâzî, 1/249, İbn Sa'd, 2/48, Taberî, Târîh, 2/20, Beyhakî, Delâil, 3/215, İbn Esîr, Kâmil, 2/157, İbn Seyyid, 2/15, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35-36.
3011 Vâkıdî, Megâzî, 1/249.
3012 İbn İshak, İbn Hişam, 3/90-91, Taberî, Târîh, 3/20, Beyhakî, Delâil, 3/215, İbn Seyyid, 2/15, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35-36.
3013 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3014 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Taberî, Târîh, 3/21, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3015 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Vâkıdî, Megâzî, 1/295, Ahmed b. Hanbel, 1/88, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Delâil, 3/238, İbn Esîr, Kâmil, 2/159, İbn Seyyid, 2/15, Zehebî, Siyer, 2/244, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3016 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Taberî, Târîh, 3/21.
3017 Taberî, Târîh, 3/21.
3018 İbn Kayyım, 2/106.
3019 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91, Taberî, Târîh, 3/21.
3020 İbn Kayyım, 2/106.
3021 Zehebî, Siyer, 2/244.
3022 İbn İshak, İbn Hişam, 3/91-92, Ahmed b. Hanbel, 1/365, Tirmizî, Sünen, 5/643-644, Taberî, Târîh, 3/21, Beyhakî, Delâil, 3/238, İbn Esîr, Kâmil, 2/158, İbn Seyyid, 2/15, Zehebî, Târîh, s. 148, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3023 İbn İshak, İbn Hişam, 3/92, Vâkıdî, Megâzî, 1/294, İbn Kayyım, 2/104, İbn Seyyid, 2/16, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3024 İbn İshak, İbn Hişam, 3/92, İbn Seyyid, 2/16, İbn Kesîr, Bidâye, 4/36.
3025 Vâkıdî, Megâzî, 1/295, Beyhakî, Delâil, 3/273.
3026 Buhârî, Sahîh, 5/34
3027 Belâzurî, Ensâb, 1/327, Beyhakî, Delâil, 3/272, Zehebî, Târîh, s. 158.
3028 İbn İshak, İbn Hişam, 3/122, Vâkıdî, Megâzî, 1/296.
3029 İbn İshak, İbn Hişam, 3/96-97, İbn Esîr, Kâmil, 2/159, İbn Seyyid, 2/18, Zehebî, Târîh, s. 167, İbn Kesîr, Bidâye, 4/37.
3030 Vâkıdî, Megâzî, 1/236-237.
3031 Zehebî, Siyer, 1/132.
3032 Vâkıdî, Megâzî, 1/274, Belâzurî, Ensâb, 1/329-330.
3033 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38.
3034 Vâkıdî, Megâzî, 1/236-237.
3035 Vâkıdî, Megâzî, 1/296, Belâzurî, Ensâb, 1/327.
3036 İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, Zehebî, Târîh, s. 139.

3037 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, İbn Seyyid, 2/18.
3038 Ahmed b. Hanbel, 1/288, Belâzurî, Ensâb, 1/327, Hâkim, 2/297, Beyhakî, Sünen, 3/270-271, Heysemî, 6/111.
3039 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, İbn Seyyid, 2/18.
3040 Zührî, Megâzî, s. 77, İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, Zehebî, Târîh, s. 139.
3041 İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, Zehebî, Târîh, s. 139.
3042 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, İbn Seyyid, 2/18.
3043 Zühri, Megâzî, s. 77-78, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Ahmed b. Hanbel, 1/288, Hâkim, 2/297, Beyhakî, Sünen, 3/271, Heysemî, 6/111.
3044 Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Ahmed b. Hanbel, 1/288, Hâkim, 2/297, Beyhakî, Sünen, 3/271, Heysemî, 6/111.
3045 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Vâkıdî, Megâzî, 1/296-297, İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Hâkim, 2/297, Beyhakî, Sünen, 3/271, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, İbn Seyyid, 2/15, Zehebî, Târîh, s. 139, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38, Heysemî, 6/111.
3046 İbn Sa'd, 2/47, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, İbn Esîr, Kâmil, 2/160.
3047 İbn Sa'd, 2/48, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, Zehebî, Târîh, s. 139.
3048 İbn İshak, İbn Hişam, 3/99, Ahmed b. Hanbel, 2/288, Hâkim, 2/297.
3049 Vâkıdî, Megâzî, 1/297, Ahmed b. Hanbel, 1/288.
3050 İbn Sa'd, 2/48, Ahmed b. Hanbel, 4/293, Buhârî, Sahîh, 4/27, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/268, İbn Esîr, Kâmil, 2/160, Zehebî, Târîh, s. 139, İbn Kesîr, Bidâye, 4/40.
3051 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, İbn Sa'd, 2/59, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Seyyid, 2/19, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38.
3052 Buhârî, Sahîh, 5/38.
3053 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Esîr, Kâmil, 2/160-161, İbn Seyyid, 2/19, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38.
3054 İbn İshak, İbn Hişam, 3/108-110, Taberî, Târîh, 3/28, Beyhakî, Delâil, 3/315, İbn Esîr, Kâmil, 2/164, İbn Seyyid, 2/37, Zehebî, Târîh, s. 182, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3055 İbn İshak, İbn Hişam, 3/110, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3056 Vâkıdî, Megâzî, 1/339.
3057 Vâkıdî, Megâzî, 1/299.
3058 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/285, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/349, İbn Seyyid, 2/19, Zehebî, Siyer, 1/230, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3059 İbn Sa'd, 3/523, İbn Abdilberr, 2/590.
3060 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Taberî, Târîh, 3/24, Beyhakî, Delâil, 3/285, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/249.
3061 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Vâkıdî, Megâzî, 1/293, İbn Abdilberr, 2/590, Beyhakî, Delâil, 3/285, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/349, İbn Seyyid, 2/19, Zehebî, Siyer, 1/230, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3062 Vâkıdî, Megâzî, 1/293, İbn Abdilberr, 2/590, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/349.

3063 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100-101, Vâkıdî, Megâzî, 1/293, Taberî, Târîh, 3/24, Hâkim, 3/201, Beyhakî, Delâil, 3/285, İbn Abdilberr, 2/590, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/249, İbn Seyyid, 2/19, Zehebî, Siyer, 1/230, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3064 Hâkim, 3/201, Zehebî, Siyer, 1/231.
3065 Vâkıdî, Megâzî, 1/293.
3066 İbn Abdilberr, 2/590, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/349.
3067 Vâkıdî, Megâzî, 1/309.
3068 Hâkim, 3/199, Zehebî, Siyer, 1/134.
3069 Vâkıdî, Megâzî, 1/286, Taberî, Târîh, 3/25, İbn Abdilberr, 1/373, Beyhakî, Delâil, 3/285, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/53, İbn Seyyid, 2/19, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3070 İbn İshak, İbn Hişam, 3/101, Taberî, Târîh, 3/25, İbn Abdilberr, 1/373, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3071 İbn İshak, İbn Hişam, 3/101, Vâkıdî, Megâzî, 1/290, Taberî, Târîh, 3/25, Beyhakî, Delâil, 3/286, İbn Abdilberr, 1/373, Zehebî, Siyer, 1/132, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3072 İbn İshak, İbn Hişam, 3/101, Taberî, Târîh, 3/25, Beyhakî, Delâil, 3/386, İbn Esîr, Kâmil, 2/161, Zehebî, Târîh, s. 166, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3073 İbn Sa'd, 3/14, Ahmed b. Hanbel, 3/128, Tirmizî, Sünen, 3/336.
3074 İbn İshak, İbn Hişam, 3/101-102, Taberî, Târîh, 3/25, Beyhakî, Delâil, 3/286, İbn Esîr, Kâmil, 2/161, Zehebî, Târîh, s. 166, İbn Kesîr, Bidâye, 4/39.
3075 İbn İshak, İbn Hişam, 3/103, Taberî, Târîh, 3/25, Beyhakî, Delâil, 3/286, İbn Esîr, Kâmil, 2/161-162, Zehebî, Târîh, s. 169-170.
3076 Ebu Nuaym, Hilye, 2/71, Vâkıdî, Megâzî, 1/249.
3077 Buhârî, Sahîh, 3/221-222.
3078 Ebu Davud, 3/195, İbn Mâce, 1/485-488.
3079 İbn Sa'd, 3/14, Ahmed b. Hanbel, 3/128, Ebu Davud, 3/195.
3080 Ahmed b. Hanbel, 1/165.
3081 Vâkıdî, Megâzî, 1/311, İbn Sa'd, 3/14-16, Heysemî, 6/119.
3082 Nesâî, 4/81.
3083 Ahmed b. Hanbel, 2/19, Nesâî, 4/81.
3084 Ahmed b. Hanbel, 4/19, Nesâî, 4/83, Beyhakî, Sünen, 4/34.
3085 Nesâî, 4/81, Beyhakî, Sünen, 4/34.
3086 Ahmed b. Hanbel, 4/20, Belâzurî, Ensâb, 1/336.
3087 Ahmed b. Hanbel, 4/19, Belâzurî, Ensâb, 1/336, Nesâî, 4/83, Beyhakî, Sünen, 4/34.
3088 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, Belâzurî, Ensâb, 1/336.
3089 İbn Sa'd, 3/10, Belâzurî, Ensâb, 1/336.
3090 İbn İshak, İbn Hişam, 3/103, İbn Sa'd, 3/10.
3091 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, İbn Sa'd, 3/562, Taberî, Târîh, 3/26-27.
3092 İbn Sa'd, 3/562.
3093 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, İbn Sa'd, 3/562, Taberî, Târîh, 3/26.
3094 İbn Sa'd, 2/44, İbn Seyyid, 2/20-21.
3095 İbn Sa'd, 3/553, İbn Seyyid, 2/21.
3096 Vâkıdî, Megâzî, 1/277.
3097 İbn Sa'd, 3/121-122.
3098 İbn İshak, İbn Hişam, 3/103, Taberî, Târîh, 3/26, Beyhakî, Delâil, 3/290, İbn Esîr, Kâmil, 2/162, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43.
3099 Ahmed b. Hanbel, 5/135, Tirmizî, Sünen, 5/299.

3100 İbn İshak, İbn Hişam, 3/133.
3101 Vâkıdî, Megâzî, 1/300.
3102 İbn Sa'd, 2/43.
3103 Belâzurî, Ensâb, 1/328.
3104 İbn İshak, İbn Hişam, 3/103-104, Ahmed b. Hanbel, 5/431, Buhârî, Sahîh, 2/94, Ebu Davud, 3/196, İbn Mâce, 1/485, Beyhakî, Sünen, 4/11, İbn Seyyid, 2/21, İbn Kesîr, Bidâye, 4/42.
3105 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, Vâkıdî, Megâzî, 1/309, Ahmed b. Hanbel, 5/431, Nesâî, 4/78, Beyhakî, Sünen, 4/11, İbn Seyyid, 2/21, Zehebî, Târîh, s. 151, İbn Kesîr, Bidâye, 4/42.
3106 Vâkıdî, Megâzî, 1/309, Ahmed b. Hanbel, 5/431, Nesâî, 4/78, Beyhakî, Sünen, 4/11, İbn Seyyid, 2/21, Zehebî, Târîh, s. 151, İbn Kesîr, Bidâye, 4/42.
3107 İbn İshak, İbn Hişam, 3/126, Vâkıdî, Megâzî, 1/325-326, Ahmed b. Hanbel, 1/265-266, Ebu Davud, 3/15, Taberî, Tefsîr, 4/170-171, Hâkim, 2/88, 297-298.
3108 İbn İshak, İbn Hişam, 3/127, Vâkıdî, Megâzî, 1/326, Müslim, 3/1502-1503, Tirmizî, Sünen, 5/231, Taberî, Tefsîr, 4/171.
3109 İbn İshak, İbn Hişam, 3/127.
3110 Hâkim, 3/120, Zehebî, Siyer, 1/237.
3111 İbn Abdilberr, 3/955-956, Zehebî, Siyer, 1/237.
3112 İbn İshak, İbn Hişam, 3/127-128.
3113 Vâkıdî, Megâzî, 1/313, Ahmed b. Hanbel, 3/375, Hâkim, 3/28, Zehebî, Târîh, 1/237, İbn Kesîr, Bidâye, 4/44.
3114 Mâlik, 2/460, Buhârî, Sahîh, 3/203, Müslim, 3/1497.
3115 Hâkim, 3/29.
3116 Vâkıdî, 1/313, Taberî, Tefsîr, 13/142, İbn Kesîr, Bidâye, 4/35.
3117 Vâkıdî, Megâzî, 1/313, İbn Kesîr, Bidâye, 4/45.
3118 İbn Sa'd, 3/19.
3119 İbn Kesîr, Bidâye, 4/45.
3120 Hâkim, 3/29.
3121 Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/563, Beyhakî, Delâil, 3/291, İbn Seyyid, 2/22, Zehebî, Siyer, 1/236.
3122 İbn Sa'd, 3/11, Diyarbekrî, 1/1443.
3123 Vâkıdî, Megâzî, 1/267, Beyhakî, Delâil, 3/294, İbn Seyyid, 2/22, Zehebî, Siyer, 1/236, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43, Semhûdî, 3/937-939.
3124 Mâlik, 2/470, Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/562, Ahmed b. Hanbel, 3/398, Beyhakî, Delâil, 3/293.
3125 Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/562, Beyhakî, Delâil, 3/293, Zehebî, Siyer, 1/236, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43, Semhûdî, 3/938.
3126 Mâlik, 2/470.
3127 Mâlik, 2/470, Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/562, İbn Seyyid, 2/22, Zehebî, Târîh, 1/236, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43, Semhûdî, 3/938.
3128 Mâlik, 2/470, Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/562, Beyhakî, Delâil, 3/293, İbn Seyyid, 2/22, Zehebî, Târîh, 1/236.
3129 Vâkıdî, Megâzî, 1/268, Beyhakî, Delâil, 3/294, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43, Semhûdî, 3/939.
3130 İbn Sa'd, 3/11, Diyarbekrî, 1/443.
3131 İbn Sa'd, 3/11, Beyhakî, Delâil, 3/291, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/55, İbn Kesîr, Bidâye, 4/43.
3132 Vâkıdî, Megâzî, 1/267, İbn Sa'd, 3/562-563, Beyhakî, Delâil, 3/293, İbn Kayyım, 2/109.

3133 Ahmed b. Hanbel, 3/424, Buhârî, Edebül'-müfred, s. 181, Hâkim, 3/23, Zehebî, Târîh, s. 160, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38.
3134 Vâkıdî, Megâzî, 1/314.
3135 Ahmed b. Hanbel, 3/424, Buhârî, Edebül'-müfred, s. 181, Hâkim, 3/23, Zehebî, Târîh, s. 160, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38.
3136 Vâkıdî, Megâzî, 1/315, Ahmed b. Hanbel, 3/424, Buhârî, Edebül'-müfred, s. 181, Hâkim, 3/23, İbn Kesîr, Bidâye, 4/38, Heysemî, 6/121-122.
3137 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, Taberî, Târîh, 3/27, Beyhakî, Delâil, 3/301, İbn Esîr, Kâmil, 2/163, İbn Kesîr, Bidâye, 4/46.
3138 Vâkıdî, Megâzî, 1/315.
3139 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, Taberî, Târîh, 3/27, Beyhakî, Delâil, 3/301, İbn Esîr, 2/163, İbn Kesîr, Bidâye, 4/46.
3140 İbn İshak, İbn Hişam, 3/104, Taberî, Târîh, 3/27, Beyhakî, Delâil, 3/301, İbn Kesîr, Bidâye, 4/47.
3141 İbn İshak, İbn Hişam, 3/105, Taberî, Târîh, 3/27, İbn Seyyid, 2/23, İbn Kesîr, Bidâye, 4/47.
3142 Vâkıdî, Megâzî, 1/292, İbn Sa'd, 3/520-521, 8/428, Belâzurî, Ensâb, 1/334.
3143 İbn İshak, İbn Hişam, 3/105, Taberî, Târîh, 3/27, İbn Seyyid, 2/23, İbn Kesîr, Bidâye, 4/47.
3144 İbn İshak, İbn Hişam, 3/105, Vâkıdî, Megâzî, 1/292, Taberî, Târîh, 3/27, Beyhakî, Delâil, 3/302, İbn Esîr, Kâmil, 2/163, İbn Seyyid, 2/23, İbn Kesîr, Bidâye, 4/47.
3145 Vâkıdî, Megâzî, 1/334.
3146 İbn İshak, İbn Hişam, 3/106, Taberî, Târîh, 3/27, İbn Seyyid, 2/24, İbn Kesîr, Bidâye, 4/47.
3147 Vâkıdî, Megâzî, 1/334, İbn Sa'd, 2/49.
3148 İbn İshak, İbn Hişam, 3/107, Vâkıdî, Megâzî, 1/334, İbn Sa'd, 2/49, Belâzurî, Ensâb, 1/338, Taberî, Târîh, 3/28, Beyhakî, Delâil, 3/314, İbn Esîr, Kâmil, 2/164, İbn Seyyid, 2/37, Zehebî, Târîh, s. 181, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49.
3149 İbn İshak, İbn Hişam, 3/107, Taberî, Târîh, 3/28, Beyhakî, Delâil, 3/314, İbn Seyyid, 2/37, Zehebî, Târîh, s. 181, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49.
3150 Buhârî, Sahîh, 5/38.
3151 Vâkıdî, Megâzî, 1/334.
3152 İbn İshak, İbn Hişam, 3/107, Vâkıdî, Megâzî, 1/335.
3153 Vâkıdî, Megâzî, 1/335.
3154 İbn İshak, İbn Hişam, 3/107, Vâkıdî, Megâzî, 1/335-336, Taberî, Târîh, 3/28, Beyhakî, Delâil, 3/314-315, Zehebî, Târîh, s. 181-182, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49.
3155 Vâkıdî, Megâzî, 1/334-335.
3156 İbn İshak, İbn Hişam, 3/84-85, Vâkıdî, Megâzî, 1/243, 244, 247, İbn Seyyid, 2/12, Zehebî, Târîh, s. 155, 156, İbn Kesîr, Bidâye, 4/23-24.
3157 İbn İshak, İbn Hişam, 3/88.
3158 İbn Sa'd, 3/217.
3159 Vâkıdî, Megâzî, 1/335, İbn Sa'd, 3/564.
3160 Vâkıdî, Megâzî, 1/334-335.
3161 Vâkıdî, Megâzî, 1/241.
3162 Vâkıdî, Megâzî, 1/269.
3163 Vâkıdî, Megâzî, 1/334-335.
3164 Vâkıdî, Megâzî, 1/335.
3165 Vâkıdî, Megâzî, 1/316.
3166 Vâkıdî, Megâzî, 1/334-335.

3167 Beyhakî, Delâil, 3/217, Zehebî, Târîh, s. 181, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49.
3168 Vâkıdî, Megâzî, 1/336, 338.
3169 Vâkıdî, Megâzî, 1/336, İbn Sa'd, 2/49, İbn Seyyid, 2/38.
3170 İbn İshak, İbn Hişam, 3/108, Taberî, Târîh, 3/28, İbn Seyyid, 2/37.
3171 Vâkıdî, Megâzî, 1/338.
3172 Vâkıdî, Megâzî, 1/338, İbn Sa'd, 2/49, İbn Seyyid, 2/38.
3173 Vâkıdî, Megâzî, 1/309, Belâzurî, Ensâb, 1/335-336.
3174 Beyhakî, Sünen, 9/65.
3175 İbn İshak, İbn Hişam, 3/110, Vâkıdî, Megâzî, 1/309, İbn Sa'd, 2/49, Belâzurî, Ensâb, 1/335, Beyhakî, Sünen, 9/65, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3176 İbn İshak, İbn Hişam, 3/111, Vâkıdî, Megâzî, 1/309, İbn Sa'd, 2/43, Belâzurî, 1/335, Beyhakî, Sünen, 9/65, İbn Esîr, Kâmil, 2/165, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3177 İbn İshak, İbn Hişam, 3/110, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3178 İbn İshak, İbn Hişam, 3/111, Vâkıdî, Megâzî, 1/309, İbn Sa'd, 2/43, Belâzurî, Ensâb, 1/335, Beyhakî, Sünen, 9/65, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3179 İbn İshak, İbn Hişam, 3/108-109, Vâkıdî, Megâzî, 1/338-339, Taberî, Târîh, 3/28-29, Beyhakî, Delâil, 3/315-316, Zehebî, Târîh, s. 182-183, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49-50.
3180 Vâkıdî, Megâzî, 1/340.
3181 İbn İshak, İbn Hişam, 3/109, Vâkıdî, Megâzî, 1/339-340, Taberî, Târîh, 3/29, Beyhakî, Delâil, 3/316-317, İbn Esîr, Kâmil, 2/164-165, Zehebî, Târîh, s. 182, 184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49-50.
3182 İbn İshak, İbn Hişam, 3/110, Vâkıdî, Megâzî, 1/339, İbn Seyyid, 2/38, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3183 İbn İshak, İbn Hişam, 3/108, Taberî, Târîh, 3/28, Beyhakî, Delâil, 3/315, İbn Seyyid, 2/37.
3184 İbn İshak, İbn Hişam, 3/112.
3185 Beyhakî, Delâil, 3/216-217, İbn Kesîr, Bidâye, 4/48.
3186 Vâkıdî, Megâzî, 1/317.
3187 İbn İshak, İbn Hişam, 3/111, Beyhakî, Delâil, 3/318, Zehebî, Târîh, s. 184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3188 Vâkıdî, Megâzî, 1/318, Zehebî, Târîh, s. 184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3189 İbn İshak, İbn Hişam, 3/111, Vâkıdî, Megâzî, 1/318, Zehebî, Târîh, s. 184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51.
3190 İbn İshak, İbn Hişam, 3/111, Vâkıdî, Megâzî, 1/318-319, Beyhakî, Delâil, 3/318, Zehebî, Târîh, s. 184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/51-52.
3191 Vâkıdî, Megâzî, 1/319.
3192 Vâkıdî, Megâzî, 1/319, İbn Sa'd, 3/489.
3193 Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 2, s. 78, İbn Hacer, İsâbe, 1/153.
3194 İbn Abdilberr, 1/176, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/62.
3195 Buhârî, Târîh,, c. 1, ks. 2, s. 78, İbn Abdilberr, 1/176, İbn Asâkîr, Târîh, 3/269, İbn Hacer, İsâbe, 1/153.
3196 İbn Asâkîr, Târîh, 3/269.
3197 Buhârî, Târîh,, c. 1, ks. 2, s. 78, İbn Hacer, İsâbe, 1/153.
3198 Buhârî, c. 1, ks. 2, s. 78, İbn Abdilberr, 1/176, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/62, İbn Asâkîr, 3/269, İbn Hacer, İsâbe, 1/153.
3199 Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 2, s. 78.
3200 Buhârî, Târîh, c. 1, ks. 2, s. 78, İbn Hacer, İsâbe, 1/153.
3201 İbn Asâkîr, Târîh, 3/269.

3202 İbn İshak, İbn Hişam, 3/112, Beyhakî, Delâil, 3/274-275, İbn Seyyid, 2/27, Zehebî, Târîh, s. 159.
3203 Vâkıdî, Megâzî, 1/327, Belâzurî, Ensâb, 1/327.
3204 Peygamberimiz Aleyhisselâm, yaralandığı, eli yüzü kana boyandığı zaman “Peygamberlerine bu muameleyi revâ gören bir kavim nasıl felah bulur?” diyerek şikâyetlenmişti.
3205 Âl-i İmran: 121-179, İbn İshak, İbn Hişam, 3/112-128, Vâkıdî, Megâzî, 1/319-340.
3206 Vâkıdî, Megâzî, 1/329.
3207 Amre binti Hazm (İbn Sa’d, 8/359).
3208 Vâkıdî, Megâzî, 1/329, Belâzurî, Ensâb, 1/338.
3209 İbn Sa’d, 3/524, Ahmed b. Hanbel, 3/352, Ebu Davud, 3/121, Tirmizî, Sünen, 4/414, İbn Mâce, 2/909.
3210 Nisâ: 11.
3211 Vâkıdî, Megâzî, 1/331, İbn Sa’d, 3/524, Ebu Davud, 3/121.
3212 Vâkıdî, Megâzî, 1/331.
3213 Vâkıdî, Megâzî, 1/331, İbn Sa’d, 3/524, Ebu Davud, 3/121, Tirmizî, Sünen, 4/414, İbn Mâce, 2/909.
3214 Vâkıdî, Megâzî, 1/331.
3215 Ahmed b. Hanbel, 3/375.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

UHUD'DAN SONRA: SEFERLER, ŞEHİTLER VE ZAFERLER

Katan Seferi

Seferin Mevkii

Katan; Necid nahiyelerinden[3216] Feyd'de,[3217] Benî Sa'd'lara ait bir dağın[3218] su başlarından bir suyun adıdır.[3219]

Seferin Tarihi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin 35. Muharrem ayının başıdır.[3220]

Seferin Sebebi

Tayyi' kabilesinden Velid b. Züheyr'in ashabdan Tuleyb b. Umeyr'in zevcesi bulunan yeğenini ziyaret için Medine'ye geldiği zaman,[3221] söz arasında, Esed oğulları kabilesinde Huveylid'in iki oğlu Tulayha ile Seleme'nin kendi kavimlerini ve kendilerine bağlı olanları Resûlullah Aleyhisselâmla çarpışmaya davet ve teşebbüs ettiğini haber vermesidir.[3222]

Benî Esedler Üzerine Askerî Bir Birlik Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Esed oğullarından Huveylid'in iki oğlu Tulayha ile Seleme'nin Esed oğulları ve müttefiklerini Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmaya davet ve teşebbüs ettiğini öğrenince, Ebu

Seleme b. Abdulesed’i çağırıp ona bir sancak bağladı ve maiyyetine de Muhacirler ve Ensardan 150 kişi vererek:

“Seni bu askerî birliğe kumandan tayin ettim. Bunları Benî Esedlerin yurduna götür! Onlar sana gelmeden, sen onların üzerine yürü! Baskın yap!” buyurdu.

Allah’ın emirlerine aykırı tutum ve davranışlardan sakınmasını ve maiyyetindeki Müslümanlar için hayırlı olmasını da ona tavsiye etti.[3223]

Mücahidler; Velid b. Züheyr’in kılavuzluğuyla, ıssız ve sapa yollardan hızla giderek Esed oğullarının toplandıkları su başlarından biri olan Katan’a yaklaştılar. Orada, Esed oğullarının bir kısım yaylım hayvanlarını bulup iğtinam ettiler. Esed oğullarının çobanlarından üçünü yakaladılar. Kaçan çobanlar, İslâm muvahhidlerinin sayılarının çokluğunu haber vererek Esed oğullarını korkuttular. Esed oğulları, her yerde dağılmaya başladılar.[3224]

Bu seferde Mes’ud b. Urve şehit oldu.[3225]

Allah ondan razı olsun!

Halid b. Süfyan Ne Zaman, Ne İçin ve Nasıl Öldürüldü?

Abdullah b. Üneys der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm beni çağırdı da:

‘Bana erişen habere göre; Halid b. Süfyan b. Nübeyhü’l-Hüzelî benimle çarpışmak için halkı başına toplamakta ve kendisi de şimdi Nahle’de veya Urene’de bulunmaktadır.

Git de, öldür onu!’ buyurdu.[3226]

‘Yâ Rasûlallah! Ben onu tanımıyorum![3227] Onu bana tarif et de, tanıyayım’ dedim.[3228]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen onu gördüğün zaman, sana şeytanı hatırlatacak;[3229] vücudunda bir titreme ve ürperme de bulacak,[3230] ondan korkacaksın!’ buyurdu.

‘Yâ Rasûlallah! Ben adamlardan,[3231] hiçbir şeyden korkmam’ dedim.[3232]

Resûlullah Aleyhisselâmdan, gerektiğinde, aleyhinde birşeyler söylememe izin vermesini istedim.

Dilediğimi söylememe izin verilince,[3233] kılıcımı kuşandım,[3234] Huzâalara doğru yola çıktım, Kudeyd'e ulaştım.

Orada, Huzâalardan birçok kimseler buldum.

Onlar bana binit ve arkadaşlar vermek istedilerse de, kabul etmedim.

Serif'e ve nihayet Ureney'e ulaştım.[3235]

Orada Halid b. Süfyan'ın kadın çobanına rastladım. Ona:

'Sen kimin çobanısın?' diye sordum.

'Süfyan'ın oğlunun!' dedi.

'O neredеdir?' diye sordum.

'Şimdi gelir!' dedi.

Çok geçmeden, Halid b. Süfyan, elindeki asasına dayanarak,[3236] arkasında da her çeşit halk bulunduğu halde geldi.

Kendisini görür görmez tanıdım, titredim, tüylerim ürperdi!

Kendi kendime:

'Allah ve Resûlü doğru söyler' dedim.[3237]

Yanına vardığım zaman, benim için:

'Bu adam da kim?!' dedi.[3238]

'Ben Araplardan,[3239] Huzâalardan bir adamım![3240] Seni ve senin o adamla [Peygamberimiz Aleyhisselâm kastediliyor] çarpışmak üzere adamlar topladığını işittim.

Bunun için, yanına geldim.[3241] Sana yardım edeyim,[3242] senin yanında olayım diye geldim!' dedim.

Bana:

'Evet! Öyledir! Ben bu işin üzerindeyim![3243] Onun için adamlar toplamaktayım' dedi.

Kendisiyle konuşmaya ve çadırına varıncaya kadar birlikte yürümeye devam ettim.

Çevresinde dönüp dolaşan adamları yakınındaki konak yerlerine dağıldıkları, halk uykuya daldığı ve onu öldürmek fırsatı hasıl olduğu zaman kılıçla vurup öldürdüm! Hemen dağa çıktım, bir mağaraya girip gizlendim. Atlılar ve yayalar beni her tarafta aramaya koyuldularsa da, bulamadılar.

Geceleri yürümek, gündüzleri gizlenmek suretiyle, Medine'ye gelip kavuştum.

Resûlullah Aleyhisselâmı Mescidde buldum.[3244]

Resûlullah Aleyhisselâm, beni görünce:

'Muradına erdin!' buyurdu.[3245]

'Yâ Rasûlallah! Onu öldürdüm!' dedim.

'Doğru söyledin!' buyurdu.

Sonra, evine götürüp bana bir asa verdi ve:

'Ey Abdullah b. Üneys! Bu asayı yanında tut!' buyurdu.

Halkın yanına asa ile varınca, bana:

'Nedir bu asa?' diye sordular.

'Bunu bana Resûlullah Aleyhisselâm verdi ve yanımda tutmamı emir buyurdu!' dedim.

'Resûlullah Aleyhisselâmın yanına dön de, bunu sana ne için verdiğini kendisine sor!' dediler.

Ben de Resûlullah Aleyhisselâmın yanına döndüm ve:

'Yâ Rasûlallah! Bu asayı bana ne için verdin?' diye sordum.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'O aramızda Kıyamet gününde bir alâmet olsun diye verdim. O zaman, asalara dayanan insanlar pek azdır!' buyurdu."[3246]

Abdullah b. Üneys'in Halid b. Süfyan'ı öldürmeye gidişi ve öldürüp dönüşü 18 gece sürdü. Muharrem ayının çıkmasına yedi gün kala, Cumartesi günü Medine'ye geldi.[3247]

Abdullah b. Üneys; Peygamberimiz Aleyhisselâmın verdiği asayı, kılıcı ile birleştirdi. Ölünceye kadar, o asa kendisinin yanında kaldı. Sonra, onu kefeninin içine konulsun diye vasiyet etti.

Öldüğü zaman, ikisi birlikte defnedildiler.[3248]

Allah ondan razı olsun!

Reci' Seferi Ne Zaman, Ne İçin ve Nasıl Yapıldı?

Seferin Tarihi

Reci' seferi, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin 36. Safer ayında,[3249] 3. yılın sonunda, Safer ayının ortalarında idi.[3250]

Seferin Adı ve Mevkii

Seferin adı Reci'dir.

Reci'; Hicaz'da Hüzeyl kabilesine ait bir su olup, Hed'et'in yukarısındadır.[3251] Mekke ile Usfan arasındadır.[3252]

Reci'in Hed'et'e uzaklığı 7 mil, Hed'et'in Usfan'a uzaklığı da 7 mildir.[3253]

Seferin Sebebi

1. Hun b. Hüzeyme b. Müdrike soyundan, Adal ve Kare kabilesinden birtakım kişiler, Medine'ye gelerek:

"Yâ Rasûlallah! İslâmiyet kabilemiz içinde yer almaya başladı. Ashabından bazı kimseleri bizimle birlikte gönder de, onlar bize dinî bilgileri öğretsinler, Kur'ân okusun ve okutsunlar! Bize İslâm şeriatını öğretsinler!" dediler.[3254]

2. Kureyş müşriklerinin lideri Ebu Süfyan b. Harb; Hamrâü'l-Esed'den ayrılıp Mekke'ye giderken, Abdulkays oğullarından rastladığı bir kafile ile, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Biz, onun ve ashabının üzerine yürümeye ve köklerini kazımaya karar verdik"! diyerek haber göndermiş bulunuyordu.[3255]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Kureyş müşriklerinin Müslümanlara karşı askerî bir hareket hazırlığı içinde bulunup bulunmadıklarından vaktinde haberdar olmak için,[3256] ashabından bazılarını Mekke taraflarına gözcü olarak göndermek niyetinde idi.[3257]

Bunun için, Adal ve Kare kabilesinden gelip Müslüman olduklarını söyleyen kişilerin kabilelerine din öğretmeni gönderilmesi hakkındaki dileklerini, Peygamberimiz Aleyhisselâm müsait karşıladı.[3258]

Gözcü ve Din Öğretmeni Olarak Gönderilenlerin Sayısı

Adal ve Kare kabileleri temsilcilerinin istekleri üzerine gönderilen sahabilerin sayısı altı[3259] yahut yedi[3260] ya da on idi.[3261]

İçlerinden Mersed b. Ebi Mersed[3262] yahut Asım b. Sabit kumandan tayin edilmişti.[3263]

Kastalânî, en doğrusunun bu olduğu söyler.[3264]

Gözcü ve Din Öğretmeni Olarak Gönderilen Sahabilerden Bazılarının İsimleri ve Nasıl Gadr ve Hiyanete Uğradıkları

1. Mersed b. Ebi Mersed,
2. Asım b. Sabit,
3. Halid b. Bükeyr,
4. Hubeyb b. Adiyy,
5. Zeyd b. Desinne,
6. Abdullah b. Târık,[3265]
7. Muattib b. Ubeyd... olup, bunlar Mekke ile Usfan arasında bulunan ve Hüzeyllere ait olan su başına, Hed’et’in yakınına vardıkları zaman, Adal ve Kare temsilcilerinin gadr ve hıyanetine uğradılar.[3266]

Adal ve Kare kabileleri, Lihyan oğulları diye anılan Hüzeyl kabilesine haber salıp, onlardan, Müslümanlara karşı kendilerine yardım etmelerini istediler.

Gelen yüze yakın Hüzeyl okçuları, İslâm gözcü ve irşad birliğini izlemeye ve aramaya başladılar.

Onların indikleri ve Medine hurmasını yiyip çekirdeklerini attıkları yeri buldular.

“İşte, Yesrib (Medine) hurması çekirdekleri!” diyerek bağrışıp, Müslüman gözcü ve irşad birliğinin izlerini sürmeye başladılar. En sonunda, Asım b. Sabit’le arkadaşlarına -sığındıkları dağın tepesinde- kavuştular ve çevrelerini sardılar. Onlara:

“Eğer yanımıza inerseniz, sizlerden hiçbir kimseyi öldürmeyeceğimize kesin söz veriyoruz![3267]

Vallahi, biz sizi öldürmek istemiyoruz!

Biz sizi ancak Mekkelilere teslim edip onlardan birşeyler[3268] almak istiyoruz.

Sizi öldürmemek üzere, Allah’a söz veriyoruz!” dediler.

Asım b. Sabit, Mersed b. Ebi Mersed ve Halid b. Bükeyr:

“Vallahi, biz müşrikten hiçbir zaman ahd ve akd kabul etmeyiz!” dediler.[3269]

Asım b. Sabit:

“Allah’ım! Günün başında ben senin dinini korudum!

Günün sonunda da, sen benim etimi, tenimi koru![3270]

Allah’ım! Halimizden, Peygamberini haberdar et!” diyerek dua etti ve:

“Vallahi, ben kâfirin himayesine girmem ve aşağı inmem!” dedi.

Müşrikler onları oka tuttular.

İçlerinde Asım b. Sabit’in de bulunduğu yedi sahabiyi şehit ettiler.[3271]

Yüce Allah bu şehitleri ilahî rahmet ve rızasına mazhar kılsın!

Sülâfe’nin Asım b. Sabit Hakkındaki Adağı

Asım b. Sabit, Uhud savaşında müşrik kadınlarından Sülâfe’nin iki oğlunu okla vurup öldürmüş, Sülâfe de Asım b. Sabit’in başını ele geçirecek olursa kafatası ile şarap içmeyi adamış[3272] ve onun başını kendisine getirecek olana da yüz deve vermeyi vaad etmişti.

Bunu bütün Araplar ve Lihyan oğulları bilmekte idiler.[3273]

Asım b. Sabit ise, kendisine hiçbir müşrikin dokunmaması, kendisinin de hiçbir müşrike el sürmemesi hakkında Allah’a söz vermiş bulunuyordu.

Hüzeyller Asım b. Sabit’in başını alıp Sülâfe’ye satmak için cesedine doğru vardıkları zaman, aralarına giren arılardan, cesede yaklaşamadılar.

“Bırakın onu! Akşam olup arılar başından dağılınca alırız!” dediler.

Fakat, Yüce Allah’ın gökte bulut yokken gönderdiği sel Asım’ın cesedini hiç bulunamayacak bir yere alıp götürdü![3274]

Hubeyb b. Adiyy ile Zeyd b. Desinne’nin Başlarına Gelenler

Hubeyb b. Adiyy ile Zeyd b. Desinne ve Abdullah b. Târık müşriklerin sözlerine kanarak bulundukları yerden yanlarına inip teslim oldukları zaman, müşrikler onların ellerini yay telleriyle sımsıkı bağladılar.[3275]

Mekkelilere satmak için, Mekke’ye doğru götürdüler.

Mekke yakınındaki Zahran’a vardıkları zaman, Abdullah b. Târık, bağladıkları ipten elini çıkarıp kılıcına yapıştı.

Hüzeylîler geri çekildiler, onu taşa tuttular ve taşla şehit ettiler.

Kendisinin kabri Zahran’da bulunmaktadır.[3276]

Yüce Allah ondan razı olsun!

***

Hüzeylîler, Hubeyb b. Adiyy ile Zeyd b. Desinne’yi Mekke’ye götürüp satılığa çıkardılar.

Hubeyb’i Huceyr b. Ebi İhab, öldürülmüş olan babasının karşılığı olarak öldürmek üzere, satın aldı.

Zeyd b. Desinne’yi de, babası Ümeyye b. Halef’in karşılığı olarak öldürmek üzere, Safvan b. Ümeyye satın aldı.

Hubeyb b. Adiyy, Maviye adlı kadının evindeki bir hücrecikte; Zeyd b. Desinne de Safvan b. Ümeyye’nin kölesi Nıstas’ın evinde hapsedildi.[3277]

***

Huceyr b. Ebi İhab’ın (sonradan Müslüman olan) kölesi Maviye Hatun der ki:

“Hubeyb, benim yanımda, evimde hapsolunmuştu.

Bir gün, Hubeyb’in yanına varınca gördüm ki, elinde adam başı gibi büyük bir üzüm salkımı bulunuyor ve o ondan yiyordu![3278]

O zaman, Mekke'de,[3279] hatta Allah'ın bütün yeryüzünde üzümün tanesi bile var mıydı, bilmiyorum![3280]

Kendisi zincirle bağlı olduğu halde, bunu ona rızık olarak ancak Allah veriyordu!

Ben Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim![3281]

Hubeyb Kur'ân okur, teheccüd namazı kılardı.

Onun okuduğu Kur'ân'ı dinleyen kadınlar rikkate gelir, ağlarlardı.

Hubeyb'e:

'Ey Hubeyb! Senin herhangi bir ihtiyacın var mı?' diye sormuştum.

'Hayır! Senin bana tatlı su içirmenden, putlar adına kesilen hayvanların etlerini tattırmamandan, bir de, öldürülmek istenildiğim zamanı bana haber vermenden başka birşeye ihtiyacım yok!' dedi.

Haram olan aylar çıkıp kendisini öldürmeye karar verdiklerini bildirdiğim zaman, vallahi, onun bundan hiçbir korku ve kaygı duyduğunu görmedim.[3282]

Öldürüleceği gün gelip çatınca, Hubeyb:

'Bana bir bıçak (ustura) gönder ki, onunla (ölüm için) etek temizliği yapayım?' dedi.[3283]

Bunun üzerine, üvey oğlum Ebu Hüseyn'e[3284] bir ustura verdim ve:

'Bunu, şu evdeki adamın yanına gir de, kendisine ver!' dedim.

Sonra da, kendi kendime:

'Ben ne yaptım?! Vallahi, adam bu çocuğu öldürmekle öcünü alır, böylece adama karşı adam öldürülmüş olur!?' dedim.

Hubeyb usturayı çocuğun elinden aldı.[3285]

Çocuğun Hubeyb'in dizine oturmuş ve usturayı da Hubeyb'in elinde olduğunu görür görmez, son derece korktum.

Hubeyb, korktuğumu anlayınca, bana:

'Çocuğu öldürürüm diye mi korkuyorsun?!

Korkma! İnşaallah, ben böyle birşey işlemem![3286]

Haksız yere cana kıymak bizim hal ve şanımızdan değildir!’ dedi.[3287]

Bunun üzerine, ona:

‘Ey Hubeyb! Ben sana Allah’ın emânıyla emniyet ettim.

Sana verdiğim usturayı senin İlâhın için verdim. Yoksa, oğlumu öldüresin diye vermedim!’ dedim.

Hubeyb:

‘Ben senin oğlunu öldürecek bir kimse değilim! Dinimizde haksız yere cana kıymak bize helâl değildir!’ dedi.

Kendisini, hapisten çıkaracaklarını ve ertesi günü sabahleyin de, öldüreceklerini haber verdim.”

***

Müşrikler; öldürmek üzere kararlaştırdıkları gün gelince, Hubeyb ile Zeyd’in zincirlerini çözdüler ve kendilerini Mekke Haremi dışında bulunan, Mekke’ye iki fersah uzaklıkta olan Ten’im’e götürdüler.

Kadın, çocuk, köle.. Mekke halkının hemen hepsi, seyretmek için birlikte gittiler.[3288]

Hubeyb ile Zeyd Ten’im’e götürülürlerken, başlarına gelene karşı sabırlı olmayı, katlanmayı birbirlerine tavsiye ettiler.[3289]

***

Müşrikler Ten’im’de bir çukur kazdılar, kuru ve uzun bir ağaç gövdesini o çukura diktiler.

Hubeyb’i onun yanına götürdüler.[3290]

Hubeyb:

“İki rekat namaz kılmak için bana müsaade ediniz!” dedi.

Kendisini, namaz kılmak için, bıraktılar.

Hubeyb, hafifçe iki rekat namaz kıldıktan sonra:

“Vallahi, eğer hakkımda ölümden korktu da namazı bunun için uzatıyor diye zannetmeyecek olsaydınız, namazımı uzatırdım!” dedi ve:

“Bunların hepsini helâk et, birer birer canlarını al! Hiçbirini sağ bırakma![3291]

İlâhî! Ben şuracıkta düşman yüzünden başka yüz göremiyorum![3292]

İlâhî! Şuracıkta, Resûlüne elçi olarak gönderilecek bir kimse bulamıyorum! Resûlüne selâmımı sen tebliğ et![3293]

İlâhî! Biz Senin Resûlünün elçiliğini tebliğ ettik.

Sen de bize yapılanı sabahleyin Resûlüne tebliğ et!" diyerek dua etti.[3294]

Cebrail Aleyhisselâm, gelip bunu Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdi.[3295]

Hubeyb'i darağacına kaldırıp sıkıca bağladılar.[3296]

Urve b. Zübeyr ve Musa b. Ukbe'den rivayet edildiğine göre;[3297] Bedir'de öldürülen müşriklerin oğulları darağacında bağlı olan Hubeyb'i silahlarıyla yarmaya, yırtmaya giriştiler.[3298]

Hubeyb, okuduğu beyitlerde:

Her taraftan birçok halkın, çoluk çocukların kendisinin başına toplandığını,

Asılmak üzere uzun bir ağaç gövdesine yaklaştırıldığını,

Bağlı olduğu için herkesin elinden geldiği kadar kendisine düşmanlık ettiğini,

Hem çektiği mihnet ve meşakkat, hem de garipliğinden dolayı Cenab-ı Hakka şikayetlendiğini,

Din düşmanlarının yaptıkları, özellikle etlerini yarıp yırtmak suretiyle reva gördükleri işkencelerden dolayı kurtuluş ümidi kalmadığından Yüce Arş Sahibinden sabır istediğini,

Uğradığı bu musibetin Allah yolunda olduğu cihetle, kesilen, biçilen, yarılan, yırtılan uzuvlarından dolayı me'cur olacağını,

Teklif ettikleri küfür ve irtidadı kabul etmektense, ölümün kendisine daha kolay olduğunu,

Her ne kadar bir ara gözleri yaşla dolar gibi olmuşsa da yaş akmadığını ve er geç öleceği cihetle, kendisinin ölümden çekincesi olmayıp ancak Cehennem ateşinin hararetinden korktuğunu, hiçbir suretle düşmanlara boyun eğmeyeceğini,

Sabırsızlık göstermeyeceğini,

Dönüş yerinin huzûr-u ilahî olacağını... dile getirdi.[3299]

Beyitlerinin sonunda da:

“Ben Müslüman olarak öldürülmüş olduktan sonra, ölümüm ne suretle olursa olsun, aldırış etmem!

Çünkü, onların hepsi Allah yolundadır!

O, dilerse, bu târumâr olan vücuduma feyiz ve bereket ihsan eder!” dedi.[3300]

***

Hâris b. Bersâ der ki:

“Hubeyb b. Adiyy beddua ederken, ben de hâzır bulunmuştum.

Vallahi, bizden hiç kimsenin sağ kalmayacağını sanmıştım!”[3301]

***

Muaviye b. Ebu Süfyan da:

“Hubeyb b. Adiyy’in öldürüleceği gün hâzır olanlar içinde, (babam) Ebu Süfyan’la birlikte orada ben de bulundum.

Hubeyb’in duasından korkarak yere yattım.

‘Bir adamın üzerine beddua edildiği zaman, adam yanının üzerine yatarsa, o beddua ondan gider’ derlerdi” demiştir.[3302]

Diğer rivayete göre; babası Ebu Süfyan hemen yere yatmış ve oğlu Muaviye’yi de birden çekip arkasının, kuyruk sokumunun üzerine düşürdüğü için onun rahatsızlanmasına sebep olmuş, rahatsızlığı bir müddet geçmemiştir.[3303]

***

Huvaytıb b. Abduluzzâ, yapılan duayı işitmekten korkarak parmaklarını kulaklarına tıkamış, oradan kaçmıştır!

***

Cübeyr b. Mut’im, o zaman, Hubeyb’in bedduasından korkup, adamların arasına karışmıştır.[3304]

***

Saîd b. Âmir'e, arada sırada baygınlık gelirdi.

Hz. Ömer, halifeliği sırasında, Saîd b. Âmir'in bu halini işitip sebebini sorunca, Saîd b. Âmir:

"Ey mü'minler emîri! Bende bir hastalık yoktur.

Fakat, ben Hubeyb b. Adiyy'in öldürülmesi sırasında orada hâzır olanlar içinde bulunmuş, onun bedduasını dinlemiştim.

Vallahi, bunu ne zaman bir mecliste hatırlasam, muhakkak, üzerime baygınlık gelir!" dedi.[3305]

***

Nevfel b. Muaviye de der ki:

"Hubeyb beddua ederken, ben de orada ve ayakta idim.

Onun bedduasından korkarak hemen yere yattım!

Orada bulunup da Hubeyb'in bedduasından korkarak kaçışmayan bir kimse görmedim!

Bir ay ve daha da fazla bir zaman, Kureyş'in meclislerinde Hubeyb'in bedduasından başka bir söz konuşulmamıştır."[3306]

Hubeyb'in Darağacında Can Verişi

Müşrikler, Bedir savaşında öldürülmüş bulunanların oğullarından kırk çocuk bulup, her birine birer mızrak verdiler ve:

"Sizin babalarınızı bu öldürdü! Onu hafif hafif mızraklayınız!" dediler.[3307]

Ukbe b. Hâris, darağacında bağlı bulunan Hubeyb'e doğru vardı, onu mızrakladı.[3308]

Hubeyb'in göğsünden saplanan mızrağın ucu, sırtından dışarı çıktı!

Hubeyb:

"Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve resûlüh=Şehadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur! Ve yine şehadet ederim ki; Muhammed (aleyhisselâm) O'nun kulu ve resûlüdür!" diyerek şehadet getirdikten sonra, ruhunu Yüce Allah'a teslim etti.[3309]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O benim Cennette refîkimdir!” buyurmuştur.[3310]

Yüce Allah, onu rahmet ve rızasına mazhar kılsın!

***

Ukbe b. Hâris ise:

“Vallahi, Hubeyb’i ben öldürmedim!

Çünkü, ben daha küçüktüm.[3311] O zaman, çocuktum.[3312]

Fakat, Abduddar oğullarının kardeşi Ebu Meysere, mızrağı alıp benim elime verdi. Sonra, elimden tutup, mızrağı ona sapladı ve onu öldürdü!” demiştir.[3313]

Zeyd b. Desinne’nin Tutukluluk Hayatı ve Şehit Edilişi

Zeyd b. Desinne’yi, Safvan b. Ümeyye, babası Ümeyye’nin karşılığında öldürmek üzere satın almıştı.[3314] Zincirle bağlı ve tutuklu olarak bulunduruyordu.

Zeyd b. Desinne, geceleri teheccüd namazı kılar, gündüzleri oruç tutardı.

Kendisine getirilen et yemeklerini yememesi, Safvan b. Ümeyye’nin ağırına gitti.

Safvan b. Ümeyye, ona et yemeğini ne için yemediğini sordu.

Zeyd b. Desinne:

“Ben Allah’tan başkasının adına kesilen hayvanın etini yemem. Fakat, sütü içerim” dedi.

Bunun üzerine, Safvan, ona her gün büyükçe bir kapla süt götürülmesini emretti.

Zeyd b. Desinne sütle oruç tutar, orucunu da onunla açardı.[3315]

Zeyd b. Desinne’nin şehit edileceği zaman, Safvan b. Ümeyye onu kölesi Nıstas’la -Harem dışındaki- Ten’im’e gönderdi.

Orada, müşriklerden birçok kimse toplanmıştı.[3316]

Ten’im’e aynı günde götürülen Zeyd b. Desinne ile Hubeyb b. Adiyy, karşılaştıkları ibtilâ hakkında birbirlerine sabır tavsiye ettiler. Ten’im’de kendisi için darağacı dikildiği zaman, Zeyd b. Desinne de:

“İki rekat namaz kılayım!” dedi, kıldıktan sonra, kendisini darağacına kaldırıp bağladılar.

Müşrikler, Zeyd b. Desinne’ye:

“Gel, şu sonradan ortaya çıkarılan dininden dönüp bizim dinimize bağlan da, seni serbest bırakalım” dediler.

Zeyd b. Desinne:

“Hayır! Vallahi, ben hiçbir zaman dinimden ayrılmam!” dedi.[3317]

Ebu Süfyan:

“Sana Allah adına and veriyor ve soruyorum: Şimdi yanımızda, senin yerine Muhammed bulunup da onun boynunu vurmamızı, senin ise ailenin içinde sağ salim yaşamanı arzu etmez misin?” dedi.

Zeyd b. Desinne:

“Vallahi, ben ailem içinde sağ salim oturup da Muhammed (aleyhisselâm)’ın -değil sizin yanınızda, hatta şimdi bulunduğu yerde bile- ayağına bir dikenin batmasına, batıp incitmesine razı olamam!” dedi.

Ebu Süfyan:

“Ben, insanlar içinde, ashabının Muhammed’i sevdiği gibi, hiçbir kimsenin hiçbir kimseyi sevdiğini görmemişimdir!” demekten kendini alamadı.[3318]

Müşrikler, Zeyd b. Desinne’yi, dininden döndürmek için oka tuttular.

Fakat, bu da onun imanını ve İslâmiyete bağlılığını arttırmaktan başka bir işe yaramadı.[3319]

Zeyd b. Desinne’yi Safvan’ın kölesi Nıstas şehit etti.[3320]

Yüce Allah, Zeyd b. Desinne’yi rahmet ve rızasına mazhar kılsın!

***

Reci’ haberi Medine’de yayılınca, münafıklardan bazı adamlar:

“Yazık oldu şu işkenceye uğratılan ve öldürülenlere!

Onlar ne çoluk çocuklarının içinde sağ salim oturdular, ne de adamlarının elçiliğini yerine getirebildiler!” diyerek bozgunculuğa ve yaygaraya başladılar.[3321]

Bi’r-i Maûne Seferi Ne Zaman, Ne İçin ve Nasıl Yapıldı?

Uhud savaşından dört ay sonra, Hicretin dördüncü yılı Safer ayında, Ebu Berâ’ Âmir b. Malik b. Cafer, Medine’ye gelerek, Peygamberimiz Aleyhisselâmı ziyaret etmişti.[3322]

Kendisi Âmir b. Sa’saa oğulları kabilesinin seyyidi, lideri idi.[3323]

Ebu Berâ’, getirdiği iki atla iki deveyi[3324] hediye etmek istedi ise de, Peygamberimiz Aleyhisselâm onun hediyesini kabul etmedi[3325] ve:

“Ey Ebu Berâ’![3326] Ben müşrikten hediye kabul edemem![3327] Eğer hediyeni kabul etmemi istiyorsan, Müslüman ol!” buyurdu ve İslâmiyette neler olduğunu, Allah’ın mü’min kullarına vereceğini va’dettiği sevap ve mükâfatları haber verdi ve Kur’ân-ı Kerîm okudu.[3328]

Ebu Berâ’ ne Müslüman oldu, ne de ondan uzak kaldı.[3329]

“Ey Muhammed! Ben senin işini pek güzel ve pek şerefli görüyorum![3330] Kavmim benim arkamdadır, ne dersem yaparlar.[3331]

Ashabından, Necid halkına birtakım adamlar göndersen ve onlar da onları senin işine davet etseler,[3332] umarım ki onlar senin davetine icabet ederler, işine tâbi olurlar.[3333] Tâbi olunca da, artık davet ettiğin işin öyle parlar ve güçlenirsin ki, diyecek yok![3334]

Sen istediğin kişileri Necid halkına gönder!” dedi.[3335]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben göndereceğim kişilere Necidlilerin fenalık etmelerinden korkarım!” buyurdu.[3336]

Ebu Berâ’:

“Ben onları himayeme alır, korurum.[3337] Korkma! Necid halkından hiç kimse onlara engel olamaz, dokunamaz![3338] Göndereceğin kişileri gönder! Halkı senin işine davet etsinler!” dedi.[3339]

Rı'l, Zekvan, Usayya ve Lihyan oğullarından da bazı kimseler, gelip Müslüman olduklarını söylemişler;[3340]

"Bize Kur'ân ve sünneti öğretecek;"[3341] aynı zamanda kavimlerinden muhalefet edenlere karşı kendilerine yardım edecek adamlar göndermesini Peygamberimiz Aleyhisselâmdan istemişlerdi.[3342]

Ebu Berâ', Peygamberimiz Aleyhisselâma:

"Ben kavmimin yanına döner, göndereceğin kişileri görür gözetirim!" diyerek,[3343] Medine'den ayrılıp Necid bölgesine doğru gitti.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın ashabını himayeye aldığını bildirerek, onlara dokunmamalarını Necidlilere sıkı sıkı tenbih etti.

Necidliler de:

"Ebu Berâ'ın himaye taahhüdü bozulmayacak, onun taahhüdüne aykırı davranışlarda bulunulmayacaktır" dediler.

Fakat, Ebu Berâ'ın yeğeni Âmir b. Tufeyl amcasının isteklerini yerine getirmeye yanaşmadı, ona aykırı davrandı.[3344]

İslâm İrşad Birliğinin Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Ebu Berâ'ın gönderilecek irşad birliğini koruyacağı hakkında verdiği kesin söz üzerine, Sâide oğullarının kardeşi Münzir b. Amr'ın kumandası altında kırk kişilik[3345] veya otuz kişilik[3346] veya yetmiş kişilik[3347] irşad birliğini o taraflara yolladı.[3348]

İrşad birliğine katılan ashabın dördü Muhacirlerden, diğerleri Ensardandı.[3349]

Gönderilen irşad birliğinin önce kırkının, arkasından da otuzunun takviye olarak gönderilmiş olduğu ve gönderilenlerin sayısının böylece yetmişi bulduğu gözönünde tutulacak olursa, her üç rivayetin de doğru olduğu anlaşılır.

İrşad birliği; Süleym oğullarından Muttalib'in kılavuzluğu ile Maûne Kuyusuna doğru yollarına devam edip, bir sabah Bi'r-i Maûne'nin başına indiler.[3350]

Bi’r-i Maûne; Âmir oğulları yurdu ile Süleym oğulları yurdu arasında olup, her ikisinin bölgesine yakındır. Fakat, Süleym oğullarının kara taşlıklarına daha yakındır.[3351]

Bi’r-i Maûne, Süleym oğullarına ait sulardandır.[3352] Mekke ile Usfan arasındaki bölgededir.[3353]

İslâm irşad birliği Bi’r-i Maûne’nin başına indikleri zaman, binek develerini otlatmak üzere, Amr b. Ümeyye ile Münzir b. Muhammed’i mer’aya gönderdiler.[3354]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Necid halkı ve Âmir oğulları liderlerine verilmek üzere, bir mektup da göndermişti.[3355]

İslâm irşad birliği, Bi’r-i Maûne’nin üst tarafında bulunan bir mağarada oturup dinlendikten sonra, birbirlerine:

“Hanginiz şu su çevresi halkına Resûlullah Aleyhisselâmın elçiliğini yapar?” diye sordular.

Haram b. Milhan:

“Ben yaparım!” dedi.[3356]

Biri Benî Ümeyye’den, diğeri de topal olan iki arkadaşını yanına alıp gitti.[3357]

Benî Âmirlerin kardeşi Âmir b. Malik’le karşılaştı. İzin verilince, Peygamberimiz Aleyhisselâmın mektubunu onlara okudu.[3358]

Haram b. Milhan; Âmir b. Tufeyl’in topluluğuna yaklaşınca, arkadaşlarına:[3359]

“Ben size gelinceye kadar, siz yerinizde durunuz.[3360]

Ben onların yakınına varıncaya kadar, benden uzak durmayınız.

Eğer onlar bana Resûlullah Aleyhisselâmdan aldığımız emri kendilerine tebliğ edinceye kadar eman ve imkân verirlerse ne âlâ!

Yok eman vermezler, beni öldürürlerse, siz zaten benden uzakta değilsiniz, hemen gider, durumu arkadaşlara haber verirsiniz!” dedi.

Haram b. Milhan; Âmir b. Tufeyl’in topluluğuna:

“Resûlullah Aleyhisselâmın elçiliğini tebliğ için bana eman ve izin verir misiniz, yanınıza gelip sizinle konuşayım?” dedi.

“Olur!” dediler.[3361]

Bunun üzerine, Haram b. Milhan yanlarına vardı ve onlara:

“Ey Maûne Kuyusunun çevresi halkı! Ben size Resûlullah Aleyhisselâmın gönderdiği elçisiyim!

Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur! Muhammed Aleyhisselâm da Allah’ın kulu ve resûlüdür!

O halde, siz de Allah’a ve Resûlüne iman ediniz!” dedi.[3362]

Âmir b. Tufeyl, Haram b. Milhan’ın sunduğu, Peygamberimiz Aleyhisselâmın mektubuna hiç bakmadı bile!

Hemen üzerine saldırıp Haram b. Milhan’ı şehit etti.[3363]

Diğer rivayete göre; Haram b. Milhan konuşurken, Amir b. Tufeyl’in işaret ettiği bir adam Haram b. Milhan’a arkasından mızrağını sapladı. Mızrağın ucu Haram b. Milhan’ın göğsünden dışarı çıktı![3364]

Mızrak vücuduna saplanır saplanmaz, Haram b. Milhan:

“Allahuekber! Kâbe’nin Rabbine andolsun ki,[3365] kazandım gitti!” dedi[3366] ve fışkıran kanından avuçlayıp, onu yüzüne ve başına sürdü![3367]

Âmir b. Tufeyl:

“Andolsun ki, bu tek başına gelmemiştir!” dedi.[3368]

Haram b. Milhan’ın gerisinde bulunan Müslüman topluluğunu da kuşatıp imha etmek için Âmir oğulları kabilesini yardıma çağırdı.

Âmir oğulları, Âmir b. Tufeyl’in davetine icabet etmekten çekindiler:

“Biz, Ebu Berâ’ın ahdini asla bozmayız![3369] Ebu Berâ’ın onlar için bir ahdi ve kendilerini koruyacağı hakkında bir taahhüdü var!” dediler.[3370]

Bunun üzerine, Âmir b. Tufeyl, Süleym oğullarından Usayya, Ri’l,[3371] Zekvan,[3372] Kare[3373] kabilelerine başvurup kendisine fiilî yardımda bulunmalarını istedi.

Onlar Âmir b. Tufeyl'in davetine icabet ederek toplanıp, Müslümanları kuşattılar.[3374]

İslâm irşad birliği:

"Vallahi, bizim sizinle hiçbir işimiz yok! Biz ancak Peygamber Aleyhisselâmın bir işi için yolumuza gidiyoruz. Biz Resûlullahın elçileriyiz!" dedilerse de, müşriklere dinletemediler.[3375]

Urve b. Esmâ'nın Müşrikler Tarafından Verilen Emanı Reddedişi

Urve b. Esmâ'nın mensup bulunduğu Süleym oğulları kabilesiyle Âmir b. Tufeyl arasında dostluk vardı.

Bunun için, İslâm irşad birliğini çepeçevre kuşatan müşrikler, Urve'ye eman vererek kendisini kurtarmak istediler. Fakat, Urve:

"Ben ne onların emanını kabul ederim, ne de şu arkadaşlarımın vurulup düşecekleri yerden kendimi ayırmak, kayırmak isterim!" diyerek, onların emanlarını reddetti.[3376]

Âmir b. Füheyre'nin Şehit Edilişi ve Göğe Çekilişi

Cebbar b. Sülma der ki:

"Müslümanlardan, beni İslâmiyete davet eden bir adama, iki dalı arasından, mızrağımı sapladım! Mızrağımın demirinin onun göğsünden çıktığını gördüm!

Kendisinin:

'Vallahi, kazandım gitti!' dediğini işittim.

Kendi kendime:

'Neyi kazandı ki?! Ben adamı öldürmüş değil miyim?!' dedim.[3377]

Müslümanlığı benimsememe de, ondan görmüş olduğum şey, cesedinin göğe yükseltilişini görmem sebep oldu."[3378]

İslâm İrşad Birliğinin Son Kelam ve Selamları

Bi’r-i Maûne’de müşrikler tarafından çepeçevre kuşatılan İslâm irşad birliği, şehit olacaklarını anlayınca:

“Ey Allah! Şuracıkta, Resûlüne bizim selamımızı tebliğ edecek, Senden başkasını bulamıyoruz. Ona bizden selam söyle!” dediler.

Cebrail Aleyhisselâm gelip bunu Peygamberimiz Aleyhisselâma tebliğ edince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ın selamı, onlara da olsun!” buyurdu.[3379]

İslâm irşad birliği, Bi’r-i Maûne’de çevrelerini saran müşriklere karşı kendilerini savunmak için kılıçlarını sıyırdılar, son nefeslerine kadar çarpışa çarpışa şehit oldular.

İçlerinden, yalnız Ka’b b. Zeyd, can verir bir halde bırakıldığı için sağ kaldı. Hendek savaşında o da şehit oldu.[3380] Yüce Allah onlardan razı olsun!

Münzir b. Amr’ın Müşrikler Tarafından Verilen Emanı Reddedişi

İslâm irşad birliğinden sağ kalan Münzir b. Amr’a:

“İstersen, sana eman verelim” dediler.

Münzir b. Amr da onların emanını kabul etmedi, reddetti.[3381]

İslâm İrşad Birliğinin Toptan Şehit Edildiklerinin Peygamberimiz Aleyhisselâma Haber Verilişi

Cebrail Aleyhisselâm gelip İslâm irşad birliğinin şehit olarak Rablerine kavuştuklarını, Rablerinin onlardan razı olduğunu ve kendilerini de razı kıldığını haber verince;[3382] Peygamberimiz Aleyhisselâm, Allah’a hamd ü senâ ettikten sonra:

“Kardeşleriniz, müşriklerle karşılaşıp, kendilerinden bir kimse kalmaksızın şehit oldular!

‘Ey Rabbimiz! Bizim Senden razı olduğumuzu, Senin de bizden razı olduğunu kavmimize tebliğ et!’ dediler.

Ben onların Allah’tan razı olduklarını, Allah’ın da onlardan razı olduğunu haber vermek için size elçiyim!” buyurdu.[3383]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Bi’r-i Maûne haberini aldığı zaman:

“Bu Ebu Berâ’ın işidir! Bu işi Ebu Berâ’ getirdi başımıza! Ben zaten onları ancak Ebu Berâ’ın ısrarı üzerine, istemeye istemeye, korka korka göndermiştim!” buyurdu.

Ebu Berâ’, vermiş olduğu himaye taahhüdünün yeğeni Âmir b. Tufeyl tarafından bozulmuş olmasına son derecede üzüldü.

Çünkü, Peygamberimiz Aleyhisselâmın ashabının başlarına gelene, kendisinin himaye taahhüdü sebep olmuş bulunuyordu.[3384]

Enes b. Malik der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmın Bi’r-i Maûne’de şehit olan ashaba yanıp üzüldüğü kadar, hiçbir şeye yanıp üzüldüğünü görmedim!”[3385]

Bi’r-i Maûne şehitlerinin hemen hepsi Ashab-ı Suffa’dan olup, Kur’ân ve sünnet öğrencileri ve öğreticileri idiler.[3386]

Bi’r-i Maûne Katliamından Kurtulanlar

Bi’r-i Maûne’de müşrikler tarafından kuşatılan İslâm irşad birliğinde Ka’b b. Zeyd’i müşrikler şehitler arasında can çekişir bir halde, ölür diye bırakmışlardı.

Amr b. Ümeyye ile Münzir b. Muhammed ise, arkadaşlarının başlarına gelenlerden habersiz olarak uzaklarda develeri otlatmaktalar iken, arkadaşlarının bulundukları yerin havasında yırtıcı bir kuşun dönüp dolaştığını görünce:

“Vallahi, bu kuşun oralarda dönüp dolaşmasında bir iş var!” dediler. Yüksekçe bir yerden o tarafa bakınca, arkadaşlarının kanlar içinde yerlere serilmiş olduklarını gördüler!

Münzir b. Muhammed, Amr b. Ümeyye’ye:

“Şimdi ne yapalım dersin?” diye sordu.

Amr b. Ümeyye:

“Hemen dönüp başa gelen bu işi Resûlullah Aleyhisselâma haber vermemizi uygun görürüm!” dedi.

Münzir b. Muhammed:

“Fakat, ben ne Münzir b. Amr’ın şehit olduğu yerden kendimi ayırmayı, ne de sağ kalıp soranlara şehitlerin acı haberlerini haber vermeyi arzu ederim” dedi.

Şehit oluncaya kadar, müşriklerle çarpıştı.

Müşrikler Amr b. Ümeyye’yi yakaladılar, kendisinin Mudarlardan olduğunu anlayınca, Âmir b. Tufeyl anasının bir köle azad etme adağını yerine getirmek üzere, alnının perçemini kesip azad etti[3387] ve: “Sahibine dön de, başınıza gelenleri kendisine anlat!” dedi.[3388]

Âmir b. Tufeyl’in Amr b. Ümeyye’den Şehitler Hakkında Bilgi Alması

Âmir b. Tufeyl, Amr b. Ümeyye’ye:

“Sen bütün arkadaşlarını tanır mısın?” diye sordu.

Amr b. Ümeyye:

“Evet! Tanırım!” dedi.

Âmir b. Tufeyl, şehitler arasında dolaşarak Amr b. Ümeyye’ye her birinin isimlerini ve neseplerini sorduktan sonra:

“Arkadaşlarından, burada cesedini görmediğin kimse var mı?” diye sordu.

Amr b. Ümeyye:

“Ebu Bekir’in azadlısını göremedim!” dedi.

Âmir b. Tufeyl:

“Onun aranızda mevkii nasıldır?” diye sordu.

Amr b. Ümeyye:

“O, bizim üstün ve hayırlı olanlarımızdan ve Peygamberimizin ilk ashabındandı!” dedi.

Âmir b. Tufeyl:

“Ben onun işini, sana haber vereyim mi?” dedi ve bir adama (Cebbar b. Sülma’ya) işaret ederek: “Şu adam ona mızrağını sapladı ve çekip

çıkardıktan sonra, adam göklere yükseldi! Yükseldi ve kayboldu! Vallahi onu bir daha göremedim!” dedi.

Amr b. Ümeyye:

“İşte o, Âmir b. Füheyre’dir!” dedi.[3389]

Ebu Berâ’ın Oğlu Rebia’nın Âmir b. Tufeyl’i Öldürmeye Teşebbüs Edişi

Ebu Berâ’ın oğlu Rebia, Âmir b. Tufeyl’e rastlayıp onu mızraklayarak atından yere düşürdü ise de, öldüremedi.

Âmir b. Tufeyl:

“Bu, amcam Ebu Berâ’ın işidir! Ölürsem, kanım amcama helâl olsun! Onun peşine düşmesinler. Yaşarsam, başıma gelen şey hakkında ne yapacağımı kendim düşünür, icabına bakarım!” dedi.[3390]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Allah’a ve Resûlüne Asi Olan Kabileler Aleyhinde Dua Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; kendisine Bi’r-i Maûne faciasının haberi eriştiği gece, sabah namazında, birinci rekattan sonra, ikinci rekatın rükûundan doğrulunca;[3391] Allah’a ve Allah’ın Resûlüne asi olan Rı’l, Zekvan, Usayya ve Lihyan... kabileleri aleyhinde dua etti ve bu duasına bir ay devam etti.[3392] Cemaat da, “Âmin!” dediler.[3393]

Bu asi kabileler, yanlarına gelecek İslâm irşad birliğine dokunmayacakları, bilakis onları koruyacakları hakkındaki taahhüdlerine rağmen,[3394] Bi’r-i Maûne’de onları kuşatarak, son neferlerine kadar şehit etmişlerdir.

Ebu Süfyan Tarafından Peygamberimiz Aleyhisselâm İçin Bir Katil Kiralanıp Medine’ye Gönderilişi

Kureyş müşriklerinin lideri Ebu Süfyan b. Harb, bir gün, Kureyş’ten bazı kişilere:

“Çarşıda gezerken Muhammed’i ansızın öldürecek bir kimse yok mudur?” diye sormuştu.

Çöl Araplarından bir adam, Ebu Süfyan’ın evine varıp:

“Ben kendimi adamların kalbce en katısı, tutuş ve yakalayışça en serti, saldırışça en hızlısı ve çabuğu bulmaktayım.

Eğer sen benim yiyeceğimi sağlarsan, gidip onu ansızın öldürürüm!

Yanımdaki kartal kanadını andıran hançeri onun tepesine vurur, sonra yolcu kafilesi içine karışırım, sür’atte herkesi geride bırakır geçerim!

Çünkü ben en tenha ve kestirme yolları da bilen kılavuz kişiyim!” dedi.

Ebu Süfyan:

“Sen bizim dostumuz, arkadaşımızsın!” dedi.

Ona bir deve ile yiyecek verdi ve:

“Haydi, göreyim seni! Maksadını gizli tut, bunu hiç kimseye açma![3395] Çünkü, ben bunu senden işitecek kimsenin Muhammed’e yetiştirmeyeceğinden emin değilim!” dedi.

Bedevî:

“Bunu hiç kimse bilmeyecektir!” dedi.[3396]

Bedevî, hazırlanıp geceleyin yola çıktı.

Deve üzerinde beş gün gidip, sabahleyin Medine harresinin arkasına erişti. Altıncı günün sabahını orada geçirdikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın nerede bulunduğunu soruşturmaya başladı. Nerede olduğu kendisine gösterildi.

Bedevî, devesini bağladıktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâma doğru gitti. O sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâm Abduleşhel oğullarının mescidinde bulunuyor,[3397] ashabından bir topluluk içinde konuşuyordu.[3398]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bedevîyi görür görmez, ashabına:

“Şu adam muhakkak bir suikast yapmak istiyor![3399] Fakat, Allah onun ile yapmak istediği şey arasına geriliyor!” buyurdu.[3400]

Bedevî gelip dikilerek:

“İçinizde Abdulmuttalib’in oğlu hanginizdir?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Benim Abdulmuttalib’in oğlu!” buyurdu.[3401]

Bedevî Peygamberimiz Aleyhisselâma doğru yönelip giderken, Useyd b. Hudayr onu izarının eteğinden tutup hızla çekince, elbisesinin içinde gizlediği hançer göründü. Bedevînin elleri yanlarına düştü!

Useyd b. Hudayr, hemen onun boğazını şiddetle sıktı.[3402]

Bedevî:

“Yâ Muhammmed![3403] Kanımı! Kanımı! Bana bağışla!” dedi.[3404]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen bana doğruyu söyle! Buraya ne için geldin?[3405]

Eğer sen bana doğruyu söylersen, doğruluk sana fayda verir.

Yalan söylersen, bu, senin için iyilik getirmez!

Senin yapmaya kalkıştığın işten, zaten haberim vardır!” buyurdu.

Bedevî:

“Ben eman verilmiş bulunuyor muyum? Emniyette miyim?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen emniyettesin!” buyurunca, bedevî Medine’ye ne için geldiğini, Ebu Süfyan’ın yaptıklarını birer birer haber verdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Useyd b. Hudayr’a, bedevîyi yanında tutmasını emretti.

Ertesi günü, sabahleyin, onu çağırttı ve:

“Ben sana eman vermiştim. Haydi, nereye gitmek istersen git! Yahut, istersen, senin için daha hayırlı olanı tercih et!” buyurdu.

Bedevî:

“Nedir o daha hayırlı olan?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’tan başka ilah olmadığına ve benim de Allah’ın Resulü olduğuma şehadet etmendir!” buyurdu.

Bunun üzerine, bedevî:

“Şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur! Sen de, muhakkak, Allah’ın Resûlüsün! Vallahi yâ Muhammed! Ben senin yanındaki adamlardan korkmamışımdır!

Fakat, ben seni görünce aklım başımdan gitti ve zaafa düştüm!

Sonra, sen benim yapmak istediğim şeyi de anladın!

Halbuki, bundan hiç kimsenin haberi olmamış, Medine’ye gelirken hiçbir atlı da beni geçmemişti.

Anladım ki, sen Allah tarafından korunmaktasın ve hiç şüphesiz hak üzeresin!

Ebu Süfyan’ın cemaatı ise, şeytan cemaatıdır!” dedi[3406] ve Müslüman oldu.[3407]

Medine’de bir müddet oturduktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan izin alarak Medine’den ayrıldı.[3408]

Allah ondan razı olsun!

Amr b. Ümeyye ile Bir Arkadaşının Mekke’ye Gönderilişi

Seferin Sebebi

Seferin iki sebebi olup, birisi Hubeyb b. Adiyy’in gelenler geçenler görsünler de her tarafa yaysınlar diye ağaçta asılı bırakılan, teşhir edilmek istenilen[3409] cesedinin ağaçtan indirilerek gömülmesini sağlamak;

İkincisi de, Ebu Süfyan tarafından Peygamberimiz Aleyhisselâma yaptırılmak istenilen suikasta mukabele etmekti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hubeyb b. Adiyy’in cesedini bağlandığı ağaç gövdesinden ayıran, indirenin Cenneti kazanacağını müjdeledi.[3410]

Seferin Tarihi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Hubeyb b. Adiyy ile arkadaşlarının şehit edilmelerinden sonra[3411] Mekke’ye gönderdiği Amr b. Ümeyye ile Ensârî arkadaşına, öldürmek fırsatını bulurlarsa[3412] Ebu Süfyan b. Harb’i öldürmelerini de emir buyurdu.[3413]

İbn Hişam'ın güvenilir ilim adamlarından rivayetine göre, Amr b. Ümeyye der ki:

"Hubeyb ve arkadaşlarının şehadetlerinden sonra, Resûlullah Aleyhisselâm beni Mekke'ye gönderdi ve benimle birlikte Ensardan bir zâtı da[3414] gönderdi ve bize:

'Gidiniz de, Ebu Süfyan b. Harb'i öldürünüz!' buyurdu.

Ben arkadaşımla birlikte yola çıktım.

Benim binit olarak devem vardı. Arkadaşımın devesi yoktu, kendisinin ayağı da rahatsızdı.

Onu da deveme bindirdim.

Ye'cec'e kadar vardık.

İki dağ arasında, ağaçlık bir yerde devemizi bağladık.

Biz de dağın yamacında siperlendik.

Arkadaşıma:

'Kalk, Ebu Süfyan'ın evine varalım.

Ben öldürmek için ona saldırırım.

Eğer aramızda çarpışma olduğunu görür veya herhangi birşeyden korkarsan, sen hemen dönüp devene atla, Medine'ye kavuş, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına var, olanı biteni ona haber ver! Sen şimdi benim yanımdan ayrıl, beni kendi halime bırak!

Ben bu şehri çok iyi bilir, içerisinde cesaretle, bacakları sıvayarak gezebilirim!' dedim.

Birlikte Mekke'ye girdik.

Kartal kanadını andıran hançerim yanımda bulunuyordu. Onu, bana karşı gelen insanı öldürmek için hazırlamıştım.

Arkadaşım, bana:

'Kâbe'yi yedi defa tavaf edip iki rekat tavaf namazı kılmak suretiyle işe başlasak olmaz mı?' dedi.

Kendisine:

'Ben Mekkelileri senden daha iyi bilirim. Onlar karanlık basınca, evlerinin çevresine su serperler, orada otururlar. Ben onları ayakları sekili attan daha iyi tanırım!' dedim.

Nihayet, Kâbe’ye vardık.

Onu yedi kere tavaf ettik. İki rekat da tavaf namazı kıldıktan sonra, Kâbe’den çıktık.

Kureyş topluluklarından bir topluluğun yanından geçerken, içlerinden bir adam[3415] beni tanıdı ve en yüksek sesiyle:

‘İşte! Amr b. Ümeyye!’ diyerek bağırdı.

Bunun üzerine, Mekkeliler üzerimize üşüştüler ve:

‘Vallahi, Amr hayra gelmemiştir! O hiçbir zaman kötülükten başka birşey için gelmez!’[3416] dediler ve beni ve arkadaşımı aramaya koyuldular.

Arkadaşıma:

‘Koş haydi! Korktuğum şey başımıza geldi işte! Artık adamın [Ebu Süfyan’ın] yanına varmaya yol bulmak mümkün değil! Sen hemen kendini kurtarmaya bak!’ dedim.

Hızla koşarak dağa çıktık.

Mekkeliler de dağa çıkmaya ve bizi aramaya başladılar.

Biz dağın tepesine doğru yükselince, bizi yakalamaktan ümitlerini kestiler.

Biz de, geri dönüp, dağda bir mağaraya girdik.

Mağaraya girince, mağaranın ağzını taşlarla kapatıp izleyicilerden gizlendik. Gecemizi mağaranın içinde geçirdik.

Bizi izleyenler, yakalamaktan âciz kalınca, geri döndüler.

Arkadaşıma:

‘Vallahi, onlar bizi bu gece ve gündüzün akşama kadar arayacaklardır’ dedim.

Mağarada bulunduğumuz sırada, atı için ot biçen Osman b. Malik b. Ubeydullah, mağaramızın kapısına kadar gelip dikildi.

Arkadaşıma:

‘Vallahi, bu, Malik’in oğludur! Eğer o bizi görecek olursa, muhakkak Mekkelilere haber verir; yakalanır ve öldürülürüz!’ dedim.

Hemen yanına çıkıp, kendisini memesinin altından hançerledim!

Osman b. Malik hançerlenince öyle bir çığlık kopardı ki, çığlığını Mekkelilere duyurdu.

Hemen dönüp mağaradaki yerime girdim.

Arkadaşıma:

‘Yerinde dur, hiç kımıldama!’ dedim.

Mekkeliler sesi takip ederek Osman’ın bulunduğu yere kadar geldiler, onu ölmek üzere buldular.

‘Vâh senin başına gelene! Kim vurdu sana?’ dediler.

‘Amr b. Ümeyye!’ dedi ve öldü.

Mekkeliler bulunduğumuz yeri ondan öğrenmek imkânını bulamadılar.

‘Vallahi, biz zaten onun hayır için gelmediğini biliyorduk!’ dediler.[3417]

Ölen adamlarıyla uğraşmaları, bizi aramaya devam etmelerine engel oldu.

Ölüyü oradan yüklenip götürdüler.[3418]

Arkadaşıma:

‘Akşama kavuşursak, kurtulduk demektir!’ dedim.[3419]

Mağarada iki gün bekledik.

Bizi aramaları sona erince, geceleyin mağaradan çıkıp Ten’im’e vardık. Hubeyb’in asıldığı darağacı Ten’im’de bulunuyordu.

Arkadaşım, bana:

‘Hubeyb’i darağacından indirmek istemez misin?’ dedi.

‘Nerededir o?’ diye sordum.

Arkadaşım:

‘İşte, o, şu gördüğün yerdedir!’ dedi.

‘Olur! İndireyim onu darağacından! Yalnız, sen bana müsaade et ve yanımdan uzaklaş!’ dedim.

Hubeyb’in cesedini bekçiler kuşatmışlar, bekliyorlardı.[3420]

Bekçilerin yanından geçerken, onlardan biri:

‘Vallahi, bu geceki gibi, Amr b. Ümeyye’nin yürüyüşüne benzeyen bir yürüyüş daha görmedim! Eğer kendisi Medine’de olmamış olsa, muhakkak bu odur, derdim’ dedi.

Kendi kendime:

‘Amr b. Ümeyye odur işte!’ dedim.[3421]

Ensârî arkadaşıma:

‘Eğer sen birşeyden korkarsan, hemen deveye giden yolu tut, onun üzerine atla, Resûlullah Aleyhisselâma kavuş, olan bitenleri ona haber ver!’ dedim.

Ben de hemen darağacının yanına vardım. İplerini çözdüm. Hubeyb’in cesedini sırtıma aldım.

Vallahi ben kırk arşın (adım) yürümemiştim ki, ardıma düşen bekçiler gelip bana kavuştular!

Cesedi hemen yere bıraktım.

Cesedin yere düştüğü zaman çıkardığı sesi hâlâ unutmamışımdır![3422]

Sonra, cesedin üzerine, ayağımla çabuk çabuk toprak ittim.[3423]

Sanki yer onu yutuvermişti.[3424]

Bekçiler beni yakalamak için arkamdan hızla takip ettiler.

Ben Safra’ yolunu tutunca, yoruldular, geri döndüler.

Arkadaşım devenin yanına varıp üzerine bindi, Peygamber Aleyhisselâma kavuştu. İşimiz hakkında kendilerine bilgi verdi.

Ben de, yürüyerek Galil’e geldim. Galil’in en yüksek kısmına kadar çıktım. Mekke yakınında bulunan Dacnan dağındaki bir mağaraya girdim.

Yayım ve oklarım yanımda idi.

Mağarada bulunduğum sırada, yanıma Di’l b. Bekr oğullarından, bir gözü kör, uzun boylu, kendisine ait davarı sürüp götüren bir adam geldi.

Beni görünce:

‘Kim bu adam?’ diye sordu.

‘Bekir oğullarından bir adamım’ dedim.

O da:

Ben de, Di’l oğullarının Bekir oğullarındanım!’ dedi ve yanının üzerine uzanıp yattı.

Yüksek sesle teganni ediyor ve:

‘Ben sağ oldukça ne Müslüman olurum, ne de Müslümanların dinine göre hareket ederim!’ diyordu.

Ona, içimden:

‘Biraz sonra, Müslüman olmamayı görür, öğrenirsin!’ dedim.

Adam çok geçmeden uyudu, uykuya daldı, horlamaya başladı.

Yavaşça kalkıp yanına vardım. Kendisini hiç kimsenin hiç kimseyi öldürmediği kötü bir öldürüşle öldürdüm: Yayımın başındaki demiri onun sağ olan gözüne dayayıp kafasından öbür tarafa çıkıncaya kadar, yayımın üzerine yüklendim!

Bundan sonra, mağaradan çıktım, kartal gibi kanatlanıp geniş yolu tuttum ve kurtuldum.[3425]

Mekke yolunda bir menzil olan Arc’a geldim.[3426]

Sonra, Mekke ile Medine arasında sarp ve yokuş yerdeki Rakûbe yolunu tuttum. Medine’ye iki gecelik uzaklıkta ve Müzeynelere ait bir yer olan Nakı’a indim.

Resûlullah Aleyhisselâmın neler yaptığını öğrenmek maksadıyla Kureyş müşriklerinin Medine’ye yolladıkları Mekkeli iki adama Nakı’da rastlayıp kendilerini tanıdım ve:

‘Ben sizi esir edeceğim!’ dedim.

Bana:

‘Biz mi esir olacağız sana?!’ dediler.

Hemen onlardan birini okla vurup öldürdüm ve ötekine:

‘Esir ol!’ dedim.

Esir olunca, ellerini sıkıca bağladım, Medine’ye geldim.

Medine’de Ensarın yaşlılarından bazılarının yanlarından geçip giderken, onlar:

‘İşte, vallahi Amr b. Ümeyye!’ dediler.

Çocuklar onların sözünü işitince, geldiğimi Resûlullah Aleyhisselâma koşup haber verdiler.

Ben esirimi yayımın kirişiyle başparmağından sıkıca bağlamıştım.

Peygamber Aleyhisselâm, onu görünce, azı dişleri görününceye kadar güldü.

Sonra, benden, bütün olan bitenleri sordu. Ben de kendilerine naklettim.

'Hayra eresin!' diyerek bana hayır dua etti."[3427]

Cabir b. Abdullah'ın Hurma Mahsulünün Bütün Borçlarını Ödeyecek Kadar Bereketlenişi

Cabir'in babası Abdullah b. Amr b. Haram, Uhud savaşında şehit olmuş, arkasında altı kız çocuğu ile bir hayli de borç bırakmıştı.[3428]

Abdullah b. Amr'ın, içinde çeşitli hurma ağaçları bulunan iki bahçesi bulunmakla beraber, bunların mahsulü bıraktığı borçları karşılayacak derecede değildi.[3429]

Cabir'in borçtan bir kısmının düşülmesi isteği alacaklılarca kabul edilmediği gibi,[3430] borcun ertelenmesi isteği de kabul edilmemişti.[3431]

Bunun üzerine, Cabir, Peygamberimiz Aleyhisselâma gelerek:

"Yâ Rasûlallah! Biliyorsun ki, babam Abdullah, Uhud günü şehit oldu.

Bana birçok borç bıraktı.

Alacaklılara, hurma bahçesinin bütün mahsulünü vermeyi teklif ettiğim halde, kabul etmediler!" dedi[3432] ve alacaklı Yahudi ile görüşüp aracılık etmesini, yardımcı olmasını rica etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Cabir'in boynundaki borca karşılık hurmalığın meyvesinin bütününü almasını Yahudiye teklif etti. Fakat, Yahudi buna yanaşmadı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm Yahudi ile tekrar konuştu. Ona alacağını ertelemesini teklif etti. Yahudi bunu da kabul etmedi.[3433]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın; bu yıl borcun bir kısmının, gelecek yıl da bir kısmının ödenmesi teklifini de kabul etmediler.[3434]

Hatta, ödenecek hurmanın hepsinin iyi cinsten olması hususunda da direndiler.[3435]

Ertesi gün, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'le birlikte, Cabir'in hurma bahçesine gitti.

Cabir:

"Merhaba! Hoşgeldiniz, safâ geldiniz!" diyerek Peygamberimiz Aleyhisselâm ile arkadaşlarını karşıladı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm;

"Ey Cabir! Haydi, bizi şu hurma bahçende bir dolaştır, gezdir!" buyurdu.

Cabir:

"Olur" dedi.

Hurma bahçesini birlikte dolaştılar.

Cabir içi hurma lifinden doldurulmuş, yüzü kıldan dokunmuş bir yastık getirip Peygamberimiz Aleyhisselâmın altına koydu.

Sonra, ortaya, yeni kestikleri keçinin etinden pişirilmiş et yemeği ile, yaş ve kuru hurma getirildi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ile arkadaşları, onlardan yediler.

Cabir, edeb ve saygısından dolayı, sofraya birlikte oturmadı.

Bahçeden ayrılacakları sırada, Cabir'in hanımı:

"Yâ Rasûlallah! Senden dua bekleriz!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Evet! Allah size mübarek kılsın!

Evet! Allah size mübarek kılsın!" diyerek bereket duası yaptı.[3436]

Cabir'e de:

"Git! Hurmanı toplayıp tasnif et: Acve'yi (iyi cinsi) bir boy, Azk-ı Zeyd'i (erginini) de bir boy yaptıktan sonra, bana haber gönder!" buyurdu.

Cabir bu emri yerine getirdikten sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm geldi.[3437]

Cabir, aynı zamanda, alacaklılara da haber salmıştı.

Onlar da, eşekler ve çuvallarla bahçeye geldiler.

Cabir; başka bir yerden iyi cins hurma satın alıp babasının borcunu alacaklılara ödemeyi bile göze almıştı.[3438]

Peygamberimiz Aleyhisselâm hurma öbeklerinin en büyüğünün çevresini üç kere dolaştı.[3439]

Hurma harmanının başına veya ortasına oturduktan sonra, orada bekleşen alacaklılara işaret ederek, Cabir'e:

"Haydi, şu kavmin matluplarını ölç, ver!" buyurdu.

Cabir de, alacaklılara haklarını ölçüp ölçüp tamamıyla verdi.

Geri kalan hurma, sanki aslından birşey eksilmemiş gibi idi![3440]

Tek babamın borcu ödensin de kızkardeşlerimin yanına bir tek hurma tanesiyle bile dönmeyeyim diye düşünen, buna razı olan[3441] Cabir'e, bütün borçlar ödendikten sonra, onyedi vesk (deve yükü) hurma kalmış bulunuyordu![3442]

Cabir ikindi namazında buluşup durumu Peygamberimiz Aleyhisselâma arzedince, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'ım! Hamd olsun sana!

Allah'ım! Hamd olsun sana!" diyerek Allah'a hamd etti.[3443]

Cabir'e de:

"Sen bunu Ömer b. Hattab'a da haber ver!" buyurdu.

Cabir gidip Hz. Ömer'e haber verince, Hz. Ömer:

"Ben zaten Resûlullah Aleyhisselâm hurma bahçesini gezip dolaştığı zaman, Allah'ın hurmalığı muhakkak bereketlendireceğini anlamıştım!" dedi.[3444]

O da Allah'a hamd etti.[3445]

Cabir Hz. Ömer'le oturduğu sırada da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelip, hurma bahçesinin mahsulünden borçları tamamen ödedikten sonra kendilerine bir hayli hurma kaldığını tekrar söyleyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ömer'e dönerek:

"Ne söylüyor, dinle!" buyurdu.

Hz. Ömer de:

"Biz zaten senin Resûlullah olduğunu kat'iyyen biliyoruz!

Vallahi, sen muhakkak Allah'ın Resûlüsün!" dedi.[3446]

3216 İbn İshak, İbn Hişam, 4/260.
3217 İbn Sa'd, 2/50, İbn Seyyid, 2/38.
3218 İbn Sa'd, 2/50, Yâkût, 4/374.
3219 İbn İshak, İbn Hişam, 4/260, Vâkıdî, Megâzî, 1/342, İbn Sa'd, 2/50.
3220 Vâkıdî, Megâzî, 1/343, İbn Sa'd, 2/50, İbn Seyyid, 2/38, İbn Kesîr, Bidâye, 4/61.
3221 Vâkıdî, Megâzî, 1/341, Beyhakî, Delâil, 3/320-321.
3222 Vâkıdî, Megâzî, 1/341-342, İbn Sa'd, 2/50, Beyhakî, Delâil, 3/320-321, İbn Seyyid, 2/38.
3223 Vâkıdî, Megâzî, 1/341-345, İbn Sa'd, 2/50, Beyhakî, Delâil, 3/320-321, İbn Seyyid, 2/38-39, Zehebî, Târîh, s. 186, İbn Kesîr, Bidâye, 4/61.
3224 Vâkıdî, Megâzî, 1/342-343, İbn Sa'd, 2/50, Diyarbekrî, 1/450.
3225 İbn İshak, İbn Hişam, 4/260, Vâkıdî, Megâzî, 1/345, Taberî, Târîh, 3/171, İbn Abdilberr, 3/1393, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 5/164.
3226 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140.
3227 İmam Muhammed, 1/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532.
3228 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140, Heysemî, 6/203.
3229 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, İbn Seyyid, 2/39.
3230 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140, Heysemî, 6/203.
3231 İmam Muhammed, 1/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Beyhakî, Delâil, 4/42, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140, Heysemî, 6/203.
3232 Heysemî, 6/204.
3233 Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51.
3234 Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140.
3235 Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, İbn Seyyid, 2/39.
3236 İmam Muhammed, 1/267.
3237 Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, İbn Seyyid, 2/39.
3238 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140.
3239 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye 4/140.
3240 Vâkıdî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, İmam Muhammed, 1/267.
3241 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, 3/171, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye 4/140.
3242 İmam Muhammed, 1/268.
3243 İbn İshak, İbn Hişam, 4/267, Vâkıdî, Megâzî, 2/532, İbn Sa'd, 2/51, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/171, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye 4/140.
3244 İmam Muhammed, 1/265-266, Vâkıdî, Megâzî, 2/532-533, İbn Sa'd, 2/51, İbn Seyyid, 2/39.

3245 İbn İshak, İbn Hişam, 4/268, İmam Muhammed, 1/266, Vâkıdî, Megâzî, 2/533, İbn Sa'd, 2/51, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/171, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518, Beyhakî, Delâil, 4/42, İbn Seyyid, 2/39, Zehebî, Târîh, s. 288, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140.
3246 İbn İshak, İbn Hişam, 4/268, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518-519, Beyhakî, Delâil, 4/42-43, Zehebî, Târîh, s. 288-289, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140, Heysemî, 6/203.
3247 Vâkıdî, Megâzî, 1/3, İbn Sa'd, 2/51, İbn Seyyid, 2/39.
3248 İbn İshak, İbn Hişam, 4/268, Ahmed b. Hanbel, 3/496, Taberî, Târîh, 3/172, Ebu Nuaym, Delâil, 2/518-519, Beyhakî, Delâil, 4/42-43, Zehebî, Târîh, s. 288-289, İbn Kesîr, Bidâye, 4/140, Heysemî, 6/203.
3249 Vâkıdî, Megâzî, 1/3-4, İbn Sa'd, 2/55, Beyhakî, Delâil, 3/323, İbn Seyyid, 2/40.
3250 İbn Hazm, Cevâmi, s. 176.
3251 İbn İshak, İbn Hişam, 3/179.
3252 Buhârî, Sahîh, 5/40.
3253 İbn Sa'd, 2/55.
3254 İbn İshak, İbn Hişam, 3/178, Vâkıdî, Megâzî, 1/354, İbn Sa'd, 2/55, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/328, İbn Esîr, Kâmil, 2/167, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 189.
3255 İbn İshak, İbn Hişam, 3/109, Vâkıdî, Megâzî, 1/339-340, Taberî, Târîh, 3/29, Beyhakî, Delâil, 3/316-317, İbn Esîr, Kâmil, 2/164-165, Zehebî, Târîh, s. 182-184, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49-50, İbn Kayyım, 2/121.
3256 Vâkıdî, Megâzî, 1/354, Beyhakî, Delâil, 3/323, Zehebî, Târîh, s. 187, Heysemî, 6/199.
3257 Zührî, Megâzî, s. 67, Vâkıdî, Megâzî, 1/354, Abdurrezzak, 5/353, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 5/40, Ebu Davud, 3/51, Ebu Nuaym, Delâil, 2/506, Beyhakî, Delâil, 3/323-324.
3258 İbn İshak, İbn Hişam, 3/178, Vâkıdî, Megâzî, 1/354, İbn Sa'd, 2/55, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/328, İbn Esîr, Kâmil, 2/167, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63.
3259 İbn İshak, İbn Hişam, 3/178, Taberî, Târîh, 3/29, Beyhakî, Delâil, 3/327, İbn Esîr, Kâmil, 2/167, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63, Heysemî, 6/199, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27, Kastallânî, Mevâhib, 1/130.
3260 Vâkıdî, Megâzî, 1/355.
3261 Vâkıdî, Megâzî, 1/355, İbn Sa'd, 2/55, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Ebu Davud, 3/51, Beyhakî, Delâil, 3/324, 327, Zehebî, Târîh, s. 187.
3262 İbn İshak, İbn Hişam, 3/178, Vâkıdî, Megâzî, 1/355, Belâzurî, Ensâb, 1/375, Taberî, Târîh, 3/30, İbn Esîr, Kâmil, 2/167, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63, Heysemî, 6/199, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3263 Zührî, Megâzî, s. 67, Abdurrezzak, 5/353, Vâkıdî, Megâzî, 1/355, İbn Sa'd, 2/55, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 5/40, Ebu Davud, 3/51, Belâzurî, Ensâb, 1/375, Ebu Nuaym, Delâil, 2/506.
3264 Kastallânî, Mevâhib, 1/130.
3265 İbn İshak, İbn Hişam, 3/178, Vâkıdî, Megâzî, 1/355, İbn Sa'd, 2/55, Taberî, Târîh, 3/29-30, Beyhakî, Delâil, 3/327, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63-64, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3266 İbn İshak, İbn Hişam, 3/179, Vâkıdî, Megâzî, 1/355, Taberî, Târîh, 3/30, İbn Hazm, Cevâmi, s. 176, İbn Seyyid, 2/41-42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/64, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3267 Zührî, Megâzî, s. 67, Abdurrezzak, 5/353-354, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 4/29-30, 5/40, Ebu Nuaym, Delâil, 2/506, Beyhakî, Delâil, 3/324, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/120-121, İbn

Seyyid, 2/40, Zehebî, Târîh, s. 187, İbn Kesîr, Bidâye, 4/62.
3268 Fidye (İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27).
3269 İbn İshak, İbn Hişam, 3/179, Vâkıdî, Megâzî, 1/355, İbn Sa'd, 2/55, İbn Seyyid, 2/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/64.
3270 İbn Sa'd, 3/463.
3271 Zührî, Megâzî, s. 67, Abdurrezzak, 5/354, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 4/29, 5/40, Ebu Nuaym, Delâil, 2/506, Beyhakî, Delâil, 3/324, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/120, İbn Seyyid, 2/40, Zehebî, Târîh, s. 187, İbn Kesîr, Bidâye, 4/62.
3272 İbn İshak, İbn Hişam, 3/79, Vâkıdî, Megâzî, 1/228, İbn Sa'd, 3/462, Taberî, Târîh, 3/19, Beyhakî, Delâil, 3/328, İbn Esîr, Kâmil, 2/168, İbn Seyyid, 2/42, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/64.
3273 Vâkıdî, Megâzî, 1/228, İbn Sa'd, 3/462, İbn Seyyid, 2/42.
3274 İbn İshak, İbn Hişam, 3/180, Vâkıdî, Megâzî, 1/356, İbn Sa'd, 3/463.
3275 Zührî, Megâzî, s. 67, Abdurrezzak, 5/354, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 4/29, Ebu Nuaym, Delâil, 2/506, Beyhakî, Delâil, 3/324, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/120, İbn Seyyid, 2/40, Zehebî, Târîh, s. 187, İbn Kesîr, Bidâye, 4/62, Heysemî, 6/199.
3276 İbn İshak, İbn Hişam, 3/180, Vâkıdî, Megâzî, 1/357, İbn Sa'd, 2/56, Taberî, Târîh, 3/30, Beyhakî, Delâil, 3/327, İbn Seyyid, 2/42, Zehebî, Târîh, s. 190, İbn Kesîr, 4/64-65.
3277 Vâkıdî, Megâzî, 1/357, İbn Sa'd, 2/56.
3278 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Vâkıdi, Megâzî, 1/357, İbn Sa'd, 8/302, Beyhakî, Delâil, 3/331, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3279 Zührî, Megâzî, s. 68, Abdurrezzak, 5/354, Buhârî, Sahîh, 5/41, Taberî, Târîh, 3/31, İbn Abdilberr, 2/440, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/121, Beyhakî, Delâil, 3/325, Zehebî, Târîh, s. 188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63.
3280 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Vâkıdî, Megâzî, 1/357, İbn Sa'd, 8/302, Beyhakî, Delâil, 3/331, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3281 Zühri, Megâzî, s. 68, Vâkıdî, Megâzî, 1/357, Abdurrezzak, 5/354, İbn Sa'd, 8/301-302, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 5/4, 1 Taberî, Târîh, 3/31, İbn Abdilberr, 2/440, Beyhakî, Delâil, 3/325, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/121, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63.
3282 Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3283 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3284 Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3285 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3286 Zührî, Megâzî, s. 68, Abdurrezzak, 5/354, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 5/41, Taberî, Târîh, 3/31, İbn Abdilberr, 2/440, Beyhakî, Delâil, 3/325, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/120-121, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63.
3287 Taberî, Târîh, 3/31.
3288 Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3289 Vâkıdî, Megâzî, 1/362, Diyarbekrî, 1/456.
3290 Vâkıdî, Megâzî, 1/358, İbn Sa'd, 8/302.
3291 Zührî, Megâzî, s. 68, İmam Muhammed, 1/227, Abdurrezzak, 5/355, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 4/29, 5/41, Taberî, Târîh, 3/31, Ebu Nuaym, Delâil, 2/507, Beyhakî, Delâil, 3/325, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/121, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 189, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63, Heysemî, 6/200.

3292 İmam Muhammed, 1/226, Vâkıdî, Megâzî, 1/360, Beyhakî, Delâil, 3/326, İbn Seyyid, 2/43, Heysemî, 6/200.
3293 İmam Muhammed, 1/226, Vâkıdî, Megâzî, 1/360, Ebu Nuaym, Delâil, 2/508, Beyhakî, Delâil, 3/326, 331, İbn Seyyid, 2/43.
3294 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182, Zehebî, Târîh, s. 178, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3295 Vâkıdî, Megâzî, 1/360, Ebu Nuaym, Delâil, 2/508, Beyhakî, Delâil, 3/326.
3296 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182, Vâkıdî, Megâzî, 1/360, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3297 İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3298 Heysemî, 6/200.
3299 İbn İshak, İbn Hişam, 3/185-186, Beyhakî, Delâil, 3/328-329, İbn Abdilberr, 2/441, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/121-122, Zehebî, Târîh, s. 190, İbn Kayyım, 2/121-122, İbn Kesîr, Bidâye, 4/67.
3300 Zührî, Megâzî, s. 68, İbn İshak, İbn Hişam, 3/185-186, İmam Muhammed, 1/227, Abdurrezzak, 5/355, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Buhârî, Sahîh, 4/30, 5/41, İbn Abdilberr, 2/441, Beyhakî, Delâil, 3/325, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/121, İbn Seyyid, 2/41, Zehebî, Târîh, s. 188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63, Heysemî, 6/200.
3301 Vâkıdî, Megâzî, 1/359, Zehebî, Siyer, 1/177.
3302 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182, Zehebî, Siyer, 1/177, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3303 Vâkıdî, Megâzî, 1/359.
3304 Vâkıdî, Megâzî, 1/359, Diyarbekrî, 1/456.
3305 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182-183, Vâkıdî, Megâzî, 1/359-360, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/392, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3306 Vâkıdî, Megâzî, 1/360.
3307 Vâkıdî, Megâzî, 1/361.
3308 Zührî, Megâzî, s. 68, Abdurrezzak, 5/355, Ahmed b. Hanbel, 2/294, Beyhakî, Delâil, s. 325, Zehebî, Târîh, s. 188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/63, Heysemî, 6/200.
3309 Vâkıdî, Megâzî, 1/361, Diyarbekrî, 1/458.
3310 İmam Muhammed, 1/227.
3311 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182, Vâkıdî, Megâzî, 1/361, Zehebî, Târîh, s. 190, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3312 Vâkıdî, Megâzî, 1/361.
3313 İbn İshak, İbn Hişam, 3/182, Vâkıdî, Megâzî, 1/361, Zehebî, Târîh, s. 190, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3314 İbn İshak, İbn Hişam, 3/180-181, Vâkıdî, Megâzî, 1/357, İbn Sa'd, 2/56, Taberî, Târîh, 3/30, Beyhakî, Delâil, 3/327, İbn Seyyid, 2/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3315 Vâkıdî, Megâzî, 1/361-362.
3316 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, İbn Sa'd, 2/56, Taberî, Târîh, 3/31, İbn Seyyid, 2/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3317 Vâkıdî, Megâzî, 1/361-362.
3318 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Vâkıdî, Megâzî, 1/362, İbn Sa'd, 2/56, Taberî, Târîh, 3/31, İbn Hazm, Cevâmi, s. 178, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/287, İbn Seyyid, 2/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3319 Beyhakî, Delâil, 3/326, İbn Seyyid, 2/43, İbn Kesîr, Bidâye, 4/66.
3320 İbn İshak, İbn Hişam, 3/181, Taberî, Târîh, 3/31, Beyhakî, Delâil, 3/327, İbn Esîr, Kâmil, 2/168, İbn Seyyid, 2/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/65.
3321 İbn İshak, İbn Hişam, 3/183, İbn Kesîr, Bidâye, 4/67.
3322 İbn İshak, İbn Hişam, 3/193, Taberî, Târîh, 3/33, Beyhakî, Delâil, 3/338, İbn Seyyid, 2/43, Zehebî, Târîh, 1/192, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72, Heysemî, 6/128.

3323 Taberî, Târîh, 3/33, İbn Esîr, Kâmil, 2/171.
3324 Vâkıdî, Megâzî, 1/346.
3325 İbn Sa’d, 2/52, Taberî, Târîh, 3/33.
3326 Taberî, Târîh, 3/33.
3327 Vâkıdî, Megâzî, 1/346, Abdurrezzak, 5/382, Taberî, Târîh, 3/33-34, Ebu Nuaym, Delâil, 2/512, Beyhakî, Delâil, 3/343, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, Heysemî, 6/127.
3328 Taberî, Târîh, 3/33.
3329 İbn İshak, İbn Hişam, 3/193, Vâkıdî, Megâzî, 1/346, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/338-339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128.
3330 Vâkıdî, Megâzî, 1/346, Taberî, Târîh, 3/34, İbn Esîr, Kâmil, 2/171.
3331 Vâkıdî, Megâzî, 1/346.
3332 İbn İshak, İbn Hişam, 3/193-194, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3333 Vâkıdî, Megâzî, 1/346, İbn Sa’d, 2/52, Beyhakî, Delâil, 3/339.
3334 Vâkıdî, Megâzî, 1/346.
3335 Abdurrezzak, 5/383.
3336 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/346, İbn Sa’d, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/329, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 192-193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3337 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/346, Abdurrezzak, 5/383, İbn Sa’d, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 192, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/127, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3338 Vâkıdî, Megâzî, 1/346-347, İbn Sa’d, 2/52.
3339 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44.
3340 Ahmed b. Hanbel, 3/109.
3341 İbn Sa’d, 3/514, Müslim, 3/1511, Beyhakî, Delâil, 3/343.
3342 Ahmed b. Hanbel, 3/109, Beyhakî, Delâil, 3/348, İbn Kesîr, Bidâye, 4/71, Semhûdî, 1/296.
3343 Belâzurî, Ensâb, 1/375.
3344 Vâkıdî, Megâzî, 1/347.
3345 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, Belâzurî, Ensâb, 1/375, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, Zehebî, Târîh, s. 193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 27.
3346 İbn Habîb, s. 118, Kastallânî, Mevâhib, 1/134, Diyarbekrî, 1/452.
3347 Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa’d, 2/52, Ahmed b. Hanbel, 3/109, Buhârî, Sahîh, 5/42, Müslim, 3/1511, Belâzurî, Ensâb, 1/375, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/342, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 194, İbn Kesîr, Bidâye, 4/71, Heysemî, 6/126.
3348 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa’d, 2/52, Ahmed b. Hanbel, 3/109, Buhârî, Sahîh, 5/42, Müslim, 3/1511, Belâzurî, Ensâb, 1/375, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, 343, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 193-194, İbn Kesîr, Bidâye, 4/71, 73, Heysemî, 6/126, 128.
3349 İbn Habîb, s. 118, Diyarbekrî, 1/452.
3350 Vâkıdî, Megâzî, 1/347, Heysemî, 6/127.
3351 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Seyyid, 2/44, Heysemî, 6/128.
3352 Vâkıdî, Megâzî, 1/347.
3353 Kastallânî, Mevâhib, 1/133.

3354 Vâkıdî, Megâzî, 1/347, Diyarbekrî, 1/453.
3355 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347.
3356 Taberî, Târîh, 3/36.
3357 Ahmed b. Hanbel, 3/210, Buhârî, Sahîh, 3/204, Zehebî, Târîh, s. 195.
3358 Beyhakî, Delâil, 3/342.
3359 Ahmed b. Hanbel, 3/210, Buhârî, Sahîh, 3/204, Zehebî, Târîh, s. 195.
3360 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/473, Zehebî, Târîh, s. 195.
3361 Ahmed b. Hanbel, 3/210, Buhârî, Sahîh, 3/204, Taberî, Târîh, 3/36, Beyhakî, Delâil, 3/346, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/473, Zehebî, Târîh, s. 195.
3362 Taberî, Târîh, 3/36, Diyarbekrî, 1/452.
3363 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa'd, 2/52, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 193, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Aynî, 7/19.
3364 Ahmed b. Hanbel, 3/210, Buhârî, Sahîh, 3/204, 5/43, Beyhakî, Delâil, 3/347, Zehebî, Târîh, s. 195, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72.
3365 Cenneti (Vâkıdî, Megâzî, 1/349, Beyhakî, Delâil, 3/353).
3366 Zührî, Megâzî, s. 95, Abdurrezzak, 5/383-384, Ahmed b. Hanbel, 3/210, Buhârî, Sahîh, 3/204, 5/43, Beyhakî, Delâil, 3/347, 349, Zehebî, Târîh, s. 195-196, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72.
3367 Zührî, Megâzî, s. 95, Abdurrezzak, 5/383-384, Buhârî, Sahîh, 5/43, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72.
3368 Vâkıdî, Megâzî, 1/348.
3369 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa'd, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28.
3370 Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/339-340, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128.
3371 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa'd, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Aynî, 7/19.
3372 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, İbn Sa'd, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Aynî, 7/19.
3373 Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Abdilberr, 4/1351, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73.
3374 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/347, İbn Sa'd, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, İbn Abdilberr, 4/1450-1451, Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128.
3375 Buhârî, Sahîh, 5/41.
3376 Vâkıdî, Megâzî, 1/352, İbn Sa'd, 4/378, İbn Abdilberr, 3/1064-1065, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 4/26.
3377 İbn İshak, İbn Hişam, 3/196, Taberî, Târîh, 3/35.
3378 Vâkıdî, Megâzî, 1/349, Ebu Nuaym, Delâil, 2/514.
3379 İbn Sa'd, 2/52, İbn Seyyid, 2/47, Heysemî, 6/127.
3380 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194, Vâkıdî, Megâzî, 1/348, İbn Sa'd, 2/52, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Esîr, Kâmil, 2/171, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî, Târîh, s. 193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Aynî, 7/19.
3381 Vâkıdî, Megâzî, 1/348, İbn Sa'd, 2/52.
3382 Buhârî, Sahîh, 3/204.

3383 Hâkim, 2/111, Beyhakî, Delâil, 3/344, Suyutî, Hasâis, 1/556.
3384 İbn İshak, İbn Hişam, 3/195-196, Vâkıdî, Megâzî, 1/349, Taberî, Târîh, 3/35, Beyhakî, Delâil, 3/341, İbn Seyyid, 2/45, Zehebî, Târîh, s. 193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/129.
3385 Zührî, Megâzî, s. 95, Abdurrezzak, 5/384, İbn Sa’d, 2/54, Ahmed b. Hanbel, 3/137, Müslim, 1/469, Beyhakî, Delâil, 3/349, İbn Seyyid, 2/47.
3386 İbn Sa’d, 3/514-515, Ahmed b. Hanbel, 3/109, Buhârî, Sahîh, 5/41-42, Müslim, 3/1511.
3387 İbn İshak, İbn Hişam, 3/194-195, Vâkıdî, Megâzî, 1/348-349, Taberî, Târîh, 3/34, Beyhakî, Delâil, 3/340, İbn Kayyım, 2/122, İbn Seyyid, 2/44, Zehebî Megâzî, s. 193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/73, Heysemî, 6/128-129.
3388 Beyhakî, Delâil, 3/342.
3389 Vâkıdî, Megâzî, 1/348-349, Ebu Nuaym, Delâil, 2/513, Beyhakî, Delâil, 3/353, Suyutî, Hasâis, 1/556.
3390 İbn İshak, İbn Hişam, 3/197, Taberî, Târîh, 3/35-36, Beyhakî, Delâil, 3/3, 341, İbn Seyyid, 2/45, Zehebî, Târîh, s. 193, İbn Kesîr, Bidâye, 4/74, Heysemî, 6/129.
3391 Vâkıdî, Megâzî, 1/349, İbn Sa’d, 2/53, Diyarbekrî, 1/451.
3392 Zührî, Megâzî, s. 95, Abdurrezzak, 5/384, Vâkıdî, Megâzî, 1/349, İbn Sa’d, 2/53, Ahmed b. Hanbel, 3/109, Buhârî, Sahîh, 5/42, Müslim, 1/468-469, Beyhakî, Delâil, 3/348, İbn Seyyid, 2/47, Zehebî, Târîh, s. 195, İbn Kesîr, Bidâye, 4/72.
3393 Ebu Davud, 2/68.
3394 Buhârî, Sahîh, 5/44.
3395 İbn Sa’d, 2/93-94, Beyhakî, Delâil, 3/333, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69, Suyutî, Hasâis, 1/553.
3396 Beyhakî, Delâil, 3/333, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49, Suyutî, Hasâis, 1/553.
3397 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Delâil, 3/333-334, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3398 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3399 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/49, Suyutî, Hasâis, 1/553-554.
3400 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69, Suyutî, Hasâis, 1/554.
3401 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3402 İbn Sa’d, 2/94, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3403 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3404 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69.
3405 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69, Suyutî, Hasâis, 1/554.
3406 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, Bidâye, 4/69, Suyutî, Hasâis, 1/554.
3407 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Sünen, 9/213.
3408 Beyhakî, Delâil, 3/334, İbn Kesîr, 4/69, Suyutî, Hasâis, 1/554.
3409 Diyarbekrî, 1/458, Halebî, 3/160.
3410 Diyarbekrî, 1/458, Halebî, 3/161.
3411 İbn İshak, İbn Hişam, 4/282, Taberî, Târîh, 3/32, İbn Esîr, Kâmil, 2/169.
3412 İbn Sa’d, 2/94, Beyhakî, Delâil, 3/335, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/70.
3413 İbn İshak, İbn Hişam, 4/282, İbn Sa’d, 2/94, Taberî, Târîh, 3/32, Beyhakî, Delâil, 3/335, İbn Esîr, Kâmil, 2/169, İbn Seyyid, 2/112, İbn Kesîr, Bidâye, 4/70.
3414 Cebbar b. Sahr (İbn İshak, İbn Hişam, 4/282) veya Seleme b. Eslem (İbn Sa’d, 2/293).
3415 Muaviye b. Ebu Süfyan (İbn Sa’d, 2/94).

3416 Gerçekten de, Amr b. Ümeyye, Cahiliye devrinde elinden her kötülük gelen cin gibi bir adamdı (Taberî, Târîh, 3/32).
3417 Ebu Süfyan da, bunu söyleyenler arasında idi (İbn Kesîr, Bidâye, 4/70).
3418 Taberî, Târîh, 3/32.
3419 İbn İshak, İbn Hişam, 4/283.
3420 Taberî, Târîh, 3/32, Beyhakî, Delâil, 3/336, İbn Esîr, Kâmil, 2/170 , İbn Kesîr, Bidâye, 4/70.
3421 İbn İshak, İbn Hişam, 4/283, Diyarbekrî, 1/459.
3422 Taberî, Târîh, 3/32, Beyhakî, Delâil, 3/336, İbn Esîr, Kâmil, 2/170, İbn Kesîr, Bidâye, 4/70.
3423 Beyhakî, Sünen, 9/213, İbn Kesîr, Bidâye, 4/70.
3424 Taberî, Târîh, 3/31, Beyhakî, Delâil, 3/332, İbn Esîr, Kâmil, 2/170, Zehebî, Târîh, s. 191, İbn Kesîr, Bidâye, 4/67.
3425 Taberî, Târîh, 3/32-33, Beyhakî, Delâil, 3/336-337, İbn Esîr, Kâmil, 2/170.
3426 İbn İshak, İbn Hişam, 4/283.
3427 Taberî, Târîh, 3/33, Beyhakî, Delâil, 3/336-337, İbn Esîr, Kâmil, 2/170, İbn Kesîr, Bidâye, 4/70-71, Diyarbekrî, 1/459.
3428 Buhârî, Sahîh, 3/199, Nesâî, 6/244.
3429 Ahmed b. Hanbel, 3/373, 391, Nesâî, 6/246.
3430 Buhârî, Sahîh, 3/21, Nesâî, 6/245.
3431 Buhârî, Sahîh, 3/84, Ebu Davud, 3/119, İbn Mâce, 2/813.
3432 Buhârî, Sahîh, 3/199.
3433 Buhârî, Sahîh, 3/84, Ebu Davud, 3/119, İbn Mâce, 2/813-814.
3434 Ahmed b. Hanbel, 3/391, Nesâî, 6/246.
3435 Ahmed b. Hanbel, 3/373.
3436 Ahmed b. Hanbel, 3/373, 391.
3437 Buhârî, Sahîh, 3/21-22, Nesâî, 6/245.
3438 Ahmed b. Hanbel, 3/373.
3439 Buhârî, Sahîh, 3/199.
3440 Buhârî, Sahîh, 3/21-22, Nesâî, 6/245.
3441 Buhârî, Sahîh, 3/199.
3442 Buhârî, Sahîh, 3/84.
3443 Ahmed b. Hanbel, 3/373.
3444 Buhârî, Sahîh, 3/84, İbn Mâce, 2/814.
3445 Ahmed b. Hanbel, 3/373.
3446 Buhârî, Sahîh, 3/138.

DOKUZUNCU BÖLÜM

BENÎ NADÎR YAHUDİLERİ MEDİNE'DEN SÜRÜLÜYOR

Benî Nadîr Yahudilerinin Medine'den Sürülme Sebepleri

1. Kureyş müşrikleri, Medine'deki Benî Nadîr Yahudilerine, Bedir savaşından sonra bir yazı göndererek, onda:

"Sizler silah ve kale sahibi bir toplumsunuz.

Siz bizim adamımızı yanınızda barındırmış, korumuş bulunuyorsunuz!

Andolsun ki; siz ya onunla çarpışırsınız, ya da biz size şöyle şöyle yaparız da, bizim ile kadınlarınızın ayak bilezikleri arasına birşey giremez!" dediler.

Benî Nadîr Yahudileri, bu yazıyı alınca, Peygamberimiz Aleyhisselâma suikast düzenlemeye karar vererek:

"Sahabilerinden otuz kişi çıksın, bizim bilginlerimizden de otuz kişi çıksın! Seninle bizim aramızdaki filan yerde buluşulsun! Bilginlerimiz seni dinlesinler.

Eğer onlar seni doğrular, sana iman ederlerse, hepimiz sana iman ederiz!" diye haber gönderdiler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm otuz sahabisiyle birlikte istenilen yere gitti.

Benî Nadîr Yahudileri de, otuz bilginleri ile oraya geldiler.

Peygamberimizi Aleyhisselâmı, önünde ölmeyi göze almış, ölmeyi özleyen otuz sahabisinin içinde görür görmez, menfur emellerini gerçekleştiremeyeceklerini anladılar ve:

"İki taraftan, otuzardan altmış kişi! Aramızda nasıl söz birliği olabilecek?!

En iyisi; sen ashabından üç kişi çıkar, biz de bilginlerimizden üç kişi çıkaralım. Bilginlerimiz seni dinlesinler.

Eğer onlar sana iman ederlerse, hepimiz sana iman ederiz! Seni doğrularız!” dediler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm üç sahabisiyle birlikte Benî Nadîr Yahudilerinin yurduna doğru hareket etti.

Benî Nadîr Yahudilerinin temsilcileri, Peygamberimiz Aleyhisselâmı öldürmek için yanlarına hançer almışlardı!

Fakat, Benî Nadîr Yahudilerinden iyi halli, hayır öğütlü bir kadın, Müslüman olan kardeşinin oğluna gidip, Benî Nadîr Yahudilerinin bu menfur emellerini haber verdi.

O da, Benî Nadîr Yahudilerinin yurduna varmadan Peygamberimiz Aleyhisselâma yetişip bunu haber verince, Peygamberimiz Aleyhisselâm oradan geri döndü.[3447]

2. Amr b. Ümeyye Bi’r-i Maûne’de İslâm irşad birliğini Âmir oğullarının şehit ettiklerini sanarak onlardan öç almak maksadıyla Âmirîlerden iki kişiyi öldürmüştü ki, onların diyetlerinin ödenmesi gerekiyordu.

Çünkü, onlar Medine’ye gelerek Peygamberimiz Aleyhisselâmla görüşmüşler, Peygamberimiz Aleyhisselâm da onlara eman ve dokunulmazlık taahhüdünde bulunmuştu.[3448]

Benî Nadîr Yahudileri, Benî Âmirlerin de müttefiki idiler.[3449]

Medine’de yapılan umumî muahedeye göre de, bütün Medineli Yahudiler diyet ödeme halinde Peygamberimiz Aleyhisselâma yardım etmekle mükellef bulunuyorlardı.[3450]

Bunun için, Peygamberimiz Aleyhisselâm; Medine’ye hicretinin otuzyedinci ayının başında, Rebiülevvel ayında, Cumartesi günü, yanında Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Zübeyr b. Avvam, Talha, Sa’d b. Muaz, Useyd b. Hudayr ve Sa’d b. Ubâde olduğu halde Kuba mescidine gidip orada namaz kıldıktan sonra, Benî Nadîr Yahudilerinin yurduna gitti.

Onları toplantı yerlerinde buldu, yanlarına oturdu.[3451]

Benî Nadîr Yahudileri:

“Olur ey Ebu’l-Kasım![3452] İstediğin yardımı yaparız![3453] Sen hele bir otur bakalım. Biz sana yemek yedirelim.[3454] Senin için bir derlenip

toparlanalım” dediler.[3455]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Benî Nadîr Yahudilerinin evlerinden bir evin duvarının dibine oturdu.[3456]

Hz. Ebu Bekir Peygamberimiz Aleyhisselâmın sağına, Hz. Ömer soluna, Hz. Ali de önüne oturdu.[3457]

O sırada, Benî Nadîr Yahudileri bir tenhaya çekilip Peygamberimiz Aleyhisselâmı öldürmeyi aralarında konuştular ve:

“Siz onu şu bulunduğu halden daha elverişli bir halde asla bulamazsınız!

Hemen şu evin damına çıkarak onun üzerine bir kaya atıp ondan bizi kurtaracak, rahata kavuşturacak kim var?” dediler.[3458]

Huyey b. Ahtab da:

“Ey Yahudi topluluğu! Muhammed, ashabından on kişiyi bile bulmayan kimselerle yanınıza gelmiş bulunuyor.

Şimdi şu evin dibinde bulunduğu sırada damdan bir kaya parçasını bırakın, kendisini öldürün!

O öldürülünce, Kureyşlilerden, onun yanına gelip katılmış olan yakın sahabileri dağılır giderler!

Evs ve Hazrec’den, şurada müttefikleriniz olan kişiler kalır, bir gün gelir, onlara da istediğinizi yaparsınız!” dedi.[3459]

Benî Nadîr Yahudilerinden biri olan[3460] Amr b. Cahhaş b. Ka’b:[3461]

“Bu iş için ben varım![3462] Ben hemen evin damına çıkar, onun üzerine kaya parçasını atar, bırakırım!” dedi.[3463]

Sellâm b. Mişkem’in Benî Nadîr Yahudilerini Uyarışı

Yahudi bilginlerinden Sellâm b. Mişkem:

“Ey kavmim! Gelin, bu sefer bana itaat edip sözümü dinleyin de, tek, bütün devir boyunca bana karşı gelin! Vallahi siz böyle bir işe kalkışacak olursanız, bu ona vahiyle bildirilir! Biz bununla ancak kendimize yazık etmiş oluruz. Hem bu, onlarla bizim aramızdaki muahedeyi de bozar. Sakın böyle birşey yapmayın! Vallahi, eğer böyle birşey yapmaya kalkışacak

olursanız, Yahudilerin köklerinin kazınmasını ve Müslümanların dini olan İslâmiyetin de yükselip Kıyamete kadar ayakta durmasını istemiş olursunuz!” dedi.[3464]

O sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmın üzerine atılmak üzere, büyük bir kaya parçası hazırlandı.[3465]

Amr b. Cahhaş; içlerinde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali’nin de bulunduğu bir topluluk arasında bulunduğu sırada Peygamberimiz Aleyhisselâmın üzerine bu kaya parçasını atmak için evin damına çıktı.

Cebrail Aleyhisselâm Benî Nadîr Yahudilerinin yapmayı tasarladıkları suikast haberini getirince, Peygamberimiz Aleyhisselâm oturduğu yerden[3466] acele bir hâceti için davranır gibi kalkıverip, sezdirmeden Medine’nin yolunu tuttu.[3467]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, oradan ayrılırken de, ashabına:

“Ben gelinceye kadar yerinizden ayrılmayın!” buyurdu.[3468]

Ashab; Peygamberimiz Aleyhisselâmın ihtiyacını gidermek için kalktığını sanarak bir müddet konuştular, durdular.[3469]

Fakat, Peygamberimiz Aleyhisselâmın dönüşü gecikince, kendisini aramaya kalktılar.

Medine’den gelen bir adama rastlayıp sordular.

Adam Peygamberimiz Aleyhisselâmı Medine’nin içinde gördüğünü söyleyince, oradan ayrılıp hemen Medine’ye geldiler.[3470]

Mescidde oturduğu sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmla buluştular.[3471]

Hz. Ebu Bekir:

“Yâ Rasûlallah! Sen hemen kalkıp gittin, sebebini anlayamadık?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Yahudiler beni öldürmeyi tasarladılar!

Allah bana bunu haber verince, kalktım!” buyurdu.[3472]

Yahudilerin kendisine ne yapmak istediklerini haber verdi ve Benî Nadîr Yahudileriyle çarpışmak için hazırlanmalarını emir buyurdu.[3473]

Benî Nadîr Yahudileri ise:

“Ebu’l-Kasım nerede tutulup kaldı ki?!” diyerek söylenmeye başladılar.[3474]

Huyey b. Ahtab:

“Ebu’l-Kasım acele etti. Halbuki biz onun dileğini yerine getirecek, kendisine yemek de yedirecektik!” dedi.[3475]

Kinane b. Suriya’nın Benî Nadîr Yahudilerini Uyarışı ve Öğütleyişi

Kinane b. Suriya, Yahudilere:

“Muhammed’in ne için kalkıp gittiğini biliyor musunuz?” diye sordu.

Yahudiler:

“Hayır! Vallahi biz bilmiyoruz! Sen biliyor musun?” dediler.

Kinane:

“Evet, biliyorum. Tevrat’a andolsun ki; ben, sizin tasarladığınız suikastın Muhammed’e haber verildiğini biliyorum!

Siz kendinizi boşuna aldatmayın. Vallahi, o Resûlullahtır!

O ancak sizin tasarladığınız suikast kendisine haber verilince kalkıp gitti! Hiç şüphesiz, o peygamberlerin sonuncusudur.

Siz onun Harun oğulları soyundan gelmesini umuyordunuz. Allah ise, dilediğinden seçip gönderdi.

Biz Tevrat dersimizde en son gelecek olan ‘O Peygamberin doğum yeri Mekke’dir. Hicret yurdu Yesrib (Medine)’dir’ diye hiç değiştirmeden yazmışızdır.

O gelecek peygamberin sıfatı da, buna tamamıyla uymaktadır. Kitabımızdakine bir harf bile aykırılığı yoktur.

Ondan önce sizinle çarpışan kimse olmayacaktır.

Ben sizin eşyalarınızı develere yükleyip göç ettiğinizi, çocuklarınızın feryatlarını, mallarınızı, evlerinizi barklarınızı arkanızda bırakarak

gittiğinizi görür gibi oluyorum!

Halbuki, sizin şeref ve itibarınız ancak bırakıp gideceğiniz şeylerledir!

Gelin! Siz iki hususta bana itaat edip sözümü dinleyin! Üçüncüsünde hayır yoktur!” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“Nedir o hususlar?” diye sordular.

Kinane:

“Müslüman olmanız, Muhammed’in ashabı arasına girmenizdir.

Bu sûretle mallarınızı ve evlatlarınızı emniyet ve selamete kavuşturmuş olur, Peygamberin sahabilerinin yükseklerinden olmuş bulunursunuz!

Mallarınız, servetiniz ellerinizde kalır, yurdunuzdan, yuvanızdan da sürülüp çıkarılmazsınız!” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“Biz Tevrat’tan ve Musa’nın ahdinden asla ayrılmayız!” dediler

Kinane:

“O size ‘Yurdumdan çıkıp gidiniz!’ diye de haber gönderecektir!” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“Evet!” dediler.

Kinane:

“O zaman, size orada ne kan dökmek, ne de mala sahip olmak helâl olmaz. Elinizde kalan mallarınızı ise, isterseniz satarsınız, isterseniz elinizde tutarsınız!” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“İşte, bu ne güzeldir!” dediler.

Kinane:

“Fakat, vallahi, bana bundan başkası hayırlıdır.

Vallahi, ben sizin en çok kınanacak, yerilecek kişiniz olmasaydım, Müslüman olurdum!” dedi.[3476]

Sellâm b. Mişkem de, onlara:

“Siz bu işe teşebbüs ettiğiniz zaman, ben hoşlanmamıştım.

O bize ‘Yurdumdan çıkıp gidiniz!’ diye haber gönderdiği zaman, ey Huyey! Artık onun sözünün sonucunu bekleme! Yurdundan çıkmayı nimet bil, yurdundan çık, git!” dedi.

Huyey:

“Öyle yapacağım, çıkıp gideceğim!” dedi.[3477]

Benî Nadîr Yahudilerine Medine’yi Terketmelerinin Emredilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Nadîr Yahudilerinin yurdundan Medine’ye dönünce:

“Muhammed b. Mesleme’yi bana çağırınız!” buyurdu.[3478]

Muhammed b. Mesleme gelince:

“Sen Benî Nadîr Yahudilerine git! Onlara:

‘Resûlullah Aleyhisselâm, beni size ‘Beldemden çıkıp gidiniz![3479] Artık burada benimle birlikte oturmayınız! Siz, bana suikast için, düşünülmeyecek şeyi düşündünüz, tasarlanmayacak şeyi tasarladınız! Size on gün mühlet veriyorum! Bu müddetten sonra buralarda sizlerden kim görülürse, onun boynunu vururum!’ diyeyim diye gönderdi’ de!” buyurdu.[3480]

Muhammed b. Mesleme, Benî Nadîr Yahudilerinin yanına vardı ve:

“Resûlullah Aleyhisselâm beni size bir elçilikle gönderdi.

Fakat, ben sizin bildiğiniz birşeyi size hatırlatmadıkça bu elçiliği size anmayacağım!

Mûsâ Aleyhisselâma Tevrat’ı indirmiş olan Allah aşkına doğru söyleyin!

Muhammed Aleyhisselâm peygamber gönderilmeden önce, Tevrat önünüzde iken, size geldiğim ve şu meclisinizde bana Yahudilik teklif ettiğiniz zaman ‘Vallahi ben Yahudi olmam!’ dediğimde, siz de bana:

‘Dinimize girmekten seni men eden nedir? Yahudi dininden başka din yoktur! Senin aradığın, istediğin, duyduğun, işittiğin hanif dininin tıpkısıdır o! Ebu Âmir Rahib de hanif din üzere değildir!

Size gelecek peygamber, hem şeriat sahibidir, hem savaşçıdır! Onun gözlerinde biraz kırmızılık vardır. Kendisi Yemen tarafından gelecek,

deveye binecek, ihrama bürünecek, az etli kemiğe bile kanaat edecek, kılıcı boynunda asılı bulunacak, kendisinde başka nişan ve alâmet bulunmayacak; konuştuğu zaman, hikmetli, yerli yerince konuşacak; vallahi, şu yurdunuzda çarpışmalar, ölenlerin elbiselerini soymalar, burunlarını, kulaklarını kesmeler… olacaktır!’ demediniz miydi?” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“Allah hakkı için, evet! Biz sana bunları söylemiştik, ama geleceğini sana haber vermiş olduğumuz peygamber bu değildir!” dediler.

Muhammed b. Mesleme, söyleyeceğini söyleyip bitirdikten sonra, onlara:

“Resûlullah Aleyhisselâm beni size gönderdi ve:

‘Siz, aranızdaki ahdi, anlaşmayı bozdunuz ve beni öldürmeye teşebbüs ettiniz!’ diyor” dedi.

Bu hususta aralarında neler konuştuklarını ve en sonunda Amr b. Cahhaş’ın kayayı Resûlullah Aleyhisselâmın üzerine bırakmak için evin damına çıktığını haber verince, sustular, tek kelime bile konuşamadılar.

Muhammed b. Mesleme, sözlerine devamla:

“Resûlullah Aleyhisselâm, size:

‘Artık yurdumdan çıkıp gidiniz!

Size on gün mühlet veriyorum.!

Bundan sonra buralarda kim görülürse, boynunu vururum!’ buyuruyor” dedi.[3481]

Benî Nadîr Yahudileri:

“Ey Muhammed b. Mesleme! Bize Evs kabilesinden bir kimsenin böyle çetin bir haber getireceğini hiç ummuyor, sanmıyorduk!” dediler.

Muhammed b. Mesleme:

“Kalbler değişti. İslâmiyet eski ahidleri ortadan kaldırdı, yok etti” dedi.

Benî Nadîr Yahudileri:

“Biz de, göçü yükleriz!” dediler.[3482]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün Benî Nadîr Yahudilerini Direnmeye Teşvik Edişi

Benî Nadîr Yahudileri, birkaç gün içinde yol hazırlığına başladılar.

Zülcedr mer'asında bulunan binek develerini getirtmek için adam gönderdiler.

Eşca' kabilesi halkından da, develer kiraladılar.

Onların böyle hazırlanmakta oldukları sırada, münafıkların başı Abdullah b. Übeyy b. Selûl, onlara, adamlarından Süveyd ile Dâis'i gönderdi.

Bunlar, Nadîr oğulları Yahudilerine gidip:

"Abdullah b. Übeyy, size:

'Sakın yurdunuzu ve mallarınızı bırakıp gitmeyiniz! Kalenizde oturunuz!

Benim yanımda bulunan kavmimden ve başka Araplardan iki bin kişi sizinle birlikte kalenize girecekler, hepsi ölmeyi göze alacaklardır!

Kurayza oğulları Yahudileri de size yardım ederler, sizi bırakmazlar!

Gatafan'dan olan müttefikleriniz de size yardım ederler!' diyor" dediler.[3483]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, Benî Nadîr Yahudileriyle Peygamberimiz Aleyhisselâm arasında çarpışma olmasını çok istiyor, Huyey b. Ahtab'a haber gönderip onu çarpışmaya teşvik etmekten geri durmuyordu.

Huyey b. Ahtab da, onun sözüne aldanarak:

"'Bizim yurdumuzu ve mallarımızı bırakıp gitmeyeceğimizi bilsin, elinden geleni geri koymasın, yapsın!' diye Muhammed'e haber gönderirim.

Kalelerimizi onarır, içlerine gireriz.

Büyük kapı ve sokakları tutarız.

Kalelerimize taş taşırız.

Yanımızda bir yıl yetecek kadar yiyeceğimiz de var!

Kalelerimizdeki suyumuzun da kesilmesinden korkumuz yok!

Muhammed bizi bir yıl muhasara etmeyi göze alabilir mi? Bunu göze alamaz!" dedi.[3484]

Kardeşi Cüdeyy b. Ahtab'ı Peygamberimiz Aleyhisselâma gönderdi ve:

"Biz yurdumuzdan çıkıp gitmeyeceğiz, elinden geleni yap, geri bırakma!" dedirtti.[3485]

Sellâm b. Mişkem'in Huyey'e Tehditte ve Uyarıda Bulunuşu

Benî Nadîr Yahudilerinin bilginlerinden Sellâm b. Mişkem:

"Ey Huyey! Vallahi, hiç şüphesiz, nefsin seni boş şeylerle aldatıyor, gurura ve kuruntuya düşürüyor!

Eğer sen değersiz görüşünde ısrar edecek olursan, bana uyanlarla birlikte senden ayrılırım!

Yapma ey Huyey! Vallahi, hiç şüphesiz, sen de bilirsin, seninle birlikte olanlar da bilirler ve hepimiz biliriz ki; Muhammed, Resûlullahtır!

Onun vasıfları da, yanımızdaki kitablarda mevcuttur!

Ona tâbi olmayışımız, onu kıskandığımızdan, son peygamberin Harun oğulları arasından çıkmasını ummamızdandır!

Gel, bize verilen emanı kabul edelim ve yurdundan çıkıp gidelim!

Sen, benim suikast hususundaki karşı görüşüme muhalefet ettiğini de biliyorsun.

Emanı kabul edip gidersen, mahsul zamanı geliriz veya bizden bazı kimseler gelir, mahsulü satar veya dilediği gibi hareket eder, sonra yanımıza döner.

Sanki yurdumuzdan hiç çıkmamış gibi oluruz. Mülklerimiz, ellerimizde kalmış olur.

Bence, kavmimizin şeref ve itibarı, mallarımız ve üzüm bağlarımızladır.

Mallarımız ellerimizden çıkıp gitti mi, başka Yahudiler gibi, biz de zillet ve idama mahkûm oluruz!

Muhammed üzerimize yürürse, bizi bir günde şu kalelerimizde kuşatır!" dedi.

Huyey b. Ahtab:

"Muhammed kat'iyyen bizi kuşatamaz!

Bize mağlup olur, bizi yenmeye fırsat bulamayarak döner, gider!

Bana Abdullah b. Übeyy b. Selûl, hiç göremeyeceğin, düşünemeyeceğin şeyler va'detti!" dedi.

Sellam b. Mişkem:

"Übeyy'in oğlunun sözü birşey değildir.

Übeyy’in oğlu, seni ancak helâk uçurumuna sürüklemek, bizi Muhammed’le harbe tutuşturmak ister!

O, seni harbe tutuşturduktan sonra, evine çekilip oturur, seni kendi haline bırakır!

Ka’b b. Esed’den yardım elde etme isteğine Ka’b yanaşmadı ve:

‘Ben sağken, Kurayza oğullarından hiç kimse aradaki muahedeyi bozamaz!’ dedi ve somurttu.

Übeyy’in oğlu, müttefiklerinden Kaynuka oğullarına da, sana yaptığı vaad gibi vaadlerde bulunmuştu.

Onlar Muhammed’le aralarındaki muahedeyi bozup savaşa kalkışınca, kalelerinde kuşatıldılar. Übeyy’in oğlundan yardım bekleyip durdular.

O ise, evine çekilip oturdu!

Muhammed de, Kaynuka oğullarının üzerine yürüdü. Onları kalelerinden indirinceye kadar kuşattı.

Übeyy’in oğlu bu müttefiklerine bir yardımda bulunamadı.

O kadar halktan hiçbir kimse de, onları Muhammed’e karşı koruyamadı.

Übeyy’in oğlu ne Yahudi dininde bulunan bir Yahudidir, ne Muhammed’in, hatta ne de kendi kavminin dinindedir!

Onun söylediği söz, nasıl kabul edilebilir?!” dedi.

Huyey b. Ahtab:

“Nefsim, Muhammed’e düşmanlıktan ve onunla çarpışmaktan başkasına yanaşmıyor!” dedi.

Sellâm:

“Vallahi, bu tutum, yurdumuzdan sürülmemize, mallarımızın elimizden gitmesine, şerefimizin kaybolmasına, nesil ve zürriyetlerimizin öldürülmesine ve esir edilmesine sebep olur!” dedi.

Huyey b. Ahtab, Peygamberimiz Aleyhisselâmla savaşmaktan başkasına yanaşmadı.

Ebu’l-Hukayk’ın kıt akıllı oğlu Sarük (Sazük):

“Ey Huyey! Sen uğursuz bir adamsın! Nadîr oğullarını helâk edeceksin!” dedi.

Huyey, kızdı ve:

“Biz yurdumuzdan ve mallarımızdan ayrılmayacağız! Sen ne yapabilirsen yap!” demek üzere, kardeşi Cüdeyy b. Ahtab’ı Peygamberimiz Aleyhisselâma gönderdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ashabıyla otururken Cüdeyy b. Ahtab gelip söyleyeceğini söyleyince, Peygamberimiz Aleyhisselâm tekbir getirdi.

Müslümanlar da, Peygamberimiz Aleyhisselâmın tekbirine uyarak, tekbir getirdiler.

Cüdeyy b. Ahtab, hemen oradan ayrılıp, durumu haber vermek üzere, evinde müttefiklerinden bazı kimselerle oturduğu sırada Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün yanına varmıştı ki, Peygamberimiz Aleyhisselâmın münâdisi Benî Nadîr Yahudilerinin üzerine yürüneceğinin İslâm mücahidlerine emir buyurulduğunu seslenerek duyurmaya başlamıştı.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün oğlu Abdullah, hemen sırtına zırh gömleğini giyinip kılıcını eline alarak dışarı çıktı.

Cüdeyy b. Ahtab; Abdullah b. Übeyy’in böyle evinin bir köşesinde rahatça oturduğunu ve oğlunun Benî Nadîrlerle savaşmak üzere silahlandığını görünce, onun kendilerine yardım edeceğinden umudunu kesti, Huyey b. Ahtab’ın yanına döndü.

Huyey b. Ahtab, ona:

“Arkadan da ne haber var?” diye sordu.

Cüdeyy:

“Şer var! Ben senin kendisine söylememi istediğin şeyi haber verince, Muhammed tekbir getirdi, bizimle harb edeceğini söyledi” dedi ve Abdullah b. Übeyy b. Selûl’de bir hayır görmediğini, onun “Ben sizinle birlikte kalelerinize girmeleri için müttefiklerime haber salarım” demekle yetindiğini haber verdi.[3486]

Benî Nadîr Yahudilerinin Kalelerinde Kuşatılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Benî Nadîr Yahudileriyle harb etmek üzere hemen hazırlanmalarını İslâm mücahidlerine emretti.[3487]

Hicretin dördüncü yılında,[3488] Rebiülevvel ayında,[3489] Rebiülevvel’in onikisinde, Salı günü,[3490] Medine’de yerine İbn Ümmi Mektum’u vekil

bırakarak[3491] Benî Nadîr Yahudilerini Medine'nin ağaçlık bir nahiyesinde, Hatma oğulları makberesi yakınında bulunan yurtlarında,[3492] kendileri evlerine ve kalelerine sığınmış oldukları halde, kuşattı.[3493]

Peygamberimiz Aleyhisselâm ikindi namazını Benî Nadîr Yahudilerinin bağ ve hurmalıkları arasındaki meydanda kıldı.

Benî Nadîr Yahudileri, yanlarında oklar ve taşlar bulunduğu halde, kalelerinin duvarları üzerine dikildiler.[3494]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

"Siz, benimle yeni bir muahede yapmadıkça, benim katımda güvenilir ve güvencede değilsiniz!" buyurdu.[3495]

Benî Nadîr Yahudileri, Peygamberimiz Aleyhisselâmla muahede yapmaya yanaşmadılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, o gün, onlarla savaştı.

Ertesi günü sabahleyin, Benî Nadîr Yahudilerini kuşatmayı bırakıp Benî Kurayza Yahudilerinin üzerine yürüdü ve kendilerini muahedeye davet etti.

Benî Kurayza Yahudileri muahede yaptıkları zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm, onları bırakıp, Benî Nadîr Yahudilerini tekrar kuşattı.[3496]

Benî Nadîr Yahudilerine Yapılan Son Teklif

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Nadîr Yahudilerine:

"Medine'den çıkıp gidiniz!" buyurdu.

Benî Nadîr Yahudileri buna yanaşmadılar ve:

"Ölüm, bize, senin teklif ettiğin şeyden daha kolaydır!" dediler ve çarpışmaya giriştiler.[3497]

Yahudilerden bir hayli insan öldürüldü.[3498]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Nadîr Yahudileriyle çarpışırken, onların kapı üzerine, ev üzerine çıkıp savaştıklarını, yenilince de bunların arkasına sindiklerini görünce, çarpışma meydanını genişletmek için, duvarları yıktırdı.[3499]

Yüce Allah, Resûlünün işini korudu; ona doğru olanı gösterdi. O da, en yakınından başlayarak Yahudi evlerinin birer birer yıkılmasını, hurma ağaçlarının da kesilmesini ve yakılmasını emretti.

Bunun üzerine, Yahudiler, yıkılan evlerinin arkasından çıkıp Müslümanlara mani olma kudret ve cesaretini gösteremediler.

Yüce Allah, Yahudilerin de, onlara yardım vaadinde bulunan münafıkların da kalblerine korku düşürdü.[3500]

Benî Nadîr Yahudileri, son evleri yıkılıncaya kadar, münafıklardan ve başkalarından hep yardım bekleyip durdularsa da, Allah onlara yardım vaadinde bulunanların da kalblerine korku düşürdü. Onlar da, vaad ettikleri yardımı yapamadılar.[3501]

Hurma ağaçları kesilir ve yakılırken, Yahudiler:

“Ey Muhammed! Sen fesattan nehyetmekte ve onu işleyenleri ayıplamakta ve kınamakta idin. Şimdi onları kesmek ve yakmak nasıl olur?!” diyerek bağırdılar.[3502]

Yahudilerin bu sözleri, hurma ağaçlarını kesmek ve yakmak hususunda Müslümanlardan bazılarını tereddüde ve endişeye düşürmüştü.

İbn Abbas’ın bildirdiğine göre; Benî Nadîr Yahudilerinin mevzilendikleri kalelerinden indirilmeleri istenilip hurma ağaçları kesilmeye başlanınca, Müslümanlar:

“Biz hurma ağaçlarından bir kısmını kestik, bir kısmını da bıraktık. Kestiklerimizden dolayı bize ahirette bir ecir, veya kesmeyip bıraktıklarımızdan dolayı bir vebal var mıdır; Resûlullah Aleyhisselâmdan soracağız!” dediler.[3503]

Abdullah b. Ömer de, bu hususta şöyle der:

“Resûlullah Aleyhisselâm Benî Nadîrlerin yaş hurma ağaçlarını (harp gereği olarak) yaktırdı ve kesilmesini emretti ki, bu yakılan ve kesilen ağaçlar Benî Nadîrlerin hurmalığı olan Büveyre’de idi.”[3504]

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette:

“Siz hangi hurma ağacını kestinizse veya kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa, bu, hep Allah’ın izniyledir ve fâsıkları perişan etmek içindir”

buyurdu.[3505]

Mü'minlerin duydukları endişeler, böylece giderilmiş oldu.[3506]

Benî Nadîr Yahudilerinin Yurtlarını Bırakıp Gitmeleri İçin Eman Dilemeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Benî Nadîr Yahudilerini onbeş gün,[3507] hatta yirmiüç gün,[3508] onlara ulaşabildikleri her yerde ulaşırcasına sıkı bir kuşatma altında tuttu, onlarla çarpıştı.[3509]

Benî Nadîr Yahudileri; münafıklardan da, başkalarından da bekledikleri yardımlardan ümitlerini kestikleri[3510] ve birçok hurma ağaçlarının kesilmeye ve yakılmaya başlandığını gördükleri zaman,[3511] korktular. Keza, onlara yardım vaad edenler de korktular.[3512]

Benî Nadîr Yahudileri:

"Biz, artık yurdundan çıkıp gideceğiz!" dediler.[3513]

Yanlarında altın, gümüş ve silah götürmemek, ev eşyalarını develere yükleyerek yurtlarından çıkıp gitmek şartıyla sulh istediler.[3514]

İbn Haldun'a göre; Benî Nadîr Yahudilerinin kanlarının dökülmesinden vazgeçilip develere yükleyebilecekleri mallarıyla sürülmelerini, Abdullah b. Übeyy b. Selûl, Peygamberimiz Aleyhisselâmdan dilemiş ve sağlamıştı.[3515]

Teklif ve kabul edilen sulh şartlarına göre;

Benî Nadîr Yahudilerinden her üç kişiye bir deve verilecek,[3516]

Verilecek develere, -her çeşit harp silahları, zırh ve miğfer gibi harp eşyası hariç olmak üzere-[3517] istedikleri ev eşyası ile yiyecek içecek gibi şeyleri,[3518] develerin kaldırabilecekleri kadar meta ve malı yükleyip götürebileceklerdi.[3519]

***

Benî Nadîr Yahudileri, Medine’den ayrılacakları zaman, Müslümanların harp gereği olarak yıkmış oldukları evleri dışında kalan evlerini de, kendi elleriyle yıktılar.[3520] Müslümanlar oturmasınlar, yararlanmasınlar diye evlerinin direklerini devirdiler, tavanlarını çöktürdüler.[3521] Evlerinin kapılarını, tahtalarını,[3522] hatta kapılarının üzerindeki süslü şeyleri bile söküp develere yüklediler.[3523]

Ebu’l-Hukayk oğullarının yanlarında pek çok gümüş kaplar götürdükleri görüldü.[3524]

Sellâm b. Ebu’l-Hukayk, zinet eşyasını bir deve derisine doldurmuştu.[3525]

“Biz, bunu, dünyayı alçaltmak ve yükseltmek için hazırladık!

Burada hurma bahçelerimizi bıraktıksa, Hayber’deki hurma bahçelerimize varacağız!” diyerek bağırdı.[3526]

Ensarın Yahudilerce Alınıp Büyütülmüş Olan Adak Oğulları Sorunu

İslâmiyetten önce, çocuğu yaşamayan bir kadın, çocuğu yaşadığı takdirde onu Yahudi olarak yetiştireceği hakkında adakta bulunurdu.

Yanlarında böyle adanmış, büyütülmüş birçok Ensar oğulları da bulunan Benî Nadîr Yahudileri Medine’den sürülüp çıkarılacakları zaman, Ensar:

“Biz çocuklarımızı bırakmayız![3527] Yâ Rasûlallah! Onların arasında bulunan oğullarımız ve kardeşlerimiz ne olacak?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm cevap vermeyip sustu.

Bunun üzerine, Yüce Allah:

“Zorlama, dinde yoktur!..” (Bakara: 256) âyetini indirdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ensara:

“Adamlarınızı, iki taraftan birisini tercihte serbest bırakınız!

Eğer sizi tercih ederlerse, onlar sizdendirler.

Eğer Yahudileri tercih ederlerse, onları Yahudilerle birlikte sürgün ediniz!” buyurdu.[3528]

Benî Nadîr Yahudilerinin Medine'den Çıkış Gösterileri

Sürüldüklerine üzülmediklerini göstermek için, kadınlar atlas, ipek, deniz koyunu yününden dokunmuş, yeşil, kırmızı kadifeden elbiselerini giyinmişler, altın ve gümüş zinetlerini takınmışlardı.[3529]

Kadınlar ve çocuklar, develere bindirilmişlerdi.[3530] Yanlarında davullar, zurnalar, oynayan oyuncu kadınlar vardı.[3531]

Benî Nadîr Yahudileri altıyüz develik bir kafile teşkil ediyorlardı. Develer birbiri ardınca dizilmişlerdi.[3532]

Beni Nadîr Yahudileri, defler, düdükler çalarak, Medine çarşısından büyük bir gösteri ile geçip gittiler.[3533]

Benî Nadîr Yahudilerine Mahşer'e Gitmelerinin Emredilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Nadîr Yahudilerine:

"Medine'den çıkıp gidiniz!" buyurduğu zaman, onlar:

"Ey Muhammed! Nereye gidelim?" diye sormuşlar, Peygamberimiz Aleyhisselâm da:

"Haşr'e, Mahşer'e (yani sürülecek yeriniz olan Şam'a) gidiniz!" buyurmuştu.[3534]

Benî Nadîr Yahudilerinden bir kısmı Hayber'e, bir kısmı da Şam'a doğru gittiler. Hayber'e gidenler içinde Benî Nadîr Yahudilerinin eşrafından Sellâm b. Ebu'l-Hukayk, Kinane b. Rebi' b. Ebu'l-Hukayk ve Huyey b. Ahtab vardı.

Bunlar, Hayber halkından hısımlarının evlerine indiler.[3535]

Şam'a doğru gidenler, Şam'a, Ezriat'a,[3536] Eriha'ya kadar gittiler.[3537]

Benî Nadîr Yahudileri, Benî İsrail torunlarındandı.

Bunların Şam'a sürülmeleri, Yüce Allah'ın İsrail oğullarına yolsuzlukları yüzünden yazdığı ve o güne kadar uğramadıkları sürgün cezasının ilki idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onları sürgün etmemiş olsaydı, dünyada, Benî Kurayza Yahudileri gibi öldürülmek ve esir edilmek cezasıyla

cezalandırılacaklardı.[3538]

Benî Nadîr Yahudilerinden Yamin ile Ebu Sa'd'ın Müslüman Oluşu

Benî Nadîr Yahudilerinden olan Yamin b. Umeyr ile Ebu Sa'd b. Vehb'den[3539] biri öbürüne:

"Vallahi, hiç şüphesiz sen de biliyorsun ki, o [Muhammed Aleyhisselâm], Resûlullahtır! Daha ne duruyorsun? Hemen Müslüman olalım, kanlarımızı, mallarımızı güvenceye alalım!" dedi.

Geceleyin indiler.[3540] Müslüman oldular. Kanlarını ve mallarını korudular.[3541]

Benî Nadîr Yahudilerinden Kalan Menkul ve Gayrimenkuller

Benî Nadîr Yahudileri Medine'den sürgün edilince, onlardan Müslümanlara kalanlar:

340 adet kılıç,

50 adet zırh gömlek,

50 adet miğfer gibi menkuller ile;[3542]

Su kuyuları,[3543]

Araziler, ekinlikler,

Hurma bahçeleri gibi gayrimenkullerdi.[3544]

Benî Nadîr Yahudilerinden Kalan Malların Muhacirlere Bölüştürülmesi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ensardan Sabit b. Kays'ı yanına çağırıp, ona:

"Kavmini bana çağır!" buyurdu.

Sabit b. Kays:

"Yâ Rasûlallah! Hazrecîleri mi çağırayım?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hepsini [Hazrecîleri de, Evsîleri de] çağır!” buyurdu.

Sabit b. Kays, Evsîleri ve Hazrecîleri, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına çağırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Allah’a hamd ve senâda bulunduktan sonra, Ensarın Muhacirlere nasıl iyilikler yaptıklarını; onları evlerine indirip nasıl barındırdıklarını, her hususta onları kendilerine nasıl tercih ettiklerini andı.[3545] Sonra da:

“Muhacir kardeşlerinizin malları yoktur.[3546]

İsterseniz, Nadîr oğulları mallarından Allah’ın bana verdiği malları sizinle Muhacirler arasında bölüştüreyim de, Muhacirler yine evlerinizde oturmakta ve mallarınızdan yararlanmakta devam etsinler.

İsterseniz, Nadîr oğullarının mallarını yalnız Muhacirlere vereyim de, onlar evlerinizden ve mallarınızdan çıksınlar, el çeksinler?” buyurdu[3547]

Ensardan Sa’d b. Ubâde ile Sa’d b. Muaz:[3548]

“Hayır yâ Rasûlallah! Sen Nadîr oğullarının mallarını Muhacirler arasında bölüştür!

Onlar, şimdiye kadar olduğu gibi, yine evlerimizde oturmakta devam etsinler.[3549]

Hatta, istersen, bizim mallarımızı da onlarla bölüştür!” dediler.[3550]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunan Ensar topluluğu da, hep birden:

“Razıyız ve boyun eğiyoruz yâ Rasûlallah!” diyerek seslendiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Allah’ım! Ensara ve Ensarın oğullarına rahmet et, acı!” diyerek dua etti.[3551]

Hz. Ebu Bekir de:

“Ey Ensar cemaatı! Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın! Vallahi, bizim de benzerimiz yok, sizin de benzeriniz yok!” dedi.[3552]

Ensarın gösterdikleri bu yüksek semahat ve sehâvetleri üzerine inen âyette şöyle buyuruldu:

“Onlardan önce, Medine’yi yurt ve iman evi edinmiş olan kimseler (Ensar) da, kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler.

Onlara (Muhacirlere) verilen şeylerden dolayı da, göğüslerinde hiçbir ihtiyaç meyli bulmazlar!

Kendilerinde bir ihtiyaç olsa bile, onları (Muhacirleri), öz canlarından üstün tutarlar!

Kim nefsinin mala olan hırsından ve cimriliğinden korunursa, işte, korktuklarından kurtulan, umduklarına erenler onlardır!” (Haşr: 9).[3553]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Nadîr Yahudilerinin mallarını yalnız ilk Muhacirlere bölüştürdü.

Biraz da, Ensardan, muhtaç olan iki zâta;[3554] Sehl b. Huneyf ile Ebu Dücâne’ye verdi.[3555]

Sa’d b. Muaz’a da, İbn Ebu’l-Hukayk’ın kılıcını verdi.[3556]

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Benî Nadîr Yahudilerinin Muhacirlere bölüştürdüğü mallar arasından kendisine ayrılan hurma bahçelerindeki hurma ağaçlarının altlarına[3557] ve tarlalara, arazilere[3558] çokça ekin ektirirdi.[3559]

Peygamberimiz Aleyhisselâm,[3560] Abdulmuttalib oğullarının[3561] yıllık geçimlerini[3562] arpa ve hurma mahsulünden[3563] karşılar, artanı ile de Allah yolunda yapılacak cihad için hayvanlar, atlar ve silahlar alırdı.[3564]

Münafıklar ile Benî Nadîr Yahudilerinin Tutum ve Davranışlarının Kur’ân-ı Kerîm’de Açıklanışı

Medineli münafıklarla Benî Nadîr Yahudilerinin tutum ve davranışları ve akıbetleri hakkında inen âyetlerde şöyle buyurulur:

“Ehl-i Kitabdan o küfreden kardeşlerine:

‘Andolsun, eğer siz yurdunuzdan sürülür, çıkarılırsanız, biz de muhakkak sizinle çıkar, gideriz!

Sizin aleyhinizde, hiçbir kimseye hiçbir zaman itaat etmeyiz!

Eğer sizinle harp edilirse, muhakkak ve muhakkak, biz size yardım ederiz!’ demekte olan o münafıkları görmedin mi?!

Halbuki, Allah şehadet eder ki, onlar muhakkak yalancıdırlar!

Andolsun ki; onlar yurtlarından çıkarılacak olurlarsa, bu münafıklar onlarla birlikte çıkıp gitmezler!

Eğer onlar muharebeye tutuşurlarsa, yardım da etmezler!

Şayet yardım etseler bile, andolsun ki, mü’minler karşısında dayanamayarak arkalarına dönüp kaçarlar!

Sonra da, kendileri hiçbir yerde yardım göremezler!

Muhakkak ki, onların yüreklerinde, Allah’tan ziyade, sizin korkunuz var!

Bu da, onların anlamaz bir kavim olmalarıdır.

O münafıklar ve Yahudiler, müstahkem kasabalarda yahut duvarlar arkasında, surlar, hisarlar içinde siperlenmeden, sizinle toplu bir halde çarpışamazlar.

Onların kendi aralarında çarpışmaları şiddetlidir.

Sen onları derli toplu sanırsın.

Halbuki, onların kalbleri darmadağınıktır.

Bu da, onların akıllarını kullanmaz bir kavim olmalarındandır.

O Nadîr oğullarının hali, kendilerinden az öncekilerin (Kaynuka oğullarının) hali gibidir ki, onlar yaptıklarının kötü akıbetini dünyada tatmışlardır.

Onlar için, ahirette de çetin bir azap vardır.

Nadîr oğullarını muharebeye teşvik eden münafıkların hali de, şeytanın hali gibidir:

Çünkü, şeytan insana ‘Küfret!’ der de, o küfredince:

‘Ben gerçekten senden uzağım! Çünkü, ben Âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım!’ der.

Nihayet, ikisinin de akıbeti, gerçekten, temelli ateşin içinde kalmaları olmuştur!

İşte, zalimlerin cezası budur!”[3565]

Nadîr oğulları Yahudilerinin sürgün edilmeleri üzerine inen âyetlerde de, şöyle buyurulmuştur:

“Ehl-i Kitabdan küfredenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O’dur, Allah’tır!

Siz onların çıkıp gideceklerini sanmamıştınız.

Onlar da, kalelerinin Allah’ın azabına gerçekten mani olacağını sanmışlardı.

İşte, onlara hesaba katmadıkları cihetten Allah’ın azabı geliverdi!

O, bunların yüreklerine korku düşürdü.

Öyle ki, evlerini hem kendi elleriyle, hem mü’minlerin elleriyle harap ediyorlardı!

İşte ey akıl sahipleri! Siz bundan ibret alın!

Eğer Allah onlara bu sürgünü yazmamış olsaydı bile, hiç şüphesiz, dünyada kendilerini yine şiddetle azaplandıracaktı.

Çünkü, onlar gerçekten Allah’a ve Peygamberine aykırı hareket ettiler.

Kim Allah’a aykırı hareket ederse, şüphe yok ki, Allah çetin azaplıdır.”[3566]

Benî Nadîr savaşı münasebetiyle inen âyetlerde mü’minlere de şöyle uyarı ve açıklama yapılmıştır:

“Siz herhangi bir hurma ağacını kestiniz yahut kökleri üzerinde bıraktınız ise, hep Allah’ın izniyledir. Bu izin de,[3567] fâsıkları rüsvay edeceği için (verilmiş)’dir.

Allah’ın onların mallarından Peygamberine verdiği fey’e (zahmetsiz ganimete) gelince, siz bunun için ne ata, ne deveye binip koşmadınız!

Fakat, Allah, peygamberlerini dileyeceği kimselere galip kılar.

Allah herşeye hakkıyla kâdirdir.

Allah’ın fethedilen memleketler ahalisinden peygamberine verdiği fey (ganimet):

Allah’a,

Peygamberine,

Hısımlara,

Yetimlere,

Yoksullara,

Yolda kalmış olanlara aittir; tâ ki, bu mallar içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmasın!

Peygamber size ne verdi ise, onu alınız!

Size neyi yasak etti ise, ondan da sakınınız!

Allah’tan korkunuz! Çünkü, Allah’ın azabı çetindir.

Özellikle, fey; hicret eden fakirlere aittir ki, onlar Allah’tan bir fazl ve inayet ve hoşnutluk ararlar ve Allah’a ve Peygamberine (canlarıyla, mallarıyla) yardım ederler.

Onlar, Allah’a ve Peygamberine yardım ederlerken, yurtlarından ve mallarından mahrum edilerek çıkarılmışlardır.

İşte bunlar, sadıkların ta kendisidirler!”[3568]

İçki Ne Zaman ve Nasıl Haram Kılındı?

İçkinin Haram Kılındığı Tarih

İçki, Hicretin dördüncü yılında Benî Nadîr Yahudilerinin Medine’den sürülüp çıkarıldıkları zamanda haram kılındı.[3569]

İçkinin Nelerden Yapıldığı

O zaman içki, genellikle üzümden, hurmadan, buğdaydan, arpadan, baldan yapılırdı.[3570]

Medineliler, en çok büsr denilen hurma koruğu ile temr denilen kuru hurmadan yapıp fatih adını taktıkları içkiyi içerlerdi.

Medine’de üzüm içkisi az bulunurdu.[3571]

Yemenlilerin içkisi, baldan yaptıkları biti’ ile arpadan ve darıdan yaptıkları mizr idi.[3572]

Habeşliler de, darıdan yaptıkları ve gubeyra=sükrüke dedikleri içkiyi içerlerdi.[3573]

İçkinin Üç Safhada Haram Kılınışı

İçki, tedricen ve üç safhada haram kılınmıştır:

1. Peygamberimiz Aleyhisselâm Medine'ye hicret buyurdukları zaman, Müslümanlar içki içer, kumardan elde ettikleri paraları da yerlerdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmdan, bunların hükmünü sordular.

Bunun üzerine, Yüce Allah, indirdiği âyette şöyle buyurdu:

"Sana şarabı ve kumarı sorarlar. De ki: 'Onlarda, hem büyük günah, hem insanlar için faydalar vardır. Günahları ise, faydalarından daha büyüktür…'"[3574]

Halk:

"Bu âyete göre, içki ve kumar bize haram kılınmış değildir. Ancak, bunlarda büyük günah olmakla birlikte, halkın menfaatinin de bulunduğu bildirilmiştir.[3575] Bu gelen âyette bir müsaade ve ruhsat var gibidir. Kumarın kazancını yiyelim, içkiyi de içelim. Bunlardan dolayı da, Allah'tan yarlıganmak dileyelim![3576] Yâ Rasûlallah! Bırak da, Yüce Allah'ın buyurduğu gibi, bundan faydalanalım?" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara cevap vermedi, sustu.[3577]

Müslümanlardan bir kısmı içmeye davet ettiler, bir kısmı da bıraktılar.[3578]

2. Muhacirlerden veya Ensardan bir zât, akşam namazını kıldırırken, kıraatı, yanlış mânâ çıkacak derecede karıştırdı.

Bunun üzerine:

"Ey iman edenler! Siz, sarhoş iken, ne söyleyeceğinizi bilinceye; ve cünüb iken de, yolcu olmanız müstesna, gusledinceye kadar, namaza yaklaşmayınız!" (Nisâ: 43) mealli âyet nazil oldu.[3579]

Müslümanlar:

"Yâ Rasûlallah! Biz namaz vakti yaklaşınca içmeyiz!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yine, onlara cevap vermedi, sustu.[3580] Müslümanlardan içki içenler azaldı.[3581] Namaz kılınacağı zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâmın nidâ edicisi:

"Hiçbir sarhoş namaza yaklaşmasın!" diyerek seslenirdi.[3582]

3. Hz. Ömer:

“Allah’ım! İçki hakkında bize açık ve kesin bir beyanda bulun!” diyerek Allah’a dua etti.

Bunun üzerine:

“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, şeytanın murdar ve kötü işinden başka birşey değildir!

Bunun için, onlardan kaçınız ki, korktuklarınızdan kurtulup umduklarınıza erebilesiniz!

Şeytan; içkide ve kumarda, ancak, aranıza düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allah’ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister!

Artık vazgeçtiniz, değil mi?” (Mâide: 90-91) mealindeki âyetler nazil oldu.

Hz. Ömer çağırılıp, ona bu mealdeki âyetler okundu. Âyetteki “Artık vazgeçtiniz, değil mi?” sorusuna, Hz. Ömer:

“Vazgeçtik! Vazgeçtik yâ Rab!” dedi.[3583]

Yalnız Hz. Ömer değil, bütün Müslümanlar da:

“Artık içkiden, kumardan vazgeçtik Rabbimiz!” dediler.[3584]

İçki Yasağının İlan Edilişi ve İçkilerin Sokaklara Dökülüşü

İçkiyi haram kılan âyetler nazil olunca, Peygamberimiz Aleyhisselâmın emriyle, münâdi:

“Haberiniz olsun ki, içki haram kılınmıştır!” diyerek Medine sokaklarında seslendi.[3585]

Tulumlarından delinip boşaltılan[3586] ve küplerinden dökülen içkiler, Medine sokaklarında su gibi aktı![3587]

Abdullah b. Ömer der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte Mescidde bulunuyordum.

‘Kimin yanında şu içkiden varsa, onu bana haber versin, getirsin’ buyurdu.

Halk, yanlarındaki içkileri getirmeye başladılar.

Kimi:

‘Benim yanımda büyük bir kırba içki var!’

Başka biri:

‘Benim yanımda büyük bir kırba içki var!’

Daha başka biri de:

‘Benim yanımda bir tulum yahut Allah’ın olmasını dilediği kadar içki var!’ diyordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Onları Bakiyy’e şöyle şöyle biraraya toplayınız! Sonra, bana haber veriniz!’ buyurdu.

Öyle yaptılar. Biraraya getirdikten sonra, Resûlullah Aleyhisselâma haber verdiler.

Resûlullah Aleyhisselâm, kalkıp yürüdü.

Ben de kalktım, sağ tarafında yürüdüm. Kendisi, yürürken, bana dayanıyordu.

Ebu Bekir arkamızdan gelip bize yetişince, ben Resûlullah Aleyhisselâmın yanından geriledim, soluna geçtim.

Ebu Bekir benim yerimi aldı.

Sonra, Ömer b. Hattab gelip bize kavuştu.

Ben yine geriledim, Resûlullah Aleyhisselâmın sol yanına o geçti.

Resûlullah Aleyhisselâm, ikisi arasında, içkilerin toplanmış olduğu yere kadar yürüyüp durdu.

Orada bulunan halka içkiyi göstererek:

‘Bunu biliyor musunuz?’ diye sordu.

‘Evet yâ Rasûlallah! İçkidir bu!’ dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Doğru söylediniz!’ buyurdu. Sonra da:

‘Muhakkak ki, Allah,

İçkiye,

Onu sızdırana,

Onun sızdırıldığı yere,

Onu içene,

Onu içirene,

Onu taşıyana,

Onu satana,

Onu satın alana,

Onun bedelini, kazancını yiyene lânet etmiştir!” buyurdu.[3588]

İçkinin Her Kötülüğün Başı ve Kaynağı Oluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm içki hakkındaki hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“İçki her kötülüğün anahtarıdır.”[3589]

“…İçki her kötülüğün başıdır.”[3590]

“…İçki ümmü’l-habâistir; murdarlıkların, kötülüklerin anasıdır.”[3591]

“Her sarhoşluk veren şey, içkidir. Her sarhoşluk veren içki de, haramdır.”[3592]

“Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır.”[3593]

“İçki içen, onu mü’min olarak içemez.”[3594]

“İçki içenin kırk sabah namazı kabul olunmaz. Eğer tevbe ederse, Allah onun tevbesini ve namazını kabul eder.”[3595]

“Allah’a ve ahiret gününe inanan kişi, üzerinde içki içilen sofraya oturmaz.”[3596]

“Allah’a ve ahiret gününe inanan kişinin, üzerinde içki içilen sofraya oturması helâl olmaz.”[3597]

“İlmin ref’olunması, cehlin kökleşmesi, şarabın içilmesi, zinanın çoğalması, Kıyamet alametlerindendir.[3598]

“Ümmetimden birtakım kimseler, içkinin adını başka bir adla değiştirerek[3599] onu helâlleştirmek isteyecekler[3600] ve içecekler!”[3601]

Yahudilerin Müslümanları İçki Hususunda Üzüntüye Düşürmeleri

İçkiyi haram kılan âyetler inince, Yahudiler:

“İçki içip dururken ölmüş olanlar sizin kardeşleriniz değiller miydi?!” diyerek, Müslümanların zihinlerini karıştırmak, huzurlarını kaçırmak istediler.[3602]

Müslümanlar da:

“Yâ Rasûlallah! Bizden bazıları içki içer, kumar parası yiyip dururken Allah yolunda öldürüldüler yahut döşeklerinde öldüler.

Allah ise, içkiyi, kumarı, şeytanın işlerinden birer murdar kötülük olarak tavsif etti ve saydı.

Hal böyle olunca, öldürülen veya ölenlerin hali ne olacak?[3603]

Birtakım kimseler savaşlarda öldürüldüler ki, yasaklanan içki onların karınlarında bulunuyordu!” dediler.[3604]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Eğer onlara da bunlar haram kılınmış olsaydı, sizin bıraktığınız gibi, onlar da bunları derhal bırakırlardı!” buyurdu.[3605]

Yüce Allah da, Müslümanları düşürüldükleri bu şüphe ve üzüntülerden kurtarmak için, indirdiği âyette şöyle buyurdu:

“İman edip de güzel amel ve hareketlerde bulunanlar, (bundan sonra haram olan şeylerden de) sakındıkları, iman(larında sebat ile) iyi işlere devam ettikleri, sonra (haram edilen şeylerden daima) sakınıp (haram olduklarına) iyice inandıkları şeylerden yine sakınmakta devam ve ısrar ile güzel işler(i arayıp onlar)la iştigal ettikleri takdirde, haram kılınmazdan önce tattıklarında, uhdelerine hiçbir beis, vebal yoktur.

Allah iyi hareket edenleri sever” (Mâide: 93).[3606]

Amr b. Su’da ile İbn Heyyeban’ın Benî Kurayza Yahudileri Hakkındaki Öğüt ve Uyarıları

Benî Nadîr Yahudileri Medine’den sürülüp çıkarıldıktan sonra, Beni Kurayza Yahudilerinden Amr b. Su’da, Nadîr oğulları Yahudilerinin

yurtlarına gitti. Oralarda bir müddet gezip dolaştı. Nadîr oğullarının evlerinin birer harabe haline geldiklerini görünce, düşünceye daldı.

Sonra, oradan ayrılıp Benî Kurayza Yahudilerinin yanına döndü. Onları, mabedlerinde buldu.

Davet borusu çalınınca, Kurayza oğulları orada toplandılar.

Zebir b. Bata, Amr. B. Su’da’ya:

“Ey Ebu Saîd! Sen şimdiye kadar nerelerde idin? Kiliseden hiç ayrılmazdın?” diye sordu.

Gerçekten de, Amr b. Su’da kiliseden hiç ayrılmaz, Yahudilik ibadetiyle meşgul olur dururdu.

Amr b. Su’da, Zebir b. Bata’ya:

“Bugün ben hepimize ders olacak bir ibret gördüm: İzzet, cesaret, üstün şeref, üstün akıl sahibi olan kardeşlerimizin yurtlarını boşaltarak; mallarını, mülklerini başkalarına bırakarak nasıl zilletle çıkıp gittiklerini düşündüm.

Tevrat’a andolsun ki; Allah o kavme hiçbir zaman böyle bir musibet vermemişti!

Bundan önce, Eşref’in oğlu evinde emin bir halde yatarken öldürüldü ki, onların izzet ve şeref sahibi adamı idi.

İbn Süneyne öldürüldü ki, onların seyyidi ve lideri idi.

Kaynuka oğulları öldürüldüler, yurtlarından sürüldüler ki, onlar Yahudilerin cedleri, ataları idi.

Halbuki, onlar cesaretli, silah ve mal bakımından da hazırlıklı kişiler idiler.

Fakat birden kuşatıldılar. Yerlerini, yurtlarını bırakarak Yesrib’den (Medine’den) sürülüp çıkarılacakları kendilerine söylenildi.

Ey kavmim! Siz hiç görmediğiniz şeyleri gördünüz!

Beni dinleyiniz! Geliniz! Muhammed’e tâbi olalım, Müslüman olalım!

Vallahi, siz de biliyorsunuz ki, o, geleceği ve dini bize müjdeleyen peygamberdir!

Yahudilerin en bilginleri olan İbn Heyyeban, Ebu Umeyr ile İbn Hıraş bize gelmişler, ‘O Peygamber’in hemen gelmek üzere bulunduğunu haber vermişler ve kendisine tâbi olmamızı da bize emir ve tavsiye etmişlerdi.

Onlar, Beytü’l-Makdis (Kudüs)’ten gelmişler, kendilerinden ‘O Peygamber’e selamlarını söylememizi de bize emretmişlerdi.

Sonra onlar ‘O Peygamber’in dini üzerinde öldüler ve şu kara taşlığımıza da gömüldüler” dedi.

Orada bulunan Yahudi topluluğu, hep sustular, durdular. İçlerinden hiçbir konuşan olmadı.

Amr b. Su’da, biraz sonra, bu sözünü tekrarladı ve ona benzer bazı sözler daha söyledi.

Kurayza oğulları Yahudilerini de, harple, esirlik ve yurtlarından sürülüp çıkarılmak gibi musibetlere uğramakla korkuttu.

Zebir b. Bata: “Tevrat’a and içerim ki; ben de ‘O Peygamber’in sıfatını Musa Peygambere inmiş olan ve babam Bata tarafından istinsah edilmiş bulunan Tevrat kitabında okumuşumdur!” dedi.

Ka’b b. Esed, Zebir b. Bata’ya:

“Ey Abdurrahman’ın babası! Seni ‘O Peygamber’e tâbi olmaktan alıkoyan nedir?” diye sordu.

Zebir b. Bata:

“Sensin ey Ka’b!” dedi.

Ka’b b. Esed:

“Sen niçin böyle söylüyorsun? Tevrat’a andolsun ki; ben seninle ‘O Peygamber’in arasına hiçbir zaman girmedim, gerilmedim!” dedi.

Zebir b. Bata:

“Evet! Sen de bizim ahd ve akde yetkili adamımızsın.

Eğer sen ‘O Peygamber’e tâbi olursan, biz de ona tâbi oluruz!

Sen ‘O Peygamber’e tâbi olmaktan kaçınırsan, biz de kaçınırız!” dedi.

Amr b. Su’da, Ka’b b. Esed’e dönüp, bu hususta Zebir b. Bata ile aralarında konuşulan şeyleri ona da andı, ulaştırdı ve en sonunda:

“‘O Peygamber’in işi hakkında, benim, söylediğimden başka söyleyecek sözüm yok! Benim gönlüm ona tâbi ve Müslüman olmayı özler!” dedi.[3607]

Üç Gencin Benî Kurayza Yahudilerini Uyarmaları ve Müslüman Olmaları

Âsım b. Ömer b. Katâde’ye, Kurayza oğulları Yahudilerinden bir şeyh:

“Kurayza oğullarının kardeşi Hedl oğullarından Sa’lebe b. Sa’ye, Useyd b. Sa’ye ile Esed b. Ubeyd -ki bunlar Cahiliye devrinde Benî Kurayza Yahudileriyle birlikte idiler, İslâmiyet devrinde onların seyyidleri olmuşlardır- ne için ve nasıl Müslüman olduklarını biliyor musun?” diye sormuştu.

Âsım b. Ömer de:

“Hayır! Vallahi, bilmiyorum!” deyince, Yahudi şeyh:

“İslâmiyetten birkaç yıl önce, Şamlı Yahudilerden İbn Heyyeban diye anılan bir adam yurdumuza geldi. Vallahi, beş vakitte namaz kılmayanlar içinde ondan daha faziletli bir adam görmemişizdir.

O, bizim yanımızda oturdu, yerleşti. Yağmur kesildiği zaman, ona:

‘Ey İbn Heyyeban! Bizim için yağmur duasına çık!’ derdik.

O da:

‘Hayır! Vallahi, siz mallarınızın sadakalarını takdim etmedikçe, yağmur duasına çıkış yerinize çıkmam!’ derdi.

Ona:

‘Verilecek sadaka ne kadardır?’ diye sorardık.

O:

‘Hurmadan bir sa’, yahut arpadan iki müd’ derdi.

Biz mallarımızdan bu sadakaları ayırıp verdikten sonra, kara taşlığımıza çıkar, bizim için Allah’tan yağmur dilerdi.

Vallahi, çok geçmeden gök bulutlanır ve bizi sulardı.

O bunu bize bir kere, iki kere, üç kere değil, birçok kereler yapmıştı.

Sonra o, yanımızda bulunduğu sırada, ölüm döşeğine düştü.

Öleceğini anladığı zaman, bize:

‘Ey Yahudi cemaatı! Beni Şam gibi yiyecekleri, içecekleri bol bir yerden çıkarıp bu darlık, yoksulluk ve açlık yerine getiren nedir, bilir misiniz?’ diye sordu.

Kendisine:

‘Sen daha iyi bilirsin!’ dedik.

O:

‘Ben bu beldeye ancak gelme zamanı yaklaşmış bulunan peygamberin gelmesini gözleyeyim diye gelmişimdir. Burası onun hicret edeceği yerdir. Ben onun gönderilmesini ve ona tâbi olmamı ne kadar arzu etmekte idim.

Size, onun zamanı çok yaklaşmıştır. Ey Yahudi cemaatı! Ona inanmak ve tâbi olmakta başkaları sizin önünüze geçmesin!

Çünkü, o, kendisine muhalefet edenlerin kanlarını dökmek, çocuk ve kadınlarını esir etmek yetkisiyle de gönderilecektir. Siz de bu akıbete düşmekten kendinizi koruyamayacaksınız!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm peygamber olarak gönderildiği ve Kurayza oğullarını yurtlarında kuşattığı zaman, pek genç olan Sa’lebe b. Sa’ye, Useyd (Esid) b. Sa’ye ile Esed b. Ubeyd:

‘Ey Kurayza oğulları! Vallahi, bu zât, muhakkak, İbn Heyyeban’ın size bahsetmiş olduğu ve kendisine uymanızı emir ve tavsiye etmiş olduğu peygamberdir!’ dediler.

Kurayza oğulları ise;

‘Bu, İbn Heyyeban’ın geleceğini haber verdiği peygamber değildir!’ dediler.

Gençler:

‘Hayır! Vallahi, gelecek peygamberin Kitabda yazılı sıfatları onda tamamıyla mevcuttur!’ dediler.

Kaleden indiler, Müslüman oldular.

Kanlarını, mallarını ve çoluk çocuklarını korudular.”[3608]

İbn İshak bunun Yahudi bilginleri tarafından da haber verildiğini açıklar.[3609]

3447 Zührî, Megâzî, s. 72-73, Abdurrezzak, 5/359-360, Ebu Davud, 3/156-157, Beyhakî, Delâil, 3/179, Vâhidî, s. 278-279, Zehebî, Târîh, s. 119-120, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/330-331, Semhûdî, 1/297-298.

3448 İbn İshak, İbn Hişam, 3/195-199.

3449 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Vâkıdî, Megâzî, 1/364, İbn Sa’d, 2/57, Taberî, Târîh, 3/37.

3450 İbn İshak, İbn Hişam, 2/147-150, Ebu Ubeyd, s. 290-297.

3451 Vâkıdî, Megâzî, 1/364.

3452 Ebu Nuaym, Delâil, 2/489.

3453 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Vâkıdî, Megâzî, 1/364, İbn Sa’d, 2/57, Taberî, Târîh, 3/37, Ebu Nuaym, Delâil, 2/489, Beyhakî, Delâil, 3/354, İbn Esîr, Kâmil, 2/173, İbn Seyyid, 2/48, İbn Kesîr,

Bidâye, 4/75.
3454 Vâkıdî, Megâzî, 1/364, Ebu Nuaym, Delâil, 2/490, Zehebî, Târîh, s. 121.
3455 Ebu Nuaym, Delâil, 2/489.
3456 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Vâkıdî, Megâzî, 1/364, Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/354, İbn Esîr, Kâmil, 2/173, İbn Seyyid, 2/48, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3457 Ebu Nuaym, Delâil, 2/489.
3458 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/354, İbn Seyyid, 2/48, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3459 Vâkıdî, Megâzî, 1/364, Ebu Nuaym, Delâil, 2/491.
3460 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199.
3461 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Vâkıdî, Megâzî, 1/364.
3462 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, Beyhakî, Delâil, 3/354, İbn Seyyid, 2/48.
3463 Vâkıdî, Megâzî, 1/364-365, Ebu Nuaym, Delâil, 2/491.
3464 Vâkıdî, Megâzî, 1/365, İbn Sa'd, 2/57, Ebu Nuaym, Delâil, 2/491, Zürkânî, 2/80-81.
3465 Vâkıdî, Megâzî, 1/365, Ebu Nuaym, Delâil, 2/491-492.
3466 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199-200, Vâkıdî, Megâzî, 1/365, İbn Sa'd, 2/57, Taberî, Târîh, 3/37, İbn Seyyid, 2/48.
3467 Vâkıdî, Megâzî, 1/365, İbn Sa'd, 2/57, Taberî, Târîh, 3/37, Ebu Nuaym, Delâil, 2/492.
3468 Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/355, İbn Esîr, Kâmil, 2/173.
3469 Vâkıdî, Megâzî, 1/365.
3470 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/355, İbn Esîr, Kâmil, 2/173.
3471 Taberî, Târîh, 3/37.
3472 Vâkıdî, Megâzî, 1/366, İbn Sa'd, 2/57.
3473 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/355, İbn Esîr, Kâmil, 2/173, İbn Seyyid, 2/48.
3474 Taberî, Târîh, 3/37.
3475 Vâkıdî, Megâzî, 1/365, Ebu Nuaym, Delâil, 2/492.
3476 Vâkıdî, Megâzî, 1/365-366, Ebu Nuaym, Delâil, 2/492-493.
3477 Vâkıdî, Megâzî, 1/366.
3478 Taberî, Târîh, 3/37.
3479 Vâkıdî, Megâzî, 1/366, Taberî, Târîh, 3/37.
3480 İbn Sa'd, 2/57, Taberî, Târîh, 3/37.
3481 Vâkıdî, Megâzî, 1/366-367, Ebu Nuaym, Delâil, 2/494-495.
3482 Taberî, Târîh, 3/37.
3483 Vâkıdî, Megâzî, 1/367-368, İbn Sa'd, 2/57.
3484 Vâkıdî, Megâzî, 1/368.
3485 Vâkıdî, Megâzî, 1/370, İbn Sa'd, 2/57, Taberî, Târîh, 3/38.
3486 Vâkıdî, Megâzî, 1/368-370.
3487 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Taberî, Târîh, 3/37, İbn Hazm, Cevâmi, s. 181, İbn Seyyid, 2/48, Zehebî, Târîh, s. 122.
3488 İbn İshak, İbn Hişam, 3/199, İbn Sa'd, 2/57, İbn Habîb, s. 113, Belâzurî, Ensâb, 1/339, Taberî, Târîh, 3/36, İbn Hazm, Cevâmi, s. 181, Zehebî, Târîh, s. 198, İbn Kayyım, 2/80.
3489 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Vâkıdî, Megâzî, 1/4, İbn Sa'd, 2/57, İbn Habîb, s. 113, Belâzurî, Ensâb, 1/339, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75, İbn Kayyım, 2/180.
3490 İbn Habîb, s. 113.

3491 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Vâkıdî, Megâzî, 1/371, İbn Sa'd, 2/58, Belâzurî, Ensâb, 1/339, Taberî, Târîh, 3/39, İbn Esîr, Kâmil, 2/174, İbn Seyyid, 2/50, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28.
3492 İbn Sa'd, 2/57.
3493 Zührî, Megâzî, s. 73, Abdurrezzak, 5/360, İbn Sa'd, 2/58, Ebu Davud, 3/157, Vâhidî, s. 279, Beyhakî, Sünen, 9/232, Zehebî, Târîh, s. 122.
3494 Vâkıdî, Megâzî, 1/371, İbn Sa'd, 2/58, İbn Seyyid, 2/50.
3495 Zührî, Megâzî, s. 73, Abdurrezzak, 5/360, Ebu Davud, 3/157, Beyhakî, Sünen, 9/232, Delâil, 3/179.
3496 Zührî, Megâzî, s. 73, Abdurrezzak, 5/360, Ebu Davud, 3/157, Vâhidî, s. 279, Beyhakî, Sünen, 9/232.
3497 Vâkıdî, Megâzî, s. 289, 1367-1948, Mısır baskısı tek cilt, Diyarbekrî, 1/462, Halebî, 2/562.
3498 Yakubî, 2/49.
3499 Beyhakî, Delâil, 3/358.
3500 Beyhakî, Delâil, 3/180, Zehebî, Târîh, s. 122.
3501 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200-201.
3502 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Taberî, Târîh, 3/37, Beyhakî, Delâil, 3/335, İbn Seyyid, 2/49, İbn Kesîr, Tefsîr, 4/331.
3503 Tirmizî, Sünen, 5/408, Taberî, Tefsîr, 18/34.
3504 Ahmed b. Hanbel, 2/140, Buhârî, Sahîh, 6/58, Tirmizî, Sünen, 5/408.
3505 Haşr: 5, Ahmed b. Hanbel, 2/140, Buhârî, Sahîh, 6/58, Tirmizî, Sünen, 5/408.
3506 Beyhakî, Delâil, 3/359.
3507 Vâkıdî, Megâzî, 1/374, İbn Sa'd, 2/58, Belâzurî, Ensâb, 1/339, Taberî, Târîh, 3/38, İbn Seyyid, 2/50, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3508 İbn Habîb, s. 113.
3509 Zührî, Megâzî, s. 73, Vâkıdî, Megâzî, 1/374, Abdurrezzak, 5/358, 360, İbn Sa'd, 2/58, Belâzurî, Ensâb, 1/339, Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/359, İbn Cevzî, 2/690, İbn Seyyid, 2/50, Zehebî, Târîh, s. 119.
3510 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, İbn Sa'd, 2/58, Beyhakî, Delâil, 3/181, 182.
3511 Vâkıdî, Megâzî, 1/373, İbn Sa'd, 2/58, Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/181.
3512 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, İbn Sa'd, 2/58, Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/181.
3513 Vâkıdî, Megâzî, 1/373, İbn Sa'd, 2/58.
3514 Yakubî, 2/49.
3515 İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28.
3516 Vâkıdî, Megâzî, s. 289 (tek cilt, Mısır 1367-1948 baskısı), Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/359, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75, Diyarbekrî, 1/462.
3517 Zührî, Megâzî, s. 73, İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî, 1/374, Abdurrezzak, 5/358, İbn Sa'd, 2/58, Yakubî, 2/48, Taberî, Târîh, 3/38, İbn Hazm, Cevâmi, s. 182, İbn Esîr, Kâmil, 2/173, İbn Seyyid, 2/49, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3518 Vâkıdî, Megâzî, s. 289 (tek cilt, 1367-1948 baskısı), Yakubî, 2/48, Beyhakî, Delâil, 3/179, Zehebî, Târîh, s. 120.
3519 Zührî, Megâzî, s. 73, İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî, 1/374, Abdurrezzak, 5/358, İbn Sa'd, 2/58, Belâzurî, Ensâb, 1/339, Yakubî, 2/48, Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/179, İbn Hazm, Cevâmi, s. 182, İbn Esîr, Kâmil, 2/173, İbn Seyyid, 2/49, Zehebî, Târîh, s. 120, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3520 Zührî, Megâzî, s. 73, Abdurrezzak, 5/360, İbn Sa'd, 2/58.
3521 Diyarbekrî, 1/462.

3522 Zührî, Megâzî, s. 73, Abdurrezzak, 5/360, Beyhakî, Delâil, 3/179.
3523 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî, 1/374, Taberî, Târîh, 3/38, Beyhakî, Delâil, 3/179, İbn Seyyid, 2/49, Zehebî, Târîh, s. 120, İbn Kesîr, Bidâye, 4/75.
3524 Beyhakî, Delâil, 3/182, İbn Seyyid, 2/49, Zehebî, Târîh, s. 122.
3525 Bu hazine, Hayber'in fethinde, gömüldüğü yerden çıkarıldı.
3526 Vâkıdî, Megâzî, 1/372, Halebî, 2/565-566.
3527 Ebu Davud, 3/59, Taberî, Tefsîr, 3/14-15, Vâhidî, s. 52, Kurtubî, 3/280, Suyutî, Dürrü'l-mensûr, 1/329.
3528 Taberî, Tefsîr, 3/15, Beyhakî, Sünen, 9/186, Hâzin, 1/185-186, Suyutî, Dürrü'l-mensûr, 1/329.
3529 Vâkıdî, Megâzî, 1/374-375, İbn Sa'd, 2/58.
3530 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî, 1/374, İbn Sa'd, 2/58.
3531 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî 1/375, Taberî, Târîh, 3/38-39, İbn Kesîr, Bidâye, 4/76.
3532 Vâkıdî, Megâzî, 1/374, İbn Sa'd, 2/58.
3533 Vâkıdî, Megâzî 1/374-375, İbn Sa'd, 2/58, İbn Kesîr, Bidâye, 4/76.
3534 Ebu Nuaym, Delâil, 2/491, Süheylî, 6/233-234, İbn Asâkîr, Târîh, 6/1, 41.
3535 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Taberî, Târîh, 3/38, İbn Hazm, Cevâmi, s. 182, İbn Kesîr, Bidâye, 4/77, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Halebî, 2/566.
3536 Beyhakî, Delâil, 3/359, Diyarbekrî, 1/462.
3537 Diyarbekrî, 1/462.
3538 Zührî, Megâzî, s. 73, İbn İshak, İbn Hişam, 3/202, Abdurrezzak, 5/358, Beyhakî, Delâil, 3/177-178, Zehebî, Târîh, s. 119.
3539 İbn İshak, İbn Hişam, 3/202.
3540 Vâkıdî, Megâzî, 1/373, Halebî, 2/566.
3541 İbn İshak, İbn Hişam, 3/202, Vâkıdî, Megâzî, 1/373, Taberî, Târîh, 3/39, İbn Hazm, Cevâmi, s. 182, Mâverdî, Ahkâmu's-sultâniyye, s. 169, İbn Esîr, Kâmil, 2/172, İbn Seyyid, 2/49, İbn Kesîr, Bidâye, 4/76, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Semhûdî, 2/299.
3542 Vâkıdî, Megâzî, 1/377, İbn Sa'd, 2/58, İbn Seyyid, 2/50, Kastallânî, Mevâhib, s. 137.
3543 İbn Sa'd, 2/58, Diyarbekrî, 1/463.
3544 Zühri, Megâzî, s. 73, Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Abdurrezzak, 5/360, Belâzurî, Fütûh, 1/18, Mâverdî, Ahkâmu's-sultâniyye, s. 169, İbn Kesîr, Bidâye, 4/76.
3545 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, İbn Seyyid, 2/50, Halebî, 2/568.
3546 Belâzurî, Fütûh, 1/22, Semhûdî, 2/299, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/568, Zürkânî, 2/86.
3547 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, Belâzurî, Fütûh, 1/22, İbn Seyyid, 2/51, Semhûdî, 2/299, Halebî, 2/568, Zürkânî, 2/86, Diyarbekrî, 1/463.
3548 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, İbn Seyyid, 2/50, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/568, Zürkânî, 2/86.
3549 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, Belâzurî, Fütûh, 1/22, Diyarbekrî, 1/463.
3550 Vâkıdî, 1/379, Belâzurî, Fütûh, 1/22, İbn Seyyid, 2/51, Semhûdî, 2/299, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/569, Zürkânî, 2/86.
3551 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, İbn Seyyid, 2/51, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/568.
3552 Belâzurî, Fütûh, 1/21, İbn Seyyid, 2/51, Semhûdî, 2/299, Zürkânî, 2/86.
3553 Vâkıdî, Megâzî, 1/382, Belâzurî, Fütûh, 1/21, Semhûdî, 2/299, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/568, Zürkânî, 2/86.
3554 Zührî, Megâzî, s. 73, İbn İshak, İbn Hişam, 3/202, Vâkıdî, Megâzî, 1/379, Abdurrezzak, 5/360, Ebu Davud, 3/143.

3555 İbn İshak, İbn Hişam, 3/201, Vâkıdî, Megâzî, 1/379, Belâzurî, Fütûh, 1/19, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/182, Mâverdî, Ahkâmu’s-sultâniyye, s. 169, İbn Esîr, Kâmil, 2/174, Zehebî, Târîh, s. 122, İbn Kesîr, Bidâye, 4/76, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28.
3556 Vâkıdî, Megâzî, 1/379, Beyhakî, Delâil, 3/182, İbn Seyyid, 2/51, Zehebî, Târîh, s. 122, Diyarbekrî, 1/463, Halebî, 2/568.
3557 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Belâzurî, Fütûh, 1/18, İbn Seyyid, 2/51, Halebî, 2/569.
3558 Belâzurî, Fütûh, 1/18, Zürkânî, 2/85.
3559 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Belâzurî, Fütûh, 1/18, İbn Seyyid, 2/51, Halebî, 2/569.
3560 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Buhârî, Sahîh, 6/58, Müslim, 3/1376-1377, Ebu Davud, 3/141, Tirmizî, Sünen, 4/216, Belâzurî, Fütûh, 1/18, Beyhakî, Delâil, 3/185, İbn Seyyid, 2/51.
3561 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Zürkânî, 2/85.
3562 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Ebu Davud, 3/141, Belâzurî, Fütûh, 1/18, Beyhakî, Delâil, 3/185, İbn Seyyid, 2/51, Halebî, 2/569, Zürkânî, 2/85.
3563 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Zürkânî, 2/85.
3564 Vâkıdî, Megâzî, 1/378, Buhârî, Sahîh, 6/58, Müslim, 3/1377, Ebu Davud, 3/141, Tirmizî, Sünen, 4/216, Belâzurî, Fütûh, 1/20, Beyhakî, Delâil, 3/185-186, İbn Seyyid, 2/51, Halebî, 2/569, Zürkânî, 2/85.
3565 Haşr: 11-17, Vâkıdî, Megâzî, 1/382-383, Taberî, Tefsîr, 28/45-51.
3566 Haşr: 2-4.
3567 Fesad için değil (İbn İshak, İbn Hişam, 3/202, Taberî, Tefsîr, 18/35).
3568 Haşr: 5-8, Vâkıdî, Megâzî, 1/380-382, Taberî, Tefsîr, 28/32-40.
3569 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, İbn Hazm, Cevâmi, s. 181, İbn Kayyım, s. 123, İbn Seyyid, 2/48, Zehebî, Târîh, s. 198.
3570 Abdurrezzak, 9/233-234, Buhârî, Sahîh, 6/242-243, Nesâî, 8/295, Dârekutnî, 4/248, 252.
3571 Buhârî, Sahîh, 6/242, Müslim, 3/1572.
3572 Abdurrezzak, 9/220, Müslim, 3/1586, Nesâî, 8/300.
3573 Ebu Davud, 3/329.
3574 Bakara: 219.
3575 Ahmed b. Hanbel, 2/351.
3576 Taberî, Tefsîr, 7/33.
3577 İbn Kesîr, Tefsîr, 2/93.
3578 Zemahşerî, 1/258.
3579 Ahmed b. Hanbel, 2/351, Ebu Davud, 3/325.
3580 İbn Kesîr, Tefsîr, 2/93.
3581 Zemahşerî, 1/258.
3582 Ahmed b. Hanbel, 1/53, Ebu Davud, 3/325, Hâkim, 2/143.
3583 Ahmed b. Hanbel, 1/53, Nesâî, 8/287, Hâkim, 4/143.
3584 Ahmed b. Hanbel, 2/351.
3585 Buhârî, Sahîh, 5/190, Müslim, 3/1570, Ebu Davud, 3/325-326, Dârimî, 2/36.
3586 Ahmed b. Hanbel, 2/133, Nesâî, 8/287.
3587 Buhârî, Sahîh, 5/190, Müslim, 3/1570.
3588 Ahmed b. Hanbel, 2/71, 97, Ebu Davud, 3/326, Hâkim, 2/32, Beyhakî, Sünen, 5/327.
3589 İbn Ebî Şeybe, 8/10, İbn Mâce, 2/1119, Hâkim, 4/145.
3590 Ahmed b. Hanbel, 5/238.
3591 Dârimî, 2/7, Dârekutnî, s. 247.

3592 Mâlik, 2/845, Abdurrezzak, 9/221, Ahmed b. Hanbel, 2/16, 29, Buhârî, Sahîh, 6/242, Müslim, 3/1587, 1588, Ebu Davud, 3/327, İbn Mâce, 2/1124.

3593 Abdurrezzak, 9/221-222, Ahmed b. Hanbel, 2/167, Ebu Davud, 3/327, Tirmizî, Sünen, 4/292, İbn Mâce, 2/1124-1125, Nesâî, 8/300-301, Dârimî, 2/39, Dârekutnî, 4/250,-251, 254.

3594 İbn Ebî Şeybe, 8/6-7, Buhârî, Sahîh, 6/241, Nesâî, 8/313.

3595 Abdurrezzak, 9/235, 238, Ahmed b. Hanbel, 2/35, Ebu Davud, 3/327, Tirmizî, Sünen, 4/290-291, Nesâî, 8/317, Dârimî, 2/37.

3596 Ahmed b. Hanbel, 1/20, Dârimî, 2/37.

3597 Abdurrezak, 9/248, Ahmed b. Hanbel, 1/20, Dârimî, 2/37.

3598 Ahmed b. Hanbel, 3/176, Buhârî, Sahîh, 1/28.

3599 Ahmed b. Hanbel, 4/237, Ebu Davud, 3/329, Nesâî, 8/312-313, İbn Mâce, 2/1223, Dârimî, 2/39.

3600 Abdurrezzak, 9/234, Buhârî, Sahîh, 6/243, Dârimî, 2/39.

3601 Ahmed b. Hanbel, 4/237, Ebu Davud, 3/329, Nesâî, 8/312-13.

3602 Hâkim, 4/143-144.

3603 Ahmed b. Hanbel, 2/351-352.

3604 Buhârî, Sahîh, 5/190, Müslim, 3/1570.

3605 Ahmed b. Hanbel, 2/352.

3606 Ahmed b. Hanbel, 2/351-352.

3607 Ebu Nuaym, Delâil, 2/496-498, Beyhakî, Delâil, 3/361-362, İbn Kesîr, Bidâye, 4/80-81, Suyutî, Hasâis, 1/526-527.

3608 İbn İshak, İbn Hişam, 1/226-228, Vâkıdî'den naklen İbn Sa'd, 1/160-161, Ebu Nuaym, Delâil, 1/81-82, Beyhakî, Delâil, 4/31-32, Suyutî, Hasâis, 2/7-8.

3609 İbn İshak, İbn Hişam, 1/228.

ONUNCU BÖLÜM

ÖLÜMLER, EVLİLİKLER, DOĞUMLAR

Hz. Ali’nin Annesi Fâtıma Hatunun Vefatı

Fâtıma Hatunun Kimliği ve Fazileti

Hz. Ali’nin annesi Fâtıma Hatun, Hâşim oğulları kadınlarından olup, Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Ebu Talib’in zevcesi idi.

Kendisinin gerek Ebu Talib’le ve gerek Peygamberimiz Aleyhisselâmla soyu Hâşim’de birleşir.[3610]

Fâtıma Hatun; Hâşim oğulları kadınları içinde, Hâşimî erkek sulbünden ilk erkek çocuğu dünyaya getiren hatundu.[3611]

Hâşim oğulları kadınlarından, halife annesi olanların da ilki idi.

Ondan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın kızı Hz. Fâtıma gelir ki, Hz. Hasan’ı dünyaya getirmiştir.[3612]

Fâtıma Hatun; Peygamberimiz Aleyhisselâma -dedesi Abdulmuttalib’in ölümü üzerine- sekiz yaşından itibaren mürebbilik, annelik yapmıştı: Kendi çocukları aç dururken Peygamberimiz Aleyhisselâmın karnını doyurur, kendi çocuklarının üstleri başları tozlu topraklı dururken, o önce Peygamberimiz Aleyhisselâmın saçını başını tarar, gülyağlarıyla yağlardı.[3613]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onu sık sık ziyaret ederdi.[3614]

Fâtıma Hatun, faziletli, salih amelli bir İslâm hatunu idi.[3615]

Kendisi, Hicretin dördüncü yılında,[3616] Medine’de[3617] vefat etti.[3618]

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bugün annem vefat etti!” buyurdu.[3619]

Kendi gömleğini ona kefen olarak sardırdı.[3620] Cenaze namazını kıldırdı. Kabrinin içine indi. Sanki genişletir gibi, kabrin köşelerine eliyle işaret etti ve kabrin içine uzandıktan sonra kabirden çıktı.

Gözleri yaşarmış, gözyaşı kabre damlamıştı.[3621]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın sahabileri:

“Senin buna yaptığını gördüğümüz şeyi hiç kimseye yaptığını görmemiştik!?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ebu Talib’den sonra, bunun kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır!

Kendisine Cennet elbiselerinden giydirilsin diye, gömleğimi kefen olarak giydirdim!

Kabir hayatı kendisine mülayim ve kolay gelsin diye de, kabirde yanına uzandım!” buyurdu.[3622]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Torunu ve Hz. Osman’ın Oğlu Abdullah’ın Vefatı

Peygamberimiz Aleyhisselâmın kızı ve Hz. Osman’ın zevcesi Hz. Rukayye’den bir erkek çocuk doğmuş, ona Abdullah adı konulmuştu.

Abdullah, altı yaşında bulunduğu sırada, bir horoz onun yüzünü ve gözünü gagalamış, şişirmişti.

Bunun üzerine tutulduğu hastalıktan kurtulamayarak, Hicretin dördüncü yılında Cumâdelûlâ ayında vefat etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onun cenaze namazını kıldırdı. Hz. Osman da onu kabrine indirdi.[3623]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Abdullah’ın kabrinin başına bir taş dikti. Gözleri yaşarmış olduğu halde:

“Yüce Allah, kullarından, merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder!” buyurdu.[3624]

Zeyd b. Sabit'in Yahudi Yazısını Öğrenişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Hicretin dördüncü yılında, Zeyd b. Sabit'e Yahudilerin yazısını öğrenmesini emredip:[3625]

"Ben, yazılarımı onların değiştirmeyeceklerinden emin değilim!" buyurdu.[3626]

Zeyd b. Sabit der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

'Ey Zeyd! Sen benim için Yahudi yazısını öğren![3627] Çünkü, vallahi, ben, yazacağım şeyler hakkında Yahudilere itimad edemem, güvenemem!' buyurdu.

Bunun üzerine, ben de, yarım ay geçmemişti ki, onu öğrenmiş, hatta onda maharet kazanmıştım.

Peygamber Aleyhisselâm Yahudilere birşey yazacağı zaman onu ben yazar; kendisine Yahudilerden gelen yazıları da ben okurdum."[3628]

Yine Zeyd b. Sabit der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

'Süryanice'yi güzelce okuyup yazabilir misin? Çünkü, bana Süryanice yazılar geliyor!' buyurdu.

Ben:

'Hayır! İyi okuyup yazamam!' dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Sen onu iyice öğren!' buyurdu.

Onyedi günde öğrendim."[3629]

Allah ondan razı olsun!

Hz. Zeyneb'in Vefatı ve Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Ümmü Seleme ile Evlenişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın zevcesi Hz. Zeyneb binti Huzeyme, Hicretin dördüncü yılında Rebiülâhir ayının sonunda vefat etti.[3630]

Allah ondan razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm, cenaze namazını kıldırdıktan sonra, onu Bakiyy kabristanına defnetti.[3631]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın hayatında, Hz. Hatice ile Hz. Zeyneb'den başka zevcesi vefat etmemiştir.[3632]

Hz. Zeyneb, Cahiliye devrinde, yoksullara çok sadaka verdiği için, "Miskinler Annesi" diye anılırdı.[3633]

***

Ebu Seleme b. Abdulesed Hicretin dördüncü yılında Cumâdelâhir'in sonuna doğru vefat edince, zevcesi Ümmü Seleme Hind dul kalmıştı.[3634]

Kendisinin Ebu Seleme'den Zeyneb, Seleme, Ömer, Rukayye isimlerinde dört çocuğu vardı.[3635]

Hz. Ümmü Seleme, okuma bilir, yazı yazmayı bilmezdi.[3636]

Kadın sahabilerin fıkhı en iyi bilenlerindendi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmdan 378 hadis rivayet etmiştir.[3637]

Hz. Ümmü Seleme der ki:

"Ebu Seleme bir gün Resûlullah Aleyhisselâmın yanından yanıma geldi de:

'Resûlullah Aleyhisselâmdan bir söz işittim, ona sevindim: Müslümanlardan, musibete uğrayan bir kimse, musibete uğradığı zaman 'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn=Biz Allah'ınız (Allah'ın kullarıyız) ve muhakkak O'na dönücüleriz!' [Bakara:156] der ve 'Musibetimin arkasından bana daha hayırlısını ihsan buyur!' diye dua ederse, muhakkak, Allah bunun gereğini yapar, buyurdu' dedi.

Ebu Seleme'den, bunu ezberledim."[3638]

Hz. Ümmü Seleme'nin Kocası Ebu Seleme ile Ahidleşmek İstemesi

Hz. Ümmü Seleme, bir gün, kocası Ebu Seleme'ye:

"Bana erişen habere göre; Cennetlik kocası ölen Cennetlik bir kadın, sonradan başka birisi ile evlenmezse, muhakkak Allah onu Cennette kocası

ile biraraya getirecekmiş!

Yine bunun gibi, Cennetlik zevcesi ölen Cennetlik bir erkek de, sonradan başka bir kadınla evlenmezse, Allah muhakkak onu da Cennette kocası ile biraraya getirecekmiş!

Öyleyse, gel, seninle ahidleşelim: Ne sen benden sonra evlen, ne de ben senden sonra evleneyim!" demişti.

Ebu Seleme, ona:

"Sen bana itaat eder, sözümü dinler misin?" diye sordu.

Hz. Ümmü Seleme:

"Ben sana ancak itaat etmek, söylediğini dinlemek için danışırım" dedi.

Bunun üzerine, Ebu Seleme:

"Ben öldüğüm zaman sen evlen!" dedikten sonra:

"Allah'ım! Benden daha hayırlı, onu hor görmeyecek, incitmeyecek bir koca nasip et!" diyerek dua etti.[3639]

Hz. Ümmü Seleme der ki:

"Ebu Seleme vefat ettiği zaman, Peygamber Aleyhisselâma gidip:

'Yâ Rasûlallah! Ebu Seleme vefat etti. Ne diyeyim, nasıl dua edeyim?' diye sordum.

Resûlullah Aleyhisselâm:

''Allah'ım! Beni de, onu da yarlıga! Bana, onun ardından, ondan daha hayırlı, daha güzel bir bedel ihsan et!' de' buyurdu.[3640]

Kendi kendime:

'Benim için, Resûlullah Aleyhisselâmın sahabisi Ebu Seleme'den daha hayırlı kim olabilir?[3641]

Müslümanların hangisi Ebu Seleme'den daha hayırlıdır?

O, ailesiyle birlikte Resûlullah Aleyhisselâma hicret eden ilk hanedir!' dedim.[3642]

Sonra, Allah bana bir azim verdi de, Resûlullah Aleyhisselâmın tavsiye buyurduğu duayı okumaya devam ettim."[3643]

Hz. Ümmü Seleme’nin iddeti; dört ay on günlük bekleme, evlenmeme müddeti (Bakara: 234) dolunca, ona Hz. Ebu Bekir talip oldu.

Hz. Ümmü Seleme onu reddetti.

Sonra, Hz. Ömer talip oldu.

Hz. Ümmü Seleme onu da reddetti.[3644]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, kendisi için dünürlük yapmak üzere, Hâtıb b. Ebi Beltea’yı Hz. Ümmü Seleme’ye gönderdi.[3645]

Hz. Ümmü Seleme:

“Resûlullah Aleyhisselâma ve elçisine merhaba!

Tarafımdan Resûlullah Aleyhisselâma haber ver ki; ben kıskanç bir kadınım!

Aynı zamanda çoluklu çocukluyum.

Şahit olarak da, yanımda velilerimden bir kimse yok!” dedi.[3646]

Aradan kısa bir müddet geçmiş yahut geçmemişti ki, Peygamberimiz Aleyhisselâm Hz. Ümmü Seleme’ye gidip kapısına dikildi.

Ümmü Seleme Hatuna talip olduğunu, velisi bulunan kardeşinin oğluna veya onun kendi oğluna açtı.

Hz. Ümmü Seleme, velisine:

“Çoluklu çocuklu olduğumu ileri sür, Resûlullah Aleyhisselâma olumsuz cevap ver!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ertesi günü sabahleyin gelip dileğini tekrarlayınca, Hz. Ümmü Seleme, önceki gibi söyledikten sonra, velisine:

“Eğer Resûlullah Aleyhisselâm tekrar gelirse, beni kendisine nikâhla!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm geri geldi.[3647]

Hz. Ümmü Seleme der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, yanıma girmek üzere izin istedi.

O sırada, ben içeride deri tabaklıyordum. Ellerimi karaze yaprağı ile yıkadım, kendisine ‘Buyur!’ dedim.

Yüzü deri, içi hurma lifi dolu yüzyastığını yere koydum. Yastığın üzerine oturdu.[3648]

Aramızda perde olduğu halde benimle konuştu ve evlenme teklifinde bulundu.[3649]

Sözlerini bitirdiği zaman:

‘Yâ Rasûlallah! Benim için, sende rağbet edilmeyecek birşey yoktur. Fakat ben çok kıskanç bir kadınım. Korkarım ki, benden uygunsuz bir hareket görürsün de, Allah beni ondan dolayı azaba uğratır.

Aynı zamanda, ben yaşlıyım ve çoluk çocukluyum da!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Kıskançlıktan bahsettin. Senin çoluk çocuğun, benim de çocuğumdur!’ buyurdu.”[3650]

Diğer rivayete göre:

“Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Sen dedin ki: ‘Ben yaşlı bir kadınım.’ Kendisinden daha yaşlı erkekle evlenmesi, kadına ayıp değildir.

Sen dedin ki: ‘Ben yetimler annesiyim!’ Onların geçimleri Allah’a ve Resûlüne aittir.

Sen dedin ki: ‘Ben çok kıskancım!’ Ben onu senden gidermesi için Allah’a dua ederim.[3651]

Sen, ‘Yanımda velilerimden kimse yok!’ dedin. Onlardan, hâzır veya gaib, bulunan veya bulunmayandan, bana razı olmayacak bir kimse yoktur!’ buyurdu.”

Bunun üzerine, Hz. Ümmü Seleme, oğluna:

“Kalk! Beni Resûlullah Aleyhisselâma nikâhla!” dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Zevcem filanca kardeşine mehir olarak verdiğim şeylerden, sana eksik vermeyeceğim![3652]

Yanımızda, kendisine kışın elbise, yazın da mefruşat olmak üzere bir miktar kadife kumaş,

Yüzü deri, içi hurma lifi dolu bir yastık,

Hububat öğütmek için iki adet el değirmeni,

Topraktan yapılmış bir su testisi,

Bir adet un çömleği,

İçinde hamur yoğurulacak ve tirit yapılacak büyük bir çanak var!" buyurdu.

Hz. Ümmü Seleme:

"Kabul ettim!" dedi.[3653]

İşte, Hz. Ümmü Seleme'nin mehir ve çeyizi böyle idi. Yani:

2 adet el değirmeni,

1 adet su testisi,

1 adet yüzyastığı (ki yüzü deridendi, içine hurma lifi doldurulmuştu),[3654]

1 adet döşek (ki içine hurma lifi doldurulmuştu).[3655]

Hz. Ümmü Seleme der ki:

"'Ey Allah'ım! Beni ve Ebu Seleme'yi yarlıga! Bana, onun ardından, ondan daha hayırlı, daha güzel bir bedel ihsan et!' diyerek dua etmeye devam edince, Allah, bana ondan daha hayırlı olan Muhammed Resûlullah Aleyhisselâmı ihsan etti!"[3656]

Hz. Ümmü Seleme'nin iddeti Şevval ayının sonuna on gün kala tamamlanınca, Şevval'in son gecelerinde Peygamberimiz Aleyhisselâmla evlendi.[3657]

Kendisine, vefat eden "Yoksullar Anası" Hz. Zeyneb'in odası verildi.[3658]

Hz. Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre:

Hz. Zeyneb'in odasında 1 adet toprak çanak, 1 adet el değirmeni, 2 adet çömlek (ki, birisi taştan yapılmıştı) bulunuyordu.

Çanağın içinde biraz arpa, çömlekten birisinin içinde de erimiş biraz yağ vardı.

Hz. Ümmü Seleme, arpayı el değirmeninde çektikten, öğüttükten sonra, onu çanak-çömlekte yağla kardı, karıştırdı.

Bu yemek, Peygamberimiz Aleyhisselâmın ve ev halkının düğün gecesindeki yemeği idi![3659]

Hz. Ümmü Seleme’nin Cebrail Aleyhisselâmı Görmesi

Üsâme b. Zeyd’den rivayet edildiğine göre; bir gün Cebrail Aleyhisselâm Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelmişti.

O sırada, Hz. Ümmü Seleme Peygamberimiz Aleyhisselâmla konuştuktan sonra kalkıp gitti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ümmü Seleme’ye:

“Kimdir bu?” diye veya benzeri kelimelerle, kim olduğunu sordu.

Hz. Ümmü Seleme:

“Dıhye’dir bu!” dedi.

Hz. Ümmü Seleme:

“Allah’a yemin ederim ki; Peygamber Aleyhisselâmın Cebrail Aleyhisselâmdan aldığı vahyi ashaba haber vermek üzere irad buyurduğu hutbesini dinleyinceye kadar, Cebrail Aleyhisselâmı Dıhye sanmıştım!” demiştir.[3660]

Hz. Ümmü Seleme’nin Odasını Kerpiç Duvarla Ördürmesi Üzerine Uyarılışı

Abdullah b. Zeyd der ki:

“Ümmü Seleme’nin kerpiçten evini, odasını görmüştüm.

Ümmü Seleme’nin oğluna sordum.

Bana dedi ki:

‘Resûlullah Aleyhisselâm Dûmetü’l-Cendel gazasında iken, Ümmü Seleme odasını kerpiçten yaptırdı.

Resûlullah Aleyhisselâm, Medine’ye dönünce, Ümmü Seleme’nin yanına vardı. Kerpiçten örülen duvarlara baktı da:

‘Nedir bu bina?’ diye sordu.

Ümmü Seleme:

‘Yâ Rasûlallah! Halkın gözlerinden gizlenmeyi, korunmayı arzu ettim ve kerpiçten duvar ördürdüm!’ dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Ey Ümmü Seleme! Hiç şüphesiz, Müslümanların mallarının içinde şer bulunanı ve hayırsız olanı, yapıya giden, bağlanandır!’ buyurdu.”[3661]

Fa’tebiru yâ uli’l-ebsâr! Ey basiret sahipleri, bundan ibret alınız!

Hz. Hüseyin’in Doğumu

Hz. Hüseyin’in Doğum Tarihi

Hz. Ali’nin oğlu Hz. Hasan Hicretin üçüncü yılında Ramazan’ın ortasında doğduktan[3662] elli gece sonra, Hz. Fâtıma Hz. Hüseyin’e hamile kaldı.[3663]

Hicretin dördüncü yılında, Şaban ayından beş gece geçince de, Hz. Fâtıma’dan Hz. Hüseyin doğdu.[3664]

Hz. Hüseyin’in Ümmü’l-Fadl Hatun Tarafından Emzirilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Hz. Abbas’ın zevcesi Ümmü’l-Fadl Hatun, hem Hz. Hasan’ı, hem de Hz. Hüseyin’i, oğlu Kusem’le birlikte bir müddet emzirdi.[3665]

Akika Kurbanı ve Hz. Hüseyin’e Akika Kurbanı Kesilişi

Akika kurbanı, çocuğun doğumunun yedinci günü kesilir, çocuğun ismi takılır ve başının saçı kestirilir.[3666]

Akika kurbanı, çocuğun doğumunun ondördüncü ve yirmibirinci günü de kesilebilir.

Kurban kesilirken:

“Bismillâhi vallahu ekber! Allah’ım! Bu, Senin rızan için kesilen akika kurbanıdır” denilir.[3667]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hüseyin’in doğumunun yedinci günü akika kurbanı kestirdi, ismini koydu ve:

“Ey Fâtıma! Hüseyin’in saçını kes! Saçının ağırlığınca sadaka ver!” buyurdu.

Hz. Hüseyin’in saçı tartıldı, saçının ağırlığı bir dirhem geldi.[3668]

Hz. Fâtıma, kesilen saçın ağırlığınca gümüşü fakirlere dağıttı.[3669]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kesilen akika kurbanından, ebeye bir but gönderilmesini, kalanının da kemikleri kırılmadan pişirilip yenilmesini ve başkalarına da yedirilmesini tavsiye buyurdu.[3670]

Hz. Hüseyin'e İsim Takılışı

Hz. Ali der ki:

"Ben, harbi-darbı sever bir adamdım.[3671]

Hasan doğduğu zaman, ona Harb ismini koymuştum.

Resûlullah Aleyhisselâm geldi. 'Gösteriniz oğlumu bana! Ne isim taktınız ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Hasan'dır!' buyurdu.

Hüseyin doğduğu zaman da, ona Harb ismini koymuştum.

Resûlullah Aleyhisselâm geldi. 'Gösteriniz oğlumu bana! Ne isim koydunuz ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Hüseyin'dir!' buyurdu.

Üçüncü oğlan doğduğu zaman, ona da, yine Harb ismini koydum.

Resûlullah Aleyhisselâm geldi. 'Gösteriniz oğlumu bana! Ne isim koydunuz ona?' buyurdu.

'Harb ismini koydum!' dedim.

'Hayır! O, Muhassin'dir!

Ben, bunlara, Harun Aleyhisselâmın oğulları olan Şebber, Şebir ve Müşebbir'in isimlerini koydum.[3672]

Bunların her birinin ismini değiştirmekliğim bana emrolundu' buyurdu."

Hz. Ali de:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir!" dedi.[3673]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, isimlerle ilgili bazı hadis-i şeriflerinde de:

“...İsimlerin Allah’a en sevimli olanı Abdullah ve Abdurrahman’dır. İsimlerin güzeli Hâris ve Hemmam, çirkini de Harb ve Mürre’dir.”[3674]

“Muhakkak ki, siz, Kıyamet günü kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız. Öyle ise, isimlerinizi güzel koyunuz!” buyurmuşlardır.[3675]

Hz. Hüseyin’in İsmi Konulurken Kulağına Ezan Okunuşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hüseyin’in ismini koyarken, kulağına ezan okudu.[3676]

Hz. Hüseyin’in Sünnet Ettirilişi

Cabir b. Abdullah’tan rivayet edildiğine göre; Hz. Hüseyin, doğumunun yedinci günü sünnet ettirilmiştir.[3677]

Sünnet olmak, erkekler için sünnettir.[3678] Fıtrat hasletlerindendir.[3679]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e Olan Sevgisi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hakkında:

“Bunlar, benim oğullarım ve kızımın oğullarıdır.[3680]

Allah’ım! Ben onları seviyorum! Onları sen de sev![3681] Onları seveni de sev!” dedi[3682] ve bunu üç kere tekrarladı.[3683]

Ebu Eyyub el-Ensârî der ki:

“Bir gün, Resûlullah Aleyhisselâmın huzuruna girmiştim. Hasan ile Hüseyin, önünde oynuyorlardı.

‘Yâ Rasûlallah! Sen bunları çok mu seviyorsun?’ diye sordum.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Nasıl sevmem?![3684] Onlar benim dünyada öpüp kokladığım iki reyhanımdır?’ buyurdu.”[3685]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın amcası Hz. Abbas, Peygamberimiz Aleyhisselâm hastalandığı sırasında, ziyaretine gelmişti.

Ondan sonra, Hz. Ali de, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'le birlikte içeri girdi.

Hz. Abbas:

"Yâ Rasûlallah! Bunlar, senin oğullarındır!" dedi.

"Evet, amca! Onlar senin de oğullarındır!" buyurdu.

Hz. Abbas:

"Ben onları seviyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Senin onları sevdiğin gibi, Allah da seni sevsin!" buyurdu.[3686]

Peygamberimiz Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Hasan ve Hüseyin'i seven beni sevmiş, onlara kin besleyen de bana kin beslemiş olur!"[3687]

"Hasan ve Hüseyin, Cennet halkı gençlerinin iki seyyidi, efendisidir!"[3688]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Ehl-i Beytini Örtü İçine Alıp Dua Edişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın üvey oğlu Ömer b. Ebu Seleme der ki:

"Şu 'Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden kiri, günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister' [Ahzab: 33] âyeti Peygamber Aleyhisselâma Ümmü Seleme'nin evinde nazil oldu.

Peygamber Aleyhisselâm, Fâtıma'yı, Hasan'ı, Hüseyin'i çağırdı.

Onları bir örtü ile bürüyüp örttü.

O sırada, Ali arkada, geride bulunuyordu.

Onu da örtü ile bürüdü, örttü. Sonra da:

'Allah'ım! Bunlar, benim Ehl-i Beyt'imdir! Bunlardan günah kirini gider, kendilerini tertemiz yap!' diyerek dua etti.

Ümmü Seleme:

'Yâ Rasûlallah! Ben de onlarla birlikte miyim?' diye sordu.

Resûlullah Aleyhisselâm:

'Sen, yerindesin! Ve bana hayırlısın!' buyurdu."[3689]

Bu hadise, Hz. Ümmü Seleme ve daha başkaları tarafından da anlatılmıştır.[3690]

Hz. Âişe de, bu hadiseyi şöyle anlatır:

“Peygamber Aleyhisselâm, üzerinde siyah yünden yapılmış nakışlı bir örtü (kilim) olduğu halde, sabahleyin erkenden çıkınca, yanına Hasan b. Ali geldi.

Peygamber Aleyhisselâm, onu örtünün içine aldı.

Sonra, Hüseyin geldi. Onu da örtünün içine aldı.

Sonra, Fâtıma geldi. Onu da örtünün içine aldı.

Sonra da:

‘Ey Ehl-i Beyt! Allah, ancak ve ancak, sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister’ [Ahzab: 33] âyetini okudu.”[3691]

Hz. Hüseyin’in Şehit Edileceği Hakkındaki Müşahede ve Haberleri

Enes b. Malik’in bildirdiğine göre; yağmur meleği,[3692] Rabbimizden izin alarak Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelmişti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ey Ümmü Seleme! Kapıyı üzerimize kapa, yanımıza kimseyi bırakma!” buyurdu.

O sırada, Hz. Hüseyin koşarak kapıya geldi.

Hz. Ümmü Seleme onu içeri bırakmadı.

Fakat, Hz. Hüseyin kapıyı zorlayıp içeri daldı, kendisini Peygamberimiz Aleyhisselâmın kucağına attı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onu boynuna, omuzuna aldı, öptü, sevdi.

Melek, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Onu çok mu seviyorsun?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu

Melek:

“İyi ama, ümmetin onu öldürecektir!” dedi.[3693]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Demek, onu öldürecek olanlar mü’minler ha?!” buyurdu.

Melek:

“Evet![3694] İstersen, onun öldürüleceği yeri de sana göstereyim” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Göster!” buyurunca, melek orayı Peygamberimiz Aleyhisselâma gösterdi.

Oradan getirdiği bir avuç ıslak toprağı da, Peygamberimiz Aleyhisselâma verdi. Hz. Ümmü Seleme, onu alıp elbisesinin eteğine koydu.[3695]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ümmü Seleme’ye:

“Bu toprak, senin yanında emanettir!

O kana tahavvül ettiği zaman, bil ki, Hüseyin öldürülmüştür!” buyurdu.[3696]

Hz. Ümmü Seleme, onu bir çanağın içine koydu. Ona bakar dururdu.[3697]

Hz. Ali’nin ve Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’daki Hatıraları

Hz. Ali’nin mataracısının anlattığına göre; Hz. Ali Sıffin’e giderken Ninova hizasına gelince:

“Ebu Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur!

Ebu Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur!” diyerek seslendi.

Mataracı Ebu Abdullah:

“Ne için duracağız?” diye sorunca, Hz. Ali:

“Ben bir gün Peygamber Aleyhisselâmın yanına gitmiştim. Gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

‘Ey Allah’ın Peygamberi! Seni gözlerinden yaşlar akıtacak dereceye bir getiren mi oldu?’ diye sordum.

‘Evet! Biraz önce, Cebrail yanımda idi. Hüseyin’in Fırat kıyısında şehit edileceğini bana haber verdi. Onun toprağından sen de koklar mısın?’ dedi.

‘Evet!’ dedim.

Bunun üzerine, elini uzattı. Bir avuç toprak avuçlayıp bana verdi. Gözlerimin yaşını tutmaya kâdir olamadım” dedi.[3698]

***

Hz. Hüseyin de der ki:

“Babam, Sıffin’e giderken, buraya, Kerbelâ’ya uğramıştı. Ben de yanında idim. Durdu. Burasının neresi olduğunu sordu. İsmi kendisine haber verilince:

‘Onların hayvanlarından aşağı indirilecekleri yer, işte burasıdır!

Kanlarının döküleceği yer, işte burasıdır!’ dedi.

Bunun ne demek olduğu kendisinden sorulunca da:

‘Muhammed hanedanının yükleri, ağırlıkları, işte burada indirilecektir!’ dedi.”[3699]

Hz. Ümmü Seleme’nin Rüyası ve Çanaktaki Toprağın Kan Haline Gelişi

Selma Hatun der ki:

“Ümmü Seleme’nin yanına girmiştim. Ağlıyordu.

Kendisine:

‘Ne için ağlıyorsun?’ diye sordum.

‘Resûlullah Aleyhisselâmı rüyada gördüm. Başında ve sakalında toz toprak vardı.

Kendisine:

‘Ne oldu sana yâ Rasûlallah?’ diye sordum.

‘Az önce, Hüseyin’in öldürülüşüne şahit oldum!’ buyurdu’ dedi.”[3700]

Hz. Ümmü Seleme, Hz. Hüseyin’in şehit edildiği gün de, çanakta sakladığı Kerbelâ toprağının kan haline geldiğini gördü.[3701]

“Vâh Hüseyin’im! Vâh Resûlullahın oğlu!” diyerek feryad etti.[3702]

“Allah ona bunu yapanların evlerine ve kabirlerine ateş doldursun!” dedi ve bayıldı.[3703]

Abdullah b. Abbas'ın Hz. Hüseyin Hakkındaki Rüyası

Abdullah b. Abbas, Hz. Hüseyin'in şehadeti ile ilgili rüyasını şöyle anlatmıştır:

"Resûlullah Aleyhisselâmı rüyada gördüm. Kendisi, son derece üzüntülü ve tasalı idi. Elinde sırça bir çanak, çanağın içinde de, toplanmış kan vardı. Kendisine:

'Yâ Rasûlallah! Bu nedir?' diye sordum.

'Bu, Hüseyin'in ve ashabının kanıdır. Allah'a götürüyorum!' buyurdu."

İbn Abbas'ın rüyayı gördüğü gün sayılınca, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiği güne rastladığı görülmüştür.[3704]

Yüce Allah, Hz. Hüseyin'den ve Kerbelâ'da şehit olan ashabından razı olsun.

(Kerbelâ faciasının nasıl cereyan ettiği hakkında daha geniş bilgi için, Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası adlı kitabımızı okuyunuz.)

Zeyd b. Hârise'nin Hz. Zeyneb'le Evlenişi ve Ondan Ayrılışı

Hz. Zeyneb, Peygamberimiz Aleyhisselâmın halası Ümeyme binti Abdulmuttalib'in kızı idi.[3705]

Peygamberimiz Aleyhisselâm Zeyd b. Hârise için dünürlük ettiği halde, Hz. Zeyneb Peygamberimiz Aleyhisselâmın kendisi için dünürlük ettiğini sanarak razı olmuştu.

Fakat, Zeyd b. Hârise için istenildiğini anlayınca:[3706]

"Yâ Rasûlallah! Ben nefsime danışıyorum; soy sopça ondan daha hayırlıyım.[3707] Yâ Rasûlallah! Ben ona varmaya razı olmam! Ben Kureyş'ten bir bakireyim!" diyerek nikâhlanmaktan kaçındı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm ise:

"Fakat, ben onu senin için kabul ettim!" buyurdu.[3708]

"Allah ve Allah'ın Peygamberi bir işe hükmettiği zaman, mü'min erkekle mü'min kadın için, işlerinde kendilerine muhayyerlik yoktur.

Kim Allah’a ve Allah Resûlüne isyan ederse, muhakkak ki, o apaçık bir sapkınlıkla yolunu saptırmıştır”[3709] âyeti nazil olunca, Zeyneb Hatun:

“Yâ Rasûlallah! Sen benim onunla evlenmemi istiyor musun?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu.

Zeyneb Hatun:

“Resûlullaha asi olmadığımı bildir, onunla evleneyim” dedi.[3710]

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm Zeyd’i Zeyneb Hatuna Kitabullahı ve Resûlullahın sünnetini öğretsin diye nikâhladı.[3711]

Zeyneb Hatunun Mehri ve Çeyizi

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Zeyd tarafından Zeyneb Hatuna mehr ve çeyiz olarak şunları takdir etti:

1. On dinar (altın lira),[3712]
2. Altmış dirhem gümüş,
3. Bir adet başörtüsü,
4. Bir adet çarşaf,
5. Bir adet gömlek,
6. Bir adet entari,
7. Elli müdd (ölçek) erzak,[3713]
8. On müdd[3714] veya otuz sa’ hurma.[3715]

Zeyd b. Hârise’nin Zeyneb Hatundan Şikâyetlenişi ve Onu Boşamaya Kalkması

Zeyneb Hatun; Zeyd b. Hârise’nin yanında bir yıla yakın veya bir yıldan biraz fazla bir süre kaldı.[3716]

Zeyd b. Hârise, bir gün, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelip:

“Yâ Rasûlallah! Ben ailemden ayrılmak istiyorum!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Sen ondan niçin ayrılacaksın? Yoksa, kendisinden, şüpheleneceğin birşey mi gördün?” diye sordu.

Zeyd b. Hârise:

“Hayır, vallahi yâ Rasûlallah! Ben ondan şüphelenebileceğim hiçbir şey görmüş değilim. Ondan, hayırdan başka birşey görmedim![3717]

Fakat, o kendisini şerefçe üstün görüyor, bana karşı hep büyükleniyor ve dili ile beni üzüp duruyor![3718] Kendisi, dayanılamayacak kadar hırçın huylu!” diyerek, boşamak istediğini söyledi.[3719]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zeyd’e:

“Tut onu, boşama! Allah’tan kork!” buyurdu.[3720]

Halbuki, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zeyd’e bunu söylediği zaman, onun Zeyneb Hatunu muhakkak boşayacağını ve iddeti dolduktan sonra da onun kendisine zevce olacağını biliyor, Allah tarafından kendisine böyle haber verilmiş bulunuyor,[3721] fakat münafık halkın:

“Muhammed, evlatlığın boşadığı karısı ile evlendi!?” diyerek yaygara koparmalarından çekinerek, bunu kalbinde gizli tutuyordu.[3722]

Cahiliye devri geleneğine göre; bir kimse birisini evlat edinirse, halk evlatlığı onun adı ile anar; evlatlık, öz oğul gibi, o kimsenin mirasından da yararlanırdı.

Bu gelenek:

“Allah, evlatlıklarınızı, öz oğullarınız gibi tanımadı. Bu, sizin ağızlarınızdaki lafınızdır. Allah hakkı söyler ve O doğru yolu gösterir.

Siz onları öz babalarına nisbetle çağırınız. Bu, Allah katında daha doğrudur. Eğer onların babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, o halde, onlar, dinde kardeşleriniz olmakla beraber, dostlarınızdır da.

Hata ettiklerinizde ise, size bir vebal yoktur.

Allah çok yarlıgayandır, çok esirgeyicidir” (Ahzâb: 4-5) mealindeki âyetler indirilinceye kadar devam etti.

Bu âyetler inince, azadlı köleler ve evlatlıklar, öz babaları adına iade edildiler. Öz babaları bilinmeyenler de, eski efendilerine dinde dost ve

kardeş oldular.[3723]

Fakat, münafıklar, Cahiliye devri geleneğine göre evlatlığın boşadığı karısını almayı haram sayıp, bunu Peygamberimiz Aleyhisselâm aleyhinde bir propaganda vesilesi yaptılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Zeyneb'i zevceliğe kabul ettiği zaman:

"Muhammed, evladın boşadığı karısı ile evlenmeyi haram kıldı. Kendisi ise, evlatlığı Zeyd'in boşadığı karısı ile evlendi!?" diyerek yaygaraya başladılar.[3724]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Zeyneb'le Evlenişinin Vahiyle Gerçekleşmesi ve Bu Yoldaki Yersiz Geleneğin Ortadan Kaldırılışı

Zeyd b. Hârise Hz. Zeyneb'i boşadıktan ve onun iddeti de dolduktan sonra, bir gün, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Âişe ile oturup konuştuğu sırada, kendisine vahiy hali geldi ve vahiy hali açılınca, gülümseyerek:

"Zeyneb'e kim gidip Allah'ın onu bana gökte nikâhladığını müjdeler?" buyurdu ve telakki eylediği vahyi okudu.[3725]

Okuduğu vahiyde şöyle buyuruluyordu:

"Hatırla o zamanı ki; Allah'ın kendisine nimet (İslâmiyet) verdiği, senin de yine (kölelikten azad etmek suretiyle) lutufta bulunduğum zâta (Zeyd'e):

'Sen zevceni tut, boşama! Allah'tan kork!' diyordun da, Allah'ın açığa çıkaracak olduğu şeyi (onun boşandıktan sonra seninle evlendirileceği hususundaki ilahî emri) kalbinde gizliyor, insanlar(ın dedikoduların)dan korkuyordun. Halbuki, Allah, Kendisinden korkmana daha çok layıktı.

Vaktâ ki, Zeyd o kadından ilişkisini kesti, onu boşadı. (O da iddetini tamamladı). Biz de, onu sana zevce yaptık. Tâ ki, oğullukların kendilerinden ilişkilerini kestikleri zevcelerini almakta mü'minler üzerine günah olmasın!

Allah'ın emri yerine getirilmiştir. Allah'ın, üzerine farz ve takdir ettiği herhangi birşeyi ifa etmesinde, peygambere hiçbir vebal olmaz. Nitekim,

daha önceki peygamberlerde de, bu, Allah'ın uyguladığı âdetidir (kanunudur). Allah'ın emri, mutlaka yerini bulan bir kaderdir.

O peygamberler, Allah'ın gönderdiklerini tebliğ edenler, O'ndan korkanlar ve Allah'tan başka hiçbir kimseden korkmayanlardır. Hesap görücü olarak Allah yeter.

Muhammed, adamlarınızdan hiçbirinin öz babası değildir. Fakat, o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur.

Allah, herşeyi hakkıyla bilendir."[3726]

Hz. Zeyneb'in Allah Tarafından Evlendirilmiş Olması ile İftihar Edişi

Hz. Âişe:

"İşlerin en büyüğü ve en üstünü, ona (Zeyneb'e) yapılan idi ki, Allah onu gökte nikâhlamıştı. 'Zeyneb, bize karşı, bununla iftihar edecek, övünecektir' dedim" der.[3727]

Gerçekten de, Hz. Zeyneb, Peygamberimiz Aleyhisselâmın diğer zevcelerine karşı:

"Onları kendilerinin ev halkları evlendirmiştir. Beni ise, yedi kat göklerin üstünde, Allah evlendirdi!" diyerek övünürdü.[3728]

Çünkü, Yüce Allah, onu Kitabının nassı ile, velisiz ve şahitsiz olarak Peygamberine nikâhlamıştı.[3729]

Hz. Zeyneb Peygamberimiz Aleyhisselâma, böyle, Allah tarafından nikâhlanmış olunca, kendisine, öteki zevceler gibi bir mehir de verilmemiştir.[3730]

Zeyd'in Hz. Zeyneb'e Peygamberimiz Aleyhisselâm İçin Dünürlük Edişi

Enes b. Malik der ki:

"Zeyneb binti Cahş, Zeyd'den boşandıktan sonra, iddeti tamamlanınca, Resûlullah Aleyhisselâm, Zeyd'e:

‘Kendime senden daha emniyetli bir kimse bulamadım. Zeyneb’e git. Ona, benim için dünürlük et!’ buyurdu.[3731]

Zeyd, gidip Zeyneb’in kapısını çaldı.

Zeyneb:

‘Kim o?’ diye sordu.

Zeyd:

‘Zeyd!’ dedi.

Zeyneb:

‘Zeyd, beni boşadıktan sonra, benden ne ister?!’ dedi.

Zeyd:

‘Beni sana Resûlullah Aleyhisselâm gönderdi’ dedi.

Zeyneb:

‘Öyleyse, hoşgeldi Resûlullahın elçisi!’ dedi, kapıyı açtı.[3732]

Hz. Zeyneb, o sırada ekmek hamurunu mayalamakta idi.”[3733]

Zeyd der ki:

“‘Ey Zeyneb! Sana müjdelerim: Resûlullah Aleyhisselâm beni kendisi için dünürlük edeyim diye sana gönderdi’ dedim.

Zeyneb:

‘Ben, Rabbime danışmadıkça, birşey yapmam’ dedi ve hemen namaz kılma yerine gitti.[3734]

‘Allah’ım! Resûlün beni istiyor. Layık isem, beni ona zevce kıl!’ diyerek dua etti.”

Hz. Zeyneb’in Peygamberimiz Aleyhisselâmla evleneceğine çok sevindiği ve Allah’a şükür secdesi yaptığı, Allah rızası için iki ay oruç tutmayı adadığı,[3735] hatta Allah tarafından nikâhlandığını müjdeleyene ziynetlerini bahşiş olarak verdiği de rivayet edilir.[3736]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mucizeli Düğün Ziyafeti

Enes b. Malik der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, Zeyneb binti Cahş’la gerdeğe gireceği gün, annem Ümmü Süleym, bana:

‘Ey Enes! Resûlullah Aleyhisselâm bugün gerdeğe girecektir. Sanıyorum ki, yanlarında hiç yiyecekleri de yoktur. Şu yağ tulumunu buraya getir!’ dedi.

Getirdim.

Annem, yalnız Resûlullah Aleyhisselâm ile zevcesine yetecek kadar halis Medine hurmasını toprak bir çanak içinde yağla karıştırarak, hays yaptı.[3737]

‘Ey Enes! Bunu Resûlullah Aleyhisselâma götür de:

‘Sana bunu annem gönderdi. Kendisi sana selam söylüyor. Bu sana tarafımızdan küçük, az bir hediyedir yâ Rasûlallah!’ diyor de’ dedi.

Onu Resûlullah Aleyhisselâma götürdüm ve:

‘Annem sana selam söylüyor. Bu sana tarafımızdan küçük, az bir hediyedir yâ Rasûlallah!’ diyor,’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Bırak onu!’ buyurdu.[3738]

Onu, kendisi ile duvar arasındaki boş yere koydum.

Bana:

‘Ebu Bekir’i, Ömer’i, Osman’ı ve Ali’yi çağır!’ buyurdu.

Ashabı olan halktan da, birçoklarının ismini andı, saydı. Resûlullah Aleyhisselâmın azıcık bir yiyecek için birçok kimseleri yanına çağırmayı bana emir buyurmasına şaştım! Bununla beraber, emrine aykırı hareket etmeyi uygun görmeyip, onların hepsini çağırdım.

Bana:

‘Bak! Mescidde kim varsa, onları da çağır!’ buyurdu.

Öyle yaptım. Mescide gidip, namaz kılan veya orada uyuyan kimi buldumsa, onlara:

‘Resûlullah Aleyhisselâmın düğün ziyafetine buyurun!’ dedim.

Geldiler. Nihayet, sofa doldu.

Bana:

‘Mescidde kimse kaldı mı?’ diye sordu.

‘Hayır!’ dedim.

Bana:

‘Bak! Yolda kim varsa, onları da çağır!’ buyurdu.

Çağırdım.

Bana:

‘Gelmeyen kimse kaldı mı?’ diye sordu.

‘Hayır yâ Rasûlallah! Kalmadı’ dedim.[3739]

Sofa ve odalar doldu. Bana:

‘Haydi, çanağı getir!’ buyurdu.[3740]

Çanağı getirip önüne koydum.[3741]

‘Onar onar, herkes halka olsun ve herkes önüne konulan yemekten yesin!’ buyurdu.

Bu minval üzere cemaat takım takım gelip yemek yediler ve doydular. Bir takım çıktı, başka bir takım girdi. Böylece, herkes yemek yedi.

Bana:

‘Kaldır artık sofrayı ey Enes!’ buyurdu.

Ben de kaldırdım. Ama, çanaktaki yemek sofraya koyarken mi daha çoktu, yoksa kaldırırken mi daha çoktu, bilemiyorum.[3742]

Çanağı zevcesinin yanına koyduktan sonra, annemin yanına vardım, görmüş olduğum hadiseye şaşakaldığımı söyledim.

Annem, bana:

‘Hiç şaşma! Eğer Allah bütün Medinelilerin yemesini murad buyurmuş olsaydı, hepsi de yerler ve doyarlardı!’ dedi.”[3743]

O zaman gelip yemek yiyenlerin sayısının 300 kadar olduğu bildirilmiştir.[3744]

Hz. Zeyneb’in Peygamberimiz Aleyhisselâmla Evleniş Tarihi ve Bazı Faziletleri

Hz. Zeyneb, Peygamberimiz Aleyhisselâmla Hz. Ümmü Seleme'den sonra evlenmiştir.[3745] Kendisi, o zaman, 35 yaşında idi.[3746]

Hz. Âişe der ki:

"Ben, dinde, Zeyneb'den daha hayırlı, ondan daha Allah korkulu, ondan daha doğru sözlü, akraba hakkını ondan daha çok gözeten, ondan daha eli açık, kendisini Yüce Allah'a yaklaştırmak için yoksullara sadakayı ondan daha çok saçan bir kadın görmemişimdir."[3747]

"Allah, Zeyneb binti Cahş'a rahmet etsin!

O, şu dünyada erişemeyeceği şerefe erişmiş; Allah onu dünyada peygamberine zevce yapmış ve Kur'ân'da zikretmiştir.

Bir gün, bizim Resûlullah Aleyhisselâmın çevresinde çevrelendiğimiz sırada, Resûlullah bize:

'Sizin kulacı en uzun olanınız, bana Cennette en önce gelip kavuşanınızdır!' buyurmuştu.

Peygamber Aleyhisselâmın vefatından sonra evde toplanmış, duvara uzanarak, kollarımızın uzunluğunu ölçüşmüştük.

Biz bunu yaptıktan bir müddet sonra, içimizden, Zeyneb binti Cahş vefat etti.

Kendisi kısa boylu idi, bizden uzun değildi.

O zaman anladık ki, en uzun elli, en uzun kollu olmak, hayra ve sadaka vermeye eli en çok uzanır olmak demekmiş!"[3748]

Bereze b. Râfi' der ki:

"Halka ihsan dağıtıldığı, Ömer b. Hattab'ın Zeyneb binti Cahş'a ihsanını gönderdiği sırada, Zeyneb'in yanına varmıştım.

Zeyneb:

'Allah Ömer'i yarlıgasın! Öteki kardeşlerimin hakkı da bunun içinde mi?' diye sordu.

'Bunun hepsi senindir!' dediler.

Zeyneb:

'Sübhânallah!' dedi ve elbisesine büründü, ihsanını göremez oldu.

İhsanı örttüler, üzerine bir örtü gerdiler.

Zeyneb, bana:

‘Elini sok! Ondan birer avuç al! Filan oğullarına, filan oğullarına... götür, ver!’ diyerek, akrabalarına ve yetimlerine gönderdi.

Nihayet, örtünün altında ne kaldı ise, o kadarcık birşey kaldı!

‘Ey mü’minlerin annesi! Allah seni yarlıgasın! Vallahi, bunda bizim de hakkımız vardı!?’ dedim.

Bana:

‘Örtünün altında kalan da, sizindir!’ dedi.

Örtünün altında, ancak 85 dirhem bulduk.

Zeyneb binti Cahş, ellerini göğe kaldırıp:

‘Ey Allah’ım! Artık, bu yılımdan sonra, beni Ömer’in ihsanını almaya eriştirme!’ diyerek dua etti.”

Hz. Ömer, bunu haber alınca, ona nafaka (geçimlik) olmak üzere 1000 dirhem gönderdi.[3749]

Hz. Zeyneb’in tahsisatı 12.000 dirhemdi.

Bunu bir yıl alıp dağıtılacak yerlere dağıtmış, ikinci yıl tahsisatını almadan vefat etmiştir.[3750]

Vefat ettiği zaman, ne bir dirhem, ne bir dinar (altın) bırakmamış, eline geçeni yoksullara dağıtmıştır.

Kendisi, yoksulların sığınağı idi.[3751]

Hz. Âişe’nin dediği gibi; yetimler, dullar, onun ölümüyle, en övülmeye layık yardımcılarını, büyük hanımefendilerini kaybetmişlerdi.[3752]

Yüce Allah ondan razı olsun!

3610 İbn Sa’d, 8/222.
3611 Mus’abu’z-Zübeyrî, s. 40.
3612 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/217.
3613 Yakubî, 2/14.
3614 İbn Sa’d, 8/222.
3615 İbn Sa’d, 8/222, Yakubî, 2/14.
3616 Diyarbekrî, 1/467.
3617 İbn Abdilberr, 4/1891, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/217.
3618 İbn Abdilberr, 4/1891, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/217, Diyarbekrî, 1/467.
3619 Yakubî, 2/14.

3620 Hâkim, 3/108, İbn Abdilberr, 4/1891.
3621 Hâkim, 3/108.
3622 İbn Abdilberr, 4/1891, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/217, Zehebî, Siyer, 2/87.
3623 İbn Sa'd, 3/53-54, 8/36, İbn Abdilberr, 4/1840, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/114.
3624 Belâzurî, Ensâb, 1/401.
3625 Buhârî, Sahîh, 8/120, Taberî, Târîh, 3/42.
3626 İbn Sa'd, 2/358, Taberî, Târîh, 3/42.
3627 Ahmed b. Hanbel, 5/186.
3628 Ahmed b. Hanbel, 5/186, İbn Sa'd, 2/358-359, Tirmizî, Sünen, 5/67-68, Belâzurî, Fütûh, 3/583.
3629 Ahmed b. Hanbel, 5/182, Hâkim, 3/422, Zehebî, Siyer, 2/307.
3630 İbn Sa'd, 8/116, İbn Hacer, İsâbe, 4/316.
3631 İbn Sa'd, 8/116, Belâzurî, Ensâb, 1/429.
3632 Zehebî, Siyer, 2/154.
3633 İbn Sa'd, 8/115, İbn Abdilberr, 4/1853, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 7/129, İbn Hacer, İsâbe, 4/315.
3634 Vâkıdî, Megâzî, 1/343-344.
3635 İbn İshak, İbn Hişam, 4/294, İbn Sa'd, 8/86-87, 3/239.
3636 Belâzurî, Fütûh, 3/581.
3637 Zehebî, Siyer, 2/143, 148.
3638 Ahmed b. Hanbel, 4/27.
3639 İbn Sa'd, 8/88, Zehebî, Siyer, 2/143.
3640 İbn Sa'd, 8/88, Müslim, 2/633, Zehebî, Siyer, 2/146.
3641 İbn Sa'd, 8/89, Ahmed b. Hanbel, 4/27, 6/309, Müslim, 2/632.
3642 Müslim, 2/632.
3643 Ahmed b. Hanbel, 6/309, Müslim, 2/633.
3644 İbn Sa'd, 8/89, Ahmed b. Hanbel, 6/313, Zehebî, Siyer, 2/144.
3645 Ahmed b. Hanbel, 6/313, Müslim, 2/632.
3646 Ahmed b. Hanbel, 6/313.
3647 İbn Sa'd, 8/88.
3648 Ahmed b. Hanbel, 4/27-28, İbn Kesîr, Bidâye, 4/91.
3649 İbn Sa'd, 8/9, Zehebî, Siyer, 2/144, İbn Kesîr, Bidâye, 4/91.
3650 Ahmed b. Hanbel, 4/27-28, İbn Kesîr, Bidâye, 4/91.
3651 İbn Sa'd, 8/91-92.
3652 İbn Sa'd, 8/89-90, Ahmed b. Hanbel, 6/295, 313, 314.
3653 Belâzurî, Ensâb, 1/431.
3654 İbn Sa'd, 8/90, Ahmed b. Hanbel, 6/295, 314.
3655 İbn İshak, İbn Hişam, 4/294.
3656 İbn Sa'd, 8/88, Müslim, 2/633.
3657 İbn Sa'd, 8/87.
3658 İbn Sa'd, 8/92.
3659 İbn Sa'd, 8/92, Belâzurî, Ensâb, 1/431.
3660 Buhârî, Sahîh, 4/185.
3661 İbn Sa'd, 1/499.
3662 Mus'abu'z-Zübeyrî, s. 40.
3663 Belâzurî, Ensâb, 1/4, Taberî, Târîh, 3/29, İbn Abdilberr, 1/393.

3664 Mus’abu’z-Zübeyrî, s. 40, Belâzurî, Ensâb, 1/404, İbn Abdilberr, 1/392, İbn Asâkîr, 4/316, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/19, Zehebî, Târîh, 3/188, İbn Kesîr, Bidâye, 4/90.
3665 İbn Sa’d, 8/278, 279, İbn Asâkîr, 4/316, Ahmed b. Hanbel, 6/339.
3666 Tirmizî, Sünen, 4/101.
3667 Beyhakî, Sünen, 9/302-304.
3668 Hâkim, 4/237.
3669 Beyhakî, Sünen, 9/304, Zehebî, Siyer, 3/166.
3670 Beyhakî, Sünen, 9/302.
3671 Zehebî, Siyer, 3/165.
3672 Ahmed b. Hanbel, 1/98, Buhârî, Edebü’l-müfred, s. 213-214, Hâkim, 3/165-166, Heysemî, 8/52.
3673 Ahmed b. Hanbel, 1/159, Heysemî, 8/52.
3674 Ebu Davud, 4/288, Beyhakî, Sünen, 9/306.
3675 Ahmed b. Hanbel, 5/194, Ebu Davud, 4/287, Dârimî, 2/204, Beyhakî, Sünen, 9/306.
3676 Hâkim, 3/179.
3677 Diyarbekrî, 1/418.
3678 Ahmed b. Hanbel, 5/75.
3679 Ahmed b. Hanbel, 2/229, Buhârî, Sahîh, 7/56, Müslim, 1/221, Ebu Davud, 4/84, Tirmizî, Sünen, 5/91, Nesâî, 8/181.
3680 Tirmizî, Sünen, 5/656-657, İbn Asâkîr, Târîh, 4/319, Zehebî, Siyer, 3/167-168.
3681 Ahmed b. Hanbel, 5/369, Tirmizî, Sünen, 5/657, İbn Asâkîr, 4/319, Zehebî, Târîh, 3/168, Heysemî, 9/179.
3682 Ahmed b. Hanbel, 2/331, Tirmizî, Sünen, 5/657, İbn Abdilberr, 1/191, Zehebî, Târîh, 3/168, Heysemî, 9/180.
3683 Ahmed b. Hanbel, 2/331, İbn Asâkîr, 4/205.
3684 İbn Asâkîr, Târîh, 4/317, Zehebî, Siyer, 3/189.
3685 Ahmed b. Hanbel, 2/85, Buhârî, Sahîh, 4/217, Tirmizî, Sünen, 5/657, İbn Abdilberr, 1/391, İbn Asâkîr, 4/317, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/20.
3686 Taberânî, Mu’cemu’s-sağîr, 1/90, İbn Asâkîr, Târîh, 4/206.
3687 Ahmed b. Hanbel, 2/288, İbn Mâce, 1/51, Hâkim, 3/171, İbn Asâkîr, Târîh, 4/205, 207, 217, 311, Heysemî, 9/179.
3688 Ahmed b. Hanbel, 3/3, 62, Tirmizî, Sünen, 5/656, İbn Asâkîr, 4/209, Zehebî, Siyer, 3/168, Heysemî, 9/184.
3689 Tirmizî, Sünen, 5/663, Taberî, Tefsîr, 22/8.
3690 Ahmed b. Hanbel, 6/304, Taberî, Tefsîr, 22/6-7, Hâkim, 2/416, Vâhidî, s. 239.
3691 Müslim, 4/1883.
3692 Veya Cebrail Aleyhisselâm (Zehebî, Siyer, 3/194).
3693 Ahmed b. Hanbel, 3/242, İbn Asâkîr, Târîh, 4/328, Zehebî, Siyer, 3/194, Heysemî, 9/187.
3694 Zehebî, Siyer, 3/194.
3695 Ahmed b. Hanbel, 3/242, 265, İbn Asâkîr, 4/328, Zehebî, Târîh, 3/194, Heysemî, 9/187.
3696 İbn Asâkîr, Târîh, 4/328.
3697 Yakubî, 2/245-246, İbn Asâkîr, Târîh, 4/328.
3698 Ahmed b. Hanbel, 1/85, İbn Asâkîr, Târîh, 4/328, Zehebî, Siyer, 3/193, Heysemî, 9/187.
3699 Dineverî, s. 251-253.
3700 Tirmizî, Sünen, 5/657.

3701 İbn Esîr, Kâmil, 4/93.
3702 Yakubî, 2/246.
3703 Zehebî, Siyer, 3/215.
3704 İbn Esîr, Kâmil, 4/93, Zehebî, Siyer, 3/213, İbn Kesîr, Bidâye, 6/231.
3705 İbn Sa’d, 8/101, İbn Habîb, s. 85, Belâzurî, Ensâb, 1/199, Hâkim, 4/23, İbn Abdilberr, 4/1849.
3706 Taberî, Tefsîr, 22/11, Diyarbekrî, 1/501.
3707 Taberî, Tefsîr, 22/11, 12, Halebî, 2/483.
3708 İbn Sa’d, 8/101, Hâkim, 4/23.
3709 Ahzâb: 36.
3710 Ahzâb: 36.
3711 Taberî, Tefsîr, 22/11.
3712 Mukâtil’den naklen İbn Kesîr, Bidâye, 4/145, Tefsîr, 3/491.
3713 Zemahşerî, 3/261, İbn Kesîr, Bidâye, 3/145, Tefsîr, 3/491.
3714 İbn Kesîr, Bidâye, 4/145, Tefsîr, 3/491.
3715 Zemahşerî, 3/261, İbn Kesîr, Bidâye, 4/145, Tefsîr, 3/491.
3716 İbn Kesîr, Bidâye, 4/145, Tefsîr, 3/491.
3717 Taberî, Tefsîr, 2/132.
3718 Nesefî, 3/304, Diyarbekrî, 1/501.
3719 Belâzurî, Ensâb, 1/434.
3720 İbn Sa’d, 8/102.
3721 Taberî, Tefsîr, 22/13, Zemahşerî, 3/262, İbn Kesîr, Tefsîr, 3/491.
3722 Nesefî, 3/304.
3723 Buhârî, Sahîh, 6/122.
3724 İbn Abdilberr, 4/1849-1850, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/126.
3725 İbn Sa’d, 8/102.
3726 Ahzâb: 37-40.
3727 İbn Sa’d, 8/102.
3728 İbn Sa’d, 8/103, Tirmizî, Sünen, 5/355.
3729 Zehebî, Siyer, 2/149.
3730 İbn Sa’d, 8/103.
3731 İbn Sa’d, 8/104.
3732 Diyarbekrî, 1/501.
3733 İbn Sa’d, 8/104.
3734 Nesâî, 6/79.
3735 İbn Sa’d, 8/102, Belâzurî, Ensâb, 1/436.
3736 Belâzurî, Ensâb, 1/436.
3737 İbn Sa’d, 8/104.
3738 Müslim, 2/1051.
3739 Müslim, 2/1051.
3740 İbn Sa’d, 8/105, Müslim, 2/1051.
3741 İbn Sa’d, 8/105.
3742 Müslim, 2/1051.
3743 İbn Sa’d, 8/105.
3744 Müslim, 2/1051.
3745 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 7/125.

3746 İbn Sa’d, 8/114.
3747 İbn Abdilberr, 4/1851.
3748 İbn Sa’d, 8/108.
3749 İbn Sa’d, 8/109-110.
3750 İbn Sa’d, 8/110.
3751 İbn Sa’d, 8/114.
3752 İbn Sa’d, 8/110.

ON BİRİNCİ BÖLÜM
YENİ GAZVELER

Zâtürrika' Gazvesi

Gazvenin Adı, Mevkii, Tarihi ve Sebebi

Zâtürrika' Nahl yakınında, Sa'd ile Şukra arasında, üzerinde yama gibi kırmızı, siyah ve beyaz yerler bulunan bir dağın adı olduğu için;[3753]

Yahut arazi yamalı gibi siyahlı beyazlı bulunduğu için;[3754]

Yahut mücahidler orada bayraklarına yamalar koydukları için;

Ya da orada Zâtürrika' diye anılan bir ağaç bulunduğu için;[3755]

Yahut mücahidlerin sıcakta yürümekten ayakları yarılıp ayaklarına bez parçaları sarmış olmalarından dolayı;

Bu gazveye Zâtürrika' gazvesi denildiği bildirilmektedir.[3756]

Süheylî'ye göre, sonuncu rivayet, en sağlam rivayettir.[3757]

Nahl, Necd bölgesinde Sa'lebe oğullarının menzillerinden olup, Medine'ye iki günlüktür.

Zâtürrika' da, Nahl'de, Kays, Fezare, Eşca', Enmar kabilelerinin vadisi olan Şadh vadisindedir.

Sa'd ile Şukra arası 3 günlüktür.[3758]

Zâtürrika' gazvesine Hicretin 4. yılında Cumâdelûlâ'nın bir kısmı Medine'de geçirildikten sonra,[3759] Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine'ye hicretinin 47. ayının başlarında, 10 Muharrem Cumartesi gecesi[3760] veya Hicretin 5. yılında,[3761] Muharrem'in 10'undan sonra çıkıldı.[3762]

Ticaret maksadı ile Necd bölgesinden Medine’ye gelen bir adamın, Enmar ve Sa’lebe oğulları kabilelerinin[3763] ve Gatafan kabilelerinden Muharib ve Sa’lebe oğullarının[3764] Müslümanlarla çarpışmak üzere yığınak yaptıklarını gördüğünü haber vermesi üzerine,[3765] Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine’de yerine Ebu Zerri’l-Gıfârî’yi veya Hz. Osman’ı vekil bırakarak,[3766] 400 veya 700 mücahidle birlikte[3767] Necd’de Gatafanlardan Muharib ve Sa’lebe oğullarıyla karşılaşmak ve çarpışmak üzere Medine’den yola çıktı.

Zâtürrika’da, Gatafanlardan büyük bir toplulukla karşılaşıldı. İki taraf birbirine yaklaştılarsa da, aralarında bir çarpışma olmadı.[3768] Müşrikler, İslâm mücahidlerini görünce, çarpışmaktan yüz çevirdiler.[3769] Dağ başlarına kaçtılar.[3770] Peygamberimiz Aleyhisselâmı öldürmek için fırsat kollamaya başladılar.[3771]

Zâtürrika’da namaz vakti girince, İslâm mücahidleri namazlarını kılarken düşmanın saldırılarına uğramaktan korktular.[3772]

Korku halinde kılınacak namaz hakkında Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyurulur:

“Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman, kâfirlerin size fenalık (ansızın baskın) yapacağından endişe ederseniz, namazdan kısaltmanızda size bir vebal yoktur.

Şüphesiz ki, kâfirler sizin apaçık düşmanınızdır.

Böyle, korku halinde, sen de içlerinde bulunup namaz kıldıracağın vakit, onlardan yalnız bir takımı seninle birlikte namaza dursunlar.

Silahlarını da, üzerlerinde bulundursunlar.

Onlar bu suretle secde ettiler mi (bir rekat kıldılar mı?), hemen sizin arka tarafınıza geçsinler (namaza durur gibi, düşman karşısında dikilip dursunlar, bir iş işlemesinler, sizi gözetsinler).

Bundan sonra, henüz namazlarını kılmamış olan öbür takım gelip seninle birlikte namazlarını kılsınlar.

Bunlar da, hem uyanık davransınlar, hem de silahlarını elden bırakmasınlar (namazlarını silahlı olarak kılsınlar).

Çünkü, kâfirler, silahlarınız ile eşyalarınızdan gafil olmanızı, böylece size baskın yapmayı arzu ederler.

Eğer size yağmur yüzünden eza verir yahut hasta bulunursanız, namazda iken silahlarınızı üzerinizde taşımamanızda ise, size bir vebal yoktur.

Fakat, bu takdirde de, yine tedbirli olunuz (düşmanınızın ansızın baskın yapmamaları için uyanık bulununuz).

Şüphe yok ki, Allah kâfirleri hor ve hakir edici bir azap hazırlamıştır.”[3773]

Abdullah b. Ömer der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte Necd’e doğru gazaya çıkmıştım.

Düşmanın hizasına geldik. Onlara karşı saf bağladık.

Namaz vakti gelince, Resûlullah Aleyhisselâm, bize namaz kıldırmak üzere namaza durdu.

Mücahidlerden bir takımı da, Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte namaza durdular.

Öbür takımı ise, yönlerini düşmana doğru çevirdiler.

Resûlullah Aleyhisselâm, yanında bulunanlarla birlikte rükua vardı ve iki kere secde yaptı.

Sonra, onlar, henüz kılmamış olan takımın yerine çekildiler.

Bu sefer, ötekiler de gelip Resûlullah Aleyhisselâmın arkasına durdular.

Resûlullah Aleyhisselâm, onlarla da bir rüku ve iki secde yaptı. Sonra, selam verdi.

Bundan sonra, o iki takımın her biri nöbetleşe namaza durup kendi kendilerine birer rüku ve iki secde daha yaptılar.[3774]

Abdullah b. Ömer:

“Korku ve düşmanın bundan da ziyade olduğu zamanlarda, namazını ister binitli, ister yaya, ayak üzeri (rükusuz ve secdesiz) olarak imâ ile kıl!” demiştir.[3775]

Benî Muharib ve Gatafanlardan Gavres isimli kişinin, Peygamberimiz Aleyhisselâmı bu gazvede öldürmeye teşebbüs ettiği bildirildiği gibi,[3776] aynı teşebbüsün daha önce Gatafan gazvesinde ve Du'sur diye anılan kişi tarafından yapıldığı ve sonradan kendisinin Müslüman olduğu da bildirilir. Hâdisenin nasıl cerayan ettiği hakkındaki bilgi için, oraya bakınız.

Müşriklerden İğtinam Edilen Mallar

Zâtürrika'da, müşriklerin davar, sığır ve deve gibi yaylım hayvanlarından ele geçirilebilenler, harp ganimeti olarak sürdürüldü.[3777]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine'ye dönmek üzere, Zâtürrika'dan ayrıldı.[3778]

Abbâd b. Bişr'in Gece Nöbeti Sırasında Namaz Kılarken Atılan Oklarla Yaralanışı

Cabir b. Abdullah'ın bildirdiğine göre; Zâtürrika'da, müşriklerden birisinin karısı öldürülmüştü.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın İslâm mücahidleri ile Zâtürrika'dan ayrıldığı sırada, kadının başka bir yerde bulunan kocası karısının durumunu öğrenince, Peygamberimiz Aleyhisselâmın ashabından kime yetişirse onun kanını dökmeye yemin etmiş ve mücahidlerin peşlerine düşmüştü.[3779]

Peygamberimiz Aleyhisselâmla ashabı, konak yerlerinden bir vadinin boğazında konakladıkları sırada, Peygamber Aleyhisselâm:

"Gecemizde, bizi kim bekleyecek?" diye sordu.

Muhacirlerden Ammar b. Yâsir ve Ensardan da Abbâd b. Bişr, hemen:

"Biz bekleriz yâ Rasûlallah!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"İkiniz, vadinin ağzında bulununuz ve göz kulak olunuz!" buyurdu.

Ammar b. Yâsir ile Abbâd b. Bişr, boğazın ağzına doğru gittiler.

Abbâd b. Bişr, Ammar b. Yâsir'e:

"Sen gecenin hangi kısmında; önünde mi, yoksa sonunda mı beklemek istersin?" diye sordu.

Ammar b. Yâsir:

“Ben gecenin önünde beklemek isterim!” dedi ve yanının üzerine uzanınca uyuyuverdi.

Abbâd b. Bişr ise, kalkıp namaza durdu.

O sırada, kadının kocası çıkageldi.

Uzaktan bakınca, onun Müslümanların ileri karakolu, gözcüsü olduğunu anladı. Hemen, ona bir ok atıp sapladı!

Abbâd b. Bişr, saplanan oku çekip yere bıraktı ve namaz kılmaya devam etti.

Kadının kocası, ona ikinci bir ok daha atıp sapladı.

Sonra, ona üçüncü bir ok daha attı ve sapladı.

Abbâd b. Bişr, saplanan oku yine çekip yere bırakarak rükûa ve secdeye vardı. Selam verdikten sonra, Ammar b. Yâsir’i uyandırdı ve:

“Kalk, otur! Ben kımıldayamayacak halde yaralandım!” dedi.

Ammar b. Yâsir, hemen kalkıp oturdu.

Oku atan adam, onları görünce, kendisini farkettiklerini anladı, hemen dönüp kaçtı.

Ammar b. Yâsir, Abbâd b. Bişr’den kanlar aktığını görünce:

“Sübhânallah! Adam sana oku ilk attığında beni uyandırsaydın a?!” dedi.

Abbâd b. Bişr:

“Ben sûreyi okumaya başlamıştım, onu bitirmedikçe kesmek istemedim!

Oklar üzerime ardarda gelmeye başlayınca, uyandırıp sana haber vermek için, okumayı kestim, rükûa vardım.

Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâmın korumayı emrettiği boğaz ağzı nöbetini zayi etmekliğim korkusu olmasaydı, sûreyi okumaya devam ederdim. Sûreyi bitirmeden de, adam benim işimi bitirirdi!” dedi.[3780]

Cuayl b. Süraka’nın Medine’ye Müjdeci Olarak Gönderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Pazar günü İslâm mücahidleri ile birlikte Sirer’e geldi.

Sirer, Medine'ye üç mil uzaklıkta, Irak yolu üzerinde bir yer olup, orada Cahiliye devrinden kalma bir su kuyusu bulunmaktadır.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sirer'den, kendisinin ve Müslümanların selamet haberini ulaştırmak için, Cuayl b. Süraka'yı Medine'ye müjdeci olarak gönderdi.

Zâtürrika' seferi, onbeş gece sürdü.[3781]

Ana Kuşun Yavrusu İçin Kendisini Tehlikeye Atmasına Ashabın Hayret Edişi

Cabir b. Abdullah der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte bulunduğumuz sırada, ashabından bir zât, bir kuş yavrusu bulup getirmişti.

Resûlullah Aleyhisselâm ona bakarken, yavrunun anası ile babası veya onlardan birisi, gelip yavrusunu tutan elin içine kendisini atıverdi. Müslümanlar, bunu görünce, hayrette kaldılar.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm:

'Siz, yavrusunu tuttuğunuz şu kuşun yavrusu için kendisini avucunuza atmasına mı hayret ediyorsunuz?!

Vallahi, Rabbinizin size olan rahmeti, şu kuşun yavrusuna olan şefkatinden daha fazladır!' buyurdu."[3782]

Cabir b. Abdullah'ın Yorulup Hızlandırılan Devesinin Satın Alınıp Kendisine Bağışlanışı

Cabir b. Abdullah der ki:

"Zayıf erkek devemin üzerine olduğum halde, Resûlullah Aleyhisselâmla birlikte Zâtürrika' gazvesine çıkmıştım.

Seferden dönüşte, yanımızdaki arkadaşlarımız ilerlerken, ben geride kalmaya başladım.

Resûlullah Aleyhisselâm bana gelip kavuştu ve bana:

'Ey Cabir! Sana ne oldu da geride kaldın?' diye sordu.

'Yâ Rasûlallah! İşte, benim şu erkek devem yorulup beni geciktirdi!' dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Çöktür onu!’ buyurdu; çöktürdüm. Deveyi çöktürdükten sonra, Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Şu elindeki değneği bana ver! Yahut, benim için, ağaçtan bir değnek kes!’ buyurdu.

Ben de, bana buyurulanı yaptım.

Resûlullah Aleyhisselâm, değneği aldı ve deveme onunla birkaç kere vurdu.

Sonra da, bana:

‘Bin!’ buyurdu.

Devenin üzerine bindim, yola devam ettik.

Kendisini hak (din ve Kitab)la gönderen Allah’a yemin ederim ki; devem, sür’atte, onun bindiği dişi devesi ile yarışırcasına gidiyordu.

Giderken, Resûlullah Aleyhisselâmla sohbet ediyorduk.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Ey Cabir! Sen bu bindiğin deveyi bana satar mısın?’ diye sordu.

‘Yâ Rasûlallah! Bilakis, ben onu sana hediye ederim’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Onu bir dirheme satın aldım!’ buyurdu.

‘Hayır yâ Rasûlallah! Böyle olursa, beni aldatmış olursun!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Öyleyse, iki dirhem olsun!’ buyurdu.

‘Hayır!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm, benim için onun bedelini yükseltmeye, bir ukiyyeye kadar devam etti.

Ben:

‘Ya Rasûlallah! Razı oldun mu, kabul ettin mi?’ diye sordum.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Evet!’ buyurdu.

Ben:

‘O halde, o senindir’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Aldım!’ buyurduktan sonra, bana:

‘Ey Cabir! Evlendin mi?’ diye sordu.

‘Evet yâ Rasûlallah’ dedim.

‘Dul mu aldın, yoksa kız mı?’ diye sordu.

‘Dul aldım yâ Rasûlallah! Babam Uhud günü şehit olup arkasında yedi kız çocuğu bıraktı.[3783] Doğrusu, ben bunların arasına kendileri gibi küçük bir kız daha getirmeyi uygun görmedim de, yaşlı başlı dul[3784] bir kadınla evlenmeyi, onun da onların saçlarını başlarını taramasını, onlar üzerinde bir mürebbiye olmasını daha hayırlı buldum’ dedim.[3785]

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Allah zevceni hakkında hayırlı ve mübarek kılsın![3786] (Böyle yapmakla) inşaallah çok isabet etmişsindir’ buyurdu.

Sabahladığım zaman, erkek devenin başından tutup götürdüm, Resûlullah Aleyhisselâmın kapısının önünde çöktürdüm.

Sonra, Mescidde, Resûlullah Aleyhisselâmın yakınında oturdum.

Resûlullah Aleyhisselâm, Mescidden çıktı, erkek deveyi gördü.

‘Nedir bu?’ diye sordu.

‘Cabir’in getirdiği devedir!’ dediler.

‘Cabir nerede?’ diye sordu.

Ben kendisinin yanına çağrıldım.

Bana:

‘Ey kardeşimin oğlu! Devenin başından tut. O senindir!’ buyurduktan sonra, Bilal’i çağırdı ve ona:

‘Cabir’i götür. Ona bir ukiyye ver!’ buyurdu.

Ben de Bilal ile birlikte gittim. Bilal, bana bir ukiyye verdi ve biraz da fazla verdi.

Vallahi, o bir ukiyye, yanımda artmaya devam etti.

Evimizde onun tesiri, bereketi, başımıza Harre günü musibeti gelinceye kadar görüldü durdu.”[3787]

Harre Vak'ası

Aralarında, Medine eşrafından Abdullah b. Hanzale, Abdullah b. Ebu Amr ve Münzir b. Zübeyr'in de bulunduğu bir heyet, Şam'a gidip Yezid b. Muaviye ile görüşmüşlerdi.

Heyet, Medine'ye döndükleri zaman, Yezid'in dinsiz olduğunu, içki içtiğini, çalgı çaldırdığını, yanında şarkıcı kadınlar bulundurduğunu... söyleyerek, kendisini halifelikten hal'ettiklerini açıklamışlar; bunun üzerine, Medineliler ayaklanarak henüz çocuk denilecek yaşta bulunan Medine valisi Osman b. Muhammed b. Ebu Süfyan'ı Medine'den sürüp çıkardıkları gibi, Medine'deki Emevîleri de Mervan b. Hakem'in evinde muhasara etmişlerdi.

Emevîlerin acele imdad istemeleri üzerine, Yezid, Müslim b. Ukbe'yi oniki bin kişilik bir ordu ile Medine ve Mekke halkını tepelemeye memur etmişti.

Müslim, Medine'de Kureyş'ten ve Ensardan birçok kişiyi asıp kesmiş, istendiği gibi yağmacılık ettikten sonra Mekke üzerine yürümüş, Müşellel'e gelince ölmüştü.

Ölürken, Husayn b. Numeyr'i yerine bırakmıştı. O da mancınıklar kurdurarak Mekke'yi taşa tutmuş, Mescid-i Haram'ın duvarları yıkılmış, Kâbe'nin örtüsü ve ahşap kısmı yanmış, o sırada Yezid de ölmüştü.

Husayn b. Numeyr, Yezid'in öldüğünü haber alınca, muhasarayı kaldırarak Şam'a dönmüştü.[3788]

Bedru'l-mev'id Gazvesi

Gazvenin İsimleri ve Sebebi

Bedru'l-mev'id gazvesine Bedru'l-âhire,[3789] Bedru's-safra,[3790] Bedru's-suğra[3791] ve Bedru's-sâniye denilir.[3792] Sadru's-sâlise denildiği de vardır.[3793]

Ebu Süfyan ile yanındakiler, Uhud'dan ayrılacakları sırada:

"Gelecek yıl buluşma, çarpışma yerimiz Bedir'dir!" diyerek seslenmişler, Peygamberimiz Aleyhisselâm da Hz. Ömer'e:

“‘Olur![3794] İnşaallah[3795] gelecek yıl Bedir bizimle sizin buluşma ve çarpışma yerimiz olsun!’ de” buyurmuştu.[3796]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zâtürrika’ gazvesinden dönünce, Ebu Süfyan’a vermiş olduğu sözü yerine getirmek üzere, Hicretin dördüncü yılında İslâm mücahidlerini Bedir’e çıkarmaya hazırlandı ve çıkardı.[3797]

Kureyş müşriklerinin lideri Ebu Süfyan da, verdiği söze uyarak Bedir’e gitmek üzere hazırlandı.

Fakat, Mekke’den hareket edeceği gün yaklaşınca, kararını değiştirdi. Gitmekten vazgeçmek istedi.[3798]

O sırada, henüz Müslümanlığı kabul etmemiş bulunan Nuaym b. Mes’ud el-Eşcâî, umre yapmak üzere Medine’den Mekke’ye gitmiş bulunuyordu.

Kureyş müşrikleri ona:

“Ey Nuaym! Ne taraftan geliyorsun?” diye sordular.

Nuaym:

“Yesrib’den (Medine’den)!” dedi.

Müşrikler:

“Muhammed’in hareketleri hakkında bir görgün, bilgin var mı?” diye sordular.

Nuaym:

“Onu sizinle çarpışmak için hazırlıklara girişmiş olarak geride bıraktım!” dedi.[3799]

Ebu Süfyan:

“Ben Muhammed’in ashabına ‘Bedir’de buluşalım, vuruşalım’ diye söz vermiştim. Bu vakit gelmiş, çatmış bulunuyor.

Halbuki, bu yıl, kuraklık, kıtlık bir yıldır. Bizim için sert, kurak yıl değil, belki yumuşak, otlu, sulu, bolluk yıl daha iyi ve elverişlidir. Çünkü, böyle olan yılda, develere yayılacakları ot, bize de içeceğimiz su bulunur.

Ben bu yıl Muhammed’le karşılaşmak istemiyorum. Fakat, karşılaşmadığım takdirde, o bize karşı cesaretlenecektir.[3800]

Sen hemen Medine’ye yetiş! Şimdi benim yanımda kendilerinin dayanamayacakları kadar kuvvet toplamış olduğumu bildirerek, Muhammed’in ashabını Bedir’de bizimle çarpışmaktan vazgeçir. Caymanın onlardan gelmesi, bizim tarafımızdan gelmesinden, bence daha iyidir.[3801]

Bu işi başarmana karşılık, sana yetişkin yirmi deve verelim. Süheyl b. Amr da, bunu sana ödemeye kefil olsun!” dedi.[3802]

O sırada, Süheyl b. Amr, yanlarına çıkageldi.

Nuaym:

“Ey Ebu Yezid! Muhammed’e gidip onu vazgeçirmeme karşılık bu develerin bana verilmesine sen kefil olur musun?” diye sordu.

Süheyl b. Amr “Evet!” dedi.[3803]

Nuaym’ın Yaptığı Propagandalarla Müslümanları Tereddüde ve Korkuya Düşürüşü

Nuaym, devesine atlayıp, son süratle Medine’ye geldi.[3804] Müslümanları savaş hazırlığı içinde buldu.[3805] Onlara:

“Siz nereye gitmek, ne yapmak istiyorsunuz?” diye sordu.

Müslümanlar:

“Bedru’s-safra’da bu mevsimde buluşmak, çarpışmak için Ebu Süfyan’a söz verdik!” dediler.

Nuaym:

“Ne kötü görüş, ne kötü karar!

Bana bakın! Siz evlerinize gidip oturun! Eğer Bedir’e gitmeye kalkarsanız, sizden, dağılıp kaçabilenlerden başkası kurtulmaz!” dedi.[3806]

Ebu Süfyan’ın yanında bol sayıda kuvvet topladığını haber verdi.[3807] Müslümanların arasında dolaştı durdu. En sonunda, onların kalblerine korku düşürmeye muvaffak oldu.[3808]

“Sizin Kureyş’le tekrar çarpışmaya kalkışmanız hakkındaki bu tutum ve davranışınız yerinde değildir. Muhammed’in kendisi bile yaralanmadı mı?

Birçok ashabı öldürülmedi mi?” dedi. Müslümanları, Kureyş müşrikleri ile çarpışmaktan vazgeçirecek dereceye getirdi.[3809]

Münafıkların Müslümanları Seferden Alıkoymaya Çalışmaları

Müslümanlar arasında bulunan münafıklar da, Müslümanları oyalamaya, seferden alıkoymaya çalışmaktan geri durmadılar.[3810]

Peygamberimiz Aleyhisselâm durumu öğrenince:

“Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; yanımda hiç kimse gitmese de ben tek başıma Bedir’e gideceğim!” buyurdu.

Yüce Allah Müslümanlara yardım etti, onlardan korkuyu kaldırdı.[3811] Kalb gözlerini açtı, onları Nuaym’ın tuzağından kurtardı.[3812]

Mücahidlerin Ticaret Mallarını da Yanlarına Alarak Bedir’e Hareket Etmeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Medine’de yerine Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün oğlu Abdullah’ı[3813] veya Abdullah b. Revâha’yı vekil bırakarak,[3814] onu atlı olmak üzere[3815] binbeşyüz kişilik bir kuvvetle Medine’den Bedir’e doğru hareket etti.[3816]

Atlı olanlar:

1. Peygamberimiz Aleyhisselâm,
2. Hz. Ebu Bekir,
3. Hz. Ömer,
4. Ebu Katâde,
5. Saîd b. Zeyd,
6. Mikdad b. Amr,
7. Habbab,
8. Zübeyr b. Avvam,
9. Abbâd b. Bişr ve bir başka sahabi daha idi.[3817]

Cihad birliğinin sancaktarı Hz. Ali idi.[3818]

Müslümanlar, kendilerine ait ticaret mallarını da yanlarında götürdüler.[3819]

“Ebu Süfyan’ı bulursak onunla çarpışırız, bulamazsak Bedir pazarında alışveriş yaparız!” dediler.[3820]

Müslümanların Bedir’e gelişleri Bedir panayırı zamanına rastladığı için, yanlarında getirmiş oldukları ticaret mallarını orada sattılar. Bir dirheme bir dirhem kazanç sağladılar.[3821]

Bir dirheme iki dirhem kazanç sağladıkları da rivayet edilir.[3822]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Süfyan’a vermiş olduğu sözde durarak, Bedir’de onu bekledi.

O sırada Mahşiy b. Amr ed-Damrî, Bedir’e geldi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onunla, Veddan gazvesi sırasında Damre oğulları adına antlaşma yapmış bulunuyordu.

Mahşiy:

“Ey Muhammed! Sen Kureyş ile karşılaşmak, vuruşmak için mi şu su üzerine geldin?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet! Ey Damre oğullarının kardeşi!

Eğer sen de böyle birşey istiyorsan, aramızda bulunan antlaşmayı sana reddeder, sonra da, Yüce Allah aramızda hükmünü verinceye kadar seninle de çarpışırız!” buyurdu.

Mahşiy:

“Hayır, vallahi yâ Muhammed! Sana karşı böyle birşey yapmak bize düşmez, gerekmez!” dedi.

Ma’bed b. Ebu Ma’bed el-Huzâî de, Bedir’e uğramıştı. Peygamberimiz Aleyhisselâmın orada bulunduğunu gördüğü sırada, devesi ürkerek koşmaya başladı. Ma’bed durduramadığı devesinin üzerinde geçip giderken söylediği kıt’ada şöyle dedi:

“Devem ürküp Muhammed’e arkadaşlıktan ve Medine’nin siyah kuru üzüm gibi olan en iyi Acve hurmasından uzaklaştı.

O deve, babasının eski âdetine bağlı ve düşkündür.

Artık, kavuşulacak yer, Mekke yakınındaki Kudeyd suyu, yarın kuşluk vakti de Dacnan suyu olacaktır!”[3823]

Ma’bed b. Ebu Ma’bed, Mekke’ye varınca, Peygamberimiz Aleyhisselâmın iki bin kişilik ashabı ile gelerek Kureyşlileri beklemek sûretiyle vermiş olduğu sözü yerine getirdiğini, her taraftan gelip toplanmış bulunan halkın Peygamberimiz Aleyhisselâmın ashabının çokluğunu gördüklerini ve Mahşiy’e söylediği şeyleri, işittiklerini müşriklere ilk duyuran kişi olmuştu.[3824]

Ebu Süfyan’ın Ordusu ile Birlikte Yola Çıkışı ve Yolda Korkuya Düşüp Mekke’ye Dönüşü

Sefer için bütün hazırlıkları yapmış bulunan Ebu Süfyan, Kureyş müşriklerinden, 50’si atlı olmak üzere, 2.000 kişilik bir kuvvetle Mekke’den yola çıktı.[3825] Merru’z-zahran nahiyelerinden Mecenne’ye kadar ilerledi.[3826] Hatta, bazılarına göre, Usfan’a erişti.[3827]

Yüce Allah, Ebu Süfyan’ın kalbine korku düşürdü.[3828] Oradan geri dönmek aklına uygun geldi.[3829]

Ebu Süfyan ve adamları, biraraya gelip konuştular.[3830]

Ebu Süfyan:

“Ey Kureyş topluluğu! Biz, Nuaym b. Mes’ud’u, Muhammed’in ashabını Bedir’e çıkarmaktan vazgeçirmesi için göndermiştik. O, bunu başarıcı kişidir.

Fakat, biz yola çıkmış bulunuyoruz. Bir-iki gece gittikten sonra döneceğiz demektir.[3831]

Ey Kureyş topluluğu! Sizin sefere çıkacağınız yılın, içinde hayvanlarınızı ağaçlardan yaymaya, kendinizin de içeceğiniz sütü bulmaya elverişli bolluk bir yıl olması gerekir.

Sizin şu yılınız ise, kuraklık ve kıtlık bir yıldır.

Ben buradan geri dönüyorum, siz de dönün!” dedi.[3832] Dönüşün gerekçesi olarak, yılın kuraklık ve kıtlık yılı oluşunu ileri sürdü.[3833]

Safvan b. Ümeyye ise, Ebu Süfyan'a:

"Ben seni Müslümanlara karşı hazırlanıp çıkmaktan men etmiştim. Sen benim sözümü dinlemedin.

Şimdi onlar verdiğimiz sözden caydığımızı görünce bize karşı cesaretlenecekler ve yiğitleşecekler!" dedi.[3834]

Ebu Süfyan, oradan, ordusu ile birlikte geri dönüp Mekke'ye gelince, Mekke halkı onlara:

"Sizler ancak sevık (kavut) içmek için gittiniz!" diyerek, "Sevık askeri" adını taktılar.[3835]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mücahidlerle Birlikte Medine'ye Dönüşü

Peygamberimiz Aleyhisselâm, mücahidlerle birlikte Bedir'de sekiz gün veya gece Ebu Süfyan'ın gelmesini bekledikten sonra,[3836] hiçbir yaramazlıkla karşılaşmadan, elde edilen[3837] ticaret kazancı ile[3838] Medine'ye döndü.[3839]

Bedru'l-mev'id seferi onaltı gece sürdü.[3840]

Zina Eden İki Yahudinin Cezalandırılmaları İçin Peygamberimiz Aleyhisselâma Başvurulması

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müslümanlar ile Yahudiler ve müşrik olan bütün Medineliler için düzenlediği Medine Yönetmeliği belgesine göre Yahudiler kendi dinlerinde, Müslümanlar kendi dinlerinde olacaklar; herhangi birşeyde anlaşmazlığa düşüldüğü zaman, bu, Yüce Allah ve Muhammed Aleyhisselâma arz ve havale edilecektir.[3841]

Hicretin dördüncü yılında Zilkâde ayında idi ki,[3842] evli bir Yahudi erkeği ile evli bir Yahudi kadın zina etmişlerdi.

Beytü'l-Midras'ta toplanan Yahudi bilginleri:

"Bu adamı ve kadını Muhammed'e gönderin ve onlar hakkındaki hükmün nasıl olduğunu sorun ve kendisini onlar hakkında vereceği hükümde serbest

bırakın!

Eğer, o bunlar hakkında, sizin yaptığınız tecbiyye gibi, elyaftan örülmüş, katrana bulanmış kamçı ile dövüldükten sonra yüzlerinin karalanmasına, sonra da iki merkebe yüzleri ters olarak bindirilip dolaştırılmalarına hüküm verirse, ona tâbi olun.

Çünkü, o bir hükümdar demektir; kendisini doğrulayın!

Eğer, o bunlar hakkında recm cezasının uygulanmasına hüküm verirse, kendisi peygamberdir.

Onun bir gün ellerinizdekini çekip almasından sakının!" dediler.[3843] Peygamberimiz Aleyhisselâm Mescidde ashabı ile birlikte otururken,[3844] Yahudiler gelip:

"Yâ Muhammed! Zinadan korunacak vasıfta bulunan bu adam, zinadan korunacak vasıfta bulunan şu kadınla zina etti. Seni bunlar hakkında hüküm vermeye yetkili kıldık!" dediler[3845] ve kendisini Medine'nin Kuff adındaki vadisine davet ettiler.[3846]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, giderken, yolda yüzü karalanmış ve kendisi kamçı ile dövülmüş bir Yahudiye rastladı.

Oradaki Yahudileri çağırıp, onlara:

"Siz zina edenin cezasını Kitabınızda böyle mi buluyorsunuz?" diye sordu.

Yahudiler:

"Evet!" dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onların ilim adamlarından birisini çağırıp ona:

"Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına, doğru söyle! Zina edenin cezası böyle midir?" diye sordu.

Yahudi bilgini:

"Hayır! Eğer sen bana yemin vermemiş olsaydın, sana doğrusunu haber vermezdim.

Biz, zina edenin cezasını Kitabımızda recm olarak bulmaktayız.

Ama, eşraf ve yüksek tabakamızdan zina edenler çoğalınca, onlardan recm için yakaladıklarımızı bırakır, zayıf halk tabakasına mensup olanlardan yakaladıklarımıza recm uygular olduk.

Bunun üzerine 'Gelin! Birşey üzerinde birleşip, eşraf-halk ayırmadan herkese o cezayı uygulayalım' dedik ve recm cezası yerine, böyle yüzü karalama ve dayak atma cezası üzerinde birleştik" dedi.[3847]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Beytü'l-Midras'a yürüyerek gitti ve:

"Ey Yahudiler topluluğu! Bilginlerinizi karşıma çıkarınız" buyurdu.

Yahudiler, Abdullah b. Suriya ile Ebu Yâsir b. Ahtab ve Vehb b. Yahuza'yı çıkardılar ve:

"İşte, bizim bilginlerimiz bunlardır" dediler.[3848]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına doğru söyleyiniz.

Zinadan korunacak vasıfta bulunduğu halde zina eden bir adam hakkında Tevrat'ta siz ne gibi bir hüküm buldunuz?" diye sordu.[3849]

Yahudiler:

"Hiçbir şey bulamadık![3850]

Zina edenler, tecbiyye olunur; karalanır, kamçılanır, merkebe ters bindirilip dolaştırılarak teşhir edilir" dediler.[3851]

Abdullah b. Selam:

"Yalan söylüyorsunuz! Tevrat'ta recm âyeti vardır!" dedi.[3852]

Yahudi bilginlerinin en genci olan Abdullah b. Suriya ise, hiç ağız açmamakta, hep susmakta idi.[3853]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onunla başbaşa kalınca, Kitablarında recm âyeti bulunup bulunmadığını tekrar sordu ve:

"Ey Suriya'nın oğlu! Sana Allah adına and veriyor, Allah'ın İsrail oğullarının başına getirdiği günleri hatırlatarak soruyorum:

Evlendikten sonra zina eden bir kimse hakkında Allah'ın Tevrat'ta recm ile hükmettiğini bilmiyor musun?" buyurdu.

İbn Suriya:

“Allah hakkı için, evet! Biliyorum.

Vallahi, ey Ebu’l-Kasım! Onlar hiç şüphesiz senin peygamber olduğunu biliyorlar, fakat seni kıskanıyorlar” dedi.

Ne yazık ki, kendisi de, sonradan küfür ve inkâr yoluna saptı.[3854]

Yahudiler, Kitablarında recm cezası bulunmadığında direndikleri zaman, Yahudi bilginlerinden birisi gelerek Kitabı açtı ve okumaya başladı. Recm âyetine gelince, elini recm âyetinin üzerine koyarak üst ve alt tarafta kalan satırları okudu.

Abdullah b. Selam, ona:

“Kaldır elini!” dedi.

Yahudi bilgini elini kaldırınca, recm âyeti göründü.[3855]

Abdullah b. Selam:

“İşte recm âyeti, ey Allah’ın peygamberi! Onu sana okumaktan kaçınıyor!’ dedi.[3856]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara:

“Yazıklar olsun size Yahudi topluluğu! Kitabınız elinizde bulunduğu halde sizi Allah’ın hükmünü terketmeye sevkeden nedir?” buyurdu.

Yahudiler:

“Vallahi, o, bizim içimizde uygulanmakta idi.

Bizim kralların ailesinden ve eşraftan olan bir adam, evlendikten sonra zina etti. Kral da onu recmden korudu.

Ondan sonra, halktan bir adam zina etti. Kral onu recmetmek istedi.

Krala:

“Hayır! Vallahi, eşraftan filan kimseyi recmetmedikçe, bunu recmedemezsin!” dediler.

Bunun üzerine, toplandılar. Zinakârları tecbiyye etmek, dayak atmak, karalamak, merkebe tersine bindirip dolaştırmak, işlerine elverişli geldi.

Böylece recmin adını andırmadılar, onunla ameli yok ettiler” diyerek itirafta bulundular.[3857]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, çağırdığı Abdullah b. Suriya ile başka bir Yahudi bilgine and vererek zina fiiline tam bir görgü ile dört şahit tanıklık

ettikleri takdirde recm cezasının uygulanacağı hükmünün de Kitablarında bulunduğunu onlara itiraf ettirdikten sonra, Yahudilerden dört tanık getirtti. Tanıklar, zina fiilini şüphe edilmeyecek bir görüşle gördüklerine tanıklık ettikleri zaman, recm cezasının uygulanması hükmünü verdi ve infazını emretti.[3858] Recmedildiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah'ın ve Kitabının uygulanmasını emrettiği recm hükmünü ilk ihya eden, benim!" buyurdu.[3859]

İslâm Ceza Hukukuna Göre Zina Cezası ile İlgili Bazı Hükümler

İslâm ceza hukukunda, zina, meşru bir akde dayanmaksızın yapılan haram bir birleşme olup, bunu işleyen erkeğe zâni, kadına da zâniye denir.

Zina eden erkek ve kadın hakkında şöyle buyurulur:

"Zina eden kadınla zina eden erkekten her birine yüzer celde (değnek) vurunuz. Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, bunlara acıyacağınız tutmasın! Mü'minlerden bir zümre de, bunların cezalarına şahit olsun."[3860]

Celde; ete geçmemek üzere yalnız deriye tesir edecek derecede vurmak demektir.

Bu da, ne ince, ne de kalın olmayan, budaksız, kenarsız, düğümsüz bir değnekle yapılır.

Bunların hepsinin bir günde vurulması gerekmeyip, yarısının ertesi güne bırakılması caizdir.

Celde vurulurken, başa, yüze, tenâsül uzvuna vurulmaz.

Zina fiilinden dolayı ceza uygulanabilmesi için, en başka akıl ve erginlik çağına ermiş olmak üzere, birtakım ağır şartlar vardır.

Zina fiilinin sübutu için de, ikrar ve şehadet şart olduğu gibi, bu ikrar ve şehadetin makbul ve muteber olması için de ayrıca birtakım kayıt ve şartlar vardır.[3861]

Karısını yabancı bir erkekle birarada bulan kimsenin, onun zina ettiğini dört tanık getirip ispatlaması gerekir.[3862]

Zorla zina yapılan kadına hadd vurulmaz.[3863]

İyileşinceye, akıllanıncaya kadar deliden,

Uyanıncaya kadar uyuyandan,

Âkıl ve baliğ oluncaya kadar çocuktan kalem kaldırılmış olduğuna göre, zina eden delilere ve bunaklara da hadd vurulmaz.[3864]

Zina eden erkek zina eden veya müşrik olan kadından başkası ile evlenemeyeceği gibi, zina eden kadın da zina eden veya müşrik olan erkekten başkası ile evlenemez. Aksine hareket, mü'minlere haramdır.[3865]

Ay ve Güneş Tutulması, Yerin Sarsılması

Hicretin 5. yılında Cumâdelâhir ayında[3866] veya Ramazan'ın ilk gecesinde[3867] Ay,[3868] Ramazan'ın ortasında ise Güneş tutuldu,[3869] yer de sarsıldı.[3870]

Ay tutulduğu zaman, Yahudiler, "Ay büyülendi!" diyerek tas çalmaya başladılar.[3871]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, irad buyurduğu hutbelerinde:

"Cahiliye devri insanları 'Güneş ve Ay, ancak yeryüzü halkının büyüklerinden bir büyük için tutulur' derler, öyle sanırlardı.

Hal hiç de böyle değildir.[3872] Eğer insanlar 'Şu Ayın tutulması ve şu yıldızların doğdukları yerlerden batmaları yeryüzü büyüklerinin ölümlerinden dolayıdır' derlerse, yalan söylemiş olurlar.[3873]

Şüphesiz ki; Güneş ve Ay, hiçbir kimsenin ne vefatı, ne de hayatı için tutulmazlar!

Fakat, bunlar, Allah'ın varlığını, kudretini, yüceliğini gösteren âyetlerinden iki âyettirler.

Siz, onların tutulduklarını gördüğünüz zaman, namaz kılınız, dua ediniz!" buyurdular.[3874]

İbn Hibban'ın Sahîh'inde rivayetine göre; Ayın tutukluğu geçinceye kadar, Peygamberimiz Aleyhisselâm Müslümanlara ay tutulma namazı

kıldırmıştır.[3875]

Güneş ve Ay Tutulma Namazı

Güneş ve ay tutulma namazı sünnettir. Rükû ve secdeleri, nafile namazlarda olduğu gibi yapılır. İstenilirse, uzatılır, kısaltılır. Güneş, Ay açılıncaya kadar dua ile meşgul olunur.

İmamın güneş tutulma namazını halka cemaatle kıldırmasında bir sakınca yoktur. Ay tutulma namazı da, güneş tutulma namazı gibidir, fakat cemaatsiz kılınır.[3876]

Güneş ve ay tutulma namazlarının Mescidde kılınması da sünnettir.[3877] Güneş ve ay tutulma namazları için ezan ve kamet okunmaz. Ancak, güneş tutulma namazı için:

"Haydi toplayıcı namaza!" diyerek halka seslenilir.[3878]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, güneş tutulma namazını kıyam, kıraat ve rüku ile secdelerini uzatmak, ikinci rekatı birinciden biraz kısa tutmak sûretiyle kıldırmıştır.[3879]

Altı rükû, dört secde ile,[3880]

Sekiz rükû, dört secde ile iki rekat kıldırdığı da, rivayet edilir.[3881]

Yer Sarsılması Namazı

Hicretin beşinci yılında, Medine'de yer sarsıldı.[3882]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Hiç şüphesiz, Rabbiniz sizi hoşnut olacağı duruma döndürmek istiyor. Öyle olunca, siz de O'nun hoşnutluğunu dileyiniz" buyurdu.[3883]

Abdullah b. Abbas'ın, Basra'da bulunduğu sırada, güneş ve ay tutulma namazına kıyasla[3884] dört secde ve altı rükû ile yer sarsılma namazı kıldırdığı bildirilmektedir.[3885]

Abs Oğullarından Bir Topluluğun Müslüman Oluşu

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına, Abs oğullarından:

1. Meysere b. Mesruk,
2. Hâris b. Rebi' (Kâmil),
3. Kenan b. Dâri',
4. Bişr b. Hâris b. Ubâde,
5. Hidm b. Mes'ade,
6. Siba' b. Zeyd,
7. Ebu'l-Hısn b. Lukman,
8. Abdullah b. Malik,
9. Ferve b. Husayn b. Fedâle adlarında dokuz kişilik bir cemaat gelip Müslüman oldular ve Medine'ye yerleştiler.

Bunlar, Medine'ye gelip yerleşen ilk muhacirlerden idiler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bu Abs oğullarına:

"Bana sizi 10'a dolduracak bir adam daha bulun da, sizin için sancak bağlayayım?" buyurdu.

Talha b. Ubeydullah aralarına girince, Peygamberimiz Aleyhisselâm, onlara bir sancak bağladı. Savaşlarda parolalarını da "Yâ Aşere!=Ey Onlar!" olarak belirledi.[3886]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Abs Oğullarına Halid b. Sinan'ı Soruşu ve Onlara Onun Başına Gelenleri Haber Verişi

Abs oğullarından Medine'ye üç kişi daha geldi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara Halid b. Sinan'ı sordu ve onun başından geçenleri onlara anlattı.[3887]

Peygamberimiz Aleyhisselâm da, Enuşervan (Nûşirevan) devrinin sonlarına doğru doğmuştu.[3888]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın geleceğini, İsa Aleyhisselâm gibi, Halid b. Sinan da müjdelemişti.[3889]

Halid b. Sinan Abs oğulları kabilesini doğru yola kılavuzlamak istediği zaman, onlar ona inanmadılar.

İçlerinden, Kays b. Züheyr:

“Eğer şu kayalıktan üzerimize bir ateş çağırır, akıtırsan, sana tâbi oluruz. Çünkü, sen bizi ancak ateşle korkutabilirsin! Sen bize böyle bir ateş akıtmayacak olursan, seni yalanlar dururuz!” dedi.

Halid b. Sinan:

“Bu, aramızda bir ahd ve misak olsun mu?” dedi.

Abs oğulları:

“Evet!” dediler.

Bunun üzerine Halid b. Sinan abdest aldı, sonra da:

“Ey Allah’ım! Beni yalanladılar. Sen şu kayalıktan üzerlerine bir ateş seli akıtmadıkça, bunlar bana inanmayacaklar!” diyerek dua etti.

Abs oğulları kabilesinin Hidsan dedikleri, deve boynu gibi uzanan bir ateş zuhur etti!

Ateşin ışığı, gece karanlığında, sekiz gecelik yere kadar olan mesafeyi aydınlattı.

Ateş, uzandığı yerde hiçbir şey bırakmadı, kastı, kavurdu!

Abs oğulları:

“Ey Halid! Sen onu geri çevir! Biz artık sana inanacağız!” dediler.

Halid b. Sinan, Abs oğullarına:

“Ey kavmim! Size zarar veren bu ateşi söndürmemi, Allah bana emretti. Her aileden bir adam, benimle birlikte gelsin!” dedi.[3890]

Abs oğullarından Umare b. Ziyad:

“Ey Halid! Vallahi, sen bize şimdiye kadar hak ve gerçekten başka şey söylememiştin! Şimdi, ateşi söndüreceğini söylüyorsun! Ama, senin ateşe karşı halinin, ateşin de sana karşı halinin ne olduğunu pek bilmiyoruz!” dedi.

Bunun üzerine, Halid b. Sinan, ona:

“Sen benimle birlikte gel!” dedi.

Umare b. Zeyd, yanına Abs oğullarından otuz kişi alarak, birlikte gittiler. Dağ tarafındaki Eşca’ kayalığına doğru ilerlediler.

Halid b. Sinan, orada bir çizgi çizdi, onları orada oturttu.[3891]

Onlara:

“Sakın, sizden hiç kimse bu çizgiden ileri geçmesin! İleri geçen yanar![3892]

Eğer ben gecikirsem, sakın beni ismimle çağırmayınız! Ben al at gibi yanınıza döner gelirim.[3893] Eğer sizden birisi beni ismimle çağıracak olursa, ben helâk olurum!” dedi.[3894]

Halid b. Sinan, ateşe doğru ilerledi ve elindeki asası ile:

“Dağılınız! Dağılınız! Çıktığınız yere çekiliniz!” diyerek ateşe vurmaya başladı.[3895]

Ateşi, geriledikçe, kayalığın ortasındaki, çıkmış olduğu kuyunun içine soktu ve söndürdü.[3896]

Halid b. Sinan’ın dönmesi gecikince, Umare b. Zeyd:

“Vallahi, adamımız sağ olsaydı, bu kadar zamandan sonra, yanınıza döner, gelirdi” dedi.

Arkadaşları da:

“Onu ismi ile çağırın bâri! Herhalde o ismi ile çağıralım diye bizden gizlenmiştir!” dediler.

Halid b. Sinan’ı ismi ile çağırmaya başladılar.

O da, başını elleri ile tutarak yanlarına geldi ve onlara:

“Ben sizi ismimle çağırmaktan men etmemiş miydim?! Vallahi, siz beni öldürdünüz! Beni taşıyın ve gömün artık!” dedi.[3897]

Abs oğulları, yurtlarından çıkan bu ateş dolayısıyla ibtilâya uğradılar: Onun ışığına taparak Mecûsîleşmeye başladılar.[3898]

Sözlerine güvenilir kişilerin bildirdiklerine göre; deniz ortasında, tepesine hiç kimsenin kolay kolay çıkamayacağı büyük bir dağın en yüksek tepesindeki bir mağarada, duru beyaz sofdan ihrama bürünmüş, elleri başında, uyuyormuş gibi, hiçbir şeyi değişmemiş bir zât görmüşler, o taraf halkından bir cemaat da, bunun Halid b. Sinan olduğunu söylemişlerdir.[3899]

Yüce Allah’ın selamı onun üzerine olsun!

Selman-ı Fârisî'nin Kölelikten Kurtarılışı

Selman-ı Fârisî; İran İsbahan (İsfahan) halkından olup, Ammuriye'den Kelb kabilesi tacirleri tarafından Vadi'l-kurâ'ya getirilince, bir Yahudiye köle olarak satılmış, satın alan Yahudi de onu Medineli Kurayza oğulları Yahudilerinden bir Yahudiye satmış; böylece o Medine'ye gelmiş bulunuyordu.[3900]

Hicretin 5. yılına kadar, yakasını kölelikten kurtaramadı.[3901]

Selman-ı Fârisî der ki:

"Bir gün, Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

'Ey Selman! Kendini kölelikten kurtarmak için, ağan (efendin) ile kesişme yapsan a!' buyurdu.

Bunun üzerine, çukurlarını da kazmak şartıyla 300 hurma ağacı dikmek ve ayrıca 40 ukiyye (600 dirhem) altın vermek üzere, ağam (efendim) ile antlaştım.

Resûlullah Aleyhisselâm, ashabına:

'Kardeşinize yardım ediniz!' buyurdu.

Bunun üzerine, ashabın kimi on fidan, kimi yirmi fidan, kimi onbeş fidan, kimi on fidan; hülasa, herkes yanlarındaki hurma fidanları nisbetinde bana yardımda bulundular.

Nihayet, benim için gerekli 300 hurma fidanı toplandı.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

'Ey Selman! Git de, şu fidanlar için çukurlar kaz! Çukurları kazıp bitirdiğin zaman bana gel de, onları ben kendi elimle dikeyim" buyurdu.

Hurma fidanları için çukurlar kazmaya başladım. Arkadaşlarım da bana yardım ettiler.

Çukurları kazıp bitirince, Resûlullah Aleyhisselâma gidip haber verdim.

Resûlullah Aleyhisselâm, hurma fidanı dikilecek yere benimle birlikte gitti.

Biz, dikilecek hurma fidanlarını onun yanına yanaştırıyorduk.

Varlığım Kudret Elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki; [Resûlullah tarafından] dikilen hurma fidanlarından bir tane bile tutmayan, kuruyan

olmadı, hepsi tuttu.

Böylece, hurma ağacından olan borcumu ödemiş oldum.[3902]

Ancak, dikilen fidanlardan birisi tutmamıştı.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Kim dikti bunu?’ diye sordu.

‘Ömer!’ dediler.[3903]

Resûlullah Aleyhisselâm onu söküp kendisi tekrar dikti, o da tuttu. Bu sûretle dikilen hurma fidanları yılında meyve vermeye başladı ve meyvesi yendi.[3904]

Üzerimde yalnızca mal, altın borcu kalmıştı.”

Yumurta Kadar Bir Altın Külçesinin Yarısının Bütün Altın Borcunu Ödemeye Yetmesi

“Resûlullah Aleyhisselâm bazı gazalarda, madenlerden, tavuk yumurtası kadar bir altın külçesi getirmişti.

Resûlullah Aleyhisselâm:

‘Ağası (efendisi) ile azadlanmayı kesişen Selman ne yaptı?’ diye sorduğu zaman, kendisinin yanına çağrıldım.

Resûlullah Aleyhisselâm, bana:

‘Ey Selman! Şunu al da, üzerindeki borcu öde!’ buyurdu.

‘Yâ Rasûlallah! Üzerimde bulunan o kadar borca, bu kadarcık altın parçası nereden, nasıl yetecek?!’ dedim.

Resûlullah Aleyhisselâm altın külçesini eline alıp diline sürdükten sonra:

‘Al bunu! Yüce Allah, muhakkak, senin üzerindeki borcu bununla ödeyecektir!’ buyurdu.

Bunun üzerine, onu aldım. Alacaklıya, ondan tartıp tartıp verdim.

Selman’ın varlığı Kudret Elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki; o altın külçesinden 40 ukıyye (600 dirhem) tartıp alacaklıya verdim![3905]

Resûlullah Aleyhisselâmın bana yardım ettiği yumurta kadar altın eğer Uhud dağıyla tartılmış olsaydı, muhakkak, ondan daha ağır gelirdi!”[3906]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Selman-ı Fârisî'ye verdiği yumurta kadar altından, alacaklıya verildiği kadar, Selman-ı Fârisî'nin yanında da kalmıştı.[3907]

Selman-ı Fârisî kölelikten yakasını kurtardıktan sonra Hendek savaşına hür olarak katılmış, bundan sonra hiçbir savaşta Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunma fırsatını kaçırmamıştır.[3908]

Yüce Allah ondan razı olsun!

Medine'de At ve Deve Yarışları Yaptırılışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm; Hicretin 5. yılında,[3909] atlar,[3910] develer arasında[3911] yarışlar yaptırdı.[3912]

Hz. Ali'ye:

"Halk arasındaki şu at yarışı yönetmeye seni memur ettim" buyurdu.

Bunun üzerine, Hz. Ali, gidip Sürâka b. Malik'i çağırdı. Ona:

"Ey Sürâka! Peygamber Aleyhisselâmın bu yarışta boynuma yüklediği şeyi ben senin boynuna da yükledim:

Yarış meydanına gidip, yarışa salınacak atları sırala! Sonra da, halka:

'Meydan düzeltici, genç binici, at çulunu alıcı kim var içinizde?' diyerek üç kere seslen!

Bu davetine kimse icabet etmezse, üç kere tekbir al, üçüncü tekbirle birlikte atları yarışa sal!

Allah, halkından, dilediğini yarışta mutlu kılar" dedi.

Hz. Ali yarışın bitiş noktasında oturdu. Bitişe boydan boya bir çizgi çizdi. Çizginin iki tarafına karşılıklı iki kişi durdurdu.[3913]

Yapılan deve yarışlarında Peygamberimiz Aleyhisselâmın devesi Kasvâ yarıştığı develeri geçmiş; Lizaz ve Zarib adındaki atları da, yarıştığı atları geride bırakmıştı.

Kasvâ'nın üzerinde, Bilal-i Habeşî bulunuyordu.

Lizaz ve Zarib'in binicisi de, Ebu Useyd es-Sâidî idi.[3914]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Lizaz, Zarib ve Sekb adlarındaki üç atı arasında yarış yaptırdığı da olmuş; Lizaz birinci, Zarib ikinci, Sekb ise üçüncü gelmiştir.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Ebu Useyd es-Sâidî'yi Lizaz'dan dolayı Yemen elbisesi ile, Zarib'den dolayı da Yemen bürüdü ile ödüllendirmiştir.[3915]

Abdullah b. Ömer der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, yarış için idmanlanmış, yarışmaya elverişli hale getirilmiş atlarla yarış yaptırdı.

Bu yarışın başlangıcı Hafya, bitim yeri Seniyyetü'l-Vedâ idi.

Yarış için idmanlanmamış, yarışa elverişli hale getirilmemiş atlar arasında da yarış yaptırdı.

Bunun başlangıcı Seniyyetü'l-Vedâ, bitim yeri Benî Zurayk Mescidi idi.

Abdullah b. Ömer de yarışma yapanlardandı!"[3916]

Hafya ile Seniyyetü'l-Vedâ arasındaki uzaklık 5, 6 veya 7 mildir.

Seniyyetü'l-Vedâ ile Benî Zurayk Mescidi arasındaki uzaklık ise, 1 mildir.[3917]

Yine Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre; Peygamberimiz Aleyhisselâm, birçok atlar arasında yarışlar yaptırmış ve sonunda, 5 yaşını bitirmiş olan atları çok üstün tutmuştur.[3918]

Ebu Lebid, Enes b. Malik'e:

"Ey Ebu Hamza! Siz Resûlullah Aleyhisselâmın devrinde at yarıştırır mıydınız?

Resûlullah Aleyhisselâm da at yarıştırmış mıydı?" diye sorunca, Enes b. Malik:

"Evet! Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâm, Sebha diye anılan atının üzerinde yarışçı olarak yarış yapmış ve herkesi geçmişti!" demiştir.[3919]

Yine Enes b. Malik'in bildirdiğine göre; Resûlullah Aleyhisselâmın Adbâ diye anılan devesini yarışta hiçbir deve geçemezdi.

Bir bedevî, iki yaşında bir erkek deve köşeği üzerinde gelip yarışa katıldı ve Adbâ'yı geçti.

Bu, Müslümanların çok gücüne ve ağırına gitti.

Resûlullah Aleyhisselâm, onların yüzlerinde beliren hoşnutsuzluğu gördü.

“Yâ Rasûlallah! Adbâ geçildi?!” dediler.

Resûlullah Aleyhisselâm:

“Allah’ın dünyaya ait şeylerden, yükselttiğini alçaltması, hakikîdir.[3920]

Halk birşeyi yükselttikleri veya yükseltmek istedikleri zaman, Allah onu alçaltır!” buyurdu.[3921]

Yarış Ödülü Hakkındaki İslâmî Hükümler

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Kim atını yarışta iki at arasına sokar ve yarışa soktuğu atın ötekileri geçip yarışı kazanacağından emin olmazsa, bu kumar değildir.

Kim de, geçeceğine emin olarak atını iki at arasına sokarsa, bu kumardır!” buyurmuştur.[3922]

İki yarışçıdan biri, diğerine:

“Sen beni geçersen, ben sana şu kadar ödeyeceğim!

Ben seni geçersem, senden birşey istemem!” derse, caiz olur; bu yarışma kumar olmaz.

Fakat, iki kişi yarışa girecekleri sırada, biri diğerine:

“Sen beni geçersen, ben sana şu kadar vereceğim.

Ben seni geçersem, sen bana şu kadar vereceksin!” derse, bu, iki taraflı olduğu için, kumar olur.[3923]

Ancak araya bir muhallil, yani yarışı kazanacağından emin olmayan üçüncü bir atlı girer, kazanırsa, yarışmayı kumarlıktan kurtarmış, helâlleştirmiş ve ödülü de helâl olarak o almış olur.[3924]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, atlar arasında yaptırdığı yarışta, en önde gelene ödül vermiş[3925] ve:

“Deve, at ve atış yarışından başkasında ödül yoktur!” buyurmuştur.[3926]

Dûmetü’l-Cendel Gazvesi

Gazvenin Adı, Mevkii, Sebebi, Tarihi

Duma, İsmail Aleyhisselâmın oğlunun adıdır.[3927]

Cendel; lugatta, taşlı yer ve değirmi taş anlamındadır.[3928]

İsmail b. İbrahim Aleyhisselâmın oğlu vaktiyle Dûmetü'l-Cendel'in bulunduğu yere gelip konduğu ve orada taştan bir kale yaptığı için, orası Dûmetü'l-Cendel diye anılmıştır.

Dûmetü'l-Cendel, akarsuyu, hurmalık ve ekinlikleri bulunan bir yerdir.[3929]

Şam (Suriye) yollarının ağzında olup Dımaşk'a 5, Medine'ye 15 veya 16 gecelik uzaklıktadır.[3930] Şam'ın (Suriye'nin) Medine'ye en yakın beldelerindendir. Tebük şehrinin yakınındadır.[3931]

Dûmetü'l-Cendel büyük bir panayır ve tüccar merkezi olduğundan, birçok Arap kabilesi Medine'ye yaklaşmak için oraya yerleşmişti.

Mallarını satmaya gelenler, orada işkencelere uğrarlardı.[3932]

Dûmetü'l-Cendel, Şam'a giden yol ağızlarındandı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Rum kayserini korkutmak için, Şam'a yaklaşmak istiyordu.[3933]

Kudaa ve Gassan kabileleri, Hicaz'a saldırmak maksadıyla Dûmetü'l-Cendel'de toplanmışlardı.[3934]

Peygamberimiz Aleyhisselâm bunu haber alınca[3935] ashabını topladı. Durumu onlarla konuştuktan sonra, Medine'de yerine Siba' b. Urfutatu'l-Gıfârî'yi vekil bıraktı.[3936]

Hicretin 5. yılında,[3937] Rebiülevvel ayında,[3938] Rebiülevvel'in çıkmasına beş gece kala,[3939] Uzre oğulları kabilesinden Mezkûr adındaki kişinin kılavuzluğuyla yola çıktı.

Geceleri yürüdüler, gündüzleri gizlendiler. Dûmetü'l-Cendel'e yaklaştılar.[3940]

Kılavuz Mezkûr, Dûmetü'l-Cendel halkının deve, sığır ve davar izlerini buldu.

O sırada, Dûmetü'l-Cendel halkı uzakta bulunuyorlardı.

Mezkûr, izi sıra geri dönüp, gördüğünü Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdi.

Bunun üzerine, Müslümanlar, Dûmetü'l-Cendel halkının deve, sığır ve davar gibi yaylım hayvanları ve çobanlarına baskın yaptılar.

Her yanda, ölenler öldü, kaçanlar kaçtı, kurtuldu.

Baskın haberini alır almaz, Dûmetü'l-Cendel halkı dağıldılar.[3941]

Dûmetü'l-Cendel kralı Ukeydir b. Abdulmelik, Kindelerdendi. Hıristiyandı.[3942]

Peygamberimiz Aleyhisselâm onu yakalamak istemişse de,[3943] kendisi Peygamberimiz Aleyhisselâmın geldiğini haber alınca, çarşıyı boşaltmış[3944] ve kaçmıştı.[3945]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Dûmetü'l-Cendel meydanında konakladı.

Birkaç gün orada oturdu. Etrafa askerî birlikler saldı.

Birlikler, Dûmetü'l-Cendel halkından, bir tek kişiden başka kimseyi yakalayamadılar.[3946] Onu da, Muhammed b. Mesleme yakalamıştı.[3947]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, yakalanan kişiye, Dûmetü'l-Cendel halkının nereye gittiklerini sordu.

Adam:

"Onlar kendilerine ait deve, sığır ve davarları senin iğtinam ettiği işitince, kaçtılar!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm İslâmiyeti anlatıp Müslüman olmasını teklif edince, adam Müslüman oldu.

Allah ondan razı olsun!

Dûmetü'l-Cendel'den, hiçbir zayiat verilmeden, Rebiülâhir ayından on gece kala, Medine'ye dönüldü.[3948]

Sa'd b. Ubâde'nin Annesi Amre Hatunun Vefatı ve Onun Adına Hayırlar Vakfı Yaptırılışı

Ensar eşrafından Sa’d b. Ubâde’nin annesi Amre binti Mes’ud Hatun, Hicretin 5. yılında, Rebiülevvel ayında, Peygamberimiz Aleyhisselâmın Dûmetü’l-Cendel’de bulunduğu sırada vefat etti.

Allah ondan razı olsun!

Amre Hatunun vefatı sırasında, oğlu Sa’d b. Ubâde Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, seferden dönünce, Amre Hatunun kabrine gidip cenaze namazını kıldı.[3949]

Sa’d b. Ubâde:

“Yâ Rasûlallah! Annem vefat etmiş bulunuyor. Vefat etmeden benimle konuşma imkânını bulabilseydi, muhakkak, bir hayır, bir vakıf yapmayı vasiyet ederdi, sanırım. Şimdi, ben onun adına bir hayır, bir vakıf yapabilir miyim?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu.[3950]

Sa’d b. Ubâde:

“Hayrın, vakfın efdal ve üstünü hangisidir?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bir kuyu kazdırıp su içirmektir!” buyurdu.

Bunun üzerine Sa’d b. Ubâde, bir kuyu kazdırıp:

“Bu, Sa’d b. Ubâde’nin annesi tarafındandır!” dedi.[3951]

İşte, Medine’deki Sa’d b. Ubâde hanedanının su vakfı böyle meydana gelmiştir.[3952]

Sa’d b. Ubâde, annesi için ayrıca bir bostan da vakfetmek isteyerek:

“Yâ Rasûlallah! Ben yanında değilken annem vefat etmiş bulunuyor. Onun adına bir hayır, bir vakıf yapacak olursam, ona bir faydası dokunur mu?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Evet!” buyurdu.

Sa’d b. Ubâde:

“Şahit ol ki; bana ait bostan da onun hayrı ve vakfıdır!” dedi.[3953]

Yüce Allah ondan razı olsun!

Benî Mustalık (Müreysi’) Gazvesi

Gazvenin Adları, Mevkii, Sebebi ve Tarihi

Benî Mustalık gazvesine, Müreysi’ gazası da denir.

Benî Mustalıklar, Huzaalara bağlı küçük bir kabile, obadır.

Mustalık lakap olup, asıl adı Cüzeyme b. Sa’d b. Amr’dır.[3954]

Benî Mustalıklar, Benî Müdliclerin de müttefiklerindendi.[3955]

Müreysi’; sahile doğru uzanan Kudeyd nahiyesinde Huzaalara ait su kuyularından bir kuyunun adıdır.[3956]

Benî Mustalıklar, Müreysi’ kuyusunun başına iner, konarlardı.

Müreysi’, Furu’a yaklaşık olarak bir günlük uzaklıktadır. Furu’ ile Medine arası ise sekiz beridliktir.[3957]

Berid, 12 mildir.[3958]

Benî Mustalıkların lideri Hâris b. Ebi Dırar, kavmi arasında dolaşarak onları ve Araplardan söz geçirebildiklerini Peygamberimiz Aleyhisselâmla çarpışmaya davet etmiş; daveti kabulle karşılanınca, atlar ve silahlar satın alarak hep birlikte Peygamberimiz Aleyhisselâmın üzerine yürümek için hazırlanmışlardı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, bunu haber alınca, durumu incelemek ve öğrenmek üzere Büreyde b. Husayb el-Eslemî’yi Hâris b. Ebi Dırar’ın yurduna gönderdi.[3959]

Büreyde; Benî Mustalıkların şerlerinden korunabilmek için, gerektiğinde gerçeğe aykırı birşeyler söylemesine müsaade buyurmasını da Peygamberimiz Aleyhisselâmdan istedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm müsaade edince, Büreyde Benî Mustalıkların yurduna gitti, yanlarına vardı, topluluklarını gördü.

Benî Mustalıklar, Büreyde’yi görünce:

“Kimdir bu adam?” diye sordular.

Büreyde:

“Ben sizlerden bir adamım! Şu adam [Peygamberimiz Aleyhisselâm] için derlenip toplandığınızı işittim.

İstedim ki, ben de kavmim ve bana boyun eğenlerle birlikte gideyim. Onların [Müslümanların] köklerini kazıyıncaya kadar sizinle el ve iş birliği yapalım!” dedi.

Hâris b. Ebi Dırar:

“Biz de bu iş üzerindeyiz! Haydi, yanımıza gelmekte acele et!” dedi.

Büreyde:

“Şimdi hayvanıma atlar, kavmimden büyük bir cemaatle yanınıza gelirim!” diyerek oradan ayrıldı.[3960] Peygamberimiz Aleyhisselâma haber verdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, durumu ashabı ile konuştuktan sonra, yola çıkmak üzere acele askerî bir birlik hazırladı.[3961] Hazırlanan birlik 700 kişilikti.[3962]

Hazırlanan birliğin içinde 10’u Muhacirlere, 20’si Ensar’a ait olmak üzere 30 at da bulunuyordu.[3963] Peygamberimizin Lizaz ve Zarib adlı atları da bunlar arasında idi.

Başka seferlere hiç katılmayan münafıklardan birçok kimseler de, cihad için değil, ancak dünya menfaati için, çokça katılmış bulunuyorlardı.[3964]

Peygamberimizin Aleyhisselâm Benî Mustalık gazvesine Hicretin 5. yılında, Şaban ayında,[3965] Medine’de yerine Ebu Zerri’l-Gıfârî’yi veya Nümeyle b. Abdullah el-Leysî’yi[3966] ya da Zeyd b. Hârise’yi[3967] vekil bırakarak yola çıktı.[3968]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, gideceği yeri gizli tutmak maksadı ile:

“Tihame halkı, bu yılımızda kendimize geleceğimizi sanmazlar. Fakat, Şam’ın Tihame halkına casuslar, gözcüler saldığını işitiyorum!” buyurdu.

Müslümanlar, Benî Mustalıklar için gidilmediğini sandılar.

Zaten, Peygamberimiz Aleyhisselâm da, savaş birliği ile Medine’den yola çıkarken, Ensardan Benî Selimelerin mahallelerine yönelip Şam’a doğru

gidiyormuş gibi yapmış, o gün yoluna böylece devam etmişti.

Akşam olunca, olduğu yerde konaklamış, sonra kalkıp Tihame tarafına yönelerek sür'atle yol almaya başlamıştı.[3969]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın konakladığı Halâık'ta,[3970] Abdulkays kabilesi halkından bir adam, gelip Peygamberimiz Aleyhisselâma selam verdi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Senin ev halkın neredFor?" diye sordu.

Adam:

"Revhâ'dadır!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Benim yanıma gelmekten maksadın nedir? Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu.

Adam:

"Sana iman etmek için geldim. Ben şehadet ederim ki; senin getirdiğin din hak ve gerçektir. Senin yanında, düşmanınla çarpışacağım!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Seni İslâmiyete hidayet ve irşad eden Allah'a hamd olsun!" buyurdu.

Adam:

"Yâ Rasûlallah! Amellerin, Allah'a en sevgili ve makbul olanı hangisidir?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"İlk vaktinde kılınan namazdır!" buyurdu.

Bundan sonra, adam öğleyi, ikindiyi, akşam namazını ilk vaktinde kılmaktan geri durmadı.[3971]

Onu Müslüman olmaya Mes'ud b. Hüneyde teşvik etmişti.[3972]

Allah ikisinden de razı olsun!

Benî Mustalıkların Casusunun Yakalanıp Boynunun Vuruluşu

Hâris b. Ebi Dırar'ın Peygamberimiz Aleyhisselâm hakkında kendisine bilgi getirsin diye salmış olduğu casusu, Bak'â'da yakalanarak "Geride ne

haber var? Halk neredeler?” diyerek sorguya çekildi.

Fakat o:

“Benî Mustalıklar hakkında benim hiçbir bilgim yok!” dedi.

Hz. Ömer:

“Ya doğrusunu söylersin, yahut boynunu vururum!” dedi.

Casus:

“Ben Benî Mustalıklardan bir adamım.

Hâris b. Ebi Dırar’ı, sizin için pek çok topluluklar meydana getirmiş ve birçok halkı kendisine çekmekte olduğu bir sırada gerimde bırakmıştım.

O, beni, sizin Medine’den hareket haberinizi kendisine getireyim diye size salmıştı” dedi.

Hz. Ömer onu Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına götürdü ve ondan aldığı bilgiyi kendisine arzetti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm adama İslâmiyeti anlattı ve Müslüman olmasını söyledi.

Adam Müslüman olmaktan kaçındı ve:

“Kavmimin ne yaptığını görmedikçe, sizin dininize tâbi olucu değilim.

Onlar dininize girerlerse, onlardan bir fert olarak, ben de dininize girerim.

Eğer onlar dinlerinde sebat ederlerse, ben de, onlardan birisi olarak dinimde dururum!” dedi.

Hz. Ömer:

“Yâ Rasûlallah! Şunun boynunu vur gitsin!” dedi.

Adamın boynu vuruldu.[3973]

Benî Mustalıkların başkanı Hâris b. Ebi Dırar ile yanında bulunanlar, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yurtlarına doğru gelmekte olduğunu ve casuslarının yakalanarak öldürüldüğünü haber alınca, son derece korktular.

Yardım için Benî Mustalıkların yanına gelmiş bulunan birçok Araplar da, Benî Mustalıkları bırakıp dağıldılar.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müreysi’ Kuyusu Başına Karargâhını Kuruşu, Mücahidleri Savaş Düzenine Koyuşu

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Müreysi’ kuyusuna gelip erişince, kuyunun başına kendisi için deriden bir çadır kuruldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Muhacirlerin sancağını Hz. Ebu Bekir’e, Ensarın sancağını da Sa’d b. Ubâde’ye verdi.[3974]

O gün, İslâm mücahidlerinin parolaları “Yâ Mansur! Emit! Emit!” idi.[3975]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Mustalıkları yurtlarında, geceleyin, kendilerinin gafil bulundukları ve yaylım hayvanlarının da su başında sulandıkları bir anda ansızın bastırmıştır.[3976]

Benî Mustalıkların Müslümanlarla Çarpışmayı Tercih Etmeleri

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Benî Mustalıklara:

“‘Lâ ilâhe illallah=Allah’tan başka hiçbir ilah yoktur!’ deyiniz de, canlarınızı ve mallarınızı koruyunuz!” diyerek seslenmesini, Hz. Ömer’e emretti.

Fakat, onlar Hz. Ömer’in bu teklifini kabullenmekten kaçındılar ve ilk ok atan da onlardan birisi oldu.[3977]

Bunun üzerine, Müslümanlar bir müddet onlarla ok savaşı yaptıktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâm onlara hep birden bir koldan hücum etmelerini emir buyurdu.

Benî Mustalıkların savaşa girişenlerinden hiç kimse kaçırılmadı; yalnız, on kişi öldürüldü.[3978]

Hz. Ali onlardan Malik ile oğlunu, Abdurrahman b. Avf da Benî Mustalıkların süvarilerinden Ahmer’i (veya Uhaymer’i) öldürdü.[3979]

Ebu Katâde da onların sancaktarı Safvan Zü’ş-şukr’u öldürdü.[3980]

Benî Mustalıkların bütün erkekleri, kadınları ve çocukları esir; deve, sığır ve davarları da iğtinam edildi.[3981] Esir edilenlerin 200 ev halkı olduğu rivayet edilir.

Bu savaşta, Müslümanlardan, yanlışlıkla öldürülen bir kişiden başka öldürülen olmadı.[3982]

O da Benî Kelb kabilesinden Hişam b. Subâbe olup, kendisini, Ensardan Abdullah b. Sâmit'in cemaatinden birisi, düşman sanarak öldürmüştür.[3983]

Benî Mustalıklardan alınan esirlerin elleri boyunlarına bağlanıp, Büreyde b. Husayb onların üzerlerine memur edildi.

Ganimet malları, biraraya toplandı.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın azadlısı Şükran (Salih) onların üzerine dikildi.

Çocuklar da bir tarafta toplandı.

Ganimetlerden ayrılan beşte bir ile mücahidlerin hisseleri üzerine Mahmiyye b. Cez' memur edildi.

Ganimetlerin Bölüştürülmesi

Esirler gazilere bölüştürüldü ve kendilerine teslim edildi.

Deve ve davarlar da bölüştürüldü.

Bir deve on davara eşit tutuldu.

Süvarilere biri at, biri de kendisi için olmak üzere iki hisse; piyadelere bir hisse verildi.[3984]

İğtinam edilen develerin sayısı 2.000, davarların sayısı 5.000 idi.[3985]

Geleneğe göre; ganimet bölüştürülmeden önce, başkumandan hakkı olmak üzere, ganimetlerin içinden bir köle veya bir cariye veya bir kılıç veya bir zırh veya bir at.. seçilip alınırdı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm da böyle yaptı.

Sonra da, ganimet mallarını beş parçaya bölüp kur'a çekti.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre; gerekli yerlere harcamak üzere, beşte biri aldı. Geride kalan beşte dördün içinden mücahidlerle birlikte kendisine ve atlarına düşen hissesini de aldı.[3986]

Harp ganimetinden hisse alanlara zekât ve sadaka verilmezdi.

Zekât ve sadakadan yetimler, miskinler ve zayıflar yararlanırlardı. Yetimler erginlik çağına erince, zekât ve sadakadan çıkarılıp ganimet hisseleri arasına katılır ve kendileri cihadla mükellef tutulurdu.

Eğer cihaddan hoşlanmaz ve kaçınırlarsa, kendilerine zekât ve sadakadan birşey verilmezdi.

Bununla beraber, Peygamberimizin Aleyhisselâm hiçbir istekliyi boş çevirmezdi.

Kölelikten Azadlanan Mes'ud b. Hüneyde'nin Sefere Katılıp Aldığı Ganimet Develerinin Hayatı Boyunca Onun Maişetine Yetmesi

Mes'ud b. Hüneyde; Peygamberimiz Aleyhisselâma Bak'â'da rastlamıştı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Ey Mes'ud! Sen nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu.

Mes'ud:

"Sana selam vereyim diye geldim. Ebu Temim beni azad etti, serbest bıraktı" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Allah, hakkında mübarek eylesin! Sen ev halkını nereye bıraktın?" buyurdu.

Mes'ud:

"Onları Cederat diye anılan yerde bıraktım. Ora halkı iyi insanlardır. Halkın İslâmiyete meyil ve rağbetleri vardır; İslâmiyete isteklenenler, çevremizde çoğalmışlardır" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Onlara doğru yolu gösteren Allah'a hamd olsun!" buyurdu.

Mes'ud:

"Yâ Rasûlallah! Beni gördüğün akşam, Abdulkayslardan bir adama rastlamış, kendisini İslâmiyete davet ve teşvik etmiştim. O da Müslüman olmuştu" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Onun senin önünde ve elinde Müslüman olması, senin için, güneşin üzerine doğup battığı herşeyden daha hayırlıdır!

Düşmanımıza kavuşuncaya kadar, bizimle birlikte sen de gel!

Düşmanın mallarını Allah'ın bize ganimet olarak ihsan edeceğini umuyorum" buyurdu.

Mes'ud, İslâm ordusu ile birlikte sefere katıldı. Kendisine:

"Ganimet mallarından kur'a çekimine mi katılırsın?

Yoksa, beşte bir Beytülmâl hakkından mı almak istersin?" diye soruldu.

Mes'ud:

"Vallahi, ne yapacağımı bilmiyorum!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona ganimetten bir miktar deve ile bir miktar davar verdi.

Mes'ud:

"Yâ Rasûlallah! Yanımda davarlar varken, develeri nasıl sürüp götürmeye kâdir olabilirim? Ya hepsini davar yap veya hepsini deve yap!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm gülümsedi ve:

"Sence, bunların hangisi daha sevgili, daha makbuldür?" diye sordu.

"Hepsini deve yap!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"On deve ver ona!" diye, ganimet görevlisine emir buyurdu.

Kendisine on deve verildi.

Mes'ud b. Hüneyde der ki:

"Vallahi, bu günümüze kadar, o ganimetin hayır ve bereketi bizden eksilmedi."[3987]

3753 Vâkıdî, Megâzî, 1/395, İbn Sa'd, 2/61, Belâzurî, Ensâb, 1/340, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/372, İbn Esîr, Kâmil, 2/174, Yâkût, 3/56, Zehebî, Târîh, s. 200, İbn Haldun, Târîh, 2/ks. 2, s. 29.

3754 Beyhakî, Delâil, 3/371, Süheylî, 6/241, Yâkût, 3/56, İbn Seyyid, 2/52.

3755 İbn İshak, İbn Hişam, 3/214, Yâkût, 3/56, İbn Seyyid, 2/52, Zehebî, Târîh, s. 201, İbn Kesîr, Bidâye, 4/83, Kastallânî, Mevâhib, 1/138.

3756 Buhârî, Sahîh, 2/181.

3757 Süheylî, 6/242.

3758 Semhûdî, 4/1319.

3759 İbn İshak, İbn Hişam, 3/213, Taberî, Târîh, 3/39, İbn Hazm, Cevâmi, s. 182, Beyhakî, Delâil, 3/370, Zehebî, Târîh, s. 200, İbn Kesîr, Bidâye, 4/83, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28, Kastalânî, Mevâhib, 1/137.

3760 Vâkıdî, Megâzî, 1/395, İbn Sa'd, 2/61, Beyhakî, Delâil, 3/371, Zehebî, Târîh, s. 200.

3761 Belâzurî, Ensâb, 1/340, Taberî, Târîh, 3/39, Kastalânî, Mevâhib, 1/137.

3762 Belâzurî, Ensâb, 1/340.
3763 Vâkıdî, Megâzî, 1/395, İbn Sa'd, 2/61, Beyhakî, Delâil, 3/371, İbn Seyyid, 2/53, Zehebî, Târîh, s. 201.
3764 İbn İshak, İbn Hişam, 3/214.
3765 Vâkıdî, Megâzî, 1/395, İbn Sa'd, 2/61, Beyhakî, Delâil, 3/371, İbn Seyyid, 2/53, Zehebî, Târîh, s. 201.
3766 İbn İshak, İbn Hişam, 3/214, İbn Hazm, Cevâmi, s. 183, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 28.
3767 Vâkıdî, Megâzî, 1/396, İbn Sa'd, 2/61, Beyhakî, Delâil, 3/371, İbn Seyyid, 2/53, Zehebî, Târîh, s. 201, İbn Kesîr, Bidâye, 4/83.
3768 İbn İshak, İbn Hişam, 3/214.
3769 Belâzurî, Ensâb, 1/340.
3770 Vâkıdî, Megâzî, 1/396, İbn Sa'd, 2/61.
3771 Belâzurî, Ensâb, 1/340.
3772 İbn Sa'd, 2/61.
3773 Nisâ: 101-102.
3774 Ahmed b. Hanbel, 2/150, Buhârî, Sahîh, 1/226, Müslim, 1/574, Nesâî, 3/171-173, Beyhakî, Delâil, 3/379.
3775 Müslim, 1/574.
3776 İbn İshak, İbn Hişam, 3/215-216, İbn Sa'd, 2/61-62, Ahmed b. Hanbel, 3/364, 365, Taberî, Târîh, 3/40, İbn Hazm, Cevâmi, s. 183, Beyhakî, Delâil, 3/374-376, İbn Esîr, Kâmil, 2/174, İbn Seyyid, 2/52, Zehebî, Târîh, s. 201-202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/84-85.
3777 Belâzurî, Ensâb, 1/340.
3778 İbn Sa'd, 2/61.
3779 İbn İshak, İbn Hişam, 3/218, Vâkıdî, Megâzî, 1/397, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/378, İbn Esîr, Kâmil, 2/177, İbn Kesîr, Bidâye, 3/85.
3780 İbn İshak, İbn Hişam, 3/219, Vâkıdî, Megâzî, 1/397, Ahmed b. Hanbel, 3/343-344, Taberî, Târîh, 3/39, Beyhakî, Delâil, 3/378, İbn Esîr, Kâmil, 2/175, İbn Kesîr, Bidâye, 4/85.
3781 İbn Sa'd, 2/61.
3782 Vâkıdî, Megâzî, 1/398, İbn Kesîr, Bidâye, 4/86, Halebî, 2/577.
3783 İbn İshak, İbn Hişam, 3/217, Ahmed b. Hanbel, 3/374, 376.
3784 Müslim, 2/1222.
3785 Buhârî, Sahîh, 3/15.
3786 Buhârî, Sahîh, 6/194.
3787 İbn İshak, İbn Hişam, 3/217-218, Ahmed b. Hanbel, 3/375-376.
3788 Ezrakî, 1/196-204, İbn Abdi Rabbih, 4/387-391, Belâzurî, Ensâb, 4/42, Taberî, Târîh, 7/3-5.
3789 İbn İshak, İbn Hişam, 3/320, Beyhakî, Delâil, 3/384, İbn Kesîr, Bidâye, 4/83.
3790 Vâkıdî, Megâzî, 1/384, İbn Sa'd, 2/59-60, Belâzurî, Ensâb, 1/339-340.
3791 İbn Sa'd, 2/60, Zehebî, Târîh, s. 204, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 29.
3792 Taberî, Târîh, 3/41, İbn Esîr, Kâmil, 2/175.
3793 İbn Hazm, Cevâmi, s. 184.
3794 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, İbn Sa'd, 2/59, Taberî, Târîh, 3/24, İbn Seyyid, 2/19.
3795 Vâkıdî, Megâzî, 1/384, İbn Sa'd, 2/59, Diyarbekrî, 1/465.
3796 İbn İshak, İbn Hişam, 3/100, Vâkıdî, Megâzî, 1/297, İbn Sa'd, 2/59.
3797 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Taberî, Târîh, 3/42, İbn Hazm, s. 184, Zehebî, Târîh, s. 204, İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.

3798 İbn Sa'd, 2/59.
3799 Taberî, Târîh, 3/41.
3800 İbn Sa'd, 2/59.
3801 Taberî, Târîh, 3/42.
3802 İbn Sa'd, 2/59.
3803 Taberî, Târîh, 3/42.
3804 İbn Sa'd, 2/59.
3805 Taberî, Târîh, 3/42.
3806 Diyarbekrî, 1/523.
3807 İbn Sa'd, 2/59.
3808 Vâkıdî, Megâzî, 1/386, Halebî, 2/580.
3809 Taberî, Târîh, 3/42.
3810 İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.
3811 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Sa'd, 2/59, Taberî, Târîh, 3/42.
3812 Taberî, Târîh, 3/42.
3813 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, İbn Kesîr, Bidâye, 4/87, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 29.
3814 Vâkıdî, Megâzî, 1/384, İbn Sa'd, 2/59, Belâzurî, Ensâb, 1/340, Taberî, Târîh, 3/42, İbn Hazm, Cevâmi, s. 184, İbn Esîr, Kâmil, 2/176, İbn Seyyid, 2/54, Zehebî, Târîh, s. 204, Kastallânî, Mevâhib, 1/140.
3815 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Sa'd, 2/59, İbn Seyyid, 2/54, Kastallânî, Mevâhib, 1/140.
3816 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Sa'd, 2/59, Beyhakî, Delâil, 3/388, İbn Seyyid, 2/54, Zehebî, Târîh, s. 204, Kastallânî, Mevâhib, 1/140.
3817 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Seyyid, 2/54.
3818 Vâkıdî, Megâzî, 1/388, İbn Sa'd, 2/59.
3819 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Sa'd, 2/59-60.
3820 Beyhakî, Delâil, 3/385, Zehebî, Târîh, s. 202, İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.
3821 Vâkıdî, Megâzî, 1/387, İbn Sa'd, 2/60, Zehebî, Târîh, s. 204.
3822 Taberî, Târîh, 3/42, İbn Kesîr, Bidâye, 4/87, Kastallânî, Mevâhib, 1/140.
3823 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220-221, Vâkıdî, Megâzî, 1/388-389, Taberî, Târîh, 3/41, Beyhakî, Delâil, 3/385, 387.
3824 Vâkıdî, Megâzî, 1/388-389.
3825 Vâkıdî, Megâzî, 1/388, İbn Sa'd, 2/60.
3826 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Vâkıdî, Megâzî, 1/388, İbn Sa'd, 2/60, Taberî, Târîh, 3/41, İbn Hazm, Cevâmi, s. 184, Beyhakî, Delâil, 3/386.
3827 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Taberî, Târîh, 3/41, İbn Hazm, Cevâmi, s. 184, Beyhakî, Delâil, 3/387, İbn Esîr, Kâmil, 2/175, İbn Seyyid, 2/53, Zehebî, Târîh, s. 203, İbn Kesîr, Bidâye, 4/87, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 29.
3828 Diyarbekrî, 1/465.
3829 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Taberî, Târîh, 3/41, İbn Hazm, Cevâmi, s. 184, Beyhakî, Delâil, 3/387, İbn Seyyid, 2/53, Kastallânî, Mevâhib, 1/140.
3830 Zehebî, Târîh, s. 203.
3831 Vâkıdî, Megâzî, 1/387.
3832 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Vâkıdî, Megâzî, 1/388, İbn Sa'd, 2/60, Taberî, Târîh, 3/41, Beyhakî, Delâil, 3/387, İbn Seyyid, 2/53-54, İbn Kesîr, Bidâye, 4/87.
3833 İbn Hazm, Cevâmi, s. 184, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 29.
3834 Vâkıdî, Megâzî, 1/389, İbn Sa'd, 2/60.

3835 İbn İshak, İbn Hişam, 3/200, Vâkıdî, Megâzî, 1/388, İbn Sa'd, 2/60, Taberî, Târîh, 3/41, Beyhakî, Delâil, 3/387, İbn Esîr, Kâmil, 2/175, İbn Seyyid, 2/53-54.
3836 İbn İshak, İbn Hişam, 3/220, Vâkıdî, Megâzî, 1/384, Belâzurî, Ensâb, 1/340, Taberî, Târîh, 3/41, İbn Hazm, Cevâmi, s. 184.
3837 İbn Sa'd, 2/60, İbn Habîb, s. 113, İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.
3838 İbn Sa'd, 2/60, İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.
3839 İbn Sa'd, 2/60, İbn Habîb, s. 113, Zehebî, Târîh, s. 203, İbn Kesîr, Bidâye, 4/89.
3840 Vâkıdî, Megâzî, 1/384.
3841 İbn İshak, İbn Hişam, 2/147-150, Ebu Ubeyd, s. 290-294.
3842 Diyarbekrî, 1/467.
3843 İbn İshak, İbn Hişam, 2/213, Beyhakî, Sünen, 7/246-247.
3844 Ebu Davud, 4/155.
3845 İbn İshak, İbn Hişam, 2/213.
3846 Ebu Davud, 4/155.
3847 İbn Mâce, 2/855.
3848 İbn İshak, İbn Hişam, 2/213.
3849 Ebu Davud, 4/155.
3850 Buhârî, Sahîh, 5/170.
3851 Ebu Davud, 4/155.
3852 Buhar, Sahîh, 4/186.
3853 Ebu Davud, 4/155.
3854 İbn İshak, İbn Hişam, 2/214.
3855 Buhârî, Sahîh, 4/186, Müslim, 3/1326.
3856 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
3857 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215.
3858 Ebu Davud, 4/156.
3859 İbn İshak, İbn Hişam, 2/215, Buhârî, Sahîh, 4/186, Ebu Davud, 4/154.
3860 Nur: 2.
3861 Ömer Nasuhi Bilmen, Istılâhat-ı Fıkhiye Kâmusu, 3/208-241.
3862 Ahmed b. Hanbel, 2/465.
3863 Tirmizî, Sünen, 4/55.
3864 Ebu Davud, 4/139-141.
3865 Nur: 3, Tirmizî, Sünen, 5/329.
3866 Ebu't-Tayyib, 1/249, Semhûdî, 1/300, Diyarbekrî, 1/469.
3867 Dârekutnî, 2/65.
3868 Dârekutnî, 2/65, Ebu't-Tayyib, 1/249, Semhûdî, 1/300, Diyarbekrî, 1/469.
3869 Dârekutnî, 2/249.
3870 Ebu't-Tayyib, 1/249.
3871 Semhûdî, 1/300, Diyarbekrî, 1/469.
3872 Ahmed b. Hanbel, 4/267, İbn Mâce, 1/401, Beyhakî, Sünen, 3/333-334.
3873 Ahmed b. Hanbel, 5/16, İbn Kayyım, 1/154.
3874 İbn Ebî Şeybe, 2/467, Ahmed b. Hanbel, 3/318, Buhârî, Sahîh, 2/24, 25, 29, Müslim, 1/628, 630.
3875 İbn Hibbân'ın Sahîh'inden naklen, Semhûdî, 1/300.
3876 Tahâvî, s. 39.

3877 İbn Ebî Şeybe, 2/470-471.
3878 İbn Ebî Şeybe, 2/471, Ahmed b. Hanbel, 6/98, Buhârî, Sahîh, 2/25, Müslim, 2/620, 627.
3879 Buhârî, Sahîh, 2/4-25, 31, Müslim, 2/620, Tirmizî, Sünen, 2/447.
3880 Müslim, 2/621, 623, Ebu Davud, 1/306, Tirmizî, Sünen, 2/448-449.
3881 Müslim, 2/627, Dârimî, 2/297, Dârekutnî, 2/64.
3882 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/29.
3883 İbn Ebî Şeybe, 2/472, 473, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 1/29.
3884 Beyhakî, Sünen, 3/343.
3885 İbn Ebî Şeybe, 2/473, Beyhakî, Sünen, 3/343.
3886 İbn Sa'd, 1/295-296.
3887 Diyarbekrî, 1/200.
3888 Dineverî, s. 74.
3889 Mes'ûdî, Mürûc, 2/226.
3890 Semhûdî, 1/153-154.
3891 Hâkim, 2/599.
3892 Semhûdî, 1/153.
3893 Hâkim, 2/599.
3894 Semhûdî, 1/154.
3895 Hâkim, 2/599.
3896 Mes'ûdî, Mürûc, 2/68.
3897 Semhûdî, 1/154.
3898 Mes'ûdî, Mürûc, 2/67-68.
3899 Hâkim, 2/599-600.
3900 İbn İshak, İbn Hişam, 1/228-234, İbn Sa'd, 4/75-79, Ahmed b. Hanbel, 5/541-543, Ebu Nuaym, Delâil, 1/258-262, Beyhakî, Delâil, 2/92-97, İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/417-419, İbn Seyyid, 2/60-64, Zehebî, Târîh, s. 95, 101, Heysemî, 9/332-335.
3901 Semhûdî, 1/300, Diyarbekrî, 1/468.
3902 İbn İshak, İbn Hişam, 1/234-235, İbn Sa'd, 4/79, Ahmed b. Hanbel, 5/443, Ebu Nuaym, Delâil, 1/263-264, Beyhakî, Sünen, 10/321-322, İbn Seyyid, 2/64, Zehebî, Târîh, s. 101-102.
3903 İbn Abdilberr, 2/635, İbn Asâkîr, Târîh, 6/198-199, İbn Seyyid, 1/65.
3904 İbn Abdilberr, 2/635, Kadı Iyaz, 1/277-278, İbn Seyyid, 1/65.
3905 İbn İshak, İbn Hişam, 1/235, İbn Sa'd, 4/79-80, Ahmed b. Hanbel, 5/443-444, Ebu Nuaym, Delâil, 1/264, Beyhakî, Sünen, 10/322, İbn Asâkîr, Târîh, 6/196-197, İbn Seyyid, 1/64, Zehebî, Siyer, 1/367-368, Heysemî, 9/335-336.
3906 İbn Esîr, Usdu'l-gâbe, 2/419.
3907 İbn Sa'd, 1/185, Kadı Iyaz, 1/278.
3908 İbn İshak, İbn Hişam, 1/235, İbn Sa'd, 4/79-80, Ahmed b. Hanbel, 5/443-444, Ebu Nuaym, Delâil, 1/264, İbn Asâkîr, Târîh, 6/196-197, İbn Seyyid, 1/64, Zehebî, Siyer, 1/367-368, Heysemî, 9/335-336.
3909 Ebu't-Tayyib, 1/249, Diyarbekrî, 1/468.
3910 Vâkıdî, Megâzî, 2/426, Ebu't-Tayyib, 1/249, Diyarbekrî, 1/468.
3911 Vâkıdî, Megâzî, 2/426.
3912 Vâkıdî, 2/426, Ebu't-Tayyib, 1/249, Diyarbekrî, 1/468.
3913 Beyhakî, Sünen, 10/22, Dârekutnî, 4/304, 305, Aliyyü'l-Müttakî, Kenzu'l-ummâl, 4/463.
3914 Vâkıdî, Megâzî, 2/426.

3915 Belâzurî, Ensâb, 1/510.
3916 Mâlik, 2/467-468, Ahmed b. Hanbel, 2/5, Buhârî, Sahîh, 3/219-220, Müslim, 3/1491-1492, Ebu Davud, 3/29, Tirmizî, Sünen, 4/205, Belâzurî, Ensâb, 1/510, Dârekutnî, 4/299.
3917 Buhârî, Sahîh, 3/219-220, Belâzurî, Ensâb, 1/510, Dârekutnî, 4/300.
3918 Ebu Davud, 3/29.
3919 Ahmed b. Hanbel, 3/160, 256, Dârimî, 2/132, Dârekutnî, 4/301, Beyhakî, Sünen, 10/21.
3920 İbn Sa'd, 1/493, Buhârî, Sahîh, 3/220, Nesâî, 6/227.
3921 İbn Sa'd, 1/493.
3922 Ahmed b. Hanbel, 2/505, Ebu Davud, 3/30, İbn Mâce, 2/960, Hâkim, 2/114, Dârekutnî, 4/111, Beyhakî, Sünen, 10/20.
3923 Kâsânî, 6/206.
3924 Mâlik, 2/468, Beyhakî, Sünen, 10/20.
3925 Mâlik, 2/468.
3926 Ahmed b. Hanbel, 2/256, Ebu Davud, 3/29, Tirmizî, Sünen, 4/205, İbn Mâce, 2/960, Nesâî, 6/226.
3927 Taberî, Târîh, 1/163.
3928 Fîruzâbadî, 2/362.
3929 Yâkût, 2/487.
3930 İbn Sa'd, 2/62.
3931 Halebî, 2/581.
3932 Vâkıdî, Megâzî, 1/403, İbn Sa'd, 2/62, İbn Seyyid, 2/54, Zehebî, Târîh, s. 212, İbn Kesîr, Bidâye, 4/92.
3933 Vâkıdî, Megâzî, 1/403, Zehebî, Târîh, s. 212, İbn Kesîr, Bidâye, 4/92.
3934 Belâzurî, Ensâb, 1/341.
3935 İbn Sa'd, 2/62, Taberî, Târîh, 3/43, İbn Seyyid, 2/54.
3936 Vâkıdî, Megâzî, 1/402, İbn Sa'd, 2/62, İbn Seyyid, 2/54, Zehebî, Târîh, s. 212.
3937 Vâkıdî, Megâzî, 1/402, İbn Sa'd, 2/62, İbn Habîb, s. 114, Belâzurî, Ensâb, 1/341, Taberî, Târîh, 3/43, İbn Hazm, Cevâmi, s. 185, İbn Esîr, Kâmil, 2/177, İbn Seyyid, 2/54, İbn Kesîr, Bidâye, 4/92, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 29.
3938 İbn İshak, İbn Hişam, 3/224, Vâkıdî, Megâzî, 1/402, İbn Sa'd, 2/62, Belâzurî, Ensâb, 1/341, Taberî, Târîh, 3/43, İbn Hazm, Cevâmi, s. 185, İbn Esîr, Kâmil, 2/177, Zehebî, Târîh, s. 212, İbn Kesîr, Bidâye, 4/92.
3939 Vâkıdî, Megâzî, 1/402, İbn Sa'd, 2/62, İbn Seyyid, 2/54.
3940 Vâkıdî, Megâzî, 1/402-403, İbn Sa'd, 2/62, İbn Seyyid, 2/54, Zehebî, Târîh, s. 212.
3941 Vâkıdî, Megâzî, 1/403, İbn Sa'd, 2/62.
3942 İbn İshak, İbn Hişam, 4/169, Vâkıdî, Megâzî, 3/1025, İbn Sa'd, 2/166, Taberî, Târîh, 3/146.
3943 Zehebî, Târîh, s. 212.
3944 İbn Habîb, s. 114.
3945 İbn Habîb, s. 114, Zehebî, Târîh, s. 212.
3946 Vâkıdî, Megâzî, 1/403, İbn Sa'd, 2/62.
3947 Vâkıdî, Megâzî, 1/404, İbn Seyyid, 2/54, İbn Kesîr, Bidâye, 4/92.
3948 Vâkıdî, Megâzî, 1/403-404, İbn Sa'd, 2/62-63, İbn Seyyid, 2/54.
3949 İbn Sa'd, 8/451.
3950 Ahmed b. Hanbel, 6/51, Buhârî, Sahîh, 2/193, Nesâî, 6/250.
3951 Ahmed b. Hanbel, 6/7, Diyarbekrî, 1/469, Halebî, 2/583.

3952 Ahmed b. Hanbel, 6/7, Nesâî, 6/255.
3953 İbn Sa’d, 8/451.
3954 Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470.
3955 Vâkıdî, Megâzî, 1/404, İbn Sa’d, 2/63, Beyhakî, Delâil, 4/47, Zehebî, Târîh, s. 215.
3956 İbn İshak, İbn Hişam, 3/302, Taberî, Târîh, 3/64, İbn Hazm, Cevâmi, s. 203, 204, İbn Seyyid, 2/93.
3957 İbn Sa’d, 2/63.
3958 Fîruzâbadî, 1/287.
3959 Vâkıdî, Megâzî, 1/404, İbn Sa’d, 2/63, Beyhakî, Delâil, 4/47, İbn Seyyid, 2/92, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 2/583-584.
3960 Vâkıdî, Megâzî, 1/404-405, Halebî, 2/583-584, Zürkânî, 2/96-97.
3961 Vâkıdî, Megâzî, 1/405, İbn Sa’d, 2/63, Beyhakî, Delâil, 4/47, İbn Seyyid, 2/92, Halebî, 2/584, Zürkânî, 2/97.
3962 Zehebî, Târîh, s. 214, İbn Kesîr, Bidâye, 4/156.
3963 Vâkıdî, Megâzî, 1/405, İbn Sa’d, 2/63, İbn Seyyid, 2/94, Halebî, 2/584.
3964 Vâkıdî, Megâzî, 1/405, İbn Sa’d, 2/63, Halebî, 2/584.
3965 Vâkıdî, Megâzî, 1/404, İbn Sa’d, 2/63, Belâzurî, Ensâb, 1/341, Zehebî, Târîh, s. 214, Ebu’t-Tayyib, 1/249, Kastallânî, Mevâhib, 1/141.
3966 İbn İshak, İbn Hişam, 3/302, Belâzurî, Ensâb, 1/342, İbn Hazm, Cevâmi, s. 203, İbn Seyyid, 2/92, İbn Kesîr,Bidâye, 4/156, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 33, Halebî, 2/584.
3967 İbn Sa’d, 2/63, Zehebî, Târîh, s. 214, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 2/584.
3968 İbn İshak, İbn Hişam, 3/302, İbn Sa’d, 2/63, Belâzurî, Ensâb, 1/342, İbn Hazm, Cevâmi, s. 203, İbn Seyyid, 2/92, Zehebî, Târîh, s. 214, İbn Kesîr, Bidâye, 4/156, İbn Haldun, Târîh, c. 2, ks. 2, s. 33, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 2/584.
3969 Vâkıdî, Megâzî, s. 305 (1367-1948 baskısı)
3970 Belka: Medine yakınında, ekinlikleri, kuyuları çok bir yerdir (Zürkânî, 2/97).
3971 Vâkıdî, Megâzî, 1/406.
3972 Vâkıdî, Megâzî, 1/409.
3973 Vâkıdî, Megâzî, 1/406, Halebî, 2/584-585, Zürkânî, 2/97.
3974 Vâkıdî, Megâzî, 1/407, İbn Sa’d, 2/63-64, Beyhakî, Delâil, 4/47-48, İbn Seyyid, 2/92, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470.
3975 İbn İshak, İbn Hişam, 3/306, Vâkıdî, Megâzî, 1/407, Beyhakî, Delâil, 4/48, İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/463, İbn Seyyid, 2/95, İbn Kesîr, Bidâye, 4/158, Heysemî, 6/142, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 1/585.
3976 Ahmed b. Hanbel, 2/31, Buhârî, Sahîh, 3/122, Müslim, 3/1356, Ebu Davud, 3/42, Belâzurî, Ensâb, 1/342, Beyhakî, Delâil, 4/48, İbn Seyyid, 2/92, Zehebî, Târîh, s. 215, İbn Kesîr, Bidâye, 4/156, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470.
3977 Vâkıdî, Megâzî, 1/407, Beyhakî, Delâil, 4/48, Zehebî, Târîh, s. 215, İbn Kesîr, Bidâye, 4/156, Halebî, 2/585, Zürkânî, 2/97.
3978 Vâkıdî, Megâzî, 1/407, İbn Sa’d, 2/64, Beyhakî, Delâil, 4/48, İbn Seyyid, 2/92, Zehebî, Târîh, s. 215, İbn Kesîr, Bidâye 4/156, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 2/585.
3979 İbn İshak, İbn Hişam, 3/306, İbn Seyyid, 2/95.
3980 Beyhakî, Delâil, 4/48.
3981 Vâkıdî, Megâzî, 1/407, İbn Sa’d, 2/64, Beyhakî, Delâil, 4/48, Kastallânî, Mevâhib, 1/141, Diyarbekrî, 1/470.

3982 Vâkıdî, Megâzî, 1/407, 410, İbn Sa'd, 2/64, Diyarbekrî, 1/470.

3983 İbn İshak, İbn Hişam, 3/302, Vâkıdî, Megâzî, 1/407-408, Taberî, Târîh, 3/64, İbn Hazm, Cevâmi, s. 204, İbn Esîr, Kâmil, 2/192, İbn Seyyid, 2/93, İbn Kesîr, Bidâye 4/156, Diyarbekrî, 1/470-471.

3984 Vâkıdî, Megâzî, 1/410, İbn Sa'd, 2/64.

3985 Vâkıdî, Megâzî, 1/410, İbn Sa'd, 2/64, İbn Seyyid, 2/93, Diyarbekrî, 1/470, Halebî, 2/585, Zürkânî, 2/98.

3986 Belâzurî, Ensâb, 1/342.

3987 Vâkıdî, Megâzî, 1/409-410.

ON İKİNCİ BÖLÜM
MÜNAFIKLAR İŞ BAŞINDA

Muhacirlerle Ensar Arasında Çıkacak Kavganın Önlenişi

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Müreysi' suyu başındaki ordugâhında bulunduğu sırada idi ki, Hz. Ömer'in Benî Gıfâr'dan ücretle tutmuş olduğu seyisi Cahcah b. Mes'ud'la Benî Avf b. Hazrec'in müttefiki olan Sinan b. Veber el-Cühenî su üzerine niza ederek vuruştular.[3988] Sinan; Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün müttefiki idi.[3989]

Müreysi' kuyusunda az su vardı.

Salınan kovanın ancak yarısı dolabiliyordu.

Benî Salimlerin müttefiki olan Sinan b. Veber el-Cühenî Salim oğulları gençlerinden bazıları ile birlikte su içmek için geldikleri zaman, orada Muhacirlerle Ensardan bir topluluk buldu.

Hz. Ömer'in ücretlisi Cahcah, Sinan'ın yakınında kova ile su çekiyordu.

Bir ara, Sinan'ın kovası ile Cahcah'ın kovası birbirine karıştı, iki kovadan birisi yukarı çıkmıştı.

Çıkan kova Sinan'a aitti.

Sinan:

"Çıkan, benim kovam!" dedi.

Cahcah:

"Vallahi, o ancak benim kovamdır!" dedi.

Bunun üzerine, niza ve münakaşaya başladılar.

En sonunda, Cahcah elini kaldırıp Sinan'a vurunca,[3990] Sinan:

"Yetişin ey Muhacir cemaatı!" diyerek bağırdı.[3991]

Muhacirler, acele koşup geldiler. Evs ve Hazrec kabilelerinden olanlar da geldiler. İki taraf kılıçlarını sıyırdılar.[3992]

Az kalsın, büyük bir fitne kopacak, Müslümanlar birbirlerine gireceklerdi![3993]

Muhacirlerle Ensarın ileri gelenlerinden bazıları uyarıcı ve yatıştırıcı konuşmalar yaptılar.[3994]

Muhacirlerden bazıları, Sinan'a:

"Gel, sen hakkından, davandan vazgeç!" dediler.

Sinan'ın kavim ve kabilesi ise, bunun ancak Peygamberimiz Aleyhisselâmın emriyle olabileceğini, aksi takdirde Cahcah'tan kısas sûretiyle ödeşilmesi gerektiğini ileri sürmekte idiler.

Bundan sonra, Muhacirler, Sinan'ın müttefiklerinden Ubâde b. Sâmit'le ve daha başkaları ile konuştular.

Onlar da Sinan'la konuştular.

En sonunda, Sinan, davasını Peygamberimiz Aleyhisselâma götürmekten vazgeçti.[3995]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

Bu Cahiliye davası da ne oluyor?!" buyurduktan sonra:

"Nedir bunların dertleri?" diye sordu.

Muhacirin Ensârîye vurduğunu söylediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Bırakınız şu Cahiliye davasını! Çünkü o, bir murdarlıktır, kokmuş birşeydir!" buyurdu.[3996]

Bunun üzerine, Sinan, Cahcah hakkındaki davasından vazgeçti, barıştılar.[3997]

Baş Münafıkın Nifak Ateşinin Alevlenişi

Baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl, Sinan ile Cahcah arasındaki hadise cereyan ettiği sırada, münafıklardan:

Malik, Dâis, Süveyd, Evs b. Kayzî, Muattib b. Kuşeyr (veya Kays), Zeyd b. Lusayt (veya Salt), Abdullah b. Nebtel ve daha başkaları ile birlikte oturuyordu. Cahcah'ın "Ey Kureyş hanedanı! Yetişin!" diyerek haykırdığını işitince:[3998]

"Ey Evs oğulları! Ey Hazrec oğulları! Dostunuz ve müttefikiniz olan Sinan b. Veber el-Cühenî'ye yardımcı olunuz!" dedi.[3999]

Abdullah b. Übeyy b. Selûl, bu kadarla da kalmadı; yanında kendi kavminden, kabilesinden bazı kimseler ve o sırada pek genç olan Zeyd b. Erkam da bulunduğu halde:[4000]

"Demek onlar böyle yaptılar ha?![4001] Kendi yurdumuzda bize hakim oldular, çoğaldılar, bize karşı soy sopları ile, çokluklarıyla iftihar ettiler![4002]

Vallahi, Kureyşlilerin kalın izarlı Müslümanları ile misalimiz, ancak, evvelkilerin şu mesellerinde dedikleri gibidir: 'Besle köpeğini, yesin seni!' [Besle kargayı, oysun gözünü!][4003]

Amma vallahi, Medine'ye dönersek, muhakkak, en şerefli ve güçlü olan şerefsiz ve güçsüz olanı oradan sürüp çıkaracaktır!" dedikten sonra,[4004] kavminden, yanında bulunanlara yöneldi ve:

"Bu, sizin kendi kendinize yaptığınız birşeydir: Beldelerinizi onlara helâl ettiniz, peşkeş çektiniz! Mallarınızı onlarla bölüştünüz!

Vallahi, eğer siz ellerinizdekini tutar, onlardan esirgerseniz, muhakkak, sizin yurdunuzdan başka bir diyara yönelir, giderler![4005]

Sizler onların uğrunda ölüp evlatlarınızı yetim ettiniz ve azaldınız, onlar ise çoğaldılar.[4006]

Onun [Resûlullahın] yanındakilere nafaka [zekât ve sadaka] vermeyin ki, onlar onun etrafından dağılıp gitsinler!" dedi.[4007]

Zeyd b. Erkam'ın Baş Münafık Abdullah b. Übeyy'den İşittiği Sözleri Gelip Peygamberimiz Aleyhisselâma Haber Verişi

Zeyd b. Erkam; Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün meclisinden kalkıp Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi. Abdullah b. Übeyy’den işittiklerini haber verince, Peygamberimiz Aleyhisselâm renkten renge girdi!

Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında, Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman, Sa’d b. Ebi Vakkas, Muhammed b. Mesleme, Evs b. Havlî, Abbâd b. Bişr gibi, Muhacir ve Ensar ashabından bazıları bulunuyordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Zeyd b. Erkam’a:

“Ey çocuk! Ona (karşı herhangi birşeyden dolayı) kızmış olmayasın?” diye sordu.

Zeyd b. Erkam:

“Hayır! Vallahi, ben bunları ondan işittim!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“İşittiklerinden, yanılmış olmayasın?” diye sordu.

Zeyd b. Erkam:

“Hayır yâ Rasûlallah! Yanlışım yok!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Onun hakkında sen bir benzetme, bir yakıştırma yapmış olmayasın?” diye sordu.

Zeyd b. Erkam:

“Hayır, vallahi yâ Rasûlallah! Ben bunları ondan işittim!” dedi.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’ün söyledikleri, ordugâha yayıldı.

Halk arasında, onun sözünden başka, konuşulan söz yoktu.

Ensardan bir topluluk, Zeyd b. Erkam’ı tevbeye davet ettiler ve:

“Sen, kavminin büyüğüne söylemediği şeyi söyledi demekle büyük zulüm ve haksızlık ettin! Akrabalık haklarını kopardın!” diyerek kınadılar.

Zeyd ise:

“Vallahi, Hazrec kavmi arasında, bana Abdullah b. Übeyy’den daha sevgili bir adam yoktu.

Vallahi, bu sözleri babamdan da işitmiş olsaydım, ben onu Resûlullah Aleyhisselâma eriştirirdim!

Yüce Allah'ın peygamberine bu hususta vahiy indirip, benim mi yoksa başkasının mı yalancı olduğunu bildireceğini ve Resûlullah Aleyhisselâmın benim sözlerimi doğrulayacağını umuyorum" dedi ve:

"Allah'ım! Peygamberine, benim sözlerimi doğrulayacak vahyini indir!" diyerek yalvardı.[4008]

Hz. Ömer'in Peygamberimiz Aleyhisselema Bir Teklifi

Hz. Ömer:

"Yâ Rasûlallah! Bırak beni de, İbn Übeyy'in boynunu vurayım.

Yâ Rasûlallah! Eğer onu Muhacirlerden birisinin öldürmesini uygun görmezsen, Sa'd b. Muaz'a veya Muhammed b. Mesleme'ye emret! Onu onlar öldürsünler![4009] Yahut, emret; Abbâd b. Bişr gidip öldürsün onu!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Nasıl olur yâ Ömer! Bu kim?! Halk, aralarında, 'Muhammed ashabını öldürüyor!?' demezler mi?

Hayır! Ben böyle birşey yapmayacağım!

Sen hemen yolculuğa hazırlanmaları için Müslümanlara seslen!" buyurdu.

Bunun üzerine, Müslümanlar, yerlerini bırakarak yola çıktılar.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün Söylediklerini İnkâr Edişi

Abdullah b. Übeyy b. Selûl; Zeyd b. Erkam'ın işittiği şeyi Peygamberimiz Aleyhisselâma bildirmiş olduğunu haber alınca, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi ve:

"Allah'a yemin ederim ki; Zeyd'in sana söylemiş olduğu sözleri ben söylemedim ve konuşmadım!" dedi.

O sırada, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanında bulunan Ensardan bazı sahabiler de, Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün kavmi içinde şerefli ve itibarlı bir kişi oluşundan dolayı kendisini savunmak ve kayırmak için:

"Yâ Rasûlallah! Çocuk, vermiş olduğu haberinde, belki de İbn Übeyy'in öyle söylediğini sanmış, işittiği sözü aklında iyi tutamamış olabilir" dediler.

Useyd b. Hudayr’ın Abdullah b. Übeyy İçin Özür ve Af Dileyişi

Medine’ye doğru hareket edildiği sırada, Useyd b. Hudayr, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına varıp kendisine peygamberlik selamıyla selam verdikten sonra:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Vallahi, bilinmeyen bir saatte hareket ettin. Sen böyle bir saatte yola çıkmazdın!?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Adamınızın söylediği şey sana haber verilmedi mi?” diye sordu.

Useyd b. Hudayr:

“Hangi adam yâ Rasûlallah?” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Abdullah b. Übeyy!” diye buyurdu.

Useyd b. Hudayr:

“Ne söylemiş o?” diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“O, ‘Medine’ye dönersek, muhakkak, aziz olan zelil ve hakir olanı oradan çıkaracaktır’ demiş!” buyurdu.

Useyd b. Hudayr:

“Vallahi yâ Rasûlallah! İstersen, sen onu Medine’den sürer çıkarırsın!

Vallahi, zelil olan odur! Aziz olan ise sensin!

Yâ Rasûlallah! Ona sen yine de şefkatle muamele buyur!

Vallahi, Allah seni bize getirdiği sırada, kavmi olan Hazrecîler onun başına giydirecekleri krallık tacı için cevherler diziyorlardı! O, elinden saltanatı senin çekip aldığını sanıyor!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, o gün, Müslümanlarla birlikte akşama kadar ve bütün gece yola devam etti. Sabah olup güneşin harareti bunaltmaya başlayınca, orada konakladılar.

Müslümanlar, yorgunluk ve uykusuzluktan, kendilerini yere atıp hemen uykuya daldılar. Peygamberimiz Aleyhisselâmın böyle yapması, Müslümanları Abdullah b. Übeyy tarafından söylenmiş olan sözlerle uğraşmaktan alıkoymak içindi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm oradan kalkarak Müslümanlara Hicaz yolunu tutturdu. Bak'â diye anılan su başına indi.[4010]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Rifaa b. Zeyd b. Tâbût'un Öldüğünü Haber Verişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kendisinin ve İslâmiyetin azılı düşmanlarından olup,[4011] münafıkların da sığınağı ve dayanağı bulunan Kaynuka oğulları Yahudilerinin büyüklerinden Rifaa b. Zeyd b. Tâbût'un öldüğünü haber verdi.[4012]

Ubâde b. Sâmit, Abdullah b. Übeyy'e:

"Yâ Ebâ Hubab! Dostun öldü!" dedi.

Abdullah b. Übeyy:

"Hangi dostum?" diye sordu.

"Ölümü İslâmiyet ve Müslümanlar için bir fetih ve inkişaf olan kimse!" dedi.

Abdullah b. Übeyy:

"Kimdir bu?" diye sordu.

"Rifaa b. Zeyd b. Tâbût!" dedi.

"Eyvah! Vallahi olan oldu! Yâ Ebe'l-Velid! Onun öldüğünü sana kim haber verdi?" diye sordu.

Ubâde b. Sâmit:

"Resûlullah Aleyhisselâm şu saatte onun öldüğünü haber verdi?" dedi.

Abdullah b. Übeyy son derece üzüldü. Kendisinin elleri yanlarına düştü![4013]

Abdullah b. Übeyy'in Oğlu Abdullah'ın Babasını Kendisinin Öldürmesini Peygamberimiz Aleyhisselâmdan Dilemesi

Baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl'ün oğlu Abdullah, babasının söylediklerinden haberdar olduğu zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi ve:

“Yâ Rasûlallah! Bana haber verildi ki; sen, babam Abdullah b. Übeyy’i, ondan sana gelen birşey hakkına öldürmek istiyormuşsun.

Eğer bunu muhakkak yapmak gerekiyorsa, bana emret! Ben onun başını kesip sana getireyim?

Vallahi, Hazrec oğulları, babasına karşı, benden daha hayırlı ve saygılı bir kimse bulunmadığını bilirler.

Korkarım ki; onu öldürmeyi benden başka birisine emredersin de, o da onu öldürür; ben de Abdullah b. Übeyy’in katilinin halk arasında gezmesine tahammül edemeyip, fırsat vermeyip onu öldürür; bir kafire karşı bir mü’mini öldürmüş olurum ve Cehenneme girerim!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Hayır! Bilakis, ona yumuşak davranınız. Aramızda kaldığı müddetçe, kendisiyle iyi arkadaşlık yaparız!” buyurdu.[4014]

Abdullah’ın Babası Abdullah b. Übeyy’e Allah ve Resûlünün Aziz ve Kendisinin Zelil Olduğunu İkrar ve İtiraf Ettirişi

Peygamberimizin Aleyhisselâm Akik vadisine geldiği zaman, baş münafık Abdullah b. Übeyy’in oğlu Abdullah ilerleyip babasının önünü kesti.[4015] Ona:

“İzzet ve kuvvetin Allah ve Resûlüne ait olduğunu ikrar ve itiraf edinceye kadar, senden ayrılmayacağım!” dedi.[4016]

Abdullah b. Übeyy:

“Demek, sen beni bu kadar insanın arasında Medine’ye bırakmayacaksın ha!” dedi.

Abdullah:

“Evet! Ben, bugün, insanlar arasında en aziz kimdir, en zelil kimdir; bunu sana öğretinceye kadar seni bırakmayacağım![4017] İzzet ve kuvvetin Allah ve Resûlüne ait olduğunu ikrar ve itiraf etmeyecek olursan, senin boynunu vuracağım!” dedi.

İbn Übeyy:

“Yazıklar olsun sana! Sen gerçekten bu işi işleyecek misin?” dedi.

Abdullah:

“Evet!” dedi.

İbn Übeyy, oğlunun kararlı olduğunu anlayınca:

“Ben şehadet ederim ki; izzet ve kuvvet Allah’a ve Resûlüne ve mü’minlere aittir!” demek zorunda kaldı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Abdullah’a:

“Allah seni Resûlünden ve mü’minlerden dolayı hayırla mükâfatlandırsın” diyerek dua etti ve babasının yolunu açmasını da emir buyurdu.[4018]

Hz. Âişe’nin Yiten Gerdanlığını Ararken Orduyu Kaçırıp Tek Başına Geride Kalışı

Hz. Âişe der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâm, bir sefere çıkmak istediği zaman, zevceleri arasında kur’a çekerdi.

Onlardan hangisinin kur’ası çıkarsa, Resûlullah Aleyhisselâmla yola o çıkardı.

Benî Mustalık gazasına çıkmak istenildiğinde de, öteden beri olduğu gibi, Resûlullah Aleyhisselâm zevceleri arasında kur’a çekti de, benim ismim çıkınca, sefere Resûlullah Aleyhisselâm ile ben çıktım.

Bu sefer, hicab âyeti inzal buyurulduktan sonra idi.

Bunun için, ben hevdeç içinde taşınıyor, konak yerinde hevdeç içinde indiriliyordum.

Bu suretle gittik. Nihayet, Resûlullah Aleyhisselâm gazasını bitirip geri döndüğü ve Medine’ye yaklaştığımız bir sırada (bir konak yerine inip gecenin bir kısmını orada geçirdikten sonra) göç edilmesini bildirdi.

Hareket emri verildiği zaman, ben hemen kalktım, yürüdüm. Kazâ-yı hâcet için, ordugâhtan ayrıldım.

Kazâ-yı hâcetten sonra, hevdecimin yanına gelip de göğsümü yoklayınca, gördüm ki, Yemen boncuğundan dizilmiş gerdanlığım kopmuş! Hemen geri dönüp gerdanlığımı aramaya başladım.

Onu aramak beni alıkoydu.

Benim bindiğim deveye, beni hevdecin içinde sanarak, boş hevdeci yüklemişler, devenin başını çekip gitmişler!

Hevdecin içinde kimse bulunmadığının, boş olduğunun farkına varmamışlar.

O zaman, kadınlar az yemek yerlerdi. Hafif etli idiler. Şişman değillerdi.

Ben ise zaten çok genç bir kadındım.

Gerdanlığımı bulup bulunduğum yere döndüğüm zaman, orada ne bir çağıran var, ne de cevap veren var!

Herkes çekilmiş, gitmişti!

Benim hevdeçte bulunmadığımı anlayınca, döner, beni aramaya gelirler, sanıyordum.[4019] Elbiseme büründüm.[4020] Otururken, gözlerimi uyku bürüdü. Olduğum yerde uyuyakalmışım.

Safvan b. Muattal,[4021] ordunun arkasında kalıp, gecenin sonunda benim bulunduğum yerde uyuyan bir insan karaltısı görerek yanıma gelmiş ve beni görünce tanımış. Çünkü, o, hicab âyeti inmeden önce, beni görürdü.

‘İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn=Biz Allah’ınız (Allah’ın yaratıklarıyız) ve muhakkak dönüp O’na varıcılarız!’ dediği zaman, onun sesine uyandım, hemen yüzümü elbisemle örttüm.[4022]

Vallahi, o ne benimle bir tek kelime konuştu, ne de ben ondan istircadan başka bir kelime işittim.[4023]

Safvan, binmem için, devesini bana yaklaştırdı.[4024] Ön ayağına basıp, deveyi çöktürdü.[4025] Kendisi benden geriye çekildi[4026] ve:

‘Bin!’ dedi.[4027]

Ben de, deveye bindim.[4028]

Safvan, bindiğim devenin başını (yularını) yederek yola koyuldu.

Nihayet, orduya, öğle sıcağı basıp konakladıkları sırada yetişebildik.”[4029]

Medine’ye Geliş

Peygamberimiz Aleyhisselâm; 28 gün sonra, Ramazan hilali doğduğu zaman Medine’ye geldi.[4030]

Hz. Âişe Aleyhinde İftira Yaygarası Koparılışı

Ordu ardcısı Safvan b. Muattal; Hz. Âişe’yi deve üzerinde getirirken, kabilesinden bir topluluk içinde bulunduğu sırada, baş münafık Abdullah b. Übeyy’e rastlamışlardı.

Abdullah b. Übeyy:

“Kimdir bu?” diye sordu.

“Âişe’dir!” dediler.

Abdullah b. Übeyy:

“Ne Âişe o adamdan dolayı kurtulur, ne de o adam Âişe’den dolayı kurtulur.[4031]

Demek peygamberinizin ailesi bir adamla gecelemiş, sabaha kadar kalmış!

Sonra da, adam devesinin yularından tutup onunla yanınıza gelmiş hâ?!” diyerek ilk yaygarayı koparmıştı.[4032]

Hz. Âişe der ki:

“İşte, iftiracılar, aleyhimde söyleyeceklerini söylemişler, ordugâh çalkalanmış. Vallahi, benim bunların hiçbirinden haberim yoktu.[4033]

Aleyhimde iftira ederek helâk olanlar helâk olmuş! İftiranın en büyüğüne ve en çoğuna girişen de, Abdullah b. Übeyy imiş!

Medine’ye gelince, hastalandım.[4034]

Meğer, bu sırada, iftiracıların uydurdukları iftiralar halkın dillerinde dolaşır olmuş.[4035]

Bu hususta bana hiçbir haber erişmemişti. Halbuki, annem ve babam bundan haberdar olmuşlardı. Fakat, onlar bana bundan ne az, ne de çok, hiçbir söz etmiyorlardı.[4036]

Hastalığıma annem gelip bakıyordu.[4037]

Resûlullah Aleyhisselâm yanıma gelir, selam verir, ‘Nasılsın?’ derdi.[4038]

Aradan yirmi şu kadar gece geçtikten sonra idi ki, hastalığımı atlatmış, nekahet devresine girmiştim.

Biz Arap kavmi, o zaman, Arap olmayanların evleri yanında edindikleri şu helâları, kokusundan iğrendiğimiz için, evlerimizin yanında bulundurmaz, Medine’nin kırlarına çıkardık.

Kadınlar oraya, her gece, ihtiyaçlarını gidermek için çıkarlardı.[4039]

O zaman, bizim halimiz, çöl Araplarının kırda hâcetlerini gidermelerine benzemekte idi.

Ben, yine, bir gece, Mıstah’ın annesi ile, hâcet giderme yerimiz olan Menâsı’ tarafına çıkmıştım.

Buraya, ancak geceden geceye çıkardık. Bu da, evlerimizin yanında helâlar edinmemizden önce idi.

Mıstah’ın annesi Ebu Rühm b. Abdulmuttalib’in kızı Selma’dır.

Onun annesi Reyta da, Sahr b. Âmir’in kızı olup, Ebu Bekir’in halasıdır.

Selma Hatunun oğlu Mıstah, (Avf) b. Üsâse, b. Abbâd, b. Muttalib, b. Abdi Menaf’ın oğludur.

İşte, ben ve Mıstah’ın annesi hâcetimizi gidermek üzere Menâsı’a çıktığımız sırada, Mıstah’ın annesi çarşafına takılarak düşünce:

‘Mıstah yüzünün üzerine düşsün, kahrolsun!’ diyerek oğluna beddua etti, ilendi.[4040]

Ben:

‘Ey anacığım! Sen ne diye oğluna sebbediyor, kötü söylüyorsun?!’ dedim.

Sustu, cevap vermedi.

İkinci kez ayağı çarşafına dolaşıp düştü. Yine:

‘Mıstah yüzünün üzerine düşsün, kahrolsun!’ dedi.

Ben, yine:

‘Ey anacığım! Sen oğluna ne diye beddua ediyor, kötü söylüyorsun?![4041]

Sen ne kötü söylüyorsun! Bedir savaşında bulunmuş olan bir zâta mı sebbediyorsun?!’ dedim.[4042]

‘Vallahi, ben ona ancak seninle ilgili şeyden dolayı beddua ediyor, kötü söylüyorum![4043] Bak hele şu tâzeye![4044] Sen onun söylediklerini işitmedin mi?!’ dedi.

‘O neler söylemiş?’ dedim.

Bunun üzerine Mıstah’ın annesi iftiracıların söylediklerini bana birer birer haber verince, hastalığımın üzerine bir hastalık daha katlandı!”

Hz. Âişe’nin Aleyhindeki İftiraları İşitince Hastalığının Ağırlaşması

“Evime döndüğüm zaman, Resûlullah Aleyhisselâm yanıma girdi. Selam verdikten sonra:

‘Hastalığın nasıldır?’ diye sordu.

‘Yâ Rasûlallah! Benim anne ve babamın evine gitmeme izin verir misin?’ dedim.

Gidip onlardan, hakkımdaki haberin içyüzünü öğrenmek, anlamak istiyordum.

Resûlullah Aleyhisselâm bana izin verdi.[4045]

Yanıma bir uşak katıp, beni babamın evine gönderdi.

Eve geldiğimde, annem Ümmü Rûman’ı aşağıda, babamı da evin damında Kur’ân-ı Kerîm okur bir hale buldum.

Annem:

‘Kızcağızım! Sen, ne için geldin?’ diye sordu.[4046]

Anneme:

‘Allah seni yarlıgasın! Halk benim aleyhimde neler söyleyip duruyormuş da, siz bana onlardan hiçbir şey sızdırmadınız?![4047] Anneciğim! Halkın benim aleyhimdeki söylentileri nelermiş?’ dedim.

Annem:

‘Ey kızcağızım! Rahat ol! Üzülme! Vallahi, bir kadın senin gibi güzel ve zevcinin yanında sevgili olsun ve birçok ortakları bulunsun da, onu kıskanmasınlar, onun aleyhinde birtakım laflar etmesinler, pek azdır’ dedi.

‘Sübhânallah! Demek, halk benim aleyhimde böyle birtakım kötü şeyler söylüyorlar, konuşuyorlarmış ha?!’ dedim.

Anneme:

‘Babamın bundan haberi var mı?’ diye sordum.

Annem:

‘Evet! Var!’ dedi.

‘Resûlullah Aleyhisselâmın da haberi var mı?’ diye sordum.

Annem:

‘Evet! Var!’ dedi.

Gözlerim yaşla doldu, ağladım.

Babam Ebu Bekir damda Kur’ân okuyordu. Sesimi işitince, anneme:

‘Nedir bunun hali?’ diye sordu.

Annem:

‘Kendisi hakkındaki söylentilerden haberi olmuş!’ dedi.

Evime döndüm.[4048]

O gece, sabaha kadar hep ağladım durdum.

Ne gözümün yaşı diniyordu, ne de gözüme uyku girdirebiliyordum. Ağlaya ağlaya sabaha çıktım.[4049]

Babamla annem yanımdan ayrılmadılar.”[4050]

Hz. Âişe’nin Bayılışı

Hz. Âişe’nin annesi Ümmü Rûman Hatunun bildirdiğine göre; kendisi Hz. Âişe ile otururlarken, Ensar kadınlarından birisi içeri girdi ve:

“Allah filana yapacağını yapsın! Filana da yapacağını yapsın!” diyerek beddua etti, ilendi.

Kendisine:

“Sen ne için böyle söylüyorsun?” diye sorulunca, kadın:

“Oğlum, ortada dolaşan söylentileri çıkaran ve yayanların içinde idi!” dedi.

Kendisine:

“Ne imiş o söylentiler?” diye soruldu.

Kadın:

“Şöyle şöyle söylentiler!” diyerek onları anlatınca, Hz. Âişe:

“Bunu Resûlullah Aleyhisselâm işitti mi?” diye sordu.

“Evet! İşitti!” denildi.

Hz. Âişe:

“Bunu Ebu Bekir de işitti mi?” diye sordu.

“Evet! İşitti!” denilince, Hz. Âişe titreyerek arkasının üzerine düşüp bayıldı! Elbisesini üzerine örttüler.[4051]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Durum Hakkında Erkek, Kadın Bazı Kişilerle Konuşması

Hz. Âişe der ki:

“İşim hakkında vahyin gelmesi gecikince, Resûlullah Aleyhisselâm, durumu ashabına danıştı.

Ali b. Ebu Talib:

‘Yâ Rasûlallah! Allah sana dünyayı daraltmamıştır. Ondan başka kadın çoktur.[4052]

Bununla beraber, sen, bir de onun hizmetçisi olan kadına sor! O sana doğrusunu söyler!” dedi.

Bunun üzerine, Resûlullah Aleyhisselâm Berire’yi çağırttı, ona:

‘Ey Berire! Âişe’de seni şüphelendirecek birşey gördün mü?’ diye sordu.

Berire:

‘Hayır! Seni hak ve gerçek (din ve Kitab’la) peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki; benim onda kusur olarak görebileceğim şey ancak şudur:

Kendisi çok genç yaşta bir kadın olduğu için, ev halkının hamurunu yoğururken uyuyakalırdı da, evde beslenilen koyun gelir, hamuru yerdi!’ dedi.[4053]

Resûlullahın ashabından birisi de, Berire’yi azarladı da:

‘Resûlullah Aleyhisselâma doğruyu söyle!’ dedi.

Berire:

'Sübhânallah! Vallahi, onun hakkında, kuyumcu sarı altın külçesi hakında neyi biliyorsa, ben de onu biliyorum!' dedi.

Bu mesele, hakkında dedikodu edilen zâtın (Safvan b. Muattal'ın) kulağına varınca:

'Sübhânallah! Vallahi, ben hiçbir zaman hiçbir dişinin eteğini açmamışımdır'[4054] dedi.[4055]

Resûlullah Aleyhisselâm Üsâme b. Zeyd'i de yanına çağırdı ve ondan bu husustaki görüşünü sordu.

Üsâme b. Zeyd:

'Yâ Rasûlallah! Onlar, senin ailelerindir. Biz onlar hakkında hayırdan başka birşey bilmiyoruz![4056] Onun aleyhinde söylenenler, ancak, yalan ve boş laflardan ibarettir!' dedi.[4057]

Resûlullah Aleyhisselâm, Zeyneb binti Cahş'a da:

'Ey Zeyneb! Âişe hakkında bildiğini, gördüğünü, duyduğunu bana söyle!' diyerek işimi sormuştu.

Zeyneb:

'Yâ Rasûlallah! Ben işitmediğimi işittim demekten kulağımı; görmediğimi gördüm demekten gözümü korurum!

Ben, vallahi, onun hakkında hayırdan başka birşey bilmiyorum' dedi.

Zeyneb, Peygamber Aleyhisselâmın zevceleri arasında güzelliği ve Peygamber yanındaki mevkii ile kendisini bana eşit görür ve rekabet ederdi.[4058] Ben onun benim hakkımdaki kıskançlığından hep korkar dururdum.[4059]

Yüce Allah, onu dinindeki verâ ve takvâsı sebebiyle korudu.

İftiracıların söylediklerini benimseyip körükörüne anlatmaya ve yaymaya koyulan kızkardeşi Hamme binti Cahş ise, iftiralar ile helâk olan kimseler arasında helâk olup gitti.[4060]

Bundan sonra, Resûlullah Aleyhisselâm, beni (kendisinin dadısı) Ümmü Eymen'e sordu.

O da:

'Ben işitmediğim birşeyi işittim demekten kulağımı; görmediğim şeyi gördüm demekten gözümü sakınırım!

Ben, onun hakkında hayırdan başka birşey olabileceğini bilmiyor ve sanmıyorum!' dedi.[4061]

Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensârî'nin zevcesi Ümmü Eyyub, kocasına:

'Ey Ebu Eyyub! Halkın Âişe aleyhinde söyledikleri şeyleri işittin mi?' diye sorunca, Ebu Eyyub:

'Evet! İşittim. Onların hepsi yalan ve uydurmadır!

Ey Ümmü Eyyub! Sen böyle bir kötülük işledin mi?' diye sordu.

Ümmü Eyyub:

'Hayır! Vallahi, ben kat'iyyen öyle bir kötülük işlememişimdir!' dedi.

Ebu Eyyub:

'Sen böyle olunca, vallahi, Âişe senden daha hayırlıdır!' dedi."[4062]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Mesciddeki Hitabesi

Yine Hz. Âişe der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm, Mescidde minberde ayakta dikilerek halka bir hutbe irad edip, hutbesinde şehadet getirdikten ve Allah'a layık olduğu şekilde hamd ve senâda bulunduktan sonra:

'Aileme töhmet isnad eden birtakım kimseler hakkında yapılması gereken iş hususundaki görüşlerinizi bana açıklayınız!

Allah'a yemin ederim ki; ben ailem hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum! Onların zevcemi itham ettikleri kişi hakkında da, vallahi, hiçbir kötülük bilmiyorum.

O, benim evime, ben yanında olmaksızın hiç girmemiştir. Ne zaman bir sefere çıktımsa, o da benimle birlikte çıkmıştır'[4063] buyurduktan ve iftiracı Abdullah b. Übeyy hakkında konuşacağı için mazur görülmesini istedikten sonra:

'Ey Müslümanlar cemaatı! Ailem hakkındaki iftirasıyla beni üzüntüye düşüren bir adama karşı bana kim yardım eder?

Halbuki, vallahi, ben ailem hakkında hayırdan başka birşey biliyor değilim.

Onlar öyle bir adamın da adını ortaya attılar ki, ben onun hakkında da hayırdan başka birşey bilmiyorum.

O, ailemin yanına,[4064] evlerimden bir eve de hiçbir zaman yalnız girmezdi;[4065] ancak benimle birlikte girerdi'[4066] buyurdu.

Bunun üzerine, Abduleşhel oğullarının kardeşi Sa'd b. Muaz, ayağa kalkıp:

'Yâ Rasûlallah! Bana izin ver! Onun boynunu vuralım![4067]

Eğer o Evs'ten ise, onun hemen boynunu vururuz!

Eğer Hazrec kardeşimizden ise, bize emredersen, onun hakkındaki emrini de yerine getiririz!' dedi.[4068]

Bunun üzerine, Sa'd b. Ubâde ayağa kalktı -ki, kendisi Hazrec kabilesinin seyyidi, ulu kişisi idi; bundan önce, iyi halli idi. Fakat, kabile taassup ve gayretine kapılarak:

'Allah'ın beka ve ebediyetine yemin ederim ki; sen yanılıyorsun! Sen onu öldüremezsin, öldürmeye güç yetiremezsin![4069]

Eğer iftiracılar Evs kabilesinden olmuş olsalardı, onların boyunlarını vurmak istemezdin[4070] ve böyle konuşmazdın![4071]

Sen bize Cahiliye devrindeki davayı tutturmak, güttürmek, onu aramıza yeniden sokmak mı istiyorsun?! Halbuki Allah onu yok etmiştir!' dedi.[4072]

Bunun üzerine, Useyd b. Hudayr ayağa kalktı ve Sa'd b. Ubâde'ye:

'Allah'ın beka ve ebediyetine yemin ederim ki; sen yanılıyorsun!

Vallahi, biz muhakkak onu öldürürüz!

Sen muhakkak münafıksın ki, münafıklar hesabına bizimle mücadele ediyorsun!' dedi.[4073]

Nihayet, iki kabile ayaklandılar, hatta birbirleriyle çarpışmaya niyetlendiler!

Resûlullah Aleyhisselâm, minberde ayakta durarak, onları yatıştırmaya çalıştı.

Nihayet, onlar sustular. Resûlullah Aleyhisselâm da sustu.”[4074]

Sa’d b. Muaz’la Sa’d b. Ubâde Arasındaki Gerginliğin Giderilişi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sa’d b. Muaz ile Sa’d b. Ubâde arasındaki kırgınlığı gidermek için Sa’d b. Muaz’ın elini tutarak bazı Evsîlerle birlikte Sa’d b. Ubâde’nin evine gitti. Orada, görüşüp konuştular.

Sa’d b. Ubâde yemek çıkardı, hep birlikte yediler ve dağıldılar.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, Sa’d b. Ubâde’nin elini tutarak bazı Hazrecîlerle birlikte Sa’d b. Muaz’ın evine gitti. Oturup konuştular.

Sa’d b. Muaz yemek çıkardı, hep birlikte yediler ve dağıldılar.[4075]

İftiracılar

“İftiracılar, başta Abdullah b. Übeyy b. Selûl ve Hazrecîlerden yanında bulunanlar olmak üzere, Hassân b. Sâbit, Mıstah b. Üsâse ve Hamne binti Cahş ile halktan birtakım kimselerdi.[4076]

Mıstah, Hamne ve Hassân, bu iftirayı dillerinden düşürmeyenlerdendi.

Abdullah b. Übeyy b. Selûl’e gelince, o, bu iftirayı kurcalayan, ortaya çıkaran, açıklayan, yayan ve derleyip toparlayan kimse idi.

Günahın en büyüğünü yüklenen de, onunla Hamne idi.[4077]

Hamne binti Cahş, aklınca, kızkardeşi Zeyneb binti Cahş’a rekabetimi kırmak için, bu yolda yayılmayacak şeyler yayıyordu.[4078]

Resûlullah Aleyhisselâmın Mescidde halka hitapta bulunduğu o günümü bütün ağlamakla geçirdim.

Ne gözümün yaşı diniyordu, ne de gözüme uyku giriyordu.

Ben böylece iki gece, bir gündüz ağladım.

O kadar gözyaşı döktüm ki, annemle babam, ağlamaktan ciğerlerim parçalanacak sandılar.

Annem ve babam yanımda oturdukları ve ben de ağlayıp durduğum sırada, Ensardan bir kadın benimle birlikte ağlamak için benden izin

istemiş, ben de kendisine izin vermiştim. O da, oturup benimle birlikte ağlıyordu.

Biz bu durumda iken, Resûlullah Aleyhisselâm, ansızın içeri girdi. Selam verdikten sonra, oturdu.

Halbuki, Resûlullah Aleyhisselâm, bundan önce, aleyhimde dedikodular başladığı günden beri, yanımda hiç oturmamıştı.

Bir ay beklediği halde, benim hakkımda kendisine birşey de vahyolunmamıştı.

Resûlullah Aleyhisselâm, oturunca, şehadet getirdikten sonra:

'Ey Âişe!' diyerek söze başladı ve:

'Senin aleyhinde bana şöyle şöyle sözler erişti!

Eğer sen bu isnadlardan berî, uzak isen, yakında Allah senin onlardan berîliğini, uzaklığını açıklayacaktır. Şayet böyle bir günaha yaklaştınsa, Allah'tan yarlıganmak dile ve ona tevbe et!

Çünkü, kul günahını itiraf ve arkasından da tevbe ettiği zaman, Allah onun tevbesini kabul buyurur' dedi.

Resûlullah Aleyhisselâm sözlerini bitirince, gözümün yaşı kesiliverdi. Öyle kesiliverdi ki, ağlamak için ondan bir damla bile bulamıyordum.

Hemen, babama dönüp:

'Resûlullah Aleyhisselâma benim tarafımdan cevap ver!' dedim.

Babam:

'Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâma ne diyeceğimi bilmiyorum!' dedi.

Anneme:

'Resûlullah Aleyhisselâma bu hususta benim tarafımdan cevap ver!' dedim.

Annem de:

'Vallahi, Resûlullah Aleyhisselâma ne diyeceğimi bilmiyorum!' dedi.[4079]

Vallahi, o günlerde Ebu Bekir ailesinin başına gelen şeyin hiçbir ailenin başına geldiğini bilmiyorum.

Babam ve annem hakkımda konuşamadıkları zaman, ağladım.

‘Vallahi,’ dedim, ‘ben senin andığın, olmayan birşeyden dolayı hiçbir zaman Allah’a tevbe etmeyeceğim!’[4080]

Ben yaşı küçük bir kadın olduğum için, Kur’ân’dan kendimi savunacak kadar âyet okuyamazdım.

‘Vallahi,’ dedim, ‘anladım ki; siz bu lafları işitmişsiniz ve hatta onlar gönüllerinizde yer etmiş, onları doğrulamışsınız![4081]

Şimdi, ben size ‘O kötülükten berîyim, uzağım!’ desem -ki Allah biliyor, ben ondan berîyim- beni doğrulamazsınız.

Faraza ‘Ben kötü bir iş yaptım!’ desem -ki Yüce Allah biliyor, ben böyle birşeyden berîyim, uzağım- siz beni hemen doğrularsınız.

Vallahi, ben kendimle size verecek misal bulamıyorum.

Ancak, Yûsuf’un babasının dediği gibi ki, o, ‘Bana düşen artık güzelce sabredip katlanmaktır. Sizin anlatmakta olduğunuz şeye karşı yardımına sığınılacak, ancak Allah’tır’ [Yûsuf: 18] demişti,’ dedim.

Dönüp döşeğime yattım.”

Hz. Âişe’nin Yapılan İftiralardan Vahyolunan Âyetlerle Tebrie ve Tenzih Edilişi

“Vallahi, o zaman, ben yapılan iftiradan berî olduğumu, Allah’ın muhakkak beni ondan beraat ettireceğini biliyordum.

Fakat, vallahi, Yüce Allah’ın hakkımda Kur’ân’da tilavet edilir bir vahiy indireceğini sanmıyor, ummuyor; şahsımı ilgilendiren bir iş için Kur’ân’da Allah tarafından dile getirilmekten kendimi uzak ve aşağı görüyordum.

Ancak, Resûlullah Aleyhisselâmın uykuda göreceği bir rüya ile Allah’ın beni iftiralardan beraat ettireceğini, aklayacağını umuyordum.

Vallahi, daha Resûlullah Aleyhisselâm yerinden kalkmamış ve ev halkından hiçbiri de dışarı çıkmamış idi ki, vahiy geldi, kendisini vahyin ağırlık ve şiddetinden terlemek gibi vahiy alâmetleri bürüdü.

Nitekim, vahiy sırasında, kış gününde bile kendisinden inci taneleri gibi ter dökülürdü.[4082]

Resûlullah Aleyhisselâm, Allah’tan gelen emirle, kendisinden geçti. Elbisesiyle örtüldü. Başının altına da, yüzü deriden bir yastık konuldu.

Vallahi, ben, bunları gördüğüm zaman,[4083] hiç korkmuyor, telaşlanmıyor, aldırış etmiyordum.[4084] Bilakis, seviniyordum.[4085]

Çünkü, atılan iftiralardan berî, uzak olduğumu biliyordum. Ben böyle olduğum halde, elbette, Yüce Allah bana zulmedecek değildi.

Fakat, anne ve babama gelince, Âişe'nin varlığı Kudret Elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki; Resûlullah Aleyhisselâm o vahiy halinden çıkmadan Allah olayı doğrulayacaktır diye korkularından, neredeyse öleceklerdi!

Kendisini bürüyen o uyku hali geçince, Resûlullah Aleyhisselâm oturdu.

Alnından inci taneleri gibi dökülen ter damlalarını eliyle silerken[4086] gülüyordu ve kendisinin bana ilk söylediği söz:

'Müjde yâ Âişe! Allah seni beraat ettirdi!' sözü oldu.[4087]

O sırada, çok öfkeli idim.

Annem ve babam, bana:

'Kalk, yanına var da, Resûlullah Aleyhisselâma teşekkür et!' dediler.

'Vallahi, ben ne kalkıp onun yanına varırım, ne ona, ne de sizlere teşekkür ederim.

Fakat, ben ancak sizlerin işitip inkâr etmediğiniz ve gayrete gelemediğiniz o kötü şeylerden beni berî ve uzak tutan âyetler indirmiş bulunan Allah'a hamd ve şükür ederim!' dedim."[4088]

Yüce Allah Hz. Âişe hakkında indirdiği âyetlerde şöyle buyurdu:

"O uydurma haberi getirenler, içinizden bir zümredir. Onu siz kendiniz için bir şer sanmayınız! Bilakis, o sizin için bir hayırdır.

Onlardan, herkesin, kazandığı günah vardır. Onlardan, günahın büyüğünü üzerine alan, yüklenen kimseye de[4089] büyük bir azab vardır.

Ne olurdu, onu işittiğiniz zaman, erkek ve kadın mü'minler, kendi nefislerine kıyas ederek hüsnüzan etselerdi de, 'Bu açık bir iftiradır!' deselerdi ya!

O iftiracılar buna dört şahit getirselerdi ya!

Şahitleri getiremeyince, onlar, Allah katında, muhakkak yalancıdırlar.

Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın fazl ve rahmeti üzerinizde bulunmasaydı, içine daldığınız o iftiradan dolayı, sizi muhakkak büyük bir azab çarpardı.

Ortaya atıldığı zaman, siz o iftirayı dillerinizle birbirinize yetiştiriyordunuz.

Hiç bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylüyor ve bunu kolay sanıyordunuz.

Halbuki, bu, Allah katında büyük bir vebaldir.

Ne olurdu, onu işittiğiniz zaman, 'Bunu söylemek bize yakışmaz! Hâşâ! Bu, büyük bir bühtandır!' deseydiniz ya!

Eğer siz gerçekten iman eden kimseler iseniz, hiçbir zaman, bir daha bunun gibi birşeye dönmeyesiniz diye, Allah size öğüt veriyor ve sizin için Allah âyetlerini açıkça bildiriyor.

Allah herşeyi hakkıyla Bilendir. Tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.

Mü'minler içinde fena sözlerin yayılıp duyulmasını arzu edenler yok mu? Onlar için, dünyada ve ahirette çok elem verici bir azab vardır.

Onların kimler olduğunu Allah biliyor, sizler bilmiyorsunuz.

Ya üzerinizde Allah'ın fazl ve rahmeti olmasaydı; haliniz nice olurdu?

Gerçekten, Allah, sizin için çok re'fetli ve merhametli bulunuyor!"[4090]

Hz. Âişe'nin Tebriesindeki Üstünlük

İbn Abbas'a göre; Yüce Allah, dört insanı dört şeyde beraat ettirmiş, yapılan isnadlardan onları berî ve uzak kılmıştır:

1. Yûsuf Aleyhisselâmı, ehlinden getirilen şahidin dili ile,

2. Musa Aleyhisselâmı, Yahudilerin dedikodularından, elbisesini alıp götüren taşla,

3. Hz. Meryem'i, kucağındaki yeni doğmuş oğlunu konuşturmak sûretiyle,

4. Hz. Âişe'yi ise, zaman boyunca tilavet edilecek olan Kur'ân-ı Kerîm'deki o azametli âyetlerle beraat ettirmiştir ki, beraatin bu derece belagatlısı görülmemiş olup, Yüce Allah bunu Resûlünün mertebesinin yüceliğini açıklamak için yapmıştır.[4091]

Hz. Âişe der ki:

“Yüce Allah beraatim hakkındaki bu âyetleri indirince, babam Ebu Bekir, akrabalığından ve fakirliğinden dolayı nafaka (geçimlik) vermekte bulunduğu Mıstah b. Üsâse için:

‘Âişe’ye bu iftirayı söyledikten sonra, vallahi, ben de Mıstah’a hiçbir zaman birşey vermem’ diye yemin etmişti.

Bunun üzerine, Yüce Allah:

‘Sizden, fazilet ve servet sahibi olanlar, akrabasına, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere vermelerinde kusur etmesin, onları affetsin! Onların yaptıklarına bakmasın! Siz, Allah’ın sizi yarlıgamasını istemez misiniz? Allah, çok yarlıgayıcı ve çok merhamet edicidir’ [Nûr: 22] âyetini indirdi.

Bunun üzerine, Ebu Bekir:

‘Vallahi, ben, Allah’ın beni yarlıgamasını elbette arzu ederim’ dedi, Mıstah’a veregeldiği nafakayı, geçimliği vermeye başladı ve:

‘Vallahi, ben artık bunu ondan hiçbir zaman kesmem!’ dedi.”[4092]

İftiracıların Cezalandırılışı

“Resûlullah Aleyhisselâm, beraatım hakkında Allah’tan telakki eylediği âyetleri halka okuduktan sonra, iftirayı dilleriyle yaymakta en ileri gidenlerden iki erkekle bir kadına hadd vurulmasını emir buyurdu.[4093]

Mıstah b. Üsâse ile Hassân b. Sâbit’e ve Hamne binti Cahş’a hadleri vuruldu.[4094]

Hadd vurulanlar arasında Abdullah b. Übeyy b. Selûl de vardı.”[4095]

Münafıklar Hakkında Sûre İnişi

Baş münafık Abdullah b. Übeyy b. Selûl ve onunla birlikte olan münafıklar hakkında Münâfikûn sûresi indi.[4096] İnen sûrede onların tutum ve davranışları şöyle açıklandı:

“Münafıklar, sana geldikleri zaman: ‘Şehadet ederiz ki; sen muhakkak Allah’ın peygamberisin!’ dediler.

Allah da bilir ki; sen elbette O’nun peygamberisin.

Fakat, Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduğunu da bilir.

Onlar, yeminlerini bir kalkan edindiler de, Allah'ın yolundan saptılar.

Hakikaten, onların yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür!

Bu da, onların zahiren mü'min, kalben kâfir olmaları yüzündendir.

Onların kalblerinin üstüne küfür mührü basıldığından, imanın hakikatını anlayamazlar.

Onları gördüğün zaman, belki gösterişleri, kalıp ve kılıkları hoşuna gider. Söz söylemeye başlarlarsa, sözlerini dinlersin.

Halbuki, onlar giydirilmiş kocaman kütükler gibidirler.

Her gürültüyü kendi aleyhlerinde sanırlar.

Asıl düşman onlardır.

O halde, sen onlardan sakın.

Allah gebertsin onları! Onlar nasıl da haktan döndürülüyorlar?!

Onlara: 'Geliniz! Allah'ın Peygamberi sizin için istiğfar ediversin (affedilmenizi Allah'tan dilesin)!' denildiği zaman, başlarını çevirdiler. Gördün ki, onlar, özür dilemeyi bile kibirlerine yediremeyerek hâlâ yüz döndürüyorlar!

Sen onlar için ha istiğfar etmişsin, ha etmemişsin, birdir!

Allah onları kat'iyyen yarlıgamaz!

Şüphe yok ki, Allah kâfirler güruhunu doğru yola iletmez!

Onlar öyle kimselerdir ki, 'Allah'ın Peygamberinin yanında bulunan kimseleri beslemeyiniz de, dağılıp gitsinler!' diyorlardı.

Halbuki, göklerin ve yerin bütün hazineleri Allah'ındır! Fakat, o münafıklar anlamazlar!

Onlar:

'Eğer Medine'ye dönersek, andolsun ki, en şerefli ve güçlü olan, en hakîr ve zayıf olanı oradan muhakkak çıkaracaktır!' diyorlardı.

Halbuki, şeref ve güç Allah'ındır, Allah'ın Peygamberinin ve mü'minlerindir.

Fakat, münafıklar bunu bilmezler."[4097]

Bu âyetler nazil olduğu zaman, baş münafık Abdullah b. Übeyy'e:

“Ebu Hubab! Senin hakkında pek şiddetli âyetler nazil oldu!

Resûlullah Aleyhisselâma git de, senin için Allah’tan mağfiret dilesin!” denilmişti.

Fakat, o, başını çevirip:

“Benim ona iman etmemi emrettiniz, iman ettim!

Malımın zekâtını vermemi emrettiniz, verdim!

Muhammed’e secde etmemden başka birşey kalmadı!” dedi.[4098]

Abdullah b. Übeyy bir hadise çıkardıkça, herkesten önce, onu kendi kavmi ayıplamakta, kınamakta idiler.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Ömer’e:

“Ey Ömer! İş nasıl oldu, nereye vardı, gördün ya?

Vallahi, sen bana ‘Onu öldür!’ dediğin zaman eğer onu öldürseydim, onun için yer yerinden oynardı!

Fakat, bugün öldürülmesini emretsem, o muhakkak öldürülür!” buyurdu.

Hz. Ömer, kendi kendine:

“Vallahi, şimdi bildim, anladım ki; Resûlullah Aleyhisselâmın işinde, benim işimden daha büyük bereket ve hayır vardır!” demiştir.[4099]

Allah Yolunda Görevini Kulağı ile Yerine Getiren Genç

Münâfıkûn sûresi nazil olunca, Peygamberimiz Aleyhisselâm Zeyd b. Erkam’ın kulağını tuttu.

Sonra da:

“İşte bu, Allah yolunda kulağı ile vazifesini yerine getirmiş olan gençtir.[4100]

Ey Zeyd! Yüce Allah seni doğruladı!” buyurdu.[4101]

Hz. Cüveyriye’nin Müslüman Oluşu ve Peygamberimiz Aleyhisselâmla Evlenişi

Hz. Cüveyriye’nin Kimliği ve Esir Olarak Medine’ye Getirilişi

Hz. Cüveyriye, Benî Mustalıkların başkanı Hâris b. Ebi Dırar'ın kızı olup, amcasının oğlu Müsafi' b. Safvan'la evli idi.[4102]

Kendisinin kocası savaşta öldürülünce, dul kalmıştı.[4103]

Peygamberimiz Aleyhisselâm, esirleri mücahidler arasında bölüştürdüğü zaman, esir kadınlar arasında bulunan Hz. Cüveyriye de, Sabit b. Kays b. Şemmas ile amcasının oğlunun hissesine düşmüştü.[4104]

Hz. Cüveyriye, onlarla, dokuz ukiyye altın karşılığında serbest bırakılmak üzere, kesişme yapmıştı.[4105]

Hz. Cüveyriye, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına gelip:

"Yâ Rasûlallah! Ben, Benî Mustalıkların başkanı Hâris b. Ebi Dırar'ın kızıyım.

Bildiğin gibi, esirlik belasına uğramış, Sabit b. Kays ile amcasının oğlunun hissesine düşmüş, kendimi dokuz ukiyye altın karşılığında serbest bıraktırmak üzere kesişme yapmış bulunuyorum.

Ödemek zorunda kaldığım kurtulmalık akçesine senden yardım dilemeye geldim" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Hz. Cüveyriye'ye Hayırlı Bir Teklifi

Peygamberimiz Aleyhisselâm, ona:

"Senin için bundan daha hayırlı olanı yok mudur?" diye sordu.

Hz. Cüveyriye:

"Nedir o hayırlı olan?" diye sordu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Senin tarafından kurtulmalık akçesini benim ödemem ve seni zevceliğe kabul etmemdir!" buyurdu.

Hz. Cüveyriye:

"Olur yâ Rasûlallah!" dedi.[4106]

Hz. Cüveyriye der ki:

"Resûlullah Aleyhisselâm bizim taraflara doğru geldiği sırada, biz Müreysi' suyu üzerinde bulunuyorduk.

Çok geçmeden, gözüme tasvir ve tarif edemeyeceğim kadar çok sayıda insanlar, atlar ve silahlar görünmüştü!

Müslüman olduğum ve Resûlullah Aleyhisselâm tarafından zevceliğe kabul buyurulduğum zaman Müslümanlara baktım, onlar hiç de evvelce gözüme görünmüş oldukları kadar çok sayıda değildiler.

Anladım ki; Allah tarafından, müşriklerin kalblerine korku düşürülmek için böyle çok gösterilmişlerdi.[4107]

Hâris b. Ebi Dırar ile Oğullarının Medine'ye Gelişleri ve Müslüman Oluşları

O sırada, Hâris b. Ebi Dırar da, kızının kurtulmalığı olmak üzere yanına develer alarak Medine'ye doğru gelmekte idi.

Akik vadisinde iken, develere baktı, ikisine tamah ederek kıyamadı. Onları Akik'te iki dağ arasında bir kuytuya sakladıktan sonra, Peygamberimiz Aleyhisselâmın yanına geldi ve:

"Yâ Muhammed! Siz benim kızımı esir etmiştiniz![4108]

Benim kızım gibi bir kadın esir olarak tutulamaz! Bu, benim mevkiim ve şerefimle bağdaşmaz!

Sen onu serbest bırak!" dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

"Onu, dilediğini seçmekte serbest bırakmamızı uygun ve güzel bulur musun?" diye sordu.

Hâris b. Ebi Dırar:

"Evet! Sen, bunu yaparsan, üzerine düşeni yerine getirmiş olursun" dedi ve kızının yanına varıp:

"Şu zât, seni dilediğin yolu seçmekte serbest bıraktı. Sen sakın bizi rezil ve rüsvay etme!" dedi.

Hz. Cüveyriye:

"Ben Resûlullah Aleyhisselâmı tercih ediyorum!" deyince, Hâris:

"Vallahi, sen bizi rezil ve rüsvay ettin" dedi.[4109]

Hâris b. Ebi Dırar, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Şu develer, kızımın kurtulmalığıdır!” dediği zaman, Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Akik’te, filan dağ arasında, filan kuytuya saklamış olduğun iki deve nerede kaldı? Onları ne diye getirmedin?” buyurunca, Hâris b. Ebi Dırar:

“Ben şehadet ederim ki; Allah’tan başka ilah yoktur! Sen Muhammed de, Allah’ın resûlüsün! Vallahi, bunu Allah’tan başka bilen yoktu!” diyerek; hem kendisi, hem de kendisiyle birlikte iki oğlu ve kavminden yanında bulunan kişiler Müslüman oldular.[4110]

Yüce Allah hepsinden razı olsun!

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Sabit b. Kays’a haber gönderip, Hz. Cüveyriye’yi istedi.

Sabit b. Kays:

“Babam, anam sana feda olsun yâ Rasûlallah! Onu sana bağışladım!” dedi.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, kurtulmalık akçesini ödeyip Hz. Cüveyriye’yi serbest bıraktıktan[4111] ve babasına teslim ettikten sonra, onu, zevceliğe kabul etmek üzere babasından istedi. Hâris b. Ebi Dırar da, buna muvafakat etti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hz. Cüveyriye’ye 400 dirhem mehir verdi.[4112]

Hz. Cüveyriye’nin asıl adı Berre iken, Peygamberimiz Aleyhisselâm onu Cüveyriye adına çevirdi.[4113]

Hz. Âişe der ki:

“Resûlullah Aleyhisselâmın Cüveyriye ile evlendiğini haber alınca, Müslümanlar, ellerindeki Benî Mustalık esirlerini, ‘Resûlullah Aleyhisselâmın hısımlarıdır!’ diyerek serbest bıraktılar.

Böylece, Benî Mustalık kadınlarından 100 kadın serbest bırakılmış oldu.

Ben, kavmi için, Cüveyriye’den daha hayırlı bir kadın bilmiyorum!”[4114]

Hz. Cüveyriye çok oruç tutar, çok namaz kılar,[4115] günlerinin yarısını Allah’ı zikirle geçirirdi.[4116]

Yüce Allah ondan razı olsun!

Müzeynelerin Müslüman Olmaları

Müzeynelerin İlk Kafilesi

Hicretin 5. yılında Müzeynelerden 10 kişilik bir heyet gelip Müslüman oldular.

Heyete katılanların isimleri:

1. Huzâî b. Abdi Nühm,
2. Bilal b. Hâris,
3. Numan b. Mukarrin,
4. Ebu Esmâ,
5. Üsâme,
6. Ubeydullah b. Dürre,
8. Bişr b. Muhtefir,
9. Dümeyn b. Saîd,
10. Amr b. Avf idi.[4117]

Huzâî b. Abdi Nühm, Müzeynelerin Nühm adındaki putunun bakıcısı idi.

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Medine’de İslâm dinini yaymakta olduğunu işitince, putun yanına varıp onu kırmış, söylediği bir şiirde bunu şöyle anlatmıştır:

“Her zaman yaptığım gibi, yine, Recep ayında kurban kesme merasimini yanında yapayım, kurban keseyim diye Nühm’ün yanına varmıştım.

Orada aklım başıma gelince, kendi kendime:

‘Hiç böyle dilsiz, akılsız ilah mı olur?’ dedim ve hemen Nühm’den ve onun için kurban kesmekten vazgeçtim.

Artık, benim bugün dinim Muhammed’in dinidir.

İlah da, ancak, göklerin yüce şanlı ilahıdır!”

Bundan sonra, Huzâî, Medine’ye gelip Peygamberimiz Aleyhisselâmla görüşerek Müslüman oldu ve kavmi olan Müzeynelerin de Müslüman olacakları hakkında Peygamberimiz Aleyhisselâma söz verdi.[4118]

Kendisi, Peygamberimiz Aleyhisselâma şahsen bey'at ettiği gibi,[4119] Müzeyneler adına da bey'atta bulunmuştu.

Müzeynelerin yanına döndüğü zaman onları umduğu ve sandığı gibi bulamayınca, utancından Medine'ye dönemedi, yurdunda oturdu, kaldı.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hassân b. Sabit'i çağırdı ve:

"Huzâî'ye, kabilesi adına yapmış olduğu bey'atı, kendisini zemmetmeden, yermeden hatırlat!" buyurdu.

Hassân b. Sabit de, söylediği dört beyitlik şiirde:

Verilen sözü yerine getirmenin kabahatleri yıkayıp gidereceğini,

Kendisinin Osman b. Amr'ların en ulusu ve şereflisi bulunduğunu,

Resûlullaha yaptığı bey'at'ın hayra hayır eklemiş olduğunu,

Kendisini birşeyler yapmaktan âciz görmemesini,

Mensubu bulunduğu Addâların hiç de âciz olmadıklarını… açıklayarak Huzâî'yi harekete getirdi.

Bunun üzerine, Huzâî, kalkıp kavminin yanına vardı ve:

"Ey kavmim! Şu şair adam Allah için size hitab ediyor, sizin Müslüman olmanızı istiyor!" dedi.

"Bizim sana karşı bir diyeceğimiz yok!" diyerek ona boyun eğdiler, Müslüman oldular ve Peygamberimiz Aleyhisselâma bir heyet gönderdiler.

Hicretin 5. yılında Recep ayında, Müzeynelerin Mudar kolundan Müslüman olmak üzere Medine'ye gelen heyet 400 kişilikti.

Peygamberimiz Aleyhisselâm, onları, yurtlarında durmalarına rağmen Muhacir saydı ve:

"Siz nerede olursanız olun Muhacirsiniz!

Muhacirlik şerefini kazandınız! Mallarınızın başına dönünüz!" buyurdu.

Bunun üzerine, Müzeyneler, yurtlarına döndüler.[4120]

Müzeynelere İkram Edilen Yol Azığında Müşahede Edilen Mucize

Müzeynelerden Numan b. Mukarrin der ki:

“Dörtyüz Müzeyneli, Resûlullah Aleyhisselâmın yanına geldik. Resûlullah Aleyhisselâm bize buyuracağını buyurdu.

Bazıları:

‘Yâ Rasûlallah! Bizim yolda yiyeceğimiz, azığımız yok!’ dedi.

Peygamber Aleyhisselâm, Ömer’e:

‘Onlara azık hazırla!’ buyurdu.

Ömer:

‘Benim yanımda, fazla olarak bir yığın hurmadan başka birşey yok!

O kadarcık hurmanın da, bunların ihtiyaçlarını karşılayabileceğini sanmıyorum’ dedi.

Peygamber Aleyhisselâm:

‘Git de, onlara azık hazırla!’ buyurdu.

Ömer bizi kendisine ait çardağa götürdü. Orada, boz deve gibi bir hurma yığını vardı.

Ömer:

‘Alınız!’ dedi.

Müzeyne cemaatı, ondan, ihtiyaçları kadar hurma aldılar.

Ben, onların en sonra alanlarının içinde idim.

Dönüp hurma öbeğine baktım; onu hiç eksilmiş bulmadım!

Halbuki ondan dörtyüz kişi hurma yüklemişlerdi!”[4121]

Kurban Etlerini Üç Günden Sonrası İçin Biriktirmenin Yasaklanışı

Hicretin 5. yılında,[4122] Kurban Bayramında, kesilecek kurbanların etlerinden yararlanmak için pek çok sayıda fakir çöl Arabı Medine’ye akın edip gelmişlerdi.

Bunun üzerine, Peygamberimiz Aleyhisselâm, kurban kesen Müslümanlara:

“Kendinize üç günlük et alıkoyunuz, geride kalanını dağıtınız![4123]

Sizden her kim kurban keserse, bayramın üçüncü gecesinden sonra evinde kurban etinden birşey bulunduğu halde sabahlamasın!” buyurdu.[4124]

Bundan sonraki Kurban Bayramı gelince, Peygamberimiz Aleyhisselâma:

“Yâ Rasûlallah! Evvelki seneki bayramda, halk kurbanlarından yararlanıyor, onların yağını eritiyor, derilerinden de su tulumları yapıyorlardı. Bunlar hakkında ne buyurursun?” diye soruldu.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Bunda ne sakınca var?” buyurdu veya buna benzer bir söz söyledi.

Bunun üzerine, Müslümanlar:

“Yâ Rasûlallah! Geçen yıl sen bize üç günlük nafakadan fazlası için et biriktirmeyi, alıkoymayı yasaklamıştın?” dediler.

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Ben bunu geçen yıl yardım istemek için gelen fakir çöl Araplarının çokluğundan dolayı size yasaklamıştım” buyurdu.[4125]

Ashab:

“Yâ Rasûlallah! Kurban etini geçen yıl yaptığımız gibi mi dağıtacağız?” diye sordular.[4126]

Peygamberimiz Aleyhisselâm:

“Artık bu yıl hem kendiniz yiyiniz, hem başkalarına yediriniz, hem biriktiriniz, hem de fakirlere tasadduk ediniz, dağıtınız!” buyurdu.[4127]

Peygamberimiz Aleyhisselâmın Rahatsızlanışı ve Namazı Oturarak Kılışı, Kıldırışı

Peygamberimiz Aleyhisselâm, Hicretin 5. yılında, Zilhicce ayında,[4128] attan hurma kütüğünün üzerine düşüp, bacağının sağ yanının derisi sıyrıldı. Namazlarını oturarak kılmak zorunda kaldı. Kendilerini ziyarete gelen sahabilerine de, oturdukları halde namaz kıldırdı.

Namaz bitince:

“İmam, kendisine uyulması için imam olmuştur.

Böyle olunca, imam tekbir aldı mı, siz de tekbir alınız!

İmam rükua vardı mı, siz de rükua varınız!

İmam ‘Semiallahü limen hamideh’ diyerek rükudan doğrulunca, siz de ‘Rabbenâ ve lekelhamd!’ diyerek doğrulunuz!

İmam secde edince, siz de secde ediniz!

İmam secdeden başını kaldırınca, siz de secdeden başınızı kaldırınız!

İmam namazı oturarak kılarsa, siz de toptan oturarak kılınız!” buyurdu.[4129]

3988 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303.
3989 Nesefî, 4/258.
3990 Vâkıdî, Megâzî, 1/415.
3991 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303.
3992 İbn Sa’d, 2/65.
3993 Vâkıdî, Megâzî, 1/415, Halebî, 2/595.
3994 İbn Sa’d, 2/65, Ahmed b. Hanbel, 3/392, 395.
3995 Vâkıdî, Megâzî, 1/415-416.
3996 Ahmed b. Hanbel, 3/338, Buhârî, Sahîh, 4/160, Müslim, 3/1998-1999, Tirmizî, Sünen, 5/418.
3997 İbn Sa’d, 2/65.
3998 Vâkıdî, Megâzî, 1/416.
3999 Taberî, Tefsîr, 28/113-114.
4000 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303.
4001 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303, Buhârî, Sahîh, 6/67, Müslim, 3/1999.
4002 Muhacirler, Medine’ye geldikleri zaman, sayıca Ensardan az idiler. Sonradan, Muhacirler çoğalmış, Ensar azalmıştır (Ahmed b. Hanbel, 3/393, Buhârî, Sahîh, 6/66).
4003 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303, Taberî, Tefsîr, 28/114.
4004 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303, Ahmed b. Hanbel, 3/393, Buhârî, Sahîh, 4/160, Müslim, 3/1999, Tirmizî, Sünen, 5/418.
4005 İbn İshak, İbn Hişam, 3/303.
4006 Vâkıdî, Megâzî, 2/416-417, Halebî, 2/596.
4007 Ahmed b. Hanbel, 3/373, Buhârî, Sahîh, 4/64-65.
4008 Vâkıdî, Megâzî, 2/417, Taberî, Tefsîr, 28/114.
4009 Taberî, Tefsîr, 28/114.
4010 İbn İshak, İbn Hişam, 3/304.
4011 İbn İshak, İbn Hişam, 2/209.
4012 İbn İshak, İbn Hişam, 3/304.
4013 Vâkıdî, Megâzî, 2/423, Halebî, 2/600.
4014 İbn İshak, İbn Hişam, 3/305.
4015 Zemahşerî, 4/110, Diyarbekrî, 1/472, Halebî, 2/602.
4016 İbn Sa’d, 2/65.
4017 Semhûdî, 1/315.
4018 Zemahşerî, 4/110.
4019 Zührî, Megâzî, s. 116-117, İbn İshak, İbn Hişam, 3/310, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/55-56, Müslim, 4/2130, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/63, 65.

4020 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/428.
4021 Ashabdan olup, gazalarda ordunun arkasında kalarak Müslümanların eşyalarından düşmüş, kalmış olanları toplamak ve sahiplerine teslim etmekle görevli idi (Süheylî, 6/437).
4022 Zührî, Megâzî, s. 117, İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/428, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/56, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/65-66.
4023 Zührî, Megâzî, s. 117, Vâkıdî, Megâzî, 2/428, 429, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 28/90, Beyhakî, Delâil, 4/66.
4024 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429.
4025 Zührî, Megâzî, s. 117, İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429, Ahmed b. Hanbel, 5/195, Buhârî, Sahîh, 5/56, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/66.
4026 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429.
4027 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311.
4028 Zührî, Megâzî, s. 117, İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/56, Müslim, 4/2131.
4029 Zührî, Megâzî, s. 117, Vâkıdî, Megâzî, 2/429, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/56, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/66.
4030 İbn Sa’d, 2/65.
4031 Zemahşerî, 3/52, Nesefî, 3/134.
4032 Taberî, Tefsîr, 18/89, Zemahşerî, 3/52.
4033 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429.
4034 Hz. Âişe’nin hastalığı humma idi (Ahmed b. Hanbel, 6/367).
4035 Zührî, Megâzî, s. 118, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/56, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/69.
4036 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311, Vâkıdî, Megâzî, 2/429.
4037 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311.
4038 Zührî, Megâzî, s. 118, Vâkıdî, Megâzî, 2/429, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/57, Müslim, 4/2131, Taberî, Tefsîr, 18/90, Beyhakî, Delâil, 4/67.
4039 İbn İshak, İbn Hişam, 3/311-312.
4040 Zührî, Megâzî, s. 118, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/57, Müslim, 4/2131.
4041 Ahmed b. Hanbel, 6/59-60, Buhârî, Sahîh, 6/11, Tirmizî, Sünen, 5/332-333.
4042 Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/57, Müslim, 4/2132.
4043 Ahmed b. Hanbel, 6/60, Buhârî, Sahîh, 6/11, Tirmizî, Sünen, 5/333.
4044 Zührî, Megâzî, s. 118, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 3/155, Müslim, 4/2132.
4045 Zührî, Megâzî, s. 118-119, Vâkıdî, Megâzî, 2/429, Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/57, Müslim, 4/2132.
4046 Ahmed b. Hanbel, 6/60, Buhârî, Sahîh, 6/11-12, Tirmizî, Sünen, 5/333.
4047 İbn İshak, İbn Hişam, 3/312, Vâkıdî, Megâzî, 2/429.
4048 Ahmed b. Hanbel, 6/60, Buhârî, Sahîh, 6/12, Tirmizî, Sünen, 5/333.
4049 Ahmed b. Hanbel, 6/195, Buhârî, Sahîh, 5/57, Müslim, 4/2133.
4050 Ahmed b. Hanbel, 6/60.
4051 Buhârî, Sahîh, 6/60-61.
4052 Hz. Ali, halk arasında çalkalanan dedikodulardan Peygamberimiz Aleyhisselâmın son derecede üzülmekte olduğunu görünce, bu üzüntülerden kurtulması için, belki de, yarayı ateşle dağlayarak tedavi etmek kabilinden ve son bir çare olmak üzere, ayrılma hususuna hiçbir ardniyeti olmaksızın işaret etmek istemişti (İbn Kayyım, 2/126).

4053 Zührî, Megâzî, s. 119, İbn İshak, İbn Hişam, 3/313-314, Vâkıdî, Megâzî, 2/430, Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 6/7.
4054 Gerçekten de, kendisi hasûr bir kimse idi. Kadınlarla olacak bir işi yoktu (İbn İshak, İbn Hişam, 3/319, Zehebî, Târîh, s. 232).
4055 Ahmed b. Hanbel, 6/6, Buhârî, Sahîh, 6/12, Müslim, 4/2138, Tirmizî, Sünen, 5/334.
4056 Zührî, Megâzî, s. 119, İbn İshak, İbn Hişam, 3/313, Ahmed b. Hanbel, 6/196, Müslim, 4/2133.
4057 İbn İshak, İbn Hişam, 3/313.
4058 Ahmed b. Hanbel, 6/197, Buhârî, Sahîh, 6/9.
4059 Vâkıdî, Megâzî, 2/430.
4060 Ahmed b. Hanbel, 6/60, 197, Buhârî, Sahîh, 6/9.
4061 Vâkıdî, Megâzî, 2/430, 431.
4062 İbn İshak, İbn Hişam, 3/315, Vâkıdî, Megâzî, 2/434, Taberî, Tefsîr, 18/96.
4063 Ahmed b. Hanbel, 6/59, Buhârî, Sahîh, 6/11, Müslim, 4/2137-2138, Tirmizî, Sünen, 5/332.
4064 Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 5/58, Müslim, 4/2133-2134.
4065 İbn İshak, İbn Hişam, 3/312.
4066 İbn İshak, İbn Hişam, 3/312, Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 5/58 Müslim, 4/2133-2134.
4067 Buhârî, Sahîh, 6/11, Tirmizî, Sünen, 5/332.
4068 Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 6/7, Tirmizî, Sünen, 5/332.
4069 Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 6/7, Tirmizî, Sünen, 4/2134.
4070 Ahmed b. Hanbel, 6/59, Buhârî, Sahîh, 6/11, Tirmizî, Sünen, 5/332.
4071 İbn İshak, İbn Hişam, 3/313.
4072 Vâkıdî, Megâzî, 2/431.
4073 Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 6/7-8, Müslim, 4/2134.
4074 Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 6/8, Müslim, 4/2134.
4075 Vâkıdî, Megâzî, 2/435.
4076 İbn İshak, İbn Hişam, 3/312, Ahmed b. Hanbel, 6/60, Buhârî, Sahîh, 5/56.
4077 Buhârî, Sahîh, 6/13, Müslim, 4/2138, Tirmizî, Sünen, 5/335.
4078 İbn İshak, İbn Hişam, 3/313.
4079 Zührî, Megâzî, s. 120-121, Vâkıdî, Megâzî, 2/432, Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 5/58-59, Müslim, 4/2134-2135, Taberî, Tefsîr, 18/91-92.
4080 İbn İshak, İbn Hişam, 3/314, Vâkıdî, Megâzî, 2/433.
4081 Zührî, Megâzî, s. 121, Vâkıdî, Megâzî, 2/432, Ahmed b. Hanbel, 6/196, Buhârî, Sahîh, 5/59, Müslim, 4/2135.
4082 Zührî, Megâzî, s. 121, Vâkıdî, Megâzî, 2/432-433, Ahmed b. Hanbel, 6/197 Buhârî, Sahîh, 5/59, Müslim, 4/2135-36.
4083 İbn İshak, İbn Hişam, 3/314-315, Vâkıdî, Megâzî, 2/433.
4084 İbn İshak, İbn Hişam, 3/315.
4085 Vâkıdî, Megâzî, 2/433.
4086 İbn İshak, İbn Hişam, 3/315, Vâkıdî, Megâzî, 2/433.
4087 Zührî, Megâzî, s. 121, Vâkıdî, Megâzî, 2/433-434, Ahmed b. Hanbel, 6/197, Buhârî, Sahîh, 5/59, Müslim, 4/2136.
4088 Ahmed b. Hanbel, 6/60, Buhârî, Sahîh, 6/13, Tirmizî, Sünen, 5/335, Taberî, Tefsîr, 18/94.
4089 Günahın en büyüğünü yüklenen, Abdullah b. Übeyy ile onun evinde toplanan kimseler idi (Taberî, Tefsîr, 18/89).

4090 Nûr sûresi: 11-20.
4091 Zemahşerî, 3/57, Nesefî, 3/138.
4092 Zührî, Megâzî, s. 122, İbn İshak, İbn Hişam, 3/316-317, Ahmed b. Hanbel, 6/197, Buhârî, Sahîh, 5/60, 6/9, Müslim, 4/2136.
4093 İbn İshak, İbn Hişam, 3/315, Ahmed b. Hanbel, 6/35, Ebu Davud, 4/162, İbn Mâce, 2/857, Beyhakî, Sünen, 8/250.
4094 İbn İshak, İbn Hişam, 3/315, Ahmed b. Hanbel, 6/35.
4095 Zemahşerî, 3/55, Nesefî, 3/136, Diyarbekrî, 1/535.
4096 İbn İshak, İbn Hişam, 3/305.
4097 Münâfıkûn sûresi: 1-8.
4098 Taberî, Tefsîr, 28/110.
4099 İbn İshak, İbn Hişam, 3/305.
4100 İbn İshak, İbn Hişam, 3/305.
4101 Ahmed b. Hanbel, 4/373, Buhârî, Sahîh, 6/64.
4102 İbn Sa’d, 8/116, İbn Habîb, s. 89.
4103 İbn Sa’d, 2/64, Belâzurî, Ensâb, 1/441.
4104 İbn İshak, İbn Hişam, 3/307.
4105 İbn Sa’d, 2/64, Belâzurî, Ensâb, 1/411.
4106 İbn İshak, İbn Hişam, 3/307, İbn Sa’d, 8/116-117, Ahmed b. Hanbel, 6/277, Ebu Davud, 4/22.
4107 Vâkıdî, Megâzî, 1/408-409, Halebî, 2/594.
4108 İbn İshak, İbn Hişam, 3/308.
4109 İbn Sa’d, 8/118-119.
4110 İbn İshak, İbn Hişam, 3/308.
4111 Vâkıdî, Megâzî, 2/411.
4112 İbn İshak, İbn Hişam, 3/308.
4113 İbn Sa’d, 8/118.
4114 İbn İshak, İbn Hişam, 3/307-308, İbn Sa’d, 8/117, Ahmed b. Hanbel, 6/277.
4115 İbn Sa’d, 8/119.
4116 İbn Sa’d, 8/119, Ahmed b. Hanbel, 6/430, Müslim, 4/2090, Ebu Davud, 2/81, Tirmizî, Sünen, 5/556, Nesâî, 3/77.
4117 İbn Sa’d, 1/291.
4118 Ebu’l-Münzir, s. 39-40.
4119 İbn Esîr, Usdu’l-gâbe, 2/132.
4120 İbn Sa’d, 1/291-292.
4121 Ahmed b. Hanbel, 5/445, Beyhakî, Delâil, 5/365-366, Suyutî, Hasâis, 2/165-166, Zürkânî, 2/37.
4122 Semhûdî, 1/310, Diyarbekrî, 1/503.
4123 Mâlik, 1/484, Ahmed b. Hanbel, 6/51, Müslim, 3/1561, Ebu Davud, 3/99, Nesâî, 7/235.
4124 Buhârî, Sahîh, 6/239, Müslim, 3/1561.
4125 Mâlik, 2/454, Ahmed b. Hanbel, 6/51, Müslim, 3/1561, Ebu Davud, 3/99, Nesâî, 7/235.
4126 Buhârî, Sahîh, 6/239.
4127 Mâlik, 2/484, Ahmed b. Hanbel, 6/51, Buhârî, Sahîh, 6/239, Müslim, 3/1561, Ebu Davud, 3/99, Nesâî, 7/235.
4128 İbn Hibbân’dan naklen İbn Hacer, Fethu’l-bârî, 2/149.
4129 Mâlik, 1/135, Ahmed b. Hanbel, 3/110-300, Buhârî, Sahîh, 1/110, Müslim, 1/308, Ebu Davud, 1/164, Tirmizî, Sünen, 1/230, Beyhakî, Sünen, 2/303